ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1

VENDREDI
1er DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.588 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.588

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՐՔՈԶԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ Է...

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԱՄՈՒԼԸ ԸՆՏՐԱԾ Է ԻՐ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՅԱՅՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նիքոլա Սարքոզի «անակնկալ մը» խոստացած էր յայտնելու համար իր որոշումը եւ օրերէ ի վեր ձեւը եւ թուականը կը փնտռէր: Ի վերջոյ ընտրած էր Նոյեմբեր 30ի թուականը եւ գաւառի օրաթերթերը հաղորդելու համար իր որոշումը պատասխանելով 12 հարցումներու: Բայց, «հոլիտի այս գաղտնիքը» յայտնաբերուած էր նախորդ գիշերն իսկ Լիպէրասիոնի կայքէջին վրայ, այսինքն Շիրաքի 74րդ տարեդարձին օրն իսկ, ինչ որ Սարքոզի չէր ուզեր: Ամէն պարագայի մէջ, գրեթէ բոլոր թերթերը չեն վարանիր քննադատելու այս ձեւը, որ ոչ անակնկալ էր, ոչ ալ շատ ինքնատիպ մեթոտ մը: Հարցազրոյցի ձեւով է որ Սարքոզի կը յայտնէր իր որոշումը պատասխանելով 12 հարցումներու: Գլխաւոր նշանաբանը «հանգիստ խզում մը»ն է, որ տագնապ չի նշանակեր:

Ֆրանսացիներուն կ'առաջարկէ Ֆրանսայի այլ տեսիլք մը, հիմնուած երկու բառերու վրայ՝ վստահութիւն եւ յարգանք: Կը խոստանայ որ երկիրը պիտի ըլլայ վայր մը, ուր ամէն ինչ կարելի է եւ ուր մարդիկ միասին ապրելու հաճոյքը կ'ունենան: Վճռած է անկեղծ եւ պարկեշտ ըլլալ, «ամէն բան ըսել առաջ, նախքան կարենալ ընելը վերջը»: Կը խոստանայ նաեւ այլեւս նախարար չըլլալ ընտրութեան ատեն, առանց ճշդելու թուականը: Կը ճշդէ որ պահպանողական մը չէ, որովհետեւ կը հաւատայ շարժումին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գործատէրերը շատ դժգոհ չեն Եւրոյի բարձր սակէն, եթէ նոյնիսկ պատճառ է որ նուազին արտածումները, բնաւ կողմնակից չեն Եւրոպայի ընդլայնման, մանաւանդ Թուրքիոյ անդամակցութեան: Այս արդիւնքներուն յանգած են Ռոլան Պերժէի խորհրդակցական գրասենեակը եւ ՍԷ.ԷՍ.Ա. հիմնարկը: 61%ի լայն մեծամասնութիւն մը կը գտնէ որ նոր ընդլայնում մը կը տկարացնէ Եւրոպան: Այս նոյն կարծիքն ունին գերման գործատէրերը:

ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ եւ թելեթոնի կազմակերպիչներուն միջեւ բանավէճ մը ծագած է, որ սուր բնոյթ կ'առնէ: Բազմաթիւ եպիսկոպոսներ, որոնց կարգին Փարիզի Արքեպիսկոպոսը՝ Անտրէ Վէնթռուա, մտահոգ են հաւաքուած դրամին մէկ մասին օգտագործման կապակցութեամբ: Կոչ չեն ըներ որ կաթողիկէները չմասնակցին թելեթոնին, բայց դէմ են օգտագործուած ռազմավարութեան, զոր էօժէնիսթ կը նկատեն եւ կը պահանջեն որ աւելի թափանցիկ ըլլայ եւ երաշխիքներ ալ տրուին: Կ'ուզեն գիտնալ թէ ո՞ւր կ'երթայ սաղմերու հետազօտութեան համար հաւաքուած գումարներուն մէկ մասը: Այս դիրքորոշման դէմ վրդովումներ ալ եղած են, առաջին առթիւ բողոք բարձրացուցած է Միափաթիներու դէմ ֆրանսական ընկերակցութիւնը, որու նախագահուհին յայտնած է իր ընդվզումը: Յաջորդ թելեթոնը տեղի կ'ունենայ մէկ շաբաթէն: Կը տեւէ 30 ժամ եւ կը տօնէ իր քսանամեակը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ նախկին վարչապետը՝ Կայտար Մոսկուայի մէկ հիւանդանոցը փոխադրուած է խորհրդաւոր անհանգստութենէ մը ետք, երբ Իրլանտա կը գտնուէր իր գիրքին («Կայսրութեան մահը») հատորին հրատարակութեան առթիւ: Նոյեմբեր 24ին նուաղած է եւ Իրլանտայի հիւանդանոցէն ետք փոխադրուած է Մոսկուա: Բժիշկները չեն կրցած ախտաճանաչում մը ընել: Կայտար վարչապետ էր Ելցինի օրով եւ իր ազատական բարենորոգումներուն պատճառաւ շատ ժողովրդական չէր: 50 տարեկան է: Կասկած կայ որ թունաւորուած է, բայց աղջիկը բացէ ի բաց չի համարձակիր ըսել:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ոստիկանութիւնը 59 խուզարկութիւններ կատարած է Թուրք ծայրայեղ տարրերու մօտ, մասնաւորաբար 52 հոգիի, որոնց դէմ կասկած կայ որ զօրավիգ են Թուրք ծայրայեղ ձախ արգիլուած կուսակցութեան մը՝ Ժողովուրդին Յեղափոխական Ազատագրութեան ճակատ: Արգիլուած է նաեւ Թուրքիոյ մէջ (1998էն ի վեր ալ Գերմանիոյ) եւ որու ծրագիրն է, ըստ գերմանական ոստիկանութեան, տապալել Թուրք կառավարութիւնը:

ՊԱՊԸ ՊՈԼԻՍ ԱՆՑԱՒ

Անգարայէն ետք, Բենեդիկտոս ԺԶ. Եփեսոս անցած էր Նոյեմբեր 29ին եւ պատարագը բացօթեայ, Մէրիէմ Անա Էվիին (Կոյսին տունը) բակը հազիւ 200 կաթողիկէներու առջեւ: Երբեք Պապ մը այսքան փոքր թիւով հաւատացեալներու առջեւ չէր պատարագած, բայց տեղւոյն կաթողիկէ համայնքը շատ փոքր է եւ իր առաջին պատարագն էր իսլամական հողի վրայ: Կարճ ելոյթ մըն ալ կ'ունենար այդ փոքրաթիւ համայնքին համար որ «դէմ յանդիման է դժուարութիւններու»: Կ'ըսուի թէ Պապը Թուրք կառավարութեան խոստումը ձեռք ձգած է, որ բանակցութիւններ պէտի ըլլան Կաթողիկէ եկեղեցւոյ օրինաւոր կարգավիճակին մասին: Ուշադրութիւն գրաւած էր, որ այս բացօթեայ պատարագին հետեւող հաւատացեալներու թիւը նուազ էր քան ապահովութեան ուժերու թիւը: Այս պայմաններուն մէջ է որ Պապը չեշտած է «ընդհանրական խաղաղութեան» կարիքը այն հողամասին վրայ որ ճանչցուած է որպէս «սրբազան՝ քրիստոնեաներու, հրեաներու եւ մահմետականներու կողմէ, Աբրահամի, Իսահակի եւ Ժագոպի հողը»:

Եփեսոսէն Պապը անցած է Պոլիս, ուր նոյն իրիկունը (Նոյ. 29) առաջին խօսակցութիւն մը ունեցած է Բարթողիմէոս Ա. տիեզերական պատրիարքին հետ: Այդ առթիւ, Պապը կրկնած է բացարձակ հաղորդութեան իր փափաքը քրիստոնեաներու միջեւ, չեշտելով.– «Պոլիս երկրորդ Հռոմն է եւ յղումի կէտ մըն է օրթոտոքս աշխարհին մէջ, եթէ նոյնիսկ Պատրիարքը Պապին նման իրավիճակ մը չունի»: Ինչ կը վերաբերի Պատրիարքին, կ'ուզէ փրկել իր Եկեղեցիին ազդեցութիւնը, բայցատոր համար միջազգային կարգավիճակի մը պէտք ունի, զոր Անգարա միշտ կը մերժէ:

***

Պոլսոյ օդակայանը Պապը ընդունողներու կարգին էր Մեսրոպ Պատրիարք:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԼՈՒՐՋ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՆԳԱՐԱՅԻ

Ինչպէս կը սպասուէր, Եւրոպական յանձնախումբը Նոյեմբեր 29ին յանձնարարեց Թուրքիոյ հետ բանակցութիւններու 35 գլուխներէն ութին առընչութեամբ առժամաբար կասեցնել հոլովոյթը: Այս գլուխները անոնք են որոնք ամէնէն աւելի կապ ունին կիպրական հարցին հետ. ստացուածքի ազատ շրջանառութիւն, ծառայութիւններու ազատութիւն, դրամական ծառայութիւններ, հողագործութիւն, որս, փոխադրութիւն, մաքսային միութիւն եւ արտաքին յարաբերութիւններ: Այս գլուխներով բանակցութիւնները առկախուած կը մնան մինչեւ որ Անգարա յօժարի յարգել իր յանձնառութիւնները, բանալ իր օդակայաններն ու նաւահանգիստները կիպրական օդանաւերու եւ նաւերու:

Ներկայիս նիւթը փոխադրուած է Միութեան Արտաքին գործերու նախարարներու Դեկտեմբեր 11ի ժողովի օրակարգին ուր կը սպասուի որ վաւերացուի յանձնախումբին յանձնարարականը: «Նախագահութիւնը տրամաբանական կը նկատէ կատարուած յանձնարարականը» ըսած է Ֆինլանտիայէն կառավարական աղբիւր մը:

Թուրքիոյ վարչապետը «անընդունելի» որակելով հանդերձ որոշումը, Թրքական շրջանակներու մէջ մեծ անակնկալի մը տպաւորութիւնը չէ գործած ան: Լրատուիչները «պատիժ» կը նկատէին կասեցումի որոշումը. կային նաեւ անոր ետին Թուրքիոյ հետ բանակցութիւնները ամբողջովին խզելու տրամադրութիւն նշմարողներ:

Վարչապետ Թ. Էրտողան որ Ռիգայի մէջ կը մասնակցէր ՕԹԱՆ-ի վեհաժողովին, բազմաթիւ երկիրներու ղեկավարներուն հետ տեսակցութիւններ ունեցած է այս նոր զարգացումին մասին, ինչպէս նախագահ Շիրաքի, Գերմանիոյ, Սպանիոյ եւ Իտալիոյ վարչապետներուն: Իրեն մեծագոյն նեցուկը տուած է Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետ Թ. Պլէր յայտարարելով որ Եւրոպական յանձնախումբին որոշումը լուրջ սխալի մը համազօր է. ան ազդարարութիւն մըն ալ ուղղած է Միութեան որպէսզի չմերժէ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՊԱԿԱՆ «ՆԵՑՈՒԿ»Ը

Թուրքիոյ վարչապետին Պապին հետ իբրեւ թէ վերջին պահուն կարելի դարձած հանդիպումին բուն նպատակը յայտնի դարձաւ Թ. Էրտողանի յայտարարութենէն. ան Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան զօրակցութիւն խնդրած էր Բենեդիկտոս ԺԶ.էն որ ընդունած էր: Լուրը գլխաւոր խորագիրներով տեղ գտաւ Թուրք մամուլին, ինչպէս եւ արեւմտեաններու մէջ: Եղան սակայն լուրին միակողմանի աղբիւրէն անդրադարձողներ եւ հարց տուողներ թէ իսկապէ՞ս Պապը առանց այլեւայլի նեցուկ խոստացած էր Թուրքիոյ անդամակցութեան. ան ալ ներկայի փուլին նման փափուկ զարգացումներու պահումը:

Վատիկանի պաշտօնական յայտարարութիւնը կատարուած էր Էրտողանի տրուած «աւետիս»էն երեք ժամ ետք. պետական բառերը ըսած էր. «Պապը հասարակաց արժէքներու տեսակէտէն դրական կը նկատէ Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւնները եւ կը քաջալերէ զանոնք»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՔՈՉԱՐԵԱՆ – ԱԼԻԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Մինսկի ՀԱՊ-ի երկիրներու ղեկավարներու վեհաժողովէն ու Հայաստանի ու Ազրպէյճանի նախագահներու հանդիպումէն վերադարձին Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան Զուարթնոց օդակայանին մէջ պատասխանելով լրագրողներու յայտնած է թէ երկու նախագահները դրական գտած են իրենց բանակցութիւնը զոր որակած են չինիչ: Խօսած են այն կէտերուն մասին որոնց շուրջ դեռ համաձայնութիւն չէ գոյացած: Երկու նախագահները, ըստ Վ. Օսկանեանի, մօտ ատենէն տուեալները աւելի մանրամասնօրէն կը վերլուծեն եւ յստակ յանձնարարական կը տրուի Արտաքին գործերու նախարարներուն, յետագայ քայլերու մասին:

Քոչարեան – Ալիեւ վերջին հանդիպումին անդրադարձած է Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեան ալ. կրկնած է թէ խաղաղ կարգաւորման համար չկայ փոխադարձ զիջումը: Ան քիչ հաւանական, անկարելի համարած է որ բանակցութեան ներկայի փուլին հող վերադարձնելու համաձայնութիւն գոյացած ըլլայ:

Ազրպէյճանի նախագահն ալ Բաքուի մէջ անդրադարձած է Հայաստանի նախագահին հետ հանդիպումին ու ըսած թէ բանակցութիւնները հասած են վերջնական փուլի: Կան, ըսած է, հիմնական խնդիրներ որոնց շուրջ համաձայնութիւն ձեռք չէ բերուած: Բանակցութիւնները դրական նկատելով հանդերձ, Ալիեւ կրկնած է թէ իր երկրին կեցուածքը անփոփոխ է:

***

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ ԻՐԵՐԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեան Նոյեմբեր 29ին Պատմութեան Թանգարանին յանձնած է զօր. Անդրանիկին սուրը եւ մարտական վեց պարգեւները: Ան ըսած է թէ Ֆրանսայի հայ քաղաքացի մը դիմած է իրեն եւ տեղեկացուցած թէ բրիտանացի մը կ'ուզէ ծախել Անդրանիկին սուրն ու պարգեւները: Ինք նախագահին հաւանութեամբ ձեռնարկած է այդ իրերուն Հայաստանի Թանգարանը փոխադրութեան: Ըսուած է թէ գնումը կարելի եղած է Պաշտպանութեան նախարարութենէն տրամադրուած գումարով, բայց գումարին չափը չէ հրապարակուած:

Ս. Սարգսեան աւելցուցած է թէ վախ չունի որ այդ քայլը յառաջիկայ ընտրապայքարին չհարկելի ազդակ կը նկատուի:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԱՐՁԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ա. ԹՕՐՕՍԵԱՆ

Վստահաբար շատ շատերուս պատահած է որ հարկաւորը, անհրաժեշտը փորձելու, ընելու անզօրութիւնը, կամ տրամադրութեան պակասը ունենանք. նաեւ նման պարագաներու մէջ երեւոյթները փրկել ջանանք բոլորովին կողմնակի բաներ ընելով, անհարկի բծախնդրութիւններ ցոյց տալով: Փախուստի այս ճամբուն դիմողը անկեղծ մէկը չէ, իր տկարութիւնը, կամ անխոստովանելի պատճառները յայտնելու չափ. բայց հոգածուի, պարտաճանաչի դիմակն ալ մէկդի ձգելու չի յօժարիր: Ուրկանքէն տարուող անպայման կը գտնուի, այդպէս ձեւացնող ալ. ու անհարկին որոշ չափով կը յաջողի անտեսումի մատնել իրապէս կարեւորը, ինչպէս անոր արհամարհանքը:

Այս պատկերին վերջին ծայր յաբիր դիրքի մէջ է Երեւանի ղեկավարութեան այն հատուածը որ ընելիք ուրիշ բան չունեցողի հանգըստութեամբ օրակարգի բերած է Հանրապետութեան հրապարակէն վար առնուած Լենինի արձանին տեղ յարմարագոյն փոխարինող մը որոշելու խնդիրը: Նիւթը կատարեալ զուգահեռ կը կազմէ ազգային փառերգը 15 տարիէն հանգստեան կոչելու եւ տեղը նոր մը ընտրելու խեղկատակութեան: Մարդ միշտ նոյն ինքնեկ հակազդեցութիւնը կը գտնէ շրթունքին վրայ. «կարծես ընելիք ուրիշ բան չունին»:

Անշուշտ ունին, ի տես՝ ափ մը տկռոշ գրպաններով նորաթուխ չինովնիկներու գործած աւերին, հողին ու քարին, փողոցին ու մայթին սանձարձակ շահագործումին, ցուցափեղկերէ ու ցուցանակներէն հայերէնին բզիկ-բզիկ թափթփելուն, հակառակ կեդրոնական կարեւոր պողոտայի մը լայնքին պարզուած պաստառին թէ «Հայաստանի պաշտօնական լեզուն հայերէնն է» … Լեզուական Արշակաւանը շատ խըղճալի դիրքի մը մատնած է Աւ. Իսահակեանն ալ որուն ամբողջ հասակով մէկ նկարը տեղ գտած է փողոցային ուրիշ պաստառի մը վրայ, մայրենիին ձօնուած իր մէկ տողին հետ: Ու խեղճ քերթողը պաստառին բարձրութենէն կը նայի վարի իր նորօրեայ հայրենակիցներուն որոնցմէ մէկը «պոլնի պաք» կը հրահանգէ իր կառքին վառելանիւթ լեցնելու պատրաստ պաշտօնեային, ուրիշ մը ճաշարանի մը ցուցակին հակած, կը դժուարանայ որոշելու թէ «Տրոտա կորտաչօ՞» ուտէ, թէ «Սալտիմ բոկա», կամ «Ռուլետ մորանդի»… իսկ աւելի պաշտօնական շրջանակներու մէջ մեծամեծներ ամէն օր լեգիդիմութիւն կը հռչակեն, մենթալիտիտներ կը փիքսեն, «Մենք ամբիցիոզ ենք» կը յայտարարեն, կոռուպցիայի դէմ պայքար կ'ուխտեն, գազիֆիկացման, ապամոնտաժելու հրամաններ կ'արձակեն, սերտիֆիկացումներ կը կատարեն, ուզուրպատորներ կը նզովեն, գլոբալիզացիան հասկնալ կը ջանան, եւ այսպէս շարունակաբար:

Այդ միջավայրին մէջ Հրապարակին յարմարագոյն արձան որոշելու գործը չէ՞ նմանիր պարտականութիւնը չընելու համար քովընտիով ժամ ու օր անցընողներու ըրածին:

Մնաց որ Հրապարակը իսկապէս նոր արձանի բնաւ պէտք չունի. հոն տարիներէ ի վեր արդէն զետեղուած էր ներկայ Հայաստանի ամէնէն յաջող խորհրդանշանը զոր ոչ մէկ արուեստագէտի, կամ հասարակ մահկանացուի երեւակայութիւնը կրնայ գերազանցել. քանի մը մեթր բարձրութեամբ ցից մըն է ան («ձող» անուանումը մեղմ է այս պարագային), գլխուն թառած հեռատեսիլի հսկայական պաստառով մը ուրկէ անճոռնի ու պոռոտ երաժշտութեամբ մը ծանուցումներ կը սփռուէին: Հոկտեմբերին մարած էր պաստառը ու շատեր երեւոյթը կը մեկնաբանէին այդ նոյն կէտին վրայ վերջապէս Հայոց մայրաքաղաքին վայել արձան մը զետեղելու որոշումով:

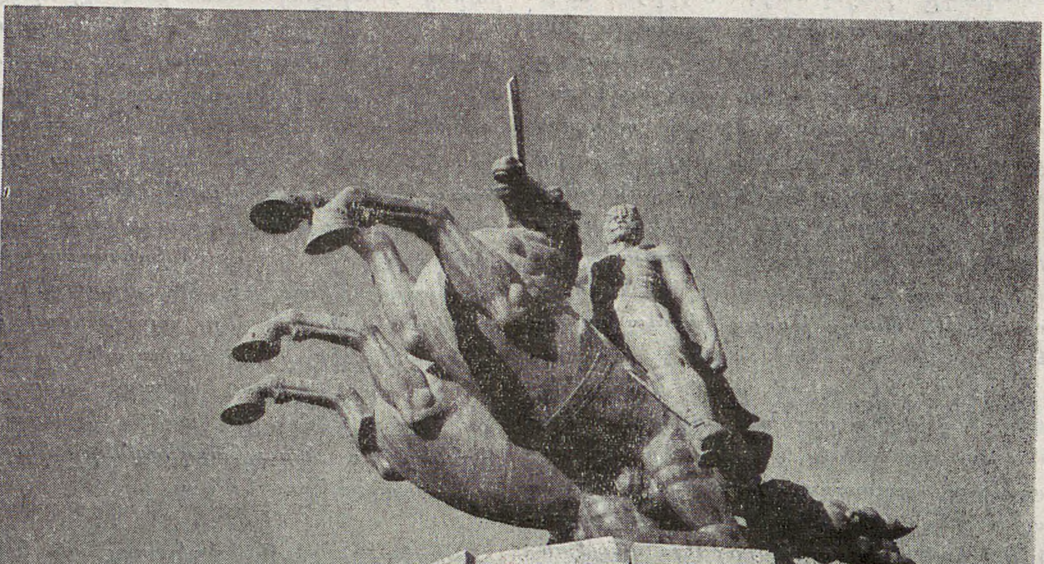

«Մեր հայրենիք»ն ու պաստառ-գլխարկով ցիցը յեղյեղուկ ախորժակներու սիրոյն «անցած էտապ» նկատելու ձգտումը առաջինին պարագային արդէն ապացոյցը տուաւ թէ խեղճուկրակութեան ի՛նչ աստիճան կարելի է նուաճել: Եւ թէ պետական գումարներու հաշուին: Դատակազմ, մրցանակ, ժողով, հրատարակութիւն, այս կարգի բաներ միայն Սփիւռքի մէջ կամաւոր սկզբունքով կ'ըլլան: Հոգ չէ թէ հայաստանցիին կարեւոր մէկ տոկոսը, մանաւանդ վերիվարոեաննե- րէն, յամառի Սփիւռքի Հայուն պատկերին մէջ փողոցէն դրամ հաւաքողէն այլ բան չտեսնել:

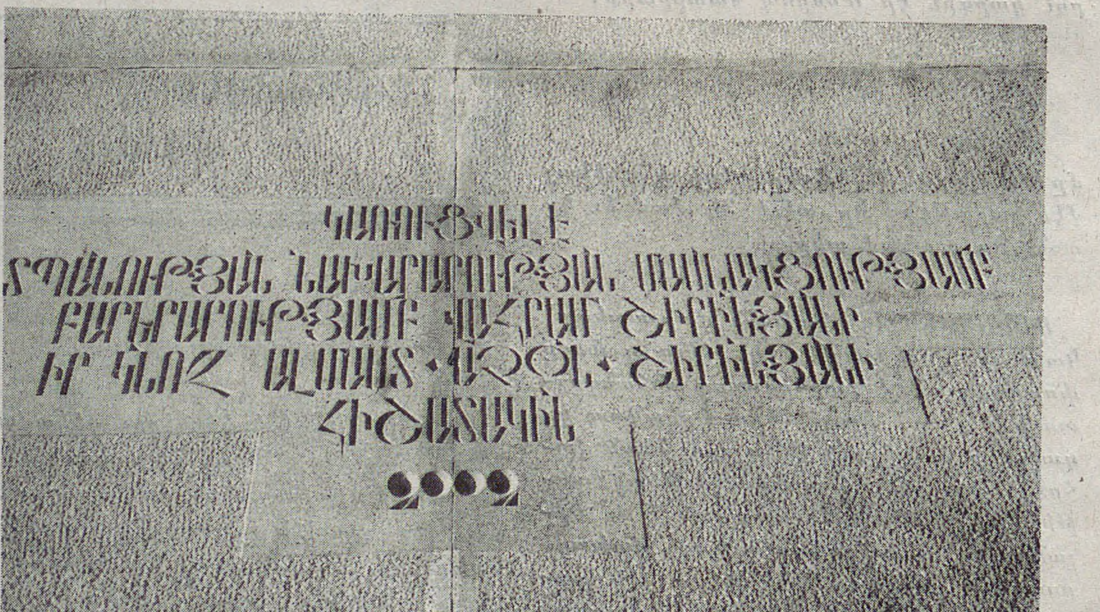

Երեւանի գլխաւոր հրապարակին վրայ Լենինի արձանին տեղ նոր կոթող կանգնելու որոշումը բաւական արդար մտահոգութեան, վախի ալ աղբիւր է: Մէկ-երկու նախընթաց միտք բերել լայնօրէն կը բաւէ այդ աղբիւրը լուրջի առնելու: Տակաւին բոլորովին չեն լռած Ա. Բաբաջանեանի արձանին հակազդեցութիւններուն արձագանգները: Հակընալի դժգոհութիւնը ստիպեց որ արձանը վերցուի զետեղուած վայրէն: Սրբագրութեան, բարեփոխումի խօսքեր եղան: Այսօր երգահանը դիւահարի շարժումներով քարացուցած կոթողը վերադարձած ու գրաւած է նոյն տեղը: Եթէ չայլայլիս, կը ծիծաղիս: Ատիկա՞ էր նպատակ առնուած երախտագիտութեան ձեւը: Ո՛վ գիտէ: Մինչ երեւանցին որոշ ճակատագրապաշտութեամբ ու իւրայատուկ երգիծանքի շեշտով կը բացատրէ. «Տարին, քիչ մը եղունգները կարճեցուցին ու ետ բերին»:

Երկու թաղ անդին, վախի երկրորդ աղբիւր՝ Անդրանիկին արձանն(*) է, նոր կառուցուած մեծղի տգեղութեան մը՝ Գր. Լուսաւորիչ մայր տաճարին անհասկնալի դըրացնութեամբ: Երեւանի այդ անկիւնը կարծես անճոռնիութեան մրցաբեմ յայտարարուած ըլլար: Անդրանիկը, հեծած երկու ձիերու մէկէն, այն տպաւորութիւնը կը գործէ թէ դժուարութիւն ունի արշաւանքի ուղղութիւնը որոշելու եւ շուարուն մնացած է հոն, ինքն իրեն հարց տալով թէ ի՛նչ գործ ունի անպայց այդ տաճարին մօտը, այդ բարձր պատուանդանին վրայ: Բայց եթէ հրաշքով մը պահ մը իջնէր զոյգ ձիերէն ու ռունգերը խցելով արձանին ետեւի խոռոչէն ծաւալող մէզի հոտերուն, կարդար պատուանդանին եկեղեցիի կողմին արձանագրութիւնը, պիտի չզարմանար. հոն գրուած է որ արձանը տեղին այսինչեանի մը յիշատակութեան առաքելութեամբ հոն է: Խե՛ղճ ազգային հերոսը. մարդ չի գիտեր՝ ցաւի՞, թէ զայրանայ: Մօտիկ անցեալի մեր պատմութիւնը Անդրանիկին բաժին հանուած արհամարհանքը նիւթ ընող էջեր ունի. բայց ո՞վ կրնար մտածել թէ անկախ Հայաստանի մէջ մօտ դար մը ետք անարգանքը կը շարունակուի անոր հանդէպ, այլանդակելու եւ շահագործելու զոյգ լծակներով: Ու մարդ ա՛լ աւելորդ անգամ մը եւս հարց կու տայ ինքնին. տէր, պատասխանատու չունի՞ այս քաղաքը ուր կարելի կ'ըլլայ Ս. Հռիփսիմէ, Մարմաշէն չինած հանճարը տարածել նաեւ ներկայի այլանդակութիւններու վրայ:

Աստուած պահէ, չըլլայ ու չըլլայ որ Հանրապետութեան հրապարակին արձանի ծրագրին լուրը հասնի մեր տկռոշ գրպաններէն մէկուն որ յիշատակը յաւերժացնելիք կին մը, սիրուհի մը ունի: Եւ քանի որ հոն ո՛չ «տաղանդաւոր» արձանագործ, ոչ գրպանայարգ պատասխանատու կը պակսի, վաղը կարօտով յիշենք ու փնտռենք այսօրուան պաստառաթագ ցիցը:

(*) Արձանը գործն է Արա Շիրազի:

ՇՈՒԽՈՆՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՔՀՆՅ. ԵՐԱՆԵԱՆ
Աշտարակի Հոգեւոր Հովիւ

Թէ Աւետարանը ե՞րբ եւ ի՞նչ ճանապարհով է հասել Աշտարակ, յայտնի չէ:

Ս. Աւետարանի առաջին էջում կայ հետեւեալ յիշատակարանը. «Այս սուրբ Աւետարանս գրչագիր որ ի նախնեաց մերոց յԱզարիայէ եւ յԱնանիայէ եղբարց ի զարմէ Շուխեանց տան՝ յորդւոց եւ ի թոռանէ նոցին ի Յովհաննիսէ եւ ի Սերկէէ Շուխեանց տուաւ յիշատակ Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցւոյ գիւղ Աշտարակ որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի. Ամէն»:

Վերոյիշեալին այլ ձեռագրով յաջորդում է մէկ այլ յիշատակարան. «Եւ ես ներկայ լինելով հաւանեցի եւ ստորագրութեամբս վաւերացուցեալ հաստատեցի գյիշեալ գրուածն տեղական քահանայի Սարգիս աւագ քահանայի ի 10 մարտի 1875 ամի = յԱշտարակ = Մեսրովբ արքեպիսկոպոս Սմբատեանց»:

Այս երկրորդ յիշատակարանը յուշում է, որ առաջինի հեղինակը Սարգիս աւագ քահանան է, որի վըկայութեամբ Յովհաննէս եւ Սարգիս (պատմութեան մէջ Շուխոնց Սերգէյ) Շուխեաններն իրենց պապերից՝ Ազարիայից եւ Անանիայից, ժառանգութիւն ստացած գերդաստանի Սուրբ Աւետարանը նուիրում են Աշտարակի Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցուն (որը գտնւում էր հին քաղաքային շուկայի տեղում):

Եթէ հաշուի առնենք, որ 1866թ. Աշտարակ գիւղի տանուտէր դարձած Սարգիսը 1875թ. մօտաւորապէս կը լինէր 50–60 տարեկան, եւ նա էլ այդ սրբութիւնը ժառանգել էր իր պապից, ապա կարելի է եզրակացնել, որ Սուրբ Աւետարանը մօտաւորապէս 1750–60թթ. արդէն իսկ գտնւում էր Աշտարակում եւ Շուխեան գերդաստանի սեփականութիւնն էր: Աւետարանը Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցուն նուիրաբերմամբ դարձաւ ողջ Աշտարակի սըրբութիւնը՝ մշտապէս պահելով իր անուանումը՝ Շուխոնց Աւետարան:

Երուանդ Շահազիզը (1856–1951 թթ.) Աշտարակի պատմութեան մէջ 1873 թուականն է նշում որպէս նուիրաբերման տարի: Նա, խօսելով Ս. Կարմրաւոր եկեղեցու մասին, նշում է.

«Կարմրաւորում պահւում են երկու, արժանի ուշադրութեան հնութիւններ: Դրանցից առաջինը մի հնդու խալամքեար (նկարած) վարագոյր է, որ 1798–99 թթ. Կալկաթայից եւ Դաքայից բերել է Ամենափրկչի համար Հնդկաստան նուիրակութեան պաշտօնով գնացած

ՀՌՈՄ

ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՔԱՐԻ ԲԱՑՈՒՄ

Հինգշաբթի 23 Նոյեմբեր 2006ը յիշատակելի օր է Հռոմահայերուն համար: Արդարեւ Յաւիտենական քաղաքի կեդրոնը գտնուող՝ Լեւոնեան դպրեվանքի ու Ս. Նիկողայոս հայկական եկեղեցւոյ հրապարակը մեծ թիւով եկեղեցական ու քաղաքական անձնաւորութիւններու, կազմակերպութեանց ու միութիւններու ներկայացուցիչներու, Հայերու եւ իտալացի բարեկամներու ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր բացումը 1915ի Մեծ եղեռնի մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն յիշատակը յաւերժացնող Յուշաքարին: Ներկայ էին նաեւ իտալական թերթերու եւ լրատու գործակալութիւններու ներկայացուցիչներ, ընդ որս Վատիկանի Ռատիոկայանի խմբագիրներ:

Հայաստանի եւ Իտալիոյ քայլերգներով սկիզբ առաւ հանդիսութիւնը Սան Նիքոլա Հրապարակի Յուշաքարին առջեւ. առաջին շարքի վրայ տեղ գրաւած էին Իտալիոյ մէջ ՀՀ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Ռուբէն Շուգարեան, Լեւոնեան դպրեվանքի մեծաւորը գերյ. Միքայէլ Ծ. Վրդ. Մուրատեան եւ կարտ. Ռուինիի ներկայացուցիչը գերպ. Էրնեսթօ Մանտարա. Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու ընդհանուր մեծաւորուհի մայր Եւտոքսիա Քէշիշեան եւ միաբանութեան քոյրերը, հայ գաղութի ներկայացուցիչներ ու Տոքթ. Սավերիօ Կալէօթթա՝ ներկայացուցիչը Հռոմի քաղաքապետին ու նախագահը Հռոմի մշակութային հարցերու յանձնախումբին: Օրուան հանդիսավարը՝ Էմմանուէլ Ալիբրանտի (ծագումով հայ) շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն որոնք մեծ թիւով եկած էին այս պատմական օրը ապրելու եւ հրաւիրեց Ալէքօ Պէզիկեանը խօսք առնելու (Տոքթ. Պէզիկեան Իտալիոյ մէջ Եւրոպայի Հայ Դատի ներկայացուցիչն է). ան ի միջի այլոց ըսաւ.

«Այսօր, 23 Նոյեմբեր, յիշատակելի օր մըն է Եւրոպայի բոլոր Հայերուն համար, որոնք հպարտ են իրենց ծագումով եւ հպարտ՝ Եւրոպան բաղկացնող պետութիւններուն քաղաքացիներն ըլլալով: Այսօրուան նախաձեռնութեան համար կը փափաքինք նախ եւ առաջ մեր երախտագիտութիւնը յայտնել Հռոմի քաղաքապետութեան եւ անոր երեւելի քաղաքապետ Վալթէր Վելթրոնիին: Հռոմացիները անգամ մը եւս ցոյց տուին իրենց ըզգայնութիւնը եւ իրենց զօրակցութիւնը հալածուած փոքրամասնութիւններուն հանդէպ՝ ճանչնալով 1915 հայ ժողովուրդի ցեղասպանութիւնը: Մէկուկէս միլիոն Հայեր ջարդուեցան իրենց մշակոյթը, կրօնը, աւանդութիւններն ու ցեղը պաշտպանելուն համար յանցաւոր համարուելով»: Ապա ըսաւ. «Կը խոնարհինք 1915ի մեր նահատակներուն յիշատակին առջեւ եւ մինչեւ վերջ խաղաղ եւ քաղաքակիրթ պայքար կը խոստանանք, երկխօսութեամբ եւ համբերութեամբ, վստահ ըլլալով, որ կը պայքարինք քաղաքակրթական այն արժէքներուն համար, որոնք Եւրոպայի արժէքներն են»:

Հռոմի քաղաքապետի ներկայացուցիչ ու Հռոմի մշակութային հարցերու յանձնախումբի նախագահը Սավերիօ Կալէօթթա խօսք առնելով՝ բարձր գնահատեց Հայ համայնքին ներդրումը: Հայ Դատի յանձնախումբի ներկայացուցիչին արտասանած խօսքէն մէջբերումներով համոզում յայտնեց, որ արդարութիւնն ու ժողովրդավարութիւնը նուիրական նպատակներ են, որոնց հասնելու համար ոչ մէկ ճիգ պէտք է խնայել:

Հռոմի հայ գաղութի խորհուրդի բանբերը Ռոպէր Աթթարեան յիշեց Իտալիոյ խորհրդարանին կողմէ 2000ին որդեգրուած Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւն ու նոյն տարին Հռոմի քաղաքապետական խորհուրդին կողմէ որդեգրուած յայտարարագիրը:

«Մեծ Եղեռնի յիշատակը ո՛չ գոյն ունի, ո՛չ սահման. անիկա ո՛չ քաղաքական հարց է, ո՛չ ալ հողատարածքի վերաբերեալ վէճ. լեզուներն ու կրօնները խտրութեան պատճառ պէտք չէ դառնան, եւ արդարութիւն պահանջելը քիչերու մենաշնորհ պէտք չէ ըլլայ: Այս բոլորը մաս կը կազմեն իւրաքանչիւր մարդ արարածի իրաւունքներուն. ասկէ մեկնած՝ այդ իրաւունքները պէտք է պահպանուին եւ սերունդէ սերունդ փոխանցուին» ըսաւ ան:

Իտալիոյ մէջ Հայաստանի դեսպանը՝ Ռուբէն Շուգարեան խօսք առաւ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Հռոմի քաղաքապետութեան այս նախաձեռնութեան համար:

Դեսպանը ըսաւ, որ իր անկախութեան 15րդ տարեդարձը վերջերս նշած Հայաստանին օրինակ կը ծառայէ իտալական ժողովրդավարութիւնը: «Հայաստան նաեւ յոյս ունի, որ ինք ալ մօտ ապագային մաս կազմէ եւրոպական ընտանիքին»:

Ապա դեսպան Շուգարեան ու քաղաքապետի ներկայացուցիչը միասնաբար վար առին Յուշաքարը ծածկող դրօշները: Բոլոր ներկաները յուզումնախառն ուրախութեամբ ծափահարեցին:

Հռոմահայ գաղութէն երիտասարդներ Վարուժան Ահարոնեան եւ Նայիրի Մէրքատանդի-Գրիգորեան ծաղկեպսակ մը զետեղեցին որ զարդարուած էր Հայաստանի եւ Իտալիոյ դրօշները ներկայացնող ժապաւէնով: Ապա գերյ. Հ. Միքայէլ Ծ. Վրդ. Մուրատեան գերպ. Էրնեսթօ Մանտարայի հետ միասին կատարեց յուշաքարի օրհնութեան արարողութիւնը:

Հանդիսութիւնը եզրափակուեցաւ «Տէրունական» աղօթքով, որմէ ետք ներկաները մէկական կարմիր վարդ զետեղեցին յուշաքարին առջեւ: Ապա Լեւոնեան վարժարանի բակին մէջ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը:

Նշենք թէ մեր նահատակներուն յիշատակը յաւերժացնող քարը զետեղուեցաւ Յաւիտենական քաղաքի Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյ հրապարակին՝ Սալիթա Սան Նիքոլա տա Թոլէնթինոյի վրայ, որ մայրաքաղաքի գլխաւոր ճանապարհներէն ճիւղաւորուող պատմական հրապարակ մըն է:

ԹՂԹԱԿԻՑ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ Սրբոց Վարդանանց եկեղեցիի մատաղօրհնութենէն ետք, Նոյ. 12ին, բազմութիւնը հաւաքուած է սիրոյ սեղանի շուրջ Մէրամէթճեան վարժարանի ի նըպաստ նիւթական միջոցներ ապահովելու համար եւ տարեկան պիւտճէն հաւասարակշռելու: Նման դըժուարութիւններէ ամէնէն աւելի կը տուժեն այն եկեղեցիները, որոնք օժանդակ անշարժ կալուածներ չունին, այսինքն լրացուցիչ միջոցներ չեն կրնար ձեռք ձգել: Ասոնց կարգին է Ֆէրիգիւղի եկեղեցին: Նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք, որ իր քարոզին երկրորդ բաժնով, ծանրացած է կարգ մը վարժարաններու դիմագրաւած դժուարութիւններուն վրայ: Կրօնական արարողութենէն ետք, ժողովուրդը հաւաքուած է Նազար Շիրինօղլու սրահը: Հանդիսութեան խօսնակը եղած է Ժագլին Էրմէն, որ դիտել տուած է թէ դպրոցական ամէն տարեշրջանի, համայնքին վարիչները նոյն հարցումին հետ դէմ յանդիման կը գտնուին, ի՛նչպէս դիմագրաւել վարժարանին կարիքները: Իր ելոյթէն ետք, խօսք առած է վարժարանին տնօրէնուհին՝ Տիկին Արփի Մանուկեան, որ անդրադարձած է վարժարանին երդիքին տակ իրագործուող ձեռնարկներուն: Թաղական խորհուրդի տեղեկագիրը կարդացած է ատենապետը՝ Կարպիս Տէկլի: Նշուած է որ պիւտճէին բացը կը կազմէ շուրջ 330 հազար նոր Թրքական լիրա: Ելոյթներէն ետք, գործադրուած է գեղարուեստական դպրոցական յայտագիր մը: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք յայտնելով թէ պիւտճէին բացը մեծ մասամբ հաւասարակշռուած է:

աշտարակցի Տփանենց Յարութիւնի որդի Վրթանէս եպիսկոպոսը: Այդ վարագոյրը, Ամենափրկչի քանդըւելուց յետոյ փոխադրուել է Կարմըրաւոր եւ այժմ կախուած է դրա սեղանի առաջ... Երկրորդը մի ձեռագիր Աւետարան է, որ առաջ աշտարակցի Շուխեանց ընտանիքին պատկանած լինելու պատճառով կոչւում է Շուխոնց Աւետարան: 1873 թուին դա տրուել է ի յիշատակ Ամենափրկիչ եկեղեցուն եւ այդտեղից էլ, վերոյիշեալ վարագոյրի հետ միասին, փոխադրուել է Կարմրաւոր» (Երուանդ Շահազիզ, "Աշտարակի պատմութիւն", 1987, էջ 173):

1910–48 թթ. Աշտարակից ու նրա եկեղեցիներից պետութեան կողմից հաւաքուել է թւով 16 գիրք, այդ թւում 1922–25 թթ. հնութիւնների պահպանութեան կոմիտէի կողմից հաւաքագրուած 8 գրքեր, որոնցից մէկն էլ Շուխոնց Աւետարանն էր: Այն յետագայում միւս բոլոր գրքերի հետ տեղափոխուեց Մաշտոց Մատենադարան եւ նրանց շարքում իր մնայուն ու արժանավայել տեղը գտաւ թիւ 6436 համարի տակ:

«Քրիստոնեայ Հայաստան»

Մ. Ե.

ԱՆՑՈՒԿԸ — ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Սակայն անհրաժեշտ էր, որ լոյսին յաջորդէր խաւարը, որուն պատմութիւնը կը նշանակեմ յաջորդական էջերուն վրայ:

Քննութիւններու ժամանակը կը մերձենար. հարկ էր աշխատիլ, անքուն աշխատիլ: Գիշերը ցորեկին, ցորեկը գիշերին խառնելով կը սորվէի դասերս, միեւնոյն ատեն ալ բնաւ ետ չկենալով Փարիզ երթալու փափաքէս ու գաղափարէս, որուն իրականացումը անկարելի ինծի թէեւ կը թուէր բառին բովանդակ առումովը, սակայն յոյսս միշտ վառ կը մընար իմ մէջս:

Օր մը երբ Ճերմակեան վարդապետ մեզի եկած էր, ու առանձին մնացինք, իրեն խոստովանաբար բացուեցայ ու պատմեցի Սէմէրճեանին հետ Ֆրանսական դեսպանին մօտ ըրած մեր դիմումը. կարդացի դեսպանէն ստացած պատասխանս, ու վիպասանեցի մանրամասն կերպով հայ մեծատուններու պաշտպանութիւնը ձեռք բերելու համար մեր ընդվայր, ի զուր վատնած մեր ջանքերն ու յոգնութիւնները, եւ այս բաներուն երեսէն հիւանդ ըլլալս:

Հայր սուրբը զիս լաւ մտիկ ընելէ յետոյ, խորհրդածել սկսաւ եւ խորհուրդ տուաւ ինծի, որ նամակ մը գրեմ Տատեան Սիմոն պէյին խնդրելով իր պաշտպանութիւնը. «որովհետեւ, ըսաւ, Սիմոն պէյ մէկ հատ զաւակ մը ունի Փարիզ. հիւանդ է եղեր, զայն տեսնել պիտի երթայ մօտերս. նամակդ ես անձամբ կը տանիմ, շատ բարեկամ է. կարելի է որ քեզ հետը առնէ տանի»:

Ճերմակեանին այս խօսքէն ես ուրախ, ըսածը կատարեցի իսկոյն. Սէմէրճեանին հետ խորհրդակցելէ վերջ՝ պատրաստեցի նամակ մը, զայն տուի վարդապետին, որ արդարեւ տարեր անձամբ տուեր էր Տատեան Սիմոն պէյին:

***

Քանի մը օր ետքը Ճերմակեան պատուիրեց ինծի, որ երթամ տեսնալ Սիմոն պէյը իր տունը, որ կը գտնուէր Բերայի մեծ պողոտային վրայ, Թաքսիմի մօտերը:

Գացի, Սիմոն պէյ մեծ ազնուութեամբ զիս ընդունեց ու ըսաւ, թէ իր զաւկին հիւանդութեանը պատճառաւ այն ատեն յոգնած, վրդովուած է, որ չէր կրնար առժամայն իմ խնդրանքին գոհացում տալ. «Աստուծով զաւակս բժշկուելու ըլլայ նէ, այն ատեն կը ջանամ բան մը քեզի ընել, իմաստուն պատանի մը կ'երեւաս կոր» ըսաւ. իր ձեռքը համբուրելով մեկնեցայ տունէն եւ շունչս առի Ախըրքափուի բժշկական վարժարանը, որուն տարեկան քննութիւններուն ժամը տակաւ կը հնչէր:

Սիմոն պէյ Տատեանի ըրած դիմումս, ցայնվայր ըրածներուս կարծեմ հինգերորդն էր, որ օդը կը ցնդէր:

***

Տքնաջան աշխատութեամբ կ'ուսանէի դասերս. հայրս զիս տեսնալով թաղուած գիրքերու մէջ. «Քեզ նայիմ, տղաս, քննութիւնիդ մէջ ճերմակ-երես ելլաս» կ'ըսէր, եւ իր այս խօսքը աւելի եռանդ ինծի կը ներշնչէր: Կը սպասէինք քննութեան օրերուն, չուանով զանոնք կը քաշէինք, ինչպէս կ'ըսեն:

Հայ աշակերտներս ի մի կը խմբուէինք, զիրար կը քննէինք. դժուարին հարցումներ իրարու կ'ուղղէինք. մերթ անաթոմիէն, մերթ ալ պոթանիքէն եւ յաջողակ պատասխաններ առած-տուած ժամանակնիս, զիրար կը շնորհաւորէինք ուրախութեամբ, վստահ կ'ըլլայինք՝ թէ կարգերնիս պիտի կարենայինք փոխել. բայց անդին՝ մեր փաթթոցաւոր բժիշկցու ուսումնակիցները, Թուրք մէտրէսէներու բազմոցին վրայ ննջողներ, կը սկսէին մտմտուքներու մէջ իյնալ եւ փոխանակ աշխատելու, իրարու մխիթարիչ կ'ըլլային, մէկ երկու էջ գոց կը սորվէին Թութակի պէս ու առանց անդրադառնալու իրենց պարապը անցուցած յուլութեան, ծուլութեան օրերուն. կաւիճը կ'առնէին եւ գրասեղաններուն, նաեւ պատերուն վրայ կը գրէին՝ «Պու տա կէչէր, եահու» խօսքը, որ թարգմանի՝ «Եւ այս անցանէ, ո՛վ մարդ»:

Եւ այս անպիտանները կը յաջողէին կարգ փոխել. բախտ կ'ունենային իրենց գոց ըրած կտորին հանդիպիլ:

(Շար. 118)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Օննիկ Թորոսեան Յարութիւն Հրաչ-եանի յիշատակին կը նուիրէ 100ական Եւրօ Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարա-նին, Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւ-ղին, «Շէն»ին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին։

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN,**
réalisateur
Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
Vendredi 1er décembre à 20 heures
SOIREE SERGE AVEDIKIAN
et JACQUES KEBADIAN
en présence des réalisateurs

SANS RETOUR POSSIBLE

Production Antenne 2, Kics,
Ministère de la Culture
1983, durée 1h20
Mis en scène : **Jacques Kébadian**
Scénario : **Serge Avédikian**
Prise de vue :
Renan Polles et **J.-Y. Escoffier**
- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

***

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE

DE L'UNION CULTURELLE FRANCAISE DES ARMENIENS DE FRANCE - UCFAF

Le dimanche 10 décembre à 12h30
6 cité du Wauxhall — 75010 PARIS
(métro : République)

Invité : Monsieur le Professeur
Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
Président d'Honneur de l'UCFAF

Participation 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne
au 01 39 90 66 28

Repas de fête
Tombola

UCFAF : www.ucfaf.com

CONCERT EXCEPTIONNEL

Centenaire de l'Union Générale Arménienne de Bienfaisance

Dimanche 10 décembre à 17h
au Théâtre des Champs-Elysées
15 avenue Montaigne — 75008 Paris
Métro : Alma-Marceau
Solistes :
Vahan MARDIROSSIAN (piano)
Iris TOROSSIAN (harpe)
Xavier PHILLIPS (violoncelle)
Jean-Marc PHILLIPS-VARJABEDIAN (violon).
Ensemble «MAESTRIA»
sous la direction
de Vahan MARDIROSSIAN

Oeuvres de :
Grieg, de Falla, Khatchatrian, Piazzola, Babadjanian, Debussy, Tchaikovski, Pugnani-Kreisler, Mirzoyan.
Location des places :
55, 40, 20 et 10 euros.
www.theatrechampselysees.fr
ou 01 49 52 50 50
UGAB 01 45 20 03 18, Fnac et Virgin.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի «Նայիրի» մաս-նաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները տարեկան հոգեհան-գստեան առթիւ. — Պ. Աւետիս Կոստ-սուգեան, Օր. Պէթի Տիրիկեան 100ական Եւրօ, Տէր եւ Տիկին տը Լիւքա, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Սարաճեան, Տէր եւ Տիկին Մարի Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկին Զէքէմեան, «Շնորհք Գալուստեան» միութիւն 50ա-կան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Գրեմոնի, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Արսլանեան 40ական, Տիկին Անահիտ Տէմիրճեան, Տիկին Ժ. Մարաշլեան, Պ. Գասպասեան, Տիկին Տօ-րումեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Արսլան-եան, Տիկին Անայիս Աւետեան, Տիկին Գ. Ղազարեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Շառլ Գույումճեան, Ժոէլ Սարաճեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրետի Տէրտէրեան, Տի-կին Իսրայեան, Տիկին Պետիկեան, Գը-լըճեան ընտանիք 20ական, Տէր եւ Տիկին Սերժ Էքմէքճեան 60, Տիկին Լիւսի Գու-յումեան 25 Եւրօ։

Մարի Գըլըճեանի մահուան առթիւ զա-ւակները 100, Տէրտէրեան ընտանիք 40 Եւրօ։

*

Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչու-թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Եւրօ Պ. Գէորգ Շահինեանէ։

□

Section de Marseille Ville
«Sossé Mayrig»

Nombreux lots magnifiques

LOTO

Dimanche 10 décembre
à 15 heures

M.A.J.C. — 12-14 rue Saint-Bazile
13001 MARSEILLE

P.A.F. : 3 cartons 15 euros
1 carton 7 euros

□

SUPER LOTO

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի «Նայիրի» մաս-նաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ իր տարեկան ԼՈԹՈյին՝ Կիրակի, Դեկտեմբեր 3, ժա-մը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

ՀԱՅ ԴԱՍ

Անկէնի «Հայ Դաս» դպրոցի դասըն-թացքները կը շարունակուին։ Կրնան դի-մել 5էն 12 տարեկան մանուկները։ Դա-սընթացքները ձրի են եւ տեղի կ'ունե-նան Չորեքշաբթի օրերը ժամը 13էն 17, Մոնմորանսիի հանգստեան տունը, այլ-նիւ տը Կօլ։

Դիմել Պ. Արթօ Քիլիմլիի.—
06. 09. 02. 04. 54

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

«Հայաստանի Տարուան» շրջանակին մէջ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳ
(Դաշնակ)

ԱՆՏՕ ՉԻՔՕԼԻՆԻ

ի նպաստ Մարսէյլի
Համազգայինի ճեմարանին

Ցայտագիր՝
Մոցարթ – Պէթհովէն – Շումանն – Շոփէն
Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 8, ժամը 20.30ին
«Salle Jean-Renoir»
7 Villa des Aubépines à Bois-Colombes
Մասնակցութիւն՝ 29 Եւրօ
Տոմսերը ապահովելու համար
հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.—
- 01. 45. 93. 00. 25
- 06. 14. 74. 92. 97
- 06. 64. 91. 51. 74

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Եկայք յիշատակեսցուք
ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 2
Սրբոց Առաքելոցն
եւ Առաջին Լուսաւորչացն
Թադէոսի եւ Բարթուղիմէոսի
տօնին առիթով
հանդիսաւոր ժամերգութիւն եւ պատա-րագ կը մատուցուի։

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 2
Տօնն է Սրբոց Առաքելոցն
եւ Առաջին Լուսաւորչացն Մերոյ՝
Թադէոսի եւ Բարթուղիմէոսի
Առաքելոցն
Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ

VISITE A PARIS DU PASTEUR KRIKOR AGABALOGLU D'ISTANBUL

PROGRAMME DES REUNIONS

- Réunions à l'Eglise Evangélique Arménienne des frères, Place de l'Europe — Alfortville
  — **Vendredi 1er décembre à 20h45 : Réunion publique.**
- Réunion à Arnouville-lès-Gonesse, 69 avenue Henri Barbusse
  — **Samedi 2 décembre à 20h30 : Réunion publique.**

Célébration du 160ème anniversaire du Mouvement Evangélique Arménien
Dimanche 3 décembre
à l'Eglise Evangélique Arménienne — 28 avenue Bourgain — Issy-les-Mlnx
Culte à 11 heures
160ème Anniversaire à 15h30 (Programme culturel et historique)

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998 dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au **10 décembre :**
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

■

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECRUTE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007

- **Directeurs diplômés BAFD**
- **Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA** (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- **Assistants sanitaires**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
Date limite des candidatures pour le séjour d'hiver : 10 décembre
pour les séjours d'été : 31 janvier

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK-MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France
1.- CONCERT **Dimanche 3 décembre à 15 heures**
Eglise du Sacré-Cœur, Marseille-Prado
avec l'Ensemble **Naïri** dirigé par Haïk DAVTIAN
et le Chœur **Sahak-Mesrop**

(à suivre)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարի հոգաբարձութիւնը շնոր-հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը-ւէրները.—

Օր. Եւա Մկրտիչեան 100 Եւրօ, Պ. Մորիս Ալեքսանեան 300, Պ. Ժան-Ֆրան-սուա Ղազարեան 250, Պ. Զարեհ Գավաֆ-եան 400, Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Մարտի-րոսեան 100, Տիկին Այտա Գէորգեան 1.000, Պ. Ժերար Ասատուրեան 50, Տէր եւ Տիկին Ալէն Տամլամեան 100, Պ. Ժան Եղիազարեան 100, Տէր եւ Տիկին Սար-գիս Պաղտոյեան 100, Պ. Միքայէլ Ցա-կոբեան 1.000, Օրիորդ Գարոլին Տիքմէ 500, Տէր եւ Տիկին Գալտըըրաքօղլու 75, Պ. Յակոբ Փալայեան 40, Տէր եւ Տիկին Միհրան Տատեան 650, Պ. Արտաշէսեան 250, Պ. Վարդգէն Մելտոնեան 300, Տիկին Մար-Յարութիւն Թէքնէցեան 200, Տիկին Մար-կարէթ Ղազերեան 1.000, Օրիորդ Նատին Լէյլոզեան 500, Տիկին Սօսի Աւետիքեան 300 Եւրօ։

(Շար.)

ՇԱԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2
SAMEDI
2 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.589 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.589

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՉԷ ՍՏՈՐԱԳՐԱԾ ՎԱԳՐՖՆԵՐՈՒ ՕՐԷՆՔԸ

Փոքրամասնութեան համայնապատկան կալուածներուն 1974էն ի վեր բռնուած իրաւազրկումներուն վերջ տուող բարեփոխումներու օրէնքը չէ վաւերացուած նախագահ Սեզէրի կողմէ: Բարեփոխուած տարբերակը փոքրամասնութիւններու վագըֆներուն վերստին իրաւունք կու տար կալուածատէր ըլլալու, կտակ ու նուիրատուութիւններ ստանալու: Ճիշդ այս մարզերուն վերաբերող ինը կէտեր նախագահին վէթոյին թիրախ եղած են: Ա.–Ն. Սեզէր որպէս բացատրութիւն ըսած է թէ Լօզանի դաշնագրով Թուրքիոյ փոքրամասնութիւններուն տրուած օրէնքները պէտք է հաւասարաբար գործադրուին նաեւ Յունաստանի մահմետական փոքրամասնութեան համար: Այս յիշեցուած է թէ 1974ի օրէնքը արդէն 2002ին սրբագրուած է եւ վերցուած փոքրամասնութեան կալուածատիրութեան դրուած արգելքը:

Թուրքիոյ նախագահին տեսակէտը այն է որ օրէնքին նոր տարբերակը դէմ է թէ՛ Լօզանի դաշնագրին, թէ՛ երկրի սահմանադրութեան: Թրքական թերթեր լուրին արձագանգելով կ՚ըսէին թէ Սեզէրի ընթացքը անդրդուելի մնացած է, նոյնիսկ Պապին այդ ուղղութեամբ իրենց հանդիպումին ըսածներէն ետք:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՓԱՌԵՐԳԻ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ

Նոյեմբեր 29ին Ազգային Ժողովի արտակարգ նիստին առաջին ընթերցումով 64 թեր, 6 դէմ քուէով եւ չորս ձեռնպահութեամբ ընդունուած է ազգային փառերգի նոր օրինագիծը: Քուէարկութենէն առաջ Մշակոյթի նախարարուհի Յ. Պօղոսեան ներկայացուցած է կատարուած փոփոխութիւնները. անոնց կարեւորն է «Մեր Հայրենիք»ը մինչեւ նորին մասին օրէնքի հրապարակումը գործածութեան մէջ ձգելու կէտը: Մինչդեռ առաջին տարբերակին մէջ անոր գործածութեան համար անցքի մէկ տարուան շրջան մը նախատեսուած էր:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ- ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (330) երեսնամեակի թիւը, որու բովանդակութիւնն է.–

Ինքնութեան արձակը
իր քննութեամբ
ԳՈՒՐԳԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

«Ճամբորդը» ՄԱՐՈՒՇ ԵՐԱՄԵԱՆ

Կենսագրութիւն
(հատուածներ) ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՊԻՆ ՊՈԼՍՈՅ ԱՅՑԸ ՆԱԵՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԶ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1ԻՆ ՀՌՈՄ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Պապին գլխաւոր արարքը եղաւ Նոյեմբեր 30ին Կապոյտ մզկիթ կատարած իր այցելութիւնը, ուր մուտք գործեց Պոլսոյ մեծ միւֆթիին՝ Մուսթաֆա Չաղրըճըի հետ, կրելով սպիտակ նուրբ մուճակներ եւ ամփոփուելով, նայուածքը դարձած դէպի Մեքքէ, ինչպէս կ՚ընեն մահմետականները: Կը հեչտուէր թէ Բենեդիկտոս ԺԶ. չէ աղօթած այլ՝ խորհրդածած է: Նախապէս ալ, Պապը այցելած է Այա Սոֆիա, նախկին եկեղեցի, այժմ թանգարան, յուսախաբ ընելով Մահմետական Եղբայրները, որու անդամ է նախկին վարչապետ՝ Էրպաքան: Ծայրայեղական մը չի վարանիր յայտարարելու.– «Էրտողանն ընտրելով, կը խորհէինք որ Ս. Սոֆիա թանգարանը մզկիթի կը վերածուէր եւ յանկարծ եկեղեցի կը դառնայ Պապին անցքով»: Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր որ Պապը համակրութիւն ստեղծած է, բայց չէ համոզած:

Պապն ու Յունաց Պատրիարքը հասարակաց յայտարարութիւն մը ըրած են, ուր կոչ կ՚ընեն պահպանելու Եւրոպայի քրիստոնեայ արմատները, աւանդութիւնները եւ արժէքները, բաց մնալով հանդէպ միւս կրօնքներուն եւ անոնց մշակութային օժանդակութեան: Բենեդիկտոս ԺԶ. եւ Բարթողիմէոս Ա. հրաւիրած են մասնաւորաբար կաթողիկէներն ու օրթոտոքսները որ գործակցին եւ միջկրօնական երկխօսութեան դիմեն բարոյագիտութեան, կեանքի պաշտպանութեան եւ բնապահութեան մարզերուն մէջ:

***

Բենեդիկտոս ԺԶ. Թուրքիա այցին երրորդ օրուան երեկոյեան ապահովութեան խստագոյն միջոցներու տակ գացած է Հայոց պատրիարքարան ուր դիմաւորուած է Մեսրոպ Պատրիարքին կողմէ ու առաջնորդուած Մայր եկեղեցի ուր խուռն բազմութիւն մը կը սպասէր Ս. Քահանայապետին:

Ճաշու արարողութենէն ետք Պատրիարքը անգլերէն ուղերձով մը գոհունակութիւն ու երջանկութիւն արտայայտած է Պապին այցին, ապա հակիրճ պատմականը ըրած Պոլսոյ մէջ Հայերու ներկայութեան որուն հետքերը կ՚երկարին մինչեւ Ժ. դար: Ապա յիշած է ԺԵ. դարուն Պատրիարքարանին հիմնումը Սուլթան Ֆաթիհ Մէհմէտի կողմէ Բիւզանդիոնի գրաւումէն ետք: Ուղերձին աւարտին Մեսրոպ Արք. 1820ին հայ ոսկերիչներու կողմէ շինուած պատմական սկիհ մը նուիրած է իր հիւրին, որպէս օրուան յիշատակ:

Իր պատասխան ուղերձով Բենեդիկտոս ԺԶ. ըսած է թէ հայ ժողովուրդը քրիստոնէական իր հաւատքին համար նահատակուած ժողովուրդ է որ անցեալ դարասկիզբին ալ անցած է տխուր ճանապարհներէ: Ապա ինք ալ սկիհ մը նուիրած է Մեսրոպ Պատրիարքին:

Եկեղեցական արարողութեան աւարտին Պապը առաջնորդուած է Պատրիարքարանի դահլիճը ուր ընդունելութիւն մը կատարուած է եւ իրեն նուիրուած պոլսահայ ծանօթ դիմանկարիչ Էրօլ Սարաֆեանի կողմէ պատրաստուած իր դիմանկարը:

Պապը գիշերելէ ետք Վատիկանի Պոլսոյ ներկայացուցչութեան մէջ, այցին վերջին օրուան առաւօտը եկեղեցական արարողութեան մը մասնակցած է Սէն Թ՚Էսփրի տաճարին մէջ: Հոն բացումը կատարած է նաեւ Յովհաննէս Իգ. Պապին արձանին:

***

ՊԱՊԻՆ ԴԷՄ ՑՈՅՑԻ ՓՈՐՁ

Պապին Պոլիս այցին առթիւ, Նոյեմբեր 30ին, ազգայնամոլ կազմակերպութիւններու քանի մը տասնեակ անդամներ բողոքի ցոյց մը ընել փորձած են, բայց բախած են ոստիկանութեան անզիջող ընդդիմութեան: Պէյազիթի մզկիթին մէջ աղօթելէ ետք, անոնք մամուլին յայտարարութիւն մը ըրած են, ապա «Պապը կը կախենք, Վատիկան կը խուժենք», «Այա Սոֆիան մեր իրաւունքն է», «Շղթաները թող խորտակուին, Այա Սոֆիան բացուի՛» ու նման այլ լոզունգներով սկըսած են ցոյցի. ոստիկանական ուժեր արգելք եղած են անոնց դէպի Այա Սոֆիա ուղղուելուն ու կարճատեւ բախում մը եղած է երկուքին միջեւ: Ցուցարարներու խումբը միջոց մը ետք ցրուած է:

***

Պապին այցը պատճառ եղած է որ անգամ մը եւս հեչտուի Յունաց Պատրիարքին «տիեզերական» կոչումին Թուրքիոյ համար անընդունելի բնոյթը: Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարած է որ դէմ են Պապին կողմէ այդ կոչումին գործածութեան եւ թէ չեն ընդունիր Բարթողիմէոս Պատրիարքին «տիեզերական» հանգամանքը:

ԱՐԺԱՆԹԻՆ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻ ՕՐԷՆՔԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍ (Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի) .– Նոյեմբեր 29ի իր նիստին, Արժանթինի Երեսփոխանական ժողովը վաւերացուց օրէնքի նախագիծը, ըստ որուն Ապրիլ 24ը կը դառնայ «Ժողովուրդներու միջեւ հանդուրժողութեան եւ յարգանքի ի խնդիր գործելու օր»: Նախագիծը ներկայացուած էր հինգ կուսակցութիւններու պատկանող երեսփոխաններու կողմէ՝ Ռաֆայէլ Պիէլսա (փերոնական), Հերմէս Պիննէր (ընկերվարական), Գարլոս Ռայմունտի (ԱՐԻ), Ֆետերիքօ Սթորանի (արմատական) եւ Ֆետերիքօ Փինետօ (ՓՐՕ):

Նախագիծին վաւերացումը կը պահանջէ, որ ան փոխանցուի Ծերակոյտին, որպէսզի անոր վաւերացումէն ետք օրէնքը հրապարակուի նախագահ Քիրշնըրի կողմէ:

Տասնամեակ մը առաջ, նման օրէնք մը վաւերացուած էր Խորհրդարանին կողմէ, բայց օրուան նախագահը՝ Գարլոս Մենէմ վէթոյի ենթարկած էր, ըստ երեւոյթին տեղի տալով Թրքական ճնշումներու:

Նախագիծը պիտի քուէարկուէր Նոյեմբեր 16ին, բայց Արժանթինա – Թրքական բարեկամութեան խմբակի անդամ, երեսփոխանուհի Փաթրիսիա Ֆատէլի դիմումով ան յետաձգուած էր: Այս անգամ, քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ եւ նախագիծը վաւերացուեցաւ 175 թեր եւ 2 ձեռնպահ քուէներով:

Բնականաբար, արժանթինահայ գաղութին կազմակերպութիւններն ու անդամները մեծ գոհունակութեամբ ընդունած են այս առաջին քայլը, որ կու գայ միանալու տարիներ առաջ Ցեղասպանութեան ճանաչումին՝ արժանթինեան Խորհրդարանին կողմէ:

Ստորեւ կու տանք նախագիծին թարգմանութիւնը.–

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.– Ամէն տարուան Ապրիլ 24ը կը հռչակուի «Ժողովուրդներու միջեւ հանդուրժողութեան եւ յարգանքի օր», ի յիշատակ հայ ժողովուրդի կրած ցեղասպանութեան եւ այն ոգիով, որ անոր յուշը մնայուն դաս ըլլայ ներկայի քայլերուն եւ մեր ապագայի նպատակներուն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.– Հանրային մարմիններու բոլոր հայազգի պաշտօնեաներուն ու պաշտօնատարներուն կը թոյլատրուի ամէն տարուան Ապրիլ 24ին բացակայիլ՝ իրենց համայնքին դէմ գործուած ողբերգութեան յիշատակին կատարուած ձեռնարկներուն ներկայ գտնուելու եւ մասնակցելու համար:

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.– Հանրային նախակրթարաններ կամ երկրորդականներ յաճախող բոլոր հայազգի աշակերտներուն կը թոյլատրուի բացակայիլ առաջին յօդուածին մէջ յիշատակուած թուականին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 4. Նահանգային կառավարութիւնները կը հրաւիրուին ներկայ օրէնքի տրամադրութիւններուն հետեւելու:

ՅՕԴՈՒԱԾ 5.– Կը հաղորդուի գործադիր իշխանութեան:

Վ.Մ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹ ժամանեց, Նոյեմբեր 30ին, ընկերվարական թեկնածու՝ Սեկոլէն Ռուայալ եւ ընդունուեցաւ Ծումպլաթի եւ Ֆրանսայի դեսպանին կողմէ: Նոյն օրը, Պիքֆայայի մէջ ցաւակցութիւն յայտնեց Ժեմայէլ ընտանիքին: Բաւական լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէր Պէյրութ, քանի Հեզպոլլա եւ սուրիամէտ տարրերը մեծ ցոյցի մը հրահանգ տուած էին յաջորդ օրուան համար (Դեկտ. 1) եւ որու պահանջն էր կառավարութեան հրաժարումը: Թելադրուած էր Ս. Ռուայալի որ հեռանայ եւ հրաժարի այցելելէ ՖԻՆԻՒԼ-ի ֆրանսական ուժերը, բայց մերժած է: Ս. Ռուայալ որոշած է նաեւ Իսրայէլ եւ պաղեստինեան հողամասերը երթալ:

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ, Նոյեմբեր 30ին հիւրն էր հեռատեսիլի Բ. կայանին Առլէթ Շապոյի «Ձեզի կը մնայ դատել» յայտագրին եւ Ներքին նախարարին առաջին ելոյթն էր որպէս թեկնածու: Սկիզբը, հարցազրոյց մըն էր Ա. Շապոյի հետ, որու ընթացքին Սարքոզի հեչտեց թէ միշտ դէմ է Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպական Միութեան, անընդունելի գտնելով որ թեկնածու պետութիւն մը յամառի չճանչնալ 25 անդամներէն մէկը (Կիպրոս) եւ ընդգծեց որ Թուրքիա Փոքր Ասիա կը գտնուի եւ չի կրնար Եւրոպայի մաս կազմել: Երեք ժամ տեւող յայտագրին ընթացքին Սարքոզի կրկնեց ինչ որ ըսած էր նոյն առաւօտեան դաւառին մամուլին և ինչպէս ամէն թեկնածու, ջանաց համոզել որ երկրին փրկութիւնը ինք կը մարմնաւորէ: Ճարպիկ ձեւով պատասխանեց թէ ի՛նչ լուծում ունի ապահովութեան, աշխատավարձքի, գաղթի, Եւրոպայի,

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՐԿԱՐ ՆԱՄԱԿ ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐԻՑ

(ՊԱՐԱՊ ԺԱՄԱՆԱԿ ԿԱՐԴԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԱՅԻ ԿԵՆՏԿՈՄԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԸՆԿԵՐ ԶԱՐՈԲԵԱՆԻՆ

Առաջին ծանօթութիւն

Յարգելի ընկե՛ր Զարոբեան, որպէս նորընտիր քարտուղար, ձեր մասին լաւ են խօսում՝ թուելով ձեր բարեմասնութիւնները:

Ու ես էլ որովհետեւ մի լաւ մարդու էի ման գալիս, որ հետը մի քիչ խօսեմ՝ շտապում եմ գրել ձեզ, քանի չէք «վատացել»...

Ըստ ընկալեալ սովորութեան, առանց բացառութեան, նոր ընտրուելիս քարտուղարները միշտ «լաւ» են լինում՝ յետոյ «վատանում»:

– Ինչո՞ւ:

– Որովհետեւ նրան այնքան շատ պահանջներ են ներկայացնում, որոնց ի վիճակի չլինելով բաւարարելու, առաջ է գալիս մասսայական դժգոհութիւն, եւ մէկ էլ տեսաք հեռախօսը վերցնելով ձեր ընտրողները ձայնեցին.

– Ատրոյ տուէք, դուք մեր ուզած մարդը չէք...

Ես օրինակ, բնաւ չէի ցանկանայ ձեր տեղը լինել:

Դաշնակցութեան ժամանակ ինձ կամեցան մտցնել պառլամենտ, որպէս չէզոք պատգամաւորների լիդեր, ես մերժեցի՝ գրականութիւնը վեր դասելով պառլամենտից:

... Ի՞նչ գործս է. ինչո՞ւ բարձրանամ՝ ինչու իջնեմ:

Ընկե՛ր Զարոբեան, թէեւ վարչական տեսակէտից դուք բարձր էք ինձանից, բայց ես կամենում եմ ձեզ հետ խօսել ինչպէս մարդը՝ մարդու հետ:

Զեկայում իմ քննիչը ինձ հետ խօսում էր շատ մեղմ, քաղաքավարի ու շատ սիրալիր, բայց միեւնոյն ժամանակ չէր մոռանում մէկ-մէկ աչք ածել իր կողքից կապած ատրճանակի վրայ...

Խնդրում եմ ձեզ, մեր յարաբերութեան մէջ այդ չպատահի:

Մենք բոլորս հաւասար մարդիկ ենք, միեւնոյն ճիչով ծնւում ենք մեր մայրերից, միեւնոյն հառաչանքով գերեզման մտնում: Արժէ՞ արդեօք, որ մեր կարճ կեանքում մարդիկ իրարից անսահման հեռաւորութիւն ունենան:

Ո՛չ:

Այս նախապատրաստութիւնից յետոյ՝ անցնենք առաջ:

ՄԻ ՄԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ (*)

Այս նոր տարուն Գուրգէն Մահարին «Լեռ» բերեց, խմբագիրը «Կամսար» դրեց վրան ու երկուսը միասին «Լեռ Կամսարից» «մուկ» ծնեցրին «Երեւան» թերթում:

Լաւ էր, վերջում Մահարին, զղջաց եւ իր կէս «մուկը» ետ վերցրեց, բայց թերթի խմբագիրը իր կէսը չի վերցրել, եւ մինչեւ օրս էլ ես շարունակում եմ կէս «մուկ» ծնել «Երեւանում»...

Ասում եմ, ա՛յ խմբագիր, ե՞րբ դուք ինձ տեղ տուեցիք, որ «առիւծ» ծնէի: Ֆելիէտոնս բերում եմ քեզ՝ չես տպում քո թերթում, «Սովետական Հայաստանին» եմ տանում՝ չի տպում, բա ես ի՞նչ հող տամ գլխիս:

Յիսուսն էլի մի մսուր ճարեց Բեթղեհեմ քաղաքում ծնուելու համար. ախր ես այդ «մսուրից» էլ զուրկ եմ: Պէտք է մտնել վերջապէս այն «մօր» դրութեան մէջ, որ տառապում է երկունքի ցաւով ու տեղ չի գտնում ծնելու համար...

Ասում եմ՝ նման պայմաններում ձեր «կէս մուկն» էլ շատ է, ես ամենայն իրաւամբ կարող էի այդ էլ չծնել: Ես այդ ձեր խաթրին ծնեցի...

– Ինչու,– ասում է,– «Ոզնին» քեզ տպում է:

– Ճիշդ է,– ասում եմ,– «Ոզնին» տպում է տարին մէկ կամ երկու հատ, բայց ահ ու դողով: Գիտէ՞ք, որ Գէորգ Հայրեանը իմանայ, ինչ կ'անի նրան: Այնտեղ ես յաճախ երեւան եմ գալիս ծպտուած, մի կեղծանուան վրայ մի այլ կեղծանուն հագած: Եւ տպուել ու փախչելս մէկ է լինում: Զի՛ թողնում, սիրելիս, Հայրեանը չի թողնում գրեմ: Բոլոր թերթերում թակարդ է դրել, ու ես վախենում եմ մի գեղեցիկ օր ձեր «կէս մուկն» էլ ընկնի նրա թակարդը ու դուք մնաք անմուկ...

ԼՈՒԿԱՇԻՆ

Իմ ողջ սովետական կեանքում ես մի մարդ միայն սիրեցի՝ եւ այդ Լուկաշինն էր:

Դա մարդ չէր, այլ ոգի:

Եթէ նա քառասուն տարի մնար իշխանութեան գլուխ, ես հիմա քառասուն հատոր գիրք կ'ունենայի տպուած:

Կրկնակոխ ինձ էր հետեւում եւ չէր թողնում, որ մի րոպէ գրիչս վայր դնէի հանգստանալու համար:

Երբ գժտուելով ժամանակի «Խորհրդային Հայաստանի» խմբագիր Մռավեանի հետ եւ չուզելով աշխատակցել նրան՝ գնացել էի Լուկաշինից գործ խնդրելու, նա մռնչաց վրաս.

– Ինչի՛նչ, դու գրելը թողած այլ գործ որոնե՞ս...

– Ախր Մռավեանը չի տպում, ֆելիէտոններս տասնեակներով է վերադարձնում ինձ,– վախեցած ասում եմ ես:

– Բե՛ր այդ ֆելիէտոնները ինձ:

Տանում եմ, կարդում ու Մռավեանին անմիջապէս հեռախօսով կանչում է իր մօտ: Գալիս է: Ու ինչպէս ուսուցիչն աշակերտին՝ չընտրուած ֆելիէտոններս տալիս է իրեն ու հրամայում:

– Բոլորը կը տպես անխտիր եւ 100 ռ. ֆէքս հոնորար կը նշանակես Լեռ Կամսարին, որ ապրուստի մասին չմտածելով՝ միայն գրի:

Ա՛խ, ա՛խ... եարաբ էլ այդպիսի մարդ պիտի պատահի՞ ինձ կեանքումս, թէ ոչ: Գերեզմանի տեղն էլ չգիտեմ, որ ծունկի իջած վրան խունկ ծխեմ...

ԳԷՈՐԳ ՀԱՅՐԵԱՆ

Այս մարդու հետ ես ծանօթանալ կամեցայ այն ժամանակ, երբ նա «Պրավդայի» թղթակից էր:

Մօտենալով իրեն՝ տուի անունս եւ հարցրի, թէ երբեւիցէ լսե՞լ է իմ անունը:

Նա այն տոնով ասաց «լսել եմ», որ հաւասար էր՝ «չեմ լսել եւ լսել անգամ չեմ ուզում»:

Մի վերաբերմունք, որ ինձ ապշեցրեց: Որովհետեւ սովորաբար, երբ մի անծանօթի մօտ տալիս եմ իմ անունը՝ նա ասում է.

– Ես շատ էի լսել ձեր մասին եւ հիմա բախտ ունեցայ ձեզ տեսնել վերջապէս:

Մի քիչ անքաղաքավարիները գրկում են ինձ եւ քամակս տփտըփացնելով ասում.

– Ա՛խ, քո ֆելիէտոնները մի անգամ էլ կարդայինք նոր մեռնէինք...

Երբ Հայրեանի այս վերաբերմունքը տեսայ՝ ասացի.

– Զէ՛, սրանից վատ բան դուրս կը գայ, եթէ երբեւիցէ սա մի ղեկավար պաշտօնի անցնի՝ ինձ կը վնասի:

Յետագայում, դժբախտաբար նա բարձր պաշտօնի անցաւ եւ իսօք սկսեց ինձ «վնասել»՝ կամենալով իմ յիշատակը ջնջել աշխարհի երեսից:

Այդ նպատակով ինձ «դռեհիկ» անուանեց «Սովետական Հայաստանում »եւ բոլոր թերթերի դռները փակեց վրաս: Այնպէս որ խմբագիրները բանալու ծակից են հիմա խօսում ինձ հետ:

Այս առաջին:

Երկրորդ՝ իմ յիսուն տարուայ գրական ողջ վաստակը Պետհրատից վերցրեց ու իր աշխատակից Վազգէն Ամիրբեկեանի ձեռքով «հընակարկատի աղբարկը» նետեց:

Երրորդ՝ կանչեց «Ոզնու» խմբագրութեանը եւ պատուիրեց ինձ չտպել այլեւս՝ ինձ ու Պարոնեանին համարելով հնացած երգիծաբաններ, որոնցից այլեւս չի կարելի օգտուել:

Այս առիթով ես «Ոզնու» խմբագրին խնդրեցի ասել Հայրեանին, որ նախ նոր շապիկ առ՝ յետոյ հինն աղքատին տուր՝ այլապէս կը մնաս տկլոր:

Այսպիսով Հայրեանը ինձ որպէս գրող իսպառ բնաջնջեց:

Բայց ես իմ դարդը չեմ, ես խեղճ Պարոնեանի մասին եմ մտածում, որ իմ պատճառով այսպիսի աղէտալի վախճան ունեցաւ...

Նայելով գործին նման տեսանկիւնից՝ ժամանակը չէ՞ արդեօք մէկ-մէկ գերեզմանից դուրս կանչել մեր բոլոր կլասիկներին եւ երկրորդ անգամ մեռցնելով՝ իրենց տեղերը ուղարկել՝ այլեւս չյիշուելու համար:

Այս առիթով ես մի նամակ Սուրէն Թովմասեանին գրեցի.

– Քանի իր պոստում կը մնայ Հայրեանը՝ մեր գրականութիւնը կը փետրաթափուի հետզհետէ: Ռուսաստանը գերեզմանից դուրս է կանչում իր Գոգոլներին ու Շչեդրիններին, մինչդեռ Հայաստանը յանձին Հայրեանի՝ գերեզման է ուղարկում իր Գոգոլ – Շչեդրիններին:

Եղա՞ւ:

ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Մենք այսօր Նարեկացի չէինք ունենայ, եթէ Աստուած լսելով նրա պաղատանքները՝ սրբեր նրա մեղքերը եւ անմիջապէս նրա հոգին տանելով՝ արքայութիւն տանէր:

Մենք հիմա Նարեկացի ունենք նրա համար, որ Աստուած չուզեց լսել նրա աղաչանքները, որի հետեւանքով իր ամբողջ կեանքում աղաչեց, պաղատեց Աստծուն եւ այդ աղաչանքները հատորներ կազմելով մեզ հասան, որ այսօր մենք հպարտանանք նրանցով:

Եթէ Թովմասեանը մի քիչ էլ յարատեւէր իր պոստում՝ ես հիմա երկրորդ Նարեկացին էի դարձել:

Թովմասեանն էլ Աստծու նման իմ բազմաթիւ դիմումներից ոչ մէկին չպատասխանեց: Միայն, հետեւելով Աստծուն, Մովսէսի նման ինձ մի անգամ «Սինա լեռը» կանչեց իր «կռունկը» ցոյց տալու համար...

Եւ սա աշխարհաբար լեզուով կոչւում է «դեմոկրատիզմ»:

Այսպիսի դեմոկրատ էր նաեւ Զաւէն Գրիգորեանը, երբ կենտկոմի երկրորդ քարտուղար էր: Անչափ խնդրեցի ինձ ընդունել՝ չընդունեց: Ես էլ մահս աչքս առնելով, մի օր յարձակուեցի նրա ավտոյի վրայ, տեսայ ու փախայ: Երբ յիշում եմ այս դէպքը, սարսափը տալիս է վրաս: Չէ՞ որ կարող էին բռնել ու դատել որպէս... տեռորիստ:

Երանի երկուսի հոգուն էլ: Լաւ մարդիկ էին...

ԾԱՆՐ ՄՂՁԱՒԱՆՋ

Այս ամառ Երեւանի ԱՕԿՍ-ի թղթատարը մի նամակ բերեց ինձ:

Ամերիկայի Բոստոն քաղաքում ապրող ոմն Սիմէոն Կիւլօ գրում է ԱՕԿՍ-ի նախագահ Բերսաբէ Գրիգորեանին հետեւեալը.

Շատ խնդրում եմ, շատ աղաչում՝ մի լո՛ւր տուէք Լեռ Կամսարից: Արդեօք նա ո՞ղջ է, թէ՞ մեռած: Հակասական լուրեր ունենք իր մասին: Կիպրոսից եւ Պէյրութից մեզ հասած լուրերը ասում են, որ նա մեռած է: Հայաստանից եկած էքսկուրսանտներից մէկն ասում է ողջ է, միւսը՝ մեռած: Ասացէք, եթէ ողջ է՝ ո՞րն է նրա հասցէն, ես մի խոշոր ուսումնասիրութիւն եմ գրում իր մասին եւ ինձ որոշ տուեալներ են պէտք:

Այս նամակին ինքս անձամբ պատասխանեցի, որ ողջ եմ:

Ստանալով իմ ողջութեան լուրը՝ ուրախութիւնից չի կարողացել ինքզինքը պահել եւ որոշել է գալիք Մայիսին անպայման Հայաստան գալ ինձ տեսնելու եւ լինելու իմ տանը որպէս հիւր:

Լսելով այս որոշումը՝ սարսափեցի: Իմ տանը նրան ընդունելու ոչ մի յարմարութիւն չունեմ: Ինն անձ ընտանիքով ապրում ենք 40 քառակուսի մետր տարածութիւն ունեցող կաւաշէն, կաւածածկ ու կաւածեփ նախապատմական շրջանից մնացած մի խարխուլ խրճիթում՝ չորս կողմից արտաքնոցի բուդկաներով շրջապատուած: Իրար վրայ թափած խեղդւում ենք: Քնելու համար մահճակալի տեղ չունենք: Թոռներս քնում են մէկը սեղանի վրայ, միւսը՝ տակը, հասակաւորներից մի քանիսը յատակին, իսկ ես մեր միակ դիվանի վրայ:

Մեր շնչելու օդը չի բաւականացնում անգամ, եթէ մենք, ի տես մեր թշուառութեանը մի փոքր լիաթոք հառաչենք:

Եթէ Ամերիկայից եկող Սիմէոն Կիւլօն բարակ-մարակ մէկը լինէր՝ ոչինչ, միասին իմ դիվանի վրայ կը լուսացնէինք գիշերները: Բայց նրա ուղարկած լուսանկարից երեւում է, որ շատ չաղ մարդ է ու իմ դիվանի վրայ չի պարտկուի:

Գիշերը յանկարծ գլորուի յատակին, ես ի՞նչ պատասխան տամ ամերիկեան կառավարութեանը...

Պիտի գայ, լուսանկարի իմ խըրճիթը, արտասահմանում հրատարակութեան տայ եւ տակը գրի.

– Ահա տեսէք, ի՛նչ բնակարանում է ապրում Հայաստանում մի գրող, որ ամբողջ կէս դար աշխատել է հայ գրական անդաստանում...

Սարսափելի է, չէ՞:

Դրա համար անմիջապէս վազեցի արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի նախագահի մօտ եւ ասացի.

– Միջոցներ ձեռք առէք, որ ինձ ներկայանալի բնակարան յատկացնի. այլապէս եթէ Սիմէոնն եկաւ եւ իմ ներկայ բնակարանը տեսաւ՝ ձեր կուլտուրական կապերը կը

(*) «Երեւան» թերթի 1961 թ. թիւ 1-ում Գուրգէն Մահարին իր «Նոր տարուայ բառարան»ում գրել էր՝ «Լեռ – պատահել է, որ մուկ է ծնել»: Թերթի խմբագրութիւնը տպել էր «Լեռ կամ սար – պատահել է, որ մուկ է ծնել»: «Գրական» թերթի թիւ 2-րդ համարում Մահարին հերքել է՝ «Իսկականի հետ ճիշդ չէ» յօդուածով:

խզուեն արտասահմանի հետ:

Ասաց.

– Գրողների միութիւնը տուն չինեց, ինչո՞ւ չատացար:

– Թոփչեանը չտուեց: Ամբողջ բնակարանները բաժանեց իր եւ իւրայինների մէջ, իսկ ինձ «յետ գրութեան» յատկացրեց Քրիստափոր Թափալցեանի հին բնակարանը իր բոլոր անյարմարութիւններով, մինչեւ սրտիս խորքը վիրաւորելով ինձ:

– Եթէ բնակարան բաժանելու օրն աւէիք, գուցէ հնար լինէր մի բան անել, իսկ հիմա...

Չէ՛, ընկեր Զարոբեան, մենք բոլորս աղէտի առջեւ ենք կանգնած.

Երանի չգրէի, եթէ ողջ եմ: Եթէ գրէի մեռած եմ՝ կը գար եւ ինձ հիւր կը լինէր գերեզմանոցում: Իսկ մեր գերեզմանոցում, ինչպէս գիտէք, կատարեալ հաւասարութիւն է, ոչ մի պատասխանատու աշխատող երկու գերեզման չի գրաղեցնում, միւս կողմից էլ անբնակարան մեռել էլ չես ճարի:

Այստեղ ես նիւթիցս մի քիչ շեղուելով պիտի նկատեմ:

Մեզ մօտ, առհասարակ, դէպի մեռածներն աւելի ուշադիր վերաբերմունք է ցուցաբերւում, քան կենդանիների:

Տասնըհինգ տարով Քաղսովետից բնակարան ուզողներ կան՝ չեն բաւարարւում, իսկ մեռելները անմիջապէս բնակարանով բաւարարւում են Թաղման բիւրոյում:

Այդ իրենց ո՞ր առաւելութեան համար:

Ո՛չ: Ժամանակն է, որ սրանից յետոյ դրա ճիշդ հակառակը լինի: Պէտք է քաղսովետի նախագահն ու Թաղման բիւրոյի Շահապունին իրենց պոստերը փոխանակեն: Շահապունին քաղսովետում բնակարանային դիմումների վրայ ըստ իր սովորութեան մակագրի «բաւարարել», իսկ քողսովետի նախագահը գրի «մերժել»:

Թող մի փոքր էլ մեռելները հերթի սպասեն, չեն մեռնի: Սրա օգուտն էլ կարող է լինել նաեւ այն, որ իրենց առջեւ այդպիսի անյաղթահարելի արգելք տեսնելով հրաժարուեն մեռնելուց:

Նշեմ նաեւ, որ վերաբերմունքի այս խտրականութիւնը շարունակւում է նաեւ գերեզմանոցից դուրս:

Մեր կոօպերատիվ խանութները օր ու մէջ կողպէք են կախում դռներից՝ ազդարարելով.

«Ստուգման պատճառով խանութը փակ է»:

Իսկ դրա հակառակը պատահե՞լ է, որ մի մեռել գերեզմանոց գնալիս՝ դրան վրայ կարդայ.

«Ստուգման պատճառով գերեզմանոցը փակ է»:

Ոչ:

15ը Յունուարի, 1961թ

ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ

Բնականաբար կառավարութիւնը գոնէ ժամանակաւոր ներկայանալի բնակարան չտրամադրեց ամերիկացի լրագրողին ընդունելու համար: Կիւլոյի հանիպումը այլախոհ երգիծաբանի հետ մեծ գլխացաւանք կը պատճառէր սովետների երկրին: Աւելի դիւրին էր մէկ հարուածով ազատուել գլխից էլ, գլխացաւանքից էլ:

Խեղճ Լեռ Կամսարն ի՞նչ իմանար, որ իրական «Ծանր մղձաւանջը» լինելու էր ընդամէնը մի քանի ամսից, երբ Հայաստան կը ժամանէր Սիմէոն Կիւլօն եւ դաւադրաբար կը սպաննուէր «Արմենիա» հիւրանոցի՝ իր համարում...

ՎԱՆՈՒՀԻ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

«Ազգ» – Մշակոյթ

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ.– Նոյեմբեր 18, Շաբաթ երեկոյեան Միլանոյի Հայ Տան մէջ, Հ.Բ.Ը.Միութեան Միլանի մասնաճիւղը կազմակերպած էր Միութեան 100ամեակի առթիւ գեղարուեստական երեկոյ մը: Սրահի պատին կեդրոնը զետեղուած էր 1906ի հիմնադրման Ա. ժողովի ձեռագիր Ա. ատենագրութեան բնագիր պատճէնը մեծցած, իսկ երկու կողմերէն կախուած էին տարբեր գոյներով, տարբեր լեզուներով գրուած – հարիւրամեակին համար մտածուած – նշանաբանը՝ «Բեղմնաւոր Անցեալ, Լուսաշող Ապագայ»: Այս գեղեցիկ աշխատանքի հեղինակն է գաղութիս քաջ ծանօթ բեմայարդար Օր. Անի Մեքիքերը, որ արժանացաւ ներկաներուն գնահատանքին:

Հայրենի եւ Հ.Բ.Ը.Միութեան փառերգներուն յաջորդեց Տիկին Խաչատուրեանին բացման խօսքը հայերէնով, ապա Միլանոյի Հայ Երգչախումբը կատարեց «Հայրենի կարօտ», «Երեւան – Էրեբունի», «Հոյ իմ Նազան եարս» երգերը, ղեկավարութեամբ Պր. Նիքոլա Ֆէրրայէի: Օրիորդներ Մեքիքէր եւ Թումանեան մեներգեցին յաջողաբար «Տէր Կեցո» եւ «Շողեր Ջան»ը:

Իտալերէնով Պր. Հայկ Ալեքսանեան ըրաւ Բարեգործականի 100ամեայ պատմութիւնն ու գործունէութիւնը, յիշելով մէկ առ մէկ բոլոր նախագահները եւ մեր ազգը յուզող տարեշրջաններու դէպքերը եւ Բարեգործականին դերը ի նպաստ հայ ժողովուրդին:

Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ մը, այդ օրերուն մեր քաղաքը կը գտնուէր ամերիկահայ երգչուհի Մէրի Սեդրակեանը: Ընդառաջելով հրաւէրին, եկաւ ու մասնակից եղաւ մեր ուրախութեան, մեզ խանդավառելով աւելի ու աւելի: Երգեց «Լուսին ելաւ» Լուջանօ Պէրիոյի դաշնաւորմամբ, Ուիլերմ Սարոյեանի բառերով եւ Պաղտասարեանի երաժշտութեամբ անգլերէն երգ մը, որը լաւ ժողովրդականութիւն գտած է ամերիկեան շրջանակներէն ներս, եւ ապա Պրօտուէյ ելոյթ ունեցածներէն հատուած մը:

Հանդիսութեան փակման խօսքը կատարեց Իտալիոյ հոգեւոր հովիւ Հայր Առէն Արդյ. Շահէնեանը: Գնահատեց Հ.Բ.Ը.Միութեան հարիւրամեայ գործունէութիւնը, մաղթեց յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն ի շահ մեր ժողովուրդին ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի, ինչպէս նաեւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի:

Երեկոն շարունակուեցաւ հիւրասիրութեամբ:

***

Նոյեմբեր 21, Երեքշաբթի Միլանոյի «Տելլէ Էրպէ» Թատրոնին մէջ, ճոխ յայտագրով ելոյթ ունեցաւ ամերիկահայ երգչուհի Մէրի Սեդրակեանը: Սրահը լեցուած էր հայ եւ իտալացի հանդիսատեսներով: Համակրելի, գուարթ նկարագրովը ու գեղեցիկ ձայնովը հմայեց ներկաները: Կրկնեց հայերէն երգերը, որոնք երգած էր Հայ Տան մէջ: Արտայայտուեցաւ իր հայ ծագման մասին, յիշեցնելով ներկաներուն որ Ուիլերմ Սարոյեանն ու Պաղտասարեանն ալ Հայ են: Ժողովրդական երգ «Գարուն գարուն գարուն է» երգին կրկնողական մասը սորվեցնելով ժողովուրդին, միասնաբար երգեցինք զայն:

***

Նոյեմբեր 25, Շաբաթ օր Հայ Տան մէջ, Հայ Եկեղեցւոյ, Իտալիոյ Հայոց միութեան եւ Հայ Տուն-ի վարչութիւններուն կազմակերպութեամբ, բազմաթիւ բարեկամներու ու հարազատներու ներկայութեամբ, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, տօնեցինք բազմավաստակ, գաղութիս վեթերան անդամ Պր. Հրանդ Բամպակեանի 100ամեակը: Շնորհաւոր տարեդարձ Պր. Հրանդ:

Կ. Խ.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կլէնտէյլի հանրային գրադարանի սրահին մէջ, Նոյ. 1ին, տեղի ունեցած է Արեւմտահայաստանի մասին դասախօսութիւն մը, կազմակերպութեամբ Հայ Կրթական հիմնարկութեան, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Հիմնարկութեան նախկին ատենապետուհին՝ Նորա Սահակեան, ներկայացուցած է օրուան դասախօսը՝ փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան, որուն նիւթը եղած է՝ պատմական Հայաստանի անհետացող բնապատկերը: Փրոֆ. Յովհաննէսեան, շուրջ մէկ ու կէս ժամ, հայերէն եւ անգլերէն երկլեզու դասախօսութեամբ եւ լուսապատկերներու ցուցադրութեամբ, ներկաները առաջնորդած է Տրապիզոնէն դէպի Կիւմիւշհանէ, Էրզրում, Խարբերդ ու դէպի Մուշ ու Վան: Իր ամբողջ կեանքի ընթացքին Արեւմտահայաստանի իւրաքանչիւր գիւղ ու քաղաք, լեռ ու դաշտ ուսումնասիրած գիտնականը առաջին անգամ իր ոտքին տակ ու աչքերուն առջեւ զգացած ու տեսած է աներեւակայելին՝ աւերակ հայրենիքն ու հայ ժողովուրդի հազարամեակներու պատմութեան անհետացող հետքերը, տեսած է Թուրքը, որ կը սպառնայ ո՛չ մէկ թիզ հող տալ այդ հողին տիրոջ՝ Հայուն: Տեսած է Քիւրտը, որ ցաւ կը յայտնէ եղածին համար: Եւ վերջապէս, տեսած է «դարձած» Հայը, որ կը պահէ իր ինքնութիւնը, բայց հայերէն չի գիտեր ու Մոհամէտը կը պաշտէ: Փրոֆ. Յովհաննէսեան այս ճամբորդութիւնը կատարած է իր կնոջ՝ Վարդիթերի, եւ Հայկական ցեղասպանութեան նկատմամբ թրքական պաշտօնական կեցուածքը մերժող, Թուրք գիտնական Ֆաթմա Միւկէ Կէօչէքի ընկերակցութեամբ: Դասախօսութեան աւարտին Փրոֆ. Յովհաննէսեան կոչ ուղղած է ուսանողութեան ուսումնասիրել ի հեճուկս բազմաթիւ արգէլներու, ջարդի ու տեղահանութեան, հայ ժողովուրդի յարատեւումի գաղտնիքը եւ կառչիլ անոր՝ ի սէր ապագայի: Փակման խօսքը արտասանած է հիմնարկութեան ատենապետը՝ Վահէ Յակոբեան:

ԼՐԱՏՈՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԷՏԻԿՓԱՇԱՅԻ Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ, Նոյ. 12ին կատարուած են յոբելենական երրեակ տօնակատարութիւններ: Անոնք կը վերաբերէին Դպրաց դասու 115րդ, Զուարթնոց երգչախումբի հիմնադրութեան 70րդ եւ Հարիւր Մանկանց երգչախումբի կազմութեան 50րդ տարեդարձներուն: Պատարագէն ետք, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, սարքուած է յոբելենական սեղան մը: Օրուան հանդիսավարը եղած է կարգադիր յանձնախումբի ատենադպիր Մարիամ Տրամէրեան, որ բացման խօսքով պատմականը ըրած է Զուարթնոց երգչախումբին: Խօսք առած են դպրապետ՝ Լեւոն Էօզբեմպէ, ապա Զուարթնոցի ատենապետ Կարօ Գաբրիէլեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը եւ փակումը կատարած է Տիկին Տրամէրեան:

***

ՊԱՔԸՐԳԻՒՂԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Նոյ. 5ին, տեղի ունեցած է մատաղօրհնութիւններու երրորդը, որու յաջորդած է սիրոյ սեղան մը ի նպաստ Տատեան վարժարանին հաւասարակշռելու համար տարեկան պիւտճէն: Եկեղեցական արարողութիւններուն նախագահած է Մեսրոպ պատրիարքը, որմէ ետք, բազմութիւնը հաւաքուած է վարժարանի մարզասրահը սիրոյ սեղաններու շուրջ: Հանդիսավարը եղած է վարժարանի երիտասարդ ուսուցիչներէն՝ Տիկին Նարօտ Սահակօղլու, որու բարի գալուստէն ետք, խօսք առած է վարժարանի հիմնադիրը՝ Ղուկաս Ագպուլութ, որ բացատրութիւններ տուած է Թաղային Խորհուրդի գործունէութեան ու յառաջիկայի ծրագիրներուն եւ Թուային տուեալներ փոխանցած է պիւտճէի մասին: Յայտնի դարձած է որ Թաղ. խորհուրդի կողմէ ներկայիս կը կառուցուի վեցյարկանի շէնք մը, որ մնայուն կալուած պիտի դառնայ եւ նիւթական նպաստ պիտի բերէ պիւտճէին: Այս տարի վարժարանի աշակերտութեան թիւն է 395, որոնցմէ 215ը մասնակի վճարումներ կը կատարեն կամ ձրիավարժ են: Անձնակազմը կը բաղկանայ 56 հոգիէ, գլխաւորութեամբ տնօրէնուհի Հերմինէ Պէնլիօղլուի: Տեղեկագրին ընթերցումէն ետք, խօսք առած է Պաքըրգիւղի քաղաքապետի օգնական Երուանդ Էօզուզուն: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարքը:

***

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ նորակառոյց Րամատա պանդոկի պարասրահին մէջ, Նոյ. 17ին, տեղի ունեցած է Զուարթնոց երգչախումբի ճաշացանքը: Բացումը կատարած է Զուարթնոցի տնօրէն Խորհուրդի անդամներէն Կարօ Գաբրիէլեան, ապա, բարձրախօսը յանձնած հանդիսավար Տիկին Մարիամ Տրամէրեանի: Ցուցադրուած է Զուարթնոց երգչախումբի անցեալը ցոլացնող լուսանկարներու հաւաքածոյ մը: Ելոյթ մը ունեցած է Կարգադիր յանձնախումբի ատենապետ Մկրտիչ Թիմուրճուօղլու, որ ցաւով դիտել տուած է որ համայնքը գեղեցիկ ապրումներու կաթսայ մըն է, բայց դժբախտաբար ժողովուրդը չանդրադառնար թէ որքան թանկագին գանձ մըն է այդ կաթսան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

(Շար. Ա. էջէն)

անչափահաս յանցագործներու եւ այլ փշոտ հարցերու մասին: Խորքին մէջ, ինչպէս ռեւէ թեկնածու, խոստումները հրապուրիչ են, կը մնայ ընտրուելու պարագային, զանոնք գործադրել...:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Սահմանադրական Խորհուրդը վաւերացնելով հանդերձ Ֆրանսայի կազին եւ Սուէզի ձուլումը, ճշդեց թէ ան չի կրնար իրագործուիլ 2007 Յուլիս 1էն առաջ: Այս յետաձգումը նոր սպառնալիքներու դուռ կը բանայ եւ նախագահական ընտրութիւնն ալ իր դերը կրնայ ունենալ:

ԱՄՄԱՆԻ մէջ է որ Պուշ հանդիպում ունեցաւ Իրաքի վարչապետ Մալիքիի հետ եւ կը թուի որ ԱՄՆ նախագահին խոստացած զօրակցութիւնը Իրաքի, աւելի նեղը կը դնէ վարչապետը քան կ'օժանդակէ: Արդարեւ, Մալիքի չէր մասնակցած Պուշի եւ Յորդանանի թագաւորին ճաշին եւ միջադէպը պատահած էր, երբ ամերիկեան մամուլը Սպիտակ Տան մէկ գաղտնի յուշագրին արձագանգած էր, ուր Մալիքի կը ներկայացուէր որպէս տկար, նենգամիտ եւ անկարող մը: Պուշ փորձած է երեւոյթները փրկել, կրկնելով որ իրաքցի ղեկավարը այն անձն է որ պէտք է Իրաքի համար: Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը միշտ ծանր է Իրաքի մէջ, ուրկէ մօտ մէկ միլիոն հոգի (գլխաւորաբար սիւննի) մեկնած է եւ Սուրիա ապաստանած:

ԳԸՐԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ կրկին նուազեցուցած է Ճենըրըլ Մոթորզի իր մասնակցութիւնը 7,4%էն 4,95%ի իջեցնելով զայն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր վարժարանը հաճոյքը ունի տեղեկացնելու, որ կ'ընդարձակէ իր կրթական գործունէութիւնը. կը կառուցուին «Նուպար Կիւլպէնկեան» երկրորդական բաժանմունքը ու «Դպրոցասէր Մշակութային Միութիւնը»:

Բացումը կը կատարուի Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 11ին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՏԷՍԻՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.-

- Սվարովսքի հլունքներով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,
- Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,
- Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 թիւով, կամ
– Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 թիւով:

□

Section de Marseille Ville «Sossé Mayrig»

Nombreux lots magnifiques

LOTO

Dimanche 10 décembre à 15 heures

M.A.J.C. — 12-14 rue Saint-Bazile
13001 MARSEILLE

P.A.F. : 3 cartons 15 euros
1 carton 7 euros

□

TALINE

Spectacle enfants, chants et danses (genre Chantal Goya)
La Section "ASTRIG" d'Arnouville de la Croix Bleue des Arméniens de France
présente pour la première fois en France !
le Samedi 23 décembre
"Salle Rossini" — 6 rue Drouot Paris 9e
2 séances :
14 heures et 17 heures précises
Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).
Réservations :
- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée avec le soutien d'«Arménie, mon Amie», Année de l'Arménie en France.

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).
Ambiance arménienne assurée ! ! !
Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

LE Centre Culturel SAINT MESROB présente

EXPOSITION D'ICONES ET DE PEINTURES MODERNES
d'Adelina SAAKOVA
du 7 au 15 décembre
Vernissage et cocktail : **jeudi 7 décembre à 18h30.**

Horaires de l'exposition, avec la présence de l'artiste :
— du lundi au vendredi, de 17h à 20h,
— samedi et dimanche, de 16h à 20h,
— ou sur rendez-vous: 06 17 38 06 63.
Adresse :
10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro: Monge — RER: Luxembourg
— Entrée libre —

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE

DE L'UNION CULTURELLE FRANCAISE DES ARMENIENS DE FRANCE - UCFAF

Le dimanche 10 décembre à 12h30
6 cité du Wauxhall — 75010 PARIS
(métro : République)

Invité : Monsieur le Professeur
Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
Président d'Honneur de l'UCFAF

Participation 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne au 01 39 90 66 28

Repas de fête
Tombola

—— UCFAF : www.ucfaf.com ——

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CONCERT EXCEPTIONNEL

Centenaire de l'Union Générale Arménienne de Bienfaisance

Dimanche 10 décembre à 17h
au Théâtre des Champs-Elysées
15 avenue Montaigne — 75008 Paris
Métro : Alma-Marceau
Solistes :
Vahan MARDIROSSIAN (piano)
Iris TOROSSIAN (harpe)
Xavier PHILLIPS (violoncelle)
Jean-Marc PHILLIPS-VARJABEDIAN (violon).
Ensemble «MAESTRIA»
sous la direction
de Vahan MARDIROSSIAN
Oeuvres de :
Grieg, de Falla, Khatchatrian, Piazzola, Babadjanian, Debussy, Tchaïkovski, Pugnani-Kreisler, Mirzoyan.
Location des places :
55, 40, 20 et 10 euros.
www.theatrechampselysees.fr
ou 01 49 52 50 50 •
UGAB 01 45 20 03 18, Fnac et Virgin.

La Radio «FREQUENCE PROTESTANTE» 100.7 FM
continue sa série d'émissions sur la musique arménienne, en diffusant **Dimanche 3 décembre à 12h30** les œuvres de **Garbis APRIKIAN** par Mme **Jeannie PERSOZ**-musicologue

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

«Հայաստանի Տարուան» հրջանակին մէջ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳ
(Դաշնակ)

ԱԼՏՕ ՋԻՔՕԼԻՆԻ

ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի ճեմարանին

Յայտագիր՝
Մոցարթ – Պէթհովէն – Շուման – Շոփէն
Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 8, ժամը 20.30ին
«Salle Jean-Renoir»
7 Villa des Aubépines à Bois-Colombes

Մասնակցութիւն՝ 29 Եւրօ

Տոմսերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.-
- 01. 45. 93. 00. 25
- 06. 14. 74. 92. 97
- 06. 64. 91. 51. 74

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris 01 42 96 10 10 | Lyon 04 78 60 13 66 | Marseille 04 95 09 30 60
armenie@saberatours.fr | sevan@selectour.com | marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

Շաբաթ, Յունուար 13ին
Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris
Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01. 44. 05. 17. 77 կամ 01. 43. 78. 57. 67 թիւերուն:
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998 dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au 10 décembre :
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

■

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECRUTE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007
- **Directeurs diplômés BAFD**
- **Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA** (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- **Assistants sanitaires**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
Date limite des candidatures pour le séjour d'hiver : 10 décembre
pour les séjours d'été : 31 janvier

ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3
DIMANCHE
3 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
Թիւ 330

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : Arpik Missakian
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (E-Mail) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման՝ Տար. 300 եւրօ (Առօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.590
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
82e ANNEE — N° 21.590

«ՃԱՄԲՈՐԴԸ»

Գրեց՝ ՄԱՐՈՒՇ ԵՐԱՄԵԱՆ

Օշականի ընտանեկան հիմնարկին նախաձեռնութեամբ ու «Համազգային»ի հովանաւորութեամբ Վահէ Օշականի անձին ու գրական վաստակին նուիրուած երկօրեայ մը տեղի ունեցաւ Կլէնտէյլի մէջ, Սեպտեմբեր 22-23-ին: Գլխաւոր առանցքը եղաւ անոր անտիպ բանաստեղծութիւններու «Ճամբորդը» հատորին ներկայացումը, որուն յատկացուած էր առաջին օրուան նիստը: Հալէպէն Մարուշ Երամեան ներկայացուց «Ճամբորդը», անկէ ընթերցումներ կատարուեցան:

Երկրորդ օրուան նիստերով Վ. Օշականի գրական արտադրութեան, գործունէութեան զանազան երեսակներուն մասին դասախօսեցին Գրիգոր Պըլտեան, Գուրգէն Արզումանեան, Մարկ. Նշանեան, Րաֆֆի Աճէմեան, Վրէժ-Արմէն Արթինեան: Միջանկեալ՝ ընթերցումներ եղան անոր հատորներէն, ցուցադրուեցան տեսերիզներ, ունկնդրուեցաւ իր կատարած ընթերցումը «Սիրահարը»էն:

«Միտք և Արուեստ»ի երեսնամեակի այս թիւը յատկացուած է այս ձեռնարկին, Մ. Երամեանի ու Գ. Արզումանեանի ելոյթներով, նաեւ՝ նոր լոյս տեսած «Ճամբորդը» հատորէն հատուածով մը:

«Ես եկած եմ հեռաձայնի ձեր թելերը հաստատելու ինծի հետ
ու ձեր միջեւ որ կապ պահենք շատ կարեւոր հարցումներ կան մտքիս մէջ
կենաց մահու հարց է այս հէ՛յ մարդիկ ըսէ՛ք չէ՞ք տառապիր չէ՞ք սիրեր
առանձին չէ՞ք կեանքին իմաստ գտե՞ր էք զիրար երբեք կը հասկնա՞ք
գիտէ՞ք ինչ են բառ ու վայրկեան ո՞վ էք ի՞նչ էք ի՞նչ գործ ունիք այդ տեղը
ի՞նչ ըսել է մարդ ըլլալը հոգի ունի՞ք հիւլէներուն բարբառը
կը հասկնա՞ք խորհուրդներու հէքեաթներու լեզուն խօսքը ի՞նչ կ'ըսեն»

Այս տեսակի բանաստեղծութիւն կա՛մ կը սիրենք, կամ չենք սիրեր. եթէ սիրենք, մեզի համար կը բացուին դարպասները (ճիշդ Թիւերու աշխարհին պէս, ինչպէս Արսինէն ըսաւ) եւ հոն կը գտնենք այնքան, այնքա՛ն գեղեցիկ...

Ո՛չ, ո՛չ:

«Երբ ոստիկանն ու քաղաքացին կը կռուին, դուն իրաւունք չունիս մայթին կեցած ծաղիկ ու գարուն երգելու», գեղեցիկ բառերու շարոյներ հիւսելու:

Այսինքն՝ բանաստեղծութիւն, բայց ոչ քնարերգութիւն: Ուրեմն՝ կեանքն է, որ կը ներկայանայ Վահէ Օշականի բանաստեղծութեան մէջ, կեանքը, կամ զայն բռնել ու պատին զամելու, մանրամասնութիւնները տեսնելու եւ իմաստը հասկնալու ճիգը:

Այլ խօսքով՝ իրապաշտութիւն, նոր, ժամանակակից իրապաշտութիւն, որ ինքզինք կը հաւաքէ մեծ քաղաքներու արագ ու խիտ կեանքէն, եւ Թափով նոյն արագութեամբ ու խտութեամբ կը Թափի էջին, կ'ողողէ ընթերցողը:

Այս խօսքիս կրնայի խորագիր մը տալ, ինչպէս օրինակ՝ «Անհեթեթի փակ շրջանակէն մինչեւ յաւիտենութիւնը գիտակցութեան» կամ՝ «Մեր ամէնէն երիտասարդ բանաստեղծը», որովհետեւ այն ո՛ր բանաստեղծն է, որ կը ձգէ հասունութեան «իմաստութիւնը» եւ կը շարունակէ նոյն Թափով, երիտասարդական կիրքով հետապնդել կեանքը, շարունակել անոր ծալքերը բանալ, միշտ նոր հարցադրումներով:

Եթէ կը սիրես այս բանաստեղծութիւնը, փրկուած ես, չես խեղդուիր. եթէ ոչ, հեռու կը մնաս այն տիեզերքէն, որ կը կոչուի Վահէ Օշականի երկ:

Այս երկին վերջին արտադրութիւնը՝ «Ճամբորդը» խորագրուած բանաստեղծութիւններու յետ մահու լոյս տեսած հատորը կը փակէ շրջանակը Վ. Օշականի գործերուն եւ ձեւով մը կը դիւրացնէ անոնց ուսումնասիրութիւնը, որոշած ըլլալով անոր գրական կեանքին սկիզբի եւ վերջաւորութեան կէտերը:

«Ճամբորդը» քերթուածներու հատոր մըն է 77 էջերով, որոնք երեք մասերու կը բաժնուին.

– Առաջին բաժինը իր խորագիրը տուած է գիրքին:

– Երրորդ բաժինը ունի չորս քերթուածներ՝ «Մայր», «Կենսագրութիւն», «Անանուն» եւ «Սպասում» խորագիրներով:

Այս քերթուածներէն «Կենսագրութիւն»ը եւ Թոռներուն նուիրուած քերթուածները նախապէս լոյս տեսած են մամուլին էջերուն:

– Այս երկու բաժիններուն միջեւ տեղադրուած են բանաստեղծին Թոռներուն ձօնուած երեք քերթուածներ՝ «Խօսք բարի գալուստի», «Մէկ տարեկան», եւ «Պատմութեան սեմին» խորագիրներով:

Հակառակ անոր, որ գիրքին խմբագրումը հեղինակը ինք չէ ըրած, սակայն Թոռներուն նուիրուած քերթուածներուն տեղադրումը այնտեղ, հատորին երկու բաժիններուն միջեւ, կարծես գիրքին առանցքին վրայ, անոնց յատուկ կարեւորութիւն ու տայ՝ այս երեք քերթուածները նուիրուած են հեղինակին Թոռներուն, բայց անոնց ընդմէջէն նաեւ յաջորդ սերունդին, որուն հանդէպ իր հաւատքը երբեք չկորսնցուց Վահէ Օշական:

Եթէ հեղինակի մը առաջին երկը կը ծանուցէ գրագէտը, ապա անոր վերջին երկը կը խտացնէ էութիւնը անոր գործին, նորութիւն ըլլայ այդ երկը, Թէ բընական եւ սպասելի շարունակութիւն մը:

Ինչպէս ըսի, «Ճամբորդը» հեղինակին մահէն ետք է որ լոյսին կու գայ: Այս «յետ մահու»ն կարեւորութիւն չունի, որովհետեւ շրջանէ մը ի վեր Վահէ Օշական մտահոգ էր, որ «ժամանակ չունի». «Արուարձաններ»էն ասդին մահը կամ անոր գաղափարը մշտական ներկայութիւն էին իր տողերուն մէջ:

Այնքան կենսասէր եւ կենսախայտ անհատականութեան մը համար հաւանաբար ճիշդ չըլլայ այս «մշտական ներկայութիւն»ը, որ սակայն կը ծագի ճիշդ ա՛յդ կենսասիրութենէն. եւ մահն ու անոր գաղափարը կը դառնան այլ միջոց մը, ամբողջովին ուրիշ դիտանկիւն մը կեանքը քննարկելու:

Ինչպէս ժամանակակից գրականութեան, այնպէս եւ Վահէ Օշականի երկերուն խորագիրները պատահականօրէն ընտրուած բառեր չեն. անոնք երկի կառոյցին գլխաւոր մուտքն են, դարպասը, զոր բանալով է, որ ընթերցողը պիտի մտնէ երկէն ներս:

Այս առումով «Ճամբորդը» յստակ ակնարկութիւն մըն է մեծ ու միակ ճամբորդութեան, որուն ձեռնարկած է «Պատուհան»էն «Քաղաք»ը դիտող, անոր «Ահազանգ»ը լսող եւ «Խուճապ»ի մատնըւած մարդը, որ «Քառուղի»ներէն «Արուարձաններ» կը հասնի եւ ի վերջոյ կը դառնայ դէպի յաւիտենութիւն գացող «Ճամբորդը» («եթէ նման բան կայ...» պիտի ըսէր Վահէ Օշական...): Այլ խօսքով՝ «Ճամբորդը» տրամաբանական յաջորդ քայլն է կեանքի մեծագոյն հարցադրումներու քարտէսին մէջ բռնուած հեղինակին:

Ճամբորդութիւնը մեկնում մըն է, տեղէ տեղ երթալ մը. հաւանական է նաեւ, որ կայաններ ունենայ այդ ճամբորդութիւնը. ահա Թէ ինչո՛ւ գիրքը այս խորագիրներով հատուածներու բաժնուած է՝ Մեկնում 1 եւ Մեկնում 2, ապա 1-6 Թուագրուած Կայաններ:

Մեկնումի մերձեցումին հետ կը սկսի կեանքի խիտ վերաքաղ մը. սակայն այն պահը կրնայ ըլլալ, երբ ակնթարթ մը ճշմարտութիւնը ինքզինք կը բացայայտէ, նոյնիսկ կրնայ ժպտիլ, ապա կրկին քողարկելու համար ինքզինք: Գիտակցութիւն չէ սակայն, այլ հասկացում մը կեանքի առեղծուածին, զոր Թարգմանելը անկարելի կրնայ Թուիլ սովորական մարդուն, բայց ոչ Վ. Օշականին համար, որ երկա՛ր, դարի չափ երկար ակնթարթով կրնայ նայիլ «արեւին ճիշդ կեդրոնի մութին»:

Ինչպէս որ մահամերձը վերջին պահերուն իր կեանքը կը դիտէ մեծ պաստառի մը վրայ կարծես, ետ-ետ երթալով վերջաւորութենէն դէպի սկիզբ, այդպէս ալ «Կայան» խորագրուած քերթուածները զօրաւոր պրիսմակով մը վերաքաղը կ'ընեն կեանքին, որ վերջէն դէպի սկիզբ կը վազէ խիտ արագ բայց եւ խիտ յստակ գիծի մը տալնեակով, այնքան, որ տողերը կը վերածուին բոլոր մարդերուն, կամ՝ գլխագիր Մարդուն կեանքի կայաններուն: Այս առումով «Ճամբորդը» նաեւ ժամանակագրութիւնն է կեանքի մը, որ կը սկսի «Լացի Պատէն Մեռեալ Ծովէն» ու կ'երթայ հեռու, մինչեւ «Ուլլուրուլի ժայռին շուրջը» (էջ 21), որովհետեւ

«Այսպէս է որ ուխտուն զարուն բոլորած...
մարդը կայնած իր ներսերու հայելիին հաշիւ կու տայ
միակ անձին որ լրտեսի յամառութեամբ հետեւեցաւ իր քայլերուն,
եւ որ հիմա մէկ ականջը ոտքի ձայնին որ ետեւէն ամէն քայլի կը մօտենայ
կը փսփսայ՝ հաշուեյարդար, մաքրագործում...» (էջ 52):

Իւրաքանչիւր Կայան այս ժամանակագրութեան մէջ հանգրուան մը կը նշէ. այսպէս Կայան 1ը կը խօսի մանկութիւնպատանեկութենէն, Կայան 2-ն կ'ակնարկէ երիտասարդութեան եւ հայ ոգիին, Կայան 3-ը կը խօսի գիտակցութեան արթնացումէն, որուն մէջ հաւասար ուժգնութեամբ կը բանին Սփիւռքն ու Հայրենիքը, Կայան 4-ին մէջ կը սկսին արթննալ հարցադրումները կեանքին հանդէպ եւ յստակ կը դառնայ մարդուն օտարումը մարդէն, իսկ Կայան 5-ի եւ 6-ի մարդը արդէն հասունութեամբ կը դիտէ կեանքն ու մանաւանդ կեանքէն անդինը: Երբ այս տարօրինակ ժամանակագրութիւնը իր վերջին հանգրուանը կը Թեւակոխէ, կը սկսին Աստուած – հրեշտակ երկխօսութիւնները, որոնք ամէնէն հետաքրքրական բաժիններն են այս գիրքին, եւ կ'երկարին մինչեւ աւարտը անոր, մէջ ընդ մէջ առիթ տալով, որ մարդն ալ իր խօսքը ըսէ: Ձեւով մը այդ մարդը կարծէք ականջալուր է Աստուածհրեշտակ երկխօսութեան, որ երբեմն երկինքներէն վար կ'իջնէ եւ մարդուն ներաշխարհին մէջ տեղի կ'ունենայ:

Այս երկխօսութիւններուն մէջ Վ. Օշական իր ամէնէն հարազատ ոճին մէջ է՝ պարզ, սովորական բառերով, խօսակցական, երբեմն նոյնիսկ փողոցային լեզուով կը քննարկէ ամէնէն խորունկը կեանքին հարցադրումներուն՝ Աստուծոյ մը գոյութիւնը, տեղն ու դերը այստեղ, այս կեանքին մէջ:

Այս երկխօսութիւններուն վերջընթեր հատուածը կ'աւարտի Աստուծոյ խօսքով՝ «Ձեմ կրնար», որուն պատասխանի պէս կու գայ մարդուն մտածումը՝ «Հարկաւ չես կրնար» (էջ 39). իսկ վերջին հատուածին մէջ երբ հրեշտակը կը հարցնէ՝ «Ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոր վերջը», Աստուած կը պատասխանէ՝ «Ձեմ գիտեր». մարդը սակայն շատ ինքնավստահ է՝ «Բայց ես գիտեմ» (էջ 41):

Այս երկխօսութիւնը Կայան 6ին մէջ եւս բաժին մը ունի, ուր Աստուած վստահ է, որ մարդը պիտի չհասնի, իսկ մարդը համեստօրէն կ'ընդունի՝ «Հարկաւ չի հասայ»: Այլ խօսքով՝ հասնիլ այնքան ալ կարեւոր չէ, գիտնալն ու իմանալը բաւ են մարդուն, ինքզինք դուրս պահելու համար անհեթեթի ահասոր ողբերգութենէն, որովհետեւ

«Եթէ մէկ հատ չնչին յիմար հարցումի մը պատասխանը
կրցանք գտնել արկածով...
ալ մեր սիրտը գեղեցկութեան թովչանքներուն կրնանք բանալ» (էջ 23)

Ուրեմն մարդը երբ գիտէ, կրնայ մասնակցիլ խաղին, որ կեանք կը կոչուի, եւ որուն խաղ ըլլալը եթէ մարդկութիւնը չի գիտեր, մէկ մարդ սակայն գիտէ (բոլոր ժամանակներուն մէջ ալ պիտի ըլլայ այդ մէկ մարդը) եւ... կը մերժէ խաղալ:

Կը մերժէ՞, Թէ խաղին համար ի'ր օրէնքները կ'առաջարկէ, Թէկուզ զինք ըլլոտ չըլլայ:

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս փրփրադէզ ալիքը իր բարձրութեան գագաթին, աւազին վրայ փշրուելէն անմիջապէս առաջ զարմանալի Թափանցիկութիւն մը կը ստանայ, այդպէս այս միակ մարդը մահուան գաղափարին ծանրութեան տակ պահ մը, ակնթարթ մը խիտ յստակ կը տեսնէ, կը գիտնայ «գաղտնիքը», որ ամբողջ կեանքին ընթացքին հետապնդեր է զինք:

Գաղտնիքին այս գիտակցութիւնն է, որ կը փրկէ ոչ Թէ մարդը, այլ... կեանքը:

Վահէ Օշական իր առաջին գիրքէն մինչեւ այս վերջինը յստակ հարցադրումներու ամբողջ ցանց մը ունի, որ քանի մը առանցքներէ բռնուած է. այսպէս, գըլխաւոր առեղծուածներ են՝ ա. մարդը, բ. հայ մարդը, գ. Աստուած, դ. կեանքը որպէս երեւոյթ, եւ ե. բառը, այլ խօսքով՝ ե. լեզուն, որ մարդէ մարդ գացող կապը պէտք է ըլլայ:

Առաջին գիրքին՝ «Պատուհան»ին մէջ տեղ մը կ'ըսէ.

«Այս վայրկեան
մարդ մը առջիս
կը դիտեմ.
ու մինչեւ վերջ
այդ ընեմ պիտի հաւանաբար

որովհետեւ
մարդը միակ արժէքն է
ամպերէն վար
ու մանաւանդ՝ վեր»:

Ամբողջ երկ մը նուիրել մարդ արարա-

(Տար.ը Գ. էջ)

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱԿԸ ԻՆԸ ՔՆՆՈՒԹԵԱՄԲ

Գրեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Բանաստեղծութիւն մշակող եւ յետոյ արձակին անցնող ոեւէ հեղինակի մօտ, արձակը երբեւէ չի կարող նոյնը լինել, ինչ այն գրողի որ սկզբից զբաղուել է արձակով, առանց ունենալու բանաստեղծութեան փորձառութիւն. այդ փորձառութիւնը ընդհատուած կամ շարունակուող, կամայ թէ ակամայ, միշտ շողարձակուելու է այդ գրողի գրուածքներում՝ լինի դա պարզ նամակ, քննադատական գործ, կամ էլ պատմուածք, ինչպէս պարագան է Վահէ Օշականի, որ ենթադրաբար 15 տարի բանաստեղծական փորձառութիւնից յետոյ է լրջօրէն նաեւ զբաղուել արձակի մշակումով:

Անշուշտ այս հաստատումը հեղինակի արձակ գործերի բանաստեղծական կողմերը քննարկելու, կամ իր արձակը ժամանակակից գրողների երկերի հետ համեմատելու նպատակով չէ որ բնաբանւեց, պարզապէս մուտք էր ասելու՝ ամէն ինչից առաջ Վահէ Օշականը բանաստեղծ է, որքան արձակագիր, սակայն ինչ որ պիտի փորձենք ներկայացնել այս գրութեամբ մի նաւարկութիւն է իր երեք արձակ հատորների փոթորկալի ծովում, որի ափունքի փարոսի լոյսը մարել է կամօք, մուտքն ու ելքը վստահելով այդ ծովը մտնողի գաղտղութեան: Այդ հատորներն են «Փախստականը», «Թակարդին շուրջ» և «Սերունդներ»:

Երեք հատորների մէջ էլ առկայ է սփիւռքահայի ինքնութիւնը բնորոշող տարրերի վերլուծումը, ինչպէս եւ համայնքին ուղղուած մարտահրաւէր քննութիւնը այդ նիւթերի, որոնք են՝ մահ եւ կեանք, արկած եւ արուեստ, ծնող եւ զաւակ, ինքնութիւն եւ ահաբեկչութիւն, արմատ եւ անցեալ, կրօն եւ առասպել, հէքեաթ եւ մտքի ազատագրում, սփիւռք եւ հայրենիք, վերջապէս՝ աղէտ եւ սերունդներ:

«Փախստականը» Վահէ Օշականի պատմուածքների առաջին ժողովածուն է, հրատարակուած Անթիլիաս, 1987ին: Տաս պատմուածք, դասաւորուած ժամանակագրական կարգով, 71 թուականից սկսեալ մինչեւ 80 թուական, այսինքն՝ շուրջ ինը տարիների վրայ ձգուող աշխատանք, բոլորն էլ անխտիր գրուած տարուայ երկրորդ կիսամեային, մեծամասնութիւնը՝ Ֆիլատելֆիա: Թերեւս կան այդ ժամանակաշրջանին պատկանող պարբերաթերթերում տպուած բայց այս ժողովածոյի մէջ տեղ չգտած այլ գրութիւններ, ինչպէս եւ անտիպ գործեր, որոնք աւելի պիտի ճշգրտէին պատկերացումը: Այդուամենայնիւ, նիւթերի զանազանութիւնը, յատկապէս ժամանակը, ապացուցում են, ժողովածուն եղել է յետագայի մտայղացում, հետեւաբար ընդհանուր նմանութիւններից եւ գաղափարներից անկախ պէտք է փնտռել պատմուածքների մէկութիւն եւ ո՛չ միութիւն:

Գրքի անուանումը փոխառուած է ժողովածոյի առաջին պատմուածքի խորագրից, սակայն փախստականութեան գաղափարը չի առընչւում միայն այդ պատմուածքի իր ինքնութիւնից խուսափող համալսարանի փրոֆէսէօր Յովհաննէսին, այժմ ծուարած Ճորճ անուան տակ, որ իր տասօրեայ արձակուրդի ընթացքին, Յունաստանի պանդոկներից մէկում, գինարբուքի անգիտութեան չարաբաստիկ մէկ պահին, ոչ թէ սիրոյ, այլ սիրուելու մարմաջից մղուած, արկածով սպանում է փոքր առաջացած յղի Ամերիկուհուն մէկ օրից միւս օրը դառնալով ոճրագործ փախստական:

Հոգեբանական կամ հասարակական պատճառներով տեղի ունեցող փախստականութիւնը նշմարելի է ամէն տեղ. որդին հօրից է փախնում, կինը՝ ամուսնուց, աղջիկը՝ մօրից, մարդը՝ իր ինքնութիւնից, հայ արուեստագէտը՝ ժառանգից, եւ վերջապէս յանցաւորը՝ օրէնքից: «Փախստականը» պատմուածքի մէջ յղի կնոջ, այսինքն մօր սպանութեամբ է որ կասեցւում է ծնունդը, մահը դառնում է բացարձակ, տրովհետեւ ինչպէս յետագային պիտի տեսնենք, Վահէ Օշականի արձակ այս ստեղծագործութիւնների մէջ մահը կեանքի բացակայումը չէ, այլ ծնունդի անկարելիութիւնը:

Համարձակօրէն կարելի է ասել որ պատմուածքների մարդկանց մեծամասնութիւնը դիպուածով կամ թէ կամօք յանցագործ եւ մարդասպաններ են, ոչ միայն խորհրդանշական առումով, այլ առարկայականօրէն: «Փախստականը» պատմուածքի մէջ տեսանք Յովհաննէսի կատարած սպանութիւնը, իսկ «Աքսոր»ի մէջ գաղանաբարոյ Առաքելը մեռցրել է իրենից փախչող գեղանի իր կնոջ, յետոյ Քիւրտիստանի սահմանների մօտ մորթել է վեց Թուրքի, ապա վէճի ընթացքին անթացուպի մէկ հարուածով անշնչացրել է իրեն խնամող երկրորդ կնոջ՝ Մարիին, մինչ «Փարոս» պատմուածքի մէջ որդին աշտարակի դուռը չըբացելով գիտակցաբար հօր մահուան պատճառն է դառնում, դեռ չխօսենք ահաբեկիչը»... — պատմուածքի մասին:

Սակայն սպանութեան հակառակ բեւեռը ծնելն է, կեանք տալը: Ծնելու, ինչպէս եւ նիւթին կապուող անզաւակ զոյգերի երեւոյթը, ներկայ է նոյնպէս շատ տեղեր: Ինչ որ սպանութեան բեւեռում կատարւում է հեշտութեամբ, ծնունդի բեւեռում հանդիպում է խոչընդոտների, ստեղծելով մեծ բարդութիւններ:

«Երեք վայրկեան» պատմուածքի վերջին էջերում «կը հատնի կեանքի մեծ վայրկեան» հեղինակային խօսքը ուղղուած պատմուածքի մահամերձ Աւետիսին, խորագիրը իմաստաւորում է տարբեր կերպով: Եթէ մէկ վայրկեանը մէկ կեանք է, ապա «Երեք վայրկեան» խորագիրը ակնարկութիւն է երեք կեանքի, կեանքը Աւետիսի, կնոջ՝ Ազնիւի եւ եղբօրորդի՝ Ժիրայրի, որի հոգատարը իրենք են եղել, սակայն «տեղ մը սխալ մը կար, խելքէ միտքէ դուրս բան մը» («Փախստական», էջ 44): Պատմութիւնից գիտենք անշուշտ, որ այդ սխալը զաւակ չունենալ, կամ ուրիշի զաւակին հոգ տանելն է, որ չի կարող երջանկութիւն համարուել, անզաւակութիւն հաւասար է կեանքի հատումին եւ խմբից դուրս մնալուն:

Ուրեմն, խմբին միանալու պայմանը զաւակ ունենալն է, սակայն պատումների մէջ զաւակը միշտ էլ առանձնանում է խմբից, մինչեւ որ հասունանայ, հասնի հօր իմաստութեանը, զաւակ բերի, ինքը վերամիանայ խմբին, իսկ զաւակը անջատուի եւ կրկնուի նոյնը, այլ խօսքով, որ հատումը, հատումով, անհատուի, վերջինը նաեւ այլ իմաստով:

Մարդը ներկայացուած է ինչքան ծերացող այնքան հասարակական, ինչքան երիտասարդ՝ անհատային, այս երեւոյթը առկայ է Վահէ Օշականի շատ երկերում, ուր խումբը, զանգուածը, ամբոխները որպէս կեանքի իմաստին չհասած անկարներ արժանանում են արհամարհանքի, ի հակադրութիւն մարդուն, որ շընորհիւ իր մտքին դեռ յոյսը կայ գտնի ճամբան, փրկի տիեզերքը, եւ իմաստաւորի կեանքը:

Զմոռանանք Առաքելին «Աքսոր» պատմուածքի մէջ, Մարիին է յանցաւոր դըտնում զաւակ չունենալու հարցում, եւ թերեւս հէնց այդ զայրոյթից մղուած ըսպանում է իր կնոջ. «ո՞ւր են տղաքս, ես ի՞նչ պիտի ընեմ միմինակս... ի՞նչ ըրիր բոլոր փէհլիվանները որ պիտի ծընէին, հէ՞, ըսէ նայիմ, չան զաւա՛կ կնիկ, զաւակ ուտող կնիկ, ոճրագործ ես դուն, ոճրագո՛րծ...» («Փախստականը», էջ 73): Առաքելի տեսանկիւնից եօթ մարդ սպանելը ոճրագործութիւն չէ, իսկ իրեն փէհլիվաններ չպարգեւելը ոճրագործութիւն է, մինչդեռ պատմութեան մէջ յըստակ չէ որ իրենց անզաւակութեան պատճառը Մարին է, նոյնիսկ հակառակը ապացուցելու հետքեր կան:

Ինչքան սպանող, նոյնչափ ծնել փափաքող դէմքեր են, այն տարբերութեամբ որ սպանութեան մէջ կեաքը բացակայ է, իսկ ծնունդի մէջ առկայ է մահը, մահուան գաղափարը: Կարելի է ասել կեանք եւ մահ հասկացողութիւնները նկարագրուած են ոչ թէ կամքից անկախ ծընունդ եւ մահով, այլ կամքի ենթակայ ծնել եւ սպաննել մարդկային շատ գիտակցուած արարքներով:

Պատմուածքների ընդերքում չերտաւորուող գոյապաշտական գաղափարները այլ կերպ եւ աւելի լաւ չէին կարող ձեւակերպուել:

«ԹԱԿԱՐԴԻՆ ՇՈՒՐՋ»

«Փախստականը» շատ չհեռացաւ, հասաւ «Թակարդին շուրջ»:

Երկրորդ այս հատորը որ հրատարակուած է Նիւ Եորք, 1988ին, պարունակում է ութ արձակ ստեղծագործութիւններ եւ մէկ թատերական գրուածք: «Փախստականը»ի մէջ եթէ տիրական էին անկախաբար ներկայացուած գաղափարներն ու փիլիսոփայութիւնները, «Թակարդին շուրջ» ժողովածոյի մէջ իշխում են պատմութիւնները իրար հանգոյցող թեմաներ, հիմնական մէկ թեմա ներկայացուած գըրեթէ երկու պատմուածքով:

Ծնողի եւ զաւակի թեման արծարծըւած է «Սիրահարը» եւ «Վիպային հերոսին ծնունդը եւ մահը» պատմուածքներում: Առաջին պատմուածքի մէջ հայրը ոչ միայն անտեսում է աղջկայ գիշերային կեանքը, պոռնկութիւնը, այլ քաջալերողն է այդ արարքի, քանի որ ընտանիքի գոյութիւնը կախեալ է այդ աշխատանքի հասոյթից: Երկրորդ պատմուածքի մէջ ապերախտ տղան մօր ունեցուածքը իւրացնելուց յետոյ, առանց մօրը բառ իսկ ասելու իրեն տանում է ծերանոց եւ ինքը անյայտանում է:

Շահագործումի այս երեւոյթին զուգահեռ երկու պատմուածների մէջ էլ նըկատելի են լարուած թակարդները, առաջինի մէջ աղջկան պոռնկութեան մղող հօր ծրագիրը, իսկ երկրորդի մէջ մօրից ազատուելու տղայի դաւադրութիւնը: Սակայն, երկու պատմուածքների մէջ էլ զոհը փրկւում է շնորհիւ իր կամքին: Այս օրինակների մէջ, ինչպէս եւ ընդհանրապէս միւս գրուածքներում, զոհը միշտ հասած վտանգի ծայրը ազատւում է որոգայթից. Թերեւս այդ պատճառով էլ ժողովածուն տրամաբանօրէն խորագըրւած է Թակարդին շուրջ եւ ոչ թակարդին մէջ:

Իսկ ինքնութեան հարցը դրուած է աղէտի եւ վրէժի, սփռուածութեան եւ ըստանձնումի, ինչպէս եւ ոճրագործին հետապնդելու եւ դատելու հետեւողական հրամայականով: Հարցը քննարկւում է տարբեր տեսանկիւններից՝ ուսանողի, կուսակցականի, տարիքը առած հայ մարդու, եւ «Թուրք շօֆէօրին օրագրէն» պատմուածքի մէջ նոյնիսկ Թուրք դեսպանի տեսանկիւնից, որ հիացմունքով է խօսում ահաբեկիչ երիտասարդների մասին առանց նուազագոյն գաղափարը ունենալու որ շուտով ինքը եւս այդ հիացմունքի զոհը պիտի դառնայ: Տարակարծօրէն ինչքան ահաբեկչութիւնը քննադատւում է որպէս արարք, նոյնչափ գընահատւում է որպէս գաղափար եւ նըշւած պատմուածքի մէջ մեքենավար Շէրիֆի մտորումները, շատ տարբեր չեն, նոյնիսկ կարող են նմանել որեւէ Հայի մտահոգութիւններին:

Այս նիւթերը թերեւս ամենադժուար նիւթերն են կաղապարները, ինչպէս եւ քարացած գաղափարախօսութիւնները փշրելու, փոխարէնը նոր եւ տարբեր տեսանկիւններ առաջարկելու, մանաւանդ ութսունական թուականներին՝ երբ հարցերը դեռ հրատապ էին եւ հասարակաց ու կուսակցութեանց կարծիքը շատ տարբեր էր գրողի ըմբռնումներից: Առաջին հայեացքով այս գրուածքները թւում են լինել ազգային ինքնութիւն եւ գիտակցութիւն քարոզող պարզ պատմուածքներ, մինչդեռ ուշադիր ընթերցողը պիտի անդրադառնայ՝ խորքում բանող եւ ձեւակերպուողը այլ բան չէ եթէ ոչ մարդկային ինքնութեան եւ բարդ հոգեբանութեան երանգաւորումը, ինքնագիտակցութիւնը, թէ՛ Թուրքի եւ թէ՛ Հայի, որ ստեղծում է կարելիութիւնը մօտեցման, կարելիութիւնը քէնից ու մաղձից ձերբազատուելու եւ ողջմտութեամբ հարցերը քննարկելու:

«ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐ»

Ինչպէս միւս հատորների, այնպէս էլ 1995ին Պէյրութ հրատարակուած «Սերունդներ» ժողովածոյի մէջ, որոշ պատմուածքները ունեն ենթախորագրեր, օրինակ՝ Ֆանթէզի, հէքեաթ, պատմութիւն: Ֆանթէզիները հայկական կամ պատմական են, իսկ հէքեաթներն ու պատմութիւնները որակուած են որպէս ժամանակակից: Այս ենթախորագրումները արտաքին բաժանումներ չեն միայն, ներքուստ հանգուցուած են պատմուածքի կառուցուածքին ու իմաստին:

Որպէս օրինակ, նշեալ ժողովածոյի «Թագաւորին կամքը» հէքեաթում, կայ Թագաւորի թելադրանքով գիւղից գիւղ շրջող եւ հէքեաթի մէջ ուրիշ հէքեաթներ պատմող Առնակ անունով երիտասարդը, որի պաշտօնն է վտանգուած երգի ու հէքեաթի աւանդութիւնը վերականգնելու եւ յոյս ներշնչելու չարչարուած գիւղացիներին, իսկ հէքեաթի աւանդութիւնը, ինչպէս որ պարզւում է պատումից, բառերն ու խօսքերն են, որոնք տասնամեակներ շարունակ սուտի եւ կեղծիքի միջոց են դարձել:

Արտաքին թէ՛ ներքին, հին թէ՛ ժամանակակից, երկու մակարդակների վրայ էլ հէքեաթի աւանդութիւնը կեղծիքին հակադրուող ճշմարտութեան ձգտումն է, հետեւաբար ընթերցողը մղւում է փնտռելու թէ ո՞րն է այդ կեղծիքը, ի՞նչն է ճշմարիտը, ո՞վ է թագաւորը որին ոչ ոք տեսել եւ լսել է, կամ թէ ի՞նչ է յարաբերութիւնը Թագաւորի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահի որ այս պատմուածքը նուիրուած է իրեն:

Անշուշտ ըստ պատմուածքի թուականի (1992) խօսքը Հանրապետութեան առաջին նախագահի մասին է, սակայն առաջի՞ն Հանրապետութեան, թէ՞ երկրորդ, քննարկելի է: Հարցը, աւելի ճիշդ կասկածը, գոյանում է պատմուածքի պատմական եւ քաղաքական դէպքերը խորհրդանշող եղելութեանց կրկնակիութիւնից, այդ կրկնակիութիւնը, ասենք անկախութիւնն է, որ ընդմիջուած է գիւղի եօթանասնամեայ գերութեամբ, այս ժամանակը որակուած է որպէս կեղծիքի ու կեղծարարների շրջան:

Առնակը, մէկ անգամ յայտնւում է եօթանասուն տարի առաջ, եւ մէկ անգամ էլ եօթանասուն տարի յետոյ, բայց երբեք գերութեան այդ եօթանասունամեակին, այլ խօսքով, Առնակի յայտնութիւնը եւ իր հէքեաթների խորհուրդը, հաւասարւում է խօսքի ու մտքի ազատութեան, ճշմարիտին, իսկ Առնակի պաշտօնն է որ յարատեւ շրջի եւ գիւղացիների ըկուած լեզուն կեանքի բերի:

Շրջիկութեան արարքը եւ հէքեաթի աւետիսը՝ գիւղը քաղաքին, քաղաքը նահանգին, նահանգը երկրին եւ վերջապէս երկիրը Սփիւռքին կապող ու հանգուցող մէկութեան օրէնքն է, որ օրէնքից առաւել, ապրելաձեւի առաջարկութիւն է, իսկ այդ օրէնքի իրագործումը, ի դէպ, թագաւորի կամքն է:

Մասամբ Նիցշէի Զարադուստրայի ոճով եւ ընդօրինակութեամբ օրէնքի մասին խօսող Առնակը, պատմութեան ընթացքին տեղ-տեղ ճառասանում է այլ օրէնքների մասին եւս, որոնք կարելի է սահմանել որպէս պատժող օրէնք եւ դաստիարակիչ օրէնք: Առաջինով պատժըւում են եօթանասուն տարի սուտով լեզուն բռնաբարողները, սորկամիտները, իսկ երկրորդը սահմանուած է այնպէս որ չարագործ դրացիներին մարդասիրութիւն ուսուցանէ:

Սակայն ո՞վ է թագաւորը: Պատասխանը թերեւս պէտք է փնտռել «Սերունդներ» պատմուածքի մէջ, ուր հօր կերպարի Թագաւոր անձնանունի ընտրութիւնը դժուար թէ լինի պատահական համարել եւ այդ գրուածքը չառընչել «Թագաւորին կամքը» պատմուածքին, յատկապէս որ անուան երեւոյթից բացի նաեւ նշմարելի է որ երկու պատմուածքները ինչ որ ձեւով միջհիւսուած են օրէնքի վերաբերեալ ակնարկներով եւ մի շարք այլ խոհերով:

«Սերունդներ» պատմուածքը Սան Ֆրանսիսքօ բնակուող հայ մի ընտանիքի տագնապների նկարագրութիւնն է որ Հայաստանի անկախացումը նոր եռանդ եւ աւիւն է սրսկել իրենց կեանքի մէջ: Հայր ու մայր, երկու քոյր մէկ եղբայր կազմում են ընտանիքը, վերջին խումբը հօր, այսինքն Թագաւորի տեսանկիւնից որպէս «նոր օրերու մոտեռն չոճուխներ» անհասկանալի եւ նոյնիսկ ըմբոստ են, հայրը զաւակների ըմբոստութիւնը վերագրում է նորանկախ Հանրապետութիւնից հասնող յոյսերի ու պատրանքների ալիքներին, մինչդեռ ընտանիքի անդամների կարծիքով, իրենց քայքայման պատճառը հայրն է, որ տան մէջ մտցրել է սուտն ու կեղծիքը դաւաճանելով իր կնոջը, նոյն սուտն ու կեղծիքն է որ «Թագաւորին կամքը» պատմուածքի մէջ գոյացաւ գիւղի գերութիւնից, իսկ ընտանիքի միաւորուելու անյոյս փորձը եւս, նոյն պատմուածքի մէկութեան օրէնքի հաստատման ձգտումն է. այս ձեւով սփիւռքաբնակ ընտանիքը ներկայացւում է որպէս խճանկարը հայրենիքի:

Միւս կողմից հայր եւ հայրենիքի ըմբռնումների հաւասարումը դրսեւորւում է Մարիի եւ հօր միջեւ ծայր առած սըրւածութիւնից: Ընծրիքի սեղանի շուրջ յայտնաբերւում է Մարիի մէկընդմիշտ Հայաստան մեկնելու գաղտնի որոշումը:

«ՃԱՄԲՈՐԴԸ»

(Շար. Ա. էջէն)

ծին, անոր գոյութեան իմաստին, եւ յետոյ յանգիլ այլ հարցումի մը, թէ

«մարդ ըլլալը արկա՞ծ մըն է, վրէ՞պ մըն է, թէ պատրանք է» (էջ 21)։

հակառակ «տառապանք ու վայելք» ըլլալու յստակ գիտակցութեան. ինչպէ՞ս վերջնականօրէն բացայայտել գոյութիւն մը, որ իր էութեամբ հարցադրում է՝

«ամէն ապրող պարզ ու անյայտ հարցում մըն է» (էջ 53)

եւ՝ «ամէն հարցում ական մըն է» (էջ 59)։

Կեանքին առեղծուածը հասկնալու դժուարութիւնը կարելի պիտի ըլլար շրջանցել եթէ մարդիկ կարենային գոնէ զայն ապրիլ։ Այդ ալ անկարելի է, երբ մարդէ մարդ գացող յարաբերութիւնը պայմանաւոր է բառերով, որոնք... ի՞նչ են. կը բացայայտե՞ն, թէ կը ծածկեն։ Եւ բառը եւս կը դառնայ հետապնդուած քանի մը ճշմարտութիւններէն մէկը։

Տեղ մը բառերը «ճշմարտութեան գինովներ» են (էջ 12), այլ տեղ՝ «իմաստները կը ծածկեն» (էջ 7)։ Հակադրութիւններ ասոնք, որոնք սակայն «Ելին ու Եանկի» թեւերուն պէս զիրար կ'ամբողջացնեն։ Օշականի բանաստեղծութիւնը ասոնց նման զիրար ամբողջացնող հակադրութիւններու մէջ բռնուած է եւ անոնցմէ կը ստանայ իր ամբողջ ուժականութիւնը։

Մարդը բառերով շրջապատուած, անոնց մէջ բանտարկուած ըլլալ կը թուի, մինչ «բառերն է որ կեանքը կ'ապրին», եւ հակառակ իր թափած ճիգին՝ «ազատելու մտածումէն, որ վայելէ», չի կրնար, որովհետեւ «ամէն ինչ բառ է բառ» (էջ 76) եւ որովհետեւ «կեանքը եկաւ փշրեց լեզու, լապտեր» եւ այլն (էջ 28)։

Երբ բառերը չեն բաւեր, կը դառնաս կեանքին ու հոն կը փնտռես թէ ի՞նչ կար սկիզբը, երբ «ամէն ինչը դեռ կը սպասէ ստեղծուելու բառէն առաջ» (էջ 26)։ Իսկ կեա՛նքը ի՞նչ է խա՞ղ է, թէ լուրջ. եթէ խաղ է, ինչո՞ւ չի խաղցուիր. եթէ լուրջ է ինչո՞ւ չապրուիր, որովհետեւ «սոսկալի է մարդ ըլլալը/չգիտնալ լուրջ է թէ կատակ այս ամբողջը» (էջ 38)։

Ուրեմն ինչպէ՞ս ձեւաւորել այն, որ մարդուն մէջ կը կոտտայ որպէս բնազդային ձգտում հասկնալու կեանքը, այդ մեծ, գունաւոր առեղծուածը, որ երբեմն ինքզինք կը բացայայտէ. ինչպէ՞ս ձեւ տալ անոր, որ դառնայ հասկնալի։

Եւ յետոյ կը մնայ մեծ հարցումը՝ «ինչո՞ւ կեանքը մարդուն կ'ուտէ, բայց չապրուիր» (էջ 3)։ Այս հարցումը ուղիղ գիծով կը կապուի Օշականի արդէն թեւաւոր դարձած այն խօսքին, թէ «ապսիւրտը չի մոռցուիր, չի մեռցուիր ու չապրուիր»։

Այսպէս կեանքին մէջ ու անոր դէմ կեցած, մարդը տէրը կ'ըլլայ միա՛յն գիտակցութեան թէ «մարդ ըսուածը ոչ կը ծնի ոչ ալ կը մեռնի» (էջ 39)։

Իր խիտօրէն ապրուած կեանքին իրաւունքով Օշական այս գիրքին մէջ վերջնական եզրայանգումներ կ'ընէ ա՛յն հարցերուն շուրջ, որոնք որպէս հարցադրում երեւցած էին իր նախորդ գիրքերուն մէջ. այս հարցերէն գլխաւորն է ու կը մնայ Աստուծոյ գոյութիւնը. իր առաջին գիրքին մէջ Աստուած պիտի իջնէր իր բարձունքներէն, նստէր եկեղեցւոյ դուռը նստած մարդուն քով, որ ...պիտի ձգէր զինք հոն նստած եւ հեռանար. այդ Աստուածը կա՞յ թէ չկայ, հարց կու տար բանաստեղծը նախապէս, մինչ հիմա կ'ըսէ՝

«Աստուած թէ՛ կայ թէ՛ չկայ» (էջ 9)։

Գոյութենական այսքան հարցադրումներու մէջ բռնուած օշականեան մարդը նաեւ հայ մարդ է, ինչ որ ապրիլը կրկնակիօրէն դժուար կը դարձնէ, եւ կը դառնայ ոչ միայն «ճակատագիր ու կոչում» այլ եւ ...«արուեստ» (էջ 56)։ Հայ-հայութիւն բառերը այնքան ալ կրկնուած չենք գտներ Վ. Օշականի բանաստեղծութեան մէջ, սակայն տագնապները, որոնք կը շարժեն բանաստեղծական կերպարը, Հայու տագնապներ են՝ շրջապատէն օտարումը օրինակ, կամ ժառանգուած տխրութիւնը.

«Կարծես մարդ էակին գաղտնիքը չէր բաւեր։ Հիմա հայ անունն ալ գաղտնիք մըն է, բազմապատկուած ...բազմապատկուած...» («Պատուհան», էջ 17)։

Ինչպէս միւս առանցքները, հայութիւնն ալ այստեղ՝ «Ճամբորդը»ին էջերուն քանի մը տողերու մէջ կը խտանայ.

«մենք ասանկ ենք...
սահման մահման որո՞ւ հոգը կեանք կը ստեղծենք մեր թոռները
անմահութեան հունտերու պէս արեւորդի կը սերմանենք
աշխարհի մէջ հովն ու լոյսը Հայաստանի երկինքներէն
ալիք ալիք կը տարածուինք ժամանակի սկիզբներէն
ո՞վ պէտք ունի Աստուծոյ որ դիմանան մեր լեռները
շնչող ապրող էակներ ենք մեզի նման հէքեաթ պատմող
արարածներ միայն կրնան ճշմարտութեան կը մօտենանք
բայց չենք հասնիր Սփիւռքէն ներս ճամբայ չկայ
ետ դառնալու ապագայի սուրհանդակը մեզ չի սպասեր» (էջ 24)։

Այս բոլորը, գոյութենական այս բոլոր հարցերը որոնք կ'երեւին «Ճամբորդը»ին եւ Վահէ Օշականի բոլոր բանաստեղծութիւններուն մէջ, կենսահայեացք մը, կեանքի հանդէպ որոշ փիլիսոփայութիւն մը կը թարգմանեն, բայց կրնա՞ն այս թաւալող, զիրար հրող էջերը բանաստեղծութեան վերածել. որովհետեւ Վ. Օշականի առաջին բանաստեղծութիւններուն հետ իսկ ձեւակերպուած է այս հարցումը՝ բանաստեղծութի՞ւն է Վ. Օշականին ըրածը։ Այս հարցումին առաջին պատճառը անշուշտ Օշականի բանաստեղծութեան անսովոր ըլլալն է, անյանգ, անչափ եւ արձակունակ բանաստեղծութիւն մը, ուր կայ ներքին շատ զօրաւոր կշռոյթ, եւ կայ թաքնուած, երեւութապէս անկարգ, բայց խորքին մէջ ծրագրուած կարգապահութիւն մը։

Գլխաւոր ատաղձը սակայն այս բանաստեղծութեան, որքան ալ յարակարծիք թուի ասիկա, լեզուն է.

«Լեզուն որով կ'արտայայտուիմ, —կ'ըսէ Վ. Օշական—, թէ՛ միջոցն է ըսելիքս ըսելու, թէ նպատակն է ըսելիքիս, եւ թէ արգելք է, որ հասնիմ իրականութեան։ Բանաստեղծութիւնը միակ ձեւն է այս թնճուկը քակելու եւ ձեւ տալու ահաւոր քաոսին եւ անհեթեթութեան, որուն մէջ ինկած կը զգամ ինքզինքս» («Գանձասար», Սեպտեմբեր Դ., 1995, էջ 7-8)։

Կամ կ'ըսէ.

«Ի վերջոյ - բանաստեղծութիւնը
Որ միակ լեզուն է որ կը փորէ ու կը փորուի նոյն ատեն, թէ՛ կաղապար եւ թէ բովանդակութիւն։ Տիեզերք, հայութիւն, հող, մարդը, արուեստը, իմաստասիրութիւն ու ետ տիեզերք — ամբողջացած է շրջանակը» («Պրիսմակ», Մակարդակ մէկ)։

Այս լեզուն խորապէս բանաստեղծական է, որովհետեւ պայծառ է եւ ամբողջական, եւ լրիւ արդիական է, որովհետեւ քերթուածներուն երեւութական անիշխանութեան տակ, միտքի ամբողջական սարք մը կայ, որ կը բանի, կը ծրագրէ եւ կը կառուցէ ճարտարապետական բծախնդրութեամբ. մակերեսային անկապակցութեան տակ կայ մէկ կողմէ խօսքին հոսքը, որ ունի ենթագիտակցական հոսքին թափը, բայց խորապէս գիտակցուած է, իսկ միւս կողմէ իրարու կը հիւսէ գրական եւ բանաւոր լեզուները. այս հիւսակը գրական լեզուն կ'աշխուժացնէ և կը նորոգէ, մինչ բանաւորին կու տայ գրականութեան մտնելու իրաւունք, անցաքարտ։

Տակաւին կայ ստեղծումի պահը, որ կը քանդէ բանաստեղծական աւանդութիւնները, անոնց տալով կարելիութիւնը ուրիշ հուներու մէջ ըլլալու։

Պէտք է գիտակցիլ որ Վ. Օշականի բանաստեղծութիւնը կեանքին լուսապատկերը չէ, այլ այդ պատկերին նէկաթիվը, ուր ի յայտ կու գան պատկերին մէջ չըտեսնուած կամ շրջանցուած կարեւոր մանրամասներ, եւ ուր մարդը կ'երեւի իր աստուածային եւ կենդանական զոյգ բնութիւններով։

Դժուար է Վահէ Օշականի բանաստեղծութիւնը. սփիւռքահայ ժամանակակից բանաստեղծութեան մէջ կան երեք անուններ, որոնց երկը, հակառակ հեղինակներուն հանրածանօթ ըլլալուն, «դժուար» որակուած է։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրին գործին դժուարութիւնը սակայն տարբեր է։ Աբրահամ Ալիքեանի դժուարութիւնը բառային է, Գրիգոր Պըլտեանինը՝ լեզուական, իսկ Վահէ Օշականի դժուարութիւնը իր գոյութենական ծայրայեղումին մէջ է։

Արուեստն ու գրականութիւնը սակայն դժուարի կամ դիւրինի հարց չեն։

Կեա՞նքը ցոլացնել ուրեմն։ Անշո՛ւշտ։ Բայց ո՞ր կեանքը։ Ա՞յն, զոր կը տեսնենք հայելիներուն մէջ կամ իրարու դէմքերուն վրայ, թէ՞ այն, որուն կը վախնանք նայելու, եւ որ մեր էութեան մէջ ծակէ ծակ կը պահենք, անոր չհանդիպելու, զայն չտեսնելու համար։

Օշականի մօտ՝ կեանքին ժխտական ցոլացումը, որ միտքին ուժով եւ կարողութեամբ կը դառնայ դրական։

Վ. Օշականի տողերուն մէջ կը տողանցեն սէրը, սեռը, կեանքին տառապանքն ու վայելքները։ Բայց ասոնցմէ ո՞ր մէկն է, որ պիտի փրկէ մարդը «տիեզերքի երանաւէտ ողբերգութեան թակարդը իյնալէ»։

Շատ ծանօթ խօսք է՝ «կը մտածեմ, ուրեմն կամ»ը. բայց Վ. Օշական քայլ մը անդին կ'երթայ եւ կ'ըսէ՝ «կը հարցնեմ, ուրեմն կամ, եւ ինծի հետ ուրիշներ ալ կան», որովհետեւ երբ բանաստեղծը իր հարցումները կը ձեւակերպէ, գիտէ նաեւ, որ կրնայ պատասխաններ չստանալ, բայց երբ կը հարցնէ, արդէն կ'ընդունի այլ մարդերու գոյութիւնը, ջրելով յաւիտենական մինակութեան գաղափարը, որ սկիզբէն իսկ հետապնդած է զինք։ Ասիկա, ուրիշներու հետ մինակ ըլլալու գիտակցութիւնը «պիտի բաւէր առ յաւիտեան անհեթեթը / զգետնելու» (էջ 48)։

Եւ ուրեմն մարդուն գլխաւոր փրկութիւնը կը դառնայ գիտակցութիւնը, որուն պրիսմակէն է, որ պէտք է դիտել կեանքը։

Այս հատորին մէջ կեցուածքի կարգ մը փոփոխութիւններ նշմարելի են Վ. Օշականի մօտ. օրինակ՝ կեցուածքը գեղեցկութեան հանդէպ. մինչեւ այս, ճշմարտութիւնը աւելի առաջնահերթ էր արուեստին մէջ Վ. Օշականի համար, քան՝ գեղեցկութիւնը, մինչ «Ճամբորդը»ին մէջ այս երկուքը հաւասարումի կու գան. կ'ըսէ.

«...նախանիւթը նոր կեանքի մը կերպարին
որմէ ծնունդ պիտի առնեն ձեւն ու խորքը արուեստի
գեղեցկութեան ճշմարտութեան դրօշմովը կնքուած» (էջ 73)։

Տարբեր է նաեւ կեցուածքը կրօնքին կամ Աստուածային երրեակ գոյութեան հանդէպ. Յիսուսի ակնարկելով, կ'ըսէ.

«որ կը քալէ մեր աջ կողքէն խաչը ուսին խօսելով
մեզ ուժ տալով ու երբեմն մեր խաչն ալ, նեղ օրերուն՝ շալկելով» (էջ 73)։

Այսպիսի տողերու մէջ անշուշտ զգալի է շատ նուրբ եւ դրական հեգնանքը, որ կեանքի հասունութեան եւ փորձառութեան արդիւնք է հաւանաբար եւ որ կը փոխարինէ այն բարկութիւնը, որ կը զգացուէր իր առաջին գիրքերուն մէջ։ Ասոր լաւագոյն օրինակը հետեւեալ մէկ հատիկ տողն է.

«այսքան անմեղ բարի մարդիկ դրա՞խտ է արդեօք աշխարհը» (էջ 16)։

Հաւանաբար ինչ որ ըսի այստեղ «Ճամբորդը» քերթողագիրքին մասին, սպառիչ չէ. ընդհակառակն՝ նախաճաշակ մըն է միայն, որ յոյսով եմ կը մղէ ապագայ ընթերցողները մտնելու այս ինքնատիպ բանաստեղծին եւ բացառիկ մարդուն ներաշխարհէն ներս։

Մ. Ե.

Մեկնումի մտադրութիւնը չէ, ինչքան մեկնումի պատճառը, որ դաշոյնի պէս խրւում է Թագւորի սրտին։ Ընթրիքի սեղանի շուրջ Մարին յայտարարում է՝ «Մենք բոլոր անոնց կենացը, որոնք նոր ծնող, անկախ Հայաստանին մէջ իրական հայր մը գտած են...» («Սերունդներ», էջ 29)։ Ինչպէս յետագային մայրն է անդրադառնում, աղջկայ արտայայտութիւնը հայրասպանութիւն էր, մտովին։ Սակայն միջադէպը աւելի է սրւում երբ հօր հարցումին թէ ի՞նչ պակաս ունես, Մարին պատասխանում է. «Ամէն ինչ ունիմ, այո, բացի մէկ բանէ. հայր չունիմ, տոկուն, ուժեղ, վստահելի հայր մը... Հայութեան խորհրդանշանը» («Սերունդներ», էջ 32)։

Ուրեմն, հայրը, հայրենիքը, Թագաւորը, խորհրդանշաններ են, անշուշտ՝ հայութեան։ Միջանկեալ ասենք, այլ պատմուածքների մէջ եւս տեղ-տեղ կայ հեղինակի կամ կերպարների միջոցով ասւող խօսք, ուր անսպասելիօրէն յայտարարւում է խորհրդանշանի խորհրդանշան լինելը, ընթերցողին զրկելով վերամտածելու իր ընկալումը։

Սակայն հարցի միւս կողմը Սփիւռքն է, որ ի հակադրութիւն հայրենիքին, զաւակներին դարձնում է որբ ու անառակ։ Հայաստանի անկախացումը եւ Սփիւռքի դրոյթը զուգադրուած սերունդների հարցին, հիմնական նիւթն է ոչ միայն այս պատմուածքի, այլ գրեթէ ամբողջ ժողովածոյի։ Այդ շարքից եւս կարելի է նշել «Եղբայրութիւն» եւ «Վերջին հանդիպումը» պատմուածքները, ուր հիմնականօրէն նկարագրւում է սփիւռքեան գոյավիճակը տարբեր ու օտար երկրներ, քաղաքներ, լեզուներ, ինքնութեան տագնապ, անապահովութեան զգացում, ներքին անբաւարարութիւն, եւ անպատասխան մնացած հարցումներ։

Վերջում, նշենք որ պատմուածքների մեծամասնութիւնը նման են մէկ կամ երկու արարանոց թատերական գրուածքների, վայրը՝ ընդհանրապէս բեմ յիշեցնող սենեակ, մասնակիցները՝ երկու կամ երեք հոգի, խօսքի գերակշիռ ձեւը՝ երկխօսական, իսկ պատմուածքների իրականութիւնը ողբերգալի դէպքի հետեւանքն է, որ յուշի վերածուած, այսինքն անիրականացած, միշտ ներկայ է մարդկանց առօրեայ կեանքում, այդ կեանքի իրականութիւնը աւելի շեշտաւորելով։

Ողբերգութեան սահմանումի մէջ կարելի է հանդիպել նման մտքերի՝ երկ որ գրուած է դերասանի միջոցով ներկայացնելու նպատակով։ Դժբախտութիւնը արկածով չի պատահում, դժբախտութիւնը տրամաբանօրէն կախեալ է հերոսի արարքից։ Տառապանքը միայն երկնային եւ մարդկային արարքների հետեւանքն է...

Այս տարրերի ներկայութիւնը ակնյայտ է պատմուածքների մէջ, այն բացառութեամբ, որ Վահէ Օշականը ոչ պիտի երկնայինի հետ համաձայնուէր, ոչ էլ թատերական գրուածքների վերաբերեալ շատ կարեւորութիւն պիտի տար թէ դա պիտի ներկայացուի դերասանի միջոցով, ընդհակառակը, «Թակարդին շուրջ» հատորի մէջ, ընթերցողը նախքան «Աւարայր 80» թատերգութիւնը կարդալը պիտի հանդիպի նման մի նախաբանի՝ «Ասիկա կը գրեմ ըսելու համար որ խաղը թատերախաղ չէ — Ժամանակը եկած է թատրոն ու խաղ իրարմէ զատելու՝ եւ զգալու թատրոնին լրջութիւնը խաղի իր երեւոյթին ետին»։

Նոյն մօտեցումը նկատելի է Որբունիի մօտ բայց շատ տարբեր կերպով երբ «Ասֆալթը» վէպի նախաբանի մէջ գրում է՝ «Այս վէպը պէտք է ընդունիլ իբրեւ խաղ մը, ինչպէս օրինակի համար թատերական ներկայացում մը կը կոչուի խաղ։ Ասիկա կը գրեմ ըսելու համար որ խաղը նուաստացուցիչ ոչինչ ունի»(*)։ Թւում է երկու գրողների տարաձայնութիւն եւ հակախօսութիւն, մինչդեռ խորքում երկուսի առաջադրանքն էլ անկախ «խաղի» խաղից, այլ բան չէ, եթէ ոչ ձերբազատում գրական սահմանումներից ու կաշկանդումներից։

Ուրեմն, նախ եւ առաջ «գրուածք մը», նոյնիսկ եթէ այդ գրուածքը թատերական է, նոյնիսկ եթէ խաղարկուող է, կամ չէ։ Քանի որ գրութեան «գրուածք մը» լինելն է չափանիշ, անհիմն չէ մտածել Վահէ Օշականը ինչ որ ձեւով փորձել է թատերականը մտցնել պատմուածքի եւ պատմողականը թատրոնի մէջ, ոչ միայն ֆիզիքապէս՝ ինչպէս պատմուածքների շարքին երեւող թատերական գրուածքների ներկայութիւնը, այլ բովանդակային առումով։

Պատմուածք, արձակ գրութիւն, թատերական գրուածք, կամ այս երեքի բաղադրումը օժտուած բանաստեղծութեամբ, ոչինչ չի փոխւում, գրուածքները մնում են նոյն լաւը, ընթերցողին ընծայելով համ ու հոտ, վայելք, երբեմն էլ տխրութիւն։

Գ. Ա.

(*) «Ասֆալթը» Զ. Մ. Որբունի, Հրատարակութիւն՝ Մարմարա, Իսթանպուլ, 1972, էջ 18։

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Ըլլալ մը կայ հեռուներէն հայելիին կռնակէն
որ չի լսուիր չի տեսնուիր չի շօշափուիր լոյս աչքով
ոչ ալ մութին պիտի փնտռես մէջքէն անդին ինչե՛ր կան
որ չեն ճանչնար ով ըլլալդ յոգնակիով կը խօսին
չենք հասկնար անհայր անմայր որբերու պէս չարուեր ենք
ծառին ճանճին համեստ խոնարհ հիւլէին հետ քով քովի
ո՞ւր է ո՞ւր է պահուըտած էութիւնը որ խոստացան բառերը
Թուղթ-մելանը ազիւսակը տետրակները մանկութեան
մեծ-ծիծերով սիրուն Օրիորդ Դերենկուհին խաբե՞ց զիս
թէ չէր գիտեր որ բառերը իրեն նման կոյսերը
գլխէ հանող սրիկայ են բացի մէկէն որ բառ չէ
ոչ գոյական ոչ ածական ոչ բայ մակբայ դերանուն
ոչ կապ շաղկապ, այլ ան՝ որ այս բոլորը կը հալածէն
կ'ուզէն բռնել մերկացնել պատռել միսը կմախքը
հասնիլ սրտին տեսնել զգալ ու հասկնալ ի վերջոյ
էութիւնը այդ մէկ բառին ուր կը պահուի բլթակը
հիւլէական ահասարսափ միակ ռումբին որ կրնայ
իր պայթումով փճացնել տիեզերքը մարդուն մէջ։
Այսպէս է որ էութիւնը, անբառ անձայն անմարմին՝
ապրողներու կայսրութեան մէջ պիտի յաւէտ թափառի
բառ ու իմաստ փնտռէ տրսայ՝ բայց չգտնէ ոչ մէկ տեղ։

Ծնիլ մը կար, միայն մէկ հատ՝ ժամանակի սկիզբը
(դեռ բառերը չէին եկած ճշմարտութիւնը ծածկել),
առաջինը եւ վերջինը, եւ ատկէ ետք ամէն ինչ
մէկը միւսը կը պարունակէր իրար մէջէն կու գային
ոչինչ նոր էր ոչինչ հին էր միայն ձեւը կը փոխուէր,
մէկ ծնունդ էր որմէ ամբողջ մարդկութիւնը կը սերի։
Ծնիլ մը կայ որ կամուրջի թեւ կը նետէ որ գրկէ
ապագայի դեռ ամայի ափունքները մեր ազգին,
սերունդները որ պիտի գան հին աւիշով բեռնաւոր
տաղանդ ու կիրք պիտի խառնեն ուր որ ապրին ու տեւեն
մինչեւ հասնի հայրենիք վերադարձի վայրկեանը։

Ծնիլ մը կայ՝ մէկ արգանդէն ուրիշ արգանդ անցնիլ է
որ լուսաւոր մթութենէն առհաւական աշխարհին
ժամանակի տարածութեան գաղտնի հունտեր ափին մէջ
յանկարծ կ'ոստնու մեր կեանքերու մթին լոյսի հիւրանոց
հաւաքուեր ենք կը խօսակցինք բարի լուրի կը սպասենք
նորածինէն որ դուրս կու գայ խորհուրդներու տաճարէն
ծրագիրներ հրահանգներ որոշումներ գաղտնագիր
սրտին գանկին արեան շունչին գանձարկղին մէջ թաքնուած,
մեհենագիր տիպքէթներու հսկայ պաշար՝ միայն թէ
մենք պարզապէս մաղթանք նուէր առեր եկեր՝ ի՞նչ ընենք
որ այս սեռմին եւ ձուին երկրորդ ծնունդը չվիժի
ու կարենայ մեր մթութեան թթուածինին վարժուիլ
բառին փակի բեղմնաւորուի, պորտակապը չփրթի
որ ուռճանայ աճի ներսէն ամբողջ կեանքը մինչեւ որ
հասունութեան դուռը հասած՝ արթննայ թէ խաբուեր է
լոյսը ծեփ է ձայնը խուլ է մորթը կեղծ է… ի՞նչ ընել
օտար խաւար գմբէթին տակ խաղալիքներ շուրջերնիս
կուկուզ ընենք ու մրափե՞նք սպասելով հրաշքին։
Ծնիլ մը կայ անկարելի բայց մարդկային՝ դէպի դո՛-րս
ոստում մըն է աստուածային կենդանական թակարդէն՝
յանուն կեանքի ճշմարտութեան յանուն սիրոյ բերկրանքին։

Ապրիլ մը կայ ինքնիր անձէն փախստական աքսորուած
ուրիշ մարդոց ներսը մէջը՝ հոն ուր անոնց մեքենան
գաղտնի անտես կը դղրդայ ցերեկ գիշեր անդադար,
ուրկէ անոնց գիտակցութեան պահակները կը հսկեն
լուսարձակով կը հետեւին ամէն շարժող էակի,
ուրկէ քունի երազներու վհուկները կը գործեն
մութերու մէջ խորհրդաւոր մնջախաղեր կը խաղան.
ապրիլ իբրեւ վիշապաճանճ արարչութեան երեսին
բանադրուած վռնտուած կեանքի ծէսէն խորանէն,
սրտին մէջէն ծակուած խումբով եւ անցուած կողք կողքի
կարօտներու անկարելի իտէալներու շամփուրին՝
ու դառնալով օտարութեան առանձնութեան կրակին,
մինչ չորս կողմդ մարդիկ խոտին երկնցեր են քէֆ կ'ընեն
բայց դուն չկաս խրախճանքի ոչ ալ սուգի պահերուն
որովհետեւ ապրիլ բայը չի խոնարհուիր մարդոց հետ
այլ կայ միայն անդերանուն՝ ուրիշներու մարմնին մէջ։

Նայիլ մը կայ որ կռիւ է կենաց մահու պայքար մը
դիմացինին ինքնութեան հետ որ կը սպառնայ զիս ջնջել
իր մարդակեր գիտակցութեան ստամոքսին մէջ զիս խեղդել
տեղս անցնիլ տեղս ապրիլ՝ եթէ ես զինք չկանխեմ
չառեւանգեմ չմեռցնեմ չիւրացնեմ գաղտնօրէն,
մարդու իմ գոռ եւ ահարկու ախորժակիս գոհացում
ու յաղթանակ պէտք է տամ որ իմ անձիս վերածեմ
ականջներուս խուլ շշուկին ու բերանիս լորձունքին,
ու այն ատեն այդ ուրիշը կեանքի կու գայ կը ծնի
իմ մէջ կ'ապրի երկվայրկեան մը իբրեւ սիրոյ առարկայ
կը ճոխանամ կ'երջանկանամ՝ սարսափահար նոյն ատեն՝
որ զիս գողցած, իր նայուածքին ետին պահած՝ ան կ'երթայ
կը հեռանայ իմ աշխարհէս, ու կը մնամ այսպէս որբ
անիրական բացակայ մը ես իմ անձէս մինչ մարդիկ
կեանքը կ'ապրին կը հատցնեն ինծի ոչինչ ձգելով։

•:• •

Սփիւռքահայ ըլլալ մը կայ որ կը մերժէ անցեալը
գմռսուած հերոսներու եւ սուրբերու սաղմոսը
եղերամայր ամբոխներու բառէ շինուած արցունքը
ազգ հայրենիք աւանդութիւն ու պապերու միթիքը,
որ «առաջին Հայն եմ կ'ըսէ» ու կը ճախրէ դէպի դուրս
դո՛ւրս հայկական գոց հեղձուցիչ ու խժալուր գնտանէն,
որ անիշխան արհամարհոտ՝ աստուած մաստուած կ'ուրանայ
աշխարհներու քաղաքացի կը հռչակէ ինքզինքը
միակ մարդը հողէ ցեղէ մշակոյթէ ազատուած
որ գիտէ թէ բուն Սփիւռքը մտքին մէջն միայն կայ,
իր ինքնութեան ոչ մէկ նոտար ոչ մէկ վկայ պէտք ունի
որովհետեւ ամէն ապրող արուարձանն է հեռակայ
իր քաղաքը պիտի փնտռէ ու չգտնէ առ յաւէտ,
անջրպետի մէջ մոլորած ուղեկորոյս հրթիռ մը՝
ճամբայ ելած ուրիշ ապրող մարդ գտնելու երազով։

Սփիւռքահայ ըլլալ մը կայ, վաւերական մէկ հատ Հայ՝
ընթերփոլէն հալածական միջազգային լրտես մը
անուն չունի հասցէ չունի ամէն լեզու կը խօսի,
կեանքի հիւթը սիրոյ հուրը ստեղծումի հեղեղը
ինքն է մինակ որ կը սփռէ՝ քիթին տակէն խնդալով…
ինքն ալ ինկած խեղճ ու անմեղ մարդկութեան հետ ձեռք ձեռքի
տիեզերքի երանաւէտ ողբերգական թակարդը։
Սփիւռքահայ ըլլալ մը կայ որ ժառանգ է ու կտակ
արեւմտեան հայութենէն իր դարաւոր պատմութեան
առագաստն է բացուած դէպի միջերկրական հորիզոն
ու ոստաններն եւրոպական մտածման եւ արուեստի,
ներշնչում է մայրամուտի տրտմութեան մէջ թաթխուած, համ ու
տարփանք ապրելու՝ որ լեզուին մարմնէն կը ծորի
եւ Սփիւռքի բանաստեղծին գրագէտին կը հասնի։

• • •

Աստուած մը կայ աշխարհ կու գայ նորածինի շունչին հետ
տարիներու մտերմութեամբ կ'ըլլայ պատկեր կ'ըլլայ բառ
կ'առնէ տարտամ դիմագիծ ամպերէն վեր բնակող
բայց նաեւ վար, հո՛ս մարդոց մէջ եղբայր հօքար ու ընկեր
որ կը քալէ մեր աջ կողքէն խաչը ուսին խօսելով
մեզ ուժ տալով ու մեր խաչն ալ, նեղ օրերուն՝ շալկելով,
համոզելով թէ ամէն ինչ իմաստ մ'ունի՝ միայն թէ
սէրը յորդի մարդեղէնի ամբարտակէն, ողողէ՛
հոգիները որդւոց մարդկանց երաշտահար անսփոփ…,
ու պատմելով մեր Հօր մասին որ հրաշքներ կը գործէ
եթէ միայն հաւատաս դուն, բանաս սիրտդ աշխարհին
բայց պայքարիս ոչ թէ սա նա խեղճ ու կրակ մարդոց դէմ՝
այլ գլխագիր Չարիքին դէմ՝ անոնց սրտին բոյն դրած։

Մեռնիլ մը կայ որ կը դիտէ իր օրհասը հեռուէն
բոյսին ժայռին շնչառութեան դիտակցութեան պրիսմակէն,
որ կը յառնէ առօք փառօք վայրկեաններու աճիւնէն
ու կը տօնէ կեանքի անհաս խորհրդաւոր իմա՞ստը
թէ ծայրէ ծայր տիեզերքը պինարրուքի վայր մըն է
ուր հեշտամոլ անսանձելի համատարած հրդեհ մը
ահեղավազ կատղած վայրագ գլխար լափող բոցերու
իր անունը կը մռնչէ կը փսփսայ կը պոռայ
«ես եմ կեանքը ես եմ մահը յաւիտեան»
կը բռնկի երկվայրկեանի պզտիկ հոգին եւ յանկարծ
ամէն ինչ ետ սրտի զարկին կ'արձագանգէ ու կ'ապրի,
կարծես ոչինչ փոխուած ըլլար արարչութեան յայտագրէն
ու դուն հիմա տերեւի մը թեւերուն մէջ ծուարած՝
անոր աչքով ինծ կը նայիս հին ծանօթի տաքութեամբ
անոր անյայտ մաքուր մանրուկ սրտիկովը իմ տեղս
կը շարունակես կեանքս ապրիլ դեղեցկացնել ու սիրել։

Մեռնիլ մը կայ միայն ձայն է բինկ-բռնկի պէս ձեռքէ ձեռք
ապրողներու տաք ու խոնաւ բերանին մէջ կ'ըլլայ բառ
մեռնողին տեղ ան է միայն գերեզմաննոց կը տարուի
լաց ու աղօթք դամբանական կեանքի աղմուկ կը լսէ
ողջ կը մնայ մտքին մարմնին գաղտնի խորշը պահուըտած
սպասելով գալիք յաջորդ թատերական թափօրին։
Բայց մենք միայն մարդու նման բաներ մըն ենք, ցաւ ի սիրտ,
մեր բառերու աշխարհակալ գերդաստանին ճորտերը՝
մենք ազատ չենք մեր ուզածը կամեցածը կատարել,
բայց գիտցէք որ, անկեղծօրէն մեր ձեռքը չէ մեր կեանքը,
կ'ուզենք զգալ, ապրիլ վիշտը, բաներ մ'ըսել մեռնողին
որ մեծագոյն տուգանքն էր որ կը վճարէ ո՞ր անձին
ի՞նչ յանցանք էր որ գործած էր աշխարհ գալով՝ չենք գիտեր,
ոչ ալ ինչպէ՞ս խօսինք նայինք սգակիրին երեսին
որու ետին ցաւի վիշտի ալիքները կը շառաչեն
ու կ'ընկղմեն մեր անիմաստ մրմնունջին հէգ մակոյկը։

24 Ապրիլ 2000

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5
MARDI
5 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·591

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

82e ANNEE — N° 21·591

Ո՞ՒՐ ՀԱՍԱՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԹԵՄԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բոլոր անոնք, որոնք կը հետաքրքրուին Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ կեանքով, հարց կու տան իրաւամբ, թէ ո՞ւր հասած է Ֆրանսայի Թեմին կազմութիւնը՝ 2006 Օգոստոս 26ի Ֆրանսական Պաշտօնաթերթին մէջ յայտարարուելէն ի վեր: Հակիրճ անդրադարձ մը անհրաժեշտ է ընել, ներկայ կացութիւնը բացատրելու համար:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱԽՄԲՈՂ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ.–

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի յանձնարարութեամբ, 2003 Նոյեմբեր թուականին 15 հոգիէ կազմուած մարմին մը կոչուած էր չարադրելու Թեմական կանոնադրութեան նախագիծ մը: Արդէն, երկար տարիներէ ի վեր 18 Կրօնական Ընկերակցութիւններ կը գործէին Ֆրանսայի տարածքին՝ Իլ-տը-Ֆրանսի, Ալփ-Գոթ տ'Ազիւրի եւ Ռոն-Ալփի շրջաններուն մէջ: Արդ, այս 18 Կրօնական Ընկերակցութիւնները պիտի դառնային Հիմնադիր Անդամները կազմելիք Գերագոյն Եկեղեցական Միութեան, որ պիտի ղեկավարուէր 1905 Դեկտեմբեր 9ի օրէնքին թիւ 20 յօդուածին համաձայն, պիտի վայելէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հովանաւորութիւնը եւ պիտի կոչուէր ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԹԵՄ: Այս ծրագիրը նախ պէտք է վաւերացուէր 18 Հիմնադիր Անդամներուն կողմէ. Միութիւնը պաշտօնապէս պէտք է ճանչցուէր եւ յայտարարուէր Ֆրանսայի Հանրապետութեան Պաշտօնաթերթին մէջ ու վաւերացուէր Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի Կոնդակով:

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՋԵՒԸ.–

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ ընտրուած եօթը բարձրաստիճան կրօնաւորներէ կազմուած Յանձնախումբի մը կողմէ Կանոնադրութեան առաջին նախագիծը քննուելէ եւ հարկ տեսնուած փոփոխութիւններէ յետոյ, երկրորդ տարբերակ մը յղուեցաւ 18 Կրօնական Ընկերակցութիւններուն, 2004 Սեպտեմբերի վերջաւորութեան, որպէսզի իրենք ալ իրենց դիտողութիւնները ներկայացնէին մինչեւ 2004 Դեկտեմբեր 31: Կրօնական Ընկերակցութիւնները որոշ դիտողութիւններ ներկայացուցին եւ արդէն այդ դիտողութիւնները կը վերաբերէին Թեմի Կանոնադրութեան Բ. Գլուխին առաւելաբար, այսինքն՝ Ծուխերու վերաբերող մասին միայն, որ բոլոր Ընկերակցութիւններուն համար նոյնատիպ հաստուածը կը հանդիսանար: Միայն մէկ Կրօնական Ընկերակցութիւն տեղին դիտողութիւններ ըրած էր եւ առաջարկներ բերած՝ Թեմին վերաբերող կարեւոր յօդուածներու մասին, որուն դիտողութիւնները դժբախտաբար նկատի չառնուեցան Թեմին Կանոնադրութեան վերջնական տարբերակին մէջ, որ կը կրէ Սեպտեմբեր 2005 թուականը:

18 Կրօնական Ընկերակցութիւններու Վարչական մարմինները ունէին որոշ վերապահութիւններ, սակայն ընդունեցան Մայր Աթոռէն ղրկուած այս վերջնական տարբերակը եւ ստորագրեցին զայն գերադասելով մէկ միասնական նպատակին կարեւորութիւնը, նաեւ գնահատելով Նորվան Եպիսկ. Զաքարեանի ջանքերը հարթելու բացառիկ հետեւողականութիւնը:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ.–

Կրօնական Ընկերակցութիւններու Վարչական Խորհուրդի Նախագահները 2005 Նոյեմբեր 20ին Կաթողիկոսէն ստացան շնորհաւորական նամակ, որ սակայն Կոնդակ չէր, այլ Ընկերակցութիւններէն կը պահանջէր իրենց ծխական կանոնադրութիւնները փոխել, զանոնք համապատասխանեցնել Թեմական Կանոնադրութեան վերջնական տարբերակին մէջ տրուած նմոյշին, մինչեւ 2006 Մարտ 31, ինչպէս նաեւ ընտրել Թեմական պատգամաւորները: Անկէ յետոյ Կաթողիկոսը պիտի հրաշակէր իր Կոնդակը, պաշտօնապէս ճանչնալով Ֆրանսահայ Թեմը: Գիտ Արք. Նազգաշեան եւ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան կապ պիտի պահէին դիմորդներուն հետ, իրականացնելու համար Թեմի կազմաւորման գործընթացի վերջին փուլը:

Կաթողիկոսին այս պահանջն ալ իրագործուեցաւ, հարկադրաբար տեղական պայմաններուն յարմարեցնելով զայն: Եղաւ միայն մէկ ուշացումով կարգադրութիւն (Նիսը) եւ մէկ նշանակելի բացառութիւն, Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութիւնը, որ բոլորովին նկատի չառաւ իր Կանոնադրութիւնը բարեփոխելու պարտաւորութիւնը, ո՛չ այս թուականին եւ ո՛չ ալ աւելի ուշ, մինչդեռ իր Կանոնադրութիւնը ամէնէն աւելի հեռու է Կանոնադրութիւններու համապատասխանեցման նպատակով տրուած նմոյշէն:

Վերջապէս, Կաթողիկոսական Կոնդակը չհրապարակուեցաւ: Վստահաբար, Կաթողիկոսը աւելի յարմար գտաւ, որ Կոնդակի հրապարակումը ո՛չ թէ նախորդէ, այլ յաջորդէ Միութեան Ֆրանսայի կողմէ օրինական վաւերացման:

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԴԻՒԱՆ ԵՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ.–

Այս նպատակով Հիմնադիր Անդամները (մէկ բացառութեամբ), 2006 Յուլիսին միաձայնութեամբ նշանակեցին Միութեան առժամեայ Դիւանը՝ երեք անձերէ բաղկացած, որոնք են ՊՊ. Ռոժէ – Կարպիս Ջրբաշեանը՝ նախագահ, Գեղամ Թորոսեանը՝ ղանձապահ եւ Ժագ Փանոսեանը՝ քարտուղար, որպէսզի ձեռնարկեն՝ 1) Փարիզի նահանգապետարանի մօտ Միութեան պաշտօնական արձանագրութեան եւ Պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակման, 2) հրաւիրեն, այնուհետեւ, Թեմական-Պատգամաւորական Առաջին Ընդհանուր Ժողովը:

Դիւանի պարտաւորութիւններուն առաջին մասը կատարուած է այսօր, ինչպէս որ կը փաստէ Միութեան 1151 թիւով արձանագրումը Պաշտօնաթերթին մէջ, 2006 Օգոստոս 26 թուականով: Առժամեայ Դիւանը այս իրողութիւնը տեղեկացուցած է Սեպտեմբերի կիսուն Հիմնադիր Անդամներուն եւ Եկեղեցիներուն՝ ուղղակիօրէն, իսկ ժողովուրդին՝ մամուլի միջոցաւ: Որով, Միութիւնը կոչուած է ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԹԵՄ, բաղկացած է 18 Կրօնական Ընկերակցութիւններէ (Հիմնադիր Անդամներ), պաշտօնապէս յայտարարուած է եւ կը վայելէ օրէնսդրական իրաւասութիւններ:

ՆԵՐԿԱՅ ԱՆՇԱՐԺԱՑՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌԸ.–

Կոնդակի սպասման մէջ օրերը իրարու յաջորդելով, Առժամեայ Դիւանը ինքզինք գտաւ երկու կարելիութիւններու առջեւ.– 1) կամ ձեռնածալ սպասել Կոնդակին եւ մինչ այդ Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողով չհրաւիրել, ինչ որ ձմեռնային քունի կը մղէ Միութիւնը եւ զայն կը դնէ իր գոյութեան նպատակը իրագործելու անկարողութեան մէջ, 2) եւ կամ Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողով հրաւիրել եւ կարելիութիւն տալ պատգամաւորներուն որ գործեն: Այսպիսով, ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԹԵՄ կոչուած եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրահանգներուն համաձայն հիմնուած ու արձանագրուած Եկեղեցական Միութիւնը ունենայ ո՛չ միայն իրաւական գոյութիւն, այլ դառնայ գործող մարմին:

ԱՆՇԱՐԺՈՒԹԵՆԷ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼՈՒ ՋԵՒԸ.–

Հասկնալի է, որ Վեհափառին հանդէպ զգացուած ակնածանքի պատճառով, Միութեան գործունէութիւնը որոշ ատեն յետաձգուեցաւ, որպէսզի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը արտայայտուի, եթէ անհրաժեշտ նկատէ:

Սակայն, Առժամեայ Դիւանը ներկայիս, առանց աւելի ուշացնելու պէտք է կատարէ Հիմնադիր Անդամներուն կողմէ իրեն վստահուած երկրորդ պարտականութիւնը, հաշուետուութիւն կատարէ, ստանայ անոնց գնահատականը եւ վերջ տայ իր առաքելութեան: Արդէն իսկ հարցումներ եւ հարցեր յղուած են Միութեան, ֆրանսական իշխանութիւններու կողմէ, որոնց պատասխանը դուրս կ'ելլէ Առժամեայ Դիւանի իրաւասութիւններէն:

Նկատի առնելով որ Նոր Տարուան ժամանակաշրջանը կը մտնենք եւ ըստ Կանոնադրութեան մէկ ամսուան պայմանաժամ մը անհրաժեշտ է, ուստի Պատգամաւորական Առաջին Ընդհանուր Ժողովը կրնայ գումարուիլ 2007 Յունուարի երկրորդ կիսուն միայն: Առժամեայ Դիւանը իր պարտականութիւնը կատարած չըլլար, եթէ անմիջապէս չկազմակերպէ այս կարեւոր ժողովը:

ԺԱԳ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

2006 Նոյեմբեր 29

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԿՈՂԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ շարունակեց մերձաւոր-արեւելեան իր ճամբորդութիւնը, հակառակ անոր որ անտեղի բանավէճ մը ծագեցաւ Դեկտ. 1ի իր մէկ անփորձ հակազդեցութեան պատճառաւ: Արդարեւ, Ուրբաթ օր, հանդիպումի մը ընթացքին լիբանանցի երեսփոխաններու հետ, որոնց մէջ էր նաեւ Համասի մէկ երեսփոխանը, այս վերջինը յայտարարած է «Սիոնականութիւնը որ մեր արիւնը թափեց, յափշտակեց մեր անկախութիւնը եւ մեր գերիշխանութիւնը, աւելի գէշ չէ քան նացիականութիւնը որ գրաւեց Ֆրանսան», այլ խօսքով նմանցուցած է նացիականութիւն եւ Իսրայէլ: Սեկոլէն Ռուայալ ճշդած է որ Պաղեստինցիք գերիշխան պետութեան մը իրաւունքն ունին, բայց, Իսրայէլը կայ արդէն եւ ապահովութեան պէտք ունի: Սեկոլէն Ռուայալի եղած մեղադրանքն այն է որ չէ հակազդած Իսրայէլ եւ նացիականութիւն նմանութեան, մինչ ինք բացատրած է որ նման նախադասութիւն չէ լսած, եթէ լսած ըլլար ինք եւ Ֆրանսայի դեսպանը ձգած գացած կ'ըլլային: Այսքանը բաւած է որ Ֆրանսայի աջը ձաղկէ ընկերվարական թեկնածուն, որ ծանօթ չէ իր նիւթերուն, մինչեւ իսկ Սարքոզիի խորհրդականը՝ Ֆր. Ֆիյոն որ կ'ըսէ թէ ծանր սխալ մը ըրած է եւ կը վնասէ Ֆրանսայի: Սեկոլէն Ռուայալ, ապա, տեսնուած է Ապպասի հետ, հուսկ Օլմերթի եւ Իսրայէլի արտաքին նախարարուհիին հետ: Ընդհանրապէս կ'ընդունուի պետական ղեկավարի մը նման:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ կեդրոնը միշտ գրաւուած կը մնար Դեկտ. 4ին ալ սուրիամէտ տարրերու կողմէ, որոնք յամառօրէն կը շարունակեն պահանջել Սինիորայի կառավարութեան հրաժարումը: Առաջին մեծ ցոյց մը տեղի ունեցած էր Դեկտ. 1ին, Ուրբաթ օր, որուն մասնակցած էին Հեզպոլլան, Ամալը եւ Զօր. Աունի քրիստոնեաները եւ հաւաքուած բազմութիւնը մէկ միլիոն կը նկատուէր: Անկէ ետք, մօտ 100 հազար հոգի մնաց տեղւոյն վրայ, գիշեր եւ ցերեկ, նոյն պահանջով: Այս սիթ-ինի ընթացքին մէկ ցուցարար ալ մեռած է:

ԳՈՒՊԱ, Դեկտեմբեր 2ին տօնեց յեղափոխութեան 50ամեակը եւ Ֆ. Գասթրոյի 80ամեակը, այս վերջինին բացակայութեան, քանի առողջական վիճակը թոյլ չտուաւ որ ինք ալ կարենայ մասնակցիլ: Եղբայրը՝ Ռաուլ, որ կը վարէ երկիրը, ձեռք երկարեց Միացեալ Նահանգներուն, որպէսզի վերջ տրուի երկու երկիրներու միջեւ տիրող շլամարտին:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Փարի Սէն Ժերմէն – Թուլուզ մրցումը, որ տեղի պէտք է ունենար Կիրակի, Դեկտեմբեր 3, ժամը 15ին (փոխանակ իրիկուան) ցնոր տնօրինութիւն յետաձգուեցաւ Փարիզի ոստիկանապետին որոշումով, լսելէ ետք կողմերու պատասխանատուները: Ծանօթ է որ Նոյեմբեր 23ի ծանր միջադէպերէն ետք (մէկ մեռեալ, մէկ վիրաւոր) մթնոլորտը շատ լարուած կը մնար եւ հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, ոչ մէկ ապահովութիւն կար որ կարելի կ'ըլլայ խուսափիլ նոր միջադէպերէ, մանաւանդ որ Փէ.էՍ.Ժէ.ի համակիրներու խումբը (Պուլոնէը Պօյզ) որոշած էր ցոյց մը ընել Դեկտ. 3ի առաւօտուն, իրենց ընկերոջ յիշատակին: Որեւէ միջադէպ չպատահեցաւ:

ՀՌՈՄԻ մէջ, Դեկտեմբեր 2ին, Սիլվիօ Պէրլուսքոնի հիւանդանոցէն նոր ելած, կրցաւ մօտ մէկ միլիոն ցուցարար համախմբել, բողոքելու համար Ռ. Փրոտիի ձախ կառավարութեան վարած քաղաքականութեան դէմ: Կը դատապարտէին գլխաւորաբար ելմտական օրէնքը, որու հետեւանքով ամէն ոք աւելի տուրք կը վճարէ:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, Դեկտեմբեր 3ին, ոճրափորձերու հետեւանքով 60 հոգի եւս մեռած է, մինչ ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարը Քոֆի Անան յայտարարած է որ երկրին վիճակը աւելի գէշ է քան քաղաքացիական պատերազմ մը: Իրաքի նախագահը, սակայն, մերժած է միջազգային ժողովի մը գաղափարը:

ՍԸՐԷՍ-ԳԱՄԹԷԻ իր գիւղէն է որ Ֆրանսուա Պայրու յայտնեց, Դեկտեմբեր 2ին, թէ թեկնածու է նախագահական ընտրութեան: Իւ. Տէ. Էֆ.ի նախագահը նախընտրած էր այս յայտարարութիւնը ընել իր ծննդավայրէն:

ՄԱՐԱՔԷՇԻ (Մարոք) հիւսիսը, Դեկտ. 1ին, ծանր արկած մը պատահած է զբօսաշրջութեան հանրակառքի մը, որ ֆրանսացի եւ այլ զբօսաշրջիկներ կը փոխադրէր: 12 մեռեալ կար (7ը՝ Ֆրանսացի) եւ 26 վիրաւոր (12ը՝ Ֆրանսացի):

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ նախագահ վերընտրուեցաւ երրորդ անգամ ըլլալով Հիւկօ Շաւէզ, ձայներու 60%ով: Ձախի նախագահը իշխանութեան գլուխն է 1999էն ի վեր:

ՓԻՆՈՇԷ, Չիլիի անցեալի բռնատէր նախագահը, հիւանդանոց փոխադրուած է Դեկտեմբեր 2ին, սրտի սուր տագնապի մը հետեւանքով: 91 տարեկան է եւ յոյս չկար որ փրկուի:

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ԳԼՆՃԵԱՆ

Սիլիվրիում անմոռանալի ու անողոք գիշեր էր։ Երկինք, երկիր եւ ծովը Մարմարայի միախառնուել էին իրար։ Կարկտախառն անձրեւ էր տեղում, ամպրոպ էր ու փոթորիկ։ Մի խօսքով «չան օր», ինչպէս կ՚ասէր հէնց ինքը՝ սիլիվրեցի նահատակ բանաստեղծ Ռուբէն Սեւակը, այդպիսի մի վատ եղանակ նկարագրելիս։

Մռայլ եղանակը ճնշում էր մարդկային հոգիները, ճմլում էր նրանց սրտերը, ու յորդառատ անձրեւի հետ յորդացող տխուր զգացումներ ալեկոծում էին այդ շրջանում բնակուող Հայերի ներաշխարհը։ Մնացել էր միայն մի քանի ժամ, եւ նրանք վաղ առաւօտեան լքելու էին իրենց ծննդավայրը, իրենց պապենական օջախները։ Նրանք լքելու էին այն հողը, որի վրայ քրտինք էին թափել, կերտել էին իրենց հաւատի ու կրթութեան ամրոցները, տառապել էին ու գոյատեւման պայքար մղել։ Այնտեղ էին թաղել իրենց հանգուցեալ հարազատներին՝ նրանց հողաթմբերի վրայ չիթ-չիթ արցունք հեղելով, բայց նաեւ առիթներ էին ունեցել երգելու, պարելու եւ ուրախանալու՝ իբրեւ վկայութիւն իրենց անպարտելի ոգու։ Այժմ, սակայն, Թուրքերի նոր առաջնորդի կատաղի ու յաղթական զօրքը, կործանարար սեւ հեղեղի նման ահեղավազ, մօտենում էր այդ շրջաններին՝ ահուդողի մատնելով տեղի քրիստոնեայ ազգաբնակչութեանը։

Օրեր առաջ դարբին Վարդանը համաձայն չէր իր հայրենակիցների հետ, չէր ուզում լքել իր ծննդավայրը, թողնել շահութաբեր աշխատանքը, բռնել պանդխտութեան ճամբան, որ տանելու էր նրա ընտանիքը դէպի անորոշ ապագայ, օտար երկիր, գուցէեւ՝ անհիւրընկալ, անհրապոյր...։

Վարդանի կինը՝ Ռեբեկան, բոլորովին հակառակ էր ամուսնուն։ Եօթ տարի էր անցել այն չարաբաստիկ օրերից, երբ Ռոտոսթոյում ապրող նրա ծնողներն ու հարազատները տեղահանուել էին դէպի Միջագետքի անապատները։ Ճանապարհին նրանք հազարաւոր հայ մարդկանց հետ զոհ էին գնացել անպատմելի բռնութիւններին, սովին կամ աւազակային յարձակումներին, իսկ սրա եղբայրը՝ Սագարը, թուրք ժանտարմների հետ ունեցած մի հակաճառութեան պատճառով ծնողների աչքերի առջեւ խողխողուել էր։

– Այստեղ չեմ մնայ,– ասում էր Ռեբեկան։ – Ես Թուրքերին չեմ վստահի, մի՞թէ նրանք չէին, որ կոտորեցին իմ հարազատներին, մի՞թէ նրանք չէին, որ քո հարազատի՝ պաշտելի Ռուբէն Սեւակի գլուխը կերան։ Հայերն այստեղից գնում են, իսկ մենք երկու աղջիկ ունենք, ի՞նչ է, ուզո՞ւմ ես, որ նրանք Թուրքերի հետ ամուսնանան։

Վերջին նախադասութիւնը ցնցեց դարբին Վարդանի ողջ էութիւնը։ Նա աչքի լոյսի նման սիրում էր դուստրերին՝ Հնազանդին ու Դոքսիին։ Վերջինի մկրտութեանը ներկայ է եղել նշանաւոր բժիշկ ու մեծատաղանդ բանաստեղծ Ռուբէն Սեւակը եւ ինքն է ընտրել նրա անունը։ Երախճանքի սեղանին Սեւակը բաժակ է բարձրացրել ու խմել փոքրիկ Դոքսիի կենացը՝ մաղթելով, որ նա միշտ առողջ ու երջանիկ լինի, դառնայ տիպար հայուհի։ Այժմ, սակայն, այդ մաղթանքները կարող էին անիմաստ դառնալ. տիպար Հայուհին Թուրքի հա՞րս, մարդկային անմեղ հոգիներ դաժանօրէն յօշոտող Թուրքի հա՞րս։ Վարդանը սարսափեց այս մտքից։ Իր ընտանիքի սրբութիւնը ամէն տեսակ հաշիւներից ու նախասիրութիւնից բարձր էր։ Մտածում էր, որ ինքը պարտաւոր է պահպանել իր ընտանիքի արժանապատուութիւնն ու պատիւը, ազգային ինքնութիւնը։

Թանկարժէք իրերը տեղաւորեցին արկղների ու պայուսակների մէջ։ Ծրարեցին ընտանեկան լուսանկարները, տատիկի ասեղնագործութիւնները, որոնք նա այնքա՜ն սիրով ու նուիրուածութեամբ էր պատրաստել իբրեւ օժիտ իր սիրասուն թոռների համար։ Չմոռացան տեղաւորելու նաեւ այն հաստակազմ Սուրբ Գիրքը, որի յաւելուած էջերի վրայ նշուած էին ընտանիքի հին ու նոր անդամների ծննդեան, պսակի կամ մահուան թուականները։

Գիշերուայ այդ անողոք եղանակին, տեղատարափ անձրեւի տակ, Վարդանը կառք վարձեց եւ իրերը տեղափոխեց նաւահանգիստ։ Մի քանի ժամ յետոյ յունական վերջին շոգենաւը պիտի գար եւ Յունաստան տանէր գաղթող ժողովրդին ու յոյն զինուորականներին։

Լուսաբացին անձրեւը դադարել էր։ Վարդանը բոլորից շուտ գնաց նաւահանգիստ՝ ապրանքները նաւ փոխադրելու համար, որպէսզի յետոյ բերէր հարազատներին։ Սակայն մաքսատան շէնքից հազիւ ներս մտած՝ ցնցուեց անակնկալից. մի քանի ժամ առաջ բերած իր իրերը տեղում չէին, չգիտէր, թէ ի՞նչ անէր։ Թուրք պաշտօնեան ձեռքերը լուաց։

Վարդանը վրդովմունքից եւ մի բան անելու անկարողութիւնից կարկամած՝ վերադարձաւ տուն։ Առաւ կնոջն ու երեխաներին, մի պահ կանգնեց տան շեմին, նայեց չորս կողմը։ Հօր տնկած ծառերն ու բակի հսկայ եղեւնին եղերամայրերի նման կանգնած էին իրենց տեղում, թրջուած, անմխիթար ու դողահար։ Բանալին պտտուեց կողպէքի մէջ. տան դուռը վերջնականօրէն փակուեց տէրերի առջեւ։ Ոչ մի խօսք, արտասուքի ոչ մի կաթիլ, յետադարձ ոչ մի հայեացք։ Առաջին անգամ Վարդանը բանալիով չխաչակնքեց դուռը, ինչպէս որ սովոր էր անել այդ կողպելուց յետոյ։

Նաւահանգիստի մօտ Ռեբեկան նոր իմացաւ, որ իրենց ապրանքները գողացուել էին։ Մի ծանօթ Յոյն նոյնիսկ ցոյց տուեց այն վայրը, որի նկուղում դրուած էին դրանք։ Խեղճ կինը իր մեծ աղջկայ՝ Հնազանդի ձեռքից բռնած քայլերն ուղղեց այդ ուղղութեամբ։ Դա թուրքական մի անհրապոյր թէյարան էր, կեղտի մէջ կորած պատերով, իսկ ներսը՝ գարշահոտ ու կիսամութ։ Թուրքերն այնտեղ թէյ էին խմում, իսկ ոմանք էլ կլկլակ քաշում։ Նրանց մէջ նստել էր նաեւ մուէզզինը, քիչ յետոյ բոլորը գնալու էին մզկիթ աղօթելու։

Թուրքերի համար բոլորովին անակնկալ էր մի կնոջ, այն էլ կեաւուր կնոջ մուտքն այնտեղ։ Ռեբեկան փորձում էր պաշտպանել իր ընտանիքի արդար իրաւունքը։

– Քէօփէկլէ՛ր, գողե՛ր, սրիկանե՛ր,– գոչեց նա,– ո՞ւր են մեր սնտուկները, շուտ գտէք ու բերէք այստեղ։

– Ձայնդ կտրիր, լիրբ կնիկ,– ասաց մուէզզինը,– ձիւնը թէեւ սպիտակ է, բայց հարկ եղած դէպքում այն կը դառնայ նաեւ կարմիր՝ ձեզ նման կեաւուրների արիւնով։

Այս խօսքերի վրայ թունալից նայուածքով մի քանի Թուրքեր ձեռքերը տարան դէպի դաշոյնները։ Ռեբեկան զգաց վտանգը, մանաւանդ զգաստացաւ, երբ նկատեց, թէ ինչպէս է փոքրիկ Հնազանդն իր փէշերից բռնած՝ սարսափահար դողում։ Արագ շուռ եկաւ դէպի դուռը եւ դուրս ելնելու պահին լսեց Թուրքերի դիւային քրքիջն ու հայհոյանքը։ Մի պահ կանգ առաւ, նորից դարձաւ նրանց կողմն ու գոռաց. «Գողե՛ր, անիծեալնե՛ր»։ Այնուհետեւ շտապեց դէպի նաւ։

Նաւի վրայ լսւում էր միայն երեխաների աղմուկը։ Մեծահասակները լուռ էին, մթնոլորտը ճնշող էր։ Ինչքա՜ն թախիծ կար նրանց աչքերում, ինչքա՜ն ծանր էր ճնշում նրանց սրտերը հայրական օջախից ու ծննդավայրից բաժանուելու վիշտը։ Սիլիվրին գնալով սուզւում էր հեռաւոր հորիզոնի ետին՝ դառնալով երազային մի աշխարհ, ուր սակայն շարունակելու էին ապրել աւազակութիւնների ու ջարդերի մէջ մեծ վաստակ ձեռք բերած բնիկ կամ ուրիշ վայրերից գաղթած ճիւաղներ՝ բորենու քրքիջով սրբապիղծ արարածներ։

Ռեբեկան երբեք ետ չնայեց։ Նա ոչ թէ վախեցաւ աստուածաշնչեան Ղովտի կնոջ նման քարէ արձան դառնալուց, այլ ոչինչ չունէր, որն իրեն կը կապէր այդ երկրի հետ։ Սակայն ամուսինը՝ Վարդանը, շատերի նման չէր դիմանում բաժանման ցաւին։ Վերջում չկարողացաւ զսպել յուզմունքը եւ սկսեց երեխայի նման լաց լինել։ Ռեբեկան խիստ խօսքերով սկսեց յանդիմանել ամուսնուն.

– Լացդ աւելորդ է, իրե՛նց թող մնայ մեր տունն ու տեղը, այդ շուներուն հետ չէինք կրնար ապրել, օր մը միւս Հայերուն պէս մեզ ալ պիտի ջարդէին կամ թրքացնէին։ Անիծեա՛լ երկիր, անիծեա՛լ մարդասպաններ...։

Վերջին բառերը արտասանելիս՝ կարծես թէ թուլացան Ռեբեկայի կնոջական զգացմունքների կապանքները, նրա աչքերում արցունք երեւաց։ Դառն հեկեկոցի միջից մերթ ընդ մերթ լսւում էին հետեւեալ բառերը, անիծեալ երկի՛ր, անիծեալ մարդասպաննե՛ր, գողե՛ր, աւազակնե՛ր...։ Նա երբեք ետ չնայեց, բայց քամու թեւերով իր ականջին հասաւ բեկբեկուն մի ձայն, դա մուէզզինի առաւօտեան կանչն էր, գողը աղօթքի էր հրաւիրում հաւատացեալներին։

Այսօր, վերոյիշեալ դէպքից ութսուներկու տարի անց, Վարդանի ու Ռեբեկայի աւագ դուստրը՝ Հնազանդ Կոստանեանը բոլորում է իր կեանքի իննսուներկու տարին։ Նա կարծես հազիւ վաթսուն տարեկան լինի՝ իր ուղղաձիգ իրանով, համարեայ անխորշոմ դէմքով ու պայծառ մտքով։ Նրա շքեղ բնակարանում ես փորձում եմ փնտռել ինչ-որ յիշատակ իր ծննդավայրից կամ այնտեղի հայութեան անցեալից։ Արդիւնքի չեմ հասնում։ Գողերից բացի, ժամանակն էլ շատ բան է խլել-տարել այս ազնուական ընտանիքի յուշերից։

Վերջերս Սիլիվրիում տեղի ունեցան շախմատի Եւրոպայի առաջնութեան մրցոյթները։ Այդ առթիւ թերթերում լոյս տեսած բազմաթիւ լուրերի կողքին հրատարակուեցին նաեւ շատ լուսանկարներ շրջանի տեսարժան վայրերից։ Դրանցից մի քանիսը հաւաքեցի եւ տարայ Հնազանդին, մտածելով, որ այդ նրան մի հաճելի անակնկալ կը լինի։ Բայց մեծ եղաւ զարմանքս երբ նա ամենայն քաղաքավարութեամբ մերժեց անգամ մի հպանցիկ ակնարկ գցել դրանց վրայ։ Տխուր մտածմունքների մէջ ընկաւ։ Զգում էի նրա հոգեկան խռովքը։ Ապա նստած տեղից միանգամից վեր կացաւ եւ յուզախառն ձայնով՝ բառերը հատիկ-հատիկ արտասանելով՝ ասաց.

– Սիլիվրի՛, մայրիկիս անէծքը վրադ է ու վրադ էլ կախուած պիտի մնայ յաւիտեան, գողերի, աւազակների ու մարդասպանների ապաստարան...։

Հիմա հասկանում եմ, թէ մարդ ինչպէս կարող է իսկապէս հիասթափուել իր ծննդավայրից, երբ այնտեղ իշխանաւորները գող են, անարդար, երբ նրանք դժբախտացնում են ժողովրդին, նրա արիւնն են քամում, անխղճաբար քրքջում մարդկանց ցաւերի վրայ։ Իսկ մարդն անզօր է դառնում այդպիսիների դէմ պայքարելու եւ իր իրաւունքները պաշտպանելու համար։ Հիմա հասկանում եմ, թէ Ղովտի կինը ի՛նչ սխալ գործեց, երբ ետ նայեց Սոդոմ-Գոմորին՝ այլասերուածների այդ ապականուած որջին։

ՔՈՒԷՅԹ – ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՈՑ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԿՈՐԻՒՆ ԱՐՔ.-Ի ԱՅՑԵՐԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

Քուէյթի եւ Արաբական ծոցի երկիրներու Հայոց Թեմի կաթողիկոսական փոխանորդ՝ Կորիւն Արք. Պապեան Նոյեմբեր 7ին ժամանեց Ապու Տապի, յատուկ առաքելութեամբ։ Ան ընկերակցութեամբ Արաբական Միացեալ Էմիրութեանց շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Արամ Քհնյ. Տէյիրմենճեանի, թեմական ժողովի եւ Ազգային Վարչութեան անդամներուն, պաշտօնական այցելութիւն մը տուաւ «Ասր Ալ Պահր» պալատ, հանդիպում մը ունենալու համար նախագահական գործոց նախարարութեան ընդհանուր տնօրէն՝ Ալի Սալէմ Օպէյտ Ալ Քասապիի հետ։

Նկատի ունենալով, որ վերջերս գահաժառանգին յատուկ հրամանագրով, Ապու Տապիի հայ համայնքին նուիրուած էր 2500 ք.մ. հողամաս մը, եկեղեցի կառուցելու համար, ուստի, սոյն պաշտօնական այցելութեան նպատակն էր, շնորհակալութիւն յայտնել պետութեան։

Տիկին Սիլվա Թութիկեան, որ տարիներու ծանօթութիւն եւ մօտիկ կապեր ունի վերոյիշեալ անձնաւորութեան հետ, ներկայացուց Կորիւն Արքեպիսկոպոսը ու իրեն ընկերացողները եւ ընդգծեց այս այցելութեան նպատակը։

Կորիւն Արք. նախ շնորհակալութիւն յայտնեց այս հանդիպումին համար եւ ապա ոգեկոչեց Երկրի բազմավաստակ Նախագահ՝ հանգուցեալ Շէյխ Զայէտի բարի յի-

չատակը, որուն այցելելու պատիւն ունեցած էին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երկու կաթողիկոսները։ 1995ին Գարեգին Բ. Հայրապետը, իսկ 1998ին Արամ Ա. կաթողիկոսը։ Յիշեալ զոյգ հանդիպումներու ընթացքին կատարուած էր եկեղեցաշինութեան նպատակով Ապու Տապիի հայ համայնքը հողամասով մը օժտելու խնդրանքը։

Յատկանշելի է, որ 1998ին Շէյխ Զայէտի կողմէ նուիրուած էր Ապու Տապիի հայ համայնքին 100.000 ամ. տոլար, յուսալով որ մօտիկ ապագային նաեւ կ'իրագործուի հողամասի մը յատկացման խնդրանքը։

Քանի որ շուրջ երկու ամիս առաջ իրականացած էր հայ համայնքին երազը՝ ունենալու իր սեփական հողամասը, Կորիւն Արք. Քուէյթէն Ապու Տապի ժամանելով, յանուն Արամ Ա. կաթողիկոսին, Ապու Տապիի կրօնական եւ ազգային մարմիններուն, հայ համայնքին եւ անձամբ իր երախտագիտական ըզգացումները յայտնեց Ապու Տապիի պետութեան եւ ի միջի այլոց ըսաւ, «Ձեր այս ազնուական արարքով, դուք մեզի յոյսը ներշնչեցիք, որ մօտիկ ապագային մեր եկեղեցւոյ զաւակները պիտի ունենան իրենց սեփական եկեղեցին եւ համայնքային կեդրոնատեղին»։

Այնուհետեւ ընդհանուր տեղեկութիւններ տուաւ Անթիլիասի կաթողիկոսարանի, Քուէյթի եւ Արաբական ծոցի երկիրներու մեր Թեմի կառոյցին եւ գործելակերպին մասին։ Շեշտեց այն պարագան, որ հայ ժողովուրդը իր պատմութեան ընթացքին, դարեր շարունակ եղբայրաբար ապրած է արաբ ժողովուրդին հետ։ Իսկ Հայկական ցեղասպանութենէն ետք, վայելած է արաբ ազնուական ժողովուրդի հովանաւորութիւնն ու ասպնջականութիւնը յատկապէս Միջին արեւելքի մէջ եւ բերած է կարեւոր նպաստը իր ապրած երկրին քաղաքական կեանքին եւ տնտեսական վերելքին։

Խօսելով յատկապէս Ապու Տապիի փոքրաթիւ համայնքի նիւթական սահմանափակ կարողութիւններուն մասին, յոյս յայտնեց, որ ինչպէս անցեալին, նաեւ ապագային պետութիւնը իր նիւթաբարոյական օժանդակութիւնը կը ցուցաբերէ յոգուտ յիշեալ ծրագրի իրագործման։

Ալ Քասապի բարի գալուստ մաղթեց Կորիւն Արքեպիսկոպոսի եւ իր պատուիրակութեան անդամներուն եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց ըստեղծուած այս անձնական ծանօթութեան համար եւ ըսաւ. «Նման հանդիպումներու միջոցաւ մենք աւելի լաւ կը ճանչնանք հայ համայնքը եւ մեր յարաբերութիւնները՝ իրարու հետ կ'ընթանան աւելի հեզասահ կերպով»։

Շնորհաւորելով հայ համայնքը եկեղեցւոյ հողամասի ստացման առիթով, յոյս յայտնեց, որ պետութիւնը ապագային եւս իր օժանդակութիւնը ցուցաբերէ հայ համայնքին։ Անդրադառնալով երկրի քրիստոնեայ բնակիչներուն՝ ըսաւ. «Մեր պետութիւնը ոչ մէկ խտրութիւն կը դնէ իսլամներու եւ քրիստոնեաներուն միջեւ։ Մենք այստեղ կ'ապրինք իրարու հետ սիրով եւ փոխադարձ յարգանքի մթնոլորտին մէջ։ Այս պետութիւնը հակառակ է ամէն տեսակ կրօնական ծայրայեղութեանց. իսկ ես իմ յաճախակի այցելութիւններով լաւ կը ճանչնամ Լիբանանը։

...Ամերիկայի եւ Արեւմուտքի ժողովուրդները մեզ լաւ չեն ճանչնար. յաճախ սխալ կարծիքներ ունին Իսլամութեան եւ արաբ ժողովուրդին մասին. մենք պէտք է միասնաբար աշխատինք վերացնելու այս թիւրիմացութիւնները»։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ

Ինչպէս էր իւրաքանչիւր Ապու Տապի այցելութեան, այս անգամ եւս Կորիւն Արք. բարոյական պարտականութիւն համարեց պաշտօնական այցելութիւն մը տալ Հայաստանի դեսպանատուն։ Ուստի Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 9ին, այցելեց լիազօր դեսպան՝ Վահագն Մելիքեանին, որ անցեալ Մայիսին նշանակուած է։

Կորիւն Արք. հետաքրքրուելով Ապու Տապիի պետութեան կողմէ նուիրուած հողամասին վրայ կառուցուող դեսպանատան շէնքով, փափաք յայտնեց այցելել եւ ականատես ըլլալ կատարուող աշխատանքին։ Առ այդ, Շաբաթ, Նոյեմբեր 11ին այցելեց յիշեալ վայրը եւ ի տես արագ թափով ընթացող աշխատանքին, իր ուրախութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնեց շէնքի ճարտարապետներ՝ Պր. Պերճ Աբրահամեանին եւ Պր. Սալահ Հարիրիին։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոյն օրը՝ յետմիջօրէին, ան այցելեց աւելի քան 25 տարիներու անցեալ ունեցող Ապու Տապիի Միօրեայ վարժարանը, որուն տնօրէնուհին է Թամար Տէր Յովհաննէսեան։

Միօրեայ վարժարան կը յաճախեն այս տարի շուրջ 50 աշակերտ – աշակերտուհիներ։ Այնտեղ կը դասաւանդուին կամաւոր ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու կողմէ հայերէն լեզու ,կրօն եւ Հայոց պատմութիւն, մանկապարտէզէն մինչեւ 8րդ դասարան։

Կորիւն Արք. ուրախութեամբ հաստատեց որ վարժարանին մէջ օտար երկինքներու տակ ապրող հայ մանուկներ եւ պարման – պարմանուհիներ, կը ստանան կրօնական – հայեցի դաստիարակութիւն եւ անոնց կը փոխանցուի հայերէնի եւ Հայոց եկեղեցւոյ հանդէպ սէր, ազգային ոգի եւ հայրենասիրութիւն։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԹԵՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Նոյն գիշեր Կորիւն Արք. եւ ընկերացող Արամ Քհնյ. խորհրդակցական հանդիպում մը ունեցան շրջանի օրէնսդիր եւ գործադիր մարմիններու անդամներուն հետ, որուն ընթացքին արծարծուեցան հետեւեալ երկու խնդիրները.

1) Նկատի ունենալով որ Թեմական ժողովի քառամեայ շրջանը իր աւարտին կը հասնի 2006 Դեկտեմբերին, Կորիւն Արք. շեշտեց շուտով Ընտրողական Մարմին կեանքի կոչելու անհրաժեշտութիւնը եւ Թեմական ժողովի նոր անդամներու ընտրութեամբ զբաղուելու կարեւորութիւնը։ Այս կապակցութեամբ տեղի ունեցաւ մտքերու փոխանակում եւ նկատի առնուեցան երկու հաւանական թուականներ. այսուհանդերձ յարմար նկատուեցաւ վերջնական թուականը որոշել Հիւսիսային Էմիրութեանց եւ Քուէյթի Ազգային վարչութեանց հետ խորհրդակցելէ ետք։

2) Քննարկուեցաւ պետութեան կողմէ Ապու Տապիի համայնքին նուիրուած նոր հողամասին վրայ կառուցուելիք եկեղեցւոյ խնդիրը։ Որոշուեցաւ առ այժմ կատարել նախնական ուսումնասիրական աշխատանք, իսկ վերջնական որոշումները յարմար տեսնուեցաւ կայացնել Թեմական ժողովի նոր ընտրութենէն ետք։ «Մեր առջեւ գտնուող լուծման կարօտ այս անմիջական խնդիրներու հրամայականին տակ, մեր ակնկալութիւնն է, որ Ազգային Վարչութեան եւ Թեմականի անդամները աւելի ծրագրուած եւ հետեւողական աշխատանք տանին յառաջիկայ շաբաթներու եւ ամիսներու ընթացքին», ըսաւ ան ներկաներուն։

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

ՀԱՅ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Վիրահայոց թեմին Մշակոյթի յանձնախումբին, Թիֆլիսի Մշակութային յարաբերութիւններու կեդրոնին եւ Հայաստանի դեսպանատան ջանքերով Նոյ. 24–26 Թիֆլիսահայ լուսանկարիչներու ցուցահանդէս մը բացուած էր. ներկայացուած էին Եսայի Աբովեանի, Եուրի Ակուլեանի, Եուրի Մէչիտովի, Ազատ Մանուկեանի, Թիմոտի Գէորգեանի, Ալ. Մամուլովի, Արտեմ Կիրակոսովի, Ռուբէն Ռուխկեանի եւ Եուրի Տէրտէրեանի գործերը։ Բացումին ելոյթներ ունեցած էին առաջնորդ Վազգէն Եպիսկ. Միրզախանեան, Հայաստանի դեսպան Հրաչ Սիլվանեան, երեսփոխան Վան Բայբուրթեան եւ ուրիշներ։ Բոլորն ալ շեշտած են ձեռնարկին կարեւոր բնոյթը եւ վիրահայ լուսանկարչութեան հին ակունքը։

Ս Տ Ա Ց Ա Ն Ք

Ա Զ Գ Ա Պ Ա Տ Ո Ւ Մ
(4 Հատոր)
ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ
Հայկական մատենաշար Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւն 1700ամեակի մատենաշար
Անթիլիաս, Լիբանան

***

Գ Ի Ւ Մ Ր Ի
«ԵՕԹ ՎԷՐՔ»ը
ԱԲԷԼ ՔՀՆՑ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Պէյրութ 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Մինչ այս, մինչ այն, ողջունեցինք քննութեան օրը։ Ես շատ կանուխ ելայ. նախաճաշս ափյափոյ ըրի եւ առանց ձայն հանելու, տունէն դուրս սողացի, ուղեւորուեցայ շիտակ բժշկական վարժարան, ուր մեր կարգին քննութիւնները տեղի ունեցան՝ յետ կիսաւուր, մինչ առաւօտը յատկացուած էր մեզմէ վար կարգին։

Նախ պօթանիքի քննութիւնը տուինք. անմիջապէս վերջն ալ անաթոմիինը։ Ասոնց արդիւնքը երեկոյեան դէմ դպրոցին պարտէզին մէջ, քարտուղարի պաշտօն ունեցող Թուրք անձը աթոռի մը վրայ կանգուն՝ սկսաւ բարձրաձայն ազդարարել։ Նախ փաթթոցաւոր աշակերտներուն, որոնք յաջողած էին, բայց շա՛տ վար նօթերով եւ ըստ բախտի. յետոյ կարդաց յոյն աշակերտներու անունները կէսով չափ յաջողած. իսկ ամէնէն վերջը անտէր անտիրական Հայերուս անունները, թուով ութ հատ, որոնք բառին կատարեալ իմաստով յաջող հանդիսացած էին, արժանանալով բարձրագոյն նօթին որ է «Ալի–իւլ–ալեա», այսինքն՝ «յոյժ քաջալաւ»։

Հայերուն մէջէն Մկրտիչ Արզումանեան եւ ես, ունեցած էինք ոչ միայն «ալի – իւլ – ալեա», այլեւ աւելի ըլլալով «պիր եըլտըզ», այսինքն՝ «մէկ աստղանիշ», որ մեր յառաջադիմութեան պատուաբեր վարձատրութիւն էր։

***

Հայ աշակերտներուս ուրախութիւնը չափ չունէր, զիրար համբուրելով կը քալէինք փողոցին մէջ, երբ «միւսիւ Վահրա՛մ» կոչական ձայն մը բաժնեց զիս իմ ընկերներէս. հօրս քովը աշխատողներէն մէկն էր զիս կանչողը, Հաճի Միհրան անունով, որ զիս մէկ կողմ տարաւ, ու արծաթ ժամացոյց մը գրպանէն հանելով՝ «Ասիկա քու հայրիկդ տուաւ որ քեզի բերեմ» ըսաւ։ Առի հօրս ղրկած այդ նուէրը, զոր 1879 թուականէն ի վեր կը կրեմ վրաս. զայն նախամեծար համարած եմ գործածել, քան այն ոսկի ժամացոյցները որոնք իմ երկարատեւ ասպարէզիս մէջ նուէր տրուած են ինծ զանազաններէ ու ես ալ տուած եմ զանոնք ուրիշներու։ 62 տարի է ահա, որ հօրս այդ ժամացոյցը անբաժան է ծոցէս, եւ անբաժան պիտի մնայ ցվերջ։

Հայրս այդ Հաճի Միհրանը գաղտուկ կը ղրկէ ետեւէս մինչեւ բժշկական դըպրոցը, «Գնա՛, նայէ՛» կ'ըսէ իրեն, «թէ որ Վահրամս քննութեանը մէջ աղէկ ելլայ, այս սահաթը իրեն կու տաս, չէ նէ մարդու չերեւալով, հեռուն կը կենաս, կը դառնաս կու գաս» կը պատուիրէ։ Եւ այս ընթացքը ապացոյց չէ՞ հօրս անսահման ուսումնասիրութեան, որով կ'ուզէր որ տղաքը ուսումնական ըլլան։

***

Ժամացոյցը ինծ յանձնելէն յետոյ, Հաճի Միհրան վազեց գնաց, իսկ ես ընկերներուս քով դառնալով, ցոյց տուի իրենց հօրս ղրկած նուէրը, զոր դիտեցին ձեռքէ ձեռք առնելով զայն. ուրախ էինք բոլորս ալ մեր յաջող քննութեան համար, եւ միաձայն որոշեցինք երթալ մէկ օր Զըրչըր սույի, տօնել մեր այս յաղթանակը համեստունակ կերուխումով։ Զըրչըր սույի կոչուածը զբօսավայր մ'էր, Պէօյիւք տէրէի անտառուտ եւ ջրաբաշխ բլուրներուն մէջ։

Հաճի Միհրան ինծմէ շատ առաջ հասած էր Սկիւտար, եւ յաջողութեանս աւետիսը տուած էր արդէն հօրս։

Երեկոյին երբ տուն հասայ, նախ մայրս երեսներս համբուրեց, «շատ ապրիս զաւակս» ըսաւ, «աղէկ օրեր տեսնաս» յարեց. քիչ յետոյ եկաւ հայրս, քաշեցի ձեռքը համբուրեցի. ինքն ալ ճակատս համբուրելով «Աֆէրիմ տղաս, նայիմ որ եկող տարի ալ, մէկալ տարիներդ ալ սաանկ առաջինը ըլլաս» ըսաւ։ «Կը յաջողիմ հայր» պատասխանեցի, «բայց ո՞ւր էր թէ Փարիզի մէջ սորվէի բժշկութիւնս»։

***

«Ան ալ կ'ըլլայ Աստուծով» կրկնեց հայրս՝ «սէօյլէէնէ պաքմա, սէօյլէթէնէ պաք», որ թարգմանի՝ «ըսողին մի՛ նայիր, ըսել տուողի՛ն նայէ» յարեց, Փարիզ ալ կ'երթաս ինշալլահ. հիմա հոս աշխատիլդ նայէ, որ առաջ տանիս» ըսաւ։ Անդիէն մայրս «մէյ մ'ալ ադ Փարիզ–մարիզը բերնէդ չպիտի հանես, ես քեզի սըկէ հոնա չեմ թողուր, գիտցած ըլլաս» գոչեց։ Հայրս ալ «ի՞նչ կը պոռաս կնիկ, հիմա եկող գացողը ո՞վ է, կե՛ր տէ գոհացիր» պատասխանեց ու նորէն կրկնեց թրքական առածը՝ «սէօյլէէնէ պաքմա, սէօյլէթէնէ պաք»։

Ասութիւններ, զրուցադրութիւններ, որոնք նախազգացական դրդումներ են եղեր, փրէմօնիսիոն Շառլ Ռիշէի խօսքով ու քարոզութեամբ։

(Շար. 119)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 9

Նյորք–ԻՆԷՅԹԻՄՏՀԲՍՀիտԹՀԹտԹ
Տօն Ցղութեան Սրբուհւոյ Կուսին
Մարիամու յԱննայէ
տօնին առիթով ժամերգութիւն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր՝ վարժարանը հաճոյքը ունի տեղեկացնելու, որ կ'ընդարձակէ իր կրթական գործունէութիւնը. կը կառուցուին «Նուարդ Կիւլպէնկեան» երկրորդական բաժանմունքը ու «Դպրոցասէր Մշակութային Միութիւնը»:

Բացումը կը կատարուի Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 11ին:

CONCERT EXCEPTIONNEL

Centenaire de l'Union Générale Arménienne de Bienfaisance

Dimanche 10 décembre à 17h
au Théâtre des Champs-Elysées
15 avenue Montaigne — 75008 Paris
Métro : Alma-Marceau

Solistes :
Vahan MARDIROSSIAN (piano)
Iris TOROSSIAN (harpe)
Xavier PHILLIPS (violoncelle)
Jean-Marc PHILLIPS-VARJABEDIAN (violon).

Ensemble «MAESTRIA»
sous la direction
de Vahan MARDIROSSIAN

Oeuvres de :
Grieg, de Falla, Khatchatrian, Piazzola, Babadjanian, Debussy, Tchaïkovski, Pugnani-Kreisler, Mirzoyan.

Location des places :
55, 40, 20 et 10 euros.
www.theatrechampselysees.fr

ou 01 49 52 50 50 •
UGAB 01 45 20 03 18, Fnac et Virgin.

LE
Centre Culturel
SAINT MESROB
présente

EXPOSITION D'ICONES
ET DE PEINTURES MODERNES
d'Adelina SAAKOVA
du 7 au 15 décembre
Vernissage et cocktail :
jeudi 7 décembre à 18h30.

Horaires de l'exposition, avec la présence de l'artiste :
— du lundi au vendredi, de 17h à 20h,
— samedi et dimanche, de 16h à 20h,
— ou sur rendez-vous: 06 17 38 06 63.

Adresse :
10 bis rue Thouin — Paris 5ème

Métro: Monge — RER: Luxembourg

— Entrée libre —

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE

DE L'UNION CULTURELLE FRANCAISE DES ARMENIENS DE FRANCE - **UCFAF**

Le dimanche 10 décembre à 12h30
6 cité du Wauxhall — 75010 PARIS
(métro : République)

Invité : Monsieur le Professeur
Jean-Pierre MAHE

Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
Président d'Honneur de l'UCFAF

Participation 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne
au 01 39 90 66 28

Repas de fête
Tombola

—— UCFAF : www.ucfaf.com

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԼԻՈՆ

ԱՄԱՆՈՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Նովօթէլ Պրոնի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամ 20·30էն սկսեալ, մասնակցութեամբ ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբի, ի մասնաւորի ջութակահար Վարոյի:

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20էն առաջ:

Մասնակցութիւն՝ 100 Եւրօ:

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ:

Տոմսակներու համար դիմել.—
– Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան
– Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04·78·45·17·55 / 04·72·37·61·57

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Եւրօ Տիկին Տարիա Մայիլեանէ Աշխէն Սողոմոնեանցի յիշատակին:

□

ՏԷՍԻՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.—

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04· 78· 49· 28· 87 *թիւով, կամ*
– Ծովիկին՝ 04· 78· 49· 83· 46 *թիւով:*

□

Section de Marseille Ville
«Sossé Mayrig»

Nombreux lots magnifiques

LOTO

Dimanche 10 décembre
à 15 heures

M.A.J.C. — 12-14 rue Saint-Bazile
13001 MARSEILLE
P.A.F. : 3 cartons 15 euros
1 carton 7 euros

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ Սէն Ժերոմի «Ջաւօ Շանթ» մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ժրաջան ընկերուհի Այրի Տիկին Էլիզապէթ Ծառուկեանի եւ իր զաւկին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Ժանօ Ծառուկեանի մահուան առթիւ:

Վարչութիւնը այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Ժ.–Մ. Ասթիէ 100 Եւրօ, Տիկին Մ. Մինասեան 30, Տէր եւ Տիկին Է. Քօզեան 25, Տիկին Մ. տը Սիմոն 20, Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէր Կարապետեան 10 Եւրօ:

(*Շար.*)

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

TÂLINE

Spectacle enfants, chants et danses (genre Chantal Goya)
La Section «ASTRIG» d'Arnouville de la Croix Bleue des Arméniens de France
présente pour la première fois en France !
le Samedi 23 décembre
«Salle Rossini» — 6 rue Drouot Paris 9e
2 séances :
14 heures et 17 heures précises
Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée avec le soutien d'«Arménie, mon Amie», Année de l'Arménie en France.

TELEVISION
FRANCE 3

Emission «Des racines et des ailes»
Mercredi 6 décembre à 20h50, **«LES TRESORS D'ARMENIE» (3000 ans d'histoire)».** Voyage au cœur de l'Arménie que la France a décidé de mettre à l'honneur toute une année.
Reportage de 28 minutes.
Réalisation CAPATV.

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

2.- **CONCERT** du Chœur — **Samedi 9 décembre à 20h30**
En l'Eglise Notre-Dame de Vie - Saint Cannot
Chants de Noël

3.- **CONCERT — Dimanche 10 décembre à 17 heures**
En l'Eglise des Arcades - Vitrolles
Chants de Noël

4.- **CONCERT — Samedi 16 décembre à 18h30**
En l'Eglise de Ensuès la Redonne
L'Année de l'Arménie

5.- **MESSE — Dimanche 17 décembre à 9h45**
MESSE du P. Komitas à quatre voix
Célébrée par Sa Sainteté KAREKINE II
Catholicos de tous les Arméniens

6.- **CONCERT — Dimanche 17 décembre à 17 heures**
En l'Eglise de Saint-Paul Lez Durance
Chants de Noël

7.- **CONCERT** — Vendredi 22 décembre à 20h30
Dans le Centre d'Animation Municipal - Rognac
Chants de Noël

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

«Հայաստանի Տարուան» շրջանակին մէջ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳ
(Դաշնակ)

ԱԼՏՕ ՋԻՔՕԼԻՆԻ

ի նպաստ Մարսէյլի
Համազգայինի ճեմարանին

Յայտագիր՝
Մոցարթ – Պէթհովէն – Շումանն – Շոփէն
Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 8, ժամը 20·30ին
«Salle Jean-Renoir»
7 Villa des Aubépines à Bois-Colombes

Մասնակցութիւն՝ 29 *Եւրօ*

Տոմսերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.—
- 01· 45· 93· 00· 25
- 06· 14· 74· 92· 97
- 06· 64· 91· 51· 74

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկին Սաթենիկ Ֆիրէնկիւլեան 100 Եւրօ, Պ. Անրի Սէտէֆ 100, Տիկին Ժագլին Փուաթօ Թէփէր 25, Տիկին Ալիս Մոմճեան 80, Տիկին Արարատ Մելտոնեան 30, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Աղապալեան 500, Տէր եւ Տիկին Լուսար Պօզաճեան 30 Եւրօ:

(*Շար.*)

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6
MERCREDI
6 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – Թիւ 21.592 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.592

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ մերժարեւելեան իր այցելութիւնը վերջացուց Դեկտեմբեր 4ին Երուսաղէմով, Իսրայէլի տալէ ետք իր խոր զօրակցութեան եւ համակրութեան բոլոր հաւաստիքները։ Եատ Վաշէմի յիշատակարանին առջեւ իր յարգանքը մատուցանելէ ետք, ընդունուած է Ե. Օլմերթի կողմէ եւ գոհունակութեամբ արձանագրած որ ոչ ոք կարեւորութիւն տուած է Պէյրութի իր հանդիպումին՝ Համասի մէկ երեսփոխանին հետ որ նըմանցուցած էր նացիականութիւնն ու Իսրայէլը։ Սեկոլէն Ռուայալ չափ չէ դրած իր արտայայտութիւններուն մէջ։ Արդարացուցած է պատին շինութիւնը, Իսրայէլի օդանաւերու ոմբակոծութիւնները (զորս ամէն ոք, ներառեալ ԱՄՆ, դատապարտեց), խստօրէն քննադատած է Իրանի հիւլէական ոչ-զինուորական ծրագրերը, անհարբեկիչ որակած է Համասը, եւլն., եւլն.։ Հուսկ, մերժած է բարեւել եւ ձեռքը սեղմել Տիկին տը Փանաֆիէօյի, երբ դէմ առ դէմ գտնուած են։ Փարիզի մէջ, Ն. Սարքոզի ցաւ յայտնած է Ս. Ռուայալի ընթացքին համար, գլխաւորաբար Պէյրութի իր հանդիպումին առթիւ։ Ըստ իրեն, ընկերվարական թեկնածուն սուր բանավէճի մը առիթ տուած է Պէյրութի մէջ, ինչ որ բաւական աղմուկ հանած է Ֆրանսայի աջին մօտ, բայց անտարբեր ձգած է Իսրայէլի քաղաքական դէմքերն ու մամուլը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ կացութիւնը ժամէ ժամ կը վատթարանար եւ վախ կար որ ներքին բախումներու առիթ տայ սուրիամէտ եւ հակասուրիական տարրերու միջեւ։ Ատաջիններուն սիթ-ինը կը շարունակուէր Դեկտեմբեր 5ին եւ զոհ գացած երիտասարդին յուղարկաւորութիւնն ալ կրնար աւելի լարել մթնոլորտը։ Բանակը ամէն կողմ է, բայց իշխանութիւնները գիտակից են որ չի կրնար ամէն բանի առաջքն առնել։ Արաբական Լիկայի ընդհանուր քարտուղարը՝ Ամր Մուսա չփումները կը շարունակէ, որպէսզի տագնապին լուծում մը գտնէ։ Խոստովանած է որ «կացութիւնը վտանգաւոր է»։ Միւս կողմէ, Եւրոպական Միութեան պատասխանատուն Խաւիէ Սոլանա տեղեկացուցած է որ Լիբանանի օժանդակութեան նիւթական միջազգային ժողովը կրնայ ձախողիլ, եթէ քաղաքական զանազան հոսանքներ միասնաբար չաշխատին անոր պատրաստութեան համար։

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ կղզիներուն օժանդակելու համար Կարմիր Խաչը կոչ մը ըրած է այդ ուղղութեամբ, քանի խմելիք ջուրը անգամ բաւարար չէ։ Ցեխի հոսքէն աւելի քան 1000 մեռեալ կար եւ անհամար անօթեւան մնացած աղէտեալներ։

ԱՄՆ մերժած են Գուպայի ներկայ ղեկավարին՝ Ռաուլ Գասթրոյի երկխօսութեան հրաւէրը։ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտարարած է որ կարելի չէ հարցերը բարելաւել ժողովրդավարութեան ուղղութեամբ մենատիրոջ մը հետ որ կ'ուզէ շարունակել իր վարչակարգը եւ որմէ կը տուժէ իր ժողովուրդը տասնամեակներէ ի վեր։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ ձերբակալուած են ինը Ֆրանսացի, երկու Պելժիացի եւ մէկ Ամերիկացի, որոնք ցանցի մը գլուխն էին եւ թեկնածուներ կը փնտռէին որպէսզի երթան Իրաք կռուելու համար։ Ֆրանսացիները հիւսիս-ափրիկեան ծագում ունին եւ ձերբակալուած են որպէս իսլամապաշտ։

ԼԱՏՎԻՈՅ Խորհրդարանը մերժած է օրինագիծ մը որով կը նախատեսուէր 46 միլիոն Եւրոյի հատուցում վճարել երկրին հրեայ գաղութին, Բ. աշխարհամարտին կրած հալածանքին փոխարէն։ Հարիւր երեսփոխաններէն 12ը թեր քուէարկած են, 6ը դէմ, 67ն ալ ձեռնպահ մնացած են։ Ներկայիս երկրին 2,3 միլիոն բնակիչներուն մէջ մօտ տասը հազար հրեայ կայ։ Օրինագիծը կը նախատեսէր վերադարձնել համայնքապատկան կալուածներն ալ։

ԼՈՆՏՈՆԻ հիւանդանոցը թունաւորումէ մեռած ռուս նախկին գործակալ՝ Լիտվինենկոյի պարագան կը շարունակէ խորհրդաւոր մնալ եւ անգլիացի ոստիկաններ Մոսկուա գացած են քննութիւնները խորացնելու համար։ Ռուսէն զատ, ուրիշ երկու հոգի ալ թունաւորուած են, մէկը Իտալացին է որ հանդիպում ունեցած էր Լիտվինենկոյի հետ, միւսն ալ իր կինը, բայց կը թուի որ անոնց կեանքը վտանգուած չէ։

ՇԱՒԷԶ եւ իր կողմնակիցները չեն կրնար զսպել իրենց խանդավառութիւնը, քանի Շաւէզ վերընտրուած է ձայներու 62%ով, մինչ իր մրցակիցը՝ սոսիալ-դեմոկրատ Մանուէլ Ռոսալէս կը ստանար 38%։ Շաւէզ յայտարարած է «Պոլիվարեան յեղափոխութեան մեծ յաղթանակն է» (Պոլիվար 1811ին Վենեցուելան ազատած էր սպանական տիրապետութենէն)։ Իրեն համար նոր ժամանակաշրջան մը կը սկսի ընկերվարականութեան ճամբուն վրայ։ Ծանօթ է որ Շաւէզ թիւ 1 թշնամին է Պուշի։

ՔՐԻՍԹԻՆ ՊՈՒԹԷՆ յայտարարեց որ թեկնածու չէ նախագահութեան թեկնածութեան, ինչպէս կ'ակնկալուէր։ Երկար խորհելէ ետք, հրաժարած է այդ ծրագրէն եւ զօրավիգ է Նիքոլա Սարքոզիի։ Արդէն, Սարքոզիի յայտարարութենէն ի վեր, նախարարներն ալ -նոյնիսկ շիրաքեան- կարգով կ'արտայայտեն իրենց ընտրութիւնը։ Վերջիններուն մէջ են Առողջապահութեան նախարար Կզավիէ Պէրթրան, Թիէրի Պրթոն (Տնտեսութիւն) եւ ուրիշներ։

ՖԻՃԻՆԵՐՈՒ (Խաղաղական) թերակղզին մէջ զինուորական պետական հարուած մը տեղի ունեցած է, որ չորրորդն է քսան տարիներու երկայնքին։ Բնակչութեան թիւը 900 հազար է։

ԺԱԳ ՇԻՐԱՔ իր զօրակցութիւնը յայտնեց Թելեթոնին, որու մատակարարման դէմ արտայայտուած էին Ֆրանսացի եպիսկոպոսները։ Նախագահը ուզեց վերջ դնել բանավէճին։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ նոր վիճարկում մը սկըսած է հեշտամահութեան համար, բայց այդ ուղղութեամբ օրէնք մը տարակարծիք կը թողու կառավարութիւնը։ Առողջապահութեան Նախարարը յայտարարած է որ հարցը տեղ չունի կառավարութեան ծրագրին մէջ։ Հոս-հոն, սակայն, հայաղուլներ կան, որպէսզի հարցը ծեծուի։ Կը յիշուի պարագան Փիէրճորճիօ Վելպիի, 60 տարեկան, որ 2002էն ի վեր ամբողջութեամբ անդամալոյծ է եւ յատուկ ձեւի սնուցումով ողջ կը մնայ։ Անուղղակի դիմում մը ղրկած է Հանրապետութեան նախագահին որ արտօնէ բժիշկներուն որպէսզի ձգեն որ մեռնի։

ՊԱՆԿԼԱՏԷՇԻ մէջ, բախումները կը շարունակուին երկու գլխաւոր կուսակցութիւններու զինուորեալներու միջեւ Յունուար 21ի երեսփոխանական ընտրութիւններուն սպառնալով։ Դեկտեմբեր 5ին, երեք մեռեալ կար եւ ամբողջ երկրին մէջ 50 վիրաւորներ ալ կան։ Հոկտեմբերի վերջաւորութենէն ի վեր է, որ բուռն հակամարտութիւն մը կայ երկու կողմերուն միջեւ, այլ խօսքով ընտրապայքարը արիւնալի բնոյթ ունի։

ԳԱՂԹԸ Ֆրանսայի մէջ նուազում մը արձանագրած է 2003ի օրէնքներուն շընորհիւ որոնք կը սահմանափակէին օտարներու շնորհուած կեցութեան իրաւունքները։ Նուազումը 2,57% էր 2005ին, ինչ ոն մեծ բան չէ, բայց եթէ բաղդատուի 2000ի եւ 2001ի հետ (առաւել 21%) յատկանշական բնոյթ կ'առնէ։

ՊՈՒՇ հրաժարած է երկարաձգելէ ՄԱԿ-ի մօտ իր դեսպանին՝ Ճոն Պոլթոնի պաշտօնը, ինչ որ անակնկալ մըն ալ չէր, որովհետեւ իր հրաժարականը տրամաբանական էր եւ կը սպասուէր։ Միակ անակնկալն այն է որ սպասուածէն աւելի կանուխ պատահած է։ Հրաժարումը փաստն էր որ հանրապետականներուն ձեռքը չէ այլեւս ամէն բան, մինչ Պուշ Պոլթոնի միջոցաւ համոզուած էր որ ՄԱԿ-ը իր ձեռքն է։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Եւրոպական Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ շրջուած դերերու պատկեր մը կը պարզուի։ Մինչ Անգարա հակառակ բոլոր ճնշումներուն անդրդուելի կը մնայ, յամառելով իր նաւահանգիստներն ու օդակայանները չբանալ կիպրական նաւերու եւ օդանաւերու, Միութեան կը վիճակի յարաբերութիւնները փրկելու գործը։ Այս կացութեան վերջին զարգացումը արձանագրուած է Փարիզ – Պէրլինի միասնական նոր առաջարկով. Նախագահ Շիրաք եւ Գերմանիոյ վարչապետը Ա. Մերքէլ յարմար դատած են որ Միութիւնը յաւելեալ 18 ամսուան պայմանաժամ մը տայ Թուրքիոյ, որպէսզի կատարէ պահանջուածը։ Առաջարկը կը նախորդէ Դեկտեմբեր 11ին գումարուելիք Միութեան երկիրներու արտաքին գործերու նախարարներուն վեհաժողովին ուր յստակ դիրք պէտք է ճշդուէր Թուրքիոյ նկատմամբ։

Անգամ մը եւս հարցը փոխանակ արմատէն լուծելու, ժամանակ շահելու ձեւը կ'օգտագործուի. Նման պայմաններու մէջ բնական է որ Անգարա յամառի իր մերժումին մէջ, առ ոչինչ համարելով բոլոր պահանջներն ու յանձնարարութիւնները։

Եւրոպական յանձնախումբին Միութեան ընդլայնումի պատասխանատուն Օ. Ռեն ընդդիմացած է Շիրաք – Մերքէլ առաջարկին. ան յայտարարութեամբ մը չեշտած է թէ նոր պայմանաժամերը հարց չեն լուծեր եւ թէ լաւագոյն ձեւը կ'ըլլայ կիպրական հարցը փոխանցել ՄԱԿ-ին, որպէսզի հոն լուծում գտնուի։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայիս գոհունակ ուրախութիւնն ունիմ բարեպաշտօն մեր ժողովուրդին յայտնելու թէ Նորին Սուրբ Օծութիւն Տէր Տէր Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետն օրհնաբեր այցելութեամբ Ֆրանսա պիտի ժամանէ Ուրբաթ օր, Դեկտեմբեր 8ին, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հիմնադրութեան 100ամեակին եւ Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Տաճարին օծման 75ամեակին յոբելենական առիթներով։

Առ այդ, Կիրակի օր, Դեկտեմբեր 10ին, Վեհափառ Հայրապետը պիտի պատարագէ Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Առաջնորդանիստ Մայր Տաճարին մէջ, իր օրհնութիւնը տալով հոգեւոր իր զաւակներուն։

Բարեբաստիկ այս առթիւ, երկիւղած խոնարհութեամբ եւ շնորհակալ զգացմամբ՝ Ֆրանսայի Հայաստանեայց մեր բոլոր եկեղեցիներուն յուրախութիւն կը յայտնենք, թէ ի ժամու Հայրապետական պատարագին, հանդիսիւ պիտի կարդացուի Նորին Սրբութեան Սրբատառ Կոնդակը, որով՝ Ֆրանսայի Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ԹԵՄ կը հռչակուի։

Կը հրաւիրուինք այս Կիրակի օր, գոհութեամբ եւ փառատրութեամբ մասնակցիլ ի համբոյր Վեհին Սուրբ Աջոյն։

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Փարիզ, Դեկտեմբեր 4

ԿԱՐՍ-ԹԻՖԼԻՍ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Վրացական լրատուներ տեղեկացուցած են թէ 2007ի գարնան կը ձեռնարկուի Կարս – Ախալքալաք – Թիֆլիս երկաթուղիին շինութեան։ Աշխատանքի խումբեր ստեղծուած են արդէն, որպէսզի բանակցութիւնները աւարտին տարուան առաջին եռամսեային։ Ատրպէջան երկաթուղիին վրացական 30 քմ.նոց հատուածին համար 150 միլիոն տոլար կը յատկացընէ Թիֆլիսի որ բեռներու յետագայ փոխադրութեան եկամուտներէն կը հատուցանէ այդ գումարը։ Վրաստանի տարածքին աշխատանքը ամբողջացնելու համար հարկաւոր գումարին մնացեալ մասը, շուրջ 70 միլիոն տոլար, կը յատկացնէ Թուրքիան։

Այս կառուցումով Հայաստան դուրս կը մնայ շրջանային կարեւոր զարգացումէ մը, հակառակ Կարս – Գիւմրի գոյութիւն ունեցող երկաթուղիին։

ՄԵՌՆՈՂԸ ԹԷ ՄԵՌՑՆՈՂԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու ազգային ակադեմիան (ԳԱԱ) սովետական շրջանին գրեթէ սրբութիւններու շարքին էր, գոնէ Սփիւռքի Հայուն համար: Այդ հնոցին պատկանող գիտնականներու յաջողութիւնները միջազգային շրջանակներու մէջ, հպարտութեամբ կը լեցնէին ամէնուն սիրտերը: Ի՞նչպէս չըլլար. Հայաստանի նման փոքր երկիր մը ամէն առիթով գիտութեան աշխարհին մէջ կարեւոր դիրքէ յայտնուելով, արդար խանդավառութիւն կը պատճառէր: Բերնէ-բերան իրարու կը պատմէին այս կամ այն «եան»ին արձանագրած յաջողութիւնը, գտած ընդունելութիւնը, գնահատանքը. ու պատմութիւնը կը ճոխանար, աւելի փայլ կը ստանար յաջորդական տարբերակներով:

Այդ օրերուն ժողովուրդին, յատկապէս Սփիւռքին, կապը ԳԱԱ-ին հետ, մէկ ուղղութեամբ էր: Կար պետութիւնը, կար Ակադեմիան որ երկրին, նոյնիսկ ամբողջ ժողովուրդին ուղեղի, մտաւոր ներուժին խորհրդանշանն էր: Ու բնական էր որ հրճուանք պատճառէ անոր ամէն մէկ յաջողութիւնը: Այդ շրջանին երբ չորս պատէն դուրս կ'ելլէր յարմար դատուածը միայն, ներքին խոհանոցը փակ գօտի էր դուրսին համար: Թերեւս լաւ էր ալ որ այդպէս էր. դրական բաներ խանգարող լուրեր, տեղեկութիւններ չէին ստացուեր ու հրճուանքը, խանդավառութիւնները անխառն կը մնային:

Յետոյ հրապարակայնութեան շրջանը հասաւ. փակերը սկսան վերնալ: ԳԱԱ-ն առաջին ուշադրութիւն գրաւողը չեղաւ, բայց շատ ուշ ալ չմնաց: Պէտք է ըսել որ ազատութեան օրով այդ հիմնարկը ամէնէն առաջ մտահոգութիւն պատճառող լուրերով ուշադրութիւն գրաւեց: Սկսաւ գրուիլ, ըսուիլ որ տնտեսական ազդակը ուղեղներու արտագաղթի խթան կ'ըլլար այդ շրջանակին մէջ: Գիտնականներ կը բռնէին աշխարհի մինչեւ ամէնէն անհաւանական նկատուած երկիրներուն ճամբան, իրենց գիտութիւնը, տարիներու փորձառութիւնը, ձեռբերումները տրամադրելու համար լաւագոյն վարձատրողին: Անոնց մեկնումները հասկնալի վրդովումի աղբիւր եղան, ազգային կարեւոր կորուստ նկատուելով: Իշխանութիւնները ամբաստանուեցան որ պահպանուելիք արժէքներու լուրջ համակարգ ստեղծելու փոյթ չէին ըներ ու երկիրը կը զրկուէր ամուր կռուանէ մը որ իրեն վարկ կ'ապահովէր: Մեկնողները մեղադրողներ ալ եղան, հայրենասիրական պակաս նշմարելով անոնց ընթացքին մէջ, կամ զգացական այլ նկատումներով:

Գիտեմ շատ յարգարժան պարոն մը որ տարիներու չարքաշ աշխատանքով մէկդի դրած խնայողութենէն բաժին կը յատկացնէր հայաստանեան հաստատներու, ամէն անգամ որ իր շրջանակէն Երեւան մեկնող մը ըլլար: Ու ակադեմիայէն հատուած մը միշտ տեղ կ'ունենար իր ցանկին մէջ: Բնական է որ նման անհատական ջանքերով կարելի չէր այդքան ծաւալուն հարց լուծել: Բայց ժեստը ընդհանուր հոգածութեան խորքի ցուցանիշ էր:

Մտաւոր ուժին արտագաղթին արգելք ըլլալու քաղաքականութիւն չմշակուեցաւ ու գացողը գնաց:

Այսօր Մեքսիքայի, Ճափոնի նման երկիրներէ անգամ հայ գիտնականներու փայլուն գործունէութեան, յաջողութիւններու լուրեր կը հասնին պարբերաբար. Կ'ուրախացնեն անշուշտ, բայց նաեւ սրտի ճմլում կը պատճառեն, միտք բերելով այդ նուաճումներէն զրկուած Հայաստանեան ամպիոնները, աշխատանոցները, գիտական աշխարհը:

Աւելի ետք ԳԱԱ-ն ներքին տգեղ, տխուր խմորումներու լուրերով գրաւեց մամուլին ուշադրութիւնը: Նիւթ եղան մրցակցութիւններ, չահարկումի պարագաներ որոնք միայն կը վարկաբեկէին արժանաւոր այդ հիմնարկը: Նոյնիսկ առաջարկողներ եղան որ վերջ տրուէր անոր գոյութեան: Այսուհանդերձ, գոնէ ներսիններուն երբեմն արդար, յաճախ ցուցական հպարտութեան առարկայ այդ կառոյցը կ'ապրի, կը շարունակէ գործել: Եւ լաւ է անշուշտ որ այդպէս է: Սխալ ընթացք աւելի դիւրին կրնայ սրբագրելու կամքին տէր վարիչի մը հանդիպիլ, քան՝ ամբողջովին քայքայուած հաստատութիւն մը՝ նոր ստեղծողի: Մանաւանդ Հայաստանի ներկայի պայմաններուն մէջ, ուր դիւրութեամբ նոր ստեղծուողը միայն փլցուած պատմական շէնքերը փոխարինող բազմայարկ «էլիտար»ները կ'ըլլան:

Շրջանի մը լռութենէն ետք Ակադեմիան նոր նոր կրկին մամուլին լուր եղած էր «Առաւօտ»ի (Նոյ. 11) մէկ էջով: Ան խորագրուած է «Սկանտալ՝ ԳԱԱ նախագահութեան նիստում»: Յասմիկ Բուդաղեանի ստորագրած յօդուածը կ'արձագանգէր ջուրի երես հանուած «ակադեմիայի կեղտեր»ուն: Նիւթը նախորդ օրուան տնօրէնի ընտրութիւնն էր:

Նոյեմբեր 10ին նոյն նախագահութիւնը նիստ կը գումարէ, օրակարգի վրայ ունենալով Մոլէքիւլէր կենսաբանութեան հիմնարկին տնօրէն ընտրելու գործը: Կայ երկու թեկնածու. մէկը միջբջիջային փոխադարձ ազդեցութիւններու աշխատանոցի վարիչ Աստղիկ Փեփոյեանն է, միւսը՝ փոխտնօրէն ու Մաքրոմոլեքիւլային աշխատանոցի վարիչ Աննա Պոյաճեանը: Երկուքն ալ կը ներկայացնեն իրենց ծրագիրները, յետոյ կարգը կու գայ կարծիքներու: Անտեսելի չէ տեղեկութիւնը թէ նոյն տնօրէնութեան թեկնածուներուն առընչուած վերջին ծայր լարուած վիճակ կը տիրէ:

Նոյեմբեր 10ի նիստին Ա. Փեփոյեանի հասցէին բաւական սուր քննադատութիւններ կը հնչեն, զարմանք պատճառելով որոշ ժողովականներու, յատկապէս միւս թեկնածուին գործակիցներէն Կծոյեանի մը կողմէ որուն գիտական ղեկավարը եղած է Փեփոյեան: Նոյն ատեն Պոյաճեանն ալ կ'ամբաստանուի վերջին տասը տարուան ընթացքին որպէս գիտական առումով փոխ տնօրէն ոչ մէկ աշխատանք տանելով: Այսուհանդերձ Թափուր պաշտօնին կ'ընտրուի այս վերջինը, ակադեմիայի նախագահ Ռ. Մարտիրոսեանի բացատրութեամբ՝ «Իր ելոյթում գիտութեան կազմակերպման վերաբերեալ աւելի ժամանակակից մօտեցում դրսեւորելով»:

Վէճը ընտրութենէն ետք ալ կը շարունակուի, պարտուած թեկնածուն իր դէմ դաւի մը մասնակից կը նկատէ տեսուչը, զինք կ'ամբաստանէ ոչինչ ընելով, բացի սուրճ խմելէ: Կ'ամբաստանէ նաեւ իր մօրեղբայրը որ ձախողեցուցած է իր ընտրութիւնը, ի շահ իր եղբօրորդիին: Այս վէճերը պատճառ կ'ըլլան որ նոր տնօրէնին աշխատանքի պայմանաժամը կրճատուի երեք տարիի, մինչ կրնայ մինչեւ հինգ տարուան համար ընտրուիլ: Նախագահութիւնը երեք տարի ետք կը դիմէ բաժինին ու ընդհանուրին կարծիքին թէ երկու տարի եւս Ա. Պոյաճեանը կը մնա՞յ պաշտօնին վրայ:

Դուրսէն նման էջ մը կարդացողին համար բնական է որ արդարն ու անարդարը ճշդելու հարց չի կրնար ըլլալ: Միայն անհունօրէն տխրեցնող է երկրին ամէնէն հեղինակաւոր նկատուած գիտական այդ կառոյցին մէջ իր կոչումին ամբողջովին անյարիր բնոյթով նման վէճերու տեղեկանալ:

Եւ կայ վերջաբանը. պարտուած գիտնականը նիստին աւարտին կը յայտարարէ թէ Ճափոն կը մեկնի, ընդառաջելով աշխատանքի հրաւէրին: «Ես չեմ ուզում գնալ այստեղից, բայց ստիպուած եմ» կ'ըսէ ան:

Ի՞նչպէս վստահ ըլլալ որ անկախութեան մէկուկէս տասնամեակին աշխարհի այս ու այն ամպիոնին, գիտական հիմնարկներուն, աշխատանոցներուն կազմը լրացուցած հայաստանցի գիտնականներուն մեկնումին մէջ նման ցաւալի խմորումներ ալ դեր չեն կատարած:

Ա. ԹՈԹՈՑԵԱՆ

ՔՈՒԷՅԹ – ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՈՑ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԿՈՐԻՒՆ ԱՐՔ.-Ի ԱՅՑԵՐԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՍԲ. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ ԱՊՈՒ ՏԱՊԻԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 10ին, Ապու Տապիի Ցոյն Ուղղափառ Սբ. Նիկողայոս եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ մատուցեց Կորիւն Արք. Պապեան եւ իր քարոզի ընթացքին անդրադարձաւ պետութեան կողմէ եկեղեցաշինութեան նպատակով համայնքին նուիրուած հողամասին եւ այդ առիթով ունեցած պետական հանդիպումին:

Պատարագի աւարտին ան հանդիպում ունեցաւ ներկայ հաւատացեալներուն հետ, որոնք մեծապէս ոգեւորուած էին համայնքի կեանքին մէջ ստեղծուած այս նոր երեւոյթներով: Բոլորի խնդրանքն էր, որ առաջնորդին այցելութիւնները Ապու Տապի դառնան աւելի յաճախակի, որովհետեւ անոնք առիթ կը հանդիսանան գաղութի անդամներուն իրարու մօտ գալուն եւ առաւել աշխուժութեամբ եւ յանձնառութեամբ մաս կազմելուն մեր կրօնական, ազգային եւ կրթական կեանքի գործունէութեան:

ՇԱՐԺԱ – ՏՈՒՊԱՅ ԱՅՑԸ

Կիրակի, Նոյեմբեր 12ին Քուէյթի եւ Արաբական Ծոցի երկիրներու Հայոց Թեմի կաթողիկոսական փոխանորդ՝ Կորիւն Արք. Պապեան Ապու Տապիէն մեկնելով Տուպայ, Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 13ին հանդիպում մը ունեցաւ Հիւսիսային Էմիրութեանց Ազգային Վարչութեան հետ, Շարժայի Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ ժողովասրահին մէջ, որուն ընթացքին նախ տրուեցաւ համառօտ զեկոյց մը վարչութեան գործունէութեան մասին եւ ապա արծարծուեցան հետեւեալ երկու կարեւոր խնդիրները.

1) Թեմական Ժողովի ընտրութիւններ,
2) Ամէնօրեայ դպրոցի հիմնադրութիւն:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՕԾՄԱՆ 8ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 16ին կատարուեցաւ երեկոյեան խորհրդաւոր ժամերգութիւնը եւ ապա մատաղի միսի եւ աղի օրհնութիւնը: Այնուհետեւ Թաղականութեան անդամներ եւ աւելի քան 50 երիտասարդներ մինչեւ առաւօտ արթուն մնալով պատրաստեցին մատաղը:

Յաջորդ օրը՝ Ուրբաթ, Նոյեմբեր 17ին առաւօտեան սկսաւ եկեղեցական արարողութիւնը: Օրուան հանդիսաւոր պատարագը մատուցեց Կորիւն Արք.: Եկեղեցին լեցուն էր հաւատացեալներու հոծ բազմութեամբ:

Յատկանշական է, որ անցեալ ամիսներու ընթացքին կազմուած էր քառաձայն երգչախումբ մը, որ սքանչելիօրէն մեկնաբանեց Եկմալեան պատարագի երգեցողութիւնը:

Յաւարտ պատարագի՝ եկեղեցական Թափօրը ժողովուրդին հետ մուտք գործեց եկեղեցւոյ սրահը, ուր շարուած էին հերիսայի մեծ կաթսաները: Ներկայ հաւատացեալներու կրօնական արարողութեան մասնակցութեամբ կատարուեցաւ Հոգեհանգստեան պաշտօն եւ մատաղի օրհնութիւն: Օրուան կրօնական ոգեւորութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ Կորիւն Արք.ի «Պահպանիչ»էն ետք, ներկաները միասնաբար՝ մեծ յուզումով երգեցին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան անպաշտօն քայլերգը դարձած, բոլորին ծանօթ՝ «Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ» երգը:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Օգտուելով Կորիւն Արք.ի ներկայութենէն, Օհաննէսեան Միօրեայ վարժարանի տեսչութիւնն ու ուսուցչական կազմը հրաւիրեցին զինք այցելելու դպրոց: Ան իր գոհունակութիւնը յայտնեց, որ այս տարի բացառիկ կերպով աւելցած է Միօրեայ վարժարանի աշակերտութեան թիւը: Անցեալ տարուան 125ի փոխարէն, այս ուսումնական տարեշրջանին արդէն դպրոց կը յաճախեն աւելի քան 160 աշակերտ-աշակերտուհիներ, մանկապարտէզէն մինչեւ 8րդ դասարան: Ապա շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք իրեն ընծայուած այս հաճոյքին համար, իր հայրական պատգամը փոխանցեց աշակերտներուն, անոնց հետ հարց ու պատասխանի ձեւով մտերմիկ զրոյց ունենալով: Անոնք մեծ խանդավառութեամբ պատասխանեցին հարցումներուն, ցուցաբերելով լաւ ծանօթութիւն հայերէն լեզուի եւ Հայոց պատմութեան գիտելիքներու:

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Նոյեմբեր 22, 2006
Քուէյթ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖԷԹՀԻՅԷ ՉԷԹԻՆ ԵՒ ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎՃԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Անցեալ շաբաթ, Մարսէյլի Մշակոյթի տունը երկու ձեռնարկ կազմակերպած էր:

Առաջինը, Հինգշաբթի, Նոյ. 23ի իրիկունը: Հրաւիրեալն էր Փաթրիք Տէվճեան: Վասպուրական սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր հետաքրքրքիրներու բազմութեամբ: Հակառակ իր ձօնագրելիք գրքին՝ «Իմ՝ խօսքի նախարարութիւնը» քաղաքական հանգամանքին, կազմակերպողները, եւ օրուան հիւրը գիտցան ստեղծել մտերմիկ մթնոլորտ մը, իսկապէս շատ հաճելի: Երեկոն ձգեց այն տպաւորութիւնը որ Տէվճեան՝ հակառակ իր բազմազան զբաղումներուն, սրտով մօտ մնացած է իր հայրենակիցներուն եւ Մխիթարեան իր նախկին դասընկերներուն:

Իսկ Շաբաթ, Նոյեմբեր 25ի իրիկունը, հիւրը Ֆէթհիյէ Չէթինն էր, իր գրած «Մեծ մայրս» հատորին ֆրանսերէն թարգմանութեան առիթով: Այս անգամ ալ ժողովուրդը սրահը լեցուցած էր եւ ծախու հատորները շուտ սպառեցան, շատերը գիրքը ապսպրելու ստիպելով:

Տիկին Չէթին սկսաւ իր թրքերէն նկարագրութիւնը, ֆրանսերէնի թարգմանուած, յուզելով ունկընդիրները: Պէտք է ըսել թէ տիկինը հեզ ու ախորժելի խօսելու ձեւ մը ունի: Տարիներով նուիրուած է մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան եւ բանտ ինկած իր երկրին մէջ: Շատերը վերյիշեցին իրենց ընտանիքներու, իրենց մեծ մայրիկներուն պատմածները եւ իրենց յուզումը հարցումներէն արտայայտուեցաւ: Լսելով Ֆէթհիյէ Չէթինի պատմութիւնը մտքէս անցաւ դրուագ մը մեր ընտանիքի պատմութենէն: 1915ին, մեծ հօրս եղբայրներէն Միհրանը, Կարս հաստատուած, կը սպաննուի Թուրքի մը կողմէ որ կինը կը փախցնէ: Տարիներ ու տարիներ լուր մնալէ ետք, 1955ին, Թուրք ամուսինին մեռնելէն յետոյ, գտած էր մեզ եւ խնդրած որ Թուրքէն ունեցած իր զաւակը հոգանք...

Եւ այդպէս, քանի՛ քանի ընտանիքներ նոյնանման պատմութիւններ ունին:

Յուզիչ էր լսել Ֆէթհիյէ Չէթինի պատմածը իր ծանօթներէ մէկուն եղբայրացութեամբ գիրքը կարդալէ վերջ՝ «Այլեւս պիտի կարենամ վերջապէս հանգիստ քուն ունենալ»:

Յառաջի մէջ տպուած, Լեւոն Շառոյեանի յօդուածէն տեղեկացանք հայերէն թարգմանութեան թերութիւններուն: Մատնանշելի է ֆրանսերէն թարգմանութեան դիւրութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կարդացուելու հանգամանքը:

ԺԻՐԱՅՐ ՇԱԼՃԵԱՆ

Նոյեմբեր 28, 2006

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԶՐՈՅՑ ՎԱԽՑՆՈՂ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Ակօս» շաբաթաթերթը (Նոյեմբեր 17) լայն հատուած մը արտատպած է «Ռատիքալ»ի (Նոյ. 13) մէջ լոյս տեսած զրոյցէ մը. ան կատարուած է մօտաւոր անցեալի պատմաբան եւ դասախօս Ճէմիլ Քոչաքի հետ, Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնումի շրջանի անցքերուն եւ անոնց տուած իր մեկնաբանութեան նիւթով: Ուշագրաւ բաներ կան անոր ըսածներուն մէջ:

Նախ կ'ըսէ որ Ա. աշխարհամարտէն վաղորդայնին Անատոլուի գրաւումը պաշտօնական պատմութեամբ ըսուածին չափ խիստ չէ եղած: Ազգային պայքարին գլխաւոր առանցքը կազմած է արեւելքի մէջ Հայաստանի, մինչեւ իսկ Հայերու դէմ, հարաւային շրջանի Ֆրանսական գրաւման եւ արեւմուտքի մէջ Յոյներու դէմ պատերազմը: Ատոնք ներկայացուած են որպէս Անկախութեան պատերազմ ու առաւելագոյն փայլով տրուած. նպատակը օրինաւորութիւն մը տալ է հանրապետութեան եւ անոր զուգահեռ կատարուածներուն: Այսօր Թուրք ընկերութիւնը եթէ տեղեկանայ իր մօտաւոր անցեալին իրականութիւններուն, մեծ զարմանք պիտի ապրի՝ բայց նոյն ատեն հանգստանայ: Եւ այդ ընկերութիւնը պէտք ունի այդ հանգստութեան:

«Ընկերութենէն գաղտնի պահուածներուն մէջ տեղ ունի՞ Իթթիհատական ազդակը. արդեօք անոնց պաշտպանութեան նպատակո՞վ կը շարժինք» հարցումին պատմաբանը կը պատասխանէ թէ բնականաբար ատոր մէջ դեր ունի հանրապետութեան հիմնադիր կազմին իթթիհատական ըլլալու պարագան: Հանրապետականները, տրամաբանօրէն մինչ պարտին օսմանեան ամէն բան վարկաբեկել, պաշտպանելու դիրքին մէջ կը մնան: Որովհետեւ իթթիհատականներ են եւ չեն կրնար իրենց անցեալը ջնջել, անկէ փրկուիլ: Որովհետեւ իրականութեան մէջ հանրապետութիւնը խզում մը չէ, այլ անցք մը: Եթէ ֆրանսական յեղափոխութեան պէս նոր եկողները նախկինները գլխատած ըլլային, նախորդ շրջանէն խզում մը կ'ըլլար: Այդ պարագային Էնվէր փաշան Սարըղամիշի մէջ մահացած 90 հազար զինուորին պատճառով 90 անգամ հարցաքննուած կ'ըլլար: Սակայն այդպէս չէ կացութիւնը: Էնվէր փաշայի թիկնապահը հանրապետութեան օրով եղած է Աթաթիւրքին թիկնապահը: Նոյն կազմը, նոյն մտայնութիւնը հանրապետութիւնն ալ շարունակած է: Ու նման պարագայի, վարչակարգի չէ, այլ միայն վարչակազմի փոփոխութիւն կ'ըլլայ:

Օսմանցիներուն իշխանութիւնը վերջ գտած է, հանրապետութիւն հիմնուած: Իթթիհատ կուսակցութիւնը անուն փոխած ու Հալք կուսակցութեան վերածուած է: Իթթիհատականները օսմանեան կայսրութեան վերջ տուած են, բայց նոյն ատեն հիմնած հանրապետութիւնը»:

Օսմանեան վերջին շրջանի դէպքերուն մասին լռութիւնը հետեւանք է հանրապետութեան հիմնադիրներուն իթթիհատականներ ըլլալո՞ւն: Հարցումին պատասխանը դրական է. «Այո: Որովհետեւ խզում տեղի ունեցած չէ, հայկական կոտորածներն ալ այդ պատճառով կարելի չըլլար վիճարկումի նիւթ ընել»:

«1915ի դէպքերը ի՞նչպէս կը բնութագրէք որպէս պատմաբան» հարցումին Ճ. Քոչաք կը պատասխանէ. «Ես նախապէս ալ զանոնք կոտորած կը կոչէի. այսօր ալ նոյնը կ'ըսեմ: Կալուածային տոմարները այս հարցին էութեան մասին տեղեկութեան աղբիւր են: Որովհետեւ 1915ը չի սահմանափակուիր մեծ թիւով Հայերու սպանութեամբ: Նոյն ատեն մեծագումար հարստութիւն մըն ալ տէր փոխած է: Թէ ի՛նչ չափի հարստութիւն տէր փոխած է, ի՛նչ ծաւալի կալուած փոխանցուած է մահմետականներուն, միայն կալուածային տոմարներէ կրնայ ստուգուիլ: Մօտ միլիոն մը Հայ տեղահանուած է ու այլեւս չէ վերադարձած: Այդ այգիներուն, պարտէզներուն, խանութներուն, գործատեղիներուն ոմանք տէր դարձած են ու տոմարները կը յայտնեն այս պարագան: 1915-1918ի տոմարները քննող մը ամենայն յստակութեամբ կրնայ տեսնել թէ որքա՛ն էր Հայերու այդ շրջանի կալուածներուն քանակը եւ անոնք որո՛նց փոխանցուած են: Վախ կայ որ այդ պարագաները լոյսին կու գան...»:

ՉԽՄՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒԱՆԱԳԻՐՔԸ

Ռուսաստանի մէջ ալքոլի սպառումին մրցանիշերը ծանօթ են ամբողջ աշխարհին: Կացութիւնը հետաքրքրական գաղափար մը ներշնչած է նախկին գործարար Ըստերլիկովի որ ներկայիս հովուութիւն կ'ընէ: Ան ձեռնարկած է Չխմողներու անուանագիրք մը պատրաստելու: Նպատակը գործատէրերուն ոչ ալքոլամոլ գործակիցներ գտնելու հարցը լուծելն է: Ըսուածը կրնայ երգիծանքի շեշտ մը կրել շատ երկիրներու համար, բայց Ռուսաստանի մէջ խնդիրը լուրջ է. հոն մարդ գլուխ տարեկան 22.5 լիթր ալքոլի սպառումով բաւական մտահոգիչ կացութիւն մը ստեղծուած է. կ'ըսուի թէ այրերու երեք մահէն մէկը ալքոլի տարապայման գործածութեան հետեւանք կ'ըլլայ:

Ստերլիկով յետսովետական շրջանին սկիզբը մեծ հարստութիւն դիզած է, դագաղներու վաճառքով: Իր նպատակներէն է գիւղական գօտիներու մէջ կեանքը բարելաւել: Կան գիւղեր որոնց ամբողջ բնակչութիւնը գրեթէ մնայուն գինով վիճակի մէջ կ'ապրի: Քաղաքի պայմաններն ալ աւելի մխիթարական չեն: Ստերլիկովի անուանագիրքը ժամանակի ընթացքին վճարումի փոխարէն գործածելի պիտի ըլլայ: Իր ծրագիրը Տվերի նահանգապետին աջակցութեան արժանացած է եւ 126 չխմողներ արդէն արձանագրուած են:

Անուանագիրքը միայն այրերու կը վերաբերի: Առայժմ կիներու յատուկ տարբերակի մը ծրագիրը չկայ: Հոն արձանագրուելու թեկնածուները կիներէ կազմուած կոմիտէի մը քննութեան պիտի ենթարկուին. անոնք պիտի վճռեն թէ թեկնածուները չե՞ն ստեր ալքոլի հետ իրենց կապին մասին: Այդ կոմիտէները աւելորդ կը նկատուին գիւղական շրջանակներու համար ուր մարդիկ զիրար կը ճանչնան ու ամէնքը գիտեն թէ ո՛վ խմած է, ով՝ ոչ: Իսկ քաղաքներու համար կոչ կ'ըլլայ ալքոլամոլներու կիներուն որոնք փորձառու տարրեր կը նկատուին թեկնածուներու մօտ այդ ախտին նշանները տեսնելու համար: Եթէ անոնք ըսեն թէ թեկնածուն խմած է, ան պիտի չարձանագրուի գիրքին մէջ:

Ստերլիկով կը հաւաստէ թէ ինք տասը տարիէ ի վեր դադրած է խմելէ: «Երբ միլիոնատէր էի, անդադար կը խմէի. յետոյ անդրադարձայ որ ալքոլամոլ դառնալու ճամբուն վրայ եմ ու մէկ օրէն միւսը դադրեցայ խմելէ» կ'ըսէ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Գիշերը ուրախ ճաշ մը ըրինք, հայրս երկու գաւաթ օղի կոնծեց ու մօրս ալ ստիպեց որ ճաշակէր բայց մայրս մերժեց եւ սկսաւ լալ, ըսելով՝ «չեմ թողուր որ զաւակս Փարիզ երթայ. աչքէս չեմ հեռացներ իմ տղաս»: Հայրս հանդարտեցուց զինքը, վրայ բերելով, թէ «մեր կարողութիւնը կը ներէ՞ որ տղանիս Փարիզ երթայ. խօսք մ'է եղաւ, ինչո՞ւ պարապ տեղը սիրտդ կը նեղես»: Ճաշերնիս աւարտեցինք, յետոյ ես ու եղբայրս մեր քուրիկները շալկեցինք ու գացինք մեծ մօրս:

***

Հայր՝ու ներս մտած էինք, եւ մեր ուսերէն քոյրերնիս վար դրած, եւ ահա մեծ մայրս, մօրաքոյրերս սկսան շատ-շատ երեսներս համբուրել, շնորհաւորել զիս, մինչ մօրեղբայրս անտարբեր կերպով ծուռ երեսս նայելով ըսաւ թէ. «բուն քննութիւնը եկող տարուանն է, այս բան մը չէր». ես ալ՝ «պիտի ջանամ որ անոր մէջ ալ յաջողիմ» պատասխանեցի: Սակայն մեծ մայրս մօրեղբօրս այդ խօսքին հակառակ արտայայտուելով, «ինչո՞ւ չոճուխիս սիրտը կը կոտրես» յարեց եւ կարծելով որ արդէն բժշկութեան մէջ քայլեր առած եմ դէպի յառաջադիմութիւն, թեւը ինծ երկարելով, «դուն աղատայիդ խօսքին ականջ մի՛ կախեր, սա նաւղըս նայէ՛ նայիմ» ըսաւ. ես ալ «մեծ մայր, կեցի՛ր Փարիզէն գամ նէ, ան ատեն կը նայիմ» պատասխանեցի, եւ սկսայ հետը կատակել: Շա՛տ կը սիրէի մեծ մայրս, հետը շատ կ'իյնայի, մանաւանդ երբ բուրդ մանելու զբաղած ըլլար. կամացուկ մը կ'երթայի ետին եւ կը յափշտակէի գործիքը (էօրէքէն), կը փախչէի. ինքը կը նեղանար. «Մօ, չօչօ չուն» ինծ կը գոչէր, «սա էօրէքէս հօս բե՛ր» կը պոռար, «կ'ելլամ կը ծեծեմ քեզի» կ'ըսէր. բայց ես կը շարունակէի կատակներս մինչեւ իսկ քննութիւններէս յետոյ:

***

Ներողամիտ էր շատ, եւ երբ իր մանելու գործիքը իրեն կը վերադարձնէի «Աս ըրածներուդ ինտո՞ր հէքիմ պիտի ըլլաս չգիտեմ» կ'ըսէր, «Հէքիմ ըսածդ ծանր գլուխ ըլլալու է, նայէ՛ Սալվաթոր Հէքիմը ի՛նչ ծանր գլուխ է, անոր պէս եղի՛ր»: Բայց ո՞վ մտիկ կ'ընէր, չէի թողուր զինքը մանել, եղբայրս ալ կը հետեւէր իմ օրինակիս, եւ այս մեծ զբօսանք մը կ'ըլլար հասակաւոր պէպէճներուս՝ մեզի:

Այսպիսի անմեղ կատակներով երբ մեր երեկոյթները զուարթօրէն կ'անցընէինք, մեծ մայրս իր էօրէքէն ո՞ւր տանիլ պահելը չէր գիտնար, կ'երթայինք կը գտնայինք զայն իր պահած տեղէն, ու կը բերէինք իրեն որպէսզի շարունակէր եւ հիանալի էր տեսնալ, թէ իր խորշոմաւոր մատներովը ի՛նչ աստիճանի նուրբ թելեր կը քաշէր բուրդէն, իր թոռներուն գուլպայ հիւսելու համար:

Երեկոյ մը սակայն մեր զուարթութիւնը խանգարուեցաւ. խոր տրտմութեան մէջ ինկանք: Մօրեղբայրս լսեր էր, թէ Ծերմակեան վարդապետին դէմ բողոքներ ըներ են, թէ քահանաներէն մէկ երկուքը Պատրիարքին գրեր են եղեր, պահանջելով որ քննութիւն կատարուի եւ մինչեւ այդ քննութեան ելքին, վարդապետը դադրի քարոզչական պաշտօնէն, եկեղեցի չիջնայ:

(Շար. 120)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 9

Տօն Ցղուբեան Սրբուհւոյ կուսին Մարիամու յԱննայէ
տօնին առիթով ժամերգութիւն։

LE
Centre Culturel
SAINT MESROB
présente
EXPOSITION D'ICONES
ET DE PEINTURES MODERNES
d'Adelina SAAKOVA
du 7 au 15 décembre
Vernissage et cocktail :
jeudi 7 décembre à 18h30.

Horaires de l'exposition, avec la présence de l'artiste :
— du lundi au vendredi, de 17h à 20h,
— samedi et dimanche, de 16h à 20h,
— ou sur rendez-vous: 06 17 38 06 63.

Adresse :
10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro: Monge — RER: Luxembourg
— Entrée libre —

23e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 23րդ ՇԱՐՔ

(Բ. ՏՐԱԳԻՐ)

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

LEVON MANUELIAN
DR. YERVAND BOSHAYAN
ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
ԴՈԿՏՈՐ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԲՕՇԱՅԵԱՆ
(1900)

Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, ժամը 16ին
Dimanche 17 décembre à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 Եւրօ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՊԱԼՕՂԼՈՒ

ՊՈԼՍՈՅ ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՅԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՀՈՎԻՒԻՆ
Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր Ը

Յ Ի Ս Ո Ւ Ս Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս՝
Փ Ր Կ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Կ Ա Ղ Բ Ի Ւ Ր Ը

- *Չորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 6, ժամը 20·30ին*
- *Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 7, ժամը 20·30ին*
- *Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 10·30ին*
  Հայ Աւետարանական եկեղեցի
  30 avenue de la Figonne
  Beaumont — 13012 Marseille
  Tél. : 04. 91. 93. 41. 22
  – Մուտքը ազատ է –
- *Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 8, ժամը 20·30ին*
  Հայ Աւետարանական եկեղեցի
  29 rue Escalon — Saint-Loup
  (Face au lycée Jean Perrin)
  13010 Marseille
  Tél. : 04. 91. 44. 91. 03
  – Մուտքը ազատ է–

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE

DE L'UNION CULTURELLE FRANCAISE DES ARMENIENS DE FRANCE - **UCFAF**

Le dimanche 10 décembre à 12h30
6 cité du Wauxhall — 75010 PARIS
(métro : République)

Invité : Monsieur le Professeur
Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
Président d'Honneur de l'UCFAF

Participation 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne
au 01 39 90 66 28

Repas de fête
Tombola

— UCFAF : www.ucfaf.com —

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարի Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Տէր և Տիկին Վ. Եալնըզեան 250 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Մարեան 150, Տիկին Հախնազարեան 150, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գարանֆիլեան 35, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Հալպիւէն 50, Տիկին Արփինէ Սէրվէրեան 30, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գիւրէլեան 150, Տիկին Նուարդ Պօյաճեան 76, Տիկին Մարի Քիլիպճեան 60, Տիկին Մարի Մանէսեան 100, Տիկին Տէքօյ 500, Օրիորդ Լիւսէթ Ալթունեան 60, Պ. Ժիրայր Դատաւորեան 100, Տիկին Ժօան Քըլխեան 100, Պ. Միքայէլ Յակոբեան 500, Տիկին Վերժին Տէմիրճեան 75, Տիկին Մարի Դերձակեան 40, Տէր եւ Տիկին Առնօ Էքար 60, Տիկին Մարկրիթ Ղազարեան 150, Տէր եւ Տիկին Ժան-Փիէր Խաչիկեան 700, Տիկին Սրբուհի Արզարեան 160, Տէր եւ Տիկին Փիէր Հաքիմեան 200, Օրիորդ Ն. Օհանեան 100, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան 100, Տէր եւ Տիկին Արա Տանտիկեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Աւագեանց 300, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Քըշիկեան 150, Տիկին Ռընէ Շահվէքիլեան 300, Օրիորդ Թաթիանա Հաթեմօղլու 50, Տիկին Ժոսլին Չաքմաքճեան 100, Տիկին Էվլին Աւագեան 300, Պ. Գարակէօզ Մերճանեան 70: Օրիորդ Գրիգորեան 30, Օրիորդ Անն-Ռոզ Քանճեան 200, Օրիորդ Օհանեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժան Արմաղանեան 50, Տէր եւ Տիկին Սոնիա Մասին-Տակիլճեան 460 Եւրօ:

(Շար.)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՊԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Չամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04· 78· 49· 28· 87 թիւով, կամ
– Ծովիկին՝ 04· 78· 49· 83· 46 թիւով:

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն-Ժերոմի «Ջաւօ Շանթ» մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իրմէ յաւէտ բաժնուած ընկերուհիներու հոգեհանգստեան առթիւ.–

Տէր եւ Տիկին Գ. Դաւիթեան 100 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Դ. Պանտիկեան 75, Տիկին Լէօթրպորն-Մէսճեան 70, Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, Տէր եւ Տիկին Շ. Դաւիթեան, Պ. Ա. Քնաճեան, Տէր եւ Տիկին Է. Քոզեան 50ական, Տիկին Տ. Պէրպէրեան 40, Տէր եւ Տիկին Ա. Շալճեան, Տիկին Ա. Պօտուրեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Կիրակոսեան, Տիկին Մ. տը Սիմոն, Տէր եւ Տիկին Ֆ. Էօրտէքեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Սիմոնեան, Տիկին Ժ. Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ճանիկեան, Տիկին Մ. Նիվոլոսօ, Տիկին Ա. Պիւլկիւրեան, Տիկին Մ. Թոքաթլեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Ծառուկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Փանոսեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Կ. Արթէն, Տէր եւ Տիկին Ա. Լուսիկեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Շալճեան, Տիկին Վ. Պօյաճեան 25ական, Տէր եւ Տիկին Պօզեան, Տիկին Մ. Պետիկեան, Տիկին Ա. Կարապետեան, Տիկին Ռ. Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Պասմաճեան 20ական, Տիկին Սանտարեան, Տիկին Դ. Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան 10ական Եւրօ:

□

TALINE

Spectacle enfants, chants et danses
(genre Chantal Goya)
La Section «ASTRIG» d'Arnouville de la Croix Bleue des Arméniens de France
présente pour la première fois en France !
le Samedi 23 décembre
«Salle Rossini» — 6 rue Drouot Paris 9e
2 séances :
14 heures et 17 heures précises
Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).
Réservations :
- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée avec le soutien d'«Arménie, mon Amie», Année de l'Arménie en France.

□

Section de Marseille Ville
«Sossé Mayrig»
Nombreux lots magnifiques
LOTO
Dimanche 10 décembre
à 15 heures
M.A.J.C. — 12-14 rue Saint-Bazile
13001 MARSEILLE
P.A.F. : 3 cartons 15 euros
1 carton 7 euros

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

«Հայաստանի Տարուան» շրջանակին մէջ
Բ Ա Ց Ա Ռ Ի Կ Հ Ա Մ Ե Ր Գ
(Դաշնակ)

ԱԼՏՕ ՉԻՔՕԼԻՆԻ

ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի ճեմարանին

Յայտագիր՝
Մոցարթ – Պէթհովէն – Շուման – Շոփէն
Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 8, ժամը 20·30ին
«Salle Jean-Renoir»
7 Villa des Aubépines à Bois-Colombes
Մասնակցութիւն՝ 29 *Եւրօ*

Տոմսերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.–
- 01· 45· 93· 00· 25
- 06· 14· 74· 92· 97
- 06· 64· 91· 51· 74

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

2.- CONCERT du Chœur — Samedi 9 décembre à 20h30
En l'Eglise Notre-Dame de Vie - Saint Cannot
Chants de Noël

3.- CONCERT — Dimanche 10 décembre à 17 heures
En l'Eglise des Arcades - Vitrolles
Chants de Noël

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
JEUDI
7 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·593 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·593

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ճէյմս Պէքըր յանձնախումբը Դեկտեմբեր 6ին հրապարակած է իր տեղեկագիրը Իրաքի վիճակին մասին եւ հեռանկարները: Յանձնախումբը կազմուած էր 10 հոգիէ (5 հանրապետական, 5 դեմոկրատ), քննութիւնը տեւած է ինը ամիս, մէկ այցելութիւն եղած է Պաղտատ, արժած է մէկ միլիոն տոլար: Եզրակացութիւնը այն է, ըստ Պէքըրի, որ «Ցաւալի է: Անկարելութիւնները սահման չունին: Հրաշք լուծում չկայ Իրաքի համար»: Թելադրանք կայ նաեւ որ ամերիկեան զօրքերը հետզհետէ քաշուին:

ՍԱՐՔՈԶԻ կրցաւ քուէարկել տալ իր նոր օրէնքը անապահովութեան դէմ, Դեկտեմբեր 5ին, շնորհիւ իր կուսակցութեան բացարձակ մեծամասնութեան, քանի ձախը դէմ քուէարկեց եւ Իւ. Տէ. Էֆ.ը ձեռնպահ մնաց: Այլ խօսքով, օրինագիծը ստացաւ 340 ձայն 163ի դէմ: Անապահովութեան դէմ այս տասներորդ օրէնքը ցոյց կու տայ որ նախորդները ոչ մէկ արդիւնք տուած են: Այս մէկը աւելի լիազօրութիւններ կու տայ քաղաքապետներուն եւ կը խստացնէ պատիժները անչափահաս յանցագործներուն: Պատիժներ կրնան սկսիլ 10 տարեկանէն եւ առժամեայ արգելափակում՝ 13 տարեկանէն: Լիպէրասիոն կ'արձագանգէ Փաթրիք Տէվէճեանի մէկ իրատես հաստատումին ինչ կը վերաբերի ապահովութեան հարցերուն, պատասխանելով այն հարցումին թէ յաջողա՞ծ են. – «Յաջո՞ղած ենք՝ ո՛չ: Կրնանք յաջողի՞լ՝ ո՛չ»: Ինք կը խորհի որ հարցը կապ ունի համաշխարհայնացման հետ: «Ձախի օրով, կ'ըսէ, յանցագործութիւնը աւելցած էր, մեզի հետ քիչ մը պակսեցաւ, բայց հարցը չլուծեցինք»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին նախարարուհին՝ Ցիփի Լիվնի, Դեկտեմբեր 5ին ընդունուած է Ֆրանսայի Ներքին նախարարին կողմէ. հանդիպումը կը ձգտէր գլխաւորաբար մեղմացնելու երկու երկիրներու միջեւ տիրող լարուած մթնոլորտը: Իսրայէլի նախարարուհիին համար իսրայէլեան օդանաւերու թռիչքները անհրաժեշտ են տեղեկութիւններ քաղելու համար Հեզպոլլայի մասին (ներառեալ, հաւանաբար, բնակութեան շէնքի մը ամբակոծութիւնը կիներու եւ մանուկներու մահուամբ) ու կ'աւելցնէ նոյնիսկ.– «մեր օդանաւերու թռիչքները նկարահանելու համար են, ոչ յարձակելու: Միայն դամերաներ ունին»: Թիւ 1701 բանաձեւին խախտումը անցեալին կը պատկանի եւ ուրեմն Ց. Լիվնի կը ծանրանայ գործուած «ռմբարձումներուն» վրայ, պատանդներու վիճակին եւ կ'ըսէ թէ Սուրիա – Լիբանան սահմանը բաց կը մնայ Հեզպոլլային յանձնուելիք զինամթերքին համար: Նախարարուհին իր մտավախութիւնը յայտնած է նաեւ «պարսկական վտանգ»ին նկատմամբ, հարց մը որ համայն աշխարհը կը հետաքրքրէ: Յաջորդ օրը, Դեկտեմբեր 6ին, Ց. Լիվնի կ'ընդունուէր Շիրաքի կողմէ:

ԱՄՆ-ու Պաշտպանութեան նոր նախարարը՝ Ռոպըրթ Կէյթս հեռու է լաւատես ըլլալէ, ինչ կը վերաբերի Իրաքի եւ կը խորհի որ շրջանին մէջ պատերազմի վախ կայ: Կը հաստատէ որ Միացեալ – Նահանգները յաղթելէ շատ հեռու են: Զօրքերը քիչ էին յարձակումէն անմիջապէս յետոյ: Այսօր բոլոր այլընտրանքները սեղանին վրայ են, բայց անմիջական լուծում մը չի տեսներ: Կողմնակից կը մնայ շրջանային համագումարին, քանի, կ'ըսէ, Ցլամարտի ամէնէն սեւ օրերուն, ԱՄՆ երկխօսութիւնը պահեցին Խորհ. Միութեան եւ Չինաստանի հետ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ մէջ, տարւոյն սկիզբէն ի վեր 43 հոգի մեռած է եւ 386 հոգի ալ վիրաւորուած են ցեղապաշտ յարձակումներու հետեւանքով, ըստ Գալինա Կոժեւնիքովայի, որ կցորդն է ազգայնականութեան վերապահուած տեղեկատուական եւ վերլուծական կեդրոնի տնօրէնուհիին:

ԻՐԱՔԻ նախարարապետը՝ Նուրի ալ-Մալիքի յայտարարած է Դեկտեմբեր 5-ին որ տեղի պէտք է ունենայ «Ազգային հաշտութեան ժողով մը քաղաքական բոլոր կուսակցութիւններու եւ այլ համայնքներու մասնակցութեամբ»: Բայց, դէմ կը մնայ միջազգային ժողովի մը: Տեղական ժողովի մը կողմնակից է պայքարելու համար ահաբեկչութեան դէմ: Դեկտեմբեր 5ին, շարունակուող ոճրափորձերէ աւելի քան 30 հոգի մեռած է:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ կառավարութեան շէնքէն ոչ շատ հեռու, քանի մը հազար շիի ցուցարարներ կը մնան գիշեր ցերեկ, միշտ պահանջելով կառավարութեան հրաժարումը: Զոհուած պատանիին յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտեմբեր 5ին, մինչ բարձրախօսները կը բացագանչէին.– «Ալի Ահմատ Մահմուտ, ազգային միասնականութեան նահատակ»: Հեզպոլլայի կայանին համաձայն, երիտասարդը սպաննուած է «Ապագայի հոսանք»ին քաղաքագործերուն կողմէ: Այդ հոսանքը, մեծամասնութեամբ սիւննի, սպաննուած նախկին նախարարապետ Հարիրիի տղան հիմնած է: Անոնք, թէեւ, քաղաքագործ չունին:

ՇԱՒԷԶ քուէական ամրապնդուած իր վերընտրութիւնով, ասպարէզ կը կարդայ Սպանիոյ, որովհետեւ այն գաղափարը յայտնած է որ Վենեզուելայի հպատակութիւն կրնայ տալ ԷԹԱ-ի (պասք շարժում) չորս անդամներու, որոնց յանձնումը կը պահանջէ Մատրիտ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱ որ մինչեւ ամսոյն վերջ կ'ապահովէ Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահութիւնը, վաւերացուց Սահմանադրութիւնը: Խորհրդարանին քուէարկութիւնը երեք շաբաթով կը կանխէ գերմանական նախագահութիւնը, որ կը սկսի Յունուար 1ին:

ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Սքոթլէնտ Եարտի քննիչները, որոնք Մոսկուա հասած են լուսաբանութիւններ գտնելու համար Լոնտոն թունաւորումէ մեռած ռուս նախկին գործակալ Լիտվինենկոյի կապակցութեամբ, խիստ հսկողութեան տակ սկսած են աշխատիլ: Ռուսաստանի ընդհանուր դատախազը բացայայտած է աշխատանքի պայմանները մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին: Շեշտած է՝ «մենք կը կատարենք հարցաքննումները, որոնց կրնան ներկայ ըլլալ անգլիացի քննիչները»:

ԱՄԱՆՈՐԻ արձակուրդին արտասահման մեկնելու թեկնածու Թուրքերու նախընտրութեան մէջ Փարիզը առաջնային տեղ կը գրաւէ: Թրքական թերթեր կը գրեն թէ շրջապտոյտներու տեղերը գրեթէ ամբողջութեամբ լեցուած են «հակառակ Հայկական Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժող օրէնքին քուէարկութեան». մինչդեռ Անգարա որպէս գերագոյն ըմպատժութիւն կ'ակնկալէր... կը շեշտէր թէ երկու երկիր-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՇԱՒԻԼԻ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԳՈՂԵՐԸ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒԱԾ

Ծանօթ է որ Հոկտ. 13ի գիշերը, այսինքն Ազգային Ժողովի Հայոց Ցեղասպանութիւնը ժխտողներու դէմ պատժական օրինագիծին քուէարկութեան վաղորդայնին, յարձակում մը գործուած էր Շաւիլի յուշարձանին վրայ եւ գողցուած էր արձանին կեդրոնի պրոնզեայ բաժինը (տե՛ս. «Յառաջ», Հոկտ. 17): Թուականներու զուգադիպութիւնը պատճառ եղած էր նաեւ որ ցեղապաշտ կամ թրքական յարձակման մը վերագրուի պատահածը, թէեւ կար նաեւ մետաղի պարզ գողութեան մը վարկածը:

Արդ, Դեկտեմբեր 6ի մամուլը («20 Մինիւթ») կը հաղորդէ որ շաբաթավերջին ձերբակալուած են երկու երիտասարդներ որպէս ենթադրեալ գողերը այդ մետաղեայ մասին: Ենթակաները ձերբակալուած են Շաբաթ, Դեկտեմբեր 2ին, Իսի-լէ-Մուլինօ երբ պղինձէ խողովակներ կը գողնային և իրաւական ոստիկանութիւնը անմիջապէս յիշած է անցեալի դէպքը եւ նմանութիւնը: Կը յիշուի թէ մետաղի բազմաթիւ գողութիւններ եղած են վերջերս Հօ-տը-Սէնի նահանգին մէջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻՆ

Արտաքին գործերու նախարարութեան Դեկտեմբեր 1ի հաղորդագրութեամբ մը դատապարտուած է Արժանթինի երեսփոխանական ժողովը Ապրիլ 24ի օրինագիծին քուէարկութեան պատճառով:

«Կը դատապարտենք եւ անընդունելի կը նկատենք նման օրէնքի որդեգրումը որ կ'անդիտանայ դիւանները բանալու Թրքական առաջարկը եւ հայկական խեղաթիւրուած պնդումները պատմական պատահարներ նկատող կեցուածքը» ըսուած է հաղորդագրութեան մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑՈՎ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի Արտաքին գործերու նախարարներու խորհուրդին նիստին աւարտին յայտարարութեամբ մը ըսուած է թէ Մինսկի խումբին նախագահներուն 2006ի ջանքերով կողմերը աւելի մօտեցած են Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման հիմնական սկզբունքներուն վրայ համաձայնութեան: Նոյն ատեն կոչ եղած է Հայաստանի ու Ազրբեջանի նախարարներուն որ գալ տարի աւելցնեն այդ համաձայնութեան շրջանակը:

Յայտարարութիւնը անդրադարձած է հայկական զօրքերու հսկողութեան տակ գտնուող տարածքներու հրդեհներուն: Այդ առումով ալ կոչ եղած է որ միջազգային հանրութեան օժանդակութեամբ գործակցութիւնը շեշտուի, յատկապէս շրջապատի պահպանութեան, հրդեհներու չէզոքացման եւ անոնց հետեւանքներուն դարմանի ուղղութեամբ:

***

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ ՓԱԿՈՒԱԾ

Դեկտեմբեր 1ին եւ 2ին Մոսկուայի եւ Ս. Պետերսբուրգի հանդիսութիւններով փակուած է Ռուսաստանի Հայաստանի տարին: Դեկտեմբեր 1ին Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած է երկու երկիրներու վարչապետներուն հանդիպումը, ապա համառուսաստանեան ցուցահանդէսներու կեդրոնի «Հայաստան» տաղաւարին մէջ յատուկ երեկոյ մը կազմակերպուած է հայկական քոնեակով, Ճիւան Գասպարեանի դուդուկի երաժշտութեամբ, Պարաճանովի գոլաժներով: Իսկ յաջորդ օրը Ս. Պետերսբուրգի Էրմիթաժ թանգարանին մէջ բացուած է «Հայաստանի պատմութիւնը եւ մշակոյթը» ցուցահանդէսը եւ Եկատերինեան պալատին մեծ դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է տարին փակող համերգը. մասնակցած են Հայաստանի սենեկային նուագախումբն ու երգչախումբը: Տարուան առիթով լոյս տեսած է «Հայաստանի դասերը» հատորը:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՇԻՐԱՔ-ՄԵՐՔԷԼ ԶՈՅԳԻՆ ՅԵՏՔԱՅԼԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն նոր պայմանաժամ մը տալու նախագահ Շիրաքի ու Գերմանիոյ վարչապետ Ա. Մերքէլի սկզբունքի համաձայնութիւնը խիստ հակազդեցութեան բախած է Անգարայի կողմէ: Վարչապետ Թ. Էրտողան հեռաձայնելով Մերքէլի շեշտած է թէ նման սխալ քայլ, Թուրքիան բանակցութեան սեղանէն հեռացընել ծանր հետեւանք կ'ունենայ եւ կորսնցնողը ոչ թէ Թուրքիան, այլ Եւրոպական Միութիւնը կ'ըլլայ: «Ձեզմէ ողջմտութիւն կ'ակնկալենք: Եւրոպական Միութիւնը պէտք չէ համաշխարհային իր տեսանկիւնը կորսնցնէ: Ղեկավարներու վեհաժողովին պատմական սխալ մը մի՛ գործէք» ըսած է Էրտողան:

Արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ ալ Անգարայի մէջ ընդունելով շուէտացի իր պաշտօնակիցը, նոյն խնդրին մասին լաւատեսութիւն յայտնելով հանդերձ ըսած է թէ յանձնարարուած պայմանաժամը բանակցութեան հոլովոյթին վրայ շատ բացասական ազդեցութիւն կը գործէ: Ան աւելցուցած է թէ արդէն իրենց համար անընդունելի են Յանձնախումբին յանձնարարականները, որոնց վրայ նման խստացումի մը յաւելումը անելի կը մղէ ամէն բան: Ապա յոյս յայտնած է թէ Միութեան անդամ բոլոր երկիրներուն կողմէ ընդունելի պիտի չըլլայ Շիրաք – Մերքէլ առաջարկը:

Այս հակազդեցութի՞ւնն է պատճառը, թէ հակառակ ամէն բանի Լեհաստանի նման Թուրքիոյ զօրակից երկիրներու գոյութիւնը, որ Դեկտեմբեր 5ին Ժ. Շիրաք եւ Ա. Մերքէլ աւելի մեղմ կեցուածք որդեգրած են, բանակցութեան 35 գլուխներէն ութին առկախումին մասին Յանձնախումբին որոշումը բաւ համարելով:

ՂԱՐԱԲԱՂ՝ ՄԻՒՍ ԵՐԿԻՐԸ

Ա.

Սփիւռքի Հայուն իրը նկատելիք երկրի մը մէջ գտնուելու ծարաւին որպէս հասցէ, աղուոր այլընտրանք մըն է Ղարաբաղը. յատկապէս երեւանեան օրերու երբեմն յոգնեցընող, ջլատող տպաւորութիւններէն ետք: Իրականութեան մէջ ձեւական կերպով, նաեւ ձեւականութիւններու տեսակէտով, ոչինչ ուրիշ երկիր երթալու զգացումը կ'արթնցնէ: Եթէ այցագիրը առած ես Երեւանի ԼՂՀ ներկայացուցչութենէն, կ'երթաս փոքր հանրաշարժերու, թաքսիներու կայանը, կը մտնես 12–14 հոգինոց կառքի մը, կամ չորս հոգինոց թաքսիի մը մէջ ու ըստ ընտրութեանց, 6–8 ժամ ետք կը հասնիս միւս մայրաքաղաքը՝ Ստեփանակերտ:

Փոխադրական միջոցի ընտրութիւնը որոշապէս դրպանի հարց է. հանրաշարժը կը տանի հինգ հազար դրամով, չորս հոգինոց ինքնաշարժը՝ ութ հազար: Կարելի է անշուշտ զանց առնել մնացած երեք յաճախորդէն սպասումը, վճարել 32 հազար դրամ ու մեկնիլ անմիջապէս: Այդ պերճանքը կ'ապահովէ, բնականաբար, աւելի հանգստաւէտ ճամբորդութիւն մը ու կը կրճատէ ժամանակը: Մինչդեռ 12–14 հոգինոց հանրաշարժը նոյնքան հանգիստ պայմաններ չունի, չի կրնար նոյն արագութեամբ սուրալ, նկատի առած տասնեակ մը մարդուն ծանրութիւնը, ետին ու վրան բեռցըլածներուն ծանրութիւնը: Հայ ճամբորդը շատ բացառաբար առանց ծայրը ծայրին, դժուարաւ փակուած ճամպրուկներով, կապոցներով, պարկերով ճամբայ կ'ելլէ. Երեւանէն Ղարաբաղ գացողը շատ հեռու է բացառութեան մաս կազմելէ: Երիտասարդ, սեւ կաշի հինցած բաճկոնով, արեւու ակնոցով շարժավարը տասը ձեւ կը փորձէ պայուսակ ու տոպրակ տեղի առաւելագոյն խնայողութեամբ տեղաւորելու, որպէսզի հատ մը եւս թիմէ բացուած անկիւն մը: Իսկ մնացածը կը շարուի վերը, «տանիք»ին վրան, ամուր կերպով կապկպուելով: Այս գործը պատճառ կ'ըլլայ որ մեկնումի պահը ուշանայ, հակառակ հանրաշարժը Ղարաբաղի ընկոյզի պէս լեցուած ըլլալուն: Թէեւ, պէտք է ըսել որ ժամանակացոյց չկայ, մեկնումի ժամ հարցնողին որեւէ պահու նոյն պատասխանը կը տրուի. «Հա՛, հիմա, հինգ րոպէից մեկնելու ենք»: Թէ հինգը տասնըհինգ կ'ըլլայ, կամ քիչ մը աւելի, այնքան ալ կարեւոր չէ մօտ 350 քմ.նոց ճամբորդութեան մը ելլողին. յատկապէս զբօսաշրջիկին որ սպասող չունի, իսկ իջեւանը փախչելու չէ:

Մեկնումի պահը սփոփանքի հառաչներով կը դիմաւորուի. տեղերը նեղ են, կարճ ատենէն ներսի օդը կ'ապականի, անշնչելի կ'ըլլայ ու դուրսը կ'անձրեւէ: Բայց կարելի արագութեամբ ընթացքը ամէն բան երկրորդ գիծի վրայ կը ձգէ. ժամէ ժամ կը չէզոքուի հասնելու անհամբերութիւնը: Մինչ ճամբուն երկարութեան վրայ պէտք է աւելցնել քանի մը դադար: Մէկուն պատճառը ճամբուն մէկ հանգրուանին գետնախնձորի պարկեր առնել ու բեռցնելն է տանիքին վրայի բլուրին քովը կամ վրան, ուրիշի մը՝ ծխելու անհրաժարելի պահանջքը. «լա՛ւ որ ներսը չեն ծխեր» կը մտածես, իջնելով կառքէն ու սրունքներդ շարժման դնելու առիթը գործածելով: Սիսիանի մէջ սրճարան – ճաշարան – վաճառատան նմանող շէնքի մը առջեւ կանգ առած է հանրաշարժը. ճամբուն եզերքը ընկոյզ, խնձոր, խաղող ծախողներ կան, մեծ մասով գիւղացի կիներ: Կայ թերթ ծախող մըն ալ որուն ունեցածները հետաքրքրութենէ զուրկ բաներ են: Արդէն ոչ ոք կարդալու տրամադրութիւն կը մատնէ. աւելի բախտաւոր են խնձոր, ընկոյզ ծախողները որոնցմէ գնուածներուն տոպրակներով քիչ մը եւս կը խճողուի փոքր կառքը:

Հոկտեմբերը Երեւանէն հարաւ երկարող ճամբան եզերող բլուրները, հովիտները, դաշտերը այնպիսի գոյներով ներկած է որ բնութիւնը եսասիրաբար կը գրաւէ ամէն ուշադրութիւն: Եղանակին երանգապնակը կանաչէն, դեղինէն մինչեւ մութ կարմիր հազար գոյն թափած է ամայի, տեղ–տեղ ամեհի համայնապատկերին վրայ. նուազ տպաւորիչ չեն պղինձի երանգներով ժայռերը որոնք որոշ հատուածներու կ'ընկերանան ընթացքին, յետոյ իրենց տեղը ձգելու համար խիտ բուսականութեան:

Ճամբան մխ–մինակը յայտաբարն է արմատական փոփոխութիւններու: Ողորկ, միակտուր կ'երկարի մէկ ծայրէն միւսը, ամէն գարձուածքի դերեւ հանելով կքած մասեր, փոսեր տեսնելու վախերդ որոնք անցեալ, հին ճամբորդութիւններէ յամեցող պատառներ են: Ակներեւ է որ գոնէ միջքաղաքային, միջշրջանային ճամբաները ուշադրութեան, խնամքի առարկայ են: Ու այդ խնամքը փոքր, կամ դիւրին գործ չէ, նկատի առած այդ բնապատկերին կլիմայական լուրջ տարբերութիւնները: Արդէն հոս – հոն, որոշ հատուածներու վրայ նորոգութեան գործին լծուած բանուորներու խմբակներ գործնական փաստը կ'ըլլան խնամքին:

Գորիսի եզերքէն հանրաշարժը կ'ուղղուի դէպի «սահման», դէպի Լաչին, անցնելով հայաստանեան վերջին գիւղերէն՝ Կոռնիձորէն, Տեղէն ուրկէ մէկուկէս տասնամեակ առաջ կը նշմարուէին ադրբեջանցի սահմանապահները: Կառքը կը բռնէ Հայաստան – Ղարաբաղ միջանցքը ուրկէ ճամբան կ'ըլլայ վերելք մը, դժուարացնելով, դանդաղեցնելով մարդով ու բեռներով ծանրացած փոխադրամիջոցին ընթացքը: Լաչին մուտքին սահմանային կէտէն զինուորական զգեստաւորումով 3–4 հոգի կ'ելլեն, շարժավարը թուղթեր ցոյց կու տայ, քանի մը վայրկեանի խօսակցութիւն կ'ունենայ անոնց հետ, անոնցմէ մէկը աչքերով կը զննէ ընկոյզի չափ լեցուն հանրաշարժին ներսը, առանց թուղթ, այցագիր հարցնելու կամ նշմարելու ուշադրութիւն նշանը: Կը սկսի յամր, շնչահատ ելք մը դէպի բարձունքներն ու կանաչ-դեղին–կարմիր կողերուն միրտը: Քիչ մը հինցած է ճամբուն համայն հայութեան ջանքին արդիւնք եւ «Հայաստան» հիմնադրամին միջոցներով կառուցուած ըլլալը յայտարարող ցուցանակը. բայց ճամբան կ'երկարի, կ'ոլորի, առանց որեւէ փոսի, փոսիկի, յետմիջօրէի մարմրիլ սկսած արեւուն տակ փըլուած կուպրի փայլուն ժապաւէնը:

Այդ հատուածին մէջ տրամադրութիւն խանգարողը Բերձորի դալար համայնապատկերին մէջ փտած սկռաներու պէս ցանցնուած անբնակ, կիսակործան շէնքերն են. մինչդեռ աչքերդ հակառակին փաստերը որսալ կը ջանան: Մանաւանդ երբ կարդացած ես շրջանին վերաբնակեցման գործին դանդաղելուն, նոյնիսկ կարեւոր տոկոսով մեկնումներու մասին յայտնող էջեր: Կան կարելի միջոցներով կարկըտուած, դուռն ու պատուհանը տեղը, տանիքը նորոգուած, կոկուած տուներ, որոնց շուրջ յաճախ անասուններ կ'արածին. կով, ոչխար, խոզ, խոճկոր: Կան էշեր, ձիեր ալ որոնք փոխադրութեան հարցին նախամեծար լուծումները կը հանդիսանան:

Երեւանէն մեկնելէ մօտ ութ ժամ ետք կը հասնինք Ստեփանակերտի կառքերու կեդրոնական կայանը. Շարժավարը տակաւին բաներ մը կը մոլտայ սահմանի կէտէն ետք կառքը կեցուցած ոստիկաններուն հասցէին որոնց հինգ հարիւր դրամ վճարեց: Մէկ կողմէն ալ տանիքէն վար կը բերէ պարկերը, պայուսակները, տոպրակները: Նոյն ատեն շարժավարներու բազմութիւն մը կը շրջապատէ ճամբորդներէն անոնք որոնք դիմաւորող չունին ու պահ մը աջ–ձախ նայելով կը ջանան իրենց իջեւանը տանելիք ճամբուն ուղղութիւնը որոշել: Բայց սպասարկութեան առաջարկները անհարկի պնդումի չեն վերածուիր. կառչելու յամառութիւն արտայայտող չըլլար ու ամէն մէկս կը ձգուինք մեր գլխուն ճարը գտնելու ազատութեան մէջ:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

«ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԱՌՆԱԿՍԿԻԾ ԱՆՑԵԱԼ ՄԸ ՀԱՄՐԱՑԱԾ Է»

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Հռոմի Բենեդիկտոս ԺԶ. Պապին Թուրքիոյ այցելութիւնը որ անըստոյգ հարցականներով սկսած էր, իր աւարտը գտաւ անսպասելի յաջողութեամբ մը, զոր մամուլը նոյնիսկ կոչեց «Հանրային Յարաբերութեան հրաշք»: Այսուհանդերձ Պապին խալամութեան մասին ծանօթ յայտարարութենէն յամեցող ժխտական մթնոլորտը զգուշաւոր դարձուցած էր բոլոր կողմերը իրենց խօսքերուն մէջ:

Պապական այցելութեան առթիւ լոյս տեսած բազմաթիւ թղթակցութիւններու եւ յօդուածներու շարքին մէկը կը վերաբերէր Թուրքիոյ հայութեան եւ Մեծ Եղեռնին հանդէպ հայ համայնքին ծայր աստիճան զգուշաւոր քաղաքականութեան: Այս մասին հետաքրքրական գրութիւն մը հրատարակուեցաւ ամերիկեան մամուլէն «Պոսթըն Կըլոպ»ի Նոյեմբեր 30 թիւով, վերի թելադրիչ խորագիրով: Պոլսէն ղրկուած Էնն Պէռնըրտի երկար յօդուածը այլապէս նաեւ ուշագրաւ էր սկսած ըլլալով թերթին առաջին էջէն լուսանկարով մը, որ կը պատկերէր պապը Յունաց եկեղեցւոյն մէջ, իսկ ներքին էջի լուսանկարը առնուած էր Հայոց եկեղեցւոյ մէջ, աղօթող հայ մամիկներով:

Լրագրողուհիին ըսել եւ շեշտել ուզածը այն էր որ Պոլսոյ Հայերը կը սոսկան իրենց անցեալի այդ սեւ շրջանը յիշատակելէ: Այդ ուղղութեամբ ան ջանացած է խօսեցնել նաեւ Մեսրոպ Պատրիարքը: Ջանացած՝ որովհետեւ երեք օտար լըրագրողներու տրուած հարցազրոյցին իրեն ուղղուած հարցումին, թէ Հայկական ցեղասպանութեան մասին պիտի խօսի՞ պապին հետ, պատասխանը, «կատարեալ անգլերէնով» մը, կ'ըլլայ թէ «տեղական հարցեր» չարծարծեր բարձրաստիճան այցելուներու հետ: Աւելի շեշտակի հարցումի մը, թէ պիտի ուզէ՞ր պատմութեան համար արձանագրել թէ ցեղասպանութիւն մը գործադրուած է, պատրիարքը «բարեկամական նայուածք մը կը սեւեռէ հարցատու լրագրողին», եւ վայրկեան մը լռութենէ ետք կ'ըսէ. «Կ'ընդունիմ թէ մարդիկ սպաննըւեցան»: Սակայն Մեսրոպ սրբազան անվերապահ է երբ խօսքը կը վերաբերի իր ընտանիքին. իր մեծ հօր վեց եղբայրները տեղահանուեցան Իզմիթէն, շրջան մը երբ շատ Հայեր ճամբայ հանուեցան դէպի սուրիական անապատ: Իր մեծ հայրը որ կրցաւ փախչելով Պոլիս հասնիլ եւ դառնալ փռապան, երբեք լուր չառաւ իր եղբայրներէն: Ենթադրեց թէ անոնց մեծամասնութիւնը մեռաւ: Պատրիարքը կ'աւելցընէ թէ իր ծնողքը «երբեք իրեն չխօսեցան այդ բոլորին մասին: Զուզեցին որ թշնամանանք դրացի մահմետականներուն հետ»: Խօսակցութեան ընթացքին ան աւելի կը յստակացնէ իր խօսքերը, երբ կ'ըսէ թէ «Թուրքերը պատասխանատու չեն սպանութիւններուն մէջ, բայց ամէնէն կարեւոր պատասխանատուութիւնը ունին, քանի երկիրը կը ղեկավարէին», եւ «շատ մը մարդիկ կը հաւատան թէ կատարուածը փոքրամասնութեան մաքրագործում մըն էր, քրիստոնեաները հեռացնելու համար հանրային կեանքէն»: Կը յիշատակէ Ապրիլ 24ին Պոլսոյ հայ մտաւորականութեան հաւաքական ձերբակալութիւնը:

Այդ մասին հայուհիի մը, Մարգրիտ Նալպանդքազար(՞), պատասխանը աներկդիմի է, երբ կ'ըսէ թէ չկայ հայ ընտանիք մը որ նման կացութեան մէջ չէ գտնուած, ու կը պատմէ իր ամուսնոյն հօր սպանութեան պարագաներուն մասին: Հրատարակիչ Մուրատ Պերճ, որ կը հրատարակէ Փամուքի գիրքերը, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ Հայերը կը քալեն նուրբ թելի մը վրայ, «ընդմէջ մոռացումի եւ ամբաստանութեան»: Պատրիարքին պատասխաններուն մասին կ'ըսէ. «Եթէ ըսէր թէ Հայկական ցեղասպանութիւն մը եղած է, շատ հաւանական է որ սպաննուէր Փաշիսթի մը կողմէ, պատրիարքարանը պիտի հըրկիզուէր, եւ իրենց առօրեայ գործերը վարող Հայերը անծանօթներու գնդակներուն զոհ պիտի դառնային»:

Եթէ Հայերը գգոյշ են պապին մօտ արծարծելէ ցեղասպանութեան հարցը, սակայն այս առթիւ անոնք հետամուտ են աւելի այժմէական հարցերու լուծումին, որոնց կարգին են կրօնական ազատութիւնները, եկեղեցականներու պատրաստութիւնը եւ վագըֆներու արդար օրէնքի մը կիրարկումը:

Լրագրողը միայն կարճ պարբերութիւն մը կը յատկացնէ թրքական ուրացումին նկրտումներուն: «Պատմարաններու մեծամասնու-

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գերմանիոյ Հիւսիս–արեւելեան քաղաքներէն Հալլէ/Զալլէի Հայ համայնքը Հոկտեմբեր 5ին Գերմանիոյ Հայոց առաջնորդ Գարեգին Արք. Պեքճեանի եւ Թեմական խորհուրդի ատենապետ Տոքթ. Սարգիս Քէչէճեանի ատենապետութեամբ ունեցաւ նոր եկեղեցի մը: Ս. Հմայեակ անուն կաթողիկէ համայնքին պատկանող այս եկեղեցին գնուեցաւ յանուն տեղւոյն համայնքին, գերմանահայոց Առաջնորդութեան կողմէ: Alfred-Reinhard Str. 8, 06132 Halle-Ammendorf հասցէին վրայ գտնուող եկեղեցին կրնայ շուրջ երկու հարիւր հոգի ընդունիլ, իր բակին մէջ ունի երկյարկանի բնակարան մը: Տեղւոյն Հայ համայնքը ի մօտոյ պիտի ձեռնարկէ նորոգութեանց եւ Հայ եկեղեցւոյ աւանդութեանց յատուկ փոփոխութիւններու:

***

Հոկտեմբեր 7ին Էթլինկէն քաղաքի Բաղխում պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ հանդիսաւոր կերպով տօնուեցաւ Հայ Օգնութեան Միութեան հիմնադրութեան 96ամեակը: Գերմանիոյ բաժնի ատենապետուհի Տիկին Անի Պըլտեան–Ֆայլի ու իր ընկերուհիներու տըքնաջան աշխատանքով կազմակերպըւած ձեռնարկին կը մասնակցէին շուրջ 230 ներկաներ, որոնք չափազանց մեծ խանդավառութեամբ վայելեցին օրուան խնջոյքը:

Հանդիսութեան կը մասնակցէր նաեւ Առաջնորդը, ընկերակցութեամբ Սերովբէ Վրդ. Իսախանեանի: Գարեգին Արք. իր խօսքին մէջ, յանուն Թեմական խորհուրդի եւ իր, սրտագին շնորհաւորութիւնները փոխանցեց: Գնահատեց ՀՕՄ–ի շուրջ մէկ դարու ազնիւ եւ հայանպաստ գործը եւ մաղթեց որ ոչ միայն երկար տարիներ շարունակէ պահել իր գոյութիւնը, այլ նաեւ նոր սերունդին օրինակ դառնայ միութեան ազնիւ գործունէութիւնը:

***

Նիւրնպէրկի Հէօքշթաթ–Այշի Ս. Կէորկ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, ինչպէս նաեւ շրջանի քաղաքապետարանի նախաձեռնութեամբ Հոկտեմբեր 20ին տեղի ունեցաւ խաչքարի մը օրհնութիւնը, որ նուիրուած էր Հայոց 1915ի Եղեռնի 1·5 միլիոն զոհերուն: Խաչքարը զետեղուած էր քաղաքի Ռէալշուլէ եւ Անթոն–Ցէօլքէր Շուլցէի միջեւ գտնուող տարածքը:

Նախքան խաչքարի օրհնութիւնը Ռէալշուլէի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ բանախօսութիւն մը Հայոց ցեղասպանութեան մասնագէտ Տոքթ. Թէսա Հոֆմանի կողմէ, որուն ներկայ էին բացի վերոնշեալ զոյգ դպրոցներու աշակերտութենէն, գաւառապետ Իրլինկէր, քաղաքապետ Պրեհմ, կաթողիկէ եկեղեցւոյ վերատեսուչ՝ Քէմէր, ինչպէս նաեւ խումբ մը Հայեր Նիւրնպէրկի Հայ համայնքէն, գլխաւորութեամբ եկեղեցական վարչութեան ատենապետուհի՝ Տիկին Մարգրիտ Ասոյեան–Լինքի եւ դըպրոցներու ուսուցիչներ ու հետաքրքրուողներ: Տոքթ. Թէսա Հոֆման հանգամանօրէն եւ համապարփակ ներկայացուց Հայոց քաղաքական ու եկեղեցական համառօտ պատմութիւնը, ինչպէս նաեւ ցեղասպանութիւնը բազմաթիւ սալիկներով:

Իսկ խաչքարի օրհնութիւնը տեղի ունեցաւ նախագահութեամբ Առաջնորդ Գարեգին Արք. Պեքճեանի, առընթերակայութեամբ Արխտակէս Արղյ. Այվազեանի ու Լեւոն Սրկ. Սարտարեանի:

***

Հոկտեմբեր 29ին Պոնի Ռուսական հիւպատոս Ֆէտոր Խորոխորտինի նախաձեռնութեամբ հիւպատոսարանին մէջ կազմակերպուած էր ընդունելութիւն հանդերձ համերգով մը, ի պատիւ՝ Ռուս եկեղեցւոյ արտաքին յարաբերութիւններու յանձնախումբի ատենապետ ու Սմոլէնաք եւ Կալինինկրատի Մեթրոփոլիտ Կիրիլի Գերմանիա այցելութեան, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ Ռուս եկեղեցւոյ Առաջնորդ ու Քըլնի Արքեպիսկոպոս Լոնկինի որպէս եպիսկոպոս 25ամեայ յոբելեանին:

Կազմակերպուած ընդունելութեան ու համերգին յանուն Հայ եկեղեցւոյ ներկայ էր Առաջնորդը՝ իր կողքին ունենալով Քէօլնի եկեղեցւոյ հովիւ՝ Հայազատ Քհնյ. Մարտիկեանը:

Ընդունելութեան ու համերգի աւարտին զոյգ եպիսկոպոսներուն փոխանցեց Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Հայրապետի, ինչպէս նաեւ իր ու Թեմական Խորհուրդի ջերմ ողջոյններն ու շնորհաւորանքը, Լոնկին Արքեպիսկոպոսին նուիրելով Հայ արուեստը ներկայացնող ալպոմ մը:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
ՔԷՕԼՆ

թինը կ'ընդունի թէ Հայերը կանոնաւորապէս սպաննուած եւ տարագրուած են»: Թուրքերը գերըզգայուն են այդ հարցին նկատմամբ, որովհետեւ «մահամերձ օսմանեան շատ մը ղեկավարները եղան հիմնադիրները աշխարհական Թրքական Հանրապետութեան» (նոյն մըտածումը յայտնուած էր նաեւ Թանէր Աքչամի Թարգմանաբար հրատարակած վերջին գիրքին մէջ. (Տե՛ս "Յառաջ", Նոյ. 11–12):

Լրագրողուհին նշելէ ետք նախորդ Յովհաննէս–Պօղոս Բ. պապին 2001 Թուականին Հայաստան այցելութեան ընթացքին գործածած «Մեծ Եղեռն» եզրը յիշատակելու համար ցեղասպանութիւնը, եւ անկէ տարի մը առաջ նաեւ անոր ճանաչումը, կ'աւելցնէ թէ այս այցելութեան կապակցութեամբ Վատիկան յստակ չէր ըսեր թէ Բենեդիկտոս պապը պիտի յիշատակէ՞ ցեղասպանութիւնը Թուրք ղեկավարներու մօտ:

Պատրիարքը կ'ըսէ թէ ինք չէ արգիլած եկեղեցական պատասխանատուներու որ արտայայտուին հայկական Ջարդերու մասին, սակայն կ'ըսէ թէ ինք կը ջատագովէ Թուրքիա – Հայաստան մշակութային փոխ – յարաբերութիւններու հաստատումը որպէսզի դիւրացնէ անցեալի դէպքերու վիճարկումը: Յամենայն դէպս օտար պետութիւններու կողմէ հայկական հարցին ամէն արծարծում կոչուած է զգայնացնելու եւ անհանդուրժելի դարձնելու Թուրքիոյ Հայերը:

Անհանդուրժողներու շարքին կը գտնուին նաեւ Հայաստանէն Թուրքիա գաղթած Հայերը, որոնց 20·000–30·000 թիւ մը կու տայ Թղթակիցը: Անոնցմէ մէկը, Աննա Բարսեղեան, դէմ կ'արտայայտուի Ֆրանսայի Խորհրդարանին կողմէ Հայկական ցեղասպանութեան ուրացումը պատժելի դարձնող օրէնքին քուէարկութեան: «Եթէ այնքան հոգածու են, կ'ըսէ ան, թող բանան Ֆրանսայի սահմանները որ հոն գործ գտնենք: Հոս ինծի գործ կու տան»:

Գ. Ք.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Միացեալ Երգչախումբի հիմնադրութեան 92րդ եւ Դպրաց Դասի հիմնարկութեան 287–րդ տարեդարձները տօնուած են Նոյեմբեր 19ին կրօնական եւ աշխարհական հանդիսութիւններով: Եկեղեցական արարողութենէն ետք, սիրոյ սեղան մը տեղի ունեցած է եկեղեցւոյ յարակից Կիւլպէնկեան սրահին մէջ, որուն նախագահած է Կորիւն Քահանայ: Տարեկան տեղեկագիրը կարդացած է Տնօրէն Խորհուրդի ատենապետ Նուրհան Պիւյիւքքիւրքճեան: Գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մը:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի ՀՄԸՄ–Համք մարզասրահէն ներս, Նոյ. 19–ին, տեղի ունեցած է գնահատագրերու բաշխման հանդիսութիւն մը, պատուելու համար Ս. Յակոբ Ազգ. վարժարանի Վ. եւ Ա. Սարաֆեան նախակրթարանի եւ Բարձրաստիճան երկրորդարանի խումբ մը աշակերտներ: Վարժարանի տնօրէնը Պ. Յակոբ Պուլկարեան բարի գալուստ մաղթած է եւ յայտնած թէ այս տարի 148 աշակերտներ կը ստանան գնահատագրեր, առ ի քաջալերանք իրենց յաջողութեան եւ հետեւողական կերպով գերազանց արդիւնքներ ապահոված ըլլալուն համար 2005–2006 տարեշրջանի ընթացքին: Տնօրէնէն ետք, խօսք առած է Արմէն Ա. Քհնյ. Իշխանեան, որ շնորհաւորած է աշակերտները, անոնց ծնողքը: Խօսք առած է նաեւ ուսումնական հարցերու տնօրէն Պ. Տանիէլ Րասին, որ տնօրէնութեան եւ ուսուցչական կազմին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնած է աշակերտներուն եւ ծնողներուն, յետոյ բեմ բարձրացած են 148 աշակերտներ եւ ստացած գնահատագրերը ձեռամբ Պ. Պուլկարեանի: Գառնիկ Քհնյ. փոխանցելէ ետք շնորհաւորութիւնները, պահպանիչով փակած է հանդիսութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՀԼԱՒՈՒՆԻ
Յուշամատեան

Կազմեց եւ խմբագրեց
ՆՈՐԱՅՐ ՊԱՀԼԱՒՈՒՆԻ

«Մուղնի» հրատարակչութիւն
Երեւան 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Այս լուրը այլայլեց զիս. քննութեանս յաջողութենէն զգացած ուրախութիւնս կարծեցի թէ քիթէս բերնէս պիտի գայ. հետեւեալ օրն իսկ գացի գտնալ «Կրթասիրաց»ի ընկերներս մեր լսարան–ընթերցարանին մէջ, ուր շաբաթը երեք–չորս անգամ կը ժողվուէինք սովորաբար: Տեսայ որ իրենք ալ իմացեր էին վարդապետին վրայ ըսուածները, եւ ստուգեցինք անոնց կատարեալ յերիւրանք, կեղծիք ու թշնամութիւն ըլլալը: Անշուշտ «Կրթասիրաց»ը չպիտի կրնար մարսել այդ խաւարամոլ ընթացքը, որ թաղին մէջ նորալոյս ուսումնասիրութեան ձեռնարկները խափանելու հանգամանքն ունէին. եւ որոշեցինք ամէն գնով պաշտպանել վարդապետը:

Եւ եղածը ի՞նչ էր նայինք. ահա՛ պատմութիւնը:

Ծերմակեան Հայր Սուրբը կը բնակէր Բերա իր քեռորդւոյն տունը. բայց Ուրբաթ, Շաբաթ ու Կիրակի օրերը կու գար, կ'անցրնէր Ս. Խաչի խոնաւ ու մթնշաղ խուցերէն մէկ հատին մէջ, ուր ունէր իր անկողինը, գրասեղանը, գիրքերը եւ այլ գոյքերը:

Օրն ի բուն կը պարապէր ընթերցանութեամբ, քարոզները կը պատրաստէր. սակայն սովորութիւն ունէր երեկոյեան ժամերգութիւններէն առաջ իջնալ եկեղեցւոյն ընդարձակ բակը, ժուռ գալ հոն օդ մը առնելու եւ միտքը հանգստացնելու համար:

***

Վարդապետին այս պտոյտի պահուն, օր մը 10–12 տարեկան աղջիկ մը կու գայ, բակին մէջ գտնուած Ջրամբարէն ջուր առնելու, բայց որովհետեւ իրմէ առաջ արդէն եկած էին ուրիշներ ջուրի համար, կը ստիպուի սպասել կարգի, եւ տեսնալով որ Հայր Սուրբը Ջրամբարին մօտերը կը պտըտէր, կը վազէ կ'երթայ ձեռքը համբուրել, եւ նա ալ ձեռքը համբուրել տալէ յետոյ, աղջկանը երեսը կը շոյէ «աղէկ աղջիկս» ըսելով. միւս ջուր առնողներն ալ աղջկան օրինակին կը հետեւին, կը փութան Հայր Սուրբին աջը առնել:

Ժամարար տէրտէրը՝ Տէր Արսէն կոչուածը, նախկին լումայափոխ սնանկ Եղիա Պապայեանը, տգէտ, անուս, անոպայ, զոր իր մտերիմները բռնութեամբ քահանայ չինել տուին, որպէս զի տակաւ առ տակաւ պարտապահանջներուն վճարումներ ընէ քահանայագործութեամբ, կը տեսնայ իր ժամարարի պատուհանէն վարդապետին այդ երեւ շոյելը, ու կ'երթայ գտնալ հետեւակ եղող քահանան քան զինքն աւելի տգիտափառ, որ մէկին վրայ տասը բարդելով շունչը կ'առնէ աւագերէցին տունը ու պատմելով կը պատմէ «Դիր զմեզս ի վերայ մեղաց»ի ոճով:

***

Աւագերէցը Արամեան Տէր Գրիգորն էր, «Դժոխոց Սուրհանդակ» ծաղրաթերթին մէջ անցած քահանան, իր վրան – բաց խայտառակ ծանուցումներովը համբաւոր, որ չուտեր չի խմեր, կ'ելլայ շիտակ թաղական աղաներուն տունը ափ կ'առնէ. անգոյ եղելութիւնը մեծցնելով կը մեծցնէ եւ ահա աղաներուն հետ համաձայնութեամբ կ'որոշուի, որ երբ վարդապետը Բերայէն գալու ըլլայ, ըսուի իրեն եկեղեցի չիջնալ, ցնոր տնօրինութիւն:

Որոշումին լուրը տարածայնուած էր ամբողջ թաղին մէջ. վարդապետին թըշնամիները այլ ընդ այլոց անհաճ խօսքեր հնարած էին այլանդակ զրոյցներ վարդապետին բարոյական կեանքին վրայ, առոնց ի լուր, «Կրթասիրաց» ընկերութիւնը յանձն առաւ պայքարիլ վարդապետին պատիւը անաղարտ պահելու համար եւ չընկրկիլ որեւէ զոհողութեան դէմ, ծառանալ թշնամիներու հանդէպ եւ չթողուլ, որ քանի մը սինլքորներ արգելք ըլլան վարդապետին եկեղեցի իջնալուն:

***

Օրը Շաբաթ էր, խեղճ վարդապետը բոլորովին անտեղեակ եղածներուն, ըստ իր սովորութեան կու գայ եկեղեցի, ուր աղաները ժամկոչի մը բերնով կը հրամայեն իրեն վաղիւ չիջնալ եկեղեցի:

Իմացած էինք այս անքաղաքավարի որոշումը, ու ես ընկերի մը հետ ելայ գացի վարդապետին, որ ժամկոչէն լսածը տրտմութեամբ հաղորդեց մեզի, եւ ըսաւ թէ «ի՞նչ է պատճառը այս որոշումին, ի՞նչ է պատահած, ինչո՞ւ արգիլուիմ եկեղեցի իջնալէ: Ուրեմն ելլամ Բերա դառնամ» յարեց: «Ո՛չ, Հայր Սուրբ», պատասխանեցի, «Ո՛չ, Բերա չպիտի երթաք. գնանք մեզի, եւ վաղն առաւօտ փառաւորապէս մենք Ձեզ եկեղեցի կ'առաջնորդենք» եւ զինքը տարի մեր տունը ուր գիշերեց:

(Շար. 121)

75ԱՄԵԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Մայր Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

պատիւն ունին հրաւիրելու Մայր Եկեղեցւոյ Օծման եւ Անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին,

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 17, ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Հայրապետական հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Ծայրագոյն Պատրիարք – Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ
ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝
ԽԱՉԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆԻ

Կը կատարուին Մաղթանք՝ Մայր Եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու արեւշատութեան եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ բոլոր հանգուցեալ ծառայողներու եւ բարերարներու հոգիներու խաղաղութեան համար:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 9

Տօն Յղութեան Սրբուհւոյ Կուսին Մարիամու յԱննայէ
տօնին առիթով ժամերգութիւն:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՊԱԼՕՂԼՈՒ

ՊՈԼՍՈՅ ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՅԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՈՎԻՒԻՆ
Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր Ը

Յ Ի Ս Ո Ւ Ս Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս՝
Փ Ր Կ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Կ Ա Ղ Բ Ի Ւ Ր Ը

- Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 7, ժամը 20·30ին
- Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 10·30ին
Հայ Աւետարանական եկեղեցի
30 avenue de la Figonne
Beaumont — 13012 Marseille
Tél. : 04. 91. 93. 41. 22
– Մուտքը ազատ է –
- Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 8, ժամը 20·30ին
Հայ Աւետարանական եկեղեցի
29 rue Escalon — Saint-Loup
(Face au lycée Jean Perrin)
13010 Marseille
Tél. : 04. 91. 44. 91. 03
– Մուտքը ազատ է–

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,
- Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,
- հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04· 78· 49· 28· 87 թիւով, կամ
– Ծովիկին՝ 04· 78· 49· 83· 46 թիւով:

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars
La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !
Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

Section de Marseille Ville «Sossé Mayrig»

Nombreux lots magnifiques

LOTO

Dimanche 10 décembre à 15 heures
M.A.J.C. — 12-14 rue Saint-Bazile
13001 MARSEILLE
P.A.F. : 3 cartons 15 euros
1 carton 7 euros

VARDAN MAMIKONIAN

à Avignon

RECITAL DE PIANO
Komitas, Babadjanian, Chopin, Liszt
Dimanche 10 décembre à 16 heures
Salle Polyvalente de Montfavet
rue Félicien Florent - Zone d'Agroparc
84140 MONTFAVET

Une coproduction
VILLE D'AVIGNON
& COOPERATION ARMENIE
Concert donné au bénéfice des activités de Coopération Arménie

Réservation : 06 08 92 17 01
Places non numérotées
Tarif unique : 20 euros

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE

DE L'UNION CULTURELLE FRANCAISE DES ARMENIENS DE FRANCE - UCFAF

Le dimanche 10 décembre à 12h30
6 cité du Wauxhall — 75010 PARIS
(métro : République)

Invité : Monsieur le Professeur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres
Président d'Honneur de l'UCFAF

Participation 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne au 01 39 90 66 28

Repas de fête
Tombola

UCFAF : www.ucfaf.com

LE Centre Culturel SAINT MESROB présente

EXPOSITION D'ICONES ET DE PEINTURES MODERNES
d'Adelina SAAKOVA
du 7 au 15 décembre

Horaires de l'exposition, avec la présence de l'artiste :
— du lundi au vendredi, de 17h à 20h,
— samedi et dimanche, de 16h à 20h,
— ou sur rendez-vous: 06 17 38 06 63.
Adresse :
10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro: Monge — RER: Luxembourg

— Entrée libre —

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հովուութիւնը կը տեղեկացնէ, որ Կիրակի, Դեկտեմբեր 10ին եկեղեցւոյ մէջ պատարագ պիտի չմատուցուի եւ իր բարեջան հաւատացեալները կը հրաւիրէ Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ Մայր եկեղեցի՝ պատարագի ընթացքին Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Հայրապետի օրհնութիւններն ստանալու:

Informations artistiques

REGIS LABOURDETTE

ARCHITECTURE ET MYSTIQUE DANS L'ANCIENNE ARMENIE
Exposition de photographies
du 7 décembre 2006 au 18 février 2007

Galerie MEDIANE
Serge Balian
27 rue de l'Abbé Grégoire
75006 Paris
(Ouvert du Jeudi au dimanche de 15h à 19h).

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
« Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս » նուագախումբին
Երգիչ՝ Յ Ո Վ Ս Է Փ

Շաբաթ, Յունուար 13ին
Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris
Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01· 44· 05· 17· 77 կամ 01· 43· 78· 57· 67 թիւերուն:
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

(Շար. Ա. էջէն)

ներու յարաբերութիւնները բոլոր մարզերուն մէջ ծանր վնաս կը կրեն օրինագիծին քուէարկուելու պարագային:

ՆԻՔՈԼԱ ՀԻՒԼՕ (հեռատեսիլի Ուշուայա յայտագիրը ներկայացնողը) հարցախոյզներու բոլոր մրցանիշները կոտրած է 87% համակիրներով, Մաչի հրատարակած (Դեկտ. 7) հարցախոյզին համաձայն: Ենթական վերջերս բնապահութեան վերաբերող խիզախ յայտարարութիւններ ըրած էր, որոնք նորնիսկ նեղ կացութեան մատնած էին Կանաչները, որոնց թեկնածուն է Տոմինիք Վուանէ:

ՍՊԱՆԻՈՅ միապետութիւնը աւելի աժանի կը նստի սպանացի հարկատուին քան Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահութիւնը: Ըստ սպանական Էլ Էքոնոմիսթա օրաթերթին, Սպանիոյ թագաւորութեան պիւտճէն 2007ի համար 8,28 միլիոն Եւրօ է, բայց 25 միլիոնի կը հասնի եթէ նկատի առնուին նաեւ շէնքերու խնամքը, նորոգութիւնները եւ այլ ծախքեր: Ֆրանսայի նախագահին պաշտօնական պիւտճէն 31,8 միլիոն Եւրօ է:

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

2.- **CONCERT du Chœur — Samedi 9 décembre à 20h30**
En l'Eglise Notre-Dame de Vie - Saint Cannot
Chants de Noël

3.- **CONCERT — Dimanche 10 décembre à 17 heures**
En l'Eglise des Arcades - Vitrolles
Chants de Noël

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8
VENDREDI
8 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·594 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21·594

ԻՐԱՔ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ ՇՐՋԱՆԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Իրաքի կացութեան մասին Ճ. Պէքըրի եւ Լ. Համիլթընի ցնցող տեղեկագրին հրապարակումէն ետք աւելի քան երբեք պայթուցիկ կը նկատուի Մերձաւոր Արեւելքի վիճակը։ Շրջանը աւելի լայնածիր աղէտէ մը փրկելու համար անհրաժեշտ կը նկատուի բազմաթիւ մասնակիցներով ժողովի մը գումարումը· Իրաքի վարչապետը կողմնակից է շրջանային ժողովի մը որուն օրակարգին վրայ գտնուի ահաբեկչութեան դէմ պայքարի հարցը։ Իսկ ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարը Ք. Անան կը պնդէ միջազգային ժողովի իր տեսակէտին վրայ որուն համամիտ չէ Ուաշինկթըն։

Իրաքի վիճակով առաւել չափով հետաքրքրուած երկիրներ՝ Իրանը, Թուրքիան, Սուրիան եւ Սաուտի Արաբիան իրենց յարմար դատած քայլեր կ'առնեն շրջանը բոլորովին անկայունացնող զարգացումներէ խուսափելու մտահոգութեամբ։ Իրանի նախագահը ամէն առիթով «օտար գրաւող»ները վտարելու կոչեր ուղղելով հանդերձ, մշակուած քաղաքականութիւնը կը նախընտրէ ամերիկեան զօրքին մնալը, քանի որ հակառակ պարագային մեծ է Իրաքի մասնատման վտանգը· բան մը որ որեւէ գնով ընդունելի չէ Թեհրանի համար։

Այդ վտանգը Թուրքիոյ համար եւս մտահոգիչ յատկանիշներ ունի։ Վարչապետ Էրտողան վերջերս Յորդանան, Սուրիա, Իրան այցելելէ ու Անգարա մեծ դաշնակիցը ըլլալով հանդերձ Ուաշինկթընի, չի վարանիր քննադատելէ անոր իրաքեան քաղաքականութիւնը որուն ամէնէն անբաղձալի հետեւանքը իրեն համար կը սպառնայ ըլլալ քրտական պետութեան հիմնումը։ Թուրքիա շուրջ 15 միլիոն Քիւրտ ունի որոնք լարուած ռումբի մը համազօր են։ Արդէն Թրքական զինեալ ուժերու ղեկավարներ քանիցս սպառնացին քիւրտ զինեալ ուժերը հալածելու եւ անզօրացնելու համար անդրսահմանային գործողութիւններու դիմել Իրաքի տարածքին վրայ։

Սուրիան Իրաքի հետ կարեւոր սահմանի տէր երկիր ըլլալով, վերջին շրջանին բազմապատկած է իր շփումները անոր զանազան համայնքներուն ներկայացուցիչներուն եւ սիւննի ցեղապետերուն հետ։ Միշտ կը տիրէ վախը թէ Դամասկոս կրնայ իրաքեան իր սահմանին հակակշիռը չպահել, ճիհատականներու ազդեցութենէն զերծ չմնալ։

Ինչ կը վերաբերի Ռիյատի, Իրաքի սիւննիներուն թիկունքի դիրքէն կը յայտնուի. Սաուտի Արաբիան կը նկատուի նաեւ երկիրը ուրկէ անձնասպանական արարքներու թեկնածուները կը հայթայթուին Ալ-Քաիտայի կողմէ, ինչպէս նաեւ անհրաժեշտ նիւթական միջոցները։ Բրտութեան նուազումով անկարելի չի թուիր որ ճիհատականները դառնան դէպի այս թագաւորութիւնը եւ անկայունացնեն զայն։

ԼԻՏՎԻՆԵՆԿՕՆ ՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՍՊԱՆԴԸ

Ալ. Լիտվինենկոյի թունաւորման պարագան կը շարունակէ զբաղեցնել միջազգային հանրային կարծիքը։ Մինչ բրիտանացի քննիչները իրենց թոյլատրուած սահմաններուն մէջ կը շարունակեն Մոսկուայի իրենց հետազօտութիւնները, Սքոթլանտ Եարտը յայտարարած է թէ ՔԱ. Կէ. Պէ.-ի նախկին գործակալին մահը սպանութեան հետեւանք է։ Իտալիոյ ծերակուտականներէն Փ. Կիւզանթի որ ՔԱ. Կէ. Պէ.-ի ներթափանցումները պըրպըտելու կոչուած խորհրդարանական յանձնախումբին նախագահն է, յայտարարած է Լիտվինենկոյի մահուան մասին, թէ «Մոսկուա իր անցեալը կը պաշտպանէ»։

Լիտվինենկոյի առեղծուածային մահը միտք կը բերէ Հայաստանի Ազգային Ժողովին 1999 Հոկտեմբեր 27ի սպանդին մասին անոր յայտարարութիւնները· ինչպէս գրած էր «Ազգ»ը 2005 Ապրիլ 30ին, Լիտվինենկո պնդած էր· «Հայաստանի Խորհրդարանի գնդակահարութիւնը կազմակերպել էին ռուսական յատուկ ծառայութիւնները»։ Որպէս պատճառ, ան ներկայացուցած էր Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման համաձայնագրի մը ստորագրութեան կանխումը Մոսկուայի կողմէ։ Ատրպէյճանական կայքէջի մը կատարուած այդ յայտարարութեամբ Լիտվինենկո բացատրած էր թէ խօսքը կը վերաբերէր Օ.ԷՍ.ՍԷ.Ը.-ի Պոլսոյ մէկ վեհաժողովէն ետք Ռ. Քոչարեանի ու Հ. Ալիեւի կողմէ յուշագրի մը ստորագրութեան որով հարցին կարգադրութեան հոլովոյթը կը խուսափէր Մոսկուայի վերահսկողութենէն։ Այդ հեռանկարը ռուսական յատուկ ծառայութիւնները դըրդած էր կազմակերպելու հայկական Խորհրդարանին արիւնալի գործողութիւնը։

Լիտվինենկո յայտնած էր տակաւին թէ Մոսկուայի կողմէ աշխոյժ աշխատանք կը տարուէր Ատրպէյճանի դէմ եւ թէ ինք գործօն տարրերէն էր այդ աշխատանքին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԸՆ ԱԼ ԿԱՐ

Ֆրանսական հեռատեսիլին Գ. կայանը Դեկտեմբեր 6ի երեկոյեան «Հայաստանի գանձերը» խորագրուած յայտագիր մը սփռեց, Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան առընչութեամբ։ Ընդհանուր առմամբ գոհունակութիւն պատճառող երեւոյթ էր, մանաւանդ նկատի առնելով որ պաշտօնապէս Սեպտեմբեր 21ին բացուած այդ տարին, տակաւին մեծ արձագանգ չի գտներ ֆրանսական շրջանակներէ։

Յայտագրին մէջ յիշուեցան հայ ժողովուրդին երեքհազարամեայ պատմութիւնը, ֆրանքեւհայ պատմական կապերը, քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակած առաջին երկիր ըլլալու հանգամանքը, մշակութային չեշտուած յատկանիշերը, վանական համալիրներու, ձեռագիրներու գանձերը, խաչքարերը, անոնց Ջուղայիններուն կոտորածը, Սփիւռքին նիւթական ու բարոյական նեցուկը Հայաստանի, եւլն.։

Ֆրանսայի Հայաստանի տարուան ընդհանուր պատասխանատու գործավարը տիկին Նելլի Թարտիվիլ այդ բոլորին մասին անձնական վկայութիւններով մասնակցեցաւ յայտագրին, շեշտեց Հայաստան այցերուն առթած զգացական խոր ապրումները, Ֆրանսահայ շուրջ 500 հազարնոց համայնքին համարկումին յաջողութիւնը, տարուան գլխաւոր ձեռնարկները, եւլն.։

Այո՛, առանց վերապահութեան հետաքրքրութեամբ դիտուելու արժանի յայտագիր մըն էր· այսուհանդերձ, չկրցաւ արգիլել տխուր անդրադարձ մը· այդ նոյն ժողովուրդին, յատկապէս Ֆրանսայի այդ կէս միլիոննոց լաւ համարկուած համայնքին ջախջախիչ մեծամասնութեան հայրենիք Արեւմտահայաստան մը կար· ան նոյնպէս տէր էր ճարտարապետական, կրօնական, մշակութային կարեւոր հարստութեան։

«Արեւմտահայաստան»ը «Պատմական Հայաստան»ով փոխարինողները յայտնապէս բաւական ճամբայ կտրած են...

Թ. ԱՐՓԻ

18 ՏԱՐԻ ԵՏՔ

Դեկտեմբեր 7 Թուականը 18 տարիէ ի վեր ամենատխուր էջի մը խորհրդանիշն է մեր ժամանակակից տարեգրութեան մէջ։ Այդ օրը աւելի քան 7 աստիճանի երկրաշարժով Սպիտակ քաղաքը ամբողջութեամբ քար ու քանդ եղաւ, Գիւմրին, Վանաձորը եւ Հայաստանի ամբողջ հիւսիսային գօտին դժուար դարմանելի աղէտի շրջանի վերածուեցաւ։ Զոհերու թիւը մինչեւ հարիւր հազար տրուելէ ետք կայունացաւ 25 հազարի պաշտօնական տուեալին վրայ։

Այսօր այդ աղէտին յաջորդած ծանօթ դէպքերով, մօտ երկու տասնամեակի հեռաւորութեամբ ու այդ ընթացքին կատարուածներով վէրքը սպիացած կը նըկատուի ընդհանուր առմամբ։ Վերաշինութեան հանգանակութիւնները աւարտած են, բնակարանամուտի լուրեր չեն հասնիր։ Այսուհանդերձ, քիչ մը մօտէն հետաքրքրուողը գիտէ թէ տակաւին 18 տարի ետք ալ ընելիքներ կան այդ նոյն գօտիին մէջ։

Դեկտեմբեր 6ին երկրաշարժի վերնակեդրոն Սպիտակի քաղաքապետը անդրադարձած է փակուած կարծուած հարցին, ըսելով որ իր գօտիին մէջ տակաւին 368 ընտանիք բնակարան ստանալու կը սպասէ։ Աւելի ծանրակշիռը թերեւս այն է որ անցեալի արտադրական այդ ոստանին բնակչութեան 60%ը այսօր գործազուրկ է։ Վ. Ասատրեան չի ծածկեր որ «Հայաստան» հիմնադրամով, Լինսի հիմնարկով ու պետական յատկացումներով շատ բան եղած է, բայց հարկ է լուծել յատկապէս գործազրկութեան խնդիրը։ «Աշխատատեղեր լինեն, մարդիկ իրենց աշխատանքն ունենան, երեւի տուն էլ չուզեն· իրենք կը կառուցեն» ըսած է ան։

Գործազրկութիւնը յաղթահարելու անհրաժեշտութեան յիշեցումը կը կապուի ցաւին յաճախ աննշմարելի մնացած երեսակին ալ· կործանած գօտիին վերապրողներուն մեկնումները կարեւոր տոկոսներու հասած էին աղէտին վաղորդայնին։ Յետոյ երբ կացութիւնը որոշ չափով բարելաւուեցաւ, նոյն կամ մօտաւոր համեմատութեամբ վերադարձ չարձանագրուեցաւ։ Գացողը մնաց, արմատացաւ ու ճիւղաւորուեցաւ ինկած հողին վրայ, իր ծննդավայր ոստաններուն բնակչութիւնը զեղչելով ու զեղչելով։

Քանդումին դարմանէն ետք ա՛յս ցաւին դարմանին մասին եւս հարկ էր մտածել, ծրագրել, եւլն.։ Այս գործը տակաւին չէ կատարուած հարկաւոր ձեւով, Սպիտակի երկրաշարժէն 18 տարի ետքն ա։։

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ

ՋՈՒՂԱՅԻ ԽԱՉՔԱՐՆԵՐՈՒ ՔԱՆԴՈՒՄԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Նախիջեւանի մէջ հայկական մշակութային ժառանգութեան վիճակը» խորագրուած ցուցահանդէս մը բացուած է Դեկտեմբեր 6ին Սթրազպուրկի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ, Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեանի ներկայութեան։ Ան նախապէս հանդիպումներ ունեցած էր քաղաքին պատասխանատուներուն հետ, իսկ բացումին ելոյթ մը ունեցած է, նիւթ ընելով հազարաւոր խաչքարներուն քանդումի պարագաները։

Ցուցահանդէսը տեղ տուած է ատրպէյճանցի զինուորներու կողմէ տապանաքարերու, խաչքարերու ոչնչացման վըկայող լուսանկարներու։

ՆՈՐՎԵԿԻԱ

ՔՐԱԿԷՐՕ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նորվեկիոյ Քրակէրօ քաղաքը Դեկտեմբեր 3ին ճանչցած է Ցեղասպանութիւնը։ Քաղաքապետական խորհուրդը միաձայնութեամբ յայտարարած է թէ «Հայ ժողովուրդին ենթարկուած վայրագութիւնը պէտք է ցեղասպանութիւն համարուի»։

Նոյն քաղաքին մէջ անցեալ տարի Մայիսին կանգնած էր արձանը Պոտիլ Քաթարինա Պիորնի որ ամբողջ 30 տարի Թուրքիոյ մէջ հայանպաստ աշխատանք տարած էր, յատկապէս օժանդակելով Ցեղասպանութենէն վերապրողներուն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱ պայմանաւոր կերպով ընդունած է իր մէկ օդակայանն ու մէկ նաւահանգիստը բանալ կիպրական օդանաւերուն եւ նաւերուն, կանխելու համար Եւրոպական Միութեան կողմէ իր անդամակցութեան բանակցութիւնները առկախելու որոշում մը։ Անգարայի կողմէ Կիպրոսի ճանաչումին մերժումը գլխաւոր խոչընդոտն է նոյն անդամակցութեան քայլերուն դէմ։

«ՖՐԱՆՍ-24» հեռատեսիլի լուրերու ֆրանսական կայանը Դեկտեմբեր 6ին սկսաւ իր հաղորդումներուն։ Ան կը ներկայանայ այլընտրանք մը ամերիկեան ՍԻ. ԷՆ. ԷՆ.ին ու արաբական Ալ-Ճազիրային։ Նպատակն է աշխարհի անցքերը ներկայացնել ֆրանսական տեսանկիւնէն ու վերջ տալ այդ մարզին ամերիկեան-բրիտանական տիրակալութեան։ Նախաձեռնութիւնը կը պատկանի նախագահ Ժ. Շիրաքի։

ՄԻՇԷԼ ԱԼԻՕ-ՄԱՐԻ, Պաշտպանութեան նախարարը Դեկտ. 6ին յայտարարած է թէ պատրաստ է Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածու ներկայանալու։ Այսուհանդերձ, ըսած է թէ եթէ քանի մը շաբաթէն նշմարէ թէ Ն. Սարքոզի յաջողութեան առաւելագոյն պատեհութեան տէր թեկնածուն է, անվերապահօրէն պիտի զօրակցի անոր· նոյն փոխադարձ վերաբերումն ալ կ'ակնկալէ անկէ։ Ն. Սարքոզիի համար յաւելեալ քաջալերանք է նախարարուհիին խոստումը, քանի որ հարցախոյզերը այս վերջինին յաջողութեան հեռանկար չեն ներկայացներ։

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԶ. շաբաթական իր ունկնդրութեան պահուն յայտարարած է թէ ուրախ է որ բարեյաջող կերպով տեղի ունեցած է Թուրքիոյ այցը։ Ան մաղթած է որ Թուրքիան բարեկամութեան, եղբայրական գործակցութեան կամուրջ մը ըլլայ Արեւմուտքին եւ Արեւելքին միջեւ։

ՂԱՐԱԲԱՂ՝ ՄԻՒՍ ԵՐԿԻՐԸ

Բ.

Ինքնաշարժերու կեդրոնական կայանին բացատէն թեթեւ զառիվեր ճամբայ մը կը հանէ Ստեփանակերտի գլխաւոր պողոտաներէն «Ազատամարտիկներու» վրայ. անոր զուգահեռը խաչաձեւող փողոցի մը ձախին, անմիջապէս սկիզբն է նակխին բնակարանէ մը վերածուած «Կարս հիւրանոց»ը: Երեք յարկանի համեստ շէնք մըն է, հազիւ կը զանազանուի շրջակայ բնակարաններէն. կը զանազանուի յատկապէս նորոգուած, մաքրուած իր ճակատով: Առջեւը երկու-երեք կառք կայանելու չափ փոքր բացատ մը կայ, մէկ եզերքը կանաչապատ քառանկիւնով մը:

Մօտ ութ ժամ տեւած ճամբորդութեան, շռայլ բնութեան գեղեցկութիւններուն յոգնութեամբ, ի վերջոյ տեղ հասածի գոհունակութեամբ ներս կը մտնենք ու ընդունարանին ետեւի խցիկը երկարած տեղէն յայտնուող ու սեղանին գլուխը անցնող երիտասարդին մեր անունները կու տանք. կ'ըսենք թէ Երեւանէն սենեակ մը ապահովուած է մեզի համար, եւլն.: Երիտասարդը զարմացած դէմք մը կ'առնէ ու կ'ըսէ թէ այդ սենեակին յաճախորդները ժամ մը առաջ հասած ու տեղաւորուած են... Հարցումներ, բացատրութիւններ, յետոյ տեսնելով որ մեր տեղէն շարժելու նպատակ չունինք, կ'աւելցնէ յետին ճիգ մը ընողի պէս, թէ «լիւքս» սենեակ մը միայն մնացած է որուն գինը քիչ մը աւելի է: Տասնի տեղ տասնըհինգ հազար դրամ: Հոն մտնելով չենք զարմանար որ «լիւքս» կոչուելիք բան չկայ. կայ հարկաւորը ու կարեւորը ատիկա է. լոգարան, տաք ջուր, մաքուր անկողիններ, հեռաձայն, նոյնիսկ ելեկտրական վառարան մը: Պատուհանէն Ղարաբաղեան դրացի տան մը կիսափակ պատշգամը կը դիտես, իսկ դէմդ՝ կափ-կանանչ բլուր մը: Ներսը՝ գրեթէ չօշափելի ներկայութիւն է տակաւին երէկուան տանտէրերուն շունչը:

«Սենեակ չկայ»ի ու «լիւքս»ի փոքր անհամութիւնը մոռցուած է արդէն. ան ալ արդիւնք էր Ղարաբաղը հարազատ թէ օտար բոլո՛ր հանդրուաններէն տարբեր,– աւելի ջինջ, անբիծ, մաս-մաքուր էջի պէս–, նկատելու անբացատրելի ձգտումի մը: Ո՛վ գիտէ ուրկէ եկած կանխակալ տրամադրութիւն մը կը բացառէ հոն տեսնել Երեւանի զայրացնող երեւոյթները: Շատ յարգի, շատ սիրելի բանի մը միայն բարին, լաւը արժանի տեսնելու տրամադրութիւն մըն է ատիկա. այդպէս ըլլալուն ենթագիտակից փափաքը, մաղթանքը: Ու մինչեւ բաժանումին վերջին պահը, անխաթար կը մնայ ան:

Փողոց դրուած առաջին քայլէն մաքրութիւն – խաղաղութիւն – կոկիկութիւն երրեակը ամէն անկիւն յայտնուող ներկայութիւն է: Մանաւանդ երբ համեմատութեան ամէնէն մօտաւոր հասցէդ Երեւանն է: Իրիկուն է .գործէ, դպրոցէ վերադարձի ժամը. մայթերուն վրայ բաւական աշխոյժ երթեւեկ մը կայ: Ամէն քայլի կ'անդրադառնաս մարդ – միջավայր ներդաշնակութեան: Ոչինչ պոռոտ, ոչինչ ծայրայեղ. կարծես չգրուած, չյայտարարուած օրէնք մը խաղաղ համակեցութիւն հրահանգած է մեծին ու փոքրին. մարդուն ու ծառին, փողոցին պարտէզին, շէնքերուն, խանութներուն, սրճարանին, ճաշարանին, բոլորին: Երեւանի նոր դիմագիծէն ամէն պահ չչմած աչքերդ, միտքդ խաղաղութեան ծովու մը մէջ կը թաղուին: Ամէն բան չափաւոր է, ճաշակով. նոր շինուած կառոյցները բարձրութեամբ, ոճով, գոյներով այնքա՛ն յարիր են հիներուն որ միայն գոհունակութիւն, ուրախութիւն կը զգաս, մշտական զարմանքով մը դիտելով տիրող մաքրութիւնը, կարգ-կանոնը: Ճիշդ է որ Ստեփանակերտը չունի Երեւանի մայթերուն բազմութիւնը, կառուցողական նոյն թափը: Բայց միայն այդքանով կը բացատրուի՞ տարբերութիւնը:

Քաղաքը, գոնէ կեդրոնական շրջանակին մէջ, բաւական ետին ձըգած է պատերազմ ապրած, ռումբերու տարափէն տառապած ոստանի յատկանիշը: Աջ ու ձախ կան շինութիւններ, նորոգութիւններ: Գլխաւոր հրապարակին վրայ ուր կան պետական շէնքերը, աւարտելու մօտ շէնք մը ուշադրութիւն կը գրաւէ. գեղեցիկ շէնք մը կարելի է ըսել, եթէ նկատի չառնուի կոնաձեւ գմբէթը որ այդ աղուոր համայնապատկերին մէջ տարաշխարհիկ արարածի մը կը նմանի: Կը բացատրեն որ նախագահական գործածութեան սահմանելի շէնք է, պաշտօնական հիւրերու ընդունելութեան, հանդիսաւոր հանդիպումներու, եւլն.:

Լրջութեան շունչ մը զգալի է այս փոքր մայրաքաղաքին մէջ, ընդհանրապէս: Մարդիկը ու անոնց հետ փողոցները, շէնքերը կարծես լեփ-լեցուն են այն գիտակցութեամբ որ իրենցը «ուրիշ ջրէն է»: Մատ մը երախայէն մինչեւ փողոցի մը անկիւնը, կամ հանրապարտէզի մը պատին կծկած արեւածաղիկ ծախող մամիկը այդ գիտակցութեան տպաւորութիւնը կը գործեն: Այդ մարդոց անցած ճամբան չի նմանիր մերինին ու իրենք տակաւին ընելիք ունին: Շփացածութեան, յեղյեղուկ բաներու ժամանակը չէ:

Հոն, նոյնիսկ կեդրոնը, ամէն քայլի ճաշարաններու չես հանդիպիր. ամէն բան հաշիւով, պահանջին համաձայն շինուած, կազմակերպուած է: Գրեթէ ամբողջ օրը ճամբուն վրայ անօթի ու ծարաւ անցուցածներու ախորժակով ընթրելու յանձնարարելի տեղ մը կը հարցնենք: Ամբողջ կեդրոնական մասը քալելով կտրել – անցնելու առիթ մը կ'ըլլայ տրուած հասցէին դիմելու գործը: Երեկոյէն գիշերուան անցքի այդ ժամուն փողոցները մութ են, բայց դիւրութեամբ կը գտնենք յանձնարարուած պանդոկը ուր կը գտնուի ճաշարանը: Մութին մէջ սպիտակափառ շէնքը կը յայտնուի. նոր-նոր պանդոկ մըն է. հաւանօրէն շքեղագոյններէն է Ստեփանակերտի, ոչ մէկ հասարակաց կէտ ունի մեր «Կարս»ին հետ: Ամերիկեան ճաշակի սպիտակ-վարդագոյն-ոսկեգոյններով պճնուած ընդարձակ սրահ մըն է ճաշարանը: Սիւնազարդ, կանանչութիւններով յարդարուած շատրուան մը անգամ ունի .կայ մթնոլորտին յարիր երաժշտութիւն մըն ալ: Անթերի ճոխութեամբ շտկուած սեղաններ, ձիւնասպիտակ ծածկոցներ, անձեռոցներ եւ իսկապէս շատ համեղ ուտելիք. բանջարեղէն, մսեղէն, ինչ որ կը փափաքիս: Այդ միջավայրին ոչ այնքան յարիր ճամբորդի մեր արտաքինէն վրդովելու պէտք չունինք, քանի որ առանձին ենք այդ ընդարձակ սրահին մէջ: Կատարեալ առանձնաշնորհեալներ կը զգանք մենք մեզ, մանաւանդ սպասարկող երիտասարդուհին գոհ ձգելու մընայուն, այլ բնական ընթացք մը ունի: Շատ տրամաբանական գին մը վճարելէ ետք ընթրիքին, նոյնքան գումարով մըն ալ Ստեփանակերտ – Շուշիի քարտէս մը կը գընենք պանդոկէն ու կը բռնենք վերադարձի ճամբան, դէպի «Կարս»: Հիմա փողոցներուն լոյսերը վառած են ու ճամբան աւելի կարճ կը թուի: Ցանցառ անցորդներ կան գլխաւոր հրապարակին վրայ ու անգամ մըն ալ կը դիտենք նախագահական նոր շէնքին սրածայր կոնաձեւ գլխանոցը, քիչ մը կը շաղկրատենք մէկ-երկու ստեփանակերտցիի հետ, ապա անցնելով Շահումեանի արձանը եզերող փոքրիկ պուրակէն, կը բռնենք Ազատամարտիկներու պողոտան: Հոն աւելի մարդաշատ է: Մեծ մասով պարման – պարմանուհիներ, երիտասարդներ են, երկու, երեք, կամ աւելի հոգինոց խմբակներով շրջագայութեան ելած: Կը խօսակցին, կը կատակեն, բայց զիրենք հետաքրքրող, կամ զուարճացնող նիւթերուն մասին գաղափար ունենալու մեծ կարելիութիւն չկայ. խօսակցութիւններուն լեզուն լայն չափով Ղարաբաղի բարբառն է, քիչ մըն ալ ռուսերէնը: Իսկ մեր արեւմտահայերէնը որ այդ դասաւորումին մէջ չորրորդ, հինգերորդ դիրքը կրնայ գրաւել հաւանօրէն, զարմանքով ու հասկնալու ջանքով մեծ-մեծ բացուած աչքերու պատճառ կ'ըլլայ, ամէն անգամ որ տեղացիի մը բան մը հարցնելու հարկին տակ գտնուինք:

Բայց հոս գոնէ «Մէկ լեզու, մէկ քիթ»ի նման ցուցափեղկային մնացուկներ չկան:

Ա. ԹՈՓՈՅԵԱՆ

ՏԱՆԸԼՏ ՌԱՄՍՖԵԼՏ ԵՒ ՍԱՏՏԱՄ ՀԻՒՍԷՅՆ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Սոյն տարուան Նոյեմբեր 7ին Մ. Նահանգներու ժողովուրդը կէս ժամանակաշրջանի ընտրութիւնները կատարեց, երկիրը կառավարելը վստահելով Դեմոկրատներուն: Թէ ինչո՞ւ 1994էն ի վեր երկրին ղեկը պահող Հանրապետական կուսակցութեան հանդէպ վստահութիւնը խախտեցաւ ի նպաստ Դեմոկրատներուն՝ քանի մը պատճառներ կան, որոնց գլխաւորը Իրաքի պատերազմն է: Կարելի չէ անտեսել նաեւ Սեպտ. 11ի օդանաւային յարձակումը, որ փճացուց Նիւ Եորքի Միջազգային առեւտրական կեդրոնի զոյգ շէնքերը, եւ ատկէ ի վեր թափառած ու շարունակուող հակաամերիկեան եւ հականգլիական ահաբեկչական գործողութիւնները՝ իբր հակադարձութիւն նախագահ Պուշի (Հանրապետականներու) սխալ քաղաքականութեան: Երեք տարիէ ի վեր շարունակուող եւ Վիէթնամի տասներեքամեայ պատերազմը յիշեցնող այս պատերազմը հարիւր հազարաւոր Իրաքցիներու եւ հազարաւոր ամերիկացի զինուորներու մահուան պատճառ դարձաւ՝ անփառունակ վերջաւորութեան մը բոլոր հաւանականութիւններով:

Ճակատագրական այս սխալին գլխաւոր պատասխանատու եւ սահմանադրութեամբ պաշտպանուած նախագահը տակաւին երկու տարի պաշտօնավարելու շրջան ունենալով, «դդումը պայթեցաւ» պաշտպանութեան նախարար Տանըլտ Ռամսֆելտի գլխուն: Ռազմամոլ եւ ամբարտաւան այս պաշտօնատարը իր նկարագրին բերումով եւ իրեն խորհրդատու խմբակի Հրեայ կորիզին թելադրութեամբ ձեռնարկեց Իրաքի վրայ յարձակման՝ այն պատճառաբանութեամբ որ Իրաք օժտուած է «զանգուածային բնաջնջման զէնքերով», որոնք սպառնալիք են Ամերիկայի եւ աշխարհի ապահովութեան: Ամերիկեան առաջին պրպտումները ի զուր անցան այդ ահաւոր զէնքերը գտնելու: Ռամսֆելտ պնդեց.– «Մենք գիտենք որ այդ զէնքերը հոն են» ըսաւ, եւ յարձակումը սկսաւ: Բայց հակառակ ամերիկեան խորացող նախայարձակումին եւ պրպտումներուն, այդ զէնքերը չգտնուեցան ու չգտնուեցան:

Ժամանակի ընթացքին այս նախայարձակման իսկական պատճառները հետզհետէ աւելի յստակ դառնալով, ՄԱԿ-ը ստիպուեցաւ միջազգային յանձնախումբ մը ուղարկել Իրաք, պարզելու համար «զանգուածային բնաջնջման զէնքերու» գաղտնիքը: Երկար պրպտումներէ յետոյ ՄԱԿ-ի յանձնախումբը եւս իր պաշտօնական տեղեկագրով յայտնեց, թէ նման զէնքեր գոյութիւն չունին Իրաքի մէջ:

Մինչ այդ սակայն, ամերիկեան օդուժը իր ամէնէն արդիական օդանաւերով, ամէնէն ահաւոր ռումբերով եւ հրթիռներով (որոնցմէ ոմանց պատերազմական օրէնքով արդիլուած ըլլալը երեւան ելաւ) քարուքանդ ըրած էին Պաղտատը, ցիրուցան ըրած էին իրաքեան բանակը եւ բանտարկուած էր երկրին նախագահ Սատտամ Հիւսէյնը: Պատրուակը նպատակին ծառայած էր:

Այժմ, երեք տարի յետոյ, շուրջ 150.000-նոց ամերիկեան բանակը հոն է տակաւին երկու գլխաւոր պատճառներով–. ա) իրաքեան քարիւղին տիրոյն եւ բ) Իսրայէլի մտահոգութիւն պատճառող արաբական գլխաւոր ուժը անվնաս պահելու համար: Կայ նաեւ չուկայ հանուած երրորդը՝ Իրաքցիներուն ժողովրդավարութիւն սորվեցնելու համար, եթէ հաւատացող կայ:

Ի տես պատերազմին պատճառած օրէ օր աճող զոհերուն, հազարաւոր հաշմանդամներուն ու ցաւագարներուն եւ ամերիկեան յարձակման աւելի մութ հեռանկարին՝ ցնցուած է ամերիկացի ժողովուրդը, որ սթափելով Պուշեան քարոզչութեան թմբիրէն, երկրին ղեկը յանձնեց դեմոկրատներուն, այն գլխաւոր ակնկալութեամբ որ վերջ տրուի այս վնասակար պատերազմին: Վնասակար՝ մանաւանդ Ամերիկայի համար, որուն համաշխարհային վարկը որեւէ ժամանակէ աւելի ցած մակարդակի հասած է, եւ որ քարիւղով չի վերականգնուիր:

Այս սխալ քաղաքականութեան սրբագրումի նախանշանները երեւալ սկսած են արդէն. Իրաքէն քաշուելու մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին. քաշուելէն աւելի, քաշուելու ձեւին մասին կը մտածուի. ինչպէ՛ս քաշուիլ որ պարտութեան տպաւորութիւն չգործէ:

Ինչպէս նախապէս ըսինք, նախագահը տակաւին երկու տարուան շրջան մը ունի, կաշկանդուած ազատութիւնով, որուն թելերը կապ-

ւած են Ներկայացուցիչներու Տան եւ Ծերակոյտի ընտրութեանց մեծամասնութեան: Այսուհանդերձ, Պուշի կրած պարտութեան հարուածը դոյզն իր պատասխանատուութեան ու ամբարտաւան վարմունքներէն: Ցաւալ նկած փոփոխութիւններուն գլխաւոր զոհը եղաւ պաշտպանութեան նախարար Տանըլտ Ռամսֆիլտ: Նախագահ Պուշ երբեք պիտի չուզէր զիջիլ իր ամէնէն վստահելի ու համակարծիք գործակիցներէն, որուն խորհուրդները վճռական եղան Ամերիկեան բանակին պատերազմի ճախճախուտին մխրճեցնելուն մէջ:

Մինչ այս պատերազմէն ամերիկեան կողմի երկու գլխաւոր հերոսներէն նախ Պուշ սակայն կը վայելէ իր նախագահութիւնը, իսկ պաշտպանութեան նախարարը [illegible] Իրաքի նախագահ Սատտամ Հիւսէյն երկար ժամանակ բանտարկուած մնալէ ետք, մահւան դատապարտուեցաւ: [illegible] Ս. Հիւսէյն ամբաստանուեցաւ իբրեւ մարդկային իրաւունքները ոտնակոխած, իր քաղաքական հակառակորդները բանտարկած կամ սպաննած բռնակալ մը: Ճիշդ կրնան ըլլալ այդ ամբաստանութիւնները, սակայն, նոյնքան ճիշդ է որ ոչ մէկ [illegible] զարներու մահուան պատճառ դառնալով եւ ամբողջ երկիր մը աւերելով: Նախագահ Պուշի գլխաւորութեամբ եւ Անգլիոյ վարչապետ Թոնի Պլերի ձայնակցութեամբ կատարուած համաշխարհային քարոզչութեամբ փորձեցին մարդկութիւնը համոզել, թէ այս պատերազմով Իրաքի «զանգուածային բնաջնջման զէնքերէն» գալիք վտանգը պիտի կանխեն, միաժամանակ, բռնատիրութեան վերջ տալով ժողովրդավարութիւն պիտի հաստատեն Իրաքի մէջ: Այս պատճառաբանութեամբ նախայարձակումը կատարուեցաւ, երկիրը քարուքանդ եղաւ ու գրաւուեցաւ, բանտարկըւեցան ու սպաննուեցան այդ վարչաձեւին պատասխանատուները, բայց Իրաք խաղաղ եւ ապահով երկիր մը չդարձաւ: Ընդհակառակը, նախապէս խաղաղ եւ ապահով այդ երկիրը անհարբեկչութեան եւ սպանդի բոյն մը դարձաւ՝ առօրեայ պայթումներով եւ 50–60 մարդու սպանութեամբ: Ոչ ալ ժողովրդավարութիւն սորվեցաւ Իրաքի ժողովուրդը:

Իսկ ո՛վ պիտի սորվեցնէ ամերիկեան կառավարող շրջանակներուն որ ուրիշի երկիր գրաւելով եւ ժողովուրդներու վրայ բռնանալով կարելի չէ ժողովրդավարութիւն պարտադրել:

Ան արտածման ապրանք չէ: Ձեռք կը ձգուի խաղաղ եւ ապահով պայմաններու տակ ապրող ժողովուրդի մը սեփական փորձառութեամբ, ժամանակով ու դաստիարակութեամբ, բայց երբեք՝ բռնութեամբ:

Բռնութիւնը հերքումն իսկ է ժողովրդավարութեան:

Հ. Ն.

Մոնրէալ

Ի՛ՆՉ ՈՐՈՇԵԼ ԻՐԱՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՄՆ-ու իրաքեան քաղաքականութեան ակներեւ ձախողութիւնը հրապարակային նիւթի վերածուած է, ամերիկեան մամուլին ամէնէն յայտնի անուններուն կողմէ իսկ: Ցայտնապէս, օրէ օր կ'աւելնայ թիւը անոնց որոնք այլեւս խուլ կը մնան իշխանութեան դէմքերու ինքնագոհ արտայայտութիւններուն: Թէեւ պէտք է ըսել որ այդ արտայայտութիւնները կորսնցուցած են իրենց նախկին ինքնավստահութիւնը, ամբարտաւան շեշտը:

«Նիւ Եորք Թայմզ»ը մէկն է վերոյիշեալ մամուլի անուններէն: Հոն Մ. Տոուտ բարի լուր կը նկատէ այն որ վերջին ընտրութեան արդիւնքներով ԱՄՆ-ու նախագահին տաքցու-փակցու թեզերը սկսած են իրենց բուն դիմագիծով յայտնուիլ հանրութեան ու յետագայ քայլերուն համար բացուած է ազատօրէն կարծիք յայտնելու ճամբան: Իսկ գէշ լուր կը նկատէ այն որ այդ ազատութիւնը մեծ բանի չի ծառայեր, քանի որ ոչ ոք գիտէ թէ ո՛րն է լաւագոյն ուղղութիւնը: Լրագրողը կը գրէ թէ Սպիտակ Տունն ու Փենթակոնը պատրաստ են ծրագրին Բ. փուլին անցնելու, բայց այդ փուլը «հրաշքով փրկութենէ» ուրիշ բան չի պարունակեր:

Ձախողութեան յայտարար նշան կը նկատուի այն որ Հ. Քիսինճըր անգամ ճամբան բաժնած է պատերազմի կողմնակիցներու խմբակէն: Այսօր համոզուած է որ զինուորական յաղթանակ մը կարելի չէ: Համոզուած է նաեւ որ Իրաքէն կանխահաս մեկնում մը քաղաքացիական սոսկալի պատերազմի մը մեկնակէտը կ'ըլլայ, իսկ նման պատերազմ կրնայ անկայունացնել ամբողջ Միջին-արեւելքը:

Պատերազմին անհեթեթութեան վրայ պնդող մըն էր Ք. Անան որ այսօր դիտել կու տայ թէ ԱՄՆ ծուղակի մէջ ինկած են, քանի որ չեն կրնար Իրաքէն ետ դառնալ այնքան ատեն որ Իրաքցիները երկրին ապահովութիւնը ստանձնելու անկարող են: Իրեն համախոհ, հանդըստեան կոչուած զօր. Զինի որ Ս. Հիւսէյնը տապալելու համար խաչակրութեան ձեռնարկելու Պուշի որոշումը անմիտ բան յայտարարած էր, ընդդիմանալով զինուորներու ուղարկումին, այսօր կ'ըսէ թէ ներկայի պայմաններով աւելին պէտք է ղրկել, քաոսէն ելքի յոյս ունենալու համար: Զօր. Օտիէրնօ որուն զինուորները գտան Ս. Հիւսէյնը իր թաքստոցին մէջ ու դուրս հանեցին, պիտի երթար Իրաք, քննելու կռիւներուն ընթացքը. ան եւս կը մաղթէ որ Իրաք օրինաւոր նկատուելու արժանի կառավարութիւն մը կարենայ ունենալ: «Կըրնա՛նք ընել»ի ինքնավստահութենէն ալ նոյն դէմքը անցած է «չեմ գիտեր»ի: Ուրիշ զօրավար մը՝ Ճ. Ապիզայիտ հակասական երկու առաջարկ ներկայացուցած է. կարելի չէ պակսեցնել զինուորներու թիւը, որովհետեւ Իրաքցիները պէտք ունին այդ ուժին. բայց կարելի չէ աւելցնել ալ այդ ուժը, որովհետեւ պէտք չէ որ Իրաքցիները ամէն բանի դարման նկատեն զայն:

Շեշտողներ կան տակաւին թէ բախումներու, անհարբեկչական արարքներու մէջ սպաննուող քաղաքացիներու թիւը կը մօտենայ Ս. Հիւսէյնի օրով զոհուածներու թիւին:

Եզրակացութիւնը այն է որ Փենթակոնը ի վերջոյ պէտք է որոշէ թէ պիտի աւելցնէ՞ զինուորներուն թիւը Իրաքի մէջ, պատրաստուելով երկար ատեն մնալու հոն, թէ՞ վերադարձի պատրաստութեան պիտի ձեռնարկէ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԳՈՂԳՈԹԷ ԳՈՂԳՈԹ

ԳՈՒՄԳԱՊՈՒԻ աթոռանիստ մայր եկեղեցւոյ շրջափակէն ներս, Նոյ. 19ին կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններով ոգեկոչուած է դարաւոր Գալֆայեան տան 140ամեակը: Եկեղեցական արարողութենէն ետք, սիրոյ սեղանին շուրջ հաւաքուած է բազմութիւնը Գազազ Արթին Ամիրա սրահին մէջ, նախագահութեամբ Մեսրոպ պատրիարքին: Հանդիսութեան խօսնակը եղած է Տիկին Ժագլին Էրմէն, որ շեշտած է թէ այս տարեշրջանին, տարբեր ուրախութիւն մը կը տիրէր այս օճախէն ներս, քանի որ Ատըեամանէն ու Սասունէն բերուած գիշերօթիկ նոր աշակերտուհիներ եկած էին միանալու եւ անոնց կեցութեան համար Խնամակալութիւնը յաղթահարելով բոլոր դժուարութիւնները, ապահոված էր բոլոր միջոցները: Այնուհետեւ պաստառի վրայ սփռուած է վարժարանի պատմականը ընող ժապաւէն մը, որու աւարտին, իր ողջոյնի խօսքը արտասանած է ատենապետ Տոքթ. Ագտաղ, իսկ Բ. ատենապետ Արամ Գալէնտէրօղլու կարդացած է ընդհանուր տեղեկագիր մը, որ կը պարզէր վարժարանի պիւտճէի ներկայ կացութիւնը: Տարուած աշխատանքներուն մասին բացատրութիւններ տուած է տնօրէնուհի Ատրինէ Թահմնիճիօղլու: Գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մը: Խօսք առած է Տիրայր Արք., Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ Հայոց Թեմի առաջնորդը, որ յիշած է թէ 38 տարի առաջ Պոլիս հրաւիրուած էր Շնորհք պատրիարքի կողմէ եւ այդ առթիւ առաջին անգամ ներկայ գտնուած էր Գալֆայեան որբանոցի սիրոյ սեղանին: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք, որ շատ խիստ եւ ծանր ոճ մը գործածած է, ինչպէս կը հաստատէ «Մարմարա»: Ան շեշտած է ի մէջ այլոց. «Վարիչներ եւ բարերարներ ունինք, որոնց աշխատանքներուն համար բոլորս ալ երախտապարտ ենք եւ պէտք է ըլլանք: Ունինք սակայն վարիչներ ու բարեբարներ, որոնց կատարածը միայն բամբասանք է եւ այս անձերը համայնքը պառակտելէ զատ ոչ մէկ բանի կը ծառայեն: Ուշադիր թող ըլլան, կը կրկնեմ, ուշադիր թող ըլլան որպէսզի Պատրիարքի անէծքին ենթակայ չըլլան: Իրենց համար շատ ծանր կ'ըլլայ ատիկա: Ամէն մարդ թող լաւ գիտնայ որ այս համայնքը անտէր ու անգլուխ չէ: Որպէս հովուապետ լաւ գիտենք պատրիարքական Աթոռ ո՛ւր, ե՛րբ եւ ի՞նչպէս պիտի գործածենք: Մինչեւ իսկ եթէ բարերար են, պիտի չներեմ: Մեր համայնքը նման մարդոց պէտք չունի իր հաստատութիւնները ոտքի պահելու համար: Պակաս ըլլայ իրենց դրամը: Կան արժէքներ, որոնք աւելի կարեւոր են եւ այդ արժէքներուն սիրոյն գիտենք նաեւ դրամը մերժել: Հակառակը դրամի սիրոյն պոռնըկութիւն է եւ ատիկա հեռո՛ւ մեզմէ»: Սիրոյ սեղանը փակուած է պրկուած մթնոլորտի մէջ երգուած տէրունական աղօթքով:

Livres reçus

SAINT GREGOIRE DE NAREK
Théologien et mystique
Colloque international tenu à l'Institut Pontifical Oriental (20-22 janvier 2005)

Actes publiés par
JEAN-PIERRE MAHE
et BOGHOS LEVON ZEKIYAN

Pontificio Instituto Orientale
Piazza S. Maria Maggiore 7, Rome

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Վարդապետը տունը թողլով, ես ու եղբայրս գացինք գտնալ Սարգիս Սէմէրճեանը, Ցարութիւն Մրմրեանը, Մելքոն Կիւրճեան եւ ուրիշներ եւ սկսանք սրճարանէ սրճարան պտըտիլ, քահանաներուն եւ Թաղականներուն ըրածը պախարակել բարձրաձայն ու հրաւիրել զիրենք որ եկեղեցի գային, վարդապետին հանդիսաւոր մուտքը տեսնելու:

***

Ժողովուրդին մէջէն կը լսէինք «Աֆէրիմ տղաքներ, շատ ապրիք, կեցցէ՛ք» բառերը, որոնք աւելի կը թեւաւորէին մեզ. մանաւանդ որ շաբաթ երեկոյ էր եւ սրճարաններն ու գինետուները լեցուած էին մեծ բազմութեամբ եւ գլուխներն ալ տաքցած:

Լուսցաւ Կիրակին, հաւաքուեցանք «Կրթասիրաց»ին լսարանը: Գացինք վարդապետը առինք մեր տունէն, առաջնորդեցինք եկեղեցի, որուն ներսը եւ դուրսը արդէն ժողովուրդը փութացած էր:

Խումբին գլուխը ես անցնելով, վարդապետը հանեցինք իր սենեակը, ես իմ ձեռքովս վեղարը գլուխը դրի երբ անդիէն Տէր Ցակոբ Քահանային մեծ որդին «տամ քեզ իշխանութիւն» ըսելով՝ փիլոնը հագցուց եւ ամէնքս վարդապետը շրջապատելով առօք փառօք մտցուցինք եկեղեցի, երբ Թաղական աղաներու սենեակէն ձայն մը «չպիտի իջնայ» կը հաչէր ու մեր ընկերներէն մէկն ալ կը ցատքէր կ'ելլար զանգակին քովը ու զայն ուժգնապէս կը հնչեցնէր վարդապետին մուտքը ազդարարելու համար:

Վարդապետը գնաց աղօթեց սեղանին առաջ, յետոյ ժողովուրդին դառնալով խօսեցաւ գեղեցիկ քարոզ մը, Ցովսէփ Գեղեցիկին պատմութիւնը յարմարցնելով օրուան դէպքին:

***

Պատարագը սկսած չէր տակաւին. ժողովուրդէն մաս մը Թաղականի սենեակէն «չպիտի իջնայ»ի պոռչտուքին ի լուր կը գրգռուի, կը խուժէ խորհրդարան ու հոն գտնուող աղաները, բացի պատկառելի Հարենց Աբրահամ Ատենապետէն, բոլորն ալ դուրս կը հանէ եւ Հարենցին ալ կ'ըսէ, թէ միայն քեզ կը ճանչնանք իբր Թաղական:

Խորհրդարանի դէպքը ի քթթելական արձագանգեց եկեղեցիէն ներս, ուր քանի մը պարոններ կու գան փնտռել պճըրտկան եղող Տէր Արսէնը, որ պահարանին մէկ անկիւնը կծկտած պահուըտած կը մնար. կը գտնան զինքը ու թեւէն բռնելով կը հանեն դուրս, եւ անոր ետեւէն ալ միւս քահանաները մէկիկ մէկիկ:

Ժամերգութիւնը արդէն ընդհատուած, պատարագ չի մատուցուիր. ժողովուրդը կը ցրուի, վարդապետը մօտակայ տուն մը կը հիւրընկալուի, եւ «Կրթասիրաց» ընկերութեան դիւանի անդամները տաճարին դուռները կղպելով բանալիները կը յանձնեն Հարենց Աբրահամ պատուական անձին, ատենապետ Թաղական խորհուրդին:

(Շար. 122)

arménie mon amie

Marché de Noël de Meudon
Parterre de l'Orangerie

8, 9 et 10 décembre
invitée d'honneur du Marché de Noël et des Villes jumelles, **l'ARMENIE**, dans le cadre de l'année de l'Arménie en France.
—**18h30** : Vin chaud offert par la Ville:
— **19h30** : Spectacle pyrotechnique musical **«La danse du sabre»** célèbre mouvement final du ballet **Gayaneh** d'Aram Khatchatrian (1903-1978).

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Vendredi 15 décembre à 20 heures

KARINE

Comédie Musicale — 1967
durée : 1h 34mn
Mise en scène: Armand MANARIAN
Scénario: Levon KARAGUEUZIAN
et Armand MANARIAN
Musique: Dikran TCHOUHADJIAN
avec Lydia HAROUTIOUNIAN,
Achod KADSVORIAN
avec les voix de : Gohar GASPARIAN, David POGHOSSIAN
et Tigrane LEVONIAN.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 9

Տօն Ցղութեան Սրբուհւոյ Կուսին Մարիամու յԱննայէ
տօնին առիթով ժամերգութիւն։

⁂

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 10

Կը պատարագէ՝
Գ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Բ.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ի ժամու Հայրապետական պատարագի ընթերցում Սրբատառ Կոնդակի, որով Ֆրանսայի Հայց. Առաքելական Եկեղեցին Թեմ կը հռչակուի։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հովուութիւնը կը տեղեկացնէ, որ Կիրակի, Դեկտեմբեր 10ին եկեղեցւոյ մէջ պատարագ պիտի չմատուցուի եւ իր բարեջան հաւատացեալները կը հրաւիրէ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր եկեղեցի՝ պատարագի ընթացքին Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Հայրապետի օրհնութիւններն ստանալու։

ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՊԱԼՕՂԼՈՒ

ՊՈԼՍՈՅ ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՅԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ
ՀՈՎԻՒԻՆ
Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր Ը

Յ Ի Ս Ո Ւ Ս Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս՝
Փ Ր Կ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Կ Ա Ղ Բ Ի Ւ Ր Ը

- *Կիրակի, Դեկտեմբեր* 10,
ժամը 10·30*ին*
Հայ Աւետարանական եկեղեցի
30 avenue de la Figonne
Beaumont — 13012 Marseille
Tél. : 04. 91. 93. 41. 22
– Մուտքը ազատ է –

- *Ուրբաթ, Դեկտեմբեր* 8,
ժամը 20·30*ին*
Հայ Աւետարանական եկեղեցի
29 rue Escalon — Saint-Loup
(Face au lycée Jean Perrin)
13010 Marseille
Tél. : 04. 91. 44. 91. 03
– Մուտքը ազատ է–

75ԱՄԵԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Մայր Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

պատիւ ունին հրաւիրելու Մայր Եկեղեցւոյ Օծման եւ Անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին,

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 17, ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Հայրապետական հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

Ծայրագոյն Պատրիարք – Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս.
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ
ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ Երգչախումբը, *ղեկավարութեամբ՝*
ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱԶԵԱՆԻ

Կը կատարուին Մաղթանք՝ Մայր Եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու արեւշատութեան եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ բոլոր հանգուցեալ ծառայողներու եւ բարերարներու հոգիներու խաղաղութեան համար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Տիկին Լիլեան Շիւքիւրեան 150 *Եւրօ, Տիկին Շաքէ Եավրուեան* 30, *Տէր եւ Տիկին Ժան Առաքելեան* 100, *Տիկին Սիլվա Սերոբեան* 100, *Տիկին Ֆիրէնկիւլեան* 100, Եօլանտ Պետիկեանի *յիշատակին Լիլեան Շիւքիւրեան* 120, *Պ. Տէր Օվանէսով* 1·300 *տոլար, Տէր եւ Տիկին Քրքեաշարեան* 60, *Տիկին Ժագ Կղերունի* 250, Մաքրուհի Հայրապետեանի *մահուան առթիւ Տիկին Մարի Գըլըճեան* 50, *Պ. Արման Նուպար Արապեան* 50, *Տէր եւ Տիկին Քրիսթիան Օտմա* 30, *Պ. Ժան Աթուլիքեան* 30, *Տէր եւ Տիկին Քըրպէքեան* 40, *Տէր եւ Տիկին Գլօտ Ռիվէ* 200, *իր կնոջ՝* Նուարդ Նազարեանի *մահուան առթիւ Պ. Յովհաննէս Նազարեան* 300, *Պ. Անտրէ Ետիքարտաշեան* 200 *Եւրօ։*

(Շար.)

VARDAN MAMIKONIAN

à Avignon

RECITAL DE PIANO
Komitas, Babadjanian, Chopin, Liszt

Dimanche 10 décembre à 16 heures

Salle Polyvalente de Montfavet
rue Félicien Florent - Zone d'Agroparc
84140 MONTFAVET

Une coproduction
VILLE D'AVIGNON
& COOPERATION ARMENIE
Concert donné au bénéfice
des activités de Coopération Arménie

Réservation : 06 08 92 17 01
Places non numérotées
Tarif unique : 20 euros

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը Տէր եւ Տիկին Փասքալէ շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Եւրօ Տիկին Աշխէն Սողոմոնեանցի *մահուան առթիւ։*

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.։*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– *Սիրվարդին՝* 04· 78· 49· 28· 87 *թիւով, կամ*
– *Ծովիկին՝* 04· 78· 49· 83· 46 *թիւով։*

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars
La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !
Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

Section de Marseille Ville
«Sossé Mayrig»

Nombreux lots magnifiques

LOTO

Dimanche 10 décembre
à 15 heures

M.A.J.C. — 12-14 rue Saint-Bazile
13001 MARSEILLE

P.A.F. : 3 cartons 15 euros
1 carton 7 euros

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

2.- CONCERT du Chœur — Samedi 9 décembre à 20h30
En l'Eglise Notre-Dame de Vie - Saint Cannot
Chants de Noël

3.- CONCERT — Dimanche 10 décembre à 17 heures
En l'Eglise des Arcades - Vitrolles
Chants de Noël

4.- CONCERT — Samedi 16 décembre à 18h30
En l'Eglise de Ensuès la Redonne
L'Année de l'Arménie

5.- MESSE — Dimanche 17 décembre à 9h45
MESSE du P. Komitas à quatre voix
Célébrée par Sa Sainteté KAREKINE II
Catholicos de tous les Arméniens

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE

DE L'UNION CULTURELLE FRANCAISE DES ARMENIENS DE FRANCE - UCFAF

Le dimanche 10 décembre à 12h30
6 cité du Wauxhall — 75010 PARIS
(métro : République)

Invité : Monsieur le Professeur
Jean-Pierre MAHE

Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
Président d'Honneur de l'UCFAF

Participation 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne au 01 39 90 66 28

Repas de fête
Tombola

UCFAF : www.ucfaf.com

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.595 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.595

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊԷՔԸՐ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պէքըր տեղեկագիրը քանի մը յատկանշական նախադասութիւններ ունի, որոնց անդրադարձած է ամերիկեան մամուլը: Օրինակներն են.– Հրաշք լուծում չկայ Իրաքի համար: Կացութիւնը գէշ է եւ կը վատթարանայ: Երկար եւ մեծածախք պատերազմ մըն է: Յաջողութեան տանող ճամբայ չկայ, նոյնիսկ եթէ հեռանկարները բարելաւուին:

Դեռ կը մատնանշուի.– «Դէպի քաոս տանող երթը կրնայ իրաքեան կառավարութեան տապալման տանիլ եւ մարդասիրական աղէտի մը: Դրացի երկիրները կրնան միջամտել: Սիւննիներու եւ շիիներու հակամարտութիւնները կրնան տարածուիլ եւ ալ–Քաիտան կրնայ քարոզչական յաղթանակ մը տանիլ»: Ուրիշ տողեր ալ կան, որոնք կը պարզեն Իրաքի տխուր պատկերը եւ ԱՄՆ–ու ձախող ռազմավարութիւնը.– «Միացեալ Նահանգներու համաշխարհային դիրքը կըրնայ նուազիլ: Եթէ իրաքեան կառավարութիւնը չօշափելի յառաջդիմութիւն չարձանագրէ, ԱՄՆ պէտք է պակսեցնէ իրենց զօրակցութիւնը: ԱՄՆ պէտք է ուղղակի խօսին Սուրիոյ եւ Իրանի հետ, ձեռք ձգելու համար իրենց յանձնառութիւնը շինարար քաղաքականութիւն տանելու Իրաքի եւ շրջանին այլ հարցերուն նկատմամբ: ԱՄՆ պէտք է խնկական ճիգեր թափեն երկխօսութիւն ունենալու համար Իրաքի բոլոր հոսանքներուն հետ, բացի ալ–Քաիտայէն»:

Հուսկ՝ «Միացեալ Նահանգները չեն կրնար հասնիլ իրենց նպատակներուն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, եթէ ուղղակի չզբաղին Իսրայէլ – Պաղեստին հակամարտութիւնով»:

Պէքըր տեղեկագրին հրապարակումէն եւ Պուշի յանձնուելէն ետք, ԱՄՆ–ու նախագահը ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ ամէն ինչ գէշ կ'ընթանայ Իրաքի մէջ, թէեւ Դեկտ. 7ին մամուլին առջեւ չատ շուզեց ընդունիլ երկրին պարզած սեւ պատկերը: Միշտ կառչած կը մնայ պայքարին «այն ծայրայեղ տարրերուն դէմ, որոնք աճարեկչութիւնը կ'օգտագործեն կասեցնելու համար ժողովրդավարութեան յառաջդիմութիւնը»: Իր կողքին էր Թ. Պլէր որ շնորհաւորած է Պուշը իր «տեսիլքին պայծառութեան» համար: Պուշ «շինիչ» կը գտնէ տեղեկագիրը եւ Փենթակոնին (Պաշտպանութեան նախարարութիւն) կը ձգէ ելք մը գտնելու լաւագոյն միջոցը: Ընդունելով հանդերձ որ կացութիւնը գէշ է Իրաքի մէջ, յաղթանակը կը մնայ իր հեռանկարը: Կ'ուզէ որ «այդ երկիրը զինակից մը վերածուի ահաբեկչութեան դէմ պատերազմին մէջ»: Մեծն–Բրիտանիոյ վարչապետն ալ զօրավիգ է իրեն: ԱՄՆ–ու նախագահը հետաքըրքրական գտած է «զօրակցութեան միջազգային խումբ»ի մը գաղափարը, զոր տեղեկագիրը կ'առաջարկէ:

Սուրիա գոհունակութեամբ ընդունած է Պէքըր տեղեկագիրը եւ կառավարութեան օրաթերթը՝ Թեշրին կը գտնէ որ փաստաթուղթը ցոյց կու տայ սուրիական դիրքին տրամաբանական հիմը եւ կ'աւելցնէ թէ «բնական է եւ անհրաժեշտ որ երկխօսութիւն մը ըլլայ Սուրիոյ հետ, որպէս Իրաքի դրացի երկիր, որ կենսական դեր կը խաղայ իսրայէլ – արաբական հակամարտութեան մէջ»: Սուրիոյ վարչակարգը համոզուած է որ «յաղթող կողմը» կը գտնուի ինք եւ Պաաս կուսակցութեան բարենորոգող մէկ անդամն ալ՝ Այման Ապտէլ Նուր գովքը կը հիւսէ ճէյմս Պէքըրի փոր «իմաստուն մը» կը նկատէ: Ցոյս կայ նաեւ որ ԱՄՆ այլեւս չեն կրնար անտեսել Սուրիան:

Միւս կողմէ, Իսրայէլի վարչապետն ալ բոլորովին տարակարծիք է այս տեղեկագրին, որ կրնայ նեղ կացութեան մատնել Իսրայէլը, քանի ամերիկեան քաղաքականութիւնը փոփոխութիւն կրնայ կրել, կապ մը նկատելով Իրաքի տագնապին եւ իսրայէլ–արաբական հակամարտութեան միջեւ: Օլմերթ յայտարարած է.– «Տեղեկագիրը չի ցոլացներ Միացեալ Նահանգներու դիրքը, այլ կարծիք մըն է Միացեալ Նահանգներու մէջ»: Բարձրաստիճան պատասխանատու մըն ալ Իսրայէլի համար շատ «մտահոգիչ» կը գտնէ Պէքըր տեղեկագիրը, որովհետեւ կը նշէ նաեւ 1948ի պաղեստինցի գաղթականներու վերադարձի իրաւունքը: Այս կէտը Իսրայէլի գոյութեան իսկ սպառնալիք մը կը նկատէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՐՀԱՆ ՓԱՄՈՒՔ Սթոքհոլմի մէջ Դեկտեմբեր 7ին ստացած է Նոպէլեան մրցանակը: Իր ելոյթին մէջ ծանրացած է հօրը առընչուած յուշերուն վրայ. ըսած է թէ ան կարդալէ ետք իր առաջին վէպին ձեռագիրը, նախատեսած էր այսօրուան մրցանակը: Վիպագիրը պաշտօնական հանդիսութեան նախօրեակին պատասխանած է լրագրողներու հարցումներուն. անոնցմէ մէկուն Հայկական Ցեղասպանութեան մասին հարցումին պատասխանած է թէ առիկա շատ ծաւալուն նիւթ է եւ չի փափաքիր երկու–երեք վայրկեանի մէջ նման հարցի մասին արտայայտուիլ: Թրքական թերթեր կ'ափսոսային որ առիթը չէ գործածած «այդ նիւթը պատմաբաններու կալուածին կը պատկանի»ի ոճով պատասխան մը տալու եւ ջնջելու նախապէս այդ մասին ըրածներուն ժխտական ազդեցութիւնը:

ՀԱՍԱՆ ՆԱՍՐԱԼԼԱՀ, Հեզպոլլայի ընդհանուր քարտուղարը, որ գաղտագողի կ'ապրի Լիբանան իսրայէլեան յարձակումներէն ի վեր, կոչ մը ըրած է Դեկտ. 7ին, տեսերիզի միջոցաւ, որպէսզի կազմակերպուած սիթ–ինը շարունակուի Պէյրութի մէջ, մինչեւ որ կառավարութիւնը հրաժարի: «Անոնք որոնք կը յուսան թէ վերջ կու տանք շարժումին, կը սխալին» կ'ըսէ: Կոչին մէջ կրկնած է թէ իր պահանջն է «ազգային միասնականութեան կառավարութիւն մը կազմելը, որ միակ միջոցն է խուսափելու օտար հոգատարութենէ մը Լիբանանի վրայ»: Ծանօթ է որ հսկայ ցոյց մը տեղի ունեցած էր Դեկտեմբեր 1ին եւ անկէ ի վեր քանի մը հազար ցուցարարներ կը մնան տեղւոյն վըրայ, գիշեր ու ցերեկ կառավարութեան հրաժարումը պահանջելով: Ցոյցի կոչ մը եւս եղած է Կիրակի, Դեկտեմբեր 10ի համար: Նասրալլահ կ'ըսէ նաեւ թէ ճակատումի չեն դիմեր, նոյնիսկ եթէ իրենցմէ 1.000 հոգի սպաննուի: «Մեր զէնքերը, կը ճշդէ, միայն իսրայէլացի մեր թշնամիին համար են»: Ընդդիմութեան համար (Հեզպոլլա, Ամալ, Աուն) կառավարութիւնը օրինաւոր ըլլալէ դադրած է, երբ սուրիամէտ 6 նախարարներ հրաժարած են Նոյեմբերի կէսերուն եւ երկիրը ծանր տագնապի մը մէջ է:

ԼԻՏՎԻՆԵՆԿՈՅԻ Թաղումը կատարուած է Դեկտեմբեր 7ին Լոնտոն, բայց իր թունաւորման եւ մահուան պարագաները միշտ խորհրդաւոր կը մնան: Թունաւորուած էր փոլոնիոմ 210ով, Նոյ. 23ին եւ կը պարզուի այլեւս, որ շողագործօն այդ թոյնին վաճառքը ազատօրէն կը կատարուի համացանցի միջոցաւ: Բայց, Անգլիացիներուն համար մարդասպանութիւնը հաստատուած է: Ֆայնանշըլ Թայմզի Դեկտեմբեր 7ի թիւին մէջ ալ, նախկին վարչապետ Եգոր Կայտար, յօդուածով մը կը յայտարարէ որ ինք ալ դիտակցօրէն թունաւորուած է ռուսական իշխանութեան վնասել ուզող հակառակորդներու կողմէ: Լիտվինենկոյի վերաբերող հարցին գլխաւոր դէմքն է՝ Լուգովոյ, հակառակ անոր որ անպայման խօսիլ կ'ուզէ Սքոթլանտ Եարտի քննիչներուն, Դեկտեմբեր 7ին դեռ չէր հարցաքննուած: Ցարդ յայտնի չէ թէ ի՞նչ ձեւով թոյնը կիրարկուած է Լիտվինենկոյի, բայց հաստատուած է որ ադնուաղն երեք հոգի թունաւորուած են, որոնց հանդիպած էր Նոյեմբեր 1ին: Ասոնք են իտալացի Մարիօ Սքարամելլօ եւ երկու Ռուսեր՝ Լուգովոյ եւ Կովտուն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկաթուղիի որոշ գիծեր գործադուլի մէջ են Դեկտեմբեր 6էն ի վեր եւ շարժումը կրնայ ծաւալիլ շաբաթավերջին: Շարժումին նախաձեռնած են ուղեվարները եւ բողոքը հիմնուած է ժամանակացոյցերու ձմրան կարգադրու-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Դեկտեմբեր 7ին, նշելու համար Սպիտակի երկրաշարժին 18րդ տարելիցը, Գիւմրի գացած են նախագահ Ռ. Քոչարեան, Ազգային Ժողովի ու կառավարութեան ներկայացուցիչներ, «Հայաստան» հիմնադրամի գործադիր տնօրէնը, զինուորականներ, կուսակցականներ, պաշտօնատարներ, մշակութային գործիչներ: Նախագահ Ռ. Քոչարեան ծաղկեպսակ զետեղած է քաղաքին կեդրոնական հրապարակին յուշարձանին, ապա այցելած է նոր քաղաքապետարանին շինութեան վայրը, Սեպտեմբերին բացուած լողարանը, հուսկ Շիրակի մարզպետարանին մէջ խորհրդակցական ժողով գումարած է:

Յուշի օրուան առթիւ լրասփիւռները անգամ մը եւս կ'անդրադառնան Գիւմրիի մէջ տակաւին շուրջ 4.000 անօթեւան ընտանիքի գոյութեան եւ քաղաքին կենսական անհրաժեշտութիւն ներկայացնող տնտեսական զարգացման քաղաքականութեան բացակայութեան:

***

ԿԱՐՍ – ԲԱՔՈՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ ՄԱՍԻՆ

ԱՄՆ–ու «Հայկական համագումար»ին ջանքերով Գոնկրէսին Ներկայացուցիչներու ժողովը Դեկտեմբեր 6ին արգիլած է որ երկրին Արտածումի եւ Ներածումի դրամատունը գումար յատկացնէ Կարս – Ախալքալաք – Թիֆլիս – Բաքու երկաթուղիին կառուցումին: Ինչպէս ծանօթ է, այդ երկաթուղին կը շրջանցէ Հայաստանը: Ներկայացուցիչներու ժողովին որոշումը յղուած է նախագահ Պուշի վաւերացումին:

Միւս կողմէ «Վրացական երկաթուղի» ընկերութիւնը տեղեկացուցած է թէ մօտօրէն յայտնի կ'ըլլան նոյն երկաթուղիին շինութեան համար բացուած մրցումին յաղթականները:

***

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ԶՕՐԱԿԻՑՆԵՐԸ

ՎՈՒԱՄ–ը (Վրաստան, Ուկրանիա, Ադրբեջան, Մոլդովա) յայտարարութեամբ մը դէմ արտայայտուած է ԼՂՀ Սահմանադրութեան հանրաքուէին: Մեկնաբանելով այդ յայտարարութիւնը Վ. Օսկանեան ըսած է թէ այդ երկիրներէն Վրաստանը, Ուկրանիան եւ Մոլդովան կրկին Ադրբեջանի խաղը կը խաղան, միջամուխ ըլլալով հարցի մը որ իրենց չի վերաբերիր: Այդ յայտարարութիւնը հիմնուած է հանրաքուէն բանակցութեան հոլովոյթին խոչընդոտ նկատող Բաքուի պնդումներուն, ինչ որ ճիշդ չէ, ըստ նախարարին որ իրական խոչընդոտը համարած է Ղարաբաղի ժողովրդավարական գործընթացներուն Ադրբեջանի անհանդուրժող արձագանգը, գայն բանակցութեան կողմ ընդունելու մերժումը, հարցը զէնքի ուժով լուծելու կոչերը:

***

«ԱՐՄԱՎԻԱ»ՅԻ ՆՈՐ ԹՌԻՉՔՆԵՐԸ

«Արմավիա» ընկերութիւնը տարեվերջէն առաջ նոր թռիչքներու կը ձեռնարկէ դէպի Թիֆլիս եւ Աշխաբադ: Նոյեմբեր 16էն ի վեր կը կատարուին Մինսկ – Երեւան – Մինսկ եւ Երեւան – Թեհրան – Երեւան թռիչքները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՊՐՈՍ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԸՆԴՈՒՆԵԼ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան բանակցութիւնները կասեցումէ փրկելու համար Անգարա վերջին պահուն առաջարկած էր կիպրական օդանաւերուն եւ նաւերուն բանալ իր օդակայաններէն մէկը, ինչպէս եւ միջերկրականեան նաւահանգիստ մը, մէկ տարուան պայմանաժամով: Միութեան ներկայի նախագահ Ֆինլանտայի Արտաքին գործերու նախարարը յայտնած է թէ դրական որոշում մը կը նկատուէր ան եթէ պայմանաւոր չըլլար: Արդարեւ, Թուրքիա այդ ընդառաջումին հետ պայման կը դնէր որ իր քայլին փոխարէն Եւրոպական Միութիւնն ալ վերջ տար Կիպրոսի հիւսիսային գօտիին մէջ հռչակուած Թրքական հանրապետութեան մեկուսացումին: Պայման էր նաեւ որ Կիպրոսի հանրապետութիւնը ընդունի Թրքական գօտիին օդակայանին բացումը:

Ցատկապէս այս վերջին կէտը կիպրական իշխանութիւններուն բուռն մերժումին առարկայ եղած է. անոնք անընդունելի համարած են նման արտօնութիւն, այն պատճառով որ առիկա կը նշանակէ Թրքական հանրապետութեան ճանաչումը: Աթէնք ալ առարկած է որ Թուրքիա պարտի իր բոլոր նաւահանգիստներն ու օդակայանները բանալ Միութեան անդամ բոլոր երկիրներուն:

Ցստակ է որ իրմէ պահանջուածին ուղղութեամբ բաւական անորոշ քայլով մը Անգարա կը ջանայ ժամանակ շահիլ, ատոր հետ փորձելով նաեւ Կիպրոսի Թըրքական հանրապետութեան գոնէ անուղղակի ճանաչումը ձեռք ձգել: Հարցը հոն է որ Թուրքիոյ անդամակցութեան հակառակ ամէն բանի կողմնակից երկիրներուն եւ համաձայնագիրներու առանց այլեւայլի յարգանք ակնկալողներուն միջեւ կրնայ նոր վէճերու դուռ բանալ Անգարայի անակնկալ առաջարկը:

ՂԱՐԱԲԱՂ՝ ՄԻՒՍ ԵՐԿԻՐԸ

Գ.

ԼՂՀ մտնող «օտարական»ը պէտք է պաշտօնապէս արձանագրուի. որպէս այդ կը նկատուի ամէն մարդ որ չունի հայաստանեան անձնագիր, կամ կեցութեան արտօնագիր ու պարտի այցագիր ունենալ: Այդ ձեւակերպութեան վայրն է արտաքին գործերու նախարարութիւնը: Ազատամարտիկներու պողոտային վրայ, Շահումեանի արձանին գտնուած բոլորաձեւ հրապարակէն ոչ հեռու, քարաշէն գեղեցիկ փոքր շէնքի մը մէջ կը գործէ ան: Դրան վրայ կը ծածանի ղարաբաղեան եռագոյնը: Դուռը բաց է, ներսը բակին մէջ, սանդուխներուն վրայ քանի մը ոստիկանի կը հանդիպիս. մէկը ցոյց կու տայ այցագիրներու, արձանագրութեան գրասենեակը, մուտքի յարկին ձախի նրբանցքին վրայ: Երեք գրասեղան ու երեք պաշտօնեայ կայ հոն, երկուքը՝ երիտասարդուհիներ: Փողոցին ձրգած լրջութեան, մաքրութեան տպաւորութիւնը հոս ալ կը շարունակուի: Շէնքը, սենեակը ամենապարզ կահաւորումով են, նուազագոյն խօսքերով ու ամենակարճ ժամանակի մէջ գործը կը կարգադրուի: Ո՛չ «այսօր գնա՛, վաղը եկուր»ի ձգձգում, ո՛չ անհարկի ձեւակերպութիւններ, կամ ծուլութեան արդիւնք դժկամութիւն: Ամենայն յստակութեամբ կ'ըսուի «կարելի»ն ու «չի կարելի»ն: Ու քանի մը վայրկեանէն դուրս կ'ելլես անունդ կրող կնքուած, ստորագրուած երկու թղթիկով 2–3 օրեան «ղարաբաղցի»ութեան իրաւունք ստացածի գոհունակութեամբ:

Ստեփանակերտին տրուած բարի՛ իրիկունէն ու բարի՛ լոյսէն ետք պէտք է բռնել Հադրութի ուղղութիւնը: Բանաստեղծ–մտաւորական բարեկամի մը ընկերակցութեամբ կը մտնենք Բորիսին կառքը ու ճամբայ կ'ելլենք: Ան վստահաբար ամէնէն վարպետ, ամէնէն շրջահայեաց, ամէնէն սակաւախօս շարժավարներէն է Ստեփանակերտի: Ո՛չ անմիջապէս ձայնագիրը գործի կ'անցընէ, անտանելի երգերու յաջորդութեամբ թունաւորելով ճամբորդութիւնը, ո՛չ ալ քշելու աներեւակայելի լարախաղացութիւններ կը փորձէ, ամէն պահու սիրտդ բերանդ բերելով: Գրեթէ յարգանքով կը պատասխանէ մեր՝ երեք ճամբորդներուս հարցումներուն որոնք կը վերաբերին ամէն բանի. ճամբուն, աջի, ձախի բլուրներուն, գիւղերուն, առուակին, ծառին: Ճամբան «Հայաստան» հիմնադրամի մարտավարական երկրորդ կարեւոր նախաձեռնութեան՝ «Հիւսիս–Հարաւ» ճանապարհին արդիւնքն է: Աջին քիչ մը հեռուն երեւցող լեռը՝ Քիրսը: Ասդին բարձրադիր դիրքով իշխողը՝ Շուշին: Ամէն բան, ճամբուն կպրագոյն ժապաւէնէն զատ, թաթխուած է թանձր կանաչի մը:

Ճամբայ ելլելէ առաջ, հետաքրքրական էր վառելանիւթ ամբարելու գործողութիւնը: Քարիւղին խենթեցած գիները իրենց տեղը պիտի չզգային Ղարաբաղի կառքերը: Անոնք կազով բանող սարքերով ալ օժտուած են ու կազի կայաններէ վառելանիւթ կը գնեն: Ամբարումի պահուն պարտադիր է որ շարժավարը միայն գտնուի կառքին մէջ ու կանոնը տառացիօրէն կը յարգուի:

Ստեփանակերտէն հարաւ իջնող ճամբան կ'անցնի իրերայաջորդ գիւղերու մէջտեղէն. Սարուշէն, Կարմրակոչ, Տող, Ծակուռի, Դրախտիկ մէկ քանին են անոնցմէ. բոլորն ալ թաղուած կանաչութեան մէջ, երբեմն ամայացածի տեսքով: Դաշտերու, բլուրներու կողերուն վրայ անասուններ կ'արածեն յաճախ .կովերու, ոչխարներու հօտերուն հովիւ մը, շատ անգամ պատանի, կ'ընկերանայ. խոզերը ձգուած են իրենց գլխուն:

Գիւղերուն մէջ երբեմն ուշագրաւ է անմարդաբնակ ու կմախացած տուներու գոյութիւնը: Ո՛չ դուռ ունին, ոչ պատուհան. չորս մերկ պատ մնացած է յաճախ: Մեծ մասով քարաշէն են: Գեղեցիկը ղարաբաղեան տիպի այն միւս տուներն են որոնց կարեւոր տոկոսը նորոգուած է, հետեւաբար բնակուած. փայտաշէն փակ պատշգամներով, անպայման պարտէզով մը շրջապատուած, մէկ, կամ երկու յարկով կառոյցներ են: Ակամայ կը տարուիս մտածելու թէ ի՛նչ առեղծուած է որ պուտ մը բախտով զըւիցերական գիւղերը ու ասոնք, ամէն բանով այնքան նման իրարու, ա՛յնքան տարբեր ճակատագրեր կ'ունենան: Առաջիններուն մինչեւ յետին խոտը, տերեւը խնամքի արժանի են, մինչ հոս հարկ է սպասել բանակցային հոլովոյթի արդիւնքներուն, հիմնադրամի կամ այլ աղբիւրներու մէջ գումարներու կուտակումին, որպէսզի անհրաժեշտը ձեռք ձգուի. ազատութիւն, խաղաղութիւն, ապահովութիւն, ապա՝ ճամբայ, տուն, դպրոց, ջուր ուժանիւթ, ու բանակը՝ «եւայլն»ներու: Մե՞նք սխալած ենք մեր երկար, փառաւոր, հերոսական պատմութեան ընթացքին, թէ՞ աշխարհի բաները սխալ դասաւորուած են: Այնպէ՛ս կ'ուզես որ Դրախտիկ ըլլան ոչ միայն մէկը, այլ բոլո՛ր գիւղերը, եւ ո՛չ միայն բնութեան գեղեցկութեամբ:

Բայց իրականութիւնը ըղձանքի, երազի տեղ չի ձգեր: Քանի՛ ճամբան կ'իջնէ դէպի հարաւ ու կը մօտենայ սահմանային շրջաններու, կը սկսի ուշադրութիւն գրաւել զինուորական կէտերը, զօրանոցները: «Հո՛ս ենք» կ'ըսեն անոնք, հակառակ որ ամէն քայլի զինուորները չես հանդիպիր:

Հիւսիս–Հարաւ ճանապարհը որ իսկապէս ռազմավարական իմաստ ունի, ատոր տեղւոյն վրայ կ'անդրադառնաս լաւագոյն ձեւով, տակաւին ամբողջովին չէ աւարտած: Կէսէն անդին տեղ տեղ ընդունելի կացութիւն մը ունի, բայց կան մէկ–երկու հատուածներ ալ որոնք ուղղակի հող–քար վիճակի մէջ են տակաւին: Դժուար չէ երեւակայել թէ աշնան անձրեւներով, որոնց մասին կը յուշեն բլուրներուն կատարներէն կախ ամպերը, եւ ձմեռուան ձիւնով ի՛նչ ճգնաժամ կը սպասէ այդ հատուածներէն անցնելու պարտադիր շարժավարին, անցորդին, հովիւին: Քսակները լայն բանալու հարկը քիչ անգամ այդքան սուր կերպով զգալի կ'ըլլայ: Եւ ըսել որ տակաւին այդ մայր ճամբան պէտք է կապել աջի ու ձախի գիւղերուն:

Հոկտեմբերի տաքցնող արեւու մը տակ կը յայտնուի Հադրութը. մաքուր, կարգին գլխաւոր ճամբուն վրայ, կեդրոնը, քանի մը պաշտօնական շէնքեր. աջ ու ձախ երկու կանաչապատ բլուրներ որոնց ձեւացուցած հովիտին մէջ տեղաւորուած է քաղաքը: Քիչ մը կը նմանի յարմար խոռոչի մը մէջ զետեղուած թռչունի բոյնի. կամ լայնարձակ պարտէզի մը որ տարածուած է բլուրներու կողերուն փէշերուն, եւ ուր մարդիկ շինած են իրենց տուները, դպրոցը, խանութը: Առաջին ընդհանուր նայուածքով շէն ոստան մըն է, թէեւ մեծաթիւ բնակչութեան մը նշանները չես տեսներ: Քիչ մարդ կայ փողոցը:

Զիս Հադրութ տանողը Ղարաբաղէն նոր անկիւն մը տեսնելու հետաքրքրութենէն առաջ ընտանեկան կապի մը հեռաւոր հետքն է, նոյնատեն հեռուէ–հեռու գիրի ճամբով հաստատուած նոր բարեկամութիւն մը: Առաջինին հետապնդումին, պրպտումին համար պէտք է գտնել շրջանի Հին Թաղլարը որ կ'ենթադրեմ թէ գիւղին անցեալ դարասկիզբի «Քէօհնէ Թաղլար» անուանումին տարբերակն է: Հին անցագիրէ մը հանուած այդ անունը առաջին մագնիսը եղած է դէպի Հադրութ քաշող: Ու քարտէսին վրայ հազիւ երկու մատ է միջոցը Հադրութ կեդրոնին ու այդ գիւղին միջեւ: Բայց հոն հազիւ հասած կը բացատրեն թէ այդ գիւղը դիմացի բլուրին ետին է ու չարքաշ, ճիփի նման կառքով մը միայն կարելի կ'ըլլայ գագաթը բարձրանալ, միւս կողմը իջնել: Մէկ օրով ծրագրուած մեր այցը ատոր կարելիութիւն չի կրնար տալ: Իսկ Ստեփանակերտէն մեր գացած ինքնաշարժը այդ ստորիճանի չարքաշներու կարգին չի պատկանիր: Գիւղը գտնելու գործը յաջորդ անգամուն յետաձգելով, օրը կը յատկացնենք նոր բարեկամութեան գլխուն:

Ա. ԹՕԹՈՅԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Առէ՛ք մեծղի պաստառ մը ու վրձինի ճարտար հպումներով, հատու զարկերով փորձեցէք պատկերացնել ժամանակ եւ միջավայր կենդանացնող ինքնայատուկ աշխարհ մը: Աշխատեցէք ապրեցնել մօտաւոր անցեալն ու միաժամանակ անմիջական ներկան, իրենց իւրայատուկ դէմքերով: Հոգեխառնութիւններու, մտայնութիւններու եւ մտածումներու չե՛շտ ցուցադրութեամբ: Այնուհետեւ, ջանացէք ներկայացնել ոմանց (իմա՝ բազմութիւններ) այժմու դաւանութիւնը, ասոնց կրօնամոլ հայեացքները, ծայրայեղ տեսութիւնները եւ այլք: Կողքին՝ ցուցակագրեցէք վարք ու բարք, նիստ ու կաց: Եւ, ամբողջը հրամցուցէք բաբախուն, կենդանի շունչով: Այլապէս խօսուն պաստառով: Ըսենք՝ եփուն–եռուն բեմով:

Տուեալ առաջադրութիւնը, երբ հիմնական միտում, բացորոշ կը դառնայ Եգիպտացի գրող Ալաա Էլ Ասուանի մօտ: Ասոր Իմրաթ Եագուպեան(*) խորագրեալ երկարաշունչ վէպը,– լայնարձակ պատում յիրաւի, լոյսին կը հանէ եգիպտական ընկերութեան այժմեան դէմքը, իր բազմապիսի երեսներով, բազմադէմ խաւերով, այլաբնոյթ, ստէպ այլամերժ նկարագրով: Թատերաբեմն է մեծահարուստ Հայու մը՝ Յակոբ Եագուպեանի 1934ին յղացած եւ կառուցանել տուած տասը յարկանի մեծաշուք շէնքը՝ Գահիրէի կեդրոնական պողոտաներէն Սուլիման փաշայի վրայ: (Այժմ ծանօթ այլ անուամբ): Հեղինակին ըսելով ողբացեալը եղած է նախագահը Եգիպտահայ գաղութին: (Կը պակսին մանրամասներ)

Ե՛ւ քաղաքական ե՛ւ ընկերային կրկնակ երեսներով յատկանշելի «ցուցասրահ» մը կը թուի ըլլալ հայ մեծատունին փարթամ շէնքը: Յիրաւի, գոգցես պարզէր նորօրեայ «Պատմութիւն»ը բուրգերու երկրին: Նասերեան զինուորական յեղափոխութենէն առաջ, իշխանութիւնը իր ձեռքը կեդրոնացուցած կամ՝ իշխանութեան մերձ ունեւոր դասի մը խճանկար դէմքը պարզորոշ կ'երեւի հոն: Բացորոշ տեսքով: Ստուգիւ, շէնքին մնայուն բնակիչներն են նախարարներ, քանի մը երեւելի հողատէրեր, օտարազգի շահադէտ գործատէրեր եւ, երկու միլիոնատէր Հրեայ: Ստորգետնեայ կառատան մէջ ալ շարք կը կազմեն Ռոլս–Ռոյսեր, Պուիքներ, Շեվրոլէներ...: Հակադիր պատկեր մը այս անգամ 1952էն սկսեալ: Պետական հարուածէն ասդին: Հիմա նոր բնակիչներն են իշխանութիւնը ձեռք անցուցած զինուորականներ, բարձրաստիճան սպաներ, մէջերնէն մէկը նոյնիսկ զօրավար:

Ի՞նչ խօսք, ասոնք տնատէր կը դառնան իրենց կողակիցներով, ըսպասաւորներով, խոհարարներով, աղախիններով, ոմանք այս վերջիններէն, լռելեայն հասկնալի՝ պարզօրէն հարճեր գուրգուրալի: Նկատելին այն է, թէ նորաբնակներէն ոմանց պատճառաւ Վարին Եգիպտոսն է, որ յարձակունակ թափով իր տիրութիւնը կը հաստատէ հոն: Ֆելլահի (արաբ գիւղացի) հոգեխառնութեամբ, մտայնութեամբ, նիստ ու կացով, նոյնիսկ առտնին... բադերով, սագերով, ճագարներով...:

Քանի մը տիպար,– կեդրոնական, անշուշտ,– ցայտուն գոյներով կը պարզեն երկրին վերջին տասնամեակներուն արձանագրած յարափոփոխ հոլովոյթը՝ արքայական, պալատական ժամանակներէ մինչեւ ներկայ ծայրայեղ կրօնամոլ իսլամապաշտ օրերը: Անկասկած, եգիպտական ընկերութեան դիմագիծն է փոխուած, հասկնալի եւ, խոստովանինք, ըմբռնելի պատճառներով:

Բարեսէր եւ բարեհաճ: կենցաղասէր եւ կնահաճոյ: Զաքի Պէյ Հայուն շէնքին վաղեմի բնակիչներէն մին է, անկասկած: Ամէնէն համակրելի տիպարը միանգամայն: Ի՛նչ փոյթ, թէ Նասերեան զինուորական յեղափոխութեամբ, Պետական ծանօթ հարուած 1952 Յուլիսի, ինքն ալ ոմանց պէս կը զրկուի ազնուական դասին վերապահեալ ի՛նչ–ի՛նչ մենաշնորհներէ, բարձր խաւին իւրայատուկ կամայական քմայքներէ՝ բազմադիմի, հարկաւ: Երանե՛լի անցեալի՝ կորուսեալ ժամանակներու կարօտով ակաղձուն, պատրանքներու հիւսքով օրօրուն վաւաշոտ մարդը կը մնայ դեռ ան: Խորհրդանշական պատկերը ցայսօր տիրող մտայնութեան մը, իր մայրամուտը տեսնող որոշ խաւի մը մարդոց համար: Եգիպտական ընկերութեան թէկուզ նօսր, բայց բաղկացուցիչ մէկ տարրը անկասկած:

Կ'ուզէ դառնալ ոստիկան: Երիտասարդ տարիքին՝ Թահա լուսաւոր երազներով օրօրուն, կը մտածէ ծառայել հանրութեա՛ն, իր ազգակիցներո՛ւն, երկրի՛ն, հայրենիքի՛ն: Կը ձգտի, երբ համազգեստա-

ւոր քաղաքացի՝ օրինապահ եւ օրինասէր, սանձել–պատուհասել օրինազանցներն ու յանցապարտները: Կ'ուզէ պայքարիլ հանրային ցեցերու դէմ: Երիտասարդ է Թահա, ուստի չի գիտեր թէ վեհ ու ազնիւ գաղափարները յաճախ խոտոր կը համեմատին կեանք կոչուած չոր ու ցամաք իրականութեան հետ: Ցայտնապէս որոշ երկինքներու տակ: Որոշ հողամասերու վրայ: Զմանրամասնենք: Ըսենք միայն, թէ ան ան չուտով, դժնեայ փորձութենէ մը ետք, կը յաճախէ մզկիթներ: Ուշի–ուշով կը հետեւի Շէյխ Շաքերի հոգեւոր քարոզներուն ուշադիր՝ կը սերտէ իր լուսաւորչին խօսքերը, կ'իւրացնէ այս վերջնոյն արձակած կրօնաշունչ պատգամները, հիացական ակնարկներով կը վաւերացնէ հիմնովին աստուածաբանական ուսուցումներ, տեսութիւններ եւ այլ: Միով բանիւ՝ բոլորովին նոր, ինքնայատուկ աշխարհ մըն է, որ իր լուսաւոր, լուսավառ, իր երանաւէտ, երջանկաւէտ երեսներով կը յայտնուի մեր երիտասարդին աչքին առաջ:

Այլեւս առաջուան միամիտ Թահան չէ: Երկրին կարգ ու սարքին արդարութեան հաւատացողը չէ ան հիմա: Այժմ ուրիշ է եւ, արդէն չուտով զինք կը գտնենք Ժամաա Իսլամիայի շարքերուն մէջ: Պատրաստ գերագոյն զոհողութեան, զոհաբերութեան:

... Կամօքն Աստուծոյ եւ անոր երանելի Մարգարէին՝ ընտրեալներուն մաս կը կազմես հիմա... Կ'աւետեն շարժման առաջնորդները: Վճիռը՝ անբեկանելի, կ'արձակուի: Թակարդը կը լարուի: Գնդակներու տարափ մութ գիշերին, կը զգետնուի իր առանձնատան մուտքին գաղտնի սպասարկութեանց ճիւաղներէն մին՝ Գնդ. Սալահ Ռաշուան: Իրենց կողմէ «անհաւատ մսագործը» որակուած դահիճը: Երիտասարդ ահաբեկիչն ալ, իր կարգին, փոխադարձ հրացանաձգութեան զոհերէն կ'ըլլայ: Հիմա կը նկատուի մարտիրոս, անձնուրաց – անձնազոհ, սրբազնագոյն իտէալին համար նահատակի պսակին արժանացած հերոս:

***

Հետեւցնենք կրկին: Մեծ թէ փոքր, կարեւոր թէ միջակօրեար տիպարներու ցուցադրութեամբ, հոգեխառնութիւններու, հոգեբանութիւններու, հայեացքներու եւ հանգամանքներու պատկերացումով, պարզաբանումով, գրագէտը կը ձգտի կարելւոյն չափ հարազատ գոյներով ներկայացնել այժմեան Եգիպտոսի ժողովրդեան դէմքը: Բազմադէմի, բազմապիսի, միանգամայն: Կը ձգտի նոյնպէս շրջանակել վերջին տասնամեակներու բախտորոշ անցուդարձերը, սոէպ յետին արարուածներով: Առաւել պարզորոշ դարձնելու մօօք դէմքը այժմեան Եգիպտոսի:

Դիւրահաղորդ եւ դիւրըմբռնելի՝ վէպը կը կարդացուի մեծ հաճոյքով:

Գրաւականը յաջողութեան:

Ժ.Մ.

(*) «L'IMMEUBLE YACOUBIAN»
ALAA EL ASWANY
Roman traduit de l'arabe (Egypte)
par Gilles GAUTHIER
Actes Sud 2006

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի ՀՄԸՄ-Կամք մարզասրահին մէջ, Նոյ. 11-ին, բացումը կատարուած է ՀՕՄ-ի Սօսէ մասնաճիւղի կազմակերպած տօնավաճառին: Տիկին Ովսաննա Լիպարեան հատած է տօնավաճառի բացման ժապաւէնը, ապա, ներկաները երգած են ՀՕՄ-ի քայլերգը: Տաղաւարներէն ներս աշխատած են 50 կամաւոր ընկերուհիներ: Երկու օրերու ընթացքին խուռներամ բազմութիւն մը փութացած է տօնավաճառ: Տեղի ունեցած է նաեւ վիճակահանութիւն մը:

***

ՊՈԼՍՈՅ Տատեան վարժարանի երդիքին տակ, Նոյ. 18ին, վարժարանի փոքրիկ աշակերտները ձեռնարկած են նաեւ իրենց դասընկերներով չափահասներու ներկայացնելու Երեւանի Մատենադարանը: Թարգմանչաց տօնին առթիւ, պատրաստած են «Մատենադարան» կոչուած հանդէս մը: Ձեռնարկը յղացուած ու բեմադրուած է գերասան եւ բեմադիր Արամ Կոստանեանի կողմէ: Ինչպէս շեշտած է անօրէնուհի Հերմինէ Պէնլիօղլու իր բացման եւ փակման խօսքին մէջ, Տատեան վարժարանը ձեւով մը աւանդութիւն դարձուցած է նմանօրինակ ներկայացումներու պատրաստութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ - 15ԱՄԵԱԿ Ռ.Ա.Կ.-Ի ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Ինչպէս ողջ Սփիւռքը, Մարսէյլի հայութիւնն ալ երկփեղկուած մնաց երկար տասնամեակներ, եր ժխտականներով ներգաղութային կեանքի շատ մը երեսակներուն վրայ: Իրաց այս կացութեան դարման ճարելու միտքով՝ ոմանք ուԹսունական թըւականներուն իսկ անհրաժեշտ համարեցան երրորդ ուժի մը ստեղծումը: Սակայն, վրայ հասած երկրաշարժը, արցախեան պահանջատիրութիւնն ու այլ հարցեր ուշացուցին այդ քայլը: Երէց ռամկավարները վաղուց հրաժեշտ տուած էին այս աշխարհին: Ու նորերով –որոնցմէ արժէ յիշել Ռոզա Տօնիկեանը, Ալեքսանդր Պապայեանը, Թորոս Աթթոյեանը, Պետրոս Մաչոյեանը, Արթաքի Յակոբեանը, Շահան Խուդավերդեանը, Ժան-Փիէր Պէրպէրեանը, Կարապետ Սայապալեանը եւ Տիրան Կարապետեանը–, Հայաստանի երկրորդ անկախութենէն հազիւ մէկ շաբաթ վերջ, հիմնուեցաւ Մարսէյլի Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան նոր ակումբը, որ մկրտուեցաւ այդ թուականէն քիչ առաջ մահացած «Յակոբ Կօչկարեան»ի անունով: Առաջին օրէն, ակումբը վայելեց երեսփոխաններ Կի Թէսիէի եւ Ռոլան Պլումի նեցուկն ու քաջալերանքը: Անցան տարիներ, Մարսէյլի ռամկավարները իրենց կարելին ըրին կամուրջ, շաղկապ հանդիսանալու գաղութիս զանազան հոսանքներուն միջեւ, միշտ նպատակ ունենալով, գաղութին միասնականութիւնը եւ հայութեան ու Մայր Հայրենիքի գերագոյն շահերը:

Կիրակի, Նոյեմբեր 26ին, ակումբը տօնեց իր 15ամեակը: Նախ, առաւօտուն, Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած հոգեհանգստեան պատարագով ի յիշատակ հանգուցեալ նուիրեալներու եւ շարքայիններու: Անոնցմէ յիշենք Արմենական շարժումի հիմնադիր Մկրտիչ Փորթուգալեանը (որուն թոռնուհին, 88ամեայ եւ տակաւին ժիր Տիկին Սաթենիկ Յարութիւնեան ներկայ էր) եւ այս տարի մահացած՝ ակումբի առաջին նախագահուհին Տիկին Ռոզա Տօնիկեանը:

Յուսկ, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ տրուած ճաշով –որուն նախագահեց Մարսէյլի 10րդ եւ 11րդ թաղամասերու թաղապետ, երեսփոխան Կի Թէսիէ– եւ որու մասնակցեցան աւելի քան 80 հոգի: Հիւրերու կարգին յիշենք Մարսէյլի եւ Լա Սիոթայի քաղաքական խորհրդականներ Ժան-Փիէր Պէրպէրեանը եւ Ջաւէն Ալեքսանեանը, Հ.Յ.Դ.-ի ներկայացուցիչ Զարեհ Մինասեանը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան ներկայացուցիչ Տոքթ. Ջաւէն Գաբրիէլեանը, թաղային խորհրդականներ եւ Կօչկարեան ողջ ընտանիքը Վալանսէն եկած: Գործադրուեցաւ կոկիկ գեղարուեստական բաժին մը արտասանութիւններով եւ երաժշտութեամբ, դաշնակահար Սարգիս Բալոյեանի եւ երգչուհի Անահիտ Կարապետեանի կատարումներով: Իր ելոյթին մէջ երեսփոխան Կի Թէսիէ –որ միաժամանակ Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի Պաշտպանութեան յանձնախումբի նախագահն ու Ֆրանսա – Հայաստան խորհրդարանական խմբակի փոխ նախագահն է– լայն անդրադարձ մը ըրաւ միջազգային հարցերու: Կրկնեց իր ընդդիմութիւնը Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան, եւ իր վճռականութիւնը յայտնեց Ցեղասպանութեան ժխտումը դատապարտող օրէնքը իր լրումին հասցնելու: Ակումբի ներկայի ատենապետ՝ Կարապետ Սայապալեան անգամ մը եւս շեշտեց ակումբին տարած աշխատանքը. ռամկավարները թիւով քիչ են թերեւս, բայց իրենց կարեւոր բաժինը կը բերեն գաղութային կեանքին, միշտ վեր դասելով հայութեան ընդհանուր շահերը: 15-ամեակի կարկանդակին ճաշակումով եւ կենացներով վերջացաւ տօնակատարութիւնը:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՐԱԲԱՐԻ
ՀՈՄԱՆԻՇՆԵՐԻ
ԲԱՌԱՐԱՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՐՈԲԻ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Հայկական մատենաշար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան

Անթիլիաս 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ս. Խաչի համբաւաւոր եկեղեցին, այսպէս գոց կը մնար ճիշդ 15 օր: Լռեց զանգակը, որ օրուան մէջ երկու անգամ աղօթքի կը հրաւիրէր հաստացեալ ժողովուրդը, չէր լսուեր երգը ժամկոչին, որ այդուն այգուն «Եկայք ի Սուրբ եկեղեցի»ն կը գեղգեղէր փողոցէ փողոց. եւ քահանայ հայրերը փոխանակ նախանձախնդրութիւն մը ցոյց տալու այս մասին, որպէս զի եկեղեցին վերաբացուէր, ընդհակառակն զոհ կը թուէին, տուներնուն մէջ կը մնային, մարդու չէին երեւար, իբրեւ յանցաւոր պապանձած կ'ապրէին, որովհետեւ պատճառ տուողը իրենցմէ էր, Տ. Արսէն անունը կրողը:

Այս պարագաներուն մէջ ունեցայ ես իմ դերս, բաւական մեծ զոր կարելի է համարել կեանքիս երկրորդ անգամի մէկ ըմբոստութիւնը, եթէ կ'արժէ զայն այդպէս որակել. առաջին ըմբոստութիւնս իբրեւ թէ 1876ի պարգեւաբաշխութեան առթիւ տեղի ունեցածն էր:

***

Այս հնդետասանօրեայ փակումի միջոցին, վռնտուած թաղականներէն մին կ'երթայ իմաց կու տայ ոստիկանութեան ի՛նչ որ տեղի ունեցած էր եկեղեցին, ու կը հաղորդէ յուդայականութեամբ քանի մը անուններ, անոնց պատժուիլը պահանջելով:

Պատրիարքական հրաման մը բանալ կու տայ եկեղեցին. արարողութիւնները կը վերսկսին. բայց քարոզիչ Ճերմակեան վարդապետ Սկիւտար չի գար. կը մնայ Բերա, նոր խռովութիւններու պատճառ չըլլալու համար:

Պատրիարքարանի մէջ Թրքերէնի քարտուղար Զօլաք (միաձեռն) Կարապետ Խաչատուրեան (որուն Տիգրան եղբայրը վռնտուած թաղականներէն էր) կը ղրկուի Ս. Խաչ քննութիւն կատարել Պատրիարքին կողմէ:

Քննիչը գրական պատճառ մը չի կրնար գտնել. բայց որպէս զի եղծօրը վրէժը լուծէ, կ'երթայ յայտնել Ներսէս Պատրիարքին, թէ Ճերմակեան վարդապետ գրգռիչ եղած է թաղին երիտասարդութեան, եւ պէտք է զայն հեռացնել հոնկէ:

***

Այս որ իմացանք, պատգամաւորութիւն մը անմիջապէս կազմել տուինք թաղեցի պատուաւոր անձերէ, խնդրեցինք որ երթան Պատրիարքին, հարկ եղած ճիշդ բացատրութիւնները տան ու պնդեն որ քարոզիչը վերադառնայ Ս. Խաչ, եթէ ոչ՝ երիտասարդութիւնը հանդարտ չպիտի մնար:

Պատգամաւորութիւնը որուն գլուխ կանգնած էին Գուսան Աւետիս, մօրեղբայրս՝ Նշան Ղուկասեան, կը ներկայանայ Պատրիարքին, կը խօսի ամենամանրամասն կերպով. Տ. Արսէնին ու ասոր պաշտօնակիցին քսու բանսարկութիւնը երեւան կը հանէ, որուն վրայ Պատրիարք Սրբազանը համոզում գոյացնելով, հանդարտութիւն, խաղաղութիւն կը պատուիրէ, եւ կը յանձնարարէ համբերել մինչեւ Վերացման Խաչ ու կը խոստանայ Ճերմակեանը հետը բերել, եթէ պատարագի հրաւիրուի:

Պատգամաւոր գացողները եկան մեզ պատմել իրենց արդիւնքը եւ «Կրթասիրաց» ընկերութեան անդամները խոհեմութիւն համարեցան անսալ Պատրիարք Սրբազանին յանձնարարութեանը:

***

Խաղաղ կ'ընթանայինք, երբ յանկա՛րծ Նշան Ճիվանեան (յետագային «Հօրոյ» ծածկանունով հրապարակագիր), իբրեւ նոր իմն Ալէկտով խռովայոյզ կ'երթայ «Մասիս» օրաթերթին խմբագիր Կարապետ Իւթիւճեանի ականջը կը լեցնէ խել մը անլուր սուտերով, որոնց վրայ յենլով Իւթիւճեան կը սկսի իր թերթին մէջ կրակոտ լուտանքներ ժայթքել Ճերմակեան վարդապետի հասցէին, կաթոլիկութեան դէմ անճահ տողեր գրել ու ջանալ աղարտել վարդապետին բարոյական կենցաղը:

Կարելի չէր լուռ մնալ, Կ. Իւթիւճեանի ամբարտաւանութեան հանդէպ, ուստի գրիչս առի, նստայ ամենախիստ յօդուած մը շարադրեցի ընդդէմ «Մասիս»ի խմբագրին, եւ յօդուածս տարի «Լրագիր» անուն թերթին տէր Նիկողոս Թիւլպէնտճեանի, որ անմիջապէս զայն հրատարակեց. միայն թէ՝ նկատի առնելով իմ տարիքս եւ Իւթիւճեանինը, որ հօրս տեղ մարդ էր, փափկանկատութիւնն ունեցած էր ստորագրութիւնս չդնել, եւ երեք աստղ (***) դրել:

Այս գրածէս Իւթիւճեան կատաղի շունի կտրած, նոր հայհոյութիւններ փսխեց իր թերթին մէջ, իրենց հայհոյակից ունենալով Ճիվանեան Նշան ծանօթ գլխացաւը, որ սա ալ յօդուածով մը կ'ուզէր վարկաբեկել թէ՛ Ճերմակեանը եւ թէ զիս՝ «Եռաստղ»ս:

(Շար. 123)

75ԱՄԵԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Մայր Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւ
Հայրապետական Պատուիրակի փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

պատիւն ունին հրաւիրելու Մայր Եկեղեցւոյ Օծման եւ Անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին,

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 17, ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Հայրապետական հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

Ծայրագոյն Պատրիարք – Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ
ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ Երգչախումբը, *ղեկավարութեամբ՝*
ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱԶԵԱՆԻ

Կը կատարուի Մաղթանք՝ Մայր Եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու արեւշատութեան եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ բոլոր հանգուցեալ ծառայողներու եւ բարերարներու հոգիներու խաղաղութեան համար:

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

6.- **CONCERT** — **Dimanche 17 décembre à 17 heures**
En l'Eglise de Saint-Paul Lez Durance
Chants de Noël

7.- **CONCERT** — Vendredi 22 décembre à 20h30
Dans le Centre d'Animation Municipal - Rognac
Chants de Noël

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris ▸ 01 42 96 10 10 — **Lyon** ▸ 04 78 60 13 66 — **Marseille** ▸ 04 95 09 30 60
armenie@saberatours.fr — sevan@selectour.com — marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

(Շար. Ա. էջէն)

թիւններու դէմ: Առայժմ, գործադուլը կը վերաբերի ԷՌ.Ը.ԷՌ. «Մէ.» գիծին եւ Օսթերլիցի ու Մոնփառնասի կայարաններու երթեւեկին, նաեւ Հարաւային Ֆըրանսային: Ժամանակացոյցերու փոփոխութիւնը կ'ազդէ, ըստ սենտիքաներու, պարզեւներու վրայ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Կրթական նախարարը՝ Եուլի Թամիր խորայէլեան աջին վրդովում պատճառած է, որովհետեւ որոշած է, առաջին անգամ ըլլալով, դպրոցական դասագիրքերուն մէջ ներկայացնել 1967էն առաջ գոյութիւն ունեցող սահմանագըլուխները: Հարցը շատ փափուկ կը մնայ, որովհետեւ Իսրայէլ դեռ չէ ճշդած արեւելեան իր սահմանը: «Մեծն Իսրայէլ»ի –որ կ'ընդգրկէ Այսրյորդանանը եւ Կոլանի բարձունքները–, կողմնակիցները կը վախնան որ Թամիրի նախաձեռնութիւնը պաշտօնական բնոյթ կու տայ «կանաչ գիծ»ին, այսինքն 1949ի զինադադարի գիծին, որպէս երկրին սահմանը: Թամիր Աշխատաւորական կուսակցութեան ձախ թեւին կը պատկանի եւ արդարացուցած է իր որոշումը, բացատրելով որ կարելի չէ Պատմութիւնը դասաւանդել առանց գիտնալու 1967էն առաջուան սահմանը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Տիկին Թամարա Քոչարեան 400 *Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Ժան–Փիէր Խաչիկեան* 700, *Պ. Տիգրան Սահակեան* 150, *իր կնոջ՝* Մարգրիտ Քոչեանի *մահուան առթիւ Պ. Գամեր Քոչեան* 500, *Տէր եւ Տիկին Ժոզէֆ Պագըրճեան* 100, *Պ. Փօլ Պրէթէն* 500, *Պ. Ժերար Մուրատեան* 100, *Տէր եւ Տիկին Սերժ Զարիկեան* 100, *Պ. Սարգիս Պալեան եւ Տիկին Աստղիկ Սէմէրճեան* 1·000, Տալիթա Պօյաճեանի *մահուան առթիւ Պ. Զենոբ Մամէլեան* 100, *Տիկին Պէաթրիս Նազարեան* 50, *Տիկին Տաթեւիկ Սարտարեան* 500, *Տիկին Նուարդ Պօյաճեան* 40, Ժիլտա Հաճընլեանի *մահուան առթիւ Պ. Միշէլ Քալտըրաք* 50, *Պ. Ժերար Միհրանեան* 300, *Պ. Սարգիս Թաթիկեան* 30, *Տէր եւ Տիկին Էտուար Ադամեան* 500, *Պ. Էրիք Ռոնս* 150, Թալին Լոշխանեանի *մկրտութեան առթիւ Պ. Պատալ Պաղտասարեան* 200, Գէորգ Գէորգեանի *մահուան առթիւ Պ. Մարք եւ Տիկին Լորէթ* 150, *դարձեալ* Գէորգ Գէորգեանի *մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ռընէ Զաքըրճեան* 100, *Տէր եւ Տիկին Զաբէհ Գավաֆեան* 300, *Օր. Շաքէ Եավրուեան* 30, *Տէր եւ Տիկին Ժ. Առաքելեան* 250, *Պ. Արթիւր Ժան Պիպէռեան* 500, *Տիկին Զարուհի Պէրպէրեան* 100, *Կօչկարեան ընտանիք* Աշխէն Սողոմոնեանցի *մահուան առթիւ* 100 *Եւրօ:*

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «ASTRIG»

La Section **«Astrig»** d'Arnouville-Sarcelles organise
le dimanche 17 décembre
à 14 heures précises
UN
LOTO
suivi d'un goûter.

Salle «Garvarentz» à Arnouville

Participation aux frais.

Renseignements :
Chaké : 01. 39. 85. 12. 35

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– *Սիրվարդին՝* 04. 78. 49. 28. 87 *թիւով,* *կամ*
– *Ծովիկին՝* 04. 78. 49. 83. 46 *թիւով:*

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

C I N E - C L U B

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Vendredi 15 décembre à 20 heures

ԿԱՐԻՆԷ

Comédie Musicale — 1967
durée : 1h 34mn
Mise en scène: Armand MANARIAN
Scénario: Levon KARAGUEUZIAN
et Armand MANARIAN
Musique: Dikran TCHOUHADJIAN
avec Lydia HAROUTIOUNIAN,
Achod KADSVORIAN
avec les voix de : Gohar GASPARIAN, David POGHOSSIAN
et Tigrane LEVONIAN.
Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 9

Տօն Ցղութեան Սրբուհւոյ Կուսին Մարիամու յԱննայէ
տօնին առթիւ ժամերգութիւն:

***

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 10

Կը պատարագէ՝
Գ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Բ.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ի ժամու Հայրապետական պատարագի ընթերցում Սրբատառ Կոնդակի, որով՝ Ֆրանսայի Հայոց. Առաքելական Եկեղեցին Թեմ կը հռչակուի:

***

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօն Սրբոցն Մծբնայ Հայրապետին, Մարուգէի եզնաւորին եւ Մելիտոսի Եպիսկոպոսին

Այս առթիւ հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ -ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօնն է Սուրբ Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10*ին պատարագ կը մատուցուի:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

23e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 23րդ ՇԱՐՔ

(Բ. ԾՐԱԳԻՐ)

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

■

LEVON MANUELIAN
DR. YERVAND BOSHAYAN
ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
ԴՈԿՏՕՐ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԲՕՇԱՅԵԱՆ
(1900)

Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, ժամը 16ին
Dimanche 17 décembre à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 *Եւրօ*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 12
MARDI
12 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ սատքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.596 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21.596

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԹԵՄԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ ՆԱԵՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿՈՎ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս–Մկրտիչ Մայր Տաճարը խորանին եկեղեցականներու պատկառելի խումբով որուն կը նախագահէր Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը, եւ դասուն ու ատեանին մէջ մեծ բծախնդրութեամբ ազատ պահուած աթոռներու եւակի շարքերով պատմական օրուան մը բոլոր յատկանիշերը ունէր Դեկտ. 10 Կիրակի առաւօտ: Պատարագին սկիզբին արդէն եկեղեցին լեցուած էր, բացի վերապահուած շարքերէն որոնք պարապ մնացին մինչեւ արարողութեան գրեթէ կէսը: Անոնց երկու քովերը ոտքի մամիկներ–պապիկներ ալ անոնց նստելու փորձերը անմիջապէս արգիլուեցան, խելք չըրին, կամ չհամարձակեցան դիտել տալու թէ թատրոն գացողէն իսկ կը պահանջուի վարագոյրին բացումէն առաջ տեղը գրաւած ըլլալ:

Հաւատամքէն ետք Գիւտ Արք. յայտարարեց որ Վեհափառը պիտի տար Ֆրանսայի Թեմին կազմութիւնը հռչակող կոնդակը. զայն Կաթողիկոսին ներկայացուց Արցախի առաջնորդ Պարգեւ Արք. Մարտիրոսեան, իսկ Կաթողիկոսը յանձնեց Նորվան Եպիսկ. Զաքարեանի. Լիոնի ու Թոն-Ալփի առաջնորդը այնքան սպասուած բնագրին պարունակութեան յարիր պաշտօնական ոճով եւ ինչ որ աւելի կարեւորն է՝ յետին շարքը կեցողէն ալ հասկնալի ըլլալու յստակութեամբ ընթերցումը կատարեց:

Գարեգին Բ. հոն կ'անդրադառնար Գէորգ Ե. Կաթողիկոսին, Խորէն Ա.ի ու Վազգէն Ա.ի օրով Եւրոպայի, ապա Հարաւային Ֆրանսայի ու Արեւմտեան Եւրոպայի Թեմերուն հաստատումին. կը շեշտէր թէ այսօր այլեւս անհրաժեշտ է որ Ֆրանսայի Հայց. Եկեղեցին վերակազմակերպուի որպէս միակ թեմ, ամբողջ երկրին տարածքին, կեդրոն ունենալով Փարիզը: Օրհնութեամբ կը յիշէր գործին լծուած հոգեւոր դասը, վարչութիւններու անդամները: Կը յայտարարէր նաեւ թէ Գիւտ Արք.ը առաջնորդական տեղապահ կը նշանակէր, յառաջիկայ վեց ամսուան մէջ թեմական խորհուրդի եւ նոր առաջնորդի ընտրութիւնը կազմակերպելու առաքելութեամբ:

Կոնդակին Գիւտ Արք.ի յանձնումէն ետք Գարգին Բ. քարոզեց «Եթէ զիրար սիրենք, Աստուած մեր մէջ պիտի բնակի» նշանաբանով. հոն կրկին նիւթ ըրաւ Ֆրանսայի թեմին կազմութիւնը, յորդորեց սիրով ու միասնութեամբ դէմ դնել խոչընդոտներուն:

Քարոզին երկրորդ մասը յատկացուած էր Հ.Բ.Ը.Մ.ի հարիւրամեակին որ կը նշուէր Փարիզի մէջ: Դրուատեց այդ կազմակերպութեան դարու մը հայապահպան գործը, դնահատանքով ոգեկոչեց անցեալի ու ներկայի դէմքերը, որոնցմէ ստուար խումբ մը տաճարին վերապահուած աթոռները գրաւած կը հետեւէր արարողութեան ու ներբողի արտայայտութիւններուն: Աւելորդ է ըսել որ ոչ մէկ խօսք եղաւ նոյն միութեան նոյն պատասխանատուներուն կողմէ Կիպրոսի Մելգոնեան կրթարանին փակումի ամօթալի որոշումին մասին. օրը տօնական էր ու խանգարիչ բաներ իրենց պարտադրուած լռութենէն դուրս բերելու հարկ չկար: Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան պաշտօն մըն ալ կատարուեցաւ Հ.Բ.Ը.Մ.ի անդարձ մեկնած դէմքերուն, ներկայի վարիչներուն հանգուցեալներուն համար:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնդակով Ֆրանսական օրէնքով չորս ամիս առաջ հռչակուած Թեմը այլեւս վերջնապէս կը մտնէ կիրարկութեան ճամբուն մէջ: Գարեգին Բ. Դեկտեմբեր 12 Երեքշաբթի օր հանդիպում-ժողովի հրաւիրած է բոլոր շրջաններու վարչականները: Այդ Թուականէն մինչեւ վեց ամիս հարկ է սպասել որ եկեղեցական նոր խորհուրդը եւ թեմին առաջնորդը ընտրուի: Այլ խօսքով՝ եթէ թեմի կազմութեան ջանքերով եւ ընդդիմադիր փութաջան աշխատանքով անցած տասնամեակներու ճգճգումին պատկերը չկրկնուի, սկզբունքով մինչեւ Յուլիս պէտք է նոր առաջնորդով եւ նոր կազմով սկսի գործել Ֆրանսայի Թեմը:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՒԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՅ ԵՒ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ, ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Միածնի Իջման Սուրբ Սեղանի առջեւ գոհութիւն ենք յայտնում Բարձրեալն Աստծուն, որ Իր ամենախնամ օրհնութեան ներքոյ Հայաստանեայց Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցին Տէրունապատուէր առաքելութեամբ դարեր շարունակ հովւում է համայն մեր ժողովրդին՝ բաշխելով Տիրոջ երկնատուր օրհնութիւնն ու հաւատոյ անսպառ լոյսը:

Առաքելաշաւիղ եւ ազգանուէր ընթացքը մեր Սուրբ Եկեղեցու Հայրենիքում եւ աշխարհի տարբեր կողմերում, ի խնդիր ազգային–եկեղեցական կեանքի կազմակերպման, մշտապէս արդիւնաւորուել է թեմերու ու համայնքների հիմնումով, հոգեւորականների եւ եկեղեցական–վարչական կառոյցների նուիրեալ գործունէութեամբ:

Երջանկայիշատակ մեր նախորդ Հայրապետները՝ յատկապէս Հայոց Ցեղասպանութիւնից յետոյ, երբ Մեծ Եղեռնը վերապրած հայորդիք ապաստան գտան եւրոպական տարբեր երկրներում, մեծապէս հոգացին Եւրոպայում Հայոց հոգեւոր խնամքի համար եւ ձեռնարկեցին եկեղեցական–վարչական կառոյցների ձեւաւորումը՝ ազգային–եկեղեցական կեանքի կանոնաւորմանն ու արդիւնաւորմանն ի խնդիր: Գէորգ Ե. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հաստատեց Եւրոպայի Հայոց Թեմը՝ հրահանգելով Թեմի հովանու ներքոյ կազմակերպել Հայոց հոգեւոր կեանքը: Այնուհետ Խորէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հիմնեց Հարաւային Ֆրանսիայի Թեմը՝ Մարսէյլ կենտրոնով, իսկ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետ, հաստատելով Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Կենտրոնական Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութիւնները, Ֆրանսիոյ տարածքը ներառեց Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութեան կազմում Ֆրանսիան Թեմ հռչակելու մտադրութեամբ:

Աղօթք և խոնարհում երանաշնորհ Հայրապետներին եւ Եւրոպայում մեր ժողովրդի հոգեւոր կեանքը առաքելաշաւիղ անվարան ընթացքով առաջնորդած նուիրեալ բոլոր սպասաւորներին մեր Սուրբ Եկեղեցու:

Քաջալերող Առաջնորդների եւ Հայրապետական Պատուիրակների առաջնորդութեամբ Ֆրանսաբնակ Մեր բարեպաշտ զաւակները կարողացան կազմակերպել իրենց հոգեւոր կեանքը եւ եկեղեցաշէն ձեռնարկումներով ու հայրենանուէր ոգով մշտարթուն պահել Հայրերից ժառանգած հաւատն առ Աստուած եւ սէրը հանդէպ Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցին: Ֆրանսիոյ օրհնեալ երկրի իշխանութիւններին եւ Աստուածասէր ժողովրդի բարեացակամ վերաբերմունքը վայելելով՝ մեր ժողովրդի զաւակներն առ այսօր շարունակում են ապահով ու խաղաղ կերտել իրենց հոգեւոր եւ ազգային կեանքը:

Ֆրանսիայում Թեմ հաստատելու ուղղութեամբ տարուող ջանքերը ներկայիս հասել են հանգրուանի, երբ Ֆրանսիայի հայութեան հոգեւոր կեանքն առաւել կազմակերպելու եւ բարեզարդ դարձնելու համար այլեւս անհրաժեշտութիւն է մէկ թեմական միաւորի ներքոյ համախմբումը: Հայրապետական Մեր օրհնութիւնն ենք բերում Ֆրանսիայի Մեր հաւատաւոր զաւակներին, Ֆրանսիայում պաշտօնավարող հոգեւոր դասին եւ եկեղեցական ու համայնքային վարչութեանց պատուարժան անդամներին, ովքեր նախանձախնդրօրէն հետամուտ եղան թեմական կանոնադրութեան որդեգրման եւ Թեմի կազմաւորման աշխատանքների կարեւոր փորձընթացներին:

Արդ, Հայրապետական այսու Կոնդակով Փարիզի Առաջնորդութիւնը եւ Ֆրանսիայի Հայոց եկեղեցական համայնքները առանձնացնում ենք Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութիւնից եւ հռչակում կազմաւորումը Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Ֆրանսիայի Հայոց Թեմի: Թեմի հոգեւոր իրաւասութեան սահմանը հաստատում ենք Ֆրանսիայի Հանրապետութեան տարածքը եւ առաջնորդանիստ կենտրոնը՝ Փարիզ քաղաքը:

Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տ. Գիւտ Արքեպիսկոպոս Նագդաշեանին համատեղութեան կարգով նշանակում ենք Ֆրանսիայի Հայոց նորակազմ Թեմի Առաջնորդական Տեղապահ՝ յանձնարարելով վեցամսեայ ժամանակընթացքում կազմակերպել Թեմական Խորհրդի եւ Թեմակալ Առաջնորդի ընտրութիւնները:

Ֆրանսիայի Հայոց Թեմի հաւատաւոր զաւակներ Մեր, հայրաբար յորդորում ենք, որ որդիական սիրով հանդէպ Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցին եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը՝ աջակից լինէք Սրբազան Հօրը իր առաջիկայ աշխատանքներում եւ հաւատարիմ մնաք Ֆրանսիայում մեր Սուրբ Եկեղեցու եկեղեցական վարչութիւնների կողմից որդեգրուած եւ Մեր կողմից վաւերացուած Ֆրանսիայի Հայոց Թեմի թեմական կանոնադրութեանը՝ վերջինիս յօդուածներին համապատասխանեցնելով ծխական կանոնադրութիւնները՝ ի զօրութիւն Թեմի եւ ի բարօրութիւն բարեպաշտ Ֆրանսահայութեան:

Ի խորոց սրտի աղօթքով հայցում ենք, որ Բարին Աստուած խաղաղութեան ու բարօրութեան մէջ պահի բարեկամ երկիրը Ֆրանսիայի, անսասան ու անխռով Ֆրանսիայի Հայոց Թեմը եւ Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցին եւ Իր օրհնութեան ներքոյ պահպանի Մայր Հայրենիքը եւ մեր ժողովրդի զաւակներին ի Սփիւռս աշխարհի:

«Թագաւոր Երկնաւոր, զեկեղեցի Քո անշարժ պահեա եւ զերկրպագուս անուանդ Քում պահեա ի խաղաղութեան». ամէն:

Օրհնութեամբ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տուաւ Կոնդակս ի 26-ն Հոկտեմբերի
Յամի Տեառն 2006
եւ ի թուին Հայոց ՌՆԾԵ
ի Մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի
ընդ համարաւ 373

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱՂՈՒԱՆ ԿԱՌՈՅՑԸ՝ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԼԻՍԷՆ

Ինչպէս ծանուցուած էր, Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 11ին առաջին քարը զետեղուեցաւ այն լիսէին եւ մշակութային կեդրոնին, որոնք պիտի բարձրանան վարժարանին հողամասին վրայ եւ պիտի կրէր Նուարդ Կիւլպէնկեանի անունը:

Հոծ բազմութիւն մը, Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւններ զատ հաւաքուած էր վարժարանին պարտէզը, ուր յաջորդաբար խօսք առին վարժարանին բարեկամներու միութեան նախագահուհին՝ Տիկին Ժանին Վարդանեան, վարժարանին տնօրէնը Պ. Հայկ Սարգիսեան, Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան կողմէ նոր կառոյցին ճարտարապետը՝ Պ. Ջաւէն Մուրատեան, «Հայաստան» հիմնադրամի նախագահը՝ Պ. Պետրոս Թերզեան, Լիվրի–Կարկանի քաղաքապետը՝ Ալէն Գալմա, Հերվէ Պրանի (Սէն – Սէն–Տընիի նահանգ), Իլ–տը–Ֆրանսի Շրջանային Խորհուրդին կողմէ Տիկին Տըլէ, Ռէնսիի քաղաքապետը՝ Էրիք Ռաուլթ, Հայաստանի դեսպանը Է. Նալպանտեան, ենթանահանգապետ Ժ.–Ֆ. Գորտէի կողմէ Ֆիլիփ Փրօ: Այս ելոյթներէն յետոյ, ժողովուրդը առաջնորդուեցաւ վարժարանին այն մասը, որ Լիվրի–Կարկանի հողամաս է եւ ուր Յարութիւն Քհնյ. Թաշճեան առաջին քարի զետեղման արարողութիւնը կատարեց:

Նոր կառոյցին գլխաւոր մեկենասն է Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, իր մասնակցութիւնը կը բերէ «Հայաստան» Հիմնադրամը, կը մասնակցին նաեւ ֆրանսական շարք մը կառոյցներ:

Այլ մանրամասնութիւններ՝ յետագային:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԻՆՈՇԷ, Չիլիի նախկին բռնատէրը մեռաւ Դեկտեմբեր 10ին, Սանթիակոյի զինուորական հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր շաբաթ մը առաջ, սրտի սուր տագնապի մը հետեւանքով: Ժողո-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՂԱՐԱԲԱՂ՝ ՄԻՒՍ ԵՐԿԻՐԸ

Դ.

Ոչ մէկ անակնկալ ունի գիրի ճամբով ու համացանցին շնորհիւ հեռուէն հեռու հաստատուած, զարգացած բարեկամութեան խորհրդային փուլը։ Հաւասար, ջերմ, սիրալիր ու նման որակականներու ամէնէն անհնարին համբերութեամբ կարելի է գործի լծել։ Արդէն ի՞նչպէս կրնար այլ կերպ ըլլալ։ Հայկական աւանդական հիւրասիրութեան ամէնէն անվերապահ պահուած այս անկիւնին մէջ ու իր հողին, Ջուրին, մարդոց մասին այնքան ըղձացող սորվելով պատմած Արփինէ երգիչին տան ամէնէն բնական բանը կը թուի Հաքարաշէն, սիրալիրին, Ջերմին ու ամբողջ այդ բանին տողանցքը։ Երկրորդ «Ըմտեփանակերտցի»ները, մեզի ուղեկից [illegible] եւ Հադրութցի մեր հիւրընկալ փոքր ընտանիքը հազար տարուան մտերիմներ ենք արդէն, Խորնաղբիւրի հրապարակէն մինչեւ անկէ քանի մը սանդուխով բարձր իրենց տան սեղանը։

Հադրութի հետ իսկական հանդիպումը կը սկսի քաղաքին հին մասին մէջ մեր փոքր խումբին շրջագայութեամբ։ Ներկայիս նախընտրելածը հանդիպակաց բլուրին կողերն են ուր բարեկարգ բնակարաններ, դպրոցի նոր շէնք մը կ՚ակօսեն անծիր կանանչը։ Իսկ հին Թաղամասը ուր կը տանի թեթեւ զառիվեր ճամբան, քիչ մը զարմացնող համակեցութեան մը վայրն է բնակուած շէնքերով ու լքուած, կիսաւեր կառոյցներով։ Փայտաշէն, պատըշգամներով բնակարաններ են անոնք, յաճախ մինչեւ գերանները մերկացած։ Ճամբուն սկիզբի շէնքերէն ոմանց մուտքի յարկերը խանութի վերածուած են։ Կ՚անցնինք Բ. աշխարհամարտին ու արցախեան պատերազմին զոհերուն բարձրադիր յուշակոթողին, Հադրութի թանգարանին, բնակուած ու կիսափուլ տուներու, պարտէզներու առջեւէն ու զառիվերը կը յանգի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին գտնուած բարձրաբերձ ընկուզենիներով, այլ ծառերով ծածկուած հրապարակին։

Պատերազմը ու Ջուրի յայտնապէս ծանրակշիռ հարցը ամէն խօսակցութեան անշրջանցելի նիւթերը կ՚ըլլան։ Երբ արտերկրացի գրօսաշրջիկի մակերեսային հիացումով կ՚արտայայտուինք Հադրութի պահապանի պէս դէմ դիմաց բարձրացած երկու բլուրներուն գեղեցկութեան մասին, անմիջապէս այլ պատկեր մը կը հակադրէ տեղացին. այդ երկու բլուրները պատերազմին աղրբէջանցի զօրքերու ձեռքը անցած են ու Հադրութի վրայ գիշերցորեկ կրակ տեղացնող դիրքերու վերածուած։ Կը յաջորդեն ժողովուրդին դէպի ապաստարաններ արտօրանքով կատարուած փոխադրութեան նկարագրութիւնները. յաճախ նկուղներէ բաղկացած այդ ապաստարաններու մէջ անցած մութ, ցուրտ, արհաւիրքով լեցուն օրերուն պատումները։ Երբ Հադրութցին է պատմողը, այդ պատումները միշտ կ՚աւարտին յաղթած ըլլալուն արդար հպարտութեամբ։ Ու խօսքերը կը կապուին յետագայի, ապագայի ծրագիրներու։ Միայն եթէ Ջուրի հարցը լուծուի։ Ու կը մտածենք թէ որքա՛ն տեղին էր հիմնադրամին 2006ի ազգային հանգանակութիւնը Ղարաբաղի այդ շրջանին յատկացնելու որոշումը։

Ճամբուն ձախ եզերքը ծառերով փոքր պարտէզի մը մէջ քարաշէն միայարկ տուն մը կայ. սաւերի մէջ թաղուած է ան, հետեւաբար մռայլ տեսքով է։ Պարտէզին պատին յենած, մեր խումբը դիտող աստուածամօր դէմքով կին մը յաղթանակին հպարտութեան բոլորովին անտարբեր կեցուածք մը ունի կարծես։ Գլխու ազնուական շարժումով կը փոխադարձէ մեր բարեւին, բայց այդքան։ Կը մօտենամ պատին ու կը սկսինք զրուցել. առաջին հարցումէս ցաւի տոպրակ մը կը պարպուի այդ փոքր պարտէզին անկիւնը։ Ինք «փախստական» է. գիւղը կը գտնուի բլուրին ետին։ Բերած այդ տունը վարձակալ ըրած են զինք, ստացած թոշակին կէսը վարձք կու տայ։ Պատերազմին զոհուած զաւկին յիշատակութիւնը արցունքի կաթիլներ կը թափէ աչքերէն։ Յետոյ կ՚ափսոսայ բլուրին ետին մնացած իր տունը. հոն ինք իր պարտէզին մէջ երկու աղբիւր ունէր, մինչ հոս կ՚երթայ մինչեւ վարը, դոյլերով ջուր բերելու։ Լռութեան մէջ թաղուած մէկն է. գրեթէ դժուարութեամբ կը խօսի. բայց ամէն մէկ բառէն ցաւի ալիք մը կը ծաւալի, լեցնելով պարտէզը, զառիվերը, պարտէզները, ծառաստանները, երթալ միանալու համար այլ շրջաններու այլ գիւղերու իրեն նման առանձին մնացած «փախըստականներ»ուն։ Ու կը տարուիմ մտածելու թէ բնականոն կեանքի վերադարձած մարդոց, գեղեցիկ բնութեան վայելքին, մաքրուած, աղուորցած փողոցներու, ոստաններու ուրախութեան մէջ ի՛նչ դիւրութեամբ կը մոռնանք ծով ցաւեր։ Մեր խումբին մասնակից տեղացիներու յարգանքով վերաբերումը որքա՞ն կ՚ամոքէ տեղահան, որդեկորոյս այդ կնոջ սրտին ցաւը։ Ու ո՛վ գիտէ քանի՛ քանիներ կան իրեն նման, Արցախի ամէն գիւղին ամէն մէկ անկիւնին մէջ։ Ու անոնք իրենց ցաւին հետ պէտք է մտածեն տան վարձքին, վարի կամ վերի աղբիւրէն բերուելիք ջուրին ու ամբողջ մնացածին մասին։

Բաւական ընդարձակ, նորոգուած է եկեղեցիին շէնքը. ներսը մաքուր, պարզուկ, ճիշդ այնպէս ինչպէս գեղջկական մեր եկեղեցիներն էին երանելի ժամանակներուն։ Պատին վրայ փակցուած է «Եկեղեցի յաճախելու կանոններ»ու էջ մը։ Դուրսը դրան առջեւի բացատին վրայ տասնեակ մը երախաներ կը խաղան, իրենց խաղընկեր ըրած հոն գտնուող երկու-երեք տապանաքարերը։ Երիտասարդ մայրերը անկիւն մը խմբուած կը շաղակրատեն, մէկ աչքով ալ հսկելով պըզտիկներուն խաղը։ Միայարկ տունէ մը որուն դուռը բաց է հրապարակին վրայ, երիտասարդ տանտէրը դուրս կու գայ, կը բարեւէ մեզ ու յամառօրէն ներս կը հրաւիրէ. ընկոյզ ուտելու, ուրց մը խմելու, անպայմա՛ն։ Կը պատասխանենք որ իրիկուն է արդէն, արեւը հակած է դէպի մայրամուտ։ Պէտք է ճամբայ ելլենք։ Դժկամութեամբ կը յօժարին, յաջորդ անգամուն աւելի մնալու, ընկոյզ ալ ուտելու, ուրց ալ խմելու մեր խոստումով։

Հադրութեան մեր շրջագայութեան նշելի կէտերէն է պատմութեան թանգարանի այցը։ Հին շէնքի մը մէջ կազմակերպուած թանգարանը, յայտնի է, ամէնէն համեստ պայմաններով հաւաքած է շրջանին անցեալին պատկանող իրեր, լուսանկարներ, արձանագրութիւններ։ Յատուկ տեղ տուած է Ղարաբաղի առաջին ղեկավար Արթիւր Մկրտչեանի յիշատակին, մանաւանդ որ Հադրութցի է ան։ Լուսանկարներ, մամուլի կտրօններ, բացատրական արձանագրութիւններ կարեւոր տեղ գրաւած են։ Մասնաւոր հպարտութեան առարկայ են հոն Հադրութցի բարձրաստիճան զինուորականները որոնց անունին Բ. աշխարհամարտի յաղթանակներ կապուած են, կ՚ըսեն։ Թանգարանը ունի կոկիկ սրահ մըն ալ ուր դասախօսութիւններ, այլ ձեռնարկներ տեղի կ՚ունենան։ Անցեալին վերաբերող շատ-շատ բաներու անտեսումի, արժեզրկումի մեր ներկային մէջ հրճուանք կը պատճառէ հաւաքելու, պահելու այդքան գիտակից աշխատանք մը որուն արդիւնքն է փոքրիկ թանգարանը։

Հադրութը ունի իր պաշտօնաթերթն ալ. «Դիզակ»ը։ «Յառաջ»էն քիչ մը փոքր չափերով չորս էջնոց շաբաթաթերթ մըն է. լոյս կը տեսնէ համակարգչային շարուածքով, Ստեփանակերտի «Փոլիկրաֆ» տպարանին մէջ։ Գլխաւոր խմբագիրն է Եուրի Մազունց։ Ինք ալ մեր խումբին ընկերացած տեղացիներէն է։ Կը բնակի այդ հին թաղին տուներէն մէկուն մէջ։ Ֆրանսահայութեան կեանքին մասին հարցումներ կ՚ուղղէ, Հիւկոյէն տողեր կ՚արտասանէ, Հադրութի անցեալին մասին կը պատմէ։ Կը բաժնէ միւսներուն այն հպարտութիւնը թէ Հադրութէն արտագաղթի երեւոյթ չէ եղած ու չկայ։

Մայրամուտը չմարած քիչ մը հապճեպ հրաժեշտներով ու անպայման վերադառնալու խոստումներով կը մտնենք կառքը։ Մութը կամաց կամաց կ՚իջնէ գոհ-ուրախ-տխուր ու արդէն կարօտով շնչող մեր լռութեան վրայ։

Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

«ՀՈՎԵՐ»՝ ՍԱՒԱՌՆՈՂ ՀՈԳԵՅՈՅԶ ՀԱՄՈՅԹ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՍԷՆ-ՌՕՔ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՍՈՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ

Բժիշկ ԼԵՒՈՆ ՄՈՄՃԵԱՆ

Առաջին ծանօթութիւնս «Հովեր» սենեկային երգչախումբին հետ տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի Թուր քաղաքը, 1999 թուականին, միջազգային խմբերգային մրցոյթ-փառատօնին։

Աւելի ետք, 2004ին, միշտ Սոնա Յովհաննիսեանի գեղարուեստական ղեկավարութեամբ, Երեւանի Արամ Խաչատուրեան համերգասրահին մէջ, ուր հաճոյքով ըմբոշխնեցի Մոցարթի փայլուն կերպով մեկնաբանուած «Աւէ վերում քորփուս»ը. խոր յուզականութեամբ հարուստ հոգեւոր գլուխ գործոցը։

Մինչեւ օրս «Հովեր» սենեկային երգչախումբը ունեցած է բազմաթիւ ելոյթներ Եւրոպայի զանազան քաղաքներուն մէջ եւ համերգներ՝ Հայաստանի մէջ։

***

Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 1ի երեկոյեան երաժշտասէր հասարակութիւն մը փութացած էր Փարիզի կեդրոնը գտնուող Սէն-Ռօք եկեղեցին, ունկնդրելու համար «Հովեր» երգչախումբը։

Համերգին առաջին մասը սկսաւ կոմիտասեան պատարագի «Խորհուրդ խորին»ով զոր երգեց մեներգիչը, ընկերակցութեամբ արական խումբին։ Պատարագի երգերու ցանկը կ՚ընդգրկէր պատարագի երգեցողութեանց գլխաւոր երգերը, որոնց խորագիրներուն Ֆրանսերէնի թարգմանութիւնը յայտագրին մէջ կատարուած էր ոչ կատարեալ հարազատութեամբ։

Քանի մը շաբաթներ առաջ վերոյիշեալ երգերուն մասին արտայայտըւած էի այս էջերուն մէջ, նոր լոյս տեսած «Կոմիտաս-Սուրբ Պատարագ» խտասալիկին առիթով։

Արական կազմի ձայները ընդհանրապէս յաջող էին եւ ներդաշնակ։ Բայց պէտք է խոստովանիմ թէ թաւ ձայները մնացին միշտ տըկար։ Պիտի նախընտրէի նաեւ որ պատարագի երգեցողութիւնը սկիզբէն մինչեւ վերջ նոյն երաժշտական հրանգներով չմեկնաբանուէր, ինչպէս օրինակ «Տէր ողորմեա»ն եւ «Քրիստոս պատարագեալ»ը, որոնք չունին նոյն նկարագիրը։

Համերգին երկրորդ մասը շարունակուեցաւ Կոմիտասի սրբազան եւ քանի մը գեղջկական երգերով, խառըն երգչախումբի համար։

Երգ Ոտնլուայի, «Այս խորհուրդ»ը, խորհրդաւոր, երգուեցաւ միաձոյլ ձայներով։

Տէր Քոյին – հրճուագին էր, հակառակ իր դժուար երաժշտական կատարողական գիծին։

Ահա Ազատեա – փառաւոր էր։ Թէնորներու «Լուր Տէր եւ ողորմեա»ները յստակ էին, տալով երաժըշտական ստեղծագործութեան հարուստ տպաւորութիւն։

Աւելորդ է յիշեցնել թէ կոմիտասեան պատարագի բնագիրը գրուած է միմիայն արական կազմի համար, յետագային վերածուած է խառն երգչախումբի։ Կը փափաքիմ այս կապակցութեամբ ըսել թէ աւելի յաջող փոխագրութիւն – վերագրութիւն (թրանսքրիփսիօն) մը խմացած եմ եւ արտայայտուած այս մասին։

Սուրբ – Սուրբը երգուեցաւ մէկ ութնեակ աւելի ցած ձայնակայքով։ Հոս կարելի է նկատողութիւն մը ընել։ Երբ պատարագիչը կ՚ըսէ «Եւ ընդ Սերովբեան... եւ համարձակապէս գոչելով աղաղակել...», չափազանց մեղմ սուրբ, սուրբը քիչ մը խոտոր կը հնչէ։ Եւրոպացի երաժիշտները միշտ «Սանքթուս»ները կը մեկնաբանեն, ուժգին ձայնով եւ արագընթաց, բացառեալ Ֆօրէի «Ռէքուէմ»ին Սուրբ սուրբը։ «Արգասեան» պատարագի երաժշտահան՝ Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցի դասախօս Արգամ Ոսկանեան, կը բաժնէ համոզումս։

Համերգը շարունակուեցաւ «Երգ գիշերային ժամու»ի մեկնաբանութեամբ, շատ աւելի արագ հակառակ որ Կոմիտաս իր նօթագրութեան մէջ նշած է ծանր ընթացք (լէնթօ)։ Հրաշակերտ գործն է Կոմիտասի երաժշտագրութեանց իր մօտիւլասիոններու – ձայնակայքի-փոփոխութիւններով, կրկնակ կիսաձայններով, հակադրութիւններով եւ բարձր ձայնանիշերով։ Այս շարականը կը պատկանի Ներսէս Շնորհալիին, որ Կոմիտասի դաշնաւորման գլուխ-գործոցներէն մին կրնամ նկատել։

Երկին մուտքը ս կաւ իգական չորսի բաժնուած ձայներով, որուն

յաջորդեց արականը, դարձեալ քառաձայն...

«Ջարթիք»ները կը փշաքաղեն հզօր կառուցուածքով՝ ահեղագոչ, պոռթկուն, արթնցնելու համար, վեհագոչ բազմաձայնութեամբ:

«Ով զարմանալի» (երգ Ջրօրհնէքի) հիացական եւ աստուածահրաշ էր, կազմելով ճոխ ամբողջութիւն մը:

«Գետ մի՛ զարհուրիր», Կոմիտասին տաղանդին վկայութիւնն է եւ որուն յաջորդեց «Այսօր ձայնն հայրական», փայլուն ուրախ եւ շնորհալի, ուր ցայտուն չէր երգչախումբին թաւ ձայներու բօնթրըփունթիք երգեցողութիւնը:

Գալով «Սիրտ իմ սասանի»ի, այս «Գանձ Բ.» երկը բաւական յաջող էր: Թէպէտեւ մեղեդին գրուած է մեներգիչի համար, սակայն կարելի չէ սխալ նկատել: Այսուամենայնիւ կրնամ առանց վարանելու ըսել, որ երգացանկին յաւագոյններէն մէկն էր իր հիանալի թափանցող յուզականութիւն ու ազնուական փափկութիւն ունեցող մեկնաբանութեամբ:

***

«Հովեր» սենեկային երգչախումբը կազմուած է արհեստավարժ երգիչներէ, որոնք ունին բիւրեղեայ ձայներ, արտակարգ ճկունութիւն, ինքնատիպ հնչողականութիւն, ձայնային երանգ եւ մանաւանդ յատկանշական միասնականութիւն եւ հաւասարակշռութիւն: Թէնորները ունին եթերային անարատ գլխաձայներ: Մէկ խօսքով՝ երիտասարդ թարմ ձայներ, առանց աւելորդ եւ անհանգստացուցիչ ձայնային թրթիռներու, ցայտուն «ֆըրբէշէնտօներ», ձայնին ուժի աստիճանական զօրացում: Եւ սակայն պէտք է ըսել թէ այս երեկոյ սօփրանոները վերին աստիճանի միահիւս չէին, իսկ պասերը՝ միշտ մռայլ:

Ղեկավար Սոնա Յովհաննիսեանի գեղարուեստական կատարողութեամբ, ինքնավստահ եւ ուշադրաւ էր: Ան գիտակից էր նրբին գործերուն բոլոր յատկանիշներուն ու յաւագոյնս փոխանցեց երաժշտասէրներուն, հիւթեղ եւ «Հովեր»ու այս հովասուն խորհրդաւոր մթնոլորտ մը:

Արժեւորումներուս ու գնահատումներուս կամ քննադատութիւններուս մէջ կը խորհիմ թէ եղած եմ անաչառ: Եւ եթէ խստապահանջ եղած եմ, պատճառը այն է, որ նոյն սենեկային երգչախումբը իր բարձր մակարդակով հանրածանօթ է Հայաստանի մէջ, արժանաւորպէս համագործակցելով «Սերենատ» սքանչելի սենեկային նուագախումբին հետ, որուն ղեկավարն է Խօ. Թոփչեան:

Լ. Մ.

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Ռուսաստանի մէջ Հոկտ. 30ին նշուեցաւ քաղաքական ճնշումներու ենթականերուն յիշատակը: Առիկա առիթ եղաւ ներկայի իշխանութիւններուն ուղղուած քննադատութիւններու, յատկապէս թոշակառուներու կողմէ որոնք կը գանգատէին իրենց տրուած խեղճ ու կրակ թոշակներէն: Անոնք հազար ռուբլիէն պակաս են Մոսկուայի մէջ (28 եւրօ), իսկ շրջաններուն մէջ հազիւ 200 ռուբլի: Նոյնիսկ քաղաքական ճնշումի զոհերու ընկերակցութեան նախագահը Վոլքով յայտարարեց թէ վախը կայ որ կը կրկնուի Լենինի Տնտեսական նոր քաղաքականութեան պատիժներու օրերու սովը:

Նոյն օրը նախագահ Պուտին կը յայտարարէր. «Կառավարութեան բոլոր անդամներէն կը պահանջեմ որ ամէն միջոցի դիմէ որպէսզի քաղաքական ճնշումի ոչ մէկ զոհ անյայտ, մոռցուած մնայ, ընկերութիւնը միշտ յիշէ կատարուածը եւ ոչ ոք փորձէ, այսօր կամ վաղը, այդ անցեալին նոյնիսկ մէկ տարրին հետ կապ հաստատելու»:

Ըստ ընդհանուր դատախազութեան, 1992էն ի վեր 970 հազար թղթածրար վերաքննուած է. անոնք կը վերաբերէին 1.24 միլիոն հոգիի որոնք հակայեղափոխական յանցանքներով մեղադրուած էին: 775 հազարին արժանաւորութիւնը վերահաստատուած է: Այսուհանդերձ Մեմորեալ ընկերակցութիւնը ափսոսանք յայտնած է որ Ռուսաստանի մէջ ահաբեկչութեան, վարչակազմերու զոհերուն յիշատակը յարգելու ծրագիր չէ մշակուած: Կազմակերպութիւնը իր կայքէջին վրայ տեղ տուած է նախկին խորհրդային երկիրներէ ճնշումի 1.5 միլիոն զոհերու անուններուն: Բայց կ'ըսուի որ այդ թիւը ընդհանուրին միայն 12%–ը կը ներկայացնէ: Այդ օրերէն տակաւին կենդանի են 900 հազար զոհեր, մեծ մասով զաւակները սովետական հալածանքներուն:

Մարդկային իրաւունքներու պաշտպանները կը պնդեն թէ Ռուսաստանի մէջ ներկայիս ալ քաղաքական բանտարկեալներ կան որոնց արժանաւորութեան վերահաստատումին մասին ոչ ոք կը խօսի: Կը յիշուին Եուքոսի նախկին գործատէր Խոդորքովսկին, անոր գործընկերները, գիտնական Վ. Դանիլովը որ լրտեսութեամբ ամբաստանուած է. այս խումբին մէջ են փաստաբաններ Վ. Ալեքսանեանը, Մ. Տրեպաշկինը. առաջինը ապօրինի գումարներ օրինականացնելով եւ իւրացումներով ամբաստանուած է, երկրորդը պետական գաղտնիքի հրապարակումով. կան նաեւ Ազգային բոլշեւիկ կուսակցութեան 14 անդամները որոնք դատապարտուած են հանրային շէնքերու դէմ գրոհելու մեղադրանքով:

Ուրիշ ցոյցերու մասնակիցներ «Թոյլ չտանք 1937ին վերադարձին», «Պուտինի երկշրջանի պաշտօնավարութիւնը եւ Խոդորքովսկիի դատապարտումը ութ տարուան կորուստ կը նշանակեն Ռուսաստանի համար» լոզունգները արձակած են, լրագրող Աննա Պոլիտովսկայան (սպաննուած Հոկտ. 7ին) քաղաքական նորօրեայ ահաբեկչութեան առաջին զոհը հռչակած:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆԻ ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՏԱՆԸ

Ուիլեըմ Սարոյեանին էր նուիրուած համալսարանական ոստանի Իտալիայի տանը տեղի ունեցած երեկոն Հինգշաբթի Նոյեմբեր 23–ին:

«Սարդինիայի ծաղկող արուեստները» փառատօնի շրջանակում Իվա եւ Իրմա Թուչեան ներկայացրին Սարոյեանի պատմուածքները: Նախաձեռնողն ու կազմակերպիչն էր Իրմա Թուչեանը, որ ապրում եւ ստեղծագործում է Սարդինիա կղզում, դաշնակահար է եւ միաժամանակ փառատօնների կազմակերպիչ: Սարդինիայում ապրող միակ Հայն է:

Իվա Թուչեանը ներկայացրեց Սարոյեանի պատմուածքներից մի շարք, Ֆրանսերէն ընթերցմամբ: Սարոյեանի պատմուածքների հիւթեղ հումորն ու լաւատես կենսախմաստասիրութիւնը Իվա Թուչեանը ներկայացրեց սարոյեանական արձակի նրբերանգները չխաթարելով: Ձեռքին միշտ ներկայ գիրքը օգնում էր Իվա Թուչեանին մէ՛կ յագեցնելու հոգեբանական դադարը, մէ՛կ Սարոյեանի նախադասութեան հակադրութիւնները ընդգծելու, մէ՛կ էլ սարոյեանական բառախաղի Ֆրանսերէն մատուցումը ապահովելու: Ընթերցումը սոսկ ընթերցանութիւն չէ, այլ Սարոյեանի արձակի ազնուական ներկայացումը ունկնդրին, ձայներանգի նուրբ խաղերով: Բառը դադարում էր բառի սոսկական ընկալում լինելուց: Դառնում է պատկեր, կերպար, ենթախորքային բացայայտումների բանալի:

Պատմուածքների այս մեներկայացմանը ընկերանում էր Իրմա Թուչեանի դաշնամուրի նուագը: Սարոյեանի ստեղծագործութեանը յարիր: Նրա պատմուածքների էութեանը լրացնող: Նուագը ոչ թէ սոսկ երաժշտական ձեւաւորում էր, այլ փորձում էր համաքայլ լինել Սարոյեան հեղինակի պատմուածքների գեղարուեստական զօրութեանը, դրանց ունկնդրելու մշտական ծարաւի զգացում առաջացնելով ունկնդրի հոգում:

Այս մեներկայացման իւրատեսակ նկարչական ձեւաւորում էին դարձել Ասիլվայի գեղանկարչական կտաւները, որոնք դարձան այդ երեկոյի անբաժանելի բաղադրիչը այն գեղագիտական հաճոյքը որ ստացան ունկնդիրները:

ԵՐԿԻՐԴԱԳՈՒ

Publications reçues

LA PART DE L'OEIL
Revue de pensée des arts plastiques
Esthétique et phénoménologie en mutation

N° 21-22, 2006/2007

Parmi les articles :
Dürer sur l'Ararat ou l'Arménie comme lieu des visions prophétiques, par Chakè Matossian.

Diffusion : **La Part de l'Oeil,**
144 rue du Midi
1000 Bruxelles

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ասոնց ընդմիջալիր, «Երկտող մը առ Մասիս» վերնագրով նոր յօդուած մը եւս գրեցի ու հրատարակեցի զայն դարձեալ Թիւլպէնտճեանի «Լրագիր» թերթին մէջ եւ Կարապետ Իւթիւճեան որ արդէն Խ. Պ. Միսաքեանէն իր դասը առած էր «Գործամկնամարտութիւն» համբաւաւոր յօդուածներով, չկրցաւ ա՛յլ եւս բերան բանալ, ու դրիչ շարժել Ծերմակեան հարցին առթիւ կամ պատասխանել ինծ:

Շատեր իմ այս երկրորդ յօդուածիս համար զիս շնորհաւորեցին եւ մօրեղբայրս յատկապէս ելաւ գնաց Խ. Պ. Միսաքեանին շնորհակալ ըլլալու իրեն, որ ինծ պէս աշակերտ մը հասցուցած էր:

Կրակոտ բան մը եղած էր. Ծերմակեանի հակառակ եղողները կ'ատէր, կը կուէր հետերնին. չէի ըսաւ բարեւեր այնպիսիները, որոնք վարդապետը վարկաբեկելու համար ուրիշ պատճառ չէին գտնար եւ կ'եւյային կաթոլիկութիւնը, Մխիթարեանները եւլն. իրար խառնել եւ կրօնքով զատ եղող Հայերը, Հայ չհամարել, ինչպէս կ'ընէր Իւթիւճեան եւ իր բանբեր Ճիվանեան Նշանը:

***

Աստուածածնի տաղաւարին շաբթուան մէջ էինք, երբ ես, եղբայրս, ու Տէր Յակոբեան Մանուկ, Նշան եղբայրները, չորս կանչուեցանք Փաշա–Խաթուսի, այսինքն՝ Սկիւտարի ոստիկանատունը, շնորհիւ վռնտուած Թաղական աղայի մը մատնութեան:

Հայրս դող ելաւ, եւ մեզի ընկերացուց իր մէկ բարեկամը. գացինք ներկայանալ քննիչ դատաւորին, որուն մէկ օգնականը նախ մեզի երդում ընել տուաւ Աւետարանին վրայ, թէ ճշմարտութիւնը պիտի խոստովանէինք. յետոյ առանձինառանձին մեզ հարցաքննեց. առաջ զիս ներս կանչեց, հարցուց թէ ի՞նչ էր 15 օր առաջ եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցածը. պատասխանս եղաւ. «Զգիտեմ» եւ աւելցուցի՝ «Ես սովորութիւն ունիմ ամէն Կիւրակի եկեղեցի երթալ ընկերներուս հետ եւ աղօթել. աղօթքի կեցած ատենս ժողովուրդը յանկարծ իրար անցաւ, մենք ալ վախնալով քովի դուռնէն դուրս ելանք ու տուներնիս գացինք. աւելի բան մը չեմ գիտեր»: Ըսածներս գրեց քննիչը, ինծ ստորագրել տուաւ ու հրամայեց որ դուրսը սպասեմ: Ինծմէ յետոյ կանչըւեցան եղբայրս ու Տէր Յակոբեանները, եւ երբ հարցաքննութիւնը վերջ գտաւ, քննիչը մեզ տարաւ քով բուն դատաւորին որ քննիչին գրածները կարդալէն յետոյ դարձաւ մեզի ու «Տօղրու իֆատէ վէրտինի՞զ մի» այսինքն՝ «Ճիշդ պատասխան տուի՞ք». չորսս մէկ բերան «Էվվէթ էֆէնտիմ, Այո՛ տէր իմ» գոչեցինք: «Խօյլէ իսէ, հայտէ պույուրուն կիտին», «անանկ է նէ, հրամմեցէ՛ք, գացէ՛ք» ըսաւ ու մենք խնդալով խաղալով, հօրս բարեկամին հետ դարձանք յաղթանակաւ:

***

Այսու ամենայնիւ հայրս կասկածներու էր գացեր, թէ մի՛ գուցէ մեզ բանտ նետէին. երբ եկանք իրեն պատմեցինք հարցաքննութեան հետեւանքը, սկսաւ քա՜հ, քա՜հ խնդալ, միայն թէ վախնալով որ սորէն անպիտանին մէկը կ'եյլայ բաներ մը խառնել, մատնութիւններ ընել, որոշեց որ զիս ու եղբայրս քանի մը օր Սկիւտարէն հեռացնէ, սակայն ո՞ւր...

Աստուածածնի տօնին ճիշդ Շաբաթ օրն էր. Ալէմտաղի հայաբնակ գիւղին Ս. Նշան եկեղեցւոյն տարեդարձը. ինչպէս ամէն տարի, այդ տարի ալ ուխտաւորներ ամէն կողմէ խումբ խումբ գացած էին հոն ուխտի. ոմանք սայլերով կամ կառքով, ոմանք ձիով, իշուկով կամ հետիոտն: Հայրս ու մայրս ուզեցին որ մենք ալ երթայինք Ալէմտաղի, բայց ի՞նչպէս, ի՞նչ միջոցաւ. ժամանակը ուշ էր, կառք չկար. յա՛նկարծ գետնէն բուսածի պէս մէջտեղ ելաւ ալէմտաղցի Արթին աղբարը որ իր կոլի կառքովը գիւղէն փայտ իջեցուցած էր ու տարած ծախած Սկիւտարի շուկան եւ տեղը պիտի վերադառնար: Կու գայ, կանգ կ'առնէ հօրս խանութին մօտը գտնուած աղբիւրին առաջ, իր գոմէշներուն ջուր տալու համար:

Հայրս կը տեսնայ, կ'երթայ կը խօսի, կ'առաջարկէ որ մեզ հետը՝ իր կառքովը Ալէմտաղի տանի. Արթին աղբարը կը հաւանի, բայց գիշերը մեկնելու պայմանաւ: Հայրս չէ չըսեր եւ իսկոյն պատրաստութիւն տեսնալ կը սկսի:

***

Մենք տունը նստած կ'աշխատէինք, երբ հայրս եկաւ Արթին աղբօր հետ եւ իր որոշումը յայտնեց մեզի. ուրախ եղանք ու նստանք ճաշի, սեղանակից ունենալով Արթին աղբարը, ինչպէս նաեւ հօրս քովը աշխատող պարոն Հաճի Միհրանը որ մեզի պիտի ընկերանար Ալէմտաղի. այս այն Հաճի Միհրանն էր, որ քննութեանս օրը հօրս կողմէն ժամացոյց ինծ նուէր բերաւ մինչեւ Ախըր–Գափու:

(Շար. 124)

(Շար. Ա. էջէն)

վուրդին մեծամասնութիւնը չկրցաւ գըլուխ տալ իր ուրախութիւնը, եթէ նոյնիսկ գիշերը միջադէպեր պատահեցան ոմանց հետ, որոնք իրենց ցաւը կ'ուզէին արտայայտել այս մահուան պատճառաւ: Ոստիկանութիւնը միջամտած է արտասուաբեր ձեռնառումբերով: Գրեթէ ամբողջ աշխարհ իր գոհունակութիւնը յայտնեց այս մահուան առթիւ, յիշելով թէ 1973–էն 1990 Փինոշէ հազարաւորներու մահուան եւ չարչարանքին պատճառ եղած է եւ կը մեռնի առանց դատուելու: Արեւմտեան կողմն աշխարհի գտնուեցաւ մէկը, որ իր ցաւը եւ վիշտը յայտնեց, անունն է Տիկին Մ. Թաչէր, Մեծն–Բրիտանիոյ նախկին վարչապետ: Փինոշէ 91 տարեկան էր եւ յուղարկաւորութիւնը, որ ազգային բնոյթ չունի, կը կատարուի Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 12ին:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ կեդրոնը սուրիամէտ զանգուածային նոր ցոյց մը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 10ին, որուն ձեռնարկած էին կրկին Հեզպոլլան, Ամալը եւ զօր. Աունի քրիստոնեաները: Պահանջը չի փոխուիր եւ Հեզպոլլայի թիւ 2ը՝ Նայիմ Քասէմ անգամ մը եւս կոչ ըրաւ վարչապետին, որ տեղի տայ «այս ցոյցին առջեւ ամէնէն կարեւորը Լիբանանի պատմութեան մէջ» եւ այդ ձեւով «իր պատիւը փրկէ»: Ժողովուրդն ալ հրաւիրեց բացագանչելու՝ «Մա'հ Ամերիկայի, մա'հ Իսրայէլի»: Խօսք առած է նաեւ զօր. Աուն, որ առաւելաբար ծանրացած է կառավարութեան ձախողութեան վրայ, ճշդելով որ անոր վարած քաղաքականութիւնը միայն հսկայ պարտք մը ստեղծած է: Այս ցոյցին նախօրեակին, վախն այն էր, որ պետական հարուած մը կրնայ պատահիլ: Նոյն օրը, Սուրիոյ ընդդիմադիր տարրերն ալ ցոյց մը ըրած էին Թրիփոլի, որ նոյնքան բազմութիւն համախմբած էր: Միւս կողմէ, Հեզպոլլայի ղեկավարը՝ Հ. Նասրալլա ընդունած է Արաբական Լիկայի առաջարկները լուծումի մը յանգելու համար: Ընդհանուր քարտուղարն ալ Պէյրութ կ'երթայ տեսնուելու համար Սինիորայի հետ:

Ժ.–Փ. ՇԸՎԷՆԸՄԱՆ հրաժարած է նախագահական թեկնածութեան թեկնածու ըլլալէ եւ յայտարարած է թէ զօրավիգ է Սեկոլէն Ռուայալի:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Միւնիխ քաղաքին մէջ կաթողիկէ եկեղեցիի մը դիմացը մզկիթ մը կառուցանելու ծրագիրը բողոքի շարժումի մը պատճառ եղած է: Նախաձեռնողները հանրագրութեան մը ձեռնարկած են, յղելու համար նահանգային խորհրդարանին: Երկրին մէջ 150 մզկիթ կայ, նաեւ աղօթարանի վերածուած երկու հազար գետնայարկ ու շտեմարան: Միւնիխի մահմետականները որոնց մեծ մասը Թուրք է, կը կազմեն քաղաքին բնակչութեան 10%ը:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ կին մը որեւէ գործ կը փնտռէ (տարեց կամ երախայ խնամել...):
Հեռաձայնել Տիկին Կարինէի՝
06. 77. 71. 97. 99

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.– Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աքխաքալ 100 տոլար:

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006
au 18 mars 2007

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Vendredi 15 décembre à 20 heures

KARINE

Comédie Musicale — 1967
durée : 1h 34mn
Mise en scène: Armand MANARIAN
Scénario: Levon KARAGUEUZIAN
et Armand MANARIAN
Musique: Dikran TCHOUHADJIAN
avec Lydia HAROUTIOUNIAN,
Achod KADSVORIAN
avec les voix de : Gohar GASPARIAN,
David POGHOSSIAN
et Tigrane LEVONIAN.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ–ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօնն է Սուրբ Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը այս տարի տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատրիարքի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Ռոն–Ալփի Հայոց

Սուրբ Սեղանին կը սպասարկեն Իսահակ Ա. Քհնյ. Հէքիմեան, Սարկաւագներ՝ Գէորգ Փոխանեան, Վազգէն Խսկիճեան, ուրարակիր Գրիգոր Գալփաքճեան եւ դպիր Արարատ Գալփաքճեան:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12.30ին, «Կարպիս Մանուկեան» սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գըտնուելու այս արարողութեան:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11.15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ՝ ժամը 12ին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօն Սրբոցն Մծբնայ Հայրապետին, Մարուգէի եզնաւորին եւ Մելիտոսի Եպիսկոպոսին

Այս առթիւ հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ
Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 14,
ժամը 20.30ին
ԼԵՒՈՆ
ՄԻՐԻՋԱՆԵԱՆ
Բանաստեղծը եւ մշակութային գործիչը
կը ներկայացնեն՝
ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ–ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ՀՐԱՅՐ ՀՐԱՉԵԱՆ
ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

«Վահան Թէքէեան» մրցանակի արժանացած «Երգի Հովիւը» պոէմի հեղինակային ձայնագրուած ընթերցումի ունկնդրութիւն:

– Մուտքը ազատ է –

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «AGNOUNI» d'Asnières

La Section «Agnouni» d'Asnières sera présente aux **Marchés de Noël**, les **15, 16 et 17 décembre** de 10h à 20h, Place de l'Hôtel de Ville à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է անդարձ մեկնած ընկերուհիներուն յիշատակին տրուած հոգեճաշին առթիւ հետեւեալ նուէրները.–

Տէր եւ Տիկին Արթիւր Սարգիսեան 50 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գույումճեան 100, Տիկին Մայտա Փափազեան 20, Յովհաննէսեան ընտանիք եւ Սեպա 50, Օր. Անոյշ Մատիլեան 50, Տէր եւ Տիկին Էտուար Մատիլեան 100, Տիկին Սիւզան Զօրապաբէլեան 50, Տիկին Մարկրիթ Գումրուեան 100, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Զերչեան 40, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը 75, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պառաւեան 50, Տիկին Սեդա Ուստուլեքեան 300, Պասմաճեան ընտանիք 100 Եւրօ:

(Շար.)

□

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre** à 14 h et à 17h, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'«**Arménie mon Amie**», Année de l'Arménie en France.

□

Section «ASTRIG»

La Section **«Astrig»** d'Arnouville-Sarcelles organise
le dimanche 17 décembre
à 14 heures précises
UN
LOTO
suivi d'un goûter.
Salle «Garvarentz» à Arnouville
Participation aux frais.

Renseignements :
Chaké : 01. 39. 85. 12. 35

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Չամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,
- Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,
- հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 թիւով, կամ
– Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 թիւով:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 13
MERCREDI
13 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.597 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.597

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԱՐԱ ՊԱՌԱԿՏԱԾ ՈՒ ՊԱՌԱԿՏՈՒԱԾ

Անգարա որպէս գերագոյն ժեստ կիպրական նաւերուն եւ օդանաւերուն նաւահանգիստ մը եւ օդակայան մը պայմանաւոր կերպով բանալու մտադրութեամբ անգամ իսկ չյաջողեցաւ պառակտել Եւրոպական Միութիւնը: Թրքամէտ կեցուածքի տէր Թեւը որուն մաս կը կազմեն Մեծն Բրիտանիան, Շուէտը, Սպանիան, Իտալիան եւ Լատվիան, արդէն կը պնդէին որ բանակցութեան 35 գլուխներէն առաւելագոյնս երեքին մասին առկախումի որոշում տրուի, մինչ Եւրոպական յանձնախումբին առաջարկը ութ գլուխի կը վերաբերէր: Անգարայի յայտնած վերջին մտադրութիւնը զօրացուցած էր այս Թեւին դիրքը, նոյնիսկ Լոնտոն յայտարարած էր թէ դրական ազդանշան մըն է ատիկա, զոր Միութեան վերին ղեկավարութիւնը պէտք է նկատի առնէ:

Միւս կողմէ, միայն այն հանգամանքը որ Անգարայի «դրական» այդ մտադրութիւնը բերանացի հաղորդուած է Ֆինլանտական Նախագահութեան եւ ոչ գրաւոր, արդէն կիսով հաւատալի կ'ընէր զայն. եւ Ֆինլանտայի վարչապետը «անբաւարար» որակած էր Անգարայի առաջարկը: Կիպրոսի ղեկավարութիւնն ալ անընդունելի նկատած էր զայն, առարկելով գլխաւորաբար որ ընդունիլ Անգարայի պայմանները, կը նշանակէ գոնէ անուղղակի կերպով կղզիին գրաւեալ մասի Թրքական գօտիին ճանաչումը: Արդարեւ, Անգարա մէկ տարուան համար յանձնառու ըլլալով նաւահանգիստ մը եւ օդակայան մը բանալու, կը պահանջէր որ վերջ տրուի Թրքական մասին միջազգային մեկուսացումին:

Ինչ որ աւելի հետաքրքրական է, Թրքական վերնախաւին մէջ ծագած երկպառակութիւնն է նոյն հարցին առնչութեամբ: Շաբաթավերջի Թուրք մամուլին մէջ տեղ գտած էր Սպայակոյտի նախագահ զօր. Ե. Պիւյիւքանըթի հակազդեցութիւնը. ան ըսած էր թէ քաղաքական ղեկավարութիւնը իրենց խորհուրդին չէ դիմած առաջարկին ներկայացումէն առաջ: Յետոյ կը բացատրէր թէ ո՛րն է իրենց տեսակէտը. «Մերը պետութեան պաշտօնական տեսակէտն էր մինչեւ այսօր. այսինքն, առաջին՝ լուծումը ՄԱԿ-ի շրջանակին մէջ պիտի ըլլայ: Երկրորդ՝ պիտի ըլլայ համապարփակ լուծում եւ ոչ թէ այսինչ բանի փոխարէն այնինչը: Երրորդ՝ արդար եւ մնայուն լուծում մը պիտի ըլլայ: Մեր կարծիքով՝ այս առաջարկը պետութեան պաշտօնական տեսակէտէն շեղում կը նշանակէ» կ'ըսէր ան:

Զօրավարին համար ոչ մէկ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ Կիպրացիներուն մերժումը. կարեւորը պետութեան տեսակէտէն շեղումի փաստն է: Պիւյիւքանըթ աւելցուցած է որ ինք թէեւ երկիրը ղեկավարողը չէ, միայն զինեալ ուժերու ներկայացուցիչը, եւ թէ քաղաքական իշխանութեան տէրերը կրնան միշտ մերժել իր հաստատծին տեսակէտը, բայց անընդունելի կը նկատէ որ այդ ուժերը գլխաւորողը հեռատեսիլի լուրերէն տեղեկանայ այդքան կարեւոր որոշումի մը: Մանաւանդ երբ այդ ուժերը 40 հազարնոց զօրաբաժին մը կը պահեն կղզիին մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՈՒԹ ԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ԱՌԿԱԽՈՒԱԾ

Եւրոպական Միութեան երկիրներուն Արտաքին գործերու նախարարներուն Դեկտեմբեր 11ի ժողովը վերջակէտ մը դրած է Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն նիւթով վերջին շրջանին հրահրած վէճին: Որոշուած է բանակցութեան 35 գլուխներէն ութին մասին տեսակցութիւնները կասեցնել, ինչպէս յանձնարարած էր յանձնախումբը եւ ինչպէս կը սպասուէր: Միութեան ընդլայնումի պատասխանատուն Օ. Ռէն ըսած է թէ հաւասարակշռուած որոշում էր տրուածը որ կ'ըսէ Թուրքիոյ թէ երբ չեն յարգուիր յանձնառութիւնները, ատիկա հետեւանք կ'ունենայ անպայման:

Որոշումը Թուրքիոյ նկատմամբ կեցուածքի բեւեռացումներ ստեղծելէ զատ Միութեան մէջ, հակադրութեան ալ պատճառ եղած է Գերմանիոյ վարչապետուհիին եւ Արտաքին գործերու իր նախարարին միջեւ որ խիստ նկատած է Թուրքիոյ դէմ որոշուածը:

***

Թուրք մամուլը յայտնի գոհունակութեամբ կը գրէր թէ Դեկտ. 11ի Արտաքին գործերու նախարարներու նիստին ուշադրութիւն գրաւած է Ֆրանսայի նախարար Տուսթ–Պլազիի Թուրքիոյ նկատմամբ շատ մեղմ կեցուածքը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ, ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

«Ի պաշտպանութիւն ազատագրուած տարածքների» կազմակերպութիւնը որ պարբերաբար յայտարարութիւններով դէմ կ'արտայայտուէր Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման նպատակով գրաւուած հողերէն մաս մը յանձնելու հեռանկարին, տեղեկացուցած է թէ Դեկտեմբեր 9–10ի գիշերը ձերբակալուած է Ժիրայր Սէֆիլեան: Ան համակարգողն է նոյն կազմակերպութեան, «Հայ կամաւորների համախմբման» նախաձեռնողը եւ առաջնորդը, «Արաքս–Կուր» հիմնադրամի հոգաբարձուներու խորհուրդին նախագահը: Հրամանատարն էր նաեւ Շուշիի գումարտակին: Մեղադրուած է յեղաշրջում կազմակերպելու յանցանքով եւ կրնայ արտաքսուիլ երկրէն: Խուզարկութիւններ եղած են նաեւ վերոյիշեալ հիմնադրամին գրասենեակը եւ նշուած կազմակերպութիւններու անդամներու տուները:

Ձերբակալուած է նաեւ «Հայրենիք եւ պատիւ» կուսակցութեան ներկայացուցիչ Վարդան Մալխասեան:

Խնդրոյ առարկայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները Դեկտ. 2ին հանրահաւաքի կոչ ըրած էին:

***

ԻՆՔՆԱՀՐԿԻԶՈՒՄ ՈՐՊԷՍ ԲՈՂՈՔԻ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ

Կոտայքի Զովունի գիւղէն եղբիներու խումբ մը Դեկտեմբեր 7ին հաւաքուած է նախագահական շէնքին առջեւ, բողոքելով Գեղարքունիքի մարզի իրաւապահներուն դէմ: Բողոքին պատճառը Նոյեմբերին սպաննուած Ք. Ավդալեանի հետաքննութեան ձգձգումն է եւ կողմնակալ կեցուածքը: Եզդին սպաննուած է Լճաշէնի գիւղապետ Ս. Մարգարեանի ու վեց հոգիի յարձակումով ու խոշտանգումով: Իսկ մարզին դատախազութիւնը գիւղապետը չքմեղելու կեցուածք կ'արտայայտէ: Բողոքարկուները պահանջած են անոր ձերբակալութիւնը:

Սպանեալին ութ զաւակները արդար պատիժ պահանջած են իրենց հօր սպանութեան. զոհին մայրը եւ զաւակներէն երեքը ինքնահրկիզումի դիմած են պատկան մարմիններու ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար: Անոնք լրջօրէն վիրաւորուած ու հիւանդանոց փոխադրուած են:

Նոյն օրը գլխաւոր դատախազութիւնը հաղորդագրութեամբ մը տեղեկացուցած է թէ Ք. Ավդալեանի ոչխարներուն արօտավայրին հիմով կռիւ ծագած է իր եւ գիւղացիներու միջեւ. կռիւին մասնակցած է գիւղապետն ալ որուն բռունցքի մէկ հարուածը պատճառ եղած է որ Ք.

ՍԻԼՎԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՊԻ–ՊԻ–ՍԻ–Ի ՄՐՑՈՒՄԻՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Հայաստանէն 17 տարեկան Սիլվա Յակոբեան առաջին հանդիսացած է Պի. Պի. Սի.ի երգի մրցումին ու շահած 2006ի լաւագոյն արուեստագիտուհիի տիտղոսը: Մասնակցած են 18 երկրէ աւելի քան հազար երիտասարդներ: Մրցումը լաւագոյնը կ'ընտրէ ինքնագիր երգերով ներկայացող մրցակիցներէն: Հայուհին ներկայացուցած «Այ լայք»ը պատրաստած է քրոջը եւ եղբայրներուն հետ:

Ավդալեանի Թոքը պատռի ու ներքին արիւնահոսութիւն ունենայ, մահանայ: Գիւղապետը Դեկտ. 7ին ձերբակալուած է: Ինքնահրկիզումով վիրաւոր հիւանդանոց փոխադրուածներուն կեանքը վտանգուած չէ:

***

ԼՂՀ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ ՔՈՒԷՆԵՐՈՒ 98,58%ՈՎ

Դեկտեմբեր 10 Կիրակի օր Ղարաբաղի ժողովուրդը հանրաքուէով վաւերացուց երկրին Սահմանադրութիւնը: Նախնական տուեալներով մասնակցած է քուէարկելու իրաւունքի տէր 78.389 հոգի, ինչ որ 87,02%ը կը կազմէ ընդհանուր թիւին: Մասնակիցներու 77.279ը (98,58%) թեր քուէարկած է, 549ը (0,7%) դէմ: Օտար դէտեր յայտնած են թէ հանրաքուէն կատարուած է գոհացուցիչ պայմաններու մէջ:

***

ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասեան հանրաքուէին յաջորդած մամուլի ասուլիսին (Դեկտ. 11) ըսած է թէ յետխորհրդային միւս պետութիւններուն համեմատ ԼՂՀ-ի մէջ յապաղումով ընդունուեցաւ Սահմանադրութիւնը, բայց ատիկա պայմանաւորուած էր ԼՂՀ անցած ճամբան ամփոփելու անհրաժեշտութեամբ եւ եղաւ յետխորհրդային տարածքի լաւագոյն սահմանադրութիւններէն մէկը: Սահմանադրութիւնը, ըսած է ան, ուղղակի չի նպաստեր հակամարտութեան լուծումին, բայց Ղարաբաղի միջազգային ճանաչումին հաւանականութիւնը կապուած է երկրին մէջ ժողովրդավարութեան ամրացումին որուն բոլոր երաշխիքները կան Սահմանադրութեան մէջ:

Նոյն կարծիքը չունի Եւրոպական Խորհուրդը որուն ընդհանուր քարտուղարը յայտարարած է նոյն օրը թէ Ղարաբաղի կազմակերպած հանրաքուէն չի կրնար իրաւական ուժ ունենալ. միջազգային հանրութիւնը չի ճանչնար զայն, հետեւաբար ոչ մէկ արդիւնք կու տայ:

Իսկ Մինսկի խումբին նախագահները յայտարարած են թէ Ղարաբաղի Դեկտ. 10ի քուէարկութիւնը ազդեցութիւն չունենար հարցին խաղաղ կարգաւորման բանակցութիւններուն վրայ:

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ յայտարարած է թէ չի ճանչնար հանրաքուէն ու միջազգային հանրութենէն ալ նոյն հակազդեցութիւնը կ'ակնկալէ: Անգարա կատարուածը կը նկատէ Ատրպէյճանի քաղաքական միութեան, գերիշխանութեան ու հողային ամբողջականութեան Հայաստանի կողմէ նոր մէկ բռնաբարումը եւ խստիւ կը դատապարտէ զայն:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ նախագահը Ի. Ալիեւ Ցունուարի վերջաւորութեան նախագահ Ժ. Շիրաքի հրաւէրով պաշտօնական այց կը կատարէ Փարիզ: Լուրը հաղորդուած էր ադրբեջանական մամուլին կողմէ որ կ'աւելցնէր թէ Ֆրանսացի գործարարներու Բաքուի մէջ ստորագրած մեծ թիւով պայմանագիրներուն պատճառով բարձրամակարդակ այց մը կ'ակնկալուէր:

ԳԱԶԱՅԻ մէջ, ծպտուած անձեր Դեկտ. 11ի առաւօտուն պաղարիւնութեամբ եւ գիտակցօրէն սպաննած են 6, 7 եւ 9 տարեկան երեք մանուկներ, որոնց հայրը պաղեստինեան գաղտնի սպասարկութեանց մէկ պատասխանատուն է: Երախաները դպրոց կ'երթային, երբ դեղին կառք մը կտրած է իրենց կառքին ճամբան եւ մարդասպանները անմիջապէս կրակած են, հակառակ անոր որ այլ դպրոցականներ ալ կային շուրջը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ընկերութեան մօտ կատարուած հարցախոյզի մը արդիւնքներով Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան համար առաջնային նըկատուած պարագաներու միայն վեցերորդ կարգին վրայ կու գայ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումի պարտաւորութիւնը, 33%ով: Առաջին պահանջուածը (51%) Կիպրոսի ճանաչումն է, երկրորդը՝ Թուրքիոյ մէջ աշխարհականութեան յարգանքը (44%), յետոյ՝ փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն յարգանքը (39%) եւ կիներու պայմաններուն բարելաւումը (37%):

ՊԱՂՏԱՏԻ կեդրոնը թակարդուած երկու կառքեր եւս պայթած են Դեկտ. 12ի առաւօտուն, որոնց հետեւանքով 57 մեռեալ կայ եւ 140 վիրաւոր:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Դեկտ. 11ին սկսած է ժողով մը որ կը վերաբերի Ողջակիզումին եւ խնդրայարոյց կը դարձնէ անոր իրականութիւնը: Երեսուն երկիրներէ կը

(Շար.ը Դ. էջ)

ՈՎԿԻԱՆՈՍԻՑ ԱՅՆԿՈՂՄ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ԳԻՆՃԵԱՆ
Առաջնորդ Ուրուկուէյի Թեմին

Նստած եմ Հարաւային Ամերիկայի արեւելեան կողմը եզերող Ատլանտեան Ովկիանոսի ափին: Դիմացս փռուած ովկիանոսը աշնան այս եղանակին մերկացել է իր մի քանի շաբաթ առաջ ունեցած հմայքից, ջերմութիւնից եւ զբօսաշրջիկների խայտաբղէտ խճողումից, որոնց աղմուկ–աղաղակի փոխարէն լսւում է միայն հեւասպառ ովկիանոսի ալիքների միապաղաղ ձայնը:

Եկող շաբաթ,– մտածում եմ,– հարսնեւոր եմ: Իմ համագիւղացիներից մէկի թոռնուհին է ամուսնանալու: Նշանածը օտար է եւ նախքան եկեղեցում պսակուելը՝ պիտի նոր մկրտուի, դա էլ պարզապէս նրա համար, որ եկեղեցու կարգն այդպիսին է, այսինքն՝ պսակուողը պէտք է մկրտուած լինի:

Աւելի քան կէս դար առաջ մեր գիւղից մի քանի հոգի են եկել ու հաստատուել այս հեռաւոր ափերում, իսկ մեր Հարեւան գիւղից միայն մի հոգի է հասել այստեղ՝ Պրն. Յակոբը: Նա, սակայն, լինելով շրջահայեաց ու զարգացած մի անձնաւորութիւն՝ անմիջապէս անդրադարձել է, թէ ազգային առումով օտար այս երկրներում Հայերի համար ապագայ չկայ: Դրա համար էլ նա վերադարձել է իր ծննդավայրը, յետագայում ընտանեօք ներգաղթել է Հայաստան: Ո՞վ պիտի ասէր, թէ մի օր էլ նրա որդին՝ Լեւոնը, դառնալու էր անկախ Հայաստանի առաջին նախագահը:

Նայում եմ ովկիանոսի հեռաւոր հորիզոնին եւ մի պահ ինձ թւում է, թէ հորիզոնի սահմանագծից անմիջապէս այն կողմ, սարերի ծաղկազարդ լանջերին խռոխտ բազմել է իմ դարաւոր գիւղը: Հիմա այստեղ աշուն է, իսկ այնտեղ՝ նորաբաց գարուն՝ բնութեան հիասքանչ ճոխութեամբ յուռթի, մաքրաշունչ զեփիւռների ու մանուշակների ըղգլխիչ բուրմունքով օծուն:

Մեր տան հարեւանութեամբ աճած բարձրուղէշ նշենին հիմա պէտք է կենսախինդ պճնազարդուած լինի հարսի նման քաղցրաժըպիտ գեցեղկութեամբ, իսկ դրանից մի փոքր վեր գտնուող ընկուզենին՝ տարուայ այս օրերին, իր նորածիլ ոստերով միշտ մի քիչ աւելի պիտի մօտեցած լինի մեր պարտէզի սահմանին՝ փորձելով կտրել–անցնել այդ սահմանը: Այդպիսի մի քայլ ոտնձգութիւն պիտի համարուի մեր թեմից ներս, մինչդեռ բարի ընկուզենին ոչ մի ձըգտում չունի ծաւալելու իր տիրապետութիւնը, այլ պարզապէս նա ուզում է մի քանի ընկոյզ էլ մեր կողմը թողնել, մեզ նուիրել, քանզի դա է նրա կոչումը՝ ուրիշներին ծառայելն ու իր ունեցած լաւագոյնը նուիրաբերելը:

Զատկուայ տօնը այս տարի ուշացումով է գալիս: Դրան յաջորդող օրը Մեռելոց է: Գիւղացիք գերեզմանատուն են գնում մոմ վառելու, խունկ ծխելու եւ աղօթելու իրենց հանգուցեալ հարազատների շիրիմների վրայ: Մի պահ մտածում եմ, թէ ի՞նչ կը լինի գիւղի գերեզմանոցի վիճակը, եթէ մի օր այդ շրջանի Հայերը կամ նրանց զաւակները հեռանան այդտեղից ու հաստատուեն ովկիանոսներից այն կողմ: Միւս կողմից էլ մարդ ինչքա՞ն պէտք է ստիպուած լինի, որ, քար դնելով իր մարդկային զգացումների վրայ, լքի այն նուիրական հողը, որին խառնուած են իր պապերի աճիւնները, իր թանկագին հարազատների աղի–արցունքը, երկնասլաց աղօթքների մըրմունջները: Մէկէն մի տարօրինակ գաղափար է անցնում մտքովս. լքուած գերեզմանների տարածքը եթէ մի օր այլազգիք բանջարանոց սարքեն՝ ի՞նչ հիւթեղ ու հսկայ վարունգներ կ'աճեն մեռելների ոսկորների վրայ, որոնց ողբալի ճակատագիրը հաւանաբար մի վարունգի իսկ արժէք պիտի չունենայ լքողների զարմերի համար: Այդպիսի մի բան պատահեց, օրինակ, եւերէկի հայկական գերեզմանատան հետ, որը բանջարանոցից յետոյ խաղավայրի վերածեցին:

Բայց մտածումիս այս տխուր թելը կտրւում է այստեղ, երբ աչքիս առաջ բացւում է մի յուսադրիչ տեսարան, գիւղի երեխաները առոյգ քայլուածքով եւ երջանիկ տրամադրութեամբ հայկական դպրոց են յաճախում, իսկ եկեղեցու զանգակի թովիչ ղօղանջն էլ շարունակում է հնչել ականջիս՝ հակառակ Հարեւան շէնքերի խանգարիչ պատնէշներին:

Երէկ այցելութեան էի գնացել մի տարեց հայրենակցի: Նրա անունը Սիմոն է: Նա ուղղակի գիւղից եկածների մէջ միակ ողջ մնացածն է, սակայն այժմ ծանր հիւանդ է: Կողակիցը՝ մի սեւամորթ կին, վաղուց մահացել է, իսկ հինգ զաւակներն էլ իրենց մօրն են նման, բոլորովին սեւամորթ, միայն թէ՝ հայկական ազգանունով: Սիմոնը մոռացել է մայրենի լեզուն եւ մեր գիւղի բարբառը, հայերէնով կարողանում է միայն «մայրիկ» ասել: Յիշողութիւնը երբեմն բոլորովին դաւաճանում է իրեն, իսկ երբեմն էլ ընկնում է զառանցանքի մէջ: Շատ համեստ պայմաններում է ապրում, սակայն տունը փայլում է մաքրութեամբ, լեցուն է հարազատների ջերմութեամբ եւ խնամատար սրտերի յորդառատ զեղումներով:

Երբ զաւակները յայտնեցին իրենց հօրը իմ ով լինելը, նա մեծ ճիգով փորձեց նստել անկողնում եւ մարած նայուածքը պտտեցնել շուրջբոլորը՝ փնտռելով ինձ: Բռնեցի ձեռքը եւ ասացի.

– Քո հայրենակիցն եմ, Քէլէկենց Հաննէսի տղան:

Նա, սակայն, համարեա ոչինչ չի յիշում, միայն թէ նուաղկուն ձայնով հարցրեց ինձ, թէ ինչ լուր ունեմ իր մայրիկից: Իսկ երբ նկարագրեց գիւղում իրենց տան տեղը, անմիջապէս յիշեցի այդ տունը, որ գտնւում էր մեզանից մի երկու փողոց վար: Շատ աղօտ կերպով յիշում եմ նաեւ այդ տանը ապրող սեւազգեստ ու ցածրահասակ մի ծեր կնոջ, որ միշտ նստում էր իր բարձր պատշգամբում եւ երբեք չէր նայում փողոցի անցուդարձին, այլ հայեացքը միշտ դէպի հեռուներն էր սեւեռած պահում: Հիմա հասկանում եմ, թէ ինչո՛ւ, որովհետեւ սպասում էր իր միակ որդու վերադարձին, որն այդպէս էլ չվերադարձաւ: Ծեր կնոջ աչքը մնաց նրա ճամբին եւ այդպէս էլ մահացաւ առանձնութեան մէջ: Սիմոնը գիտէր նրա մահուան մասին, բայց այդ պահին նա խառնաշփոթ մտքերի մէջ էր: Ես էլ յուզումից շուարած՝ չգիտէի ինչ ասել նրան:

– Իսկ ի՞նչ եղաւ իմ ատրճանակը,– անսպասելիօրէն հարցրեց նա՝ խզելով լռութիւնը: – Առաստաղի մարդակների մէջ էի պահում այն: Իսկ իմ ընկուզենի՞ն, լերան տակի ընկուզենի՞ն, որ ես տնկեցի նախքան Ամերիկա գալս...:

Ողջ մարմնովս մի սարսուռ անցաւ, խօսքը այն ընկուզենու մասին էր, որն աճել էր մեր փոքրիկ պարտէզի կողքին, որի ընկոյզները բազմիցս հաւաքել էի եւ ընկերներիս հետ ճաշակել: Ուրեմն այն տնկել է Սիմոնը, որ, դժբախտաբար, չի տեսել դրա աճն ու պտղաբերութիւնը, չի առել համը իր իսկ տնկած ծառի պտուղների:

– Ընկուզենիդ մեր թաղի զարդն է,– ասում եմ,– շատ համով են նրա ընկոյզները, թող օրհնուեն ձեռքերդ, որ դու գիւղում մնացողների համար գէթ մի պտղատու ծառ տնկեցիր, մի բանով օգտակար եղար նրանց: Ծառ տնկողը թող յաւէտ օրհնուի...:

Կոկորդս սեղմւում է, եւ այլեւս բառ չեմ գտնում ասելու: Սիմոնի զաւակները չեն հասկանում, թէ ինչ է կատարւում, թէ ինչպէս մի հատիկ ընկուզենու յիշատակութիւնը կարող է այդքա՛ն յուզել երկու համագիւղացիների կարօտակէզ սրտերը:

Սիմոնի չորացած դէմքին մի տարտամ ժպիտ է ուրուագծւում, զգում եմ, որ նա շատ գոհ է ընկուզենու մասին ասած իմ խօսքերից: Այնուհետեւ, որտեղի՞ց որտեղ, նա թոյլ ձայնով եւս մի հարց է տալիս՝ ինձ համար բոլորովին զգայնացունց.

– Քէլէկը ի՞նչ է անում, շարունակո՞ւմ է երգել:

Խօսքը պապիս՝ Յակոբի մասին է, որին գիւղում Քէլէկ էին ասում: Ես նրան չեմ ճանաչել, սակայն տարեց գիւղացիներից լսել եմ նրա ըղձմայլելի ձայնի ու սրտի անսահման բարութեան մասին: Ծերուկ Սիմոնի հարցն ուղղակի ապշեցրեց ինձ, մանաւանդ որ նա քիչ առաջ ոչինչ չէր մտաբերում մեր գերդաստանի մասին, իսկ այժմ նոյնիսկ յիշում էր պապիս երգելը:

Շատ բան կար ասելու Սիմոնին, բայց նա նորից ընկաւ զառանցանքի մէջ: Ուզում էի յատկապէս յայտնել նրան, որ պապս՝ Քէլէկ Յակոբը, վաղուց հող է դարձել, բայց նրա փոխարէն հիմա իր թոռներն են երգում եւ նրա անաղարտ ձայնը իր թոռների միջոցով շարունակում է հնչել մեր գիւղում ու արձագանգը բռնում է սար ու ձոր: Նրա հայախօս ու հայրենասէր թոռները քանի կառչած են մնում գիւղի սրբազան հողին՝ չեն թողնի երբեք, որ որեւէ պիղծ ձեռք քանդի կամ վարունգի բոստանի վերածի նրա սուրբ շիրիմը...:

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

«ԱՄԷՆՈՒՆ ԹԷՈԴԻԿԸ»

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Ուեւէ հայ ընթերցասէր, որ քիչ շատ պտըտած է հայ գրականութեան էջերուն մէջ, անպայման լըսած է Թէոդիկի անունը եւ յարգանք կը զգայ այդ անուան նկատմամբ: Թէոդիկ մեծ գրագէտ մը չէ, ստեղծագործական կարեւոր գործեր չէ թողած իր ետեւէն, բայց իր անունը անմահացած է երկու կարեւոր իրագործումներով:

Առաջինը իր «Գողգոթա» խորագրեալ կոթողային ուսումնասիրութիւնն է Հայոց տեղահանութեան զոհ գացած հոգեւորականներու մասին:

Երկրորդը, որ շատ աւելի ժողովրդական ու յատկանշական եղած է մեր գրականութեան համար, Թէոդիկի տարեգիրքերու շարքն է, տարեգիրքերու աննկարագրելիօէն արժէքաւոր ու կարեւոր շարքը, ուրկէ ներս իւրաքանչիւր հատոր, իւրաքանչիւր տարեգիրք առանձին գանձարան մըն է, թանգարան մը, ժամադրավայր մը շրջանի գրականութեան հսկաներուն, ժամանակագրութիւն մը շրջանի մտաւորական ու ընկերային անցուդարձերու, նաեւ անսպառ ալպոմ մը լուսանըկարներու կամ յայտնի դէմքերու դիմանկարներու:

Թէոդիկը իր այս երկու իրագործումներով անգին ծառայութիւն մատուցած է մեր ժողովուրդին: Եթէ թերթենք այդ տարեգիրքերը, կրնանք զարմանալ հեղինակին բացառիկ կարողութեան վրայ ու կրնանք երեւակայել թէ ինչպիսի լուրջ, կարգապահ, հաւասարակշռեալ, յամառ ու այլանուէր աշխատանքով մըն է որ իր տարեգիրքերը կազմած ու հրատարակած ըլլալու է Թէոդիկը:

Այս բոլորէն վերջ սակայն շատ պիտի զարմանանք երբ պիտի կարդանք թէ Թէոդիկը իր քոյրերուն ու շատերուն կողմէ խենթ մը կը նըկատուէր, թէ Թէոդիկ իրականութեան մէջ արտակարգ տիպար մըն էր եւ յաճախ իր շուրջիները կը զարմացնէր իր տարօրինակ շարժուձեւերով: Զուր տեղ չէր որ իր քոյրերը «Խենթ Թէոդ» կը կոչէին իրենց եղբայրը: Բայց իրեն քոյրերու բերնին մէջ այս «խենթ» որակականը քիչ մըն ալ փաղաքշական ու քաղցր իմաստ մը ունէր, հեռու էր նուաստացուցիչ իմաստով մը գործածուելէ, ընդհակառակն սէր ու գուրգուրանք կար այդ որակումին մէջ, իմաստ մը որ թերեւս պիտի բացակայէր Թէոդիկին թըշնամիներուն կողմէ գործածուած «խենթ» որականին մէջ:

Թէոդիկի այդ քոյրերէն մէկն ալ յայտնի գրագէտ Շահան Շահնուրի մայրն է եւ ազգականական այս մօտիկ կապի հետեւանքով է որ Շահան Շահնուր իր մանկութեան շըրջանին կարճ ժամանակ մը ապրած է Թէոդիկի մտերմութեան ու անմիջական շրջանակին մէջ: Շահնուրն ալ «Ամէնուն Թէոդիկը» խորագըրեալ շատ հետաքրքրական յուշագրութեան մը մէջ հետաքրքրական վկայութիւններ կը բերէ Թէոդիկին մասին, որուն նկատմամբ ունի անսահման սէր ու յարգանք:

Թէոդիկ կը բնակէր Բերայի կողմը, մինչդեռ Շահան Շահնուրի ընտանիքը կը բնակէր Սկիւտար: Թէոդիկ յաճախ Սկիւտար կ'երթար իր քոյրերէն մէկը կամ միւսը տեսնելու համար: Եթէ այցելէր այն քրոջը, որ Շահան Շահնուրին մայրն էր, հովի մը արագութեամբ ու ապակիները շաչեցնելով կը մտնէր տունէն ներս, բայց չէր նստեր ու անմիջապէս կ'ուղղուէր դէպի գերեզմանատուն: Ասիկա յուզումի ու երջանկութեան պահ մըն էր փոքրիկն Շահանին համար, որովհետեւ իր մօրեղբայրը զինքն ալ իրեն հետ կը տանէր: Փոքրիկն Շահան կը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Ինչպէս նախորդ տարիներուն այս տարի եւս Հռոմի եւ Լացիոյի Հայ Համայնքի Ընկերակցութիւնը նախաձեռնած էր Տարեվերջի աւանդական ճաշկերոյթը, Դեկտ. 3ին:

Ներկայ էր Իտալիոյ մօտ Հայաստանի դեսպան Պ. Ռուբէն Շուգարեան ընկերակցութեամբ իր կնոջ Լիլիթին, ընտանեկան պարագաներով եւ դեսպանատան լրիւ անձնակազմին:

Հաճելի առիթ մըն էր ասիկա դեսպանին համար, ընկերային մթնոլորտի մէջ աւելի մօտէն ծանօթանալու ներկայ գտնուող Հայ համայնքի անդամներուն որոնք եկած էին Հռոմի եւ Լացիոյի մարզի զանազան շրջաններէն:

Այս առթիւ Միութեան յանձնախումբին կողմէ յատուկ յայտագիր մը պատրաստուած էր հայկական ոգիով ներշնչուած համար մեր հայ ընտանիքներուն ու իտալացի բարեկամներուն:

Ճաշը տեղի կ'ունենար Պալացցօ-նութեան նախապարսպութեան օգտուն ակումբի չքեղ սրահին մէջ, Թեւերէ գետի ափին:

Տիկին Սեդա Մարթայեան՝ Ընկերակցութեան ատենապետը, հակիրճ եւ խանդավառ արտասանեց իտալերէնով եւ հայերէնով արտասանուած բացման խօսքը, այս առիթը նուիրելով Հայաստանի անկախութեան 15րդ տարեդարձին, շնորհաւորելով դեսպանը ու խնդալով ժողովուրդին ծափերը:

Հուսկ՝ համաժողովակ հայրենի երիտասարդ երգչուհի Նարինէ Զաքարեան հայրենի երգերով եւ այլ երգերով հմայեց բոլորը:

Մինչ մթնոլորտը արդէն սկսած էր ջերմանալ կը սկսէին հայկական պարերն ու չուրջպարերը խանդավառելով բոլոր ներկաները...

Ինչպէս միշտ այս անգամ եւս անպակաս էր վիճակահանութիւնը. Ընկերակցութեան ջանքերով մեծ թիւով նուէրներ ապահովուած էին թէ մեծերուն եւ թէ փոքրերուն համար:

Երբ արդէն սկսած էր մութը կոխել, մեծ պաստառի վրայ հնարաւորութիւն տրուեցաւ «Կոմիկ» հայկական ժողովրդական պարախումբին եւ «Փոխալ» հանրածանօթ համոյթին ելոյթները դիտելու, խանդավառութեան նոր ալիք մը ստեղծելով ներկաներուն մէջ:

Միրգով ու հայկական անուշեղէններով վերջ գտաւ ճաշը:

Ներկաները հեռացան բարձր տրամադրութեամբ, Նոր Տարուան ջերմ մաղթանքներ փոխանակելով ու շնորհաւորելով ընկերակցութիւնը այս յաջող ձեռնարկին համար:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՎԷՐՍԱՅԼԻ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻ»Ն

Նոյեմբեր 25ին «էնթէր-աժ» համալսարանին մէջ Թուրքիոյ փոքրամասնութիւններուն նուիրուած սուլխով մը բացուած է Վէրսայլի «Հայաստանի տարի»ն: «Նուվէլ տը վէրսայլ» պարբերականը համառօտ արձագանգ մը տուած է. Ռէմոն Գէորգեանի, Վասիա Քարքայանմխս-Քարապէլխասի, Նաման Ատլունի ելոյթներով ներկայացուած է պատկերը երկրի մը ուր տակաւին «այլ»ը, ան ըլլայ Հայ, Ալեւի, Յոյն, Քիւրտ, կամ Ասորի, եւլն., աչարեկիչ, թշնամի կը համարուի: Անցեալին բիրտ վերաբերումը այսօր խորութեան աւելի նոր ձեւերով կը շարունակուի եւ խորքին մէջ բան չէ փոխուած: Պոնտացի Յոյներուն, կամ Ասորիներուն յաճախ անգիտացուած պարագաները բուսածին օրինակներ են: Բոլոր ելոյթները շեշտած են թէ Թուրքիան տակաւին ժողովրդավար երկիր մը չէ եւ թէ կարելի չէ Եւրոպայի անդամ ընդունիլ զայն, այնքան ատեն որ չհաշտուի իր անցեալին հետ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԿՈՒ ԾԻՐԱՆՆԵՐ
(Արուեստ եւ
Ընկերային Ծառայութիւնը)

ԱՆԱՀԻՏ Ն. ԴԱԻԻԹԵԱՆ

Պէյրութ 2006

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ ԱՆԹՈՒԱՆ ԱԿՈՒՃԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԳԱՇԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Լուսանկարչական գործերի ցուցահանդէսը մի իւրատեսակ վերանայում է ստեղծագործական անցած ուղու: Անթուան Ակուճեանի ստեղծագործական ճանապարհը շարունակական ընթացքի մէջ է:

Ցուցահանդէսում ներկայացուած գործերը կուռ գեղագիտական ընկալման արգասիք էին: Գեղարուեստական ցայտուն արտայայտչամիջոցներով: Ցայտունութեան սեւ ու սպիտակ լուսանկարի մէջ հիմնական «զէնքը» լուսաստուերի գեղարուեստական հնարաւորութիւնների կատարելագործումն է:

Յատկապէս դիմանկարներում լուսաստուերը դէմքերին հաղորդում է շարժուն ուժականութիւն եւ ներքին կշռոյթ:

Արուեստագէտի հայեացքը որոնում է տրամաթիկական իրավիճակի արտայայտման դիպուկ թիրախներ: Ջաւախքում արուած լուսանկարները տրամաթիկական լարուած յագեցում ունեն եւ դիտողի մտքերը կամայ-ակամայ զուգորդում են այնտեղ տեղի ունեցող յարուած դէպքերի եւ իրադարձութիւններին:

Ջաւախքին նուիրուած լուսանկարները այս ցուցահանդէսի լաւագոյն ստեղծագործութիւններն էին: Մարդկանց դէմքերի վրայ մէկտեղուած են թախիծը, յուսահատութիւնը, բողոքը, ցասումը, մոլեռանդ վճռակամութիւնն ու կամքը...

Եթէ գեղարուեստականի ու վաւերականի միահիւսումը գեղարուեստական լուսանկարչութեան յաջողութիւնն է, ապա Ջաւախքին նուիրուած շարքը դրա առհաւատչեան է:

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՈՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ»
(թրքերէն)

ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Արաս 2006 Պոլիս

կարծէր որ իր նշանաւոր մօրաքրը իրմով պիտի զբաղէր այս պտոյտին ընթացքին, կամ առիթը պիտի ունենար իր մօրաքրին իրեն հետ խօսիլը տեսնելու, բայց, որքան ալ քովէն քալէր, Շահանիկ կը տեսնէր որ մօրաքրը իրականութեան մէջ իրեն հետ չէր: Արդէն Թէոդիկ կարկինը այնքան խոշոր կը բանար քալելու ընթացքին, որ տղեկը կը դժուարանար անոր հասնելու: Երբ Գերեզմանատուն կը հասնէին, Թէոդիկ պահ մը կ'այցելէր իր ծնողքին դամբարանը, բայց երկար չէր մնար հոն ու հոնկէ կ'ուղղուէր դէպի գերեզմանատան ծայրամասը, տեղ մը, ուր փոքրիկն Շահան բնաւ չէր գացած: Անխոնջ էր այդ վայրը, խոտերը կը հասնէին մինչեւ իրենց ծունկերը: Քիչ յետոյ Թէոդիկ կանգ կ'առնէր դամբարանի մը դիմաց: Ատիկա «էֆէնտի»ին դամբարանն էր, այսինքն Ռեթէոս էֆէնտի Պէրպէրեան: Անկէ վերջ Թէոդիկ ետ կը դառնար ու գրեթէ վազելով կ'ուղղուէր դէպի գերեզմանատան ելքի դուռը, դրան մօտիկ կէտի մը վրայ կանգ կ'առնէր բարձրադիր դամբարանի մը առջեւ, կը դրկէր փոքրիկն Շահանը, կը բարձրացնէր զայն որպէսզի ան կարդար դամբարանին վերնամասին վրայ գրուած տողերը: Ատիկա Պետրոս Դուրեանի դամբարանն էր: Շահնուր տարիներ վերջ միայն սա երեք տողերը պիտի յիշէր հոն գրուածներէն.

Հեռուներէն եկայ հոս
Ես քու շիրմին ուխտաւոր,
Ո՛վ բանաստեղծն երկնաւոր:

Յետոյ կ'ելլէին գերեզմանէն դուրս եւ ճիշդ այն պահուն երբ փոքրիկ Շահան կը կարծէր որ իր մօրաքրը այլեւս պիտի զբաղէր իրեն հետ, մօրաքրը զինքը տուն կը ճամբէր կտրուկ սա բառերով. «Ճամբան գիտես»: Փոքրիկ Շահան ճամբան գիտէր, բայց որքա՛ն պիտի ուզէր որ մօրաքրը իրեն հետ քալէր, խօսէր, բաներ մը ըսէր այս այցելութեան մասին: Չէ՞ որ ամէն ինչ տարբեր էր երբ ան իր ծնողքին հետ կուգար գերեզմանատուն: Իր ծնողները աւելի կը դանդաղէին դամբարանին առջեւ, Հայր Մեր մը կը կարդային, կը ներամփոփուէին, մթնոլորտ կը ստեղծէին: Ըստ երեւոյթին Թէոդիկ շատ հեռու էր այդ մթնոլորտը ստեղծելէ: Շահան Շահնուր առանձինն տուն պիտի վերադառնար մեծ դժգոհութեամբ ու իր մօրաքրէն յուսախաբ: Բայց ո՛վ գիտէ ինչպիսի հիացում մը կար այդ յուսախաբութեան մէջ:

Ռ. Հ.

ԱՆՅՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ճաշերնիս ըրինք, ու ելանք ճամբայ. բայց մինչեւ Ազգային գերեզմանատունը քալեցինք, որպէսզի մեր Ալէմտաղի երթալնիս յայտնի չըլլար:

Հայրս երեք չորս օրուան համար առատ ուտելիք, միս, պտուղ եւ այլ ամենայն ինչ առած ու կառքին մէջ դրած էր. նաեւ անկողին մը, որպէս զի հանգիստ ընէինք մեր ճամբորդութիւնը:

Գերեզմանատան առջեւը, հեծանք Արթին աղբօրը փայտակերտ կառքը, զոր կը քաշէին զոյգ մը կիսասպիտակ հուժկու գոմէշներ, իրենց գլուխը անցուցած փայտեայ քառակուսի շրջանակի մէջ: Դէպի արեւելք էր մեր ուղեւորութեան գիծը: 1879 Օգոստոս 11/23ի Շաբաթ գիշերը:

***

Երբ մեծ Զամլըճայի մօտ էինք հասած, տեսանք որ լուսինը բլուրին ետեւէն կը բարձրանար Նորհարս աղջիկի մը պէս ժպտուն, պայծառադէղ, որ մեր լուսաւոր առաջնորդը պիտի ըլլար մինչեւ Ս. Նշանի գիւղը:

Երբ բոլորովին հեռացանք Սկիւտարէն ու ելանք ամայի բացաստանները, ո՛հ ի՛նչ հրաշալի տեսարան կը պարզուէր մեր պատանեկան աչքերուն: Աստեղազարդ ջինջ կապոյտ երկինք, ուր կ'իշխէր լուսնի լոյսը, եւ խորհրդաւոր լռութիւն մը որուն մէջ լսելի կ'ըլլար միայն գիշերային թռչնիկներու թրթռումները, մեզ տանող սայլին չորս անիւներուն ճռինչը եւ զոյգ գոմէշներուն յամրընթաց ոտքերուն դոփիւն ու անոնց քիթերուն փշշալները: Փռուեցանք մեր անկողնին վրայ ու սկսանք երգել, անվերջ երգել, մերթ եկեղեցւոյ շարականներէն, մերթ ազգային երգերէն, որոնք անարձագանգ կը մնային, մինչ Արթին աղբար շարունակ հետիոտն, ձեռքն ունենալով տիգաւոր երկայն գաւազան մը, գոմէշներուն վիզերուն կը դպէր, որպէս զի ուղիղ ճամբէն չշեղէին:

***

Քուն չունէինք, բնութեան բանաստեղծական գեղեցկութիւնը հմայած էր մեզ, յափրացած էինք անոյշ զեփիւռին շնչառութեամբ երբ կէս գիշերուան մօտ հասանք Տոտուըլու կոչուած զուտ տաճկաբնակ վայրը, ուր Արթին աղբար ուզեց իր կովերուն ջուր տալ, զանոնք հանգստացնել եւ անոնց հետ ինքն ալ հանգստանալ, զի մինչեւ հոս քալած էր խեղճը:

Տոտուըլու ճիշդ կէս ճամբան է Ալէմտաղին, որ Սկիւտարէն երկու ժամ հեռաւորութիւն ունի, այն ալ սրընթաց կառքով. մենք երեք ժամ դրած էինք Տոտուըլու հասնելու համար, ըսել է այնչափ մ'ալ ունէինք մինչեւ Ալէմտաղի, շնորհիւ կրիայի պէս քալող կովերուն:

Բաւական մնացինք այս տեղ. քիչ մը բան կերանք, յետոյ ելանք ճամբայ լուսով լուսնի, որ իր մնաք բարովը ըսելու վրայ էր, կը խոնարհէր դէպի արեւմուտք:

***

Արշալոյսի զովութիւնը սկսած էր շոյել մեր երեսները, բնութիւնը կը զարթնուր, թռչուններու երգերը կը լսէինք, բայց Արթին աղբար իր սայլին առաջը կծկտած կը խորդար, երբ մտանք Ալէմտաղի հովասուն անտառը, գերազանցապէս տըպաւորիչ ու վեհափառ, զոր առաջին անգամ կը վայելէինք մենք:

Կառածիգ կովերը, որոնք մինչեւ այդ վայրկեանը դանդաղ կ'ընթանային, երբ անտառ մտան, սկսան յանկարծ վազել, զի մօտեցած էին իրենց ընտանի բնակատեղւոյն. Արթին աղբարը ընդոստ արթընցաւ, կառքէն վար ցատքեց եւ իր տիգաւոր երկայն գաւազանովը սկսաւ դարձեալ հպիլ իր կովերուն վիզին, որպէս զի խօլական վազքով անտառին ծառերուն չբախէին կառքը. կէս ժամ տեւեց այս նոր արշաւը, ալ հասած էինք Ալէմտաղի. արեւը իր ճաճանչները կը թափանցէր անտառին խիտ առ խիտ ծառերուն ընդմէջէն. անոյշ հոտ մը կը բուրէր չորս կողմէն, յատուկ Ալէմտաղիին:

(Շար. 125)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօն Սրբոցն Մծբնայ Հայրապետին, Մարուգէի նգնաւորին եւ Մելիտոսի Եպիսկոպոսին

Այս առթիւ հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի:

Informations artistiques

LES PEINTRES ARMENIENS
19e - 20e SIECLES

Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France, une exposition d'œuvres de peintres arméniens a lieu jusqu'au **4 mars 2007**, au Château - Musée «Grimaldi», Haut-de-Cagnes, Cagnes-sur-Mer (tous les jours sauf mardi).

LE Centre Culturel SAINT MESROB présente

EXPOSITION D'ICONES ET DE PEINTURES MODERNES

d'Adelina SAAKOVA

du 7 au 15 décembre

Horaires de l'exposition, avec la présence de l'artiste :

— du lundi au vendredi, de 17h à 20h,
— samedi et dimanche, de 16h à 20h,
— ou sur rendez-vous: 06 17 38 06 63.

Adresse :
10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro: Monge — RER: Luxembourg

— Entrée libre —

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ
Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 14, ժամը 20.30ին

ԼԵՒՈՆ ՄԻՐԻՋԱՆԵԱՆ

Բանաստեղծը եւ մշակութային գործիչը *կը ներկայացնէ՝*

ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ–ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ՀՐԱՅՐ ՀՐԱՉԵԱՆ
ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

«Վահան Թէքէեան» մրցանակի արժանացած «Երգի Հովիւը» պոէմի հեղինակային ձայնագրուած ընթերցումի ունկնդրութիւն:

– Մուտքը ազատ է –

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

(Շար. Ա. էջէն)

մասնակցին վաթսուն հետազօտողներ, որոնց մէջ են Քու-Քլուքս-Քլանի անդամ մը՝ Տէյվիտ Տիւք եւ ֆրանսացի Ռոպէր Ֆորիսոն: Առաջին նման ձեռնարկ մըն է մահմետական երկրի մը մէջ: Նպատակն է ժխտել Շոայի գոյութիւնն իսկ և ուրեմն առիթ տալ անոնց, որոնք չեն կրնար ազատօրէն արտայայտուիլ Եւրոպայի մէջ կարենալ իրենց կարծիքը տալու: Ֆրանսական օրէնքին (Կէսօ, 1990 Յուլիս 13) համաձայն, Ֆորիսոն կրնայ պատժուիլ:

ՏԷՍՄՈՆՏ ԹՈՒԹՈՒ, *խաղաղութեան Նոպէլեան հարաւ–ափրիկեցի դափնեկիրը չկրցաւ Գազա երթալ, ուր ՄԱԿ-ի հաշւոյն քննութիւն պիտի կատարէր Նոյեմբերի սկիզբը Իսրայէլի ռումբերէն սպաննուած* 19 *Պաղեստինցիներու մասին (գլխաւորաբար մանուկներ եւ կիներ) որովհետեւ Իսրայէլ ընդդիմացած է:*

23e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 23ՐԴ ՇԱՐՔ

(Բ. ԾՐԱԳԻՐ)

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

LEVON MANUELIAN
DR. YERVAND BOSHAYAN
ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
ԴՈԿՏՈՐ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԲՕՇԱՅԵԱՆ
(1900)

Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, ժամը 16ին
Dimanche 17 décembre à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 *Եւրօ*

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 95 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «AGNOUNI» d'Asnières

La Section «Agnouni» d'Asnières sera présente aux **Marchés de Noël**, les **15, 16 et 17 décembre** de 10h à 20h. Place de l'Hôtel de Ville à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է անդարձ մեկնած ընկերուհիներուն յիշատակին տրուած հոգեճաշին առթիւ հետեւեալ նուէրները.–

Տիկին Աննա Քիչկիրքեան 20 Եւրօ, Տիկին Մարի–Ժանն Խաչատուրեան, Տիկին Անէթ Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Գարափընար 30ական, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Մութաֆեան, Տիկին Մելինէ Սայրին, Տիկին Ալիս Զաքօֆ, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Աքքաշեան, Տէր եւ Տիկին Ռիշար Անանեան, Տիկին Սիւզան Պաղտասարեան 50ական, Տիկին Ֆ. Ալթունեան 25, Տէր եւ Տիկին Ակօ Գարակէօզեան 50, Տիկին Լուիզ Ոսկանեան 25, Տիկին Տէրտէրեան 20, Տէր եւ Տիկին Քրիս Նետէլեան, Տիկին Ժանին Պարսումեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գույումճեան 50ական Եւրօ:

(Շար.)

□

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section «**Astrig**» d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre à 14 h et à 17h**, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impératives respectés (fermeture des portes).

Réservations :

•Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
•Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'«**Arménie mon Amie**», Année de l'Arménie en France.

Section «ASTRIG»

La Section «**Astrig**» d'Arnouville-Sarcelles organise **le dimanche 17 décembre** à 14 heures précises

UN

LOTO

suivi d'un goûter.
Salle «Garvarentz» à Arnouville
Participation aux frais.
Renseignements :
Chaké : 01. 39. 85. 12. 35

□

ՏԷՍԻՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Չամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- *Սվարովսքի հլունիներով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 *թիւով, կամ*
– Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 *թիւով:*

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօնն է Սուրբ Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *այս տարի տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, *կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի փոխանորդ
Լիոնի եւ Ռոն–Ալփի Հայոց

Սուրբ Սեղանին կը սպասարկեն Իսահակ Ա. Քհնյ. Հէքիմեան, Սարկաւագներ՝ Գէորգ Փոխանեան, Վազգէն Խսկիճեան, ուրարակիր Գրիգոր Գալփաքճեան եւ դպիր Արարատ Գալփաքճեան:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ Հոգեհանգստեան* պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:*

Ժամը 12.30ին, «Կարպիս Մանուկեան» սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեան:

Սկիզբ ժամերգութեան՝	*ժամը* 8.30*ին*,
Պատարագ՝	*ժամը* 10*ին*,
Քարոզ՝	*ժամը* 11.15*ին*,
Մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ՝	*ժամը* 12*ին*:

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Vendredi 15 décembre à 20 heures

KARINE

Comédie Musicale — 1967
durée : 1h 34mn
Mise en scène: Armand MANARIAN
Scénario: Levon KARAGUEUZIAN et Armand MANARIAN
Musique: Dikran TCHOUHADJIAN avec Lydia HAROUTIOUNIAN, Achod KADSVORIAN
avec les voix de : Gohar GASPARIAN, David POGHOSSIAN et Tigrane LEVONIAN.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Հինգշաբթի
Դեկտեմբեր 14
JEUDI
14 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – Թիւ 21·598 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·598

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ընդդիմութիւնը չատ դժգոհ է, որ Օլմերթ խոստովանած ըլլայ որ Իսրայէլ հիւլէական ռումբ ունի, ինչ որ խորքին մէջ գաղտնիք ալ չէր։ Պէրլին իր այցելութեան ատեն է, որ պատասխանած է հեռատեսիլի էՆ–24 կայանի լրագրողին, երբ անոր բացատրելէ ետք թէ մեծ տարբերութիւն մը կայ Իրանի փափաքին (հիւլէական ուժի տիրանալու) եւ այլ պետութիւններու միջեւ, լրագրողը հարց տուած է «կրնայ՞ք ըսել որ նոյն բանն է Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Իսրայէլի եւ Ռուսաստանի» եւ Օլմերթ ըսած է «Իսրայէլ առաջին երկիրը չէ որ հիւլէական ռումբ կը ներմուծէ Միջին Արեւելք։ Մեր դիրքն է եւ մեր դիրքը կը մնայ»։ Նախապէս, ԱՄՆ–ու Պաշտպանութեան նախարարն ալ (Դեկտ. 6ին) յայտարարած էր՝ «Իրան շրջապատուած է երկիրներով, որոնք հիւլէական ռումբի մը տէր են։ Արեւելեան կողմը՝ Փաքիստան, արեւմտեան կողմը՝ Իսրայէլ»։ 1977ին հաշտութեան դաշնագրէն ետք Եգիպտոսի հետ, ԱՄՆ օգնած են Իսրայէլի որ հիւլէական ռումբի տիրանայ։

ԱՄՆ Արտաքին Նախարարուհին յայտարարած է Մամուլի Ֆրանսական Գործակալութեան Դեկտ. 11ին, որ «ոչ միայն չեմ զղջար որ մասնակցած եմ Իրաքի ազատագրման եւ Ս. Հիւսէյնի տապալման, այլեւ հպարտ եմ որ իմ երկիրս ի վերջոյ օժանդակած է ազատագրելով 25 միլիոն Իրաքցիներ բռնատէրի մը ձեռքէն»։ Ընդունած է, սակայն, որ Իրաքի կացութիւնը «չատ գէշ է», բայց կրկնած է Միացեալ–Նահանգներու յանձնառութիւնը զօրավիգ ըլլալու Իրաքցիներուն։ Ազդարարած է նաեւ Սուրիոյ եւ Իրանի որ Լիբանանի ապագան բանակցելի չէ։

ԻՐԱՆ վրդովում ստեղծած է Դեկտ. 11ի եւ 12ի իր ժողովին պատճառաւ, որուն ընթացքին 67 «հետազօտողներ եւ պատմաբաններ» քննած են Շոայի պատմական իրականութիւնը։ Ուրացումը կայ կազմի սենեակներուն եւ կը կրկնուի որ Շոան «առասպել մըն է» կամ «հսկայ սուտ մը» եւ ցաւ կը յայտնուի որ այս հարցը չի կրնար ծեծուիլ արեւմտեան աշխարհին մէջ։ Իրանի նախագահին զօրավիգ եղած են նաեւ հակասիոնական ռաբբուններ։ Իսրայէլի վարչապետը «գարշելի» որակած է ժողովը եւ դատապարտած հրեաներու հանդէպ ատելութիւնը։ Իրանի նախագահը այս ժողովին առջեւ կրկնած է որ «Իսրայէլ ի մօտոյ պէտք է անհետանայ, ինչպէս Խորհ. Միութիւնը անհետացաւ»։

ՊԱՂՏԱՏԻ կեդրոնը պատահած ոճրափորձը, Դեկտ. 12ին, աւելի զոհեր պատճառած է քան ինչ որ ըսուած էր սկիզբը։ 60 մեռեալ կայ եւ 221 վիրաւորներ։ Մինչ վարչապետ Նուրի ալ–Մալիքի կը ջանայ հաշտութեան ժողով մը գումարել, ոճրափորձերը կը շարունակուին այլ վայրերու մէջ ալ։ Քրիսթըն Սայընս Մոնիթըր Փրէսի համար աշխատող իրաքցի լրագրող մըն ալ սպաննուած է, երբ կը ջանար նկարահանել մրցակից խումբերու բախումները։ Ամերիկեան յարձակումէն ի վեր 89 լրագրող եւ մետիաներու համար աշխատող 37 պաշտօնեաներ սպաննուած են։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ֆրանսայի դեսպանը պատուոյ լեգէոնի սպայի շքանշանը յանձնած է նախկին այլախոհ, Պուտինիթշնամի Սերգէյ Կովալովի, 76 տարեկան։ Դեսպանը արարողութեան ընթացքին ոգեկոչած է անոր երթը՝ հանդիպումը Ա. Սախարովի հետ, 7 տարուան իր արգելափակումը, ներկայ Սահմանադրութեան մասնակի շարադրութիւնը, հուսկ Չէչէնիոյ պատերազմին յարատեւ դատապարտումը։ Այս առթիւ, կը յիշուի որ երկու ամիս առաջ Ժագ Շիրաք պատուոյ լեգէոնի Մեծ Խաչը շնորհած էր Պուտինի (բարձրագոյն աստիճանն է պատուոյ լեգէոնի) իր այցելութեան առթիւ եւ բաւական աղմուկ եղած էր, Պուտինի գործունէութիւնը խնդրոյ առարկայ ըլլալով։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Գասպարովի ընդդիմութեան շարժումի կեդրոնատեղին խուզարկուած է Դեկտեմբեր 12ին։ Շարժումը կ'ուզէ միացնել Պուտինի ընդդիմադիրները եւ 15 խուզարկողները էՖ.էՍ.Պէ.ի (Նախկին ՔԱ.Կէ.Պէ.) արտօնագիրներով ներկայացած են խուզարկութեան համար։ Շարժումին բանբերին համաձայն, խուզարկութիւնը կապ ունի նախատեսուած ցոյցի մը հետ (Շաբաթ, Դեկտեմբեր 16) Մոսկուայի մէջ։ Հրատարակութիւններ գրաւուած են, քանի, կը ճշդէ բանբերը, ընդդիմութեան որեւէ յայտարարութիւն ծայրայեղ կը նկատուի, ըստ նոր օրէնսդրութեան։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ դատարանը ցեղասպանութեամբ ամբաստանեց Մենծիսթուն «Կարմիր Նեկիւս»ը, որ հարիւրհազարաւոր մեռեալներու պատասխանատուն եղած է 1977էն 1991, բայց մահապատիժը, որու պէտք է դատապարտուի, խորհրդանշական որ մնայ, քանի Զիմպապուէի նախագահին հիւրն է եւ փառաւոր կեանք մը կը վայելէ։ Իրեն նման, յեղափոխական կառավարութեան (որ տապալեց Հայլէ Սելասիէի իշխանութիւնը) 11 այլ անդամներ ալ ցեղասպանութեամբ ամբաստանուած են եւ 16 օր ունին մեղմացուցիչ պարագաներ ներկայացնելու համար։

ՔՈՖԻ ԱՆԱՆ պաշտօնէն հեռանալէ քիչ առաջ, Դեկտեմբեր 11ին խիստ կերպով քննադատած է Միացեալ–Նահանգները, որոնք արհամարհած են իրենց հիմնական արժէքները ահաբեկչութեան դէմ իրենց պայքարին մէջ։ Ան ըսած է՝ «այս երկիրը պատմականօրէն յառաջապահը եղաւ մարդկային իրաւանց, բայց այդ դերը կրնայ յաւերժանալ միայն եթէ Ամերիկա հաւատարիմ մնայ իր սկզբունքներուն, նոյնիսկ այդ պայքարին մէջ»։

Զ. ԶԻՏԱՆ, Ֆրանսական ֆութպոլի նախկին ախոյեանը, որ այլեւս քաշուած է մարզական այդ ասպարէզէն, յաղթական մուտք մը գործեց Ալժերիա, ուր գտնաց քսան տարուան նախորդ այցելութենէ մը ետք։ Յայտարարած է՝ «հպարտ եմ որ Ալժերացի եմ»։ Քաղիլները միշտ կը քննադատեն որ նախագահ Պութեֆլիքայի կը ծառայէ։

ԲԵԼԱՌՈՒՍԻՈՅ ընդդիմութեան ղեկավար՝ Ալեքսանդր Միլինկեվիչ Դեկտեմբեր 12ին ստացած է Սախարով մրցանակը մտքի ազատութեան համար, Եւրոպական Խորհրդարանին առջեւ եւ այդ առթիւ կոչ ըրած որ Եւրոպական Միութիւնը քաղաքական իր պատիժները ծաւալէ իր երկրին մէջ հաստատուած մենատիրութեան դէմ։ Նախագահական ընտրութեան այս նախկին թեկնածուն մրցանակը ձօնած է քաղաքական բանտարկեալներուն եւ սպաննուած ընդդիմադիրներուն։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անդամակցութեան բանակցութիւնները ութ կէտի վրայ առկախելու որոշումը խիստ հակազդեցութեան արժանացած է Անգարայի կողմէ. վարչապետ Թ. Էրտողան քննադատելով Արտաքին գործերու նախարարներուն ժողովին եզրակացութիւնը, ըսած է թէ անիրաւութիւն կատարուած է Թուրքիոյ հանդէպ. աւելցուցած է թէ իրենք իրենց նաւահանգիստները չեն բացած, քանի որ Եւրոպական Միութիւնն ալ չէ յարգած Կիպրոսի Թրքական գօտիին առընչուած իր յանձնառութիւնները։

«Կիպրոսի հարցին լուծումը երբեք Եւրոպական Միութեան շրջանակին մէջ պիտի չըլլայ։ Մենք կողմնակից եղանք ՄԱԿ–ի մէջ արդար եւ մնայուն լուծումի մը» ըսած է Թուրքիոյ վարչապետը։ Ապա յունական կողմը ամբաստանած է անլոյծ մնացած հարցին պատասխանատուութեամբ, ըսելով որ ան չի յօժարիր Կիպրոսի Թուրքերուն հետ երկխօսութեան։

Արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ ալ անդրադարձած է վճիռին, Եւրոպական Միութեան տեսանկիւնի պակաս վերագրելով։ Այսուհանդերձ գոհունակութիւն յայտնած է որ կապը բոլորովին չէ խզուած ու ճամբան կը շարունակուի։

Արտաքին գործերու Նախարարներու Թուրքիոյ մասին կասեցումի որոշումը պէտք է վաւերացուի անդամ երկիրներու նախագահներուն Դեկտեմբեր 14 – 15ի վեհաժողովին։

ԲԱՔՈՒ

ՄԱՄԷԴԵԱՐՈՎ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՅ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԽԱՂԱՂ ԼՈՒԾՈՒՄԻՆ

Ազրպէյճանի Արտաքին գործերու նախարարը Է. Մամէդեարով ծաւալուն հարցազրոյց մը տուած է Բաքուի մամուլի ծանօթ անուններէն «525րդ Թերթ»ին։ Այդ զրոյցին նիւթ եղած են ԼՂՀ Սահմանադրութեան հանրաքուէն ու Ղարաբաղի հարցին լուծումի բանակցութիւնները։ Նախարարը «անտեղի արարք մը» որակած է հանրաքուէն, աւելցնելով որ ան որեւէ կերպով չի նպաստեր խաղաղութեան հոլովոյթին։ Ծիչդ հակառակ արդիւնքը տալով, աւելի կը բարդացնէ այդ հոլովոյթը։

Խօսելով Վ. Օսկանեանի հետ ունեցած վերջին հանդիպումին մասին, Է. Մամէդեարով ըսած է թէ մեծապէս չինիչ ոգիով տեղի ունեցած է ան։ Այսուհանդերձ, հաւատալ հարցը բանակցութիւններով կարգաւորելու Հայաստանի անկեղծութեան, ապա տեսնել Ղարաբաղի մէջ սահմանադրական հանրաքուէի կազմակերպումը, հակասութիւններու առջեւ կը դնէ զիրենք։

Ազրպէյճանցի նախարարը չի հաւատար որ հարցին ուժի գործադրութեամբ կարգաւորումը նպաստաւոր ըլլայ իր երկրին համար։ Կ'ըսէ թէ նման բան կը վնասէ Ազրպէյճանի տնտեսութեան։ Վստահ է որ ուշ կամ կանուխ հարցը խաղաղ ճամբով լուծումի պիտի յանգի, եթէ ոչ նախագահ Ռ. Քոչարեանի, անոր յաջորդին օրով։

ՀԱՅ ԴԱՏԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԹԵՀՐԱՆԻ ԺԽՏՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Դատի Յանձնախումբը խստիւ դատապարտած է հրէական Ողջակէզին մասին Թեհրանի մէջ Դեկտ. 12ին գումարուած ժխտողական համաժողովը։ Նոյն թըւականի հաղորդագրութեամբ մը յանձնախումբը «անհեթեթ գրգռութիւն» կը կոչէ նախաձեռնութիւնը ու ժխտողական ընթացքի Թուրքիոյ օրինակին երկարատեւ փորձառութեամբ ցաւակցութիւն կ'արտայայտէ հրեայ ժողովուրդին։

Հաղորդագրութեամբ կ'ըսուի թէ աշխարհը անյապաղ ու անվարան պէտք է պայքարի ձեռնարկէ ժխտողականութեան անընդունելի քաղաքականութեան դէմ։

ԱՄՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄԸ ՉԷ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Ծանօթ է որ Ուաշինկթընի նոր դեսպանին նշանակումը վիճայարոյց հարցի մը բնոյթը առած է. նախագահ Պուշ Ցեղասպանութիւնը ընդունող արտայայտութիւններուն պատճառով պաշտօնանկ ընելէ ետք նախորդ դեսպանը, տեղը նշանակած էր Ռիչըրտ Հոկլէնտը որ հաւատարիմ հետեւորդ մըն էր նոյն հարցին առընչութեամբ ԱՄՆ–ու պաշտօնական քաղաքականութեան։ Հայ Դատի Ուաշինկթընի գրասենեակին կողմէ տարուած աշխատանքին ալ շնորհիւ ամերիկեան Ծերակոյտը անցեալ շաբաթավերջին նախագահ Պուշին վերադարձուցած է նոր դեսպանին թեկնածութեան թղթածրարը։

ԱՄՆ–ու նոր Գոնկրէսի գործունէութեան շրջանը սկսելէ ետք նախագահը կրնայ կրկին առաջարկել նոյն թեկնածուն, կամ նոր մը նշանակել։ Կրնայ նաեւ միջոց մը պաշտօնը թափուր ձգուիլ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆ ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԻՒԹՈՎ

Դեկտեմբեր 11ին Երեւանի լրասփիւռներուն Կովկասեան կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է կլոր սեղան մը, «Հայեւթուրք յարաբերութիւններու հեռանկարները ըստ հայ եւ թուրք փորձագէտներու» նիւթով։ Թուրքիայէն մասնակցած է «Տնտեսական ու ընկերային հետազօտութիւններու հիմնադրամ»ի (ԹԷՍԷՎ) արտաքին քաղաքականութեան պատասխանատուին ղեկավարութեամբ պատուիրակութիւն մը։

Երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները բնականոնացնելու յանկերգներէն զատ անոնք կրկնած են Անգարայի պահանջները. պէտք է Ղարաբաղի հարցին կարգաւորումը յառաջընթաց արձանագրէ, պէտք է Ցեղասպանութեան նիւթով միասնական յանձնախումբ մը կազմուի։ Այս վերջին նիւթին առընչութեամբ հետաքրքրական է պատուիրակութեան ղեկավար Մ. Ագկիւնի արտայայտութիւնը. ան ըսած է թէ Թուրքիոյ պաշտօնական կեցուածքը 1915ի ողբերգութեան մերժումը չէ. այլ այն որ կարելի չէ զայն ցեղասպանութիւն որակել։ Ապա առաջարկած է փոխադարձ զիջումներու տարբերակը։

Քաղաքական մեկնաբան Ալ. Իսքանտարեան ակնարկելով Թուրքերու առաջին նախապայմանին ըսած է թէ սխալ է երրորդ երկրի մը յարաբերութեամբ պայմանաւորել Հայաստան – Թուրքիա կապերը։ «Մենք ձեզի չենք ըսեր որ բնականոնացնէք Կիպրոսի հետ ձեր յարաբերութիւնները, որպէսզի մենք ալ ձեզի հետ յարաբերութիւն հաստատենք» ըսած է ան։ Ինչ կը վերաբերի Ցեղասպանութեան նիւթով միասնական յանձնախումբ կազմելու պնդումին, անիմաստ բան է, ըսած է, քանի որ Հայաստանի համար այդ իրողութիւնը որեւէ կասկածի ենթակայ չէ։

ՇՈՒՇԻ

Ըմբոստանալու չափ անարդար կը նկատենք Ստեփանակերտի, անկէ Հադրութ տանող ճամբուն եւ շրջանային այդ կեդրոնին կանանչով թաթաւուն պատկերներէն ետք, Ղարաբաղէն մեկնիլ քանդումի, ամայութեան գօտիէ մը անցնելով. Շուշին է ան: Անոր քանի մը տարի առաջ տրուած հապճեպ այց մը դրոշմած էր ամայութեան, լքումի համայնապատկերին անիմաստ հակադրութեան՝ Ղազանչեցոցի պատկերով: Ընդհանուր գորշութեան այդ շրջանակին մէջ չտես հարսի մը սպիտակութեամբ կանգնած եկեղեցին, հակառակ տրուած երբեմն տրամաբանական բացատրութիւններուն, փոխանակ սփոփանքի ազդակ ըլլալու, տխուր տպաւորութիւններ ներշնչած էր: Այս անգամ ալ տարբեր չեղաւ, քանի որ Շուշիի մէջ 5–6 տարիէ ի վեր որոշ բաներ կատարուած ըլլալով հանդերձ, անոնք տակաւին շատ, շատ հեռու են քաղաքին ընդհանուր դիմագիծին վրայ փոփոխութիւն նշմարել տալու չափ ազդեցիկ ըլլալէ:

Ճիշդ է որ իրապաշտութեան պակաս մը իր դերը ունի այդ տպաւորութեան մէջ. ո՛վ չի գիտեր թէ ԺԹ. դարու «Կովկասի Փարիզը» կոչուած այդ քաղաքը Ի. դարու սկիզբին Թրքական կոտորածներու, հրկիզումի ու քանդումի վայր ըլլալէն ետք ապրած է գերութեան շուրջ եօթը տասնամեակ: Ղարաբաղի պատերազմին ալ վերածուած է ազրպէյճանական զինանոցի ու ըՍտեփանակերտին վրայ գիշեր-ցերեկ կրակ ու մահ տեղացող ռազմակէտի: 1994ի ազատագրումը որ յաջորդած է մեկնողներուն կարելի աւերումին, քանդումի նոր շրջան մը բացած է դժբախտ ոստանին համար: Մնացածէն կարեւոր մաս մըն ալ կ'ըսուի թէ քանդուած է, որպէս պատերազմական արարք, ազատագրողներուն կողմէ: Հասկնալի այն մտադրութեամբ որ մեկնող Ազրպէյճանցին վերադարձի որեւէ յոյս փայփայելու տուեալ չունենայ:

Այս բաները հարիւր անգամ լըսած, կարդացած, նաեւ տեսած ըլլալով հանդերձ, երբ հոն կ'երթաս գլխուդ մէջ զետեղած՝ «Կովկասի Փարիզ» Շուշիին պատկերը, տխուր տպաւորութեան մեղաւորը միայն քաղա՞քը կ'ըլլայ: Ստեփանակերտի մէջ նոյն առաւօտը շրջած ես Ղարաբաղի պատմութեան Թանգարանը ուր բազմաթիւ լուսանկարներ աչքերուդ առջեւ կը բանան չէն Շուշին. անոր դպրոցական փառաւոր շէնքերը, մեծամեծներու պերճ բնակարանները, հրատարակչատուները, մշակոյթի շէնքերը ու ամբողջ մնացածը զարգացած բարեկեցիկ ոստանի մը այսօր անգոյ վկաներն են: Ու դժուար է մէկ-երկու ժամ ետք այդ բոլորը փակել պատմութեան գիրքերուն մէջ ու անվրդով շրջիլ ներկայի Շուշիին փողոցներուն մէջ:

Կիսաքանդ, փորուած աչքերու լման արհաւիրքով չատ մռայլ պատմութիւններ պատմող ուրուականներու կը նմանին անոր շէնքերը: Նոյնիսկ կարելի չէ ճիգ մը ընել ու մտածել որ մարդիկ, սերունդներ ապրած են այդ սեւցած, ժանգոտած, աղտոտած, ճեղքուած պատերուն ետին. մտերմութիւններու, վիճերու, ցաւերու «ներս»ը եղած են անոնք: Կառքը կ'անցնի անհարթ, անսարք փողոցներէ որոնք նոյն վայրին մէջ տեղքայլ ընելու տպաւորութիւնը կը գործեն: Նոյնն է գետինը, նոյնն են շէնքերը որոնք երբեմն շարքերով, երբեմն առանձին-առանձին կ'եզերեն փողոցները: Ո՛չ շունչ կայ, ոչ շշունչ: Ժամանակէն ու իրականութենէն դուրս ինկածի տպաւորութեամբ կը դառնաս աջ, կը դառնաս ձախ, փրկութիւն չկայ: Ձես ալ ուզեր որ շրջագայութիւնը աւարտի ու դուրս ելլես այդ շրջանակէն, դառնաս օրուան, ժամուն, վայրին: Հիմա՛, հիմա, տարբեր, աւելի հանդուրժելի, քիչ մը, գոնէ քիչ մը աւելի լաւ տեսարան մըն ալ նշմարելու յոյսով կ'ուզես որ երթը շարունակուի:

Փոքր բացառութիւն մը կը կազմէ քաղաքապետարանին գտնուած թաղը. գէշ-աղէկ սալակի ու դուռ հագած, կարկտուած արտաքինով շէնք մըն է քաղաքապետարանինը. մէկ- երկու անցորդ ալ կայ փողոցը: Անկիւն մը չորս-հինգ երախաներ կը խաղան. կ'ենթադրենք որ կը խաղան. ո՛չ խաղալիք ունին, ոչ ալ խաղընկեր շնիկ մը: Անհամարձակ նայուածքներով կը դիտենք իրար:

Բացառութիւն կը համարուին բնակիչ ունեցող շէնքերն ալ. բազմաբնակարան, երեք-չորս յարկով կառոյցներու երբեմն մէկ, կամ քանի մը պատուհանները եթէ ոչ ապակիով, ինչով որ կարելի եղած է,– խաւաքարտ, նայլոն, եւլն.– փակած են, երբեմն ներսէն լոյս կը ցոլանայ: Այնպէս է վիճակը որ չես զարմանար թէ քաղաքին բնակչութեան թիւը քանի՛ տարիէ ի վեր երեք հազարէն վեր չի բարձրանար:

Հասկնալի է թերեւս բարեփոխումի աշխատանքին շատ դանդաղ թափը, մտածելով տակաւին չկըրքըած զինադադարին, ամէնէն աննախատեսելիին ալ պատրաստ ըլլալու իմաստութեան: Բայց վերաբնակեցումի ուղղութեամբ խիտ քայլերը չէ՞ն որ կրկին հայկական ոստանի պիտի վերածեն Շուշին, փակելով մեկնողներուն վերադարձի ախորժակները: Մանաւանդ որ ղարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորումի բանակցութիւններուն ազրպէյճանական կողմը ամէն առիթի կը յիշեցնէ գաղթականներուն իրենց վայրերը վերադառնալու պայմանը, որպէս այդ զանգուածին թիւ՝ մէկ միլիոնի վրայ յամառելով: Տեսնելով տխուր համայնապատկերը քանդուած քաղաքին որ հակառակ կամքիդ Անին յիշեցնող կողմ մը ունի, հարց կու տաս. այս կիսափուլ, անբնակելի շէնքե՞րը պատուար պիտի ըլլան մեկնածներուն վերադարձի յոյսերուն, թէ աւերակներու Թագուհի Ղազանչեցոցը: Բայց այս մտածումին թելը աւելի չերկարեր, այն անդրադարձով որ որոշողները լաւատեղեակ, հեռատես ու յաջող մարտավարներ են, մանաւանդ ըզգացումով չեն գործեր: Այսուհանդերձ, անպատասխան հարցումներ երկար ատեն կը պտտին մթնոլորտիդ մէջ:

Հոկտեմբերի վերջաւորութեան մօտիկ այդ օրը բաւական խոնաւ է, թէեւ չանձրեւեր: Քաղաքին Ստեփանակերտէն Շուշի տանող զառիվերը բռնելուն հետ սպիտակ մշուշ մը սկսած է կամաց-կամաց փաթթուիլ շրջակայ հեռաւոր ու մօտաւոր բարձունքներուն գագաթներուն: Աստիճանաբար կ'իջնէ ան մինչեւ մեր շրջագայութեան աւարտը, տեսողութենէ ծածկելով կիսաքանդ շէնքերը, անոնց փորուած աչքերը, ուրուականային սոսկումը, ամայի փողոցները, ծառերը, կանանչութիւնը, ամէ՛ն բան: Հազիւ քանի մեթրի տեսողութեան դաշտ մնացած է շարժավարին:

Բնութեան ձե՞ւքն է որ տեսնըւած, ապրուած լքումին պատճառուած թախիծը լռեցնելու համար կ'իջեցնէ այդ սպիտակ, թանձր մշուշը: Ո՛վ գիտէ: Երբ մեր ետին կը ձգենք ամենայն համբերութեամբ անցեալի փառքին վերադառնալու պահուն սպասող Շուշին, ան ամբողջովին ծրարուած է այդ մշուշով: Մռայլ սպիտակութիւնը նստած է ձորերով շրջապատուած բարձունքին, իր մէջ լուծելով ուրուականներն ալ, անոնց փորուած աչքերն ալ:

Ամէն բանէ աւելի կ'ուզենք ականջ տալ մութին, մշուշին յաջորդելիք արեւներու խոստումին. Շուշիի հեռաւոր անցեալին սիրոյն, ներկան շուտ մոռնալու համար:

Ու հազիւ առաջին քանի մը հարիւր մեթրերը կտրած դէպի Լաչինի միջանցքը, երեկոյեան աղուոր արեւ մը կ'ողողէ ճամբան, բլուրներն ու ձորերը:

Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԹԵՈԴԻԿԸ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Հայ գրականութեան սիրահար հարիւր հոգիի հարցուցէք թէ ո՞վ է Գէորգ Կառվարենց, դժուար թէ ստանաք պատասխան մը: Մինչդեռ շատ արժէքաւոր ու ինքնատիպ բանաստեղծ մըն էր ան, հայոց լեզուի բառերուն վրայ գուրգուրացող մը, զանոնք անօրինակ վարպետութեամբ գործածող մը, որ 1892ին ծնած էր Պոլսոյ մէջ, ապա Իզմիրի Վիէննական Հայրերու վարժարանին մէջ ստացած էր իր նախակրթութիւնը, եկած էր Պոլիս, հրատարակած էր «Գերեզմանի ծաղիկներ» խորագրեալ գրքոյկ մը, իսկ աւելի վերջ իր բիւրեղացած արուեստը ցոլացուցած էր «Տաւիղ Եոլեան» կոչուած հաւաքածոյով: Ապրած էր պանդուխտի կեանքը քաշքշուելով Յունաստանի, Վիէննայի կամ Միլանի մէջ, ապրելով չքաւորութեան մէջ, բայց միշտ հաւատարիմ մնալով իր բարձրաթռիչ ու խորհրդապաշտ արուեստէն եկած ներշնչումներու: Ան ալ մեր մեծանուն բազմաթիւ գրագէտներուն նման պիտի մահանար կանուխ տարիքին, 54 տարեկան հասակի մէջ: Բայց պիտի ունենար յետ մահու մխիթարութիւն մը: Պիտի թաղուէր Մխիթարեաններու՝ Սուրբ Ղազար կղզիի գերեզմանին մէջ, իրեն դրացի ունենալով Ալիշանը, Բագրատունին ու այլ Մխիթարեան վարդապետներ:

Մեզի նման գրասէրներու ի՞նչ մնացած պիտի ըլլար անկէ, եթէ իր երախտագէտ որդին 1977 թուականին Վենետիկի Ս. Ղազար կղզիի մէջ հրատարակած չըլլար արտակարգօրէն գեղեցիկ ու ընտիր հաւաքածոյ մը Գէորգ Կառվարենցի բանաստեղծութիւններով: Խաւաքարտի չափ հաստ ընտիր թուղթի վրայ, նկարիչ Շարթի հոյակապ նկարազարդարումով տպուած գիրքը, բացի տպագրական գլուխ գործոց մը ըլլալէ, յաւերժացուցած է բանաստեղծին վաստակը, որ իր որդւոյն կողմէ անոր դամբարանին վրայ դրուած է որպէս վերջին ծաղիկ մը: Նաեւ այդ խորհրդաւոր բանաստեղծէն մեր գրադարաններուն բերած է յետ մահու ողջոյն մը:

Գիրքի վերջաւորութեան, Հայր Եղիա Փէչիկեան գրած է գրախօսական մը, որ կը սկսի սա տողերով.

«Տարիներ առաջ անմոռաց Թէոդիկի տարեցոյցներէն մէկուն մէջն էր (925) որ Գ. Կառվարենցէ փոքրիկ քերթուած մը կը կարդայի. «Գաղտնիք»: Գուցէ շատերուն ապագայապաշտիկ մը թուէր ան այդ երկի կմախքին ու խաչաձեւերուն մէջ, սակայն կը խորհրդածէի որ այդ երիտասարդը, իր յստակ ու տաք շունչով անպայման մեր արդի լեզուին գեղեցկագէտներէն մին ըլլալու էր»:

Վերոյիշեալ բանաստեղծութիւնը Թէոդիկի տարեգիրքերուն մէջ հրատարակուած առաջի՞նն էր, թէ անկէ առաջ ուրիշներ ալ հրատարակուած էին, չենք գիտեր, բայց երբ կը կարդանք Հայր Փէչիկեանի տողերը, կրնանք յիշել Շահան Շահնուրի կողմէ Թէոդիկի մասին պատմուած դրուագ մը եւս: Շահնուր դարձեալ «Ամէնուն Թէոդիկը» խորագրեալ յօդուածին մէջ է որ կը պատմէ այդ դրուագը, որպէս վկայութիւն մը իր մօբարին տարօրինակութիւններուն մասին:

Փոքրիկ Շահան Շահնուր կը յաճախէր Սկիւտարի Սէմէրճեան ճեմարանը: Առողջութեամբ վտիտ ըլլալուն, չէր մասնակցեր ընկերներուն խաղերուն ու մարզանքներուն, այլ միշտ կը մնար մեկուսի: Օր մը, սկսնակ երիտասարդ ուսուցիչ մը կը նշմարէ անոր առանձնութիւնը, կը մօտենայ, ձեռքը կը նստեցնէ իր ծունկերուն վրայ եւ գուրգուրալից ոճով կը հարցնէ իր առանձնութեան պատճառը: Երբ կը լսէ թէ ան նըշանաւոր Թէոդիկին քրոջ-զաւակն է, անմիջապէս կապ կը հաստատէ Շահանին ծնողներուն հետ ու անոնցմէ կը խնդրէ որ զինքը ծանօթացնեն Թէոդիկին: Կը պարզուի որ բանաստեղծ մըն էր ան, տուն տեղ չունէր Սկիւտարի մէջ, առանձին կ'ապրէր: Շահանին հայրը կը համակրի այս երիտասարդին եւ զինքը կը հրաւիրէ իրենց տան մէջ սարքուած ընդունելութեան մը, ուր ներկայ պիտի գտնուէր նաեւ Թէոդիկ:

Թէոդիկ գլխու պէրկ չարժում մը կ'ունենայ, երկու չոր խօսք կ'ընէ ու անկէ անդին անգամ մըն ալ չի հետաքրքրուիր երիտասարդ բանաստեղծով, որ հոն եկած էր Թէոդիկին հետ ծանօթանալու երազներով: Թէոդիկ կ'երթայ զուարճանալ, երգել ու պարել ուրիշ հրաւիրեալներու հետ:

Թէոդիկի այս անտեսումին դիմաց կ'ընդվզի նաեւ Շահանին հայրը, որ լեզուին կուտայ.

«Ասանկ մարդկութի՞ւն կ'ըլլայ: Զաւալլը տղան մեր հիւրն էր···:

ՇԷՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Այլեւս աւանդութիւն դարձած է որ ամէն Դեկտեմբերի առաջին շաբաթավերջին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին սրահներուն մէջ կազմակերպուի «Շէն»ի տօնավաճառը:

Այս տարի Դեկտեմբեր 2–3ի շաբաթավերջին նախորդած տասնօրեակին նոյն վայրին մէջ բացուած էր Հայաստանի արտադրութիւններու ցուցահանդէս մը, Սեւրի քաղաքապետարանին ալ մասնակցութեամբ: Ձեռնարկը լայն հետաքրքրութիւն արթնցուցած էր, բազմաթիւ այցելուներ ուղղելով վարժարան: [illegible] գլխաւորաբար հոն ցուցադրուած, [illegible], Սուրբիկէն բերուած [illegible] բացուած էր տօնավաճառը:

Ձեռագործ զարդեղէններ, ասեղնագործութիւններ, պղնձեայ, գուլպայ, գեղօրներ, խեցեղէն, գիրք, [illegible] արտադրութիւններ ցուցադրուած էին ճաշարանին ու մայր շէնքին բակին, [illegible] Հետաքրքրութիւնը այնքան մեծ էր որ Շաբաթ երեկոյ արդէն [illegible] սպառած էին որոշ տեսականիներ:

Նոյն գիշերը ճաշարանին մէջ տեղի ունեցաւ համակիրներու ընջանակին ընթրիքը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Կիրակի ամբողջ օրը շարունակուեցաւ վաճառքը: Այցելուները կրնային անջատ սենեակի մը մէջ ներկայացուած քարտէսով, լուսանկարներով տեսնել Հայաստանի ու Արցախի յատկապէս սահմանային շրջաններուն մէջ տարուած գործունէութիւնը:

Այս տարուան նորութիւնն էր Հայաստանէն քանդակագործ Հայկ Սողոմոնեանի հոն տեղւոյն վրայ քանդակած սպիտակ խաչքարը:

Հաճելին, հարկաւորն ու օգտակարը միացնող լաւ մտածուած ու յաւաղոյն ձեւով կիրարկուած ձեռնարկ մըն է Շէնի տարեկան տօնավաճառը:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

[illegible]

ԼՈՒՍԻՆԷ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

«Հայկական սրբազան երգեր»
Կիրակի, Դեկտ. 17, ժամը 17ին
Մոնրուժի Ս. Պետրոս եկեղեցիին մէջ

82, Ave. du Général Leclerc
75014 Paris

– Մուտքը ազատ է –

Շատ ամօթով մնացինք...: Գոնէ երկու քաջալերական խօսք ընէր մեր խենթը»:

Երիտասարդ բանաստեղծը գըրպանէն իր մէկ լուսանկարը կը հանէ ու ցոյց կու տայ Շահանին հօրը, ու կը խնդրէ որ այդ լուսանկարը իր մէկ քերթուածին հետ գործածուի Թէոդիկի տարեգիրքին մէջ:

Շահան Շահնուր ամէնէն վերջն է որ կու տայ իր ուսուցիչ-բանաստեղծին անունը: Ան կը կոչուէր Գէորգ Առաքելեան (Կառվարենց):

Անտարակոյս տակաւին այն Գէորգ Կառվարենցն էր որուն օր մը փառաւոր գիրքը պիտի հրատարակուէր Սուրբ Ղազարի մէջ:

Շահան Շահնուր ուրիշ հետաքըրքրական յուշ մըն ալ ունի Թէոդիկէն.

Օր մը Թէոդիկ իր քոյրերուն ցոյց կու տայ թուղթերու դէզ մը, նաեւ սեւ շրջանակով պահարաններ: Քոյրերը զարհուրելով կը տեսնեն որ ան տպել տուեր էր իր մահազդը: Ամէն ինչ գրուեր էր, բաց թողուեր էր միայն թուականը:

Կրտսեր քոյրը, որ կատակէ չէր վախնար, այս անգամ կը ցնցուի: Այսպիսի կատակ մը այլեւս անհանդուրժելի կը թուի իրեն: Կը պոռայ.

«Ալ վազ անցիր այդ խենթ բաներէն»:

Ռ. Հ.

ԳՈՐԾԱԿԱԼԻՆ ԱՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԻՆ ՎԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Քա-Կէ-Պէ-ի նախկին գործակալ Ալ. Լիտվինենկոյի խորհրդաւոր մահը որ այլեւս «սպանութիւն» է բոլորին համար, աշխոյժ հետաքրքրութիւններու թիրախ է: Արեւմտեան քաղաքական շրջանակներու, լրասփիւռներու կարեւոր մէկ մասին կարծիքով արարքը առնուազն թելադրուած է Կրեմլինէն: Այսուհանդերձ այլ ենթադրութիւններ ալ կ'ըլլան:

Ռուսական մամուլի ծանօթ թերթը՝ «Իզվեստիա»ն նիւթին լայն արձագանգ մը տալով չորս վարկած առաջարկած է.

ա) Լիտվինենկօ չողպգործօն տարրերու մաքսանենգութեամբ կը զբաղէր: Թունաւորուած օրը գտնըւած բոլոր վայրերուն մէջ փոլոնիումի հետքեր գտնուած են: Մինչդեռ չփռւմ ունեցած անձերը թունաւորումի հետքեր ցոյց չեն տըւած: Ատիկա մտածել կու տայ թէ փոլոնիումը ունեցողը ինքն էր: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ զայն ծախելու նպատակով մէկուն ցոյց տուած էր ունեցածը: Մահէն առաջ ալ յայտնած է թէ ռուսական գաղտնի գործակալութեան մաս կազմած տարրներէն յաճախ զբաղած է արտասահմանի մէջ չողպգործօն նիւթերու վաճառքով:

Ատիկա կրնայ բացատրել անով որ Լոնտոն ապաստանած ռուս մեծահարուստ Պերեզովսկի ճիշդ է որ Լիտվինենկօն իր հովանիին տակ առած, անոր բնակարան ու ապրուստ ապահոված էր, որոշակի առաքելութիւններով ալ յանկացուցածը կ'ամբողջացնէր. այսուհանդերձ, Լիտվինենկօ աւելի դրամի պէտք ունէր ու փոլոնիումի վաճառքը կրնար իրեն յաւելեալ լաւ եկամուտ ապահովել: Այդ առեւտուրը կրնայ Պերեզովսկիի գիտութեամբ կատարուած ըլլար: Այս վերջինին գրասենեակին մէջ ալ փոլոնիումի հետքեր գտնուած են: Եթէ ենթադրութիւնը ճիշդ է, նախկին գործակալը կրնայ պարզ միջնորդ մը յայտնուիլ:

բ) Պերեզովսկի մէկուկէս տարի առաջ յայտարարած էր թէ չէչէն մարտիկները գրպանի ատոմական ռումբ մը ունէին: Նոյնիսկ կը կարծուի թէ այդ մասին տեղեակ պահած է Մոսկուան: Եթէ նըկատի առնուի որ ան ատեն մը գործակցած էր չէչէն ղեկավարներու հետ: Եթէ չէչէնները աւելի ազդու պայքարի համար պէտք ունէին այդ նիւթին, կարելի է մտածել որ Լիտվինենկօ ատիկա գտնել կը ջանար. կամ Լոնտոնի մէջ գաղտնի աշխատանոցի մէջ փոքր ռումբ մը շինելու աշխատանքին լծուած էին եւ Լիտվինենկօ կը հսկէր անոնց: Այդ ընթացքին ալ թունաւորուած է: Թէեւ նոյն տեղը աշխատողներէն ուրիշ ոչ ոք վարակուած էր:

գ) Լիտվինենկօ Պերեզովսկիի կողմէ կրնայ սպաննուած ըլլալ, եթէ այս վերջինը զինք վտանգաւոր կը նկատէր իր մասին բոլոր գիտցածներուն պատճառով: Մանաւանդ որ Մոսկուա Պերեզովսկիի յանձնումը կը պահանջէր եւ անոր մասին Լիտվինենկօ կրնար հիանալի տեղեկատու մը ըլլալ:

դ) Ձեկայի մարդի՞կը արդեօք վրէժ լուծեցին իրենց նախկին պաշտօնակիցէն որ դաւաճանեց իրենց կամ հրահանգ ստացան զինք մաքրագործելո՞ւ: Չէչէնիոյ պատերազմին ղեկավարներէն Գաթար ապաստանած Եանտարպայեւի սպանութենէն ետք Ռուսաստան 11 ամիս բանակցութիւն վարեց սպաննող ռուս գործակալներուն յանձնումը ձեռք ձգելու համար:

Ճիշդ է որ Լիտվինենկօ դիմակազերծ եղած էր ու մեծ բան չէր ներկայացներ: Մոսկուայի այնքան ալ գործին չէր գար միջազգային գայթակղութեան մը պատճառ ըլլալ անոր մաքրագործումով: Բայց մըտածողներ կան որ անոր սպանութիւնը վերէն հրահանգուած բան չէր, այլ իր գործակիցները որոնց անունները ան յայտնած էր բրիտանական գործակալութիւններու, ատոր վրէժը լուծեցին իրմէ:

Մինչեւ որ իրականութիւնը յայտնուի, ո՛վ գիտէ տակաւին քանի՛ վարկած յառաջ պիտի քշուի, ի՛նչ ենթադրութիւններ ըլլան:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Շիտակ ուղղուեցանք դէպի տունը Տէր Գրիգոր Քահանային որ ոչ միայն եկեղեցւոյն աւագերէցն էր, այլ եւ գիւղին մեծ իշխանը, եւ մեծ հօրս մտերիմն ու հօրս տաներէցը: Տէր Գրիգոր ելած էր ու կը պատրաստուէր եկեղեցի գնալ, բայց մեզ որ տեսաւ, անմիջապէս «Իջէք վար» ըսաւ, «քիչ մը հանգիստ ըրէք ու յետոյ եկեղեցի եկէ՛ք» յարեց. եւ երբ հետերնիս բերած ուտելիքները եւայլն տեսաւ, «Տօ՛, շան լակոտներ, աս ինչտար բան տուեր է հարերնիդ. վախցեր է որ ձեզ անօ՞թի կը պահեմ» ըսաւ, ու ելաւ գնաց եկեղեցի:

Փոքրիկ նախաճաշ մը ընելէ վերջ ելանք վերի սենեակը եւ երկու եղբայր ուզեցինք քիչ մը քնանալ, բայց Ս. Նշանի զանգակը չթողուց, հարկ էր երթալ եկեղեցի. Աստուածածնի տօնն էր, որոշած էինք ձայնաւորութիւն ընել:

1897 Օգոստոս 12/24ի Կիրակի օրն էր:

***

Ս. Նշան, կոկիկ սիրունիկ եկեղեցի մ'է, վերաշինուած 1835ին Աղաւնի Ստեփան Պատրիարքին պաշտօնավարութեանը միջոցին: Հոն կը պաշտօնավարէր, բացի աւագերէց Տէր Գրիգորէն, սեքաստացի Տէր Միքայէլ անուն ծերունի քահանան, որ օրուան պատարագիչը պիտի ըլլար:

Եկեղեցին լեցուած էր ուխտաւոր ժողովուրդով:

Աղջիկներ չապիկ հագած, դպրութիւն կ'ընէին. ես սարկաւագութիւն ըրի. իսկ եղբայրս երգակից եղաւ դպիր եւ դպրուհիներուն: Հիւր ձայնաւորներ ալ կային գեղեցիկ ձայն ունեցողներ, փառաւոր պատարագ մը մատոյց Տէր Միքայէլ:

Սարկաւագութեանս միջոցին, ամէն անգամ որ կը բուրվառէի ու սեղանին չուրջը խնկարկելով կը դառնայի, մտքէս կ'աղօթէի, կը խնդրէի, որ Ս. Նշան յաջողութիւն մը շնորհէր հօրս, ու ես կարենայի երթալ Փարիզ, բժշկական արուեստս օրինաւոր կերպով այդ քաղաքին մէջ սորվելու:

***

Եկեղեցին երբ աւարտեցաւ ու դուրս կ'ելլէինք, բարեկամներ շնորհաւորեցին մեր երգեցողութիւնը, իսկ Տէր Գրիգոր պապան մէկ մէկ նշխար տալով, մեզ տարաւ իր տունը ուր փառաւոր ճաշ մը ընելէ յետոյ, ուզեց որ հանգիստ ընէինք. եւ հրաման ըրաւ որ պատրաստութիւն տեսնուէր, երեկոյին Թաշտէլէն երթալու կովու կառքերով եւ հոն խորոված միս ուտելու:

Թաշտէլէն (քարը ծակող, քարծակող) կոչուած տեղը Ալէմտաղի գիւղին նշանաւոր զբօսատեղին է. կը գտնուի վեհափառ, լայնարձակ դարաւոր անտառին ծոցին մէջ. ձորի պէս տեղ մ'է, կլորակ, ընդարձակ, խիտ ծառերով շրջապատուած, ուր բնութիւնը յօրինած է տեսակ մը ամփիթատրոն աստիճանաւոր: Հոն կու գայ ժողովուրդը բազմիլ կարգ կարգ. կը վառէ կրակ, եւ շամփուրի վրայ դէզ առ դէզ անցուցած միս կը խորովէ, երեկոյեան ճաշի համար, եւ մինչեւ միսերուն եփիլը իր ժամանակը կ'անցընէ երգելով ու ողիաբանութեամբ զբօսնելով:

***

Ալէմտաղի գիւղին եղանակը Մայիսի ամիսն է. նաեւ Աստուածածնի Տաղաւարին շաբաթը. մեծ հռչակ ունի իբրեւ կայան Ջրաբուժական, բայց գլխովին զուրկ բժշկական ո՛ր եւ է հսկողութենէ կամ գիտական հետազօտութենէ: Ժողովուրդը ինքը իր փորձառութեամբը շինած է անոր համբաւը, վասն զի Թաշտէլէն ունի անսպառ ջուր մը գերազանցապէս քաղցրանոյշ, որ բլրակին ներքեւը ինքնին բացուած խոռոչի մը մէջ մըշտահոս կը բխի, ջինջ ու յստակ բիւրեղի նման: Այս ջուրին յատկութիւնն է եղեր, ըստ աւանդութեան, եւ սուտ չէ, երիկամներու մէջ գոյացած աւազները, կամ քարը դուրս վանել, ատոր համար գիւղացի հին մարդիկը տեղին անունը դրեր են Թաշտէլէն (քարծակող) ինչպէս կը պատմէին գիւղին ծերունիները եւ Տէր Գրիգոր քահանան, որ Ալէմտաղի ծնած էր, եւ բաւական տարիքոտ:

***

Թաշտէլէն խմբուած, ու միս խորովող Հայերուն մէջ այդ օրը տեսայ խարտեաշհեր, պարթեւ հասակով, գեղադէմ երիտասարդ մը, որ իր պառիթոնական ձայնովը երբեմն Ֆրանսերէն գեղեցիկ երգեր երգելով անտառին խորհրդաւոր լռութիւնը, խորհրդաւոր արձագանգներով կը լեցնէր:

Փարիզէն նոր եկած երիտասարդ մ'է կ'ըսէին. հեռուէն կը դիտէի զինքը եւ անմեկնելի բան մը, քաշողական զօրութիւն մը զիս իր մօտը տարաւ. բարեւեցի զինքը. սկսանք Ֆրանսերէն խօսիլ, եւ շուտով բարեկամացայ իրեն. Կարապետ Ջալըքեան էր անունը:

Պատմեց թէ աղքատի զաւակ էր,–1867–ին բախտը ունեցած էր Սուլթան Ազիզի Եւրոպա յղած ուսանողներէն ըլլալու, Փարիզի մէջ յախճապակիի գործարանի մը մէջ սորված էր արհեստ, եւ յետոյ աշակերտ եղած Խօժէն Գոլլինօ անուն անձին յախճապակիի տունը: Այս Ֆրանսացին անզաւակ ըլլալով, կը խորհրդակցի կնոջը հետ եւ Ջալըքեանը իրենց որդեգիր կ'ընեն, քովերնին կ'առնեն, կը պահեն իբրեւ հարազատ զաւակ:

(Շար. 126)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «AGNOUNI» d'Asnières

La Section «Agnouni» d'Asnières sera présente aux **Marchés de Noël**, les **15, 16** et **17 décembre** de 10h à 20h. Place de l'Hôtel de Ville à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.

Nous vous attendons nombreux.

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է անդամ մեկնած ընկերուհիներուն յիշատակին տրուած հոգեճաշին առթիւ հետեւեալ նուէրները․—

Տիկին Վերժին Ուզունեան 30 Եւրօ, Տիկին Արտեմիս Աշըք 50, Տէր եւ Տիկին Մարուչի, Պ․ Ժան Յակոբեան 100ական, Տիկին Խաչիկեան 50, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Նետէլեան 100, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Շահմիրեան 20, Տէր եւ Տիկին Մաֆաք-եան 150, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Շահմիրեան 50, Տիկին Լիսի Զապունեան 30, Պ․ Ժիլ Փափազեան 100, Տէր եւ Տիկին Մարսէլ Փափազեան 50, Պ․ Ակօ Փափազեան 120, Տիկին Մարկրիթ Կէլօ 30, Տիկին Տրնիզ Քոծադիկեան 30, Տէր եւ Տիկին Յարութ Քապայեան 50, Տիկին Սեդա Մուրատեան 25, Տէր եւ Տիկին Շեքէլեան 45, Պ․ Շանթ Մազմանեան 50, Տէր եւ Տիկին Պալթաթ 150, Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէրեան 30, Տէր եւ Տիկին Լա՛պէրսքի 50, Տիկին Սիւզան Պաղտասարեան 50, Տէր եւ Տիկին Պերնար Անանեան 50 Ոմն 20, Ոմն 100, Ոմն 50 Եւրօ։

□

Տ Է Ս Ի Ն

Կ'ՆՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը․—

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն․։*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով

– Սիրվարդին՝ 04· 78· 49· 28· 87 *թիւով, կամ*

– Ծովիկին՝ 04· 78· 49· 83· 46 *թիւով։*

□

C I N E - C L U B

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Vendredi 15 décembre à 20 heures

KARINE

Comédie Musicale — 1967
durée : 1h 34mn

Mise en scène: Armand MANARIAN
Scénario: Levon KARAGUEUZIAN et Armand MANARIAN
Musique: Dikran TCHOUHADJIAN avec Lydia HAROUTIOUNIAN, Achod KADSVORIAN
avec les voix de : Gohar GASPARIAN, David POGHOSSIAN et Tigrane LEVONIAN.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Ժադ Նիքոլա 150 Եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին, իրենց մօր՝ Մարկրիթ Թէրզեանի *մահուան 20րդ (1986 Դեկտեմբեր 19) տարելիցին ի յիշատակ։*

Informations artistiques

LES PEINTRES ARMENIENS
19e - 20e SIECLES

Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France, une exposition d'œuvres de peintres arméniens a lieu jusqu'au **4 mars 2007**, au Château - Musée «Grimaldi», Haut-de-Cagnes, Cagnes-sur-Mer (tous les jours sauf mardi).

Section «ASTRIG»

La Section **«Astrig»** d'Arnouville-Sarcelles organise
le dimanche 17 décembre
à 14 heures précises

UN

LOTO

suivi d'un goûter.
Salle «Garvarentz» à Arnouville
Participation aux frais.
Renseignements :
Chaké : 01. 39. 85. 12. 35

□

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre** à **14 h** et à **17h**, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'**«Arménie mon Amie»**, Année de l'Arménie en France.

75ԱՄԵԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԻՒՏ ԱՐՔ․ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ․ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Մայր Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

պատիւ ունին հրաւիրելու Մայր Եկեղեցւոյ Օծման եւ Անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին,

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 17, ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Հայրապետական հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Ծայրագոյն Պատրիարք – Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ
ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ Երգչախումբը, *ղեկավարութեամբ՝*
ԽԱՉԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆ*ի*

Կը կատարուին Մաղթանք՝ Մայր Եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու արեւշատութեան եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ բոլոր հանգուցեալ ծառայողներու եւ բարերարներու հոգիներու խաղաղութեան համար։

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour **95 euros**
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօն Սրբոցն Մծբնայ Հայրապետին,
Մարուգէի նզնաւորին
եւ Մելիտոսի Եպիսկոպոսին

Այս առթիւ հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի։

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ -ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօնն է Սուրբ Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա․ ՔՀՆՅ․ ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *այս տարի տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, *կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ։*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ․ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր․ Պատուիրակի փոխանորդ
Լիոնի եւ Ռօն-Ալփի Հայոց

Սուրբ Սեղանին կը սպասարկեն Իսահակ Ա․ Քհնյ․ Հէքիմեան, Սարկաւագներ՝ Գէորգ Փոխանեան, Վազգէն Իսկիճեան, ուրարակիր Գրիգոր Գալփաքճեան եւ դպիր Արարատ Գալփաքճեան։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ․ Յովհաննէս Պէրպէրեանի։*

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ* Հոգեհանգստեան պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար։*

Ժամը 12․30ին, «Կարպիս Մանուկեան» սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ։ Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, կրնան արձանագրել եկեղեցւոյ դիւանատունը։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեան։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8․30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11․15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ՝ ժամը 12ին։

Հ․Մ․Ը․Մ․ – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«*ԿՈՄԻՏԱՍ*» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

Շաբաթ, Յունուար 13*ին*

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01· 44· 05· 17· 77 *կամ* 01· 43· 78· 57· 67 *թիւերուն։*
Եւ կամ այցելել Հ․Մ․Ը․Մ․-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15

VENDREDI
15 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·599 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21·599

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ, Դեկտեմբեր 14ին բացուեցաւ Եւրոպական Միութեան 27 անդամներու (Ռումանիայով եւ Պուլկարիայով) վեհաժողովը, որուն գլխաւոր նպատակն է կասեցնել ընդլայնումը եւ խստացնել անդամակցութեան պայմանները: Օ. Ռէն յայտարարած է՝ «Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ անդամակցութենէն ետք պէտք է կանոնագրային լուծում մը գտնել այն պահուն, երբ յետագայ անգամ մը ներկայանայ»: Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ ճնշումին տակ, Եւրոպական Միութիւնը ընդունած է, որ նոր ռազմավարութեան մէջ ներմուծուի «համարկումի կարողութեան» գաղափարը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուղեւորներու գործադուլը բարելաւուած ըլլալով հանդերձ ո-րոշ շրջաններ, Դեկտ. 14ին ալ կը շարունակուէր Ալզաս եւ մանաւանդ Փարիզի Սէն-Լազար կայարանը: Դժգոհութիւնը չի փոխուիր եւ ամէն տարի նոյն շըրջանին կը կրկնուի, ձմրան ժամանակացոյցի պատճառաւ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահին ու վարչապետին միջեւ հակադրութիւնը կը շեշտուի. առաջինը ծանօթ է որպէս աշխարհականութեան փարումին տէր ղեկավար, մինչդեռ Թ. Էրտողան կրօնամէտ գանգուածները գլխաւորող դէմք է: Հանրապետութեան Նախագահը Սեզէր առաջարկած է որ Ապրիլին կանխահաս ընտրութիւն կազմակերպուի ու նոր Խորհրդարանը ընտրէ Հանրապետութեան յաջորդ նախագահը: Վարչապետ Էրտողան շատ բիրտ կերպով հակազդած է ակներեւօրէն իր թեկնածութիւնը թիրախ առած առաջարկին: Երկրին ընդդիմութեան ճակատին կարեւոր անունները զօրավիգ են Սեզէրի առաջարկին: Էրտողանի հետ դէմ արտայայտուած է Ազգային Ժողովի նախագահն ալ:

ՆՈՊԷԼԵԱՆ գրականութեան մրցանակը բաւական լարուած վիճակ մը ստեղծած է Շուէտի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Մրցանակներու մասին հեռատեսիլի յայտագիր մը որ Օ. Փամուքի մրցանակին տուչութեան յաջորդ օրը հեռասփռուած է, պատճառ եղած է այդ վիճակին: Այդ յայտագրին ընթացքին ըսուած է թէ Նոպէլը աշխարհականութեան կը ծառայէ, թէ Շուէտի ամենածանր հարցերը ալքոլամոլութիւնն ու հոգեկան-մտային հիւանդութիւններն են, թէ այդ երկիրը ցեղասպանութիւն գործած է, եւլն.: Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտագրին շարունակութեան հեռասփռումին արգելք եղած է, այն պատճառաբանութեամբ որ վնասակար արարք է վշտացնել երկիր մը որ Եւրոպական Միութեան վեհաժողովին զօրավիգ կը կանգնի Թուրքիոյ անդամակցութեան:

ՊԱՆ ՔԻ-ՄՈՒՆ, գործէցի արտաքին նախկին նախարարը ստանձնեց ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարի իր պաշտօնը, որ կը սկսի Յունուար 1ին:

ԳԱԶԱՅԻ մէջ անծանօթներ Դեկտ. 13-ին սպաննած են Համասի հետ կապ ունեցող դատաւոր մը, ինչ որ հակազդեցութեան մը տպաւորութիւնը կը թողու, Ապպասի գաղտնի սպասարկութեանց մէկ պատասխանատուին երեք զաւակներուն երկու օր առաջ գիտակցօրէն սպանութեան: Իսլամապաշտ շարժումը կ'ամբաստանէ Ֆաթահի եւ Ապպասի «մահուան գումարտակներ»ը:

ՌՈՒԱՆՏԱՅԻ պատժական միջազգային դատարանը, որ կը գտնուի Արուշա (Թանզանիա), Դեկտեմբեր 13ին 15 տարուան բանտարկութեան դատապարտեց կաթողիկէ նախկին վարդապետ մը ցեղասպանութեան ամբաստանութեամբ, որ եկեղեցիի մը քանդումը հրահանգած էր 1994ին, ուր ապաստանած էին 2000 Թութսիներ, որոնք մեռած էին: Քահանան կ'ուրանայ:

ՃՈՆԻ ՀԱԼԻՏԷ որոշած է Զուիցերիա հաստատուիլ, խուսափելու համար Ֆրանսական տուրքերէն, մանաւանդ հարստութեան տուրքէն: Այս որոշումը առաջին լուրն էր զոր հաղորդեց հեռատեսիլի Բ. կայանը, Դեկտեմբեր 13ի երեկոյեան հաղորդումին ընթացքին: Այս առընչութեամբ յիշուեցան դերասաններու, արուեստագէտներու, մէկ խօսքով որոշ հարստութեան տէր անձերու անունները, որոնք նոյնը ըրած են անցեալին, ինչպէս Ալէն Տըլոն, Շառլ Ազնաւուր, Փաթրիսիա Քաս, Ամէլի Մորեսմօ եւ ուրիշներ (նկարներն ալ հրատարակուած են Ֆիկառոյի տնտեսական յաւելուածին մէջ): Ճոնի Հալիտէ, բուն անունով Ժան-Ֆիլիփ Սմէթ, փորձած էր նախ պելժիացի դառնալ, բայց չէր յաջողած. այս անգամ առանձնատուն մըն ալ չինել կու տայ Կշդատ, ուր պիտի անցընէ տարւոյն կէսը:

ՌՈՒԱՆՏԱՅԻ նախագահը Քակամէ Ֆրանսան կ'ամբաստանէ ցեղասպանութեան մեղսակցութեան համար եւ յոյս ունի, որ արեւելեան Ափրիկէի իր ընկերակիցները կը միանան իրեն Նայրոպի բացուող ափրիկեան Մեծ Լիճերու վեհաժողովին: Եթէ յաջողի, Ֆրանսա որ արդէն տկար է արեւմտեան եւ հարաւային Ափրիկէ, շատ դէշ կացութեան կը մատնուի: Եւրոպացի դիւանագէտները մտահոգ են այդ ուղղութեամբ:

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ հանրային հեռատեսիլը Դեկտ. 13ին անհամ կատակ մը ըրած է, յայտագիրը ընդհատելով եւ խուճապ ստեղծած է երկրին մէջ, երբ յայտարարած է թէ Ֆլանտրը անկախութիւն հռչակած է և Թագաւորն ալ խոյս տուած է: Աւելի ուշ ճշդուած է որ քաղաքական մըն էր, որուն նպատակն էր հրապարակել Ֆլամաններու եւ Ուալոններու հարցը:

ՆԻՔՈԼԱ ՀԻՒԼՕ (Հեռատեսիլի Ուշուայա յայտագրին հեղինակը) կը շարունակէ դուռնէ դուռ պտըտիլ նախագահական թեկնածուներէն ստորագրութիւններ ժողվելու համար իր «Բնապահական ուխտ»ին: Դեկտեմբեր 12ին տեսնուած է Ս. Ռուայյալի հետ, որ համաձայն ըլլալով հանդերձ, կ'ուզէ փոփոխութիւններ եւ յաւելումներ ընել:

Լ. ԺՈՍՓԷՆ որ ցարդ լուռ կը մնար, հրապարակ իջաւ եւ Դեկտեմբեր 12ին իր զօրակցութիւնը յայտնեց Փարիզի քաղաքապետի կցորդ՝ Անն Հիտալկոյին, որ թեկնածու պիտի ըլլայ 2007ի երեսփոխանական ընտրութիւններուն, 15րդ թաղամասին մէջ: Իր ելոյթին մէջ, նախկին վարչապետը յայտարարեց թէ «Սարքոզի խորհրդանիշն է Շիրաքի պաշտօնավարութեան Բ. շրջանին»:

ՉԻԼԻԻ նախագահուհին՝ Միշէլ Պաշըլէ քննադատած է Փինոշէի թոռը, որ հարիւրապետի աստիճան ունի բանակին մէջ եւ առանց արտօնութեան խօսք առած է մեծ հօր յուղարկաւորութեան ու դըրւատած անոր գործունէութիւնը: Բանակէն վտարուած է, որովհետեւ երկրին օրէնսդրութիւնը վերապահութիւն եւ չէզոքութիւն կը պարտադրէ զինուորականներուն:

'ԹԵՄԻ ԵՐԱԶԸ ՈՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁԱՒ

Տասնամեակներէ ի վեր երազ մըն էր Ֆրանսայի Հայ Առաքելական եկեղեցիներուն համար թեմական կազմակերպութիւնը, որ Կիրակի, Դեկտեմբեր 10էն ի վեր իրականութիւն դարձաւ: Շատեր յոռետես էին. նոյնիսկ Թեմի նախագիծը խմբագրող կազմի անդամներէն ոմանք, որոնք կ'ըսէին.— «...կը գրենք բայց երբեք յոյս չունինք որ անիկա կրնայ օր մը իրականութիւն դառնալ»: Այսօր, կասկածը փարատած է եւ յոռետեսներուն կարծիքը փոխուած, որովհետեւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետ՝ Գարեգին Բ.ը վերջ տուաւ տիրող կասկածամտութեան եւ սրբատառ կոնդակով խզեց յոռետեսութիւնը Թեմի հաստատման հռչակումով:

Այս հաստատումը կը զուգադիպի «Հայաստանի Տարի»ին, ուր Ֆրանսայի պետութիւնը առիթ կու տայ Հայոց համայնքին զօրացնելու հոգեւոր, մշակութային եւ մտաւորական իր արմատները:

Հայոց եկեղեցին հոգեւոր կեանքի աշխուժացման իր ծրագրի գործադրութեան համար կարիքն ունէր թեմական կառոյցով մը օժտուելու: Այս նպատակով, Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, 2004 Յունուարէն սկսեալ թեմական կանոնագրութեան պատրաստման աշխատանքներուն մօտէն հետեւեցաւ: Եթէ չըլլար իր վճռակամ կեցուածքը, հետեւողականութիւնը, յարատեւ հետաքրքրութիւնը, ցուցմունքները, դժուար թէ Ֆրանսայի մեր եկեղեցին այսօր հասնէր հոն ուր որ հասած է 2006 Յուլիս 19էն ի վեր:

Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ Ֆրանսայի թեմը հաստատուած, շօշափելի իրականութիւն է ներկայիս եւ պատճառ չկայ որ յառաջիկայ ժամանակներուն գործող կազմակերպութիւն չդառնայ:

Եթէ նոր կասկածամտութիւններ չվերամշակուին եւ չզարգացուին, Թեմը կրնայ այնպիսի յառաջընթաց մը ապահովել, որմէ օգտուողը կ'ըլլայ միայն համայնքը եւ եկեղեցին:

Գործադրութեամբը Վեհափառ Հայրապետին հայրական յորդորին, որով կը մաղթէ սիրալիր աշխատանքով զօրացնել Թեմը ի բարօրութիւն բարեպաշտ Ֆրանսահայութեան, անկասկած Ֆրանսահայոց այժմու պատմութեան մէջ լուսաւոր նոր էջ մը պիտի բացուի:

Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, երանաշնորհ իր նախորդներուն երազը, մանաւանդ Վազգէն Ա.ի, շօշափելի իրականութիւն դարձուց:

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Լիոն: Դեկտեմբեր 13

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՕՐԻՆԱԿՈ՞Վ

Պելժիոյ Հայ Դատի յանձնախումբը բողոք բարձրացուցած է Պրիւսէլի Ազատ համալսարանին դէմ ուր Դեկտեմբեր 15-ին կազմակերպուած է թրքական գիտաժողով-ցուցահանդէս մը: Այդ ձեռնարկը կը միտի Եւրոպական Միութեան «բազմամշակութային ինքնութեան տրոնումին» որպէս կարելի պատասխան ցոյց տալ «օսմանեան փորձառութիւնը»: Գիտաժողովին շեշտը կը դրուի յատկապէս «Կայսրութեան ոչ իսլամ ժողովուրդներուն տրուած իրաւունքներուն, օսմանեան օրէնքով ապահովուած կրօնական խտրութեան բացակայութեան» վրայ. բաներ որոնք ըստ կազմակերպիչներուն, կրնան «վերամեկնաբանուիլ ժամանակակից բազմամշակութայնութեան հեռանըկարին առջեւ»:

Ձեռնարկին կը մասնակցին Թուրքիոյ կրօնից տեսուչը, պետական դիւաններու ընդհանուր տնօրէնը եւ «պատմաբան» Ժ. Վայնշթայնը: Անոնց հետ մասնակցութիւն կը բերեն նաեւ իսլամագէտ Թ. Ռամատան, Եւրոպական յանձնախումբի ընդլայնումի պատասխանատուներէն պաշտօնատար Ա. Սերվանթի:

Հակառակ եղած դիմումներուն պելժական համալսարանը չէ ջնջած ձեռնարկը:

ՄԱՄՈՒԼ

«FIGAROSCOPE»

(13 décembre)

ARMENIE:
LES SURPRISES D'EREVAN

Ֆիկառոյի Չորեքշաբթի օրուան գեղարուեստական յաւելուածը լայն տեղ տրամադրած է Հայաստանի, աւելի ճիշդ Երեւանի, քաղաքին մէկ գեղեցիկ նկարով: Առիթը այն ցուցահանդէսն է, որ կը բացուէր Դեկտեմբեր 14–ին Փարիզի Գոնսիէրժըրին եւ որուն խորագիրն է «Հայաստանի 12 մայրաքաղաքները»: Յօդուածը կը վերաբերի Երեւանի այն կարգ մը վայրերուն, զորս պէտք է անպայման այցելել, ինչպէս բուն մայրաքաղաքը, Նկարչութեան Ազգ. Ցուցասրահը, Մատենադարանը, Արդի Արուեստի Թանգարանը, Ծիծեռնակաբերդը: Այցելողին կը թելադրուի նաեւ պանդոկը (Ջորուփ), ճաշարանը, մասնագիտացած ճամբորդական գործակալութիւնը (Սապէրաթուր) եւ փոխադրութեան միջոցները:

ԱՄՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԼՈՊԻ ՄԸ

Հայկական Համագումարի վարչութեան նախկին անդամ Ժերար Գափէսճեան որպէս յաւելեալ ուժ ներկայիս գործողներուն, հայկական նոր լոպի մը հիմնած է: Ան պիտի ղեկավարուի Ռոս Վարդեանի եւ Ռոպ Մոշէրի կողմէ որոնք նոյնպէս Հայկական Համագումարին նախկին վարչականներէն են: Ռ. Վարդեան յայտարարած է թէ իրենց նպատակը միասնական աշխատանք տանիլ է, որպէսզի հայկական լոպին աւելի հզօրանայ:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ՎԱՐՔ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԲԵՐԻՈՅ ԹԵՄԻ 1850-2005»

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՅՈՒՍԻԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ
2005 – ՀԱԼԷՊ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

90ական Թուականներու սկիզբներէն ի վեր Հալէպի «Գանձասար» շաբաթաթերթին մէջ պարբերաբար հրատարակուող կենսագրական – գիտական յօդուածաշարքի մը հատորային մէկտեղումն է 432 էջնոց այս ծաւալուն մատեանը:

Հեղինակը՝ Յուսիկ Ա. Քհնյ. Սեդրակեան մաս կը կազմէ Հալէպի քահանայից դասուն: Ան իր ետին ունի շուրջ երեք տասնամեակներու կրթական եւ հովուական ծառայութեան բեղուն փորձառութիւն մը Քեսապի ու Հալէպի մէջ: Բայց ինչ որ աւելի՛ կ'արժեւորէ Տէր Հօր եկեղեցական սքեմը՝ իր գրական-բանասիրական հետաքրքրութիւններն են, որոնց արգասիքը աչառաւելի պատմութեան սիրահարութիւնը կը դառնայ գեղարուեստի աղբիւրներէն վարքագրական մատեանով մը,-«Վարք քահանայից Բերիոյ Թեմի»:

Անմիջապէս նկատել տանք որ վարքագրութիւնը միջնադարեան լայն տարածում գտած գրական սեռ մըն է. «որն ընդգրկում է քրիստոնէական եկեղեցու կողմից սրբերի շարքը դասուած հոգեւոր եւ աշխարհիկ անձանց կենսագրութիւնները՝ վարքերը: ... Վարքի, ինչպէս եւ վկայաբանութեան հիմքում ընկած է հերոսների իդէալականացման սկզբունքը» (տե՛ս «Հայկ. Սով. Հանրագիտարան», 11րդ հատոր, էջ 351):

Քահանաներու վարքագրութեան նուիրուած հատոր մը, ըստ երեւոյթին, առաջին անգամն է որ լոյսին կու գայ Սփիւռքի մէջ: Քահանաները, Հայ Եկեղեցւոյ խոնարհ ու ստորադաս պաշտօնեաներն են, եւ իրենց այդ հանգամանքով իսկ ահասարակ «լուսանցքային» տեղ մը ունին նուիրապետական մեր համակարգին մէջ, «փայլուն» գիրքերը ակամայ Թողած վեղարաւոր կղերին: Հայ քահանային գործունէութիւնը գրեթէ սահմանափակուած է խորհրդակատարութիւններու ու եկեղեցական արարողութեանց ծիսակատարութեան սահմաններուն մէջ: Թէեւ, երբեմն, անոնք է որ կը գլխեն եկեղեցին, կ'աղօթեն դասն, ուղղակի հրման մէջ մնալով նաեւ իրենց հօտին հետ՝ Թէ՛ ուրախալի, Թէ՛ ալ ցաւալի բազմաթիւ պարագաներու առթիւ:

Հրատարակուած այս նորատիպ գրքով Յուսիկ Ա. Քհնյ. Սեդրակեան լուսարձակի տակ առած է կեանքը այն քահանաներուն, որոնք ապրած ու գործած են Բերիոյ Թեմին մէջ, ԺԹ. դարու կէսերէն մինչեւ մեր օրերը: Կասկած չկայ, Թէ ան ձեռք զարկած է դժուարին ձեռնարկի մը, նկատի առած նախ՝ սեւեռուած ենթարկուած ժամանակաշրջանին լայն շերտը (150 տարի), եւ յետոյ՝ այն ընդարձակ տարածքը, զոր կ'ընդգրկէ պատմական ու հինաւուրց Բերիոյ Թեմը, իր մէջ առնելով ոչ միայն Հալէպը, այլեւ ամբողջ Հիւսիսային Սուրիոյ եւ ծովափի հայաշատ քաղաքները: Դիւրաւ ենթադրելի կ'ըլլայ ուրեմն, Թէ այս աշխատանքը կը պահանջէր մէկէ աւելի հատորներու, ու հեղինակն ալ հրատարակութեան առաջին մասը նկատի առած է պահէ իրեն «Ա. Հատոր»:

Այս Ա. հատորի մէջ ներկայացուած են վաթսունեւյ 60 քահանաներ: Ասոնց շուրջ 35ը պաշտօնավարած են Հալէպի շրջանին մէջ (ներառեալ՝ Ազէզ գիւղաքաղաքն ու անդրսահմանային Թրքական Քիլիսը), տասն՝ հիւսիսային Սուրիոյ ծէզիրէի հայաբնակ քաղաքներուն կամ գիւղաւաններուն մէջ (Գամիշլի, Հասիչէ, Ճարապլուս, Ռաս Իւլ Այն, եւ այլն), մնացեալ երկվեցեակ անուններն ալ՝ Ալեքսանտրէթի սանճագին (1939ին բռնակցուած Թուրքիոյ), Լաթաքիոյ, Քեսապի, Եազուպիէի ու յարակից գիւղերու մէջ: Քահանաներէն ոմանք երկար տարիներ մնայուն կերպով պաշտօնավարեր են նոյն վայրին մէջ, մինչ ուրիշներ յաճախ տեղափոխուեր են գաղութէ գաղութ, առաքուելով հո՛ն՝ ուր հոգեւոր պարտականութիւնը կանչած է զիրենք: Ոմանք նուաճեր են նիւթական բարեկեցիկ ու հանգստաւէտ կեանք մը, մինչ ուրիշներ չարունակ տուայտեր են Թշուառութեան ճիրաններուն մէջ: Ոմանք ժամանակի ընթացքին դարձեր են հեղինակաւոր դէմքեր, ներշանակալից ծառայութիւններ մատուցեր են եկեղեցական, կրթական ու հանրային կալուածներէ ներս, մինչ ուրիշներ չեն յաջողած վանել հի՛ն օրերու խեղճուկ տէրտէրի իրենց շապիկը...: Եւ այսպէս՝ գունագեղ ու մուԹուլոյս համայնապատկեր մըն է որ կը բացուի ընթերցողին առջեւ, երբ ան ձեռք կ'առնէ «Վարք քահանայից»ը:

Հեղինակը իր ներկայացուցած քահանաներուն վարքագրութիւնը կազմած է հիմնուելով մասամբ արխիւային տուեալներու, մասամբ ալ բանաւոր վկայութիւններու վրայ: Իբրեւ հում նիւթ ու ատաղձ, ան գլխաւորաբար օգտուած է Հալէպի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի «Քահանայից արխիւներ»էն: Յետոյ նաեւ՝ տպագրեալ որոշ գիրքերէ եւ յուշամատեաններէ, ու դոյզն չափով ալ՝ մամուլի անուններէ: Ժամանակակից դէմքերու պարագային՝ բնականաբար ի մի բերած է ականատեսի ու ականջալուրի վկայութիւններ:

Սեդրակեան Քահանայ իր տիպարները ներկայացնելու համար ի սկզբանէ որդեգրած է իւրայատուկ մեթոտ ու ոճ: Նախ գրի առած է մանրամասնեալ կենսագրական մը (3–6 էջի սահմանին մէջ), յետոյ ալ սեւեռումի ենթարկած է ենթական «նկարագրի ուշագրաւ յատկանիշներ»էն երկու երեսակ, զանոնք հիմնաւորելով կենսագրականներէն թելադրուած ենթադրելի տուեալներու վրայ: Նկատելի է որ այդ յատկանիշները միշտ ու բացառաբար դրական են, զերծ՝ ժխտական ամենադոյզն մասնիկէ: Այսպէս, քահանաներէն ոմանք յատկանշուած են մարդասիրութեամբ եւ վարչական կարողութեամբ, ոմանք յատկանշուած են մարդասիրութեամբ եւ վարչական կարողութեամբ, ոմանք՝ ազգասիրութեամբ եւ հեզութեամբ, ուրիշներ՝ եկեղեցասիրութեամբ եւ տոկունութեամբ, տակաւին՝ աշխատասիրութեամբ եւ բարեգործութեամբ, արթնամտութեամբ եւ ուղղամտութեամբ, ծառայասիրութեամբ եւ ազնուութեամբ, բծախնդրութեամբ եւ ընկերային ոգիով, աղօթասիրութեամբ եւ գաղափարապաշտութեամբ ու նմանօրինակ բազում այլ առաքինութիւններէ մէկն ու միւսով:

Հեղինակը իր անսեթեւեթ ու համոզկեր ոճով՝ գրեթէ կասկած չի Թողուր կատարուած արժեւորումներուն վրայ: Այնուհանդերձ, կը Թուի Թէ երբեմն բռնազբօսիկ ճիգ մը առկայ է այս արժեւորումներուն մէջ, որոնց ակնարկելով՝ ան հատորին սկիզբը զետեղուած իր «Երկու խօսք»ին մէջ պարզապէս նկատել կու տայ Թէ «փորձած ենք խորաթափանց վերլուծումով յայտնաբերել հոգեւորականի կեանքին եւ գործին դրական կողմերը, մեկնելով այն ճշմարտութենէն որ կ'ըսէ.– "Ո՞վ է մարդ, որ կեցցէ եւ ո՛չ մեղիցէ..."»: Իր կարգին, Բերիոյ Թեմի Հայոց Առաջնորդ Շահան Եպիսկ. Սարգիսեան, գիրքին համար ստորագրուած Նախաբան գրութեան մէջ հպելով նոյն հարցին, հետաքրքրական մերձեցումով մը կ'ընդգծէ որ այդ դրական յատկանիշները «Եթէ նոյնիսկ ենթակայական բնոյթ կը կրեն կամ անձնական եզրայանգումներ են, բայց եւ այնպէս՝ անոնք մեր սերունդին կը յայտնաբերեն քրիստոնէական, մարդկային ու հայկական լինելութեան եւ գործունէութեան գլխաւոր սկզբունքները»:

Յամենայնդէպս, նկատի առնելով գործին վարքագրական բնոյթը (ինչպէս խորագիրն իսկ կը բարացուցէ), վերոնշեալ դրական յատկանիշներու չափազանցեալ շռայլումն անգամ հասկացողութեամբ պէտք է դիմաւորել: Ու տակաւին, հարկ է մտահան չընել հայկական վաղեմի առածն ալ, ըստ որուն՝ «Մեռնողին ետեւէն խօսէ կա՛մ լաւ, կա՛մ բնաւ»...:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՑԺՄԷԱԿԱՆ

Պատրաստեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

ՆՈՊԷԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

«Ես բացարձակապէս յաւակնութիւնը չունիմ գիս համբաւի արժանի դատելու»: Այս համեստ փափաքը երբեք չիրականացաւ: Այս նախադասութիւնը արտասանող անձը, ուժանակի (տինամիթ)ի գիւտարար Ալֆրէտ Նոպէլն էր: Երբ կը մահանար 1896 Դեկտեմբեր 10ին, շուէտացի քիմիագէտը Եւրոպայի ամենահարուստ մարդոցմէ մէկն էր: Ան 33 միլիոն քուրոնի հասնող իր հարստութիւնը, այսօր իր անունը կրող պատուաւոր մրցանակին կտակեց: Այսպէսով, այս գումարին 1901էն ի վեր կուտակուած տոկոսներուն շնորհիւ, Նոպէլեան հիմնադրամը ամէն տարուան Դեկտեմբեր 10ին, Սթոքհոլմի եւ Օսլոյի մէջ մեծ հանդիսութեամբ կը վարձատրէ տարբեր ոլորտներու մէջ առաջնային յաջողութեան տէր իր դափնեկիրները: Այն դափնեկիրները որոնք ըստ կտակատիրոջ փափաքին, անցնող տարուան ընթացքին, «մարդկութեան ամենամեծ նպաստը բերած կ'ըլլան»: Ըստ սովորութեան, ամէն տարի Հոկտեմբերի կէսին յայտնի կ'ըլլայ երջանիկ ընտրեալներու անունները: Մինչ այդ, ամբողջ աշխարհի տարածքին, գիտնականներէ, ակադեմականներէ, միջազգային կազմակերպութիւններէ եւ Նոպէլեան մրցանակի յանձնաժողովի անդամներէ բաղկացած հազարէ աւելի անձնաւորութիւններ հրաւէր կը ստանան առաջարկելու երեք Թեկնածուներ՝ իւրաքանչիւր մասնագիտական ոլորտի համար: Այն նախապատրաստական ընտրութեան ուսումնասիրութեան կը հետեւի պաշտօնական արդիւնքներու յայտարարութիւնը: Արդար կամ անարդար, անակնկալ կամ նախատեսուած, վճիռը անփոփոխելի է, նման դատական վճիռի, եւ դատակազմի որոշումը յիսուն տարի գաղտնի կը պահուի, ըստ կանոնագրի:

Գիտնական, գրականութեան մարդ, խաղաղութեան ջատագով, յարդ, 758 անձնաւորութիւններ եւ 18 կազմակերպութիւններ Նոպէլեան մրցանակին արժանացած են: Մրցանակաբաշխութեան ընթացքին, որուն ներկայ կ'ըլլան Շուէտի Թագաւորն ու Թագուհին, դափնեկիրները կը ստանան մետալ մը եւ վկայագիր մը, որոնց կ'ընկերանայ 1 միլիոն Եւրոյէն քիչ մը աւելի արժողութեամբ դրամական պարգեւը, որ տուրքէ զերծ է եւ ի հարկին բաժանելի, եթէ դափնեկիրները մէկէ աւելի են: Ֆրանսաս ներկայիս առաւելագոյն Թիւով (13) գրականութեան մրցանակակիր ունեցող երկիրն է, իսկ գիտական մարզի մէջ պարագան տարբեր է. Միացեալ Նահանգները յարդ բաժնուած գիտական մրցանակներուն մէկ երրորդէն աւելին (286) հաւաքելով, լայնօրէն կը գլեն կ'անցնին իրենց մրցակիցները (Անգլիա՝ 101 մրցանակ, Գերմանիա՝ 75, իսկ Ֆրանսա՝ 50...):

2006 տարուան Նոպէլեան արդիւնքները, գիտական մարզին մէջ անգամ մը եւս Ամերիկացիներուն ջախջախիչ գերիշխանութիւնը հաստատեցին: 8 մրցանակակիրներէն 6ը Ամերիկացիներ եղան, այսպէս.

– Բժշկագիտութեան մրցանակը տրուեցաւ երկու ամերիկացի հետազօտողներ՝ Ֆայր եւ Մելլոյին, որոնք ծինական համակարգի մեկնաբանութեան՝ տեղեկերական եւ հիմնական գործընթացը երեւան հանեցին:

– Բնագիտութեան բնագաւառի մրցանակը վիճակեցաւ ամերիկացի գիտնականներ՝ Մաթըր եւ Սմութի, «Տիեզերքի ծագումը» յայտնաբերող գիւտին համար:

– Քիմիագիտութեան Նոպէլեան մրցանակով պարգեւատրուեցաւ Րաճըր Գորնպերկ, բջիջներու մասին կատարուած հետազօտութեանց բերած նպաստներուն համար: Յիշեցնենք որ 1959ին Րաճըրի հայրը Արթիւր Գորնպերկ եւս արժանացած էր բժշկագիտական Նոպէլեան մրցանակին:

– Իսկ տնտեսագիտութեան Նոպէլեան մրցանակը ուրախացուց ամերիկացի Էտմընտ Ֆելբսը, առ ի գնահատութիւն իր աճման եւ անգործութեան նիւթերուն շուրջ տարած աշխատանքներուն:

Գալով այն երկու մրցանակներուն որոնց տէր դարձան երկու ոչ-ամերիկացիներ, գրականութեան եւ խաղաղութեան ոլորտներուն կը պատկանին: Ինչպէս ծանօթ է Թուրք գրող Օրհան Փամուք գրականութեան Նոպէլեան դափնեկիր դարձաւ, բաւական մեծ աղմուկ յարուցանելով հանրային կարծիքին մէջ: Թուրք գրագէտին, մանաւանդ Հայոց ցեղասպանութեան ի նպաստ արտայայտութիւններուն պատճառաւ, մրցանակին քաղաքական բնոյթ կը վերագրուի:

Խաղաղութեան Նոպէլեան դափնեկիրն է պանկլատէշցի տնտեսագէտ՝ Մուհամմէտ Եունուս, որ մեծ աշխատութիւն տարած էր մանր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՎԱՂԸ՝ ԼԻՍԷ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

Ինչպէս գրած էինք, Կիրակի Դեկտ. 10ի առաւօտեան, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին պարտէզին մէջ, տեղի ունեցաւ հանդիսութիւնը, որու աւարտին կը կատարուէր առաջին քարի զետեղումը ապագայ լիսէին եւ մշակոյթի կեդրոնին:

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Տիկին Ժանին Վարդանեան, որ հանգամանքով նախագահուհին է Դըպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Բարեկամներու Միութեան, բայց, իրականին մէջ, բուն ոգին է տարուած բոլոր աշխատանքներուն: Ան, մանրամասնօրէն ողջունեց ներկայ Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւնները, ինչպէս նաեւ հրէայ եւ մահմետական կրօնական ներկայացուցիչները, ապա, յայտնեց թէ խոր յուզում մը կը զգայ այս առաջին քարի զետեղման առիթով, որ կոչուած է ընդլայնելու 1879ին Պոլիս ծնած վարժարան մը որ 2006ին ցոյց կու տայ յաւերժանալու իր կամքը: Շնորհակալութիւն յայտնեց Ռենսիի քաղաքապետ եւ Ազգ. Ժողովի փոխ-նախագահ Էրիք Ռաուլթի որ հոն ալ վարած էր հայանպաստ իր գործունէութիւնը: Հակիրճ պատմականը ըրաւ վարժարանին, որ 92 տարի է Ռէնսի կը գտնուի եւ այսօր մանկապարտէզէն եւ նախակրթարանէն ետք կը ձեռնարկէ լիսէի եւ մշակութային կեդրոնի մը հաստատման: Մատնանշեց թէ աշակերտները 100% յաջողութիւն արձանագրած են Պրըվէի քննութիւններուն: Այս նոր կառոյցին գլխաւոր մեկենասն է Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկը շնորհիւ հայկական բաժնի պատասխանատուներուն՝ Զաւէն Եկաւեանի եւ Օրդ. Զամքերթենի, կը վայելէ եւմտական մատակարարութիւնը «Հայաստան» հիմնադրամին իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն Իլ տը Ֆրանսի, Հօ-տը-Սէնի շրջանային խորհուրդները: Կրանիթն ալ նուէր եկած է Հայաստանէն: Իրեն յաջորդեց վարժարանին տնօրէնը՝ Հայկ Սարգիսեան, որ նախ ֆրանսերէն, ապա հայերէն, շեշտեց թէ պատմական դէպք մըն է, որ կ'ապրինք ֆրանքեւհայկական լիսէի կառուցումով եւ ամրապնդումովը մեր երկու երկիրներու մշակոյթներուն: Յիշատակելի օր մըն է, 128 տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող այս վարժարանը, բայց, այսօր անցեալէն նեւ ներկայէն աւելի հարկ է նայիլ դէպի ապագայ:

Ցանոն Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան, խօսք կ'առնէր Զաւէն Մուրատեան, որ նաեւ ճարտարապետն է նոր կառոյցներուն: Նախապատուութիւն մը կը նկատէր խօսիլ Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան կողմէ, քանի կամքէ անկախ պատճառներով Պ. Զաւէն Եկաւեան կը բացակայէր: Կ'անդրադառնայ վարժարանին անցեալին որ որոշ մը եղած է, ուսուցչուհիներ պատրաստելէ ետք, ապա, հաստատուած Ռենսիի: Շեշտեց թէ մեր գոյութեան երեք յատկանիշներ են՝ կրօնը, լեզուն եւ մշակոյթը:

«Հայաստան» հիմնադրամի նախագահը՝ Պ. Պետրոս Թերզեան յայտնեց թէ այսօր տօնական օր է եւ ունինք երեք տօներ՝ Լիսէի առաջին քարի զետեղումը, Ղարաբաղի Սահմանադրութեան հանրաքուէն եւ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի հարիւրամեակը, քանի Բարեգործականը նաեւ տէրն է վարժարանին հողին: «Հայաստան» հիմնադրամը, բաւս, կրկնակ հաստատութիւնները ունի թէ դասող է, թէ կողմ ու բացառիկ թէ ինչո՞ւ հիմնադրամը կ'օժանդակէ այս վարժարանին ընդլայնման ծրագրին: «Հայաստան» հիմնադրամի կանոնագրին մէկ յօդուածը (որ միաձայնութեամբ ընդունուած է 1996ին) կը նախատեսէ որ 5%ի համեմատութեամբ ալ (Հայաստանէն եւ Ղարաբաղէն դուրս) օժանդակութիւն ըլլայ Ֆրանսայի դպրոցներուն: Այդ 5%ը կ'ապահովուի, ոչ թէ զրկելով Հայաստանն ու Ղարաբաղը, այլ զեղչելով պաշտօնէութեան եւ այլ ծախքերէ, որոնք 15%-էն իջած են 10%ի: Պ. Պետրոս Թերզեան շնորհաւորեց նաեւ վարժարանի Տիկնանց Միութիւնը տարուած աշխատանքին համար:

Իրեն յաջորդեց Լիվրի-Կարկանի քաղաքապետը՝ Ալէն Գալմա, քանի նորակառոյց շէնքը կը գտնուի վարժարանին հողին այն բաժնին վրայ, որ կը պատկանի Լիվրի-Կարկանի եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ այս ձեւով Ռենսի եւ Լիվրի-Կարկան կը միանան, հաստատելով կատակով որ Լիվրի-Կարկան բաժանելիք մը չէ Ռենսիի: Յիշեց, որ Երեւան գացած է, երբ Երիտասարդութեան եւ Մարմնամարզի նախարար էր եւ շատ սիրած էր Հայաստանը: Խոստացաւ առաջարկել թաղապետութեան որ յաջորդ պիւտճէին մէջ, օժանդակութիւն մը արձանագրուի շինութեան: Սէն-Սէն-Տընիի Շրջանային Խորհուրդին կողմէ խօսք առաւ Հերվէ Պրանի, որ ոգեկոչեց ծանօթ ֆրանսահայեր Ազնաւուրէն Վերնէօյլ, Մաշտոնի ու ցեղասպանութեան յիշեց Անդրանիկ Ծառուկեանի «Մանկութիւն չունեցող մարդիկ» հատորը: Յայտնեց թէ Շրջանային Խորհուրդը 50 հազար Եւրօյի իր մասնակցութիւնը կը բերէ: Իլ-տը-Ֆրանսի Շրջ. Խորհուրդի նախագահ՝ Ժան-Փօլ Հիւշոնի կողմէ խօսք առաւ Տիկին Տըլէ, որ նաեւ շեշտեց թէ կարեւոր պահ մըն է, զոր կ'ապրինք, տօնական տարի մըն է ու յայտնեց թէ Շրջ. Խորհուրդն ալ 75 հազար Եւրօյի իր մասնակցութիւնը կը բերէ:

Ռենսիի քաղաքապետ Էրիք Ռաուլթ իր եւթին մէջ յիշեց թէ վարժարանը այցելած են երկու կաթողիկոսները եւ Անրի Վերնէօյլ: Լիսէին ծրագիրը, բաւս հին եւ մեծ երազ մըն էր եւ այսօր ծրագիրը խորհրդանիշը մը կը դառնայ: Անդրադարձաւ վարժարանին պատմական հոլովոյթին, երբ 1915էն ետք կը դառնար որբանոց: Իր հըպարտութիւնը յայտնեց որ ապագայ վարժարանի մէկ մասը իր (Ռենսի) հողին վրայ կը գտնուի եւ մէկ մասն ալ Լիվրի-Կարկանի: Իր եւթին վերջացուց հայերէն երկար կեանք մաղթելով դպրոցին:

Հայաստանեան դեսպանը՝ Պ. Է. Նալպանտեան նոյնպէս իր ուրախութիւնը յայտնեց որ նման յիշատակելի դէպք մը կը պատահի «Հայաստանի տարուան» առթիւ, ինչ որ խորհրդանշական է: Դպրոցը, բաւս դեսպանը, կը նշանակէ դաստիարակութիւն եւ ապագայ ու այս օրը պատմական է ու բարի երթ մաղթեց վարժարանին գործունէութեան: Վերջին խօսք առնողը եղաւ յանուն նահանգապետին ենթանահանգապետը՝ Ֆիլիփ Ֆրօ, որ ողջունեց ծրագիրը, շեշտելով թէ ան ծագումէն կոչումը եղած է դըպրոցին, սէր դպրոցին եւ սէր՝ Ֆրանսայի: Այս բաժինը վերջ գտաւ Մեր Հայրենիք եւ Մարսէյեզի երգեցողութեամբ:

Հուսկ, բազմութիւնը ուղղուեցաւ դէպի այն մասը, որ կը դադրէր Ռենսի ըլլալէ եւ կը պատկանէր Լիվրի-Կարկանի, ուր կը զետեղուէր առաջին քարը: Խորհրդանշական պատ մըն էր եւ ճեղքին մէջ կը սահեցուէր այն գիրը որ կը նուիրագործէր արարողութիւնը եւ զոր ստորագրած էին ձեռնարկին մաս կազմող պատասխանատուները: Յարութիւն Քհնյ. Թաշճեան աղօթքով կը նուիրագործէր առաջին քարի զետեղման հանդիսութիւնը:

Ընդունելութիւն մը կը փակէր այս պատմական դէպքը եւ կը մնար յաջողութիւն մաղթել ձեռնարկին: Սկզբունքով շինութիւնը պէտք է սկսի գարնան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

վարկերու շուրջ մասնագիտացած իր դրամատունով:

Նոպէլեան մրցանակաբաշխութեան յատկացուած այս յօդուածը փակելէ առաջ, կ'ուզենք յիշեցնել սոյն պարգեւատրութեան հետեւեալ հետաքրքրական մանայատկութիւնները, նաեւ կարգ մը իրադարձութիւնները, իրենց պատմական հոլովոյթի ընթացքին.

– Ինչպէս ծանօթ է, Նոպէլեան մրցանակ չի շնորհուիր մաթեմաթիկոսներու: Այս վերջիններուն գերագոյն վարձատրութիւնը Ֆիըլտսի մետալն է:

– Աւանդութիւն դարձած է, մրցանակաբաշխութենէն 3 օր վերջ, Դեկտեմբեր 13ի առաւօտեան, ուր սպիտակազգեստ մանկամարդուհի զրկել դափնեկիրի անկողնին մօտ, զայն արթնցնելու համար, պատշաճ արարողութեամբ:

– Միակ կին գիտնականը որ Նոպէլեան մրցանակին արժանացած է երկու անգամ, Ֆրանսացի գիտնական Մարի Գիւրին է (1903ին՝ բընագիտութիւն, 1911ին՝ քիմիագիտութիւն): Յիշեցնենք նաեւ որ Գիւրի ընտանիքը 5 Նոպէլեան մրցանակներ խլելով, բացառիկ յաջողութիւն արձանագրած է, յանձինս՝ Տիկ. Մարի Գիւրիին՝ 2, Պրն. Փիէր Գիւրիի՝ 1, Տիկ. Իրէն Ժօլիօ Գիւրիի՝ 1 եւ Պրն. Ֆրետերիք Ժօլիօ Գիւրիի՝ 1 մրցանակով:

– Իքս ճառագայթներու գիւտով 1901ին Նոպէլեան մրցանակին արժանացած Վիլհելմ Րէօնթկէնը իր առաջին փորձերը կատարած էր իր կնոջը վրայ:

Վերջապէս յիշեցնենք հետեւեալ խորիմաստ արտայայտութիւնները երեք հեղինակաւոր դափնեկիրներու բերնէն.

«Երբեմն ուշադրութիւն չենք ըներ այն բոլորին որոնք իրականացուած են, այլ կը տեսնենք այն ինչ որ կը մնայ ընելիք»:

Մարի Գիւրի

«Եթէ դէպքերը տեսութեան չեն համապատասխաներ, դէպքերը փոխեցէ՛ք»:

Ա. Այնշթայն

«Եթէ շատ հեռուները երթաք, ոչ մէկ տեղ կը հասնիք»:

Ժ. Մոնօ

Ս. Տ.

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Զալըքեան կը պատմէր ինծի այս բոլորը, կը յաւելցունէր նաեւ թէ 1870ի Ֆրանքօ – բրուսիական պատերազմը վրայ հասնելով Պ. Գոլինօ ստիպուեր էր փակել իր գործատուն-աշխատանոցը ու գացեր էր Հոլանտա կնոջը հետ եւ զինքն ալ միատեղ առնելով: Հոլանտա կը մնան մինչեւ 1871ի վերջը, յետոյ կը դառնան Փարիզ ու կը վերաբանան յախճապակիի գործատունը եւ Զալըքեան կ'ըլլայ թէ՛ վարիչ, եւ թէ՛ նկարիչ շինուած ամաններուն վրայի գծագրութիւններուն:

***

Զալըքեանի այս պատմութիւնը ուշի ուշով մտիկ ըրի եւ մտքէս ըսի. «ո՜րչափ երջանիկ ես դուն, տղայ, որ բախտը ժպտեր է քեզի եւ յաջողեր ես պատահելու բարեսիրտ մարդու մը, որ իբր հայր քեզ առեր է իր թեւերուն տակ»:

Ես այս պատմութեան վրայ սկսայ տեղեկութիւններ հարցնել Փարիզի ուսանողական կեանքին վրայ. յետոյ նստանք մեր խորոված միսերը ճաշակել, զի արեւը իր վերջին ողջոյնը տալու կը պատրաստուէր:

Կովածիգ փայտակերտ կառքերը մեզ եւ բոլոր Թաշտէլէն եկողները վերադարձուցին գիւղ. բայց ես եղայ մտախոհ, Կարապետ Զալըքեան դիւթած էր զիս. կ'ուզէի բացուիլ իրեն: Ճաշէն յետոյ ելայ դուրս, եղբօրս հետ, պտոյտ մը ընելու գիւղին մէջ, ու ահա տեսանք որ Զալըքեան ինքն ալ մեզ կու գար օթէլին առաջ, միակ օթէլը գիւղին, երեք-չորս սենեակէ բաղկացած տուն մը, զոր օթեւանի վերածած էր Մասաճի մականունով հանրածանօթ կատակաբան Օննիկ տղան: Զալըքեան հոն իջած էր մօրը հետ:

Լուսինը լուսաւորած էր գիւղը որ քսան կամ քսաներկու ցիրուցան տուներ ունէր: Յառաջացայ դէպի Զալըքեան, բարեւեցի զինքը ու սկսանք խօսակցիլ դարձեալ Փարիզի վրայ. եւ եղանք բարեկամ այնքան շուտ, որ ես չկրցայ համբերել ու մի ըստ միոջէ Սէմէրճեան Սարգիսին հետ ըրածներնիս պատմեցի իրեն:

Մտիկ ըրաւ բոլոր ըսածներս, եւ առանց բան մը ըսելու, Պոն սուար բառով բաժնուեցաւ:

***

Կեանքի պատահարները երբեմն չա՜տ զարմանալի են. խելքէ մտքէ չանցած անակնկալներ են, որ գրեթէ միշտ կու գան գոհացում տալ փափաքի մը, յետ երկարատեւ ապարդիւն յոգնութիւններու եւ աշխատանքի:

Աստուածածնի տաղաւարին Մեռելոցի օրը պատարագեց Տէր Գրիգոր հայրը, որ անոյշ ձայն մը ունէր, եւ հակառակ իր վաթսունէ աւելի տարիներուն, կ'երգէր շատ լաւ կերպով. այդ օրը ես նորէն սարկաւագութիւն ըրի. եղբայրս ալ ձայնաւորներուն երգակից եղաւ:

Տէր Հայրը նախորդ օրուան պէս, կուժի կառքը պատրաստել տուաւ, մեզ տարաւ Թաշտէլէն, ու ցորեկի ճաշը ըրինք իր զաւակներուն հետ, եւ շամփուրի վրայ անցուցած գառնուկի միս հոն ճենճերելով:

Ճաշերնիս վերջացնելու մօտ, անտառին մէջ լսուեցան ֆրանսերէն երգի արձագանգներ. Զալըքեանն էր որ կու գար փառւստրէյ կտոր մը գեղգեղելով: Մօտեցաւ մեզի:

***

Ինքն էր այո՛. Տէր Հայրը «հրամմեցէ՛ք» ըսաւ, Զալըքեան եկաւ մեր քով, բայց չուզեց նստիլ «Մալ-խուլյիսի պիտի տի երթամ» ըսաւ ու առաջարկեց ինծի ընկերանալ իրեն:

Զմերժեցի ու միատեղ ելանք ճամբայ. ոլոր մոլոր տեղերէ կ'անցնէինք, մինչեւ որ Մալ-խուլյուսին (ընչաձոր) հասանք:

Թաշտէլէնէն բաւական հեռու վայր մը, խորունկ ձոր մը ուր իջանք բաւական դժուարութեամբ, եւ ա՜յս, խմելու համար այն տեղին ջուրը, որ երկու ժայռի միջուկէն կը հոսի արծաթի նման, եւ ուրկէ սկսանք կուլ տալ գաւաթ գաւաթի վրայ:

(Շար. 127)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօն Սրբոցն Մծբնայ Հայրապետին, Մարուգէի եգնաւորին եւ Մելիտոսի Եպիսկոպոսին

Այս առթիւ հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 16

Տօնն է Սուրբ Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *այս տարի տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, *կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատրիարքի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Ռոն-Ալփի Հայոց

Սուրբ Սեղանին կը սպասարկեն Իսահակ Ա. Քհնյ. Հէքիմեան, Սարկաւագներ՝ Գէորգ Փոխանեան, Վազգէն Խսկիճեան, ուրարակիր Գրիգոր Գալփաքճեան եւ դպիր Արարատ Գալփաքճեան:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:*

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ* Հոգեհանգստեան պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:*

Ժամը 12.30*ին, «Կարպիս Մանուկեան» սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը:*

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեան:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10*ին,*
Քարոզ՝ ժամը 11.15*ին,*
Մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ՝ ժամը 12*ին:*

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement **pour 95 euros** (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ Pour la Défense de la Langue Arménienne

Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 1.000 *Եւրօ Պ. Իվ Թոթոյեանէ եւ* 150 *Եւրօ Պ. Նայիրի Մխիթարեանէ:*

□

ՏԷՍԻՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.—

- *Սփարովսքի հլունքներով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, դրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 *թիւով, կամ*
– Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 *թիւով:*

□

Section «ASTRIG»

La Section **«Astrig»** d'Arnouville-Sarcelles organise
le dimanche 17 décembre
à 14 heures précises
UN

LOTO

suivi d'un goûter.
Salle «Garvarentz» à Arnouville
Participation aux frais.
Renseignements :
Chaké : 01. 39. 85. 12. 35

□

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre** à 14 h et à 17h, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'**«Arménie mon Amie»**, Année de l'Arménie en France.

23e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 23ՐԴ ՇԱՐՔ

(Բ. ՇՐԱՋԻՐ)

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

■

LEVON MANUELIAN
DR. YERVAND BOSHAYAN
ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
ԴՈԿՏՕՐ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԲՕՇԱՅԵԱՆ
(1900)

Կիրակի, Դեկտեմբեր 17, ժամը 16ին
Dimanche 17 décembre à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 Եւրօ

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998 dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au **10 décembre** :
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

■

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECRUTE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007

- **Directeurs diplômés BAFD**
- **Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA** (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- **Assistants sanitaires**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
pour les séjours d'été : 31 janvier

75ԱՄԵԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Մայր Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

պատիւն ունին հրաւիրելու Մայր Եկեղեցւոյ Օծման եւ Անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին,

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 17, ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Հայրապետական հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

Ծայրագոյն Պատրիարք – Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ
ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ Երգչախումբը, *ղեկավարութեամբ՝*
ԽԱՉԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆԻ

Կը կատարուին Մաղթանք՝ Մայր Եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու արեւշատութեան եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ բոլոր հանգուցեալ ծառայողներու եւ բարերարներու հոգիներու խաղաղութեան համար:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16-17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·600 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·600

Ա Ր Ժ Ա Ն Թ Ի Ն

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՕՐԷՆՔԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ (Սեփական թղթակցութեան «Յառաջ»ի).–

Չորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 13ին, Արժանթինի Ծերակոյտը միաձայնութեամբ վաւերացուց Հայկական Ցեղասպանութեան մասին օրէնքը, որ Ապրիլ 24ը կը հռչակէ «Ժողովուրդներու միջեւ հանդուրժողութեան եւ յարգանքի ի խնդիր գործելու օր» (բնագիրը տե՛ս «Յառաջ», Դեկտեմբեր 2): Մեծամասնութեան հատուածին՝ Փերոնական կուսակցութեան կողմէ օրէնքը ներկայացուած էր քուէարկութեան պահանջով, որով կը խնայուէր յանձնախումբերու քննարկումէն անցնելու օրէնսդրական քայլը: Փերոնական հատուածին ղեկավարը, ծերակուտական Միկէլ Անխէլ Փիչեթոյի առաջարկը երկրորդուած էր ուրիշ չորս ծերակուտականներու կողմէ, որով Ծերակոյտի նախագահը՝ երկրի փոխ նախագահ Տանիէլ Սիոլին, առաջարկը ընդունեցաւ եւ օրէնքի քննարկումն ու քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ անմիջապէս: Այսպէսով, Ծերակոյտը ցոյց կու տար իր կամքը՝ համապատասխան այս բանաձեւը առանց այլեւայլի վաւերացնելու: Նիստին ներկայ գտնուող 57 ծերակուտականները դրականօրէն քուէարկեցին:

Օրէնքին նախագիծը արդէն վաւերացուած էր Երեսփոխանական ժողովին կողմէ Նոյեմբեր 29ի նիստին: Այժմ, օրէնքին վերջնական վաւերացումը կը կարօտի նախագահ Նեսթոր Քիրշնըրի ստորագրութեան:

Վ. Մ.

Պ Ո Լ Ի Ս

ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿՐԿԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԻ ԴԵՐՈՎ

Թրքահայոց Պատրիարքը Մեսրոպ Արք. Մութաֆեան նամակով մը դիմած է Եւրոպական Միութեան երկիրներուն նախագահներուն, թագուհի կամ թագաւորներուն, վարչապետներուն, արտաքին գործերու նախարարներուն զիրենք հրաւիրելով միջորդ ըլլալու Միութեան ու Թուրքիոյ յարաբերութիւններուն բնականոնացման:

Դեկտեմբեր 12 թուակիր նամակին մէջ Պատրիարքը ըսած է. «Թուրքիոյ անդամակցութեան ուղղութեամբ յանձնառութիւնները զարկ տուած են մեր երկրին քաղաքական ու տնտեսական բարենորոգումներուն: Վերջին տարիներու տարողունակ այդ բարենորոգումները կարեւոր բարեփոխումներ բերած են կրօնական փոքրամասնութիւնները ներառեալ համայն Թուրք քաղաքացիներուն հիմնական իրաւունքներուն. ու այդ հոլովոյթը նոյն բնոյթով պիտի շարունակուի. Թուրքիոյ Հանրապետութեան հիմնադիրը Մ. Քէմալ Աթաթիւրք, օրհնեալ ըլլայ յիշատակը, 1920ական թուականներուն երկիրը զետեղած էր արեւմտեան ուղղութեան վրայ: Եւրոպական Միութիւնը պէտք չէ այնպիսի որոշումներ տայ որոնք Թուրքիոյ բազմակողմանի պայմաններ պարտադրելով, բանակցութեան հոլովոյթը շեղեն հիմնական գիծէն»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 13 ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Վան, Արմաւիր, Երուանդաշատ, Տիգրանակերտ, Արտաշատ, Կաղարշապատ, Անի, Դուին, Դուզարան, Երրակաւան, Կարս, Սիս ու Երեւան. Ք.ա. Թ. դարէն մինչեւ այսօր երկարող երեք հազար տարուան շարք մը կը ներկայացնեն այս մայրաքաղաքները որոնց մէջ կեդրոնացած է հայկական իշխանութեան հըզօրութիւնը: Այս շարքին յատկացուած գեղեցիկ ու շատ տպաւորիչ ցուցահանդէսի մը բացումը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 14ի երեկոյեան Գոնսիէրժըրիի կամարակապ սրահին մէջ: Պատմութիւն բեռցած նման նիւթի մը յարմարագոյն վայրն էր պատմական այդ սրահը ուր պատմական ամփոփ նշումներով տեղեկութեան տախտակներուն քով գունաւոր հիանալի մեծադիր լուսանկարներ կը ներկայացնէին մայրաքաղաքներէն ամէն մէկը: Ցուցադրուած էին նաեւ պատմական շրջաններու զգեստներ, զարդեր, ձեռագործներ, գորգեղէն: Ամէնէն ուշագրաւները լուսանկարներն էին անշուշտ որոնք գործերն էին երեք արուեստագէտներու. Զաւէն Սարգսեանի, Մաքս Սիվասլեանի եւ Վիկտոր Աղեանի:

Հրաւիրեալներու բազմութիւնը ակներեւ յափշտակութեամբ կ'անցնէր մէկէն միւսը, յամենալով ամէն մէկուն առջեւ: Վերջին բաժնին մէջ զետեղուած էր Երեւանի հետաքրքրական մանրաքանդակ մըն ալ որ կը լրացնէր ցուցանմոյշներով ամէնէն հարուստ մասը:

Ֆրանսայի Ազգային յուշարձաններու կեդրոնին տնօրէնը Քրիսթոֆ Վալէ եղոյթով մը բացումի հանդիսութեան առաջին խօսք առնողը եղաւ. ուրախութիւնը յայտնեց իր ղեկավարած կեդրոնին այդ նախաձեռնութեան մասնակցութեան, շնորհակալութիւն յայտնեց աշխատանքի բաժանումով ցուցահանդէսը իրականացնողներուն, սկսելով «բուրընկալ վարբրն վարիչ Սիլվի Գլավէլէն, Հայաստանի տարուան պատասխանատուներէն՝ Տիկին Ն. Թարտիվըլէն ու Վ. Սարգսեանէն մինչեւ Ֆրանսայի Հայ ճարտարապետներու միութեան, Գլոտ-Արմէն Մութաֆեանին ու բոլոր միւսներուն: Վերջապէս շնորհակալ եղաւ Մշակոյթի նախարար Ռ. Տոնըտիէօ տը Վապրին, որ իր ներկայութեամբ պատուած էր բացումը:

Յաջորդ խօսք առնողը եղաւ Հայաստանի դեսպան Պ. Է. Նալպանտեան. ներկայացուած մայրաքաղաքները Հայաստանի հարուստ, այլ չարչրկուած պատմութեան վկաները նկատեց ան, որոնք ըսաւ, եկած են հոս պատմելու հեռաւոր, այլ սիրելի, բայց քիչ ծանօթ երկրի մը մշակոյթին, անցեալին մասին:

Նախարարը յայտնի յուզումով արտայայտուեցաւ, իսկապէս սրտի խօսք մը արտասանելով: Գրեթէ կարօտով անդրադարձաւ պաշտօնական այցով Երեւան գտնուած կարճատեւ ժամանակին, վերադառնալու ջերմ փափաքին որ կը զօրանար ցուցահանդէսին հմայքով:

Ցուցահանդէսը բաց է մինչեւ 2007 Մարտ 18. տեղւոյն վրայ կարելի է ունենալ պատրաստուած քաթալոկն ալ ու Հայաստանի պատմական յուշարձաններու գեղատիպ ուրիշ հատոր մը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲՌՆԱԿԱԼՆ ԱԼ ԼԱՑՈՂ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ...

Չիլիի բռնակալը վերջապէս մահացաւ. փոքր բացառութենէ մը դուրս, այդ մահը ընդհանուր ափսոսանք կ'արթնցնէ արդարութենէն անոր վերջնական խուսափումին: Մինչեւ ամէն վայրկեան, ամէն առիթով ժողովրդավարութեան, արդարութեան կոչերով գինովցած մեր աշխարհին կարգը կը պահանջէր որ օրէնքին առջեւ ան պատճառած հազարաւոր զոհերուն հաշիւը տար: Զեղաւ. անոնք որոնք չուզեցին այդ փուլին արձանագրութիւնը պատմութեան մէջ, աւելի հզօր յայտնուեցան, քան՝ զոհերու, կամ անոնց պարագաներուն յամառ, արդար պահանջները:

Լրատուիչները յայտնեցին թէ եղած են բռնակալին եռեւէն լացողներ, վըշտակրողներ ալ: Անոնց ամէնէն յայտնի դէմքն էր Մեծն Բրիտանիոյ նախկին վարչապետուհին՝ Տիկին Թաչըրը: Ան միշտը բացատրեր էր Մալուիններու պատերազմին Փինոչէի իրենց ընձեռած զօրակցութեամբ: Այսուհանդերձ, հանրային կարծիքի լայն շերտ մը ափսոսախառն զարմանքով հակազդեց Թաչըրեան արցունքներուն:

Բայց, ո՞վ կ'ըսէ թէ աննախընթաց է, նոր է բռնակալին մահուան ալ վշտակրելու երեւոյթը: Ստալինին ապրած տարիներուն, բայց նաեւ մահէն ետք անոր ձօնուած ներբողի, սիրոյ, կարօտի տողերը գրադարան մը կրնան լեցնել: Ու այդ գրադարանին մէջ ոչ արհամարհելի տեղ կ'ունենայ հայաստանեան հատուածը:

Այսօր այլեւս ժամանակավրէպ ու փուճ վէճ մը միայն կրնայ կերակրել հարցումը թէ այդ գրողները պարտաւո՞ր էին Ստալինի նման դէմք ներբողելու: Երեւոյթը շատ-շատ «հետեւորդ – հնազանդ – ենթակայ – սարուկ» աստիճանակարգը լուսաբանելու փաստ կրնայ ծառայել: Այդ աստիճանաւորումին ո՞ր մատին վըրայ կը զետեղուին, օրինակ հետեւեալներուն նման տողեր, ձօնուած՝ Ստալինին.

... Ինչպէս երկիրը՝ արեգակին,
Աշխարհը քե՛զ է աչքը յառել,
Քո շուրթերից ելած ամէն խոստում
Ցրո՛ւմ է մութ մռայլադէմ
Ու քո յոյսով է շնչում կրկին
Զարթնող այս հողը կենսաշաղախ.
Փռի՛ր տագնապած այս աշխարհին
Քո ծխամորճի ծո՛ւխը խաղաղ...

Ս. Կապուտիկեանի այս ու միւսներուն աժան-աժաննոց թխածոյ նման արտադրութիւնները այսօր միայն կրնան պարագայականին գլխուն տակ ամփոփուիլ: Բուն հարցը հոն է որ տաղաչափներու այս խումբէն շատեր, ինչպէս «ամենայն Հայոց բանաստեղծուհին» այս կամ այլ առիթով, առանց պարտադրանքի այլեւս, յայտարարած են թէ անկեղծօրէն ցաւած, լացած են ալ Ստալինի մահուան լուրը առնելով...

«Ամենայն Բրիտանացւոց տիկին»ին ինչո՞ւ զարմանալ այսօր. Փինոչէի մը եռեւէն թափած արցունքներուն համար:

Թ. ԱՐՓԻ

Պ Ա Ղ Տ Ա Տ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎՆԱՍՈՒԱԾ

Դեկտեմբեր 12ին թակարդուած կառքի մը պայթումը լուրջ վնաս պատճառած է Պաղտատի հայկական եկեղեցիին ու առաջնորդարանին: Անոնցմէ յիսուն մեթր անդին տեղի ունեցած պայթումը բարեբախտաբար կանուխ ժամուն ըլլալով մարդկային զոհ չէ պատճառած: Վճռապէս կարելի չէ ըսել թէ արարքը ծրագրողներու թիրախը հայկական եկեղեցին էր, բայց առաջին անգամը չէ որ Հայ համայնքը կը տուժէ ահաբեկչական արարքներու հետեւանքով, ինչպէս քրիստոնեայ այլ համայնքներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՂՀ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը Դեկտեմբեր 13ի յայտարարութեամբ զարմանք յայտնած է Հանրաքուէին առընչութեամբ եւրոպական միջազգային կառոյցներու վերաբերումին: Ծանօթ է որ անոնք փորձած էին կասկածի տակ դնել Ղարաբաղի ժողովուրդին իրաւական դաշտի մէջ գտնուելու կարելիութեան փաստը: Նշուած է որ հանրաքուէն երկրին մայր օրէնքին մէջ ժողովրդավարական սկզբունքները հիմնաւորելու եւ օրէնսդրութիւնը զարգացնելու հերթական փուլն էր. անոր նպատակն էր զարկ տալ պետական կառավարման մէջ աւելի ազատամիտ սկզբունքներու զարգացումին:

ԼՂՀ նոյն նախարարութիւնը յոյս յայտնած է որ եւրոպական կազմակերպութիւնները առաջնորդուելով իրենց իսկ հռչակած ժողովրդավարական սկզբունքներով կը վերաքննեն իրենց կանխակալ կարծիքը Ղարաբաղի ժողովրդավարական զարգացումներուն նկատմամբ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ իշխանութեան վարչապետը (Համասէն) Հանիյէ ամբաստանած է նախագահ Ապպասի պահակախումբը որ Դեկտեմբեր 14ին կրակ բացած է իր կառքին վրայ, որ Ռաֆահի անցքէն դուրս կ'ելլէր, Եգիպտոսի եւ Գազայի գօտիին միջեւ, ուր եօթը ժամ մնացած էր, որովհետեւ իսրայէլեան իշխանութիւնները կ'ուզէին արգելք հանդիսանալ որ անցնի իր միլիոնաւոր տոլարներով: Իր մէկ թիկնապահը սպաննուած է, տղոցմէն մէկն ալ վիրաւորուած: Հանիյէ եգիպտական բաժինը մնացած էր 35 միլիոն տոլարով, որ օրուան ընթացքին հաւաքուած էր շրջանին մէջ, քանի պաղեստինեան իշխանութեան դէմ եղած նիւթական պոյքոթը, Համասի ժամանումէն ի վեր, ստիպած է շարժումը որ «բարեկամ» երկիրներէ դրամ գտնէ սըննդակութեան առաջքն առնելու համար: Բանակցութիւններէ ետք, պաղեստինցի վարչապետը կրցած է անցնիլ, բայց դրամը Եգիպտոս մնացած է:

ՊԱՂՏԱՏԻ կեդրոնական թաղերէն Սինաքի մէջ, Դեկտեմբեր 14ին շուրջ երեք տասնեակ Իրաքցիներ, սիւննի եւ շիի, առեւանգուած են: Առեւանգողները եկած են տասը կառքով եւ երեք բեռնատար կառքերով:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ՎԱՐՔ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԲԵՐԻՈՅ ԹԵՄԻ 1850-2005»

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՅՈՒՍԻԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՍԵՂՐԱԿԵԱՆ
2005 – ՀԱԼԷՊ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

(Բ. եւ Վերջին մաս)

Հատորին էջերէն տողանցող քահանաներուն մէջ կան անշուշտ տասնեակ մը դէմքեր, որոնք իբրեւ կայծ արժանի են «գրոց յիշատակի»: Անոնք, քահանայական իրենց համեստ սքեմին մէջ անգամ՝ շուքի տակ կրնան ձգել նոր օրերու բազմաթիւ բարձրաստիճան կղերականներ: Ընթերցողը պատկառանքով ու երախտագիտութիւն կը զգայ անոնց նկատմամբ:

Այդպիսի անուններ են, օրինակ, Ղեւոնդ Ա. Քհնյ. Տէր Նահապետեանն ու Յարութիւն Ա. Քհնյ. Եսայեանը, Ներսէս Ա. Քհնյ. Թաւուգճեանն ու Ներսէս Ա. Քհնյ. Պապայեանը, Բարգէն Քհնյ. Յակոբեանն ու Աբրահամ Ա. Քհնյ. Տէր Գալուստեանը, Մկրտիչ Ա. Քհնյ. Մուրատեանն ու Մաշտոց Ա. Քհնյ. Ոսկերիչեանը:

Յիշեալներէն առաջինը (Տ. Ղեւոնդ), բնիկ մարաշցի, եղած է Զէյթունի 1895ի ապստամբութեան գլխաւոր կազմակերպիչներէն: Երկրորդը (Տ. Յարութիւն)՝ դարասկիզբէն մինչեւ 20ական թուականներ վարած է Բերիոյ Թեմի Առաջնորդական Փոխանորդի ծանր պաշտօնը, երիցս բանտարկուելով Թուրք իշխանութեանց կողմէ: Թաւուգճեան քահանան հանդիսացած է 1920ի Այնթապի ինքնապաշտպանութեան ղեկավարներէն, իսկ Տէր Գալուստեան քահանան՝ 1915-ի Մուսա Լերան հերոսամարտի վարիչներէն: Սասունցի Տ. Բարգէն Եագուպիէի մէջ (Լաթաքիոյ մօտիկ հայաբնակ գիւղ մը) իր պաշտօնավարութեան շրջանին, 1929-33, գինու զօրութեամբ թումբ կանգնած է տեղւոյն Հայերը լատինացնելու դաւանական շարժումին: Պապայեան քահանան 1923ին հիմնադիրներէն մին եղած է Հալէպի Հայ Ծերանոցին: Տ. Մկրտիչ ու Տ. Մաշտոց՝ եղած են նաեւ գրչի սպասաւորներ:

Հատորին մէջ քով-քովի բերուած 60 քահանաները, ներկայացուցիչներն են կարծէք Արեւմտահայաստանի ու Կիլիկիոյ երբեմնի հայաբնակ շէն ու ծիծղուն ոստաններուն: Մեծ է թիւը Այնթապէն եկողներուն (14 քահանայ): Հալէպ ծնած քահանաները թիւով լոկ 6 են, իսկ մնացեալները կու գան Սասունէն ու Մուսա լեռէն, Քեսապէն ու Մարաշէն, Զէյթունէն ու Մալաթիայէն, Տէօրթ Եոլէն ու Ալպիստանէն, Ուրֆայէն ու Կարմուճէն, Քիլիսէն ու Կեսարիայէն, Տիգրանակերտէն ու Հաճընէն...:

Ուշագրաւ է, որ անոնցմէ ոմանք բոլորած են աւելի քան 50 տարուան հովուական ծառայութեան բեղմնաւոր կեանք մը: Այս շարքէն յիշենք Ղեւոնդ Ա. Քհնյ. Տէր Նահապետեանը (63 տարի), Մկրտիչ Ա. Քհնյ. Մուրատեանը (61 տարի, Հալէպի Ս. Քառասուն Մանկանց մայր եկեղեցւոյ սասունցի պատկառելի աւագերէցը), Սահակ Ա. Քհնյ. Պալեանը (60 տարի, գործած՝ Ազէզ, Հալէպ, Պէյրութ, Մոնրէալ, Սան Ֆրանսիսքօ), Եղիշէ Ա. Քհնյ. Փանոսեանը (58 տարի, Հալէպի Տաւուտիէ արուարձանի ու Մարսէյլի Սէն Ժերոմ թաղամասի սիրուած հովիւը), Պետրոս Քհնյ. Պապազեանը (57 տարի, բնիկ քեսապցի), Յուսիկ Ա. Քհնյ. Այանեանն ու Յարութիւն Քհնյ. Ժամկոչեանը (55 տարի), Աստուածատուր Ա. Քհնյ. Գասապեանը (53 տարի, բնիկ ուրֆացի, քահանայագործած Հալէպ ու Սան Փաւլօ), Մաշտոց Ա. Քհնյ. Գեղամեանը (52 տարի, բնիկ դէօրթեոլցի, գործած Անթիոք, Հալէպ ու Պէյրութ):

«Վարք քահանայից»ը, անկախ պաշտօնական եւ թեմական պատմագրութենէն, երբեմն կը փոխանցէ նաեւ հետաքրքրական աւանդներ կամ դրուագներ:

Զորօրինակ, մեծն Օշական Քհնյ. Սայեանի համար (1865 – 1951) կ'ըսուի, թէ Հալէպի մէջ «երբ քահանայ ձեռնադրուեցաւ, եօթանասունմէկ տարեկան էր: Այս պարագան առիթ տուաւ կարգ մը անձերու որ դիտողութիւն եւ առարկութիւն ընեն անոր տարիքին շուրջ, բայց Բարգէն Կաթողիկոս, որ լաւապէս կը ճանչնար զինք, ըսած է.

– Տէր Օշականի հինգ տարիներու քահանայութիւնը համապատասխան է կարգ մը եկեղեցականներու տասնըհինգ տարիներու քահանայագործութեան»... (էջ 47):

Արաբկիրցի Գուրգէն Քհնյ. Հաճէթեան (1890–1970) շուրջ քառորդ դար քահանայագործելէ ետք Արաբկիրի ու Հալէպի մէջ, 1946ի ներգաղթի կարաւաններուն հետ կը փոխադրուի Խ. Հայաստան: Սակայն կը մատնուի մեծ յուսախաբութեան, քանի «այդ անաստուածութեան մթնոլորտին մէջ անկարելի կ'ըլլայ քահանայագործել: Իր ընտանիքին ապրուստը ապահովելու համար՝ հարկադրուած կը դառնայ հնակարկատ»... (էջ 180):

Ղեւոնդ Ա. Քհնյ. Ագթաւուգեան (1925–1989), Հալէպի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ երկարամեայ աւագերէցը, «եկեղեցական կեանքի նուիրուելէ ետք, ինքնաշխատութեամբ սորված է եկեղեցական զգեստներ կարելու նրբութիւնները: Իր բծախնդրութեամբ ու բարձր ճաշակով դարձած է եկեղեցական ամենագեղեցիկ եւ ամենայաջող զգեստ կարողն ու պատրաստողը: Համբաւը տարածուած էր մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաներ: Այդ հայկական գաղութի հոգեւորականները պատարագի զգեստներ կարել կու տային իրեն եւ գոհ կը մնային: Իրմէ ետք, իր ճաշակով եւ որակով զինք փոխարինող մը չէ եղած» (էջ 256):

Մալաթիացի Ստեփան Ա. Քհնյ. Ղազարեան (1879–1954), յման քառորդ դար համբերատարութեամբ հովուած է հիւսիսային Սուրիոյ Արաբ-Բունար գիւղաքաղաքի Հայերը, այդ անշուք միջավայրին մէջ երբեմն ստիպուելով որմնադրութիւն ընել՝ «իր ապրուստը ապահովելու եւ բեռ չըլլալու համար նորակազմ գաղութին վրայ»:

Ուրիշ հետաքրքրական մանրամասնութիւն մըն ալ, որ չվրիպեցաւ մեր ուշադրութենէն, հին սերունդի այս քահանաներուն բազմածընութիւնն է: Անոնք, առհասարակ, ունեցած են հինգ կամ վեց զաւակներ, երբեմն նաեւ այդ թիւը բարձրացնելով եօթի կամ ութի...: Ազգային տեսակէտէ ծափահարելի այս երեւոյթը (որ անշուշտ մասնայատուկ չէ եղած միայն քահանաներուն), բնա՛ւ բաղդատելի չէ մեր քաղքենիացած ներկային հետ՝ երբ նորակազմ հայ ընտանիքներ «օրինականացուցած» են լոկ երկու զաւակով բաւարարուելու սկզբունքը...:

Մեր սեղանին բերուած «Վարք քահանայից»ին համար ունինք նաեւ կարգ մը նկատողութիւններ.

1) Գործը, իր վարքագրական բնոյթին կողքին, անկասկած որ ունի վաւերագրական արժէք մըն ալ ու այդ արժէքը կրկնապատկելու համար՝ հեղինակը լայն չափով պէտք է օգտուէր մամուլի հին հաւաքածոներէ: Մասնաւորաբար պէտք է հակէր «Տաճար»ի (Պոլիս), «Սիոն»ի (Երուսաղէմ), «Հասկ»ի (Անթիլիաս), «Արեւելք» օրաթերթի (Հալէպ), հայրենակցական միութիւններու պարբերաթերթերուն, հին ու նոր տարեգիրքերու եւ շրջանային մամուլի այլ անուններու վրայ՝ ուր անպայման օգտակար նիւթեր պիտի գտնուէին սուրիահայ քահանաներու մասին:

2) Այս աշխատասիրութիւնը պէտք է օժտել անձնանուններու եւ տեղանուններու առանձին ցանկերով, որպէսզի դիւրանայ ապագայ բանասէրին գործը՝ եթէ ան փորձէ օգտուիլ անկէ: Այդպիսի աշխատանք մը կարելի է կցել ապագային հրատարակելի Բ. հատորին:

3) Կարգ մը էջերու ներքեւ նըշուած տողատակի ծանօթագրութիւններուն կամ հատորին վերջաւորութեան տրուած «Օգտագործըւած աղբիւրներ»ու ցանկին նըկատմամբ պէտք է ցուցաբերել կատարեալ բծախնդրութիւն: Զորօրինակ, խստապահանջ մատենագիտութեան համար ընդունելի չէ «Պատմութիւն Այնթապի հայոց, Բ. հատոր» բացատրութիւնը՝ իբրեւ յղում օգտագործուած աղբիւրին: Ասիկա շատ պակասաւոր ու թերի բացատրութիւն մըն է: Պէտք գրել՝ «Պատմութիւն Անթէպի հայոց», հեղ.՝ Գէորգ Ա. Սարաֆեան, Լոս Անճելըս, 1953, Ա. հատոր 1088 էջ, Բ. հատոր 806 էջ: Այս տեսակէտէն, դժբախտաբար, ներկայացուած աղբիւրներու ցանկը լի է բազմաթիւ սխալներով ու թերիներով:

4) Կարգ մը քահանաներու կենսագրականներուն մէջ նկատելի են տեղեկատուական լուրջ վրէպներ կամ մոռացումներ: Նշենք մէկ քանին...

– Զարմայր Ա. Քհնյ. Հինտոյեանի (1922–1988) համար կ'ըսուի թէ «յաջողեցաւ հրատարակութեան պատրաստ գիրքի մը վերածել Հալէպի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ շինութեան պատմութիւնը, որ ներկայիս անտիպ վիճակի մէջ է իր Անդրէաս զաւկին մօտ» (տե՛ս էջ 246): Մինչդեռ, նշեալ աշխատասիրութիւնը 152 էջանի պատկերազարդ գիրքի վերածուելով հրատարակուած է արդէն... 1993ին, Պէյրութ, «Յուշարան եկեղեցաշինութեան» խորագրով, Հալէպի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ թաղականութեան հոգածութեամբ:

– Ներսէս Ա. Քհնյ. Թաւուգճեանի (1870–1934) գրական աշխատանքներուն ակնարկելով, կ'ըսուի թէ «շահեկան է իր "Յուշագրութիւն"ը, որ օրը օրին գրի առնուած է սկսեալ 1920էն մինչեւ իր եղերական մահուան տարին» (էջ 92): Հարկ էր յստակօրէն նշել, թէ 400 էջանի այդ յուշագրութիւնը հրատարակուած է Պէյրութ, 1991ին, «Տառապանքի օրագիր» խորագրով, եւ թէ այդ օրագրութիւնը ժամանակագրականօրէն կը սկսի 1909էն ...:

– Ներսէս Ա. Քհնյ. Պապայեանի (1887–1956) կենսագրութեան մէջ ոչ մէկ նշում կայ, թէ ա՛ն ալ հեղինակն է յուշագրական կարեւոր հատորի մը՝ «Էջեր օրագրէս», որ իր հայերէն բնագրէն թարգմանուեր է նաեւ անգլերէնի ու հրատարակուեր Լոս Անճելըսի մէջ 2000 թուականին:

– Նմանապէս, Յուսիկ Ա. Քհնյ. Այանեանի (1888–1978) կենսագրութեան մէջ ո՛չ մէկ նշում կայ այն մասին՝ թէ ան 1920ին, տակաւին աշխարհական, կազմած է հարուստ տուեալներով մարդահամարը Քեսապի եւ շրջակայ գիւղերու հայութեան: Այդ հետաքրքրական մարդահամարին տուեալները 60 էջանի առանձին գլուխի մը տակ լոյս տեսած են հալէպահայ բանասէր ու բանահաւաք Յակոբ Չոլաքեանի «Քեսապ» աշխատասիրութեան Գ. հատորին մէջ (տպ.՝ Հալէպ, 2004):

Այս բոլորով մէկտեղ, իր ամբողջութեան մէջ, թէ՛ իբր գաղափար եւ թէ՛ իբր իրագործում, «Վարք քահանայից»ը ողջունելի ու մեծապէս գնահատելի հրատարակութիւն մըն է: Անիկա պատուաբեր է նաեւ Հալէպի համար, որ այսպիսով, ըսփիւռքահայ ճակատի վրայ առաջին նախաձեռնողը կ'ըլլայ քահանաներու վարքագրութեան, մոռացումէ փրկելով մեր եկեղեցւոյ խոնարհ սպասաւորներուն յիշատակը:

Հալէպ

ՓԱՐԻԶ

Հ.Բ.Ը.Մ.-Ի ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հարիւրամեակի գլխաւոր ձեռնարկներ տեղի կ'ունենային Փարիզի մէջ, յաջորդելով կազմակերպութեան 84րդ Ընդհ. Ժողովին:

Շաբաթ, Դեկտ. 9, ժամը 11:30-ին, Փարիզի Ինթէրգոնթինանթալ պանդոկի սրահներուն մէջ, ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի: Հոն հաւաքուած էին զանազան երկիրներէ եկած եւ Ընդհ. Ժողովին ու հանդիսութիւններուն մասնակցող Հ.Բ.Ը.Մ.-ի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ հիւրեր, որոնց կարգին Հայաստանի արտաքին նախարարը՝ Վ. Օսկանեան, նախկին նա-

խարար, երեսփոխան՝ Փաթրիք Տէվճեան, Հայկական կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչներ:

Հանդիսութեան սկիզբը պաստառի վրայ ներկայացուեցաւ կարճ ժապաւէն մը, ուր յաջորդական պատկերներ ցոյց կուտային - դժբախտաբար առանց մեկնաբանութեան - ապա, խօսուն պատկերներ կազմակերպութեան տարած դրական աշխատանքներուն, որոնց անդրադարձաւ Պրն. Պ. Սեդրակեան:

Յաջորդաբար խօսք առին Հ.Բ.Ը. Միութեան Ֆրանսայի շրջանի նախագահը՝ Տրնի Քէչճեան, Կեդրոնական Վարչութեան նախագահ Պ. Պերճ Սեդրակեան, որոնք պատմականը ըրին Հ.Բ.Ը.Միութեան հարիւրամեայ միայն դրական գործունէութեան Սփիւռքի թէ Հայաստանի զանազան մարզերու մէջ պահպանելու համար հայ ինքնութիւնը, Ուսանողական տունով, Նուպարեան մատենադարանով, դպրոցներով (ակնարկութիւն չեղաւ անշուշտ փակուած Մելգոնեան վարժարանին, հակառակ համաշխարհային վրդովումին), Հայաստանի ամերիկեան համալսարանին (որուն ֆինանսաւորումը կ'ապահովէ), 25 երկիրներու մէջ իր ունեցած 75 յանձնաժողովներով: Պ. Սեդրակեան որոշ յուսատեսութիւն ալ արտայայտեց, չեշտելով թէ հարկ է յուսախաբ չընել հասնող 3րդ եւ 4րդ սերունդները որակեալ ծրագիրներով: Պատուեցան Ֆրանսայի կազմի երկու երախտաւորեալներ յանձինս Տիկին Սօնա Ադամեանի եւ Միշէլ Սապաղի, որոնք պատուոյ անդամ նշանակուեցան եւ արժանացան նուէրներու:

Արտայայտուեցան նաեւ ՍԷ.ՍԷ.Ա.ԷՖ.-ի նախագահ Ալեքսի Կէօփճեան, նաեւ որպէս անդամ Բարեգործականի Ֆրանսայի վարչութեան, Հայաստանի դեսպան Պ. Է. Նալպանտեան, Պ. Փաթրիք Տէվճեան, Հուսկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Բոլորն ալ չեշտեցին Բարեգործականի դրական գործունէութիւնը:

Քոքթէյլ մը փակեց հաւաքոյթը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ 18ԱՄԵԱԿԸ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՈՒ ԼՂՀ-Ի ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 7ին Վիրահայոց թեմի Ջաւախքի, Բաթումի, Թիֆլիսի մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւններով ոգեկոչուած է 1988ի երկրաշարժին զոհերուն յիշատակը:

Թիֆլիսի Ս. Գէորգ առաջնորդանիստ եկեղեցիին արարողութեան նախագահած է թեմին առաջնորդ Վազգէն Եպիսկ. Միրզախանեան. ներկայ եղած են Հայաստանի դեսպանը, Վրաստանի Հայերու միութեան նախագահը, Վրաստանի խորհրդարանին հայ երեսփոխանները: Նոյն օրը Ա. Խաչատրեան երաժշտական դպրոցին սրահին մէջ տեղի ունեցած է յուշ-երեկոյ մըն ալ:

***

Ստեփանակերտի մէջ օրը սկսած է բազմութիւններու դէպի երկրաշարժի յուշարձան երթով, ծաղիկներու զետեղումով: Ծաղկեպսակներով յարգանք մատուցանած են նախագահ Ա. Ղուկասեան, Ազգ. ժողովի նախագահ Ա. Ղուլեան, վարչապետ Ա. Դանիէլեան, երեսփոխաններ, նախարարներ, հանրային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ: Կատարուած է հոգեհանգստեան արարողութիւն:

Վ Ի Է Ն Ն Ա

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ

Մխիթարեան Սանուց Միութեան կազմակերպութեամբ, Շաբաթ Դեկտեմբեր 2ին Մխիթարեաններու Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ համերգ, նուիրուած Ս. Ծննդեան շաբաթներուն: Աւստրիոյ մէջ գեղեցիկ սովորութիւն է նախածննդեան չորս շաբաթները տօնել Յիսուս Քրիստոսի խորհուրդով:

Համերգին կը մասնակցէին Տիկ. Անիթա Պիլալեան-Իւանցին՝ Սոփրանօ, Տիկ. Քաթարինա Պլանիկ՝ տաւիղ, Պր. Մարթին Իւանցին՝ Թաւջութակ: Բոլոր երգերը նուիրուած էին Ծնունդին ու նաեւ Աստուածածինին: Ունկնդիրները հմայուած լսեցին երեք հոգեւոր Աւէ Մարիա-ներ՝ Շարլ Կունոյէն, Ճուլիօ Քաչչինիէ եւ Ֆրանց Շուպերթէն: Անթօնիօ Վիվալտիի Domine Deus Gloria-ն, Հէնտըլի Թօխթեր Սիօնը ոգեւորեցին ներկաները: Լսեցինք նաեւ աւստրիական ծննդեան մեղեդիներ, որոնք Ծննդեան ամսու խորհրդանիշերն են: Հայկական երաժիշտներու գործերով փակուեցաւ համերգը՝ Ալեմշահի «Բուխերիկ»ը եւ Բարսեղ Կանաչեանի «Օրօր»ը մեզ առաջնորդեցին դէպի հայրենի աշխարհ:

Երեք երաժիշտներն ալ իրենց յատուկ մասնագիտութեամբ խանդավառեցին ներկաները:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱԼԱՃԵԱՆ

***

ՀԱՄԵՐԳ

Հ.Բ.Ը.Մ.-ի հիմնադրութեան հարիւրամեակի փարիզեան նշումներուն մէջ դասական երաժշտութեան համերգ մըն ալ կազմակերպուած էր «Թէաթր տէ Շան զ'Էլիզէ»ի մէջ, Դեկտ. 10 Կիրակի յետմիջօրէին: Հայ եւ ոչ հայ յօրինողներու գործերով կազմուած ինքնատիպ յայտագրին կեդրոնական դէմքն էր ծանօթ դաշնակահար Վահան Մարտիրոսեան. ան որպէս այդ ստանձնած բաժինէն զատ, հանդէս եկաւ նաեւ որպէս խմբավարը «Մաէսթրիա» նուագախումբին որ իր ջանքերուն արդիւնքն է: Ամբողջ երեկոյթին բարձրակէտը հանդիսացան Ժան-Մարք Ֆիլիփս-Վարժապետեան եւ Կզավիէ Ֆիլիփս ջութակահար եւ թաւջութակահար եղբայրները:

Առաջին մասին մէջ նախ Վ. Մարտիրոսեան եւ Ժ.Մ. Ֆիլիփս-Վարժապետեան ու Կ. Ֆիլիփս նուագեցին Կրիկի մէջ երրեակը, յաջորդեց տաւիղով բաժին մը որ առիթ եղաւ ունկնդրելու Իրիս Թորոսեանի մեկնարանութիւնը: Ան նախ Կ. Ֆիլիփսի հետ նուագեց Մ. տը Ֆալլայի Սպանական ժողովրդական եօթը երգերէն հատուածներ, յետոյ Ա. Խաչատրեանի Արեւելեան պարը, ջութակահար Ժ.-Մ. Ֆիլիփս-Վարժապետեանի հետ ալ Ա. Փիացցոլայի Թանկոյի պատմութենէն հատուածներ: Ա. մասը աւարտեցաւ Ա. Բաբաջանեանի դաշնակ - ջութակ - թաւջութակի երրեակով:

Յայտագրին Բ. մասը սկսաւ Գ. Տըպիւսիի նուագախումբի ու տաւիղի համար Սրբազան ու հեթանոս պարերով, շարունակուեցաւ Զայքովսքիի «Անտանթէ գանթապիլէ»-ով (թաւջութակ, նուագախումբ) եւ Քրայզլէր - Փիւնեանիի «Փրէլիւտ եւ ալլեկրօ»յով (ջութակ, նուագախումբ): Ջերմօրէն գնահատուած երեք մենակատարներէն Ժ.-Մ. Ֆիլիփս-Վարժապետեանի մեկնաբանութիւնը արժանի խանդավառութիւն ստեղծեց, երկար ծափեր խլելով:

Որպէս փակումի կտոր ընտրուած էր Է. Միրզոյեանի «Թմբուկներով համանուագ»ը: Անոր բարդ այլ մեծ յաջողութեամբ կատարուած մեկնաբանութեան յաջորդած ծափերը «աւելի մեղմ» կտորով մը յայտագիրը փակելու միտքը ներշնչեցին խմբավար Վ. Մարտիրոսեանի որ ընտրած էր Պախի կտոր մը:

Երիտասարդ ուժերով ուշագրաւ խումբ մըն է Մաէսթրիան որուն արուեստագէտները տէր են կարեւոր փորձառութեան եւ լայն նուագացանկի մը, երկարող՝ պարոքեան շրջանէն մինչեւ արդիականը, զանազան ոճերու ընդգրկումով:

Համերգին առթիւ պատրաստըւած էր յատուկ յայտագիր-գրքոյկ մըն ալ ուր ներկայացուած էր ընդհանուր գիծերով Հ.Բ.Ը.Մ.-ի հարիւրամեակի նիւթէն, արուեստագէտներու, երգահաններու ծանօթացումէն զատ Միութեան երաժշտական մարզին զօրակցութիւնը Հայաստանէն ու Ղարաբաղէն զատ Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ գործող միաւորներու - երգչախումբ, նուագախումբ, երաժըշտանոց, փանփառ -:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ջալըքեան տասը գաւաթ մը, առանց չափազանցութեան, խմեց ու խմեց, իսկ ե՞ս. չորս կամ հինգ գաւաթ. միայն թէ՝ հազիւ ջուրը մեր ստամոքսը կ'ողողէր, եւ ահա միզելու պէտքը կը հետեւէր. անվերջ կը միզէինք ու կը կարծէինք թէ նոյն իսկ մեր արբած ջուրն էր, որ անփոփոխ, անայլայլ դուրս կը վաթէր մեր մարմինէն: Խորհրդաւոր տեսարան մը ունէր այս Մալ-խուլուսին. բարձր բլուրի մը խոր ձորին մէջ փոքրիկ վայր մը, դարաւոր ծառերով ծածկուած, ուրկէ երկինքը չէր տեսնուեր. ծառերու տերեւները գետինը գորգեր կազմած էին, այնչափ կակուղ, որ ոտքերնիս կը թաղուէին մէջը: Շատ գոհ եղանք այցելելով Մալ-խուլուսին որուն ջուրը աւելի անոյշ էր քան Թաշտէլէնինը:

***

Սակայն, ո՛չ Թաշտէլէնն էր գիս հետաքրքրողը, ո՛չ ալ Մալ-խուլուսին, այլ Ջալըքեանը, որուն բերնէն բան մը կ'ուզէի առնել, հասկնալ, թէ ուսանող մը ո՞րչափով կրնար ապրիլ Փարիզի մէջ, թէ կրնայի՞ միջոց մը քաղել իրմէն պաշտպան մը ինծ ճարելու. եւ ահա գրպանէս հանեցի ցոյց տուի իրեն դեսպանէն ընդունուած նամակս, զոր ցայն վայր պահած էի, եւ խօսքը միայն անոր ըրած էի:

Դեսպանին նամակը կարդալէն յետոյ, գլխ կեցուց անտառին մէջ, թեւէս բռնեց ու ըսաւ ինծ. «Եթէ հայրդ կարենայ իր կարողութեան չափով ապրուստի համար գումար մը քեզ ղրկել ամէն ամիս, ես ալ քեզ վարպետիս տունին մէջ կը պահեմ, մօրաքրոջս տղան ես կ'ըսեմ եւ այս կերպով կը շարունակես բժշկական ուսումդ»:

Ուրախութիւնս չափ չունէր, իր ազնիւ խօսքերուն համար համբուրեցի ձինքը եւ կը կարծէի թէ արդէն Փարիզ եմ գացած:

***

Յորեկի ճաշերնիս հազիւ աւարտած, հեծանք նորէն կոլու կառքը, զոր այս անգամ Տէր Գրիգոր ինքը ուզեց վարել. կառավարին ձեռքէն առաւ տիգաւոր գաւազանը, եւ անով կովերուն վիզերուն երբեմնակի հպելով, ուղղուեցանք Էլմալը (խնձորալից) կոչուած մէկ ուրիշ հեռաւոր վայրն անտառապատ, որուն ճիշդ կեդրոնը բնութիւնը յօրինած է բաւական ընդարձակ դաշտ մը եւ որուն խոր կը հոսի դարձեալ անոյշ ջուր մը աւնապակ, փայլուն քան զայն Վանեայ:

Ուխտաւոր ժողովուրդ ժողվուած էր հոս, այս տեղի ջրով ալ ճաշակելու համար շամփուրի վրայ անցուցած միսը ու զայն հոն խորովելու, կրակի վրայ դարձընելով զայն շարունակ եւ ամէն մէկ կտորին միջեւ համեմաւոր տերեւներ նախապէս զետեղելով եւ ի՛նչ համով հոտով կերակուր մեզ կու տար այդ դաշտային համեստ սեղանը, որուն շուրջը կը բոլորուէինք խոտերու վրայ բազմած ծալապատիկ:

Մեր միսը Տէր Գրիգոր ինքը իր ձեռքովը եփեց. երկար ատեն կրակին դիմացը, մսակիր շամփուրը դարձնելու պաշտօնը ուրիշին չհաւատալով:

***

Մեզի ընկերացած էր Կարապետ Ջալըքեան, որուն հետ միջոց մը բարձրացանք Էլմալըի ետեւը կանգուն «Խաչ-Յունաց» կոչուած լերան գագաթը, ուրկէ Սեւ եւ Մարմարա ծովերը միանգամայն կը տեսնուին, իբրեւ նկարագեղ հրաշալի պատկեր:

Այս գագաթին վրայ կը գտնուին Բիւզանդական կայսրութեան օրերէն մնացած հին վանքի մը աւերակները: Երբ մենք տեսարանը դիտելով կը զմայլէինք, կը պատահէինք հոն կիներու, որոնք հեւ ի հեւ խոշոր խոշոր քարեր բերցած, կու գային այդ քարերը նետել աւերակներուն մէջ: Հետաքրքրուեցանք ու հարցուցինք թէ ի՞նչ կը նշանակէր այս. պատասխան ստացանք թէ «այն կիները որ զաւակ չեն ծնած, երբ ուխտ ընեն, վարէն վեր քար բերեն նետեն աւերակներուն մէջ, յղի կը մնան եղեր յետոյ»: Խնդացինք այս տեսակ ուխտադրութեան վրայ, բայց արդիւնքին տեղեկանալու ժամանակ չունեցանք, զի կարելիութիւն չկար մեզի համար:

***

Հոտեւան ծաղիկներ լեռնէն ժողվելով, գլխաւորաբար վայրի անուխ, իջանք վար, այն ոլոր մոլոր օձապտոյտ ճամբաներէն ուրկէ վեր գրեթէ մագլցելով ելած էինք. ու մեր արշաւին միջոցին կը հանդիպէինք մեծկակ օձերու, որոնք մեր ոտքի ձայներէն դուրս կը սողային իրենց որջերէն, ու կ'երթային մտնալ ուրիշ ծակի մէջ. բարեբախտաբար, այս օձերը անվտանգ են եթէ մարդ իրենց դպչելու չըլլայ:

Աւելորդ չըլլայ անգամ մը եւս ըսել, թէ օձերը չէին բնաւ իմ մտածումս, այլ՝ Փարիզը եւ Ջալըքեանը, ուրկէ կ'ուզէի օգուտ մը քաղել:

Ուրախ ճաշ մը ընել տուաւ մեզ Տէր Գրիգոր հայրը, որ գառնուկին միսը սքանչելի կերպով խորոված էր: Ճաշի միջոցին իմ մտածկոտ վիճակս ուշադրութեան առնելով Ջալըքեան, յանկա՛րծ «Պարոն, ինչո՞ւ այդքան կը մտածես. երբ Սկիւտար իջնալու ըլլամ, պիտի գամ հայրդ տեսնալ, խօսիմ պիտի հետը, որ քեզի ինծի հետ ճամբայ հանէ, Փարիզ ղրկէ»:

(Շար. 128)

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris 01 42 96 10 10 — **Lyon** 04 78 60 13 66 — **Marseille** 04 95 09 30 60
armenie@saberatours.fr — sevan@selectour.com — marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ Յ Ո Վ Ս Է Փ

Շաբաթ, Յունուար 13 *ին*

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01· 44· 05· 17· 77 *կամ* 01· 43· 78· 57· 67 *թիւերուն*:
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 95 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 *Նոյեմբեր 15ին* Ը. Օ. Հ. *Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնըւող Հայերուն համար*:

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը:

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, ընծայելով փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու հնարաւորութիւններ:

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի Ֆինանսաւորմամբ և համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան:

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener — 75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. –
Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !
Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre** à 14 h et à 17h, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'**«Arménie mon Amie»**, Année de l'Arménie en France.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Section «D. Missakian»

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :
Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–
- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– *Սիրվարդին՝* 04· 78· 49· 28· 87 *թիւով,* *կամ*
– *Ծովիկին՝* 04· 78· 49· 83· 46 *թիւով*:

□

Լ Ի Ո Ն

Ա Մ Ա Ն ՈՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Ն ո վ օ թ է լ Պրոնի *շքեղ սրահներուն մէջ, ժամ* 20·30*էն սկսեալ, մասնակցութեամբ* Ս Ո Ւ Ր Է Ն *նուագախումբի, ի մասնաւորի ջութակահար* Վարոյի:

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20*էն առաջ*:

Մասնակցութիւն՝ 100 *Եւրօ*:

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ:

Տոմսակներու համար դիմել.–
– *Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան*
– *Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն*:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04·78·45·17·55 / 04·72·37·61·57

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998 dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au **15 janvier :**
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
R E C R U T E
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007

- **Directeurs diplômés BAFD**
- **Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA** (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- **Assistants sanitaires**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
Date limite pour le séjour d'hiver : **15 janvier.**
pour les séjours d'été : 31 janvier

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

7.- CONCERT — Vendredi 22 décembre à 20h30
Dans le Centre d'Animation Municipal - Rognac
Chants de Noël

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19
MARDI
19 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.601 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21.601

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Եւրոպական Միութեան նախագահներուն վեհաժողովը վաւերացուցած է Թուրքիոյ հետ բանակցութիւնները ութ կէտի վրայ առկախելու Արտաքին գործերու նախարարներուն Դեկտեմբեր 11ի որոշումը։ Այդ կէտերը կը վերաբերին ապրանքի ազատ շրջագայութեան, նախաձեռնութեան իրաւունքին ու սպասարկութիւն մատուցանելու ազատութեան, դրամական նախաձեռնութիւններու, հողագործութեան եւ գիւղատնտեսական վերելքին, ձկնորսութեան, բեռներու փոխադրութեան, մաքսային միութեան ու արտաքին յարաբերութիւններու։

Եւրոպական յանձնախումբը պիտի հետեւի իր յանձնառութիւնները յարգելու Թուրքիոյ ընթացքին եւ 2007–2008–2009ի տեղեկագրերով յայտնէ տեսակէտը։

Վեհաժողովը Թուրքիոյ բարեկարգումներուն հոլովոյթէն գոհ ըլլալով հանդերձ անոր թափը դանդաղած կը գտնէ եւ կ'ուզէ որ յառաջդիմութիւն արձանագրուի յատկապէս արտայայտութեան, կրօնական ազատութիւններու, կիներու իրաւունքներու, արհմիութենական իրաւունքներու եւ աշխարհականներու բանակին վրայ հակակշռի մարզերուն մէջ։

Եւրոպական Միութեան որոշումին հրապարակման հետ Դեկտեմբեր 15ին Անգարա գացած է Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը որ Թուրքիոյ անդամակցութեան մեծագոյն նեցուկը տուողներէն մէկն է։ Թ. Պլէր տեսակցութիւն մը ունեցած է Թ. Էրտողանի հետ Եւրոպական Միութեան հետ բանակցութիւններու, Կիպրոսի նիւթերով։

***

Ժագ Շիրաք, հակառակ իր հակասական յայտարարութիւններուն, պաշտպանը կը մնայ Թուրքիոյ անդամակցութեան, ինչպէս կը խորագրէր նաեւ Լը Մոնտ (Դեկտեմբեր 17–18, էջ 7)։ Պրիւսէլի մէջ, Դեկտեմբեր 15ին Եւրոպական Խորհուրդի նիստի աւարտին, Ֆրանսայի Նախագահը «հաւասարակշռուած» գտած է մասնակի առկախումը Թուրքիոյ հետ բանակցութիւններուն, ցորչափ ան չի յարգեր իր յանձնառութիւնները եւ այս մասին հարցումի մը պատասխանելով, ըսած է.— «Միշտ ըսած եմ եւ միշտ գիտցած եմ, որ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը դժուար էր, թէ մեծ գրաւարկ մըն էր եւ թէ անհրաժեշտ էր այդ շրջանին կայունութեան եւ զարգացման։ Կը մաղթենք որ բանակցութիւնները շարունակուին մինչեւ որ դրական արդիւնքի մը յանգին»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ պատմութեան մասնագէտ ու Հայկական Ցեղասպանութեան մասին Թրքական պաշտօնական տեսակէտին ջերմ պաշտպան ամերիկացի Սթանֆորտ Շօ 76 տարեկանին մահացած է Անգարայի մէջ։ Շօ վերջին տարիներուն Թուրքիոյ մէջ կը պաշտօնավարէր. առաջին պատմաբանն էր որ քննութիւններ կատարած էր օսմանեան դիւաններուն մէջ եւ յայտնաբերած թէ Օսմանեան կայսրութեան կողմէ ինչ ասպնջականութիւն ցոյց տրուած է իր ցեղակից Հրեաներուն եւ թէ անոնք որքան կարեւոր նպաստ ունեցած էին օսմանեան եւ Թրքական յատկապէս տնտեսական կեանքին։

ԳԱԶԱՅԻ ԳՕՏԻԻՆ մէջ միջպաղեստինեան բախումները շարունակուեցան ամբողջ շաբաթավերջին եւ աւելի սաստկացան երբ մէկ ժամ տեւող ելոյթի մը աւարտին, Մ. Ապպաս յայտնեց թէ անհրաժեշտ կը տեսնէ երեսփոխանական կանխահաս ընտրութիւններ, ինչ որ քաղաքական միակ լուծումն է։ Համասը ալ աւելի կատղեցաւ, ինչ որ անընդունելի գրգռութիւն մը նկատեց։ Կիրակի, Դեկտեմբեր 17ի իրիկունը, հրադադար մը ստորագրուեցաւ Ֆաթահի եւ Համասի միջեւ որ շատ խախուտ բնոյթ ունի։ Մինչ այդ երեք մեռեալ կար եւ 10էն աւելի վիրաւորներ։ Մեռեալներուն մէջ էր Ֆաթահի մէկ գնդապետը, որ առեւանգըուած էր եւ գնդակահարուած Համասի կողմէ, նաեւ 19 տարեկան պաղեստինցի պարմանուհի մը։ Հրթիռներ արձակուած էին նաեւ Պաղեստինեան իշխանութեան նախագահին՝ Մ. Ապպասի կեդրոնավայրին վրայ։ Վիրաւորներուն մէջ է Լիպէրասիոնի թղթակիցը՝ Տիտիէ Ֆրանսուա, որ հիւանդանոց փոխադրուած է Իսրայէլ։ Կեանքը վտանգուած չէ, բայց վէրքը բաւական խոր է ձախ զիստին։ Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը շատ ծանր է։

ՖՐԱՆՍԱ Աֆղանիստանի իր ուժերուն մէկ մասը կը քաշէ (200 զինուոր) ինչպէս յայտարարեց Պաշտպանութեան Նախարարուհին իր 9րդ այցելութեան առթիւ։

ԻՐԱՆԻ նախագահ Ահմետինէժատի համար Խորհրդարանի մասնագէտներու ընտրութիւնները բաւական աննպաստ եղած են, հակառակ անոր անմիջապէս ողջունած է 60%ի մասնակցութիւնը։ Ժողովուրդին նախընտրութիւնը, ըստ առաջին արդիւնքներուն, նպաստած են նախկին նախագահ Ռաֆսանճանիի։ Մասնագէտները 86 անձերու հաւաքականութիւն մը կը կազմեն, որոնք կ'ընտրուին ութ տարին անգամ մը եւ որոնց պաշտօնն է ընտրել, հսկել եւ ի պահանջեալ հարկին պաշտօնազրկել «գերագոյն առաջնորդը» որ այժմ Այաթոլա Խամանէյն է։ Թաղապետական ընտրութիւններու արդիւնքներն ալ գրեթէ նոյն պատկերը կը պարզեն։

ՈՒՂԵՎԱՐՆԵՐՈՒ գործադուլը կը շարունակուի միայն Սէն-Լազարի կայարանը եւ օրէ օր կ'երկարաձգուի։ Պատճառը միշտ ձմրան ժամանակացոյցն է։ Այլ խօսքով հարկ է մէկ ժամ աւելի աշխատիլ ամիսը (օրական 5 վայրկեան)։

ԼԻՈՆԻ մէջ է, որ Սարքոզի – Միշէլ Ալիօ–Մարի վիճարկում մը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 15ին եւ տարակարծութիւնները բացայայտ էին, գլխաւորաբար հիմնարկութեանց մասին։ Պաշտպանութեան նախարարուհիին տեսակէտն այն է որ Ֆրանսան արտասահմանի համար՝ Ժագ Շիրաքն ու Էյֆէլի աշտարակն է, ինչ որ Սարքոզի շատ սահմանափակ կը գտնէ. ըստ իրեն, Ֆրանսան իր ժողովուրդն է, իր պատմութիւնը։ Նախապէս ալ Ն. Սարքոզի յայտարարած էր թէ կը ստո-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԴԷՄ

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարութեամբ մը տեղեկացուցած է թէ վրդոված է Արժանթինի Ծերակոյտին կողմէ Ապրիլ 24ի օրէնքին վաւերացումին։ «Օրէնքը որ Թուրքիան ցեղասպանութեամբ կ'ամբաստանէ, զուրկ է իրաւական եւ պատմական հիմնաւորումէ։ Կը դատապարտենք ու կը մերժենք խնդրոյ առարկայ օրէնքը որ քաղաքական նպատակով պատմութեան խեղաթիւրումին հետեւանք է» ըսուած է այդ յայտարարութեան մէջ։ Նախարարութիւնը տակաւին շեշտած է թէ Թուրքիա իր պատմութեան հետ առճակատումի հարց չունի եւ թէ 1915ի դէպքերը ներառեալ, պատմութեան բոլոր շրջանները երկրին մէջ ազատօրէն կը հետազօտուին ու կը վիճարկուին։ Կրկնուած է Հայաստանի եղած առաջարկին անպատասխան ձգուելու պարագան ու ըսուած թէ Պատմութեան միասնական յանձնախումբ մը կազմելու առաջարկը Անգարայի համար միշտ վաւեր է։ Յայտարարութիւնը աւարտած է Նախագահ Քիրշների ուղղուած ակնկալութեամբ որ ան չստորագրէ օրէնքը։

ՎԱԼԱՆՍ

ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՊԱՏԻԺ ՉՍԱՀՄԱՆԵՑ ԹՈՒՐՔ ՅԱՐՁԱԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 15ին, Վալանսի դատարանը պիտի հաղորդէր իր խորհրդածութիւններուն արդիւնքը, այլ խօսքով պիտի յայտնէր իր վճիռը Նոյեմբեր 10ի դատավարութենէն ետք (տե՛ս. «Յառաջ», Նոյեմբեր 14)։

Հարցը ծանօթ է. Թուրքերը յարձակում գործած էին 2004 Նոյեմբեր 27ին հայկական տաղաւարին վրայ, որ կը գտնուէր Քաղաքապետարանին առջեւ եւ վիրաւորած էին հայ երիտասարդներ, որոնք տեղեկատուական թռուցիկներ կը բաժնէին։ Հակառակ զոհերու փաստաբաններուն՝ մէթր Զոլաքեանի եւ մէթր Թաթիկեանի փայլուն պաշտպանողականներուն եւ հակառակ դատախազին պահանջած յետաձգումով 4–6 ամիս բանտարկութեան, Վալանսի դատարանը ընդունելով հանդերձ Թուրքերու յանցագործութիւնը, պատիժի անհրաժեշտութիւն չէ տեսած եւ գոհացած է 1 Եւրոյի խորհրդանշական հատուցման վճիռ մը տալով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ ՄԷՋ ԸՆԴԳՐԿՈՒԱԾ

Եւրոպական Յանձնախումբը ուսանողներու, հետազօտողներու եւ համալսարանականներու կրթաթոշակի ծրագիրը հրապարակած է։ Անոնց նպատակն է դիւրացնել այդ մարզերուն պատկանողներուն տեղափոխութիւնները։ Նոր ծրագիրը ներգրաւած է Միութեան դրացնութեան կապերով առընչուած 16 երկիրներ. անոնցմէ մէկն է Հայաստանը։ Ընդհանուր գումարով 1300 կրթաթոշակ պիտի տրամադրուի։ Նոր ծրագիրը մաս կը կազմէ «Էրասմուս Մունտուս»ի շրջանակին որ կը խրախուսէ երիտասարդները մասնագիտանալու եւրոպական համալսարաններու մէջ։ Կը զօրակցի նաեւ եւրոպական եւ ոչ եւրոպական համալսարաններու գործակցութեան։

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ»).—

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Փարիզէն Մարսէյլ ժամանեց Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 15ին, Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ օծման եւ անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին առթիւ։ Մատոյց հանդիսաւոր պատարագ Կիրակի, Դեկտեմբեր 17–ին եւ կատարեց հիմնարկէքը Սահակ – Մեսրոպ մշակութային կեդրոնի ընդարձակման աշխատանքներուն։

Կաթողիկոսին ի պատիւ պաշտօնական հացկերոյթ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 15ին, ներկայութեամբ տեղական իշխանութիւններուն, Ֆրանսայի Հայաստանի դեսպանին, քաղաքական դէմքերու։

Կաթողիկոսը իր շքախումբով «Հրաշափառ»ով մուտք գործեց Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցին, Շաբաթ, Դեկտեմբեր 16 ժամը 19ին։ Արարողութենէն յետոյ «Արծրունի Զրբաշեան» սրահին մէջ շքանշաններ շնորհեց կարգ մը անձերու։

Գարեգին Բ. Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը այցելութիւն տուաւ յաջորդաբար Փրովանս – Ալփ – Գոթ տ'Ազիւր Շրջանային Խորհուրդի նախագահ՝ Միշէլ Վոզէլին, Պուշ–տիւ–Ռոն նահանգի Ընդհանուր Խորհուրդի նախագահ Ժան–Նոէլ Կեռինիին եւ Մարսէյլի քաղաքապետ Ժան–Գլոտ Կօտէնին։

Համազգային դպրոցի հիմնադրութեան 25ամեակի առիթով Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 15ին Կաթողիկոսը տուաւ յատուկ այցելութիւն մը։

Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ վարչութիւնը յայտագրին մէջ դրած էր այցելութիւն մը Ժ.Ա.Ֆ. միութեան եւ Հ.Բ.Ը. Միութեան կեդրոնները զոր Գարեգին Բ. կատարեց Շաբաթ, Դեկտեմբեր 16ին։

Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 18ի առաւօտեան Գարեգին Բ. հրաժեշտ առաւ Մարսէյլէն։

Մանրամասնութիւններ առանձին թղթակցութեամբ։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԱԽԹԱՄԱՐԻ Ս. ԽԱՉԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ

Թուրքիոյ Մշակոյթի նախարարը Ա. Քոչ յայտարարած է թէ Ախթամարի նորոգուած եկեղեցիին բացումը կը կատարուի Ապրիլ 24ին։ Շեշտած է նաեւ թէ այդ օրը Հայերը կը նշեն իրենց «ցեղասպանութիւն» որակած պատահարներուն տարելիցը։

Նոյն նախարարը փոքր բախում մըն ալ ունեցած է Անի քաղաքին անունին մասին, ընդդիմադիր երեսփոխանի մը հետ։ Երբ Թրքական տարբերակով «Անը» (յուշ) կոչած է վայրը, ընդդիմադիր երեսփոխան Ա. Հաճալօղլու սրբագրած է զինք ու շեշտած. «Անը չէ, Անի»։ Նախարարը պնդած է իր տարբերակին վրայ, առարկելով որ «Անի»ն այլ բաներ կը յիշեցնէ եւ թէ նախընտրելին «Անը»ն է, պարտաւոր է ուշադիր ըլլալու Թուրքերու զգայնութիւններուն։

ՀԱՍՑԷ՝ ՄԻՐՀԱՒ(*) ԳՈՐԻՍ

Աշնան արեւուն տակ փչող հովէն սրսփացող ոսկիէ տերեւներով հրակայական լապտերներ կը վառին Գորիսի մայթերուն վրայ. ուրիշ տեղեր «ծառ» կ'անուանեն այդ լապտերները. բայց հո՛ս այդքան լոյս կու տան անոնք: Կաղանդը Գորիս կը հասնի Հոկտեմբերին երբ աշխարհի ամէնէն հարուստ, ամէնէն լուսաւոր ոստանին ամանորի յարդարանքէն շատ աւելի փառաւորը կը նուիրէ բնութիւնը Զանգեզուրի հրաշալի այս անկիւնին: Հրաշավէպին վայրն է քաղաքը, որուն զուգահեռական եւ ուղղահայեաց փողոցներուն մէջ շրջագայութիւնը այդ ոսկիէ սաղարթներով լապտերներուն տակ, անիրական աշխարհի մը մէջ գտնուելու տպաւորութեան տակ կը պահէ յատկապէս այցելուն, զբօսաշրջիկը:

Ամբողջ ամրան ամիսներուն խմած արեւը այդ ոսկիին վերածած ծառ-լապտերներով եզերուած մայթերուն երկայնքին զետեղեցէք մէկ, երբեմն երկու յարկով, յաճախ նորոգուած պատշգամներով Գորիսի պատմական աղուոր տուները, ու կ'ամբողջանայ կեդրոնական մասին համայնապատկերը:

Ճիշդ է որ շատ բան յարիր չէ ոսկիէ լապտերներուն հրաշալիին. մայթերը ծուռ ու մուռ են, փողոցները յաճախ շատ, շատ անխնամ, փոսերով, կուզերով ակօսուած: Պատշգամէ մը, կամ պատուհանէ մը մայթին վրայ երկարած թիթեղէ խողովակէ մը ամէն պահու գլխուդ կրնայ վառարանի մը հեղուկ մուրը կաթկթիլ. կամ անյարմար շինանիւթով, որ գտնուածը եղած է ապահովաբար, նաեւ հարազատութիւնը խաթարող ճաշակով կատարուած նորոգութիւն մը տրամադրութիւնդ խանգարել փորձել. բայց քայլերուդ ընկերացող ոսկիէ լապտերներուն երկարող շարքը կը ջնջէ ամէն ստուեր: Հակառակ ամէն բանի գեղեցիկ է Գորիս, թառած՝ Խնձորեսկի բերնին, բարեւ բռնած Ղարաբաղի դարպասին առաջին բլուրներուն:

Ան է որ կը հիւրընկալէ Ղարաբաղը եռին ձգած ինքնաշարժ կամ հանրաշարժ: Պարտադիր կայք է Երեւանի ճամբուն վրայ որպէս միջին կէտ. կամ աւելի բախտաւոր ճամբորդին համար վախճանի կայք, եթէ որոշուած է մէկ կամ աւելի օրեր անցընել հոն:

Ճամբուն ձախին, մինչեւ Գորիսի ձորաբերանը առաջնորդող գլխաւոր փողոց մըն է Մաշտոցը: Հոս ալ, ինչպէս Երեւանի ու ապահովաբար այլ տեղերու օրինակով, համայնավարութեան մեծամեծը տեղը գիջած է հայկական այբուբենին գիւտարարին. թէեւ տեղ-տեղ տունի մը պատին վրայ մնացած ժանգոտած ցուցանակին վրայ կարելի է տակաւին կարդալ «Լենինեան» արձանագրութիւնը: Այդ փողոցին վրայ աջին է, քիչ մը վար, Բակունցի տուն-թանգարանը: Զանգեզուրեան տիպար տուն մը՝ ներքին պատշգամով, պտղատու բարձրաբերձ ծառերով պարտէզով մը. եթէ պատասխանատու Քաջիկը հոն է, տուն մտնելէ առաջ պիտի բացատրէ թէ ծառերէն այս մէկը, միւսը տնկուած են Բակունցի ձեռքով. ու անպայման պարտիս համտեսել անոնց պտուղները. խնձորը, տանձը, նստած փայտէ սեղանին գլուխը, շուրջդ անտես այցը զգալով Խոնարհ աղջկան, Ալպեան մանուշակին, կամ Միրհաւին: Մթնոլորտը այնքա՛ն լեցուն է գրեթէ շնչող զգայնութեամբ որ պահ մը կը տարուիս մտածելու թէ հոգիներու անմահութիւնը չոր ու ցամաք քարոզներու փչուրը չէ:

Բակունցին տուն-թանգարանէն երկու քայլ անդին, «Մաշտոցի 100» հասցէին թառած է «Միրհաւ»ը: Կը հիանաս անունի ընտրութեան այդքա՛ն գիւտարար ու տեղին բնոյթին. բայց շուտով կ'անդրադառնաս թէ ամէնէն բնական բանն է ան, այդ միջավայրին մէջ: Գորիսը Բակունցին քաղաքն է. ապրածը, ապրեցուցածը: Անոր վայելքին վրայ բացուած «տուն» մը կրնա՞ր ուրիշ անուն կրել:

Եթէ նոյնիսկ Գորիսը չըլլար Հայաստանի ամէնէն գողտրիկ, ամէնէն սիրելի անկիւններէն մէկը, «Մաշտոցի 100» հասցէով Միրհաւը մինակը պիտի պարտադրէր այդ կայքը. նոյնիսկ որպէս առանձին ծրագիր, ո՛չ անպայման Ղարաբաղ, երթի, կամ անկէ վերադարձի ճամբուն միջանկեալ հանգրուան: Քաղաքին ու զայն եզերող բնութեան գեղեցկութեան ամէնէն արժանի ներկայութիւնն է այդ օթեւանը. բայց այդ անուանումով կոչել զայն, անարդարութիւն կը թուի: «պանդոկ»ը, «իջեւան»ը, «կացարան»ը որակումներ են որոնք, ամէնէն համեստէն շքեղագոյնը, մնալու տեղ կը նշանակեն: Մինչդեռ «Միրհաւ»ը տուն է. բոյն: Պատառ մը դրախտ, զետեղուած՝ բնական հրաշալի շրջանակի մը մէջ զոր Գորիսը կ'ընծայէ: Պարզ, այլ ուշադրաւ ու տպաւորիչ արտաքինէն, պարտէզէն, անոր դուռնէն կը զգաս որ սովորական պանդոկ մը չէ մտածդ: Տիրոջը՝ Շահէն Զէյթունցեանի կողմէ նորոգուած եռայարկ շէնքը հազուադէպ ճաշակի մը ու վայրին, գործին խոր սիրոյ փաստը կու տայ ամէն բանով որուն վրայ կ'իյնայ ակնարկդ: Բակունցին գոյներով շինուած է ան, անոնցմով յայտարարուած: Պղինձէն, հողէն, խարէն, փայտին երանգները կը տիրեն բոլո՛ր անկիւններուն. տաք, հիւրընկալ, հանգստացնող է ամէն, ամէն բան: Գետնի սալիկներէն, կարպետներէն մինչեւ լայն պատուհաններուն պղնձագոյն շրջանակին մէջ նստած սափորը, փարչը, բղուկը, ծաղկամանը, կամ որպէս յարդարանք հոն մեծարուած հողագործական երկաթէ գործիքները, պեղումներէ յայտնաբերուած կիսանդրի մը, հարիւր տարուան օրօրոց մը, հանդերձարան մը ու ամէնուն վրայ պտտող անտես հոգածութիւն մը այդ «պանդոկ»ը վերածած են «տուն»ի:

Մուտքի առաջին քայլէդ այնքա՛ն բնականօրէն ջերմ է ընդունելութիւնը որ հարիւր տարի առաջ մեկնած բոյնդ վերադառնալու տպաւորութեամբ տանտիրոջ հանգամանք մը կը հագուիս: Ու ամէն ինչ, ամէն բան կը զօրացնէ այդ տպաւորութիւնը: «Բարի՛ եկաք»ի աղուոր ժպիտը կ'երկարաձգուի մինչեւ սենեակ, անկէ մինչեւ ճաշարահ, պարտէզ, անոր ծայրին վարի առուն իջնող ձորը, դիմացի կափ-կանանչ բլուրները որոնց ըստորոտին Խնձորեսկն է. ժայռափոր բնակավայրը երէկուան գորիսցիին:

Մաքրութեամբ ու հանգստութեամբ շնչող անկիւն մըն է ամէն մէկ սենեակ. շատ չեն անոնք. եռայարկ շէնքը 14–15 հատ ունի: Այդ շրջանակին մէջ միակ աւելորդը կը թուի հեռատեսիլը. մարդ խենթ ըլլալու է, ձգած՝ պարտէզին, դիմացի բլուրին, անոր ցանցառ տուներուն, կամ ոսկէ լապտերներով փողոցին տեսարանը, հեռատեսիլ բանալու համար: Ժամերով կրնաս նստած մնալ ճաշասրահին մէկ սեղանին գլուխը, համեղ տնական ճաշի պնակդ մաքրելէդ, լաւաշի յետին փշրանքներն ալ սրբելէդ, թէյդ կամ սուրճդ խմելէդ ետք. այնքան վայելելիք գեղեցկութիւն կայ այդ ափ մը տարածքին մէջ որ մարդ քնանալու ժամերուն իսկ կը մեղքնայ:

Տեղական պանիրով, տնական անոյշով նախաճաշէն ետք ներսին ձգողութիւնը կը մրցի լապտեր-ծառերով դուրսին հրաւէրին հետ: Մնալ ու յուլօրէն վայելել այդ կարճատեւ փակագի՞ծը, թէ երթալ փողոցի ոսկիներուն ողջոյնին: Դուրսը, գիշերուան անլոյս խաւարէն մաքրուած փողոցին մէջ աշխոյժ երթեւեկ մը կայ. կառքերու եւ մարդոց: Խորհուրդ տուած են մեզի քալել մինչեւ փողոցին ծայրը ու դիտել Գորիսի ձորը: Մաշտոցի տուներուն պարտէզ-դարպասներուն դուռները բաց են, երբեմն մէկդի դնելով քաղաքավարութիւնը տուրք կուտանք հետաքրքրութեան: Հոս մանուկներ գնդակ կը խաղան, անդին բակին վրայի բաց պատշգամի մը պատին տակ գետինը նստած մամիկ մը բուրդ կը մանէ. մեր բարեւին կը պատասխանէ խօսքով ու ձեռքով յամառօրէն ներս կանչելով մեզ: Բայց կը շարունակենք իջնել դէպի ձոր, անցնելով Անդրանիկին բնակած տան առջեւէն. մօտակայ լաւաշ ծախող վաճառատունէ մը տոպրակ մը լաւաշ կը գնենք, քիչ անդին իրենց տան առջեւի սարփինայէն ողկոյզները հաւաքող միջին տարիքի զոյգի մը հրամցուցած սեւ խաղողները կը ճաշակենք, նորոգուած Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ երկու մոմ կը վառենք ու երկու քայլ եւս, ձորին բերանն ենք. լայնածիր կանանչութեան ծով մը որ բլուրէ մը տեսքով կը բարձրանայ մեր դիմացը, ուրիշ շերտ մըն ալ կ'իջնէ մինչեւ գլգլացող առուն: Միակ տգեղութիւնը ձորն ի վար նետուած աղբերն են որոնք ահագին տարածութիւն մը գրաւած են, աղաղակող ժխտում մը ըլլալով «հազարամեակներու քաղաքակրթութեան» տիրոջ մեր յաւակնութիւններուն:

Մեզի հետ ձորին վրայ երկարած դիտակէտէն շուրջբոլորը կը դիտէ տեղացի պապիկ մըն ալ. մազն ու մօրուքը իրար խառնուած տիպար մըն է: Պահ մը ետք կը հարցնէ թէ հայերէն գիտե՞նք: «Քիչ մը» կը պատասխանենք. երկրորդ հարցումը «ո՞րտեղից»ն է. «Պոլիս» կ'ըսենք կարճ կապելու համար: Բայց կարճ չի կապուիր. կ'ուզէ գիտնալ որ ինչո՞ւ տակաւին Հայեր կը շարունակեն դուրսը ապրիլ: Արտագաղթ-մարտագաղթ կեդրոնով բաներ մը կը կմկմանք, խօսելու մասնաւոր տրամադրութիւն ալ չունենալով: Այն ատեն ինք կը պատգամէ. «Երբ Թուրքիան ընդունի ցեղասպանութիւնը եւ մեր հողերը ետ տայ, ամբողջ աշխարհի Հայերը պիտի բռնեն Հայաստանի ճամբան»: Կասկածով վերաբերիլ, կամ առարկել, տրամաբանել տալ փորձել, ապարդիւն աշխատանք է: Մեր խօսակից պապիկը այնքա՛ն ինքնավստահ է ու այնքան ակներեւ՝ մեզ քառորդ Հայու պէս բան մը նկատող վերաբերումը: Արդէն իր կիսաբարբառային արեւելահայերէնն ու մեր արեւմտահայերէնը խաչաձեւումի քիչ կէտեր ունին իրեն համար: Աւելի գլխով, ձեռքով, քան՝ խօսքով, համաձայնութիւն կը յայտնենք իրեն. այն ատեն զրոյցը կ'աւարտի:

Ու կը մնայ, մինչեւ մեզ Երեւան տանելիք ինքնաշարժին ժամը Գորիսի փողոցներուն մէջ դեգերելու, կամ Միրհաւը ժամ մը, երկու ժամ եւս վայելելու դժուարին ընտրութիւնը:

Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(*) Միրհաւ-կայքէջ՝
hotelmirhav@yahoo.com
Tél. : 010 28 44 02
02 84 24 612

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 25 ԱՄԵԱԿԸ

Մարսէյլ (Յառաջ)

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 9ին, Մարսէյլի Համազգայինի դպրոցի մատակարար մարմինն ու տնօրէնութիւնը հացկերոյթով մը նշեցին դպրոցի հիմնադրութեան 25ամեակը, «Սերքըլ միքսթը տը Կանիզոն»ի շքեղ սրահներուն մէջ, հին նաւահանգիստի ափերուն վրայ:

Յոբելենական այս ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Տէր եւ Տիկին Փիէր եւ Ռոզի Ղազարեանի պատւոյ նախագահութեան ներքեւ, վայելեց Համազգային Հայ Մշակոյթի եւ Կրթական միութեան Կեդրոնական Վարչութեան հովանաւորութիւնը, եւ նախագահութիւնը՝ դերասան Սիմոն Աբգարեանի (մրցանակ Մոլիէռ 2001):

Խօսնակի դերը կատարեց Մէթր Անի Քէչիչեան:

Քլեմանս Թիւթէլեան յանուն մատակարար մարմնին ողջունեց ներկաները: Հպանցիկ պատմական ակնարկ մը ըրաւ 1981ի չորս աշակերտներէն մինչեւ 2006ի երեք հարիւր երեսունը երեք աշակերտները: Գնահատեց վաստակը բոլոր անոնց որոնք տարիներու երկայնքին հաւատացին գործին եւ համոզումով ու նուիրումով ծառայեցին հաստատութեան բարգաւաճման, յաղթահարելով դժուարութիւններ ու խոչընդոտներ: Խօսեցաւ ապագայ ծրագիրներու մասին. մարզարան եւ մշակութային ձեռնարկներու սրահ: Հայկական դպրոցի մը մատակարարութիւնը տեւական մարտահրաւէր մըն է, ըսաւ Քլեմանս Թիւթէլեան:

Յետոյ, յաջորդաբար խօսք առին Փրովանս – Ալփ Գոթ տ'Ազիւրի Շրջանային Խորհուրդի եւ Պուշ տիւ Ռոն նահանգի Ընդհանուր Խորհուրդի փոխ նախագահները՝ երեսփոխան Սիլվի Անտրիէօ եւ Քրիսթոֆ Մաս, բերելով իրենց հաստատութիւններուն համակրանքը եւ նեցուկը վաղուան ծրագիրներուն:

Սիմոն Աբգարեան ջերմ խօսքերով արտայայտեց անձնական զգացումներ իր հայկական դաստիարակութեան վրայ, մայրը ըլլալով իր առաջին դաստիարակը. քաջալերեց լեզուն պահել, մշակոյթը ճանչնալ, արուեստը զարգացնել ու այս արժէքները փոխանցել երիտասարդ սերունդներուն:

Յոբելենական այս առիթով Գա-

րեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Արամ Ա. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը տուին օրհնութեան եւ շնորհաւորութեան յատուկ գիրեր զորս կարդաց Զաւէն Վրդ. Աւետիքեան՝ Արեւմտեան Եւրոպայի հայրապետական պատուիրակի փոխանորդ հարաւային Ֆրանսայի։ Ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին զոյգ գիրերը։ Կու տանք հատուածներ.

«... Տարիների հետեւողական ու ջանադիր գործունէութեան շնորհիւ Համազգայինի դպրոցը դարձել է ոգեղէն օջախ, որի յարկի ներքոյ հայեցի կրթութիւն ու դաստիարակութիւն են ստանում բազմաթիւ հայորդիներ ու հայուհիներ, ապագայի իրենց հոգու եւ մտքի արարումներով բազմարդիւն մասնակցութիւն բերելու հայ կեանքին։ Արդարեւ, Մարսէյլի Համազգայինի դպրոցը Սփիւռքի մեր կրթական միւս հաստատութիւնների հետ ամուր պատուար է ազգային ինքնութեան պահպանութեան համար եւ ի նպաստ կրթօջախի կատարուած զոհողութիւնները անգնահատելի ծառայութիւն են համայն մեր ժողովրդին ու մեր Սուրբ Եկեղեցուն...»։

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

«... Հայրապետական օրհնութեամբ ու խոր գոհունակութեամբ կ'ողջունենք Համազգայինի այս շնորհաւորելի նախաձեռնութիւնը, որ անկիւնադարձ մը հանդիսացաւ ֆրանսահայութեան կեանքէն ներս։ Մարսէյլի Համազգայինի ճեմարանը մեծ կը նկատենք շօշափելի խորհրդանիշ մը հայ ժողովուրդի հայօրէն գոյատեւելու յարատեւ պայքարին...։ Հայ դպրոցը արդարօրէն նկատուած է միջնաբերդը հայ արժէքներու ու աւանդութիւններու պահպանման, այլ խօսքով՝ Հայու հայօրէն գոյատեւման։ Ինքնութիւն ու արժէք քանդող համաշխարհայնացումին դիմաց՝ Հայ դպրոցը մեր ժողովուրդին համար միշտ կը մնայ ինքնապաշտպանութեան զօրեղ վահան...»։

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Հուսկ, խօսք առաւ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն, Համազգայինի Հայ Մշակութային եւ Կրթական միութեան Կեդրոնական վարչութեան նախագահ՝ Մկրտիչ Մկրտիչեան։ Այս դպրոցը արդէն քսանըհինգ տարեկան է եւ իր հիմնադրութենէն շատ քիչ առաջ Մարսէյլի մէջ Հայ դպրոցի մը հիմնութիւնը ցնորք որակուած էր, ըսաւ Մ. Մկրտիչեան եւ աւելցուց՝ «Համազգայնական ցնորք որակուած որոշումի մը ոգեղէն եւ քարեղէն գործադրութեան փաստին 25ամեակը նշելու հաւաքուած ենք այստեղ, այսօր»։ Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան նախագահը վերյիշեց սկզբնական հրջանի մեծ զոհողութիւնները, խոչընդոտները, աշակերտութեան աննշան թիւը, տնտեսական դժուարութիւնները որոնք յուսահատութեան չմատնեցին գործին պատասխանատուները, այլ հետեւողական եւ յամառ պայքար տարուեցաւ դպրոցի վախտ կարելիութիւնները բազմապատկելու համար։ Այդ աշխատանքը պսակուեցաւ յաջողութեամբ։ Այսօր, շեշտեց նախագահը, շնորհիւ զոհողութիւններու, առատաձեռն նուիրատուութիւններու կանգնած է Համազգայինի Մարսէյլի դպրոցի հոյակապ կառոյցը, լեցուն հայկականութեամբ եւ ապագայի խոստումներով։ Մ. Մկրտիչեան ըսաւ թէ Համազգայինի Կեդր. Վարչութիւնը որոշած է ու ծրագրած է դպրոցը օժտել գիշերօթիկ բաժինով մը որպէսզի ան կարելիութիւնը ունենայ եւրոպական բոլոր միջավայրերէն աշակերտներ ընդունելու։ Նախագահը իր ելոյթը փակեց հետեւեալ խօսքերով՝ «... այս վարժարանին վիճակուած է դառնալու եւրոպահայ մտաւոր աշխատանքի կենդանի կեդրոնը. այստեղ պէտք է հաւաքուին ու կազմաւորուին անոնք որոնք այս ցամաքամասին վրայ պիտի շարունակեն կրել հայ դպրութեան եւ մշակոյթի այլեւս հեռուն տեսանելի ջահը, որ միայն կայծ մըն էր ասկէ 25 տարիներ առաջ։ Խնդիրը առաջին քայլը առնելն է, գործը սկսիլն է. սկսելէն ետք ան անպայման կը հասնի աւարտին։ Այսպէս ընթացած են միշտ Համազգայինի գործերը. այս մէ՛կն ալ բացառութիւն պիտի չըկազմէ»։

Ապա, Մկրտիչ Մկրտիչեան Համազգայինի շքանշանով պատուեց Պրն. Տինանեանը եւ Պրն. Փիէր Ղազարեանը։

25ամեայ տարեդարձին ներկայ գտնուեցան բազմաթիւ կազմակերպութիւններու ու միութիւններու ներկայացուցիչներ, մինչեւ իսկ Փարիզէն։ Ներկայ եղան Եղիա Վրդ. Դերձակեան՝ Հովուապետ Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ համայնքին եւ Կոմիտաս Վրդ. Յովնանեան Հոգեւոր Հովիւ Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ։

Նուագ, երգ, երաժշտութիւն բերին առաւել ճոխութիւն եւ ջերմութիւն երեկոյթին։

***

Համազգայինի դպրոցի առաքելութեան 25ամեակի այս նշումը տօնախմբութեան եւ ինքնարժեւորութեան առիթ մը ըլլալով հանդերձ, պէտք է նաեւ դառնայ յառաջիկայ հանգրուանները ծրագրելու մարտահրաւէր մը։

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ»

Այս խորագիրով Թրքերէն վէպ մը հրատարակած է քիւրտ վիպագիր Մէթին Աքթաշ։ Այդ գործին մէջ լայն տեղ տրուած է հայկական տեղահանութեան։ Վէպին պատումը մեկնակէտ առած է ուրուականի պատմութիւն մը որ հեղինակին կարծիքով առընչուած է Հայերու պարտադրուած սարսափելի ողբերգութեան։ «Այսօր Խարբերդի մէջ միակ Հայ մը իսկ չկայ։ Անցեալին հոն ապրող այդ մարդոցմէ հետք իսկ չձգելու մտադրութեամբ Խարբերդի աւերակներն իսկ ոչնչացուցին» ըսած է ան, քրտական «Ենի Էօզկիւր Կիւնտէմ» թերթին։

Ա. աշխարհամարտի ընթացքին պատահածներուն մասին հարցումի մը պատասխանելով ըսած է թէ ճիշդ է որ մեծ թիւով մահմետականներ մասնակցած են դէպքերուն, սակայն կազմակերպողը եղած են «Իթթիհատ» կուսակցութեան ղեկավարները, հետապնդելով Անատոլուն թրքացնելու նպատակը։ Ապա աւելցուցած է. «Մենք պարտաւոր ենք մեզ ու մեր անցեալը հարցադրել, անցեալի արատներէն մաքրուիլ։ Եթէ կ'ուզենք ապագային երջանիկ ընկերութիւն մը ունենալ, պարտաւոր ենք այդ քայլին։ Մեր բոլոր թերթերուն, գէշ կողմերուն պատճառը մեզմէ դուրս փնտռել, մենք մեզ անարատ տեսնել, ոչ թէ կը դիւրացնէ մեր հարցերուն լուծումը, այլ աւելի կը ծանրացնէ զանոնք»։

Վէպը լոյս տեսած է «Պէլկէ» հրատարակչութենէն։

ԴԸՂՁՈՒԹԸ ԴԸՂՁՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Համազգայինի տեղւոյն Սանահին մասնաճիւղի Նոյեմբերի գրական երեկոն, Նոյ. 21ին, նուիրուած էր Սօնա Զէյթլեանի «Հայերը Եգիպտոսի մէջ» հատորին անգլերէն հրատարակութեան, որ լոյս տեսած էր Լոս-Անճըլըս տարւոյն սկիզբը, Հրազդան Սարգիս Զէյթլեան հրատարակչականին կողմէ, ու Մոնրէալաբնակ Ալիս եւ Արթօ Մարգարեանի մեկենասութեամբ։ Երեկոյթին բացումը կատարած է Յասմիկ Թաթուլեան, ապա Վրէժ-Արմէն Արթինեան ներկայացուցած է իր ուսուցչուհիին՝ Սօնա Զէյթլեանի կենսագրական գիծերը։ Երեկոյթին գլխաւոր բանախօսը եղած է Տիկին Ս. Զէյթլըեան, որ բացատրած է թէ ինչպէս ծագած է իր հետաքրքրութիւնը այս նիւթին մասին ու ընդվզումը յայտնած թէ Եգիպտոս ծնած ու հասակ նետած ըլլալով հանդերձ որքան քիչ բան դասաւանդուած է մեր հայկական վարժարաններուն մէջ Հայոց ունեցած այնքան մեծ ու նշանակալից ներդրումին մասին՝ Եգիպտոսի պատմութեան մէջ։ Մանրամասնօրէն ներկայացնելէ ետք գիրքին բովանդակութիւնը, Տիկին Զէյթլըեան պատասխանած է հարցումներուն։ Աւարտին, վարչութեան եւ յանձնախումբին կողմէ, Տիկին Թաթուլեան նուէր մը յանձնած է բանախօսուհիին։

***

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ, Նոյեմբեր 25ին, պաշտօնական բացումը կատարուած է Շողարկման կեդրոնին, որուն բարերարները եղած են Տէր եւ Տիկին Գէորգ Սանթալու, իսկ սարքերն ու գործիքները ապահովուած են Հոգաբարձութեան աշխատանքով։ Բացման արարողութեան նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք։ Բոլոր հիւրերը նախ առաջնորդուած են Շողարկման կեդրոնը, ուր խորհրդանշական ժապաւէնը կտրած է պատրիարքը։ Ապա, կեդրոնին մասին բացատրութիւններ տուած է Փրոֆ. Կիւնտիւզ Էօզիւթ։ Այցելութենէն ետք, հրաւիրեալները ուղղուած են «Պիլէք» հանդիսասրահը ուր քոքթէյլ-ճաշի սպասարկութիւն մը եղած է։ Բարի գալուստի խօսքերը արտասանած են Հոգաբարձութեան ատենադպիրն ու ատենապետը՝ Յարութիւն Էօզչէլիք եւ Պետրոս Շիրինօղլու։ Ատենապետը թուային տուալներով բացատրութիւններ տուած է նորոգութեան ծախքերուն եւ գնուած բժշկական նոր սարքերուն մասին։ Վերջաւորութեան հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք, որ դրուատալից արտայայտութիւններ ունեցած է այժմու Հոգաբարձութեան մասին։

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Եւ այսպէս, Ալէմտաղի գիւղը դրաւ «սկիզբն երկանց իմոց», հոն ցանուեցաւ հունտը իմ փարիզեան ուսանողութեանս, Ալէմտաղին այո՛, զոր իմ վարժապետս Խ. Պ. Միսաքեան Հայերէնի վերածած ու «Աշխարհալեառն» կոչած է իր մէկ տաղանաւոր գրութեան մէջ։ Կ'արժէ յիշատակել այս կէտը։

Խ. Պ. Միսաքեան Գատըգիւղ Հազարեաններուն տունը մասնաւոր դասեր կու տար։ Օր. Հազարեան կաղանդի առթիւ մեծկակ ամանի մը մէջ «մածուն» կապել կու տայ եւ Սկիւտար կը ղրկէ իր եղբօրը հետ, զոր Միսաքեան «կապիկ» կը կոչէ եղեր։ Մածունը ստանալով, Միսաքեան Օրիորդին կ'ուղղէ ոտանաւոր մը շնորհակալութեան շատ գողտրիկ ու գըրաբար, զոր ցոյց տուաւ ինծ եւ զոր ես դոց ըրած էի ամբողջապէս. բայց այսօր անոր քանի մը մասերը միայն միտքս կը մնան եւ են.–

«Ըզկաթըն թանձրամած
զոր 'ի ձեռանէդ
կապիկն ինձ է ած,
Եւ զոր զառաջինն
գեղջեայք մեր մածուն
զայն յորջորջեցին,
Ըզքոյդ նուէրն զայն
ընդ բրինձ իւղաթուրմ
կերի առ ժամայն...
Այլ եւ քո մածնին
մածուն տաց փոխան
յԱշխարհալեառին,
Յորժամ նոր գարուն
սաղմնաւորիկ խաշանց
զըստիպս լընուն...» եւայլն։

Կը ցաւիմ որ ամբողջը չեմ յիշեր. ինծ համար կարեւոր են մէջի քանի մը խիստ գեղեցիկ բառերը. «կաթն թանձրամած» մածուն կը նշանակէ. «բրինձ իւղաթուրմ»ն ալ, փիլաւ։ Երրորդ տողին «կապիկ» յորջորջումը Օր. Հազարեանին եղբայրն է. իսկ «Աշխարհալեառն» ըսելով, կը հասկցնէ «Ալէմտաղին», ուր Միսաքեան քոյր մը ունէր. կ'ըսէին թէ ինքն ալ հոն ծնած է, բայց ճիշդ չէ այս։

***

Աստուածածնայ Երեքշաբթի առտուն մենք դարձեալ Արթին աղբօր նոյն կառքով եւ Տէր Գրիգոր հայրին «Տէր ողջեա»ն առնելով, «Մնաս բարով» ըսինք Ալէմտաղին ու ճամբայ ելանք Հաճի Միհրանն ալ մեզի հետ։ Խոր տրտմութեամբ դուրս կ'ելլայինք այն հրաշալի անտառներէն, որոնց մաքուր օդը երկու օր ծծելով ծծեցինք, եւ որոնց հովանաւոր ծառերուն ներքեւ շատ հաճելի ժամեր անցուցինք։ Տխրութեամբ կը թողէինք նաեւ Տէր Գրիգոր պապան, որ սիրալիր կերպով մեզ հիւրընկալեց, շարունակ բերնէն վար չթողլով թէ իր կեանքը կը պարտէր իմ մեծ հօրս. «Աստուած հոգին լուսաւորէ ձեր տէտէին» կ'ըսէր, «Ղուկաս աղան թէ որ չգար, չհասնէր, ես մեռած էի» կը յարէր։ Եւ ի՞նչ էր պատահած. ահա պատմութիւնը, զոր Տէր Հայրը երկարօրէն ըրաւ ու ես կը համառօտեմ կարելիութեան չափով։

***

Տարիներ առաջ, 1853 կամ 1854 թուականներուն, գիշեր մը տաճիկ գողեր կը մտնան Տէր Հօրը տունը, դրամ կը պահանջեն. չունէր որ տար։ Զինքը կը կապկըպեն, վիզը չուան կ'անցընեն, խեղդելու սպառնալիքով. Տէր Գրիգոր կը դիմադրէ, բաւական կը կռուի հետերնին, բոլոր ձայնովը կը պոռայ, կը կանչէ. գիւղացիներ կը հասնին. գողերը վախնալով որ կը բռնուին կը սկսին փախուստ տալ ու փախած ժամանակնին, մէջերնուն մէկը դանակի հարուած մը կու տայ քահանային փորին, աղիքները դուրս կը թափին։ Տէր Գրիգոր արիւնլուայ կը մարի կ'իյնայ։

Ամբողջ ժողովուրդը գիշերանց Տէր Հօրը տունը կը լեցուին երեսին ջուր մը կը սրսկեն, բայց երկու կտրիճ ձի հեծնալով կը սուրան կ'իջնան Սկիւտար եւ մեծ հայրս առնելով կը դնեն ձիուն վրայ, կը բերեն տէրտէրին քով, որ դրեթէ կիսամեռ «Աման վարպետ ճարս տե՛ս» կը հառաչէ...

Մեծ հայրս առանց ժամանակ կորսընցնելու, գրպանէն թաշկինակը կը քաշէ կը հանէ եւ անով փորին մէջ կը հրէ դուրս ինկած աղիքին մասերը ու վերմակի խոշոր ասեղով կը կարէ փորը. երեք օր մեծ հայրս վիրաւորին քովէն չի զատուիր. իր գիտցածին չափ ամէն խընամք կը տանի. տէրտէրը կ'ողջնայ։

(Շար. 129)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ վարչութեան խորհուրդը, Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Վարչութեան խորհուրդը կը ծանուցանեն թէ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳՈՒՐԳԷՆ ԵՒ ԱՆԱՀԻՏ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ-Ի

մահուան առաջին տարելիցին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Դեկտեմբեր 24, առաւօտեան ժամը 10ին Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ։

Հանգուցեալց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան։

(Շար. Ա. էջէն)

բացրէր Նիքոլա Հիւլոյի բնապահական ուխտը։

ԱՄՆ-ու Ծերակոյտին դեմոկրատ մեծամասնութիւնը շատ խախուտ դարձած է, այն պահէն երբ հարաւային Տաքոթայի ծերակուտականը՝ Թիմ Ճոնսըն ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցած է առջի օր եւ կեանքը վտանգուած է։ Ցարդ մեծամասնութիւնը 51-49 էր (դեմոկրատ եւ հանրապետական), եթէ ծերակուտականը չփրկուի (վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած է) եւ կողմերը հաւասար դիրքի վրայ մնան՝ 50/50, փոխ նախագահին քուէն վճռական կը դառնայ, քանի ինք է որ իրաւարարի դեր կը խաղայ նման պարագաներու եւ պարզ է որ Նախապատուութիւն կու տայ հանրապետականի մը։

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՑ մայրաքաղաքին մէջ Դեկտեմբերի սկիզբը բացուած քրտական հիւպատոսարանը մեծ հակազդեցութիւն արթնցուցած է Անգարայի մէջ։ Պատճառներէն մէկն ալ այն է որ բացումի հանդիսութեան մեծ թիւով զուիցերացի խորհրդարանականներ մասնակցած են։ Հիւպատոսարանը պաշտօնապէս բացուած է հիւսիսային Իրաքի քրտական վարչակազմին կողմէ։ Նոյն վարչակազմը 14 երկրի մէջ նման ներկայացուցչութիւններ ունի։ Զուիցերիոյ քիւրտ հիւպատոսը իր ելոյթին մէջ «Քիւրտիստանի Նախագահը» կոչած է Մ. Պարզանին՝ ապա ըսած. «Զուիցերիան մեզի համար յատուկ իմաստ ներկայացնող երկիր է. անոր Լոզան քաղաքին մէջ աշխարհակալ երկիրները կողմէ Քիւրտիստանը մասնատուեցաւ։ Կը յուսամ որ օր մը մեր ժողովուրդը վերջ կու տայ այդ մասնատումին ու անկախօրէն կ՚ապրինք մեր հողերուն վրայ»։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Ա Մ Ա Ն Ո Ր Ի Ա Ռ Թ Ի Ի

ԱՄՆ.— Փրոֆ. Խաչիկ Թէօլէօլեան 100 տոլար։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ա. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ ժամը 10.15ին,
Պատարագ՝ ժամը 11ին։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ
Պատարագ՝ ժամը 11ին։
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 95 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre** à 14 h et à 17h, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'**«Arménie mon Amie»**, Année de l'Arménie en France.

□

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.-

- Սփարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,
- Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,
- հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, դրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.։

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
- Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 թիւով, կամ
- Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 թիւով։

□

Լ Ի Ո Ն

Ա Մ Ա Ն Ո Ր

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Ն ո վ օ թ է լ Պրոնի չքեղ սրահներուն մէջ, ժամ 20.30էն սկսեալ, մասնակցութեամբ Ս Ո Ւ Ր Է Ն նուագախումբի, ի մասնաւորի ջութակահար Վարոյի։

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20էն առաջ։

Մասնակցութիւն՝ 100 Եւրօ։

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ։

Տոմսակներու համար դիմել.—
- Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան
- Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն։
- Յաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04.78.45.17.55 / 04.72.37.61.57

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998 dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au **15 janvier** :
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

■

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
R E C R U T E
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007

- **Directeurs diplômés BAFD**
- **Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA** (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- **Assistants sanitaires**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
Date limite pour le séjour d'hiver : **15 janvier.**
pour les séjours d'été : 31 janvier

Les Activités du Mois de Décembre du Centre Culturel de Marseille SAHAK - MESROP

Directeur : **KHATCHIG YILMAZIAN**
Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France

7.- CONCERT — Vendredi 22 décembre à 20h30
Dans le Centre d'Animation Municipal - Rognac
Chants de Noël

Direction: Kh. YILMAZIAN • Au piano: Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — A. Mniassian — N. Der-Minassian — A. Khoudatian
et
Sussana ARMAGAN-BAGAMIAN (soprano) de l'Opéra d'Erevan

Հ. Մ. Ը. Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս» նուագախումբին
Երգիչ՝ Յ Ո Վ Ս Է Փ

Շաբաթ, Յունուար 13 ին
Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01. 44. 05. 17. 77 կամ 01. 43. 78. 57. 67 թիւերուն։
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 20
MERCREDI
20 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1.20€

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.602 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.602

ՊՈԼԻՍ

«ՈՉ ԵՍ, ՈՉ ԱԼ ՈՐԵՒԷ ՀԱՅ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԱԽԹԱՄԱՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԱՊՐԻԼ 24Ի ԲԱՑՈՒՄԻՆ» Կ'ԸՍԷ ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Ախթամարի նորոգուած եկեղեցիին յետաձգուած բացումը Ապրիլ 24ին կատարելու Թուրքիոյ մշակոյթի նախարարին «հանճարեղ» որոշումը Մեսրոպ պատրիարքին հակազդեցութեան բախած է: Ան պատրիարքարանի «Լրաբեր» կայքէջին Թրքերէն բաժնին մէջ յայտարարած է. «Կը յուսանք որ լուրը ստոյգ չէ: Որովհետեւ նման նախաձեռնութիւն, ինչ որ ալ կոչուի ան, ժողովուրդի մը ցաւը անգամ մը եւս պարզապէս քաղաքական ատաղձի վերածող լրջօրէն անզգամ կեցուածք, նոյնիսկ հեգնանք կը նշանակէ: Տրուած թուականին կատարուելիք բացումը պիտի չքացնէ նորոգութեան որոշումին դրական ազդեցութիւնները: Ան աւելի մեծ հարուած պիտի հասցնէ դրացի երկու ժողովուրդի արդէն տկար յարաբերութիւններուն, քան՝ Ֆրանսայի խորհրդարանին որոշումը: Նախ միջազգային շրջանակին մէջ պատճառ պիտի ըլլայ Թուրքիոյ ուղղուած անզգամութեան ամբաստանութիւններու: Այս ձեւով մօտեցնող հայ ժողովուրդին ցաւերուն, աւելի մեծ սխալ կ'ըլլայ, քան՝ Ցեղասպանութիւնը շահարկողներու ըրածները: Այժմէն իսկ կրնամ ըսել թէ ինծմէ սկսած, ծագումով հայ ոեւէ քաղաքացի պիտի չմասնակցի Ապրիլ 24ին կատարուելիք բացումին: Անշուշտ, մենք կը սիրենք մեր երկիրը. ատիկա այլ հարց է. սակայն ցաւերու հանդէպ ա՛յս աստիճանի անզգամ մօտեցում, ո՛չ կրօնապէս, ոչ խղճմտանքով ընդունելի բան է»:

***

Պատրիարքը հակազդած է նաեւ Անին Անը-ի վերածող նախարար Քոչի. «Չեմ հասկցած նաեւ որ նախարար Քոչ ի՛նչպէս կրցած է Անին մէկ շունչով Անը-ի վերածել: Ամբողջ աշխարհը, մեր երկրին մարդիկը գիտեն Եփեսոսին Եփեսո՞ս կ'ըսեն, թէ Սելչուք: Դժուար է հասկնալ թէ ո՛ր զգայնութիւններուն մա–

ԻՐԱՆԵԱՆ ԿԱԶԸ ԿԸ ՀԱՍՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Քանի մը օրէ ի վեր Հայաստան բնական կազի երկրորդ աղբիւր մը ունի Ռուսաստանէն զատ որ պատմական իր հայթայթիչն է» կը գրէ ուժանիւթի մարզին մասնագիտացած շաբաթաթերթը, «Փեթրոսթրաթեժի»ն: Արդարեւ, Իրան Դեկտեմբերի կէսին սկսած է կազ արտածել Հայաստան, շնորհիւ շուրջ 40 քմ.նոց կազատարի մը որ իր սահմանէն կը մեկնի, միանալու համար հայկական կազի ցանցին: Այդ արտածումին նպատակով շուրջ 100 քմ. երկարութեամբ խողովակաշար մը կառուցուած է իրանեան հողին վրայ: Կազատարը Հայաստան կը մտնէ կտրելով Արաքսը եւ մինչեւ 2800 մեթր բարձրութեան վրայ գտնուող կիրճեր: Վաճառելի կազը Հայաստան պիտի հասնի Յունուարէն, սկիզբը օրական մէկ միլիոն խորանարդ մեթր ծաւալով որ յետագային պիտի բարձրանայ երեք միլիոն խորանարդ մեթրի: Հայաստան փոխարժէքը պիտի վճարէ ելեկտրականութեամբ:

Վրաստանէն ետք որ քանի մը շաբաթէ ի վեր Ազրպէջանէն կազ կը ստանայ, Հայաստան նախկին սովետական երկրորդ հանրապետութիւնն է որ տիրացած է կազի ներածումի նոր ճամբու մը:

սին է խօսքը: Անուրանալի իրողութիւն է որ Հայերը Անատոլուի հարազատ ժողովուրդներէն են: Պատմական արժէքով քաղաքներու, շրջաններու, յուշարձաններու անուանափոխումը նոյնիսկ երբ կարելի է որեւէ գիւղի կամ քաղաքի անուանափոխումին նման, ատիկա անարգանք է համաշխարհային պատմութեան ժառանգութեան: Քաղաքի մը, յուշարձանի մը, շրջանի մը անուանափոխումին նոյնիսկ երբ պատմութեան կարեւորութեան անտեսումով գիտական կարծեցեալ հիմնաւորում տրուի, ատիկա միայն ինքնախաբէութիւն կը նշանակէ, մեր երկիրն ու գիտնականները դժուարին կացութեան կը մատնէ: Անիի աւերակները մեր երկրին ձգուած պատմութեան ժառանգութիւն մըն են եւ կ'ուզեմ հաւատալ որ մեծ պետութեան հասունութեամբ Թուրքիա անոր անունը փոխելու չափ ցած մակարդակի քաղաքականութիւններով պիտի չզբաղի» *յայտարարած է Մեսրոպ Արք.:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻ, «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՄՐՑԱՆԱԿ ՈՒ ԹՈՒՐՔ ՄՐՑԱՆԱԿԱԿԻՐ

Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարի է: Լուրջ պատրաստութեան արդիւնք կարեւոր ձեռնարկներու քով պարագայական, չեղակի, ցուցադրական, սնամէջ բաներ ալ մաս կը կազմեն կարաւանին: Անխուսափելի էր հաւանաբար: Արդէն շատեր ալ «հաստն ու բարակը մէկ գին»ի տրամաբանութեամբ էականը կը նկատեն այն որ Հայաստանի, Հայերու մասին խօսուի, լսուի բարեկամ այս մեծ երկրին մէջ որ Ֆրանսան է. չէ՞ որ զանազան առիթներով փաստը կը տրուի թէ անոր ժողովուրդին հայութեան մասին գիտցածը սահմանափակուած է Ազնաւուրով...

Բայց կազմակերպիչներէն արդար չէ՞ր սպասել մատ մը աւելի բծախնդրութիւն, որպէսզի պարագայականին, բան մը ըրած ըլլալու յորձանքին մէջ չորն ու թացը զանազանուէին:

Տարուան մակնիշով Հայկական գիրքի ազգային փառատօն մը կազմակերպուած էր. յայտարարուած էր որ մրցանակներ ալ պիտի տրուէին: Անոնք կը կոչուէին «Շ. Ազնաւուրի» ու «Հայաստան–2006»ի մրցանակ: Օրեր առաջ հրապարակուած էր 25 հատորներու ցանկ մը որմէ պիտի կատարուէր ընտրութիւնը: Ցանկը արդէն ինքնին չափանիշի, ճաշակի խառնիճաղանճ մը կը վկայէր, տքնաջան աշխատանքի արդիւնք լրջագոյն հատորներու քով յեղյեղուկ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Կար մրցանակի ժիւրի մըն ալ, ճիշդ գրացանկին նախատիպով. Հ. Թրուայա, Փ. Տէվէճեան, Շ. Վիլնէօվ (հեռատեսիլի մարզական բաժնի տնօրէն), Ալէն Թէրզեան, Հ. Գիւնի (Ֆրանսայի Երեւանի նախկին դեսպան), Ա. Կէօվճեան, Ֆ.–Օ. Ժիսպէր («Փուէն»ի տնօրէն–խմբագիր), Ա. Վահրամեան (հեռատեսիլի լրագրող), Ժ.–Փ. Ֆուգօ (հեռատեսիլի հաղորդավար), Ժ. Մարտիրոսեան, Փ. Շամասեան (Ֆրանսահայ Խորհուրդի Լիոնի եւ Մարսէյլ – Փրովանսի ներկայացուցիչներ), Ք. Մակարեան («Էքսփրէս»ի փոխ խմբագիր), Ժ. Շանսէլ (լրագրող): Թէ այս մարդիկը քանի՛ էջ կարդացած էին նկատի առնուած 25 հատորէն, խիկարէս աւելորդ հարցում է, նկատի առած մօտեցումին «լրջութիւն»ը:

Դեկտեմբեր 16ին Մարսէյլի «Սոֆիթէլ» պանդոկին մէջ կազմակերպուած ձեռնարկով մը մրցանակաբաշխութիւնը պիտի կատարուէր: Գլխաւորաբար Փարիզէն մասնակիցներ, գրողներ ալ հրաւիրուած էին այդ առիթով կազմակերպուելիք կլոր սեղանին:

Դեկտեմբեր 18ի առաւօտը երեքուկէս տողնոց հաղորդագրութիւն մը նոյն փառատօնին կողմէ, կը հաղորդէր արդիւնքը. Ազնաւուրի մրցանակը տրուած էր Ռէմոն Գէորգեանի «Հայոց Ցեղասպանութիւնը» հատորին, իսկ «Հայաստան–2006»ը՝ Ֆէթհիյէ Չէթինի «Մեծ մայրիկս»ին...

Առաջինը աւելի քան հազար էջնոց գործ է, արդիւնք՝ տարիներու տքնաջան աշխատանքի ուր միացած են պրպտում, համբերութիւն, թարգմանչական գործ, համադրում, եւլն.: Իսկ երկրորդը՝ մէկը անոնցմէ որ զգացական մեծ ուժականութեամբ հանդերձ, Թուրքիոյ մէջ Ցեղասպանութիւնը հասարակայնացնելու արարքին մասնակից խել մը պարագայական հատորներու շարանէն ոչինչով կ'անջատուի: Եւ չես գիտեր ի՛նչով բացատրել անոր անճապարանքով կատարուած թարգմանութիւնները հայերէնի, անգլերէնի, ֆրանսերէնի, եւլն.: Եւ ի՛նչ հեգնանք որ հայերէնը եղաւ ամէնէն խղճալին...

Մէկը այդ յարգարժան դատակազմէն, կամ զայն խմբողներէն, պէտք է բացատրէ թէ ո՛ր «արժէք»ին համար Թրքերէն հատորի մը տրուած է «Հայաստան–2006» մրցանակը: Եւ թէ ի՛նչպէս կ'որակուի արարքը. չտեսութի՞ւն, անգիտութի՞ւն, թէ սորկամտութիւն:

Ինչ որ ալ ըլլայ բացատրութիւնը, ակներեւ է մէկ բան. Ցեղասպանութեան առնչուած Թրքական ծանօթ քաղաքականութիւնը մեր կարծածէն աւելի ճամբայ կտրած է, հասնելով մինչեւ «Հայկական գիրքի ազգային փառատօն»ին ու անոր Հայաստանի անունով կոչուած մրցանակին... Ու ատիկա՝ շնորհիւ մեր կամաւոր նեցուկին:

Թ. ԱՐՓԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱԶԱՅԻ մէջ հրադադարը շատ գործնական բնոյթ չունի եւ եղբայրասպան բախումները կը շարունակուին: Դեկտ. 19ին հասած լուրերու համաձայն 1 մեռեալ եւ 12 վիրաւորներ կային: Հանդարտութեան կոչերը արձագանգ չեն գտներ: Թոնի Պլէր, որ Իրաքէն Իսրայէլ անցած էր, Օլմերթի հետ զօրավիգ են Աբբասի, ինչ որ չի կրնար քաջալերել Համասը որ յարգէ հրադադարը: Պլէր տեսնուած էր Մ. Աբբասի հետ եւ իր համակրանքը յայտնած անոր չափաւոր եւ հանդուրժողական մօտեցումին համար: Ջանք կը թափուի որ հանդիպում մը տեղի ունենայ նախագահ Աբբասի (Ֆաթահ) եւ վարչապետ Հանիյէի (Համաս) միջեւ, բայց երկու կողմերն ալ թուական դառնութիւն կայ: Չի մոռցուիր, որ Դեկտ. 14ին նախագահական պահակազօրքը փորձեց սպաննել վարչապետը, երբ Եգիպտոսէն կը վերադառնար:

ԻՐԱՆԻ կառավարութեան բանբերը յայտարարած է Դեկտ. 18ին, որ իր երկիրը կ'ուզէ այլեւս կախում չունենալ տոլարէն: Կը փափաքի որ քարիւղի իր եկամուտները եւ արտասահմանի հարստութիւնը այլեւս տոլարով չհաշուուին այլ եւրոյով: Ուրիշ երկիրներ ալ կը ջանան նոյն ճամբան բռնել:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Թղթատարական սպասարկութեանց գտումի գիշերային աշխատաւորներու գործադուլը որ սկսած էր Դեկտ. 16ին 45 կեդրոններու մէջ, կը շարունակուի: Բանթողները կ'ուզեն որ վերարժեւորուի գիշերային յաւելումը 1,22 եւրոյէն (ժամական) անցնելով 3 եւրոյի: Սէն–Լազարի ուղեվարները վերսկսան աշխատանքը Դեկտ. 19ին, մասնակի գոհացում ստացած ըլլալով իրենց պահանջին: Գործադուլը 9 օր տեւած է:

ՌԱՄՊՕՆ՝ Սիլվէսթըր Սթալոն «Տէնվըր Փոսթ» թերթին տուած հարցազրոյցին յայտնած է թէ կը ծրագրէ Վէրֆէլի «Մուսա լերան 40 օրերը» վէպը ֆիլմի վերածել: Աւելորդ է ըսել որ Թուրքերը արդէն զայրոյթով կը հակազդեն, «Ցեղասպանութեան ծրագիր»ի նման խորագիր–

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅ ՍՊԱՅԻՆ ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԸ

Հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանը Պուտափէշտի մէջ սպաննած ազրպէջանցի Ռ. Սաֆարովի վերաքննութեան դատը տեղի կ'ունենայ Փետր. 22ին. ան վերաքննութեան դիմած էր դատարանին ցկեանս բանտարկութեան վճիռին դէմ: Իր պաշտպանութիւնը համակարգող մարմինը տեղեկացուցած է թէ հարկաւոր ձեւով չեն կրցած պատրաստել եւ թէ ժամանակը քիչ է:

Ինչ կը վերաբերի անոր Ազրպէջան փոխադրութեան ու պատիժը հոն կրելու հարցին, նոյն մարմնին ներկայացուցիչը ըսած է թէ այդ ուղղութեամբ դիմում ներկայացնելու համար կանուխ է տակաւին, թէ նման քայլ աւելի կը դրդէ դիմացի կողմը: Էականը համարած է տրըւած վճիռին փոփոխութիւնը, բարելաւումը:

Ան զանգատած է նաեւ թէ ոճրագործ գինուորին պաշտպանութեան համար բացուած դրամատան հաշիւին վրայ մեծ գումար չէ գոյացած:

ՄԱՄՈՒԼ

«LIBERATION»

(19 décembre)

En bonne Arménie

FETHIYE CETIN, 56 ANS, AVOCATE TURQUE, MILITANTE DES DROITS DE L'HOMME, ELLE A REVELE QUE SA GRAND-MERE ETAIT ARMENIENNE, RESCAPEE DU GENOCIDE DE 1915, UN CAS PAS SI ISOLE

Թերթը, որ ամէն օր իր վերջին էջը դիմանկարի մը կը նուիրէ, Դեկտեմբեր 19ին այդ էջը նուիրած է Ֆէթհիյէ Չէթինի, որու կենսագրականն ալ կու տայ, բայց մանաւորաբար կը ծանրանայ «Մեծ մայրիկս» հատորին վրայ, տալով անոր մանրամասնութիւնները, ինչ որ շատոնց ծանօթ է մեզի:

ԵՐԵՒԱՆԸ «ՓԱՅՏԱԼԵԶՈՒ»ԻՆ ՈՒ ՅԱՊԱՂԱԾ ԱՀԱԶԱՆԳԻՆ ՄԻՋԵՒ

Լեցուն գրպաններու քմայքին ենթակայ ու պատկան իշխանութիւններու հակակշիռէն, վերահսկողութենէն ամբողջովին զերծ Երեւանի շինարարական թափը ամէն օր հարց տալու կը մղէ որ մայրաքաղաքը տէր ունի՞ իսկապէս: Այդ թափին վրայ աւելցնելով մայթերու կամայական շահագործումը, տգեղութեան ծաւալուն պատկերը, ապօրինի ձեղնայարկերու շինութիւնները, արհամարհուած գեղեցկութիւնները, արժէքները, մարդ չի կրնար դրական պատասխան տալ հարցումին: Եթէ տէր, պատասխանատու ունենար, ներկայի վիճակին կըրնա՞ր հասնիլ, կը տրամաբանես ինքնաբերաբար: Քաղաքին մէջ շրջողին համար օրը հարիւր անգամ հաստատուած այդ իրողութիւնը յետագայ օրերուն, տարիներուն ըլլալիքներուն սոսկումն ալ կ՚արթնցնէ: Մինչեւ ո՞ւր կրնայ շարունակուիլ Երեւանի մօտ երեքհազարամեայ տարիքը ամէն օր քիչ մը եւս հերքող ընթացքը, կը մտածես արդարօրէն:

«Ազգ» օրաթերթը Դեկտ. 11ի թիւով աղաղակող ապացոյցը տուաւ թէ քաղաքը քաղաքապետ ունի՛. ան կը կոչուի Երուանդ Զախարեան: Լուսանկարն ալ տեղ գտած էր զինք հիւրընկալող էջերուն մէջ: Ակնոցաւոր, միջին տարիքի, եւրոպացի պաշտօնատարի կերպարանքով մէկն է, հիւսիսային խարտեաշ ցեղէ մը յատկանիշեր ունեցող դիմագիծով: Հիւրը եղած է «Ազգ»ի, որուն տրամադրած կայքէջին միջոցով բազմաթիւ հարցումներ ուղղած են Հայաստանէն ու արտասահմանէն աւելի քան երեք տասնեակ Հայեր. անոնց մէջ կան Հայաստանէն արտագաղթածներ:

Անոնց հարցումներուն մեծամասնութիւնը առնչուած է Երեւանի այլանդակումին, ակներեւօրէն ամէն պահ գործուած ապօրինութիւններուն: Աւելորդ է ըսել որ քաղաքապետին պատասխանները եւ լռութիւնները ախոսանքի, կամ սխալներու խոստովանութեան ոչ մէկ տրամադրութիւն կը յայտնեն. այլ՝ լաւատեղեակ, մտահոգ ու օրինապահ պաշտօնատարի դիմակին տակ պարտկուած փառաւոր անտարբերութիւն: Երեւանի քանդուածը, մխուածը պիտի չվերադառնան. այդ առումով կարելի է ժամավաճառութիւն նկատել հարցում ուղղելու, պատասխան ակընկալելու արարքն անգամ: Բայց զրոյցը դրական կողմ մը ունի. այն որ ապացոյցը կու տայ Երեւանի նկատմամբ քաղաքապետէն ակընկալելի հոգածութեան այլ տեղ գոյութեան: Հարցում ուղղողները Երեւանէն դուրս Ֆրանսայէն են, Ա.Մ.Ն.-էն, Գերմանիայէն, Գանատայէն, եւլն.: Երբեմն քաղաքավարութեան պահանջներն իսկ մէկդի դնելու չափ զայրացած եւ առանց այլեւայլի արտայայտուող հարցատէրեր կան, որոնք չեն խնայած ամօթին, կաշառակերութեան, գերեվարութեան, Թուրքի զաւակութեան, աչառութեան, եսասիրութեան, մեղաւորութեան նման վերագրումներ:

«Ձեր պալատներն ո՞ւմ դրամով կը շինէք» հարց կու տայ մէկը. անօրինական ձեղնայարկի մը մասին խօսող մը կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՛ւ համապատասխան քայլերու չի դիմուիր ու մարդիկ կը պարտադրուին քաղաքապետարանի որոշ օղակներուն աչառու, կաշառուած ըլլալուն մասին մտածել: Ուրիշ մը մատնանշելով շատ մը ժխտականներ – մայթերուն աղբակոյտերը, կտրուած ծառերը, զարշահոտութիւնը, շէնքերու անճոռնի ճակատները, անճաշակութիւնը, անորակութիւնը, երկրաշարժի վախը, – սրտին ցաւը կը պոռթկայ: Կան երթեւեկին անտանելիութեան, օտար եւ անճաշակ անուններով վաճառատուներու տխուր ծիծաղելիութեան անդրադարձողներ, քաղաքապետին հրաժարական թելադրողներ, անոր մինչեւ այսօր վարած պաշտօններուն նկատմամբ թերահաւատութեամբ վերաբերողներ, եւլն.:

Հարցումներուն մէջ ալ կայ այլանդակին թելը: Ամէնէն աղաղակող օրինակը երեւանցիի մը հետեւեալ հետաքրքրութիւնն է. «ժամանակը չէ՞ Երեւանը փակել գեղցիների առաջ»:

Ինչ կը վերաբերի պատասխաններուն, պէտք է ըսել որ Ե. Զախարեան բնաւ դուրս չի գար քաղաքավարութեան սահմաններէն. բայց ատիկա բնաւ չի նշանակեր թէ հարցատէրերը գոհացնող շատ բան կայ իր ըսածներուն մէջ երբ լռութիւնը որպէս պատասխանի այլընտրանք չի գործածեր: Կարելի է անոր տիպար պատասխաններուն խառնած օրինակ նկատել հետեւեալը. «Հարցի համար շնորհակալութիւն: Խնդիրը լրացուցիչ կ'ուսումնասիրուի»: Կամ սա մէկը. «Մտահոգող այդ բոլոր խնդիրների ուղղութեամբ Երեւանի քաղաքապետարանի եւ թաղային համայնքների կողմից ծրագրաւորուած եւ հետեւողական աշխատանք է կատարւում՝ քաղաքի սանիտարական վիճակի բարելաւման, երթեւեկութեան անվտանգութիւնը բարձրացնելու, հանրային տրանսպորտի նոր միջոցների ներկրման, գոյութիւն ունեցող կանաչ տարածքների ոռոգման համակարգի վերականգնման, նոր այգիներ ստեղծելու ուղղութեամբ եւայլն: Եւ ասուածը միայն խօսքեր կամ ծրագրեր չեն, այլ նաեւ արդէն իսկ իրականացւող գործընթացներ»:

Լռութեան պերճախօս այլընտրանքի, կամ «մենք մեր գործը գիտենք, դուք ձերիններուն նայեցէք»ի այս կարգի քօղարկումի մարդ յաճախ չի հանդիպիր, բարեբախտաբար: Մնաց որ քաղաքապետը Ֆրանսացիներուն «փայտալեզու» կոչածը մեծ վարպետութեամբ գործածելէ զատ, ուղղակի գոհունակութիւն ալ կը յայտնէ Երեւանի ներկայէն: Երբ ԱՄՆ-էն Հայ մը հարց կու տայ. «Երեւանի ներկայ անմխիթար վիճակի համար դուք ձեզ մեղաւոր ճանաչո՞ւմ էք», քաղաքապետը կը պատասխանէ թէ համոզումով ու փաստերով կը վստահեցնէ որ «Երեւանի զարգացման տեմպերը, իրականացւող փոփոխութիւնները անկախութիւնից ի վեր երբեք այնպէս ինտենսիւ եւ յուսադրող չեն եղել, ինչպէս վերջին տարիներին»: Այս նախադասութեան «յուսադրող»ին հասցէն անշուշտ երեւանցին չէ, այլ՝ այն շերտը որուն շահուն կը նպաստեն բոլոր քանդումներն ու այլանդակութիւնները: Եւ ինչ որ աւելի սարսափելին է, Ե. Զախարեանի յաւելեալ շեշտումն է թէ «Մեզ մօտ դեռ չափազանց շատ բան կայ անելու»: Մինչեւ հիմակուան «տեմպ»երէն դատելով ըսուածը սխալ հասկընալու փախուստ չկայ. Երեւանի պատմական, դիմագիծ ունեցող շէնքերուն քանդումը ու քաղաքին այլանդակումի առաքելութիւնը տակաւին աւարտած չեն:

Երեւանի անտիրութեան այս նիւթին առնչուած լուր մըն ալ տուին Դեկտեմբերի կէսին հայկական լրատուներ. խումբ մը յայտնի հայ ճարտարապետներ ահազանգ հնչեցուցեր են շինարարութեան ներկայի թափին զոհը դարձած պատմական Երեւանին մասին: Վարչապետ Ա. Մարգարեանի ուղղուած միասնական կոչով մը անոնք «անյապաղ միջամտութիւն» պահանջեր են կառավարութենէն, կատարուածը նկատելով երկրին պատմական ու մշակութային ժառանգութեան ապօրինի քանդումը: Անոնք նախասովետական երկուտասնեակ մը շէնքի ցանկն ալ կցեր են իրենց կոչին. շէնքեր, որոնք պէտք է պետութեան պահպանութեան տակ առնուած ըլլային, բայց վերջին երկու տարուան ընթացքին շինութեան կապալառուներու գործունէութեան զոհը դարձած են:

Աւելորդ է նոյնիսկ պահ մը մտածել թէ վարչապետը կ՚անդրադառնա՞յ, կը պատասխանէ նման կոչի: Լուրին մէջ հետաքրքրականը ո՛չ Երեւանի քանդումին հակազդեցութիւնն է, ո՛չ ալ կառավարութենէն անյապաղ միջամտութեան պահանջը: Այլ այն երեւոյթը որ այդ «յայտնի» ճարտարապետները երեկոյեան ժամերուն կէսօր փնտռելու ելած են...

Ի՞նչ ըսել, տոպրակ մը «ա՛խ» ու «վա՛խ» ցանելէ զատ աղուոր քաղաքին գլխուն որ այսօր մնացած է «փայտալեզու»ին ու յապաղած ահազանգին միջեւ:

Ա. ԹՈՐԹՈՅԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԵՒԱՆ ԹԱՂՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ ՄԸ

Զարենցի «Կոմիտասի յիշատակին» բանաստեղծութեան 70ամեակին առթիւ Երեւանի Ս. Զաւարեան կազմակերպութիւնը Նոյ. 30ին ցերեկոյթ մը կազմակերպած է, Զարենցի տուն-թանգարանին հետ: Կազմակերպութեան նախագահը Գագիկ Շահվերդեան այդ ցերեկոյթին առաջին անգամ ըլլալով հայերէն թարգմանութեամբ ներկայացուցած է արխիւային փաստաթուղթ մը. ան Կոմիտասի աճիւնին փոխադրութեան նիւթով Հայաստանի Կոմկուսի քարտուղար Աղասի Խանջեանի հեռագիրն է Լ. Բերիային որ կը գլխաւորէր Չեկան:

Պատմական փաստաթուղթը ցերեկոյթէն շուրջ շաբաթ մը առաջ կրճատումներով հրատարակուած է «Առաւօտ»ի մէջ (Նոյ. 23):

Խանջեան գրած է.

«ՀամԿԿ(բ) ԱԵԿ ընկեր Բերիային,

22.10.1935 Թուականին Փարիզի մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան վախճանեցաւ հայ երգահան Կոմիտասը (Սողոմոն Սողոմոնեան): Ֆրանսայի հայ գաղութին մեզի մտերիմ հանրային կազմակերպութիւնները եւ հիւանդ երգահանին խնամակալ մարմինը, ներգաղթի գործերով Փարիզ գտնուող Դանուշ Շահվերդեանի միջոցով մեզի դիմած են խնդրելով որ թոյլատրուի վախճանած երգահանին աճիւնը փոխադրել, Հայաստանի մէջ թաղելու նպատակով: Մեր պատասխանին սպասելով երգահանին վերջնական թաղումը չէ կատարուած Ֆրանսայի մէջ:

Այսօր՝ 10.5.1936ին հաղորդագրութիւն մը ստացուած է որ Մարսէյլէն մեկնած է Հայաստան մնայուն բնակութեան նպատակով ներգաղթող 1800 Հայերու շոգենաւը (համաձայն ՀամԿԿ(բ)ԿԿ այդ մասին 1934ի եւ 1935ի որոշումներուն):

Շոգենաւով Հայաստան կ'ուղարկըւի Կոմիտասի աճիւնը, հակառակ որ նաւուն մեկնումին նախօրեակին մենք Երեւանէն ՀՕԿ-ի միջոցով հեռագրած էինք առայժմ յետաձգել այդ գործը: Շոգենաւը Բաթում կը հասնի մօտաւորապէս Մայիս 17–19ին:

Ստեղծուած կացութեան մէջ խնդրին լուծումի միակ յարմար ձեւը կը հանդիսանայ թոյլատրել Կոմիտասի Երեւան թաղումը, Հայաստանի խորհրդային երգահաններու միութեան միջոցով:

Ձեր որոշումին մէջ կը խնդրեմ որ նկատի առնէք թէ Կոմիտաս երբեք դաշնակ, կամ դաշնակներուն յարող մէկը չէ եղած: Մշակոյթի ժողովրդական գործիչ է եւ մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ Հայաստանի սովետական մտաւորականութեան շրջանակին մէջ:

Հայաստանի ԿԿ(բ)ԿԿ քարտուղար՝ Խանջեան»:

Նիւթը մամուլի հրատարակութեան պատրաստած է Ս. Դանիէլեան որ հետեւեալ տողերով կը փակէ էջը.

«Զնայած Կոմիտասի յուղարկաւորութիւնը թոյլատրուեց, վերոնշեալ հեռագրի պատճառով 1937թ. Դ. Շահվերդեանի ընտանիքը եւ եղբայրները ձերբակալուեցին ու գնդակահարուեցին»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇԱՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Աշխարհաբարի վերածեց՝
ԵՓՐԵՄ ԱՐՔ. ԹԱՊԱԳԵԱՆ
Կլէնտէյլ 2006

ՎԻՐԳՈՎԻՉ ԴԻՒԱՆՆԵՐ

Պուլկարիոյ մէջ խորհրդարանի քննարկումի նիւթ է պետական գաղտնի գործակալութեան դիւաններուն բացումը: Ու ճիշդ այդ ընթացքին այդ դիւաններուն գլխաւոր պատասխանատու Պ. Տոյչեւի կասկածելի մահը անգամ մը եւս հրահրեց հարցը թէ այդ դիւանները համայնավարութենէն ետք ապօրինաբար ոչնչացուած չէի՞ն: Արդարեւ 16 տարիէ ի վեր այդ դիւաններէն ոչինչ հրապարակուած է: Եւ նկատի առած անոնց պարունակութիւնը, գրեթէ հասկնալի կ'ըլլայ անոնց վերաբերեալ թափանցիկութեան պակասը, Ժելեւի կամ Ստոյանովի նման բարեշրջումի տրամադրութեան տէր նախագահներու զանոնք հրապարակելու անկարողութիւնը: Շատ մը քաղաքական դէմքեր այդ դիւաններուն մէջ իրենց թղթածրարը ունին եւ անոնց միջոցով տէրերուն վրայ ճնշում բանեցնելու փորձութիւնը մեծ է: Հոն տեղեկութիւններ պահուած են Պուլկարներու արտագաղթին, 1978ին «պուլկարական հովանոց»ով սպաննուած Գ. Մարքովի պարագային, նաեւ զէնքի, թմրեցուցիչի մաքսանենգութեան մասին որոնց պետական սպասարկութիւններ մասնակցած են: Նոյն դիւանները տուեալներ ունին տակաւին ահաբեկչական շատ մը կազմակերպութիւններու մասին, ինչպէս Թրքական Գորշ գայլերու, Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի 1981ի մահափորձին հեղինակ Ա. Աղճայի մասին: Շատեր կը խորհին որ ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթերը գիտական ու թեքնիք տեղեկութիւններու վերաբերողներն են:

Պետական գաղտնի սպասարկութիւնը արտասահմանի իր ընկերութիւններու միջոցով 1980էն ի վեր ազգային արժէքներ երկրէն դուրս կը հանէր. վարչակարգին փոփոխութենէն ետք անոնք անհատներու պատկանեցան: Միւս կողմէ, պուլկարական պետութիւնը ՕԹԱՆ-ի, Եւրոպական միութեան նման նախկինէն ամբողջովին տարբեր գործընկերներ ունենալով հանդերձ, սոցիալիստ ճակատի միակ երկիրն է ուր լրահաւաք գործակալութեան աշխատողները, մանաւանդ կարեւոր պաշտօններու տէրերը, Քա-Կէ-Պէ-ի դպրոցին պատկանողներ են: Այս պարագան բաւական բան կ'ըսէ դիւաններուն փակ պահուելուն մասին: Անոնք մաքրագործուիլ սկսած են 1990էն երբ Համայնավար կուսակցութիւնը հասկցած է թէ արմատական փոփոխութիւններ անխուսափելի են: Ամէնէն խորհրդապահական փաստաթուղթերը գիշերով, բեռնակառքերով տարուած են մետաղագործական համալիրի մը փուռին կեր ըլլալու: Կը կարծուի թէ անոնք 10-20 հազար թղթածրար կը կազմեն: Գործողութիւնը աւարտած է 1990 Յունիսի ժողովրդավարական առաջին ընտրութենէն քիչ մը առաջ, առանց որ ընդդիմութիւնը, կամ ժողովուրդը որեւէ բանի տեղեկանայ այդ մասին:

Հաւանական չի նկատուիր որ յետագային նման փճացում կատարուած ըլլայ: Արդէն 1991ին օրէնք մը հրապարակուած է որով խստիւ կ'արգիլուի նման արարք: Թէեւ անկարելի չէ բոլորովին, քանի որ նոյն սպասարկութիւնն է գործի գլուխ գտնուողը եւ հակակշռող լուրջ միջոցներ չկան:

ՔԱՂՀԱՆ

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՆ ՈՒ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիւլպէնկեան հիմնարկին արւեստի նախաձեռնութիւններէն են նոյնանուն նուագախումբն ու երգչախումբը: Դասական երաժշտութեան կալուածին նուիրուած երկու լրջագոյն կազմաւորումներ որոնց սրահէ մը անցքը անտարբեր չի ձգեր: Դեկտ. 11 Երկուշաբթի գիշեր «Թէաթր տէ Շան զ'Էլիզէ»ն ամբողջութեամբ լեցուցած բազմութիւնը առաջին փաստն էր այս իրողութեան: Երկրորդը՝ այն բարձրորակ մեկնաբանութիւնը խմբավար Լօրընս Ֆոսթըրի ձակաճին տակ, յատկապէս Ի. Սթրավինսկիի «Փէրսէֆոն» մելոտրամին նման դժուարին գործի մը մէջ:

Յայտագրին առաջին մասին մէջ առնուած էր Պէթհովէնի դաշնակի հինգերորդ «Կայսրը» զուգանուագը: Մենակատարը երիտասարդ դաշնակահարուհի Հելէն Կրիմօն էր: Նոյն երգահանին դաշնակի, երգչախումբի ու նուագախումբի համար գրուած տօ մինէօր «Ֆանթէզի»ն նախաբանը եղաւ յայտագրին: Խանդավառ ու երկարատեւ ծափերով աւարտեցաւ այս առաջին մասը որուն յաջորդեց կարճ միջնադադար մը:

Համերգին Բ. մասը յատկացուած էր Սթրավինսկիի բարդ, դժուար մէկ կտորին որ ամբողջութեամբ կը փոխէր ոճը: Փէրսէֆոն մելոտրամը բաղկացած է երեք մասէ ու կ'ընդգրկէ արտասանողի, թէնորի, զոյգ երգչախումբերու եւ նուագախումբի բաժիններ: Գրուած է Անտրէ Ժիտի մէկ բնագրին հիմով: Նախորդ մասին դաշնակահարուհին՝ Հ. Կրիմօ ստանձնած էր արտասանողի բաժինը, թենորն էր Պրիւս Սլէճ: Կիւլպէնկեանի երգչախումբին հետ բեմին վրայ տեղ գրաւած էր «Մէթրիզ տը Ռատիօ Ֆրանս» պատանեկան երգչախումբն ալ: Պէտք է ըսել որ հակառակ յատկապէս նուագախումբին ու զոյգ երգչախումբերուն հրաշալի մեկնաբանութեան, Լ. Ֆօսթըրի բացառիկ ղեկավարութեան, գործը նոյն խանդավառութիւնը չստեղծեց: Միջուկին գրեթէ անհաղորդ մնաց մանաւանդ արտասանութեան բաժինը:

Այսուհանդերձ, տպաւորիչ ձեռնարկ մըն էր որ առիթ եղաւ փարիզցի երաժշտասէր հանրութեան գնահատութեան արժանացնելու Կիւլպէնկեան նուագախումբն ու երգչախումբը:

Ա. Թ.

ԴՈՂԱՅՈՒԹԷ ԴՈՂԱՅՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՕՅԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Նոյ. 26ին զետեղուած է Քրիստափորի կիսանդրին, անոր մահուան 100րդ տարելիցին առթիւ: Գաղափարը ունեցած էր Սողոմոն Թէհլիրեան կոմիտէն եւ կիսանդրիին յղացքը եւ գործադրելու պարտականութիւնը յանձնած էր արուեստագէտ Յակոբ Ճանպազեանի: Պաշտօնական զետեղումի հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանած է Գալուստ Պապեան, որ անդրադարձած է Հայ Կեդրոնի առաքելութեան, որպէս փոքրիկ Հայաստան, իրագործելով հայադրոշմ եւ ազգակերտ ծրագիրներ: Շեշտելով թէ այսօր տօնահանդէս է ու յիշատակելի օր, անդրադարձած է Քրիստափորի կեանքին ու վաստակին: Գեղարուեստական փոքրիկ յայտագրէ մը ետք, խօսք առած է Գանատայի Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէի անդամ Լեւոն Հասըրճեան, որ բացատրած է Պուլկարիոյ Վիտոշի բարձունքին, Սուլթան Համիտի ահաբեկչութեան նպատակով ծրագրուող ռումբի պատրաստութեան ընթացքին զոհուած Հ.Յ.Դ. հիմնադիրներէն Քրիստափոր Միքայէլեանի նկարագրին յատկանշական գիծերը: Ապա, տեղի ունեցած է Քրիստափորի կիսանդրիին քօղազերծման արարողութիւնը ձեռամբ Լ. Հասըրճեանի, Յ. Ճանպազեանի եւ ՀՕՄ-ի ամէնօրեայ վարժարանին Ը. դասարանի աշակերտ Շահէ Բարխեանի: Արարողութիւնը վերջ գտած է ՀՄԸՄ-ի սկաուտական նուագախումբին կողմէ նուագուած Գանատայի եւ Հայաստանի քայլերգներով եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգով:

⁂

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան Սանուցմիութեան երդիքին տակ, վարչութեան երիտասարդ անդամները ձեռնարկած են կարգ մը մշակութային եւ ընկերային ծրագիրներու: Եղանակին բացումը կատարուած է Նոյեմբեր 24ին երաժշտական օրակեալ յայտագրով մը: Հրաւիրուած էր «Եւրոպայի սենեկային երգչախումբը», որ ներկայացուցած է անծանօթ հեղինակներու կամ երգերու յայտագիր մը: Ապա, տեղի ունեցած է հայկական ժողովրդական երգերու բաժին մը:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Մեծ հայրս կը դառնայ Սկիւտար, եւ քանի մը օր յետոյ նորէն կ'երթայ Ալէմտաղի, կարած կարերը կը հանէ. եւ այս անգամ քահանան կ'իջեցնէ վար իր տունը. բժիշկներ կը կանչէ. դարմանել կու տայ, ու Տէր Գրիգոր կը բուժուի կատարելապէս:

Տէր Գրիգոր այս պատմութիւնը ընելով, փորը բացաւ անվարան ու ցոյց տուաւ մեզի կարուած տեղերը. եւ ես զարմանալով զարմացայ, տեսնելով ըսպիացած մասին մեծութիւնը. ի՜նչ յաջողութիւն էր զոր ունեցեր էր մեծ հայրս. այսօր իսկ կը զարմանամ երբ միտքս կը բերեմ Ալէմտաղիի Տէր Գրիգորին այդ արկածը ու մեծ հօրս իբր դերձակ ըրած կարկտուքը անոր փորին վրայ. Փասթէօր մասթէօր գոյութիւն չունէին այդ թըւականներուն. աքթիխէփսի, աւէփսի, տէզէնֆէքսիոն բառերը բառարաններուն մէջ գտած չէին. մեծ հայրս ի՜նչպէս կրցաւ իր ամենանախնական գիտութեամբը, չըսեմ տգիտութեամբը, յաջողիլ տէրտէրին աղիքը փորին մէջ մցնել, իր թաշկինակովը, ու կարել վէրքը առանց ուշադրութիւն ընելու մաքրութեան, նեխարգել դրութեան: Հրաշքներու կարգը դասելի բան չէ՞ միթէ այս...

⁂

Ալէմտաղէն մեկնելէս յետոյ, ծանրընթաց ուղեւորութեամբ կէս օրին հասանք հօրս խանութը. գացինք ձեռքը համբուրել, մինչ Արթին աղբարը իր կովերը տարաւ մօտակայ ախոռ մը, անոնց կեր տալու. յետոյ եկաւ մեր տունը մեզի հետ ճաշել, եւ ստանալ իր իրաւունքը, զոր հայրս դժուարաւ ընդունիլ տուաւ իրեն, զի «զաւակներդ իմս են» ըսելով չէր ուզեր դրամ առնել:

Հայրս ուրախ էր, որ մեր բացակայութեան միջոցին մեզ հարցնող փնտռող չէր եղած, բայց Ճերմակեան վարդապետ ալ տակաւին վերսկսած չէր իր քարոզչական պաշտօնին ձեռնարկել:

Եւ որովհետեւ ես թեւաւորուած էի Փարիզ երթալու տենչով, հօրս ուրախ վիճակէն օգուտ քաղելով համարձակութիւն առի պատմել իրեն ամենայն մանրամասնութեամբ, ի՛նչ որ Սարգիս Սէմէրճեանին հետ ըրած էինք տարիէ մը ի վեր Փարիզ երթալու նպատակաւ:

Հայրս իմ պատմութիւնս մտիկ ընելէ յետոյ, տեսակ մը սրտնեղութիւն ունեցաւ, եւ դէմքը խոժոռցնելով, «Այդ բաները ընելու էիր երբ հարդ մեռած ըլլար. քանի ես ողջ եմ, ասոր անոր աղաչանք ընելուն տեղը չկայ. տարի մըն ալ սկռաղ սեղմէ, համբերէ, ես քեզ իմ ճակտիս քրտինքովը Փարիզ կը ղրկեմ» ըսաւ: «Չէ՛ հայր, եկուր ա՛յս տարի զիս ղրկէ» պատասխանեցի, «Փարիզէն եկած երիտասարդ մը ճանչցայ Ալէմտաղի» յարեցի, «անունը Զալըքեան Կարապետ, ան խօսք տուաւ զիս իր վարպետին տունը պահել. մէկ երկու ամիսէն սորվիս Փարիզ պիտի երթայ, անոր հետ զիս ղրկէ, չա՛տ կ'աղաչեմ» ըսի: «Նայինք» բառը արտասանելով, ելաւ դուրս:

⁂

Քանի մը օրէն Կարապետ Զալըքեան կ'իջնայ Ալէմտաղէն եւ շիտակ կու գայ գտնալ հայրս, կը խօսի հետը, կը պնդէ որ զիս անպատճառ Փարիզ ղրկէ. «Հօս, Ստամպոլի մէջ բժշկութիւն սորվիլ կարելի չէ» կ'ըսէ ու կ'աւելցնէ նաեւ, թէ, «ես տղադ մեր տունը կը պահեմ, հոգ մի՛ ըներ»: Զալըքեանին այս խօսքերուն վըրայ հայրս կը համոզուի. «Անանկ է նէ պատրաստութիւն տեսնալու եմ, բայց մայրը ի՞նչ պիտի ընէ» կը պատասխանէ:

Եւ յաջորդ օրն իսկ գործի կը սկսի, հակառակ մօրս կամքին, զի մայրս չէր ուզեր որ զաւակները իրմէն հեռու ըլլան, մանաւանդ Փարիզ երթալուս միշտ դէմ էր. «հօս սորվէ արհեստդ» կ'ըսէր շարունակ: Մտիկ ընողը ո՞վ էր. Փարիզը բերնէս վար չէի թողուր հակառակ իր սրտմտութեան:

Ու ես՝ առանց այլեւայլի շունչս կ'երթամ կ'առնեմ Թարապիա Ֆրանսական ամարանոց-դեսպանատունը. կ'ուզեմ ներկայանալ Մէօսիէօ Լը Գոնթ տը Մոնթոլոնին, բայց կ'ընդունուիմ երկրորդ քարտուղար Մէօսիէօ Կիւսթաւ տը Գութուլիէն:

⁂

Շատ սիրալիր ընդունելութիւն ինձ ըրաւ այս անձը, որու պատմեցի տարի մը առաջուան մեր աղերսագրին պարունակութիւնը եւ ասոր համար ստացած դեսպանական գիրս իրեն ցոյց տալով, ըսի թէ հագիւ այժմ կարող կ'ըլլամ Փարիզ մեկնելու, ուստի կը խնդրէի որ վսեմաշուք դեսպանը բարի ըլլար զիս ու իմ ընկերս Ֆրանսայի Արտաքին գործերու նախարարին հոգածութեանը յանձնարարել մասնաւոր գրութեամբ:

Մ. կ. տը Գութուլի ինձ լսելէն ու դեսպանական գիրն ալ կարդալէ յետոյ, խոստացաւ տեսնուիլ դեսպանին հետ ու արդիւնքը ինձ հաղորդել:

Քանի մը օր վերջ Մ. տը Գութուլի իր 1879 Սեպտեմբեր 22 թուակիր նամակովը, զոր ցարդ կը պահեմ, կը գրէր ինձ հետեւեալը, եւ սիրտս լեցուց անպատում ուրախութեամբ:

⁂

Thérapia, 22 septembre 1879

«Monsieur,

«L'ambassadeur continue de s'occuper de votre affaire et vous receverez prochainement la lettre dont vous avez besoin pour obtenir sûrement à Paris ce que vous désirez pour vous et pour votre ami. Je vous écrirai dans le courant de la semaine pour vous prier de passer à l'ambassade.

Recevez l'assurance de ma considération très distinguée.

G. de Coutouly
2ème secrétaire»

(Շար. 130)

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ – 50 »

(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ « Յ Ա Ռ Ա Ջ » ի:

Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS

AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE

MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS

Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2007
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
լաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998 dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au 15 janvier :
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

■

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
R E C R U T E
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- Assistants sanitaires

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
Date limite pour le séjour d'hiver : **15 janvier.**
pour les séjours d'été : 31 janvier

(Շար. Ա. էջէն)

ներով: Նիւթին առընչութեամբ Սթալոն պատումին ամփոփումն ալ ընելով ըսած է թէ քաղաքական առումով աղմուկ յարուցանելու կոչուած գործ մը կ'ըլլայ այդ ֆիլմը. «Թուրքերը 90 տարիէ ի վեր կը սպաննեն այս նիւթը» չեշտած է ան: Լուրը հաղորդելով Թրքական թերթեր կը յիշեն թէ Վէրֆէլի վէպը 1930ական տարիներու վերջաւորութեան ֆիլմի վերածելու Մէթրօ-Կոլտուին-Մայէր ընկերութեան ծրագիրը Թրքական ջանքերով ձախողած էր:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre** à 14 h et à 17h, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

•Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
•Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'**«Arménie mon Amie»**, Année de l'Arménie en France.

□

Լ Ի Ո Ն

Ա Մ Ա Ն Ո Ր

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Նովօթէլ Պրոնի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամ 20.30էն սկսեալ, մասնակցութեամբ ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբի, ի մասնաւորի ջութակահար Վարոյի:

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20էն առաջ:

Մասնակցութիւն՝ 100 Եւրօ:

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ:

Տոմսակներու համար դիմել.-
- Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան
- Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04.78.45.17.55 / 04.72.37.61.57

□

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.-

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
- Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 *թիւով, կամ*
- Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 *թիւով:*

□

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօնն է Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ա. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 10.15*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 11*ին*:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ
Պատարագ՝ *ժամը* 11*ին*:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- ▶ *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- ▶ *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 95 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21
JEUDI
21 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1,20€

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·603 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·603

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԵՆ ԵՂԵՐ…

Որքան ալ մարդ լաւ ճանչնայ կարծէ թրքական մտայնութիւնը, չի կրնար երեւակայել թէ հայկականին խուճապը ի՛նչ կացութիւններ կրնայ ստեղծել այդ շրջանակին մէջ: Ուրացումը, ժխտումը, անոնց ամէնէն անտրամաբանական արտայայտութիւններով, այլեւս նորութիւն չունին: Թուրք պետական մարդիկը քայլ մը առաջ են գիտնական–միտնական ագգայնամոլ դասէն. առաջինները, ըսե՛նք որոշ համեմատութեամբ մը, կը խոստովանին 1915էն առաջ Օսմանեան կայսրութեան մէջ հայկական կարեւոր ներկայութիւնը, այդ թուականին Հայերը թիրախ առած «չատ տխուր պատահարներ»: Բայց յամառելով կը յամառին ցեղասպանութեան որակումը չտալու անոնց, քաջ գիտնալով որ այդ փուլէն անդին «տխուր պատահարները» կ'ելլեն զգացական, պատմական ոլորտէն ու ինքզինք կը պարտադրէ քաղաքական հարցը:

Իսկ այն լայնածիր հատուածը որ կը ջանայ տակաւին ուրացումով տեղ հասնիլ, յանգած է հանգրուանի մը որ կ'արձանագրուի ո՛չ պատմականին, ոչ ալ նոյնիսկ զգացականին գլուխներուն տակ, այլ՝ ծիծաղելիին:

Այս կացութեան նորագոյն փաստը տըւած է Էրզրումի համալսարանի աւանդական ձեռարուեստներու բաժնին փոխ նախագահը Թահսին Փարլաք. ան հետազօտեր է ու յայտնաբերեր որ արեւելեան Անատոլուի շատ մը եկեղեցիներ որոնց համար կ'ըսուի թէ Հայերու կամ Վրացիներու կը պատկանին, իրականութեան մէջ կը պատկանին Ղփչաղ Թուրքերու…

Այս գիտուն առաջնորդեր է նշուած շրջանի կարգ մը եկեղեցիներուն վրայի արձանագրութիւններուն, զարդանիշերուն նմանութիւնը միջին ասիական թըրքական զարդարանքներու եւ թրքական, ույկուրեան վիմագրութիւններու: Ղփչաղ Թուրքերը, ըստ Փարլաքի, 300 տարի ապրեր են «քրիստոնէական հաւատքով» ու կառուցեր է եկեղեցիներ: «Յետոյ երբ մահմետական դարձեր են, եկեղեցիներուն մէկ մասը մզկիթի վերածեր են, բայց կարեւոր թիւ մը եղածին պէս պահպաներ»: Կայ ազատարար յաւելեալ գօտի մըն ալ. «պնդումները հաստատող փաստաթուղթեր գտնուած են վրացական աղբիւրներէ»:

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Պատրիարքը հակազդելով Փարլաք գիտնականին այս հրաշապատումին, յայտարարած է Պատրիարքարանի «Լրաբեր» կայքէջէն. «Ագռաւներն իսկ կը ծիծաղին այս պնդումներուն: Մեր համալսարանները պէտք չէ այսքան ցած մակարդակի իյնան: Քիչ մնաց որ պնդեն թէ Անատոլուի մէջ Հայեր երբեք գոյութիւն չեն ունեցած, մինչդեռ անոնք առնուազն 2650 տարուան ներկայութիւն ունեցած են այդ հողերուն վրայ: Իր հատորներով ծանօթ մեծ գիտնական Մաղաքիա Պատրիարք Օրմանեանի (1896 – 1908) օրով ամբողջ Անատոլուէն շատ մանրամասն տուեալներ հաւաքուած են. ըստ անոր պատրաստած վիճակագրութիւններուն, Անատոլուի ու Թրակիայի մէջ 1·766·000 Հայ եկեղեցական հարկ կը վճարէր: 45 եպիսկոպոսութեան գօտիներուն մէջ 2·167 եկեղեցի եւ 155 վանք կար: Ասոնցմէ զատ երկրին մէջ կ'ապրէին 66 հազար կաթողիկէ, 39·900 բողոքական Հայեր: Ասոնք ժամանակին հըրատարակուած վիճակագրութիւններէ առնուած եւ արդէն պետական գրաքննութեան ենթարկուած տուեալներ են: Իսկ հարկահաւաք իշխանութիւններու սխալները շատ աննշան կ'ըլլան: Արեւելեան Անատոլուի եկեղեցիները հայկական են: Երկգլխանի արծիւ, արեւի մոթիֆները Հայերու կողմէ այսօր եւս գործածուող խորհրդանշաններ են: Ճիշդ է որ Ղփչաղ Թուրքերը քրիստոնեայ էին: Ճիշդ է նաեւ որ Հայերը որոշ շրջաններու, յատկապէս Ղրիմի մէջ, ղփչաղերէն կը խօսէին: Ոչ թուրք ցեղախումբերէ Հայերն են որ թրքերէնի բոլոր բարբառներուն նկատմամբ մեծագոյն հետաքրքրութիւնը ցոյց տուած են: Ճիշդ է տակաւին որ բացի իրենց կրօնքէն, աւանդութիւններով ու բարքերով Թուրքերու ամէնէն աւելի նըմանող ժողովուրդն ալ Հայերն են: ԺԹ. դարու արեւմուտքցի բազմաթիւ ճանապարհորդներ հաստատած են այս պարագան: Հայերը քրիստոնէութիւնը պաշտօնապէս ընդունած են 301ին: Ղփչաղ Թուրքերը Սեւ ծովու արեւելեան շրջանը հաստատուած են ԺԳ. դարուն: Հետեւաբար, այս տեսակի պնդումներ մեր կարծիքով վերջին ծայր անյարիր են իրականութեան»:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱԶԱՅԻ մէջ, Ֆաթահ եւ Համաս երկրորդ հրադադար մը ստորագրեցին Դեկտեմբեր 19ին, ինչ որ արգելք չեղաւ նոր բախումներու: Դեկտեմբեր 20ին երկու մեռեալ եւս կար եւ վեց վիրաւոր: Վարչապետը, որ Համասի կը պատկանի, ամբաստանած է նախագահ Ապպասը որ օժանդակած է կղզիացնելու համար իր կառավարութիւնը: Հանիյէ կը շեշտէ.– «Մեր ժամանումէն ի վեր կառավարութեան գլուխը, դէմ յանդիման ենք տընտեսական եւ փինանսական շրջափակումի մը եւ քաղաքական կղզիացման փորձերու»: Համասը կ'ըսէ թէ 10,20 տարուան հրադադարի մը պատրաստ է, եթէ Իսրայէլ քաշուի 1967էն ի վեր գրաւած պաղեստինեան հողամասերէն: Տեղւոյն վըրայ կացութիւնը ծանր է եւ Ապպասի կողմնակիցները կը բացագանչեն ծպտըւած համասականներուն՝ «Թող Աստուած հրկիզէ ձեզ»: Հիւանդանոցներու ստիպողական բաժանմունքներու պաշտօնէութիւնը, որ Փետրուարէն ի վեր աշխատավարձք չէ ստացած, կը խոստովանի որ ամէն անգամ որ վիրաւոր մը կը խնամէ վախի մէջ է:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ (Լիբիա) դատարանը մահուան դատապարտեց պուլկար հինգ հիւանդապահուհիները եւ պաղեստինցի բըժիշկը այն ամբաստանութեամբ, որ 1999ին սիտայի վիրիւսը ներարկած են Պենկազիի 426 մանուկներու, որոնցմէ 53ը մեռած են արդէն: Վրդովումը մեծ է Պուլկարիա եւ այլ երկիրներու մէջ, քանի ոչ մէկ փաստի վրայ հիմնուած է ամբաստանութիւնը եւ 2004 Մայիսին իսկ, երբ գնդակահարութեան դատապարտուած էին, ամէն կողմէ դիմումներ եւ բողոքներ եղան: 2006 Նոյեմբերին իսկ Նոպէլեան 114 դափնեկիրներ բաց նամակով մը դիմեցին Լիբիոյ ղեկավարին, որպէսզի նկատի առնէ գիտական փաստերը, որոնք կը հերքեն ամբաստանութիւնը: 2004ի վճիռէն ետք Գերագոյն Ատեանը ջնջած էր դատապարտումը եւ նոր դատ մը պահանջած էր: Փրոֆ. Մոնթանիէ, որ ներկայ եղած է դատավարութեան, չի ծածկեր իր վրդովումը: Ինք որ սիտայի վիրիւսին յայտնաբերումը ըրած է, կը հաստատէ որ մանուկներու վարակումը կանխած էր հիւանդապահուհիներու ներկայութիւնը: Հարկ եղած հետազօտութիւնները ըրած է, բայց չէ կրցած ճշդել թէ ինչպէս պատահած է այդ վարակումը: Զուրանար որ մաքրութեան ծանր թերիներ կան խնդրոյ առարկայ հիւանդանոցներուն մէջ: Դատապարտեալները վերաքննութեան դիմած են:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ նախագահը հանդերձ ընտանեօք եռօրեայ պաշտօնական այցով Թուրքիա գացած է: Հանդիպումներու օրակարգը կազմուած է երկու երկիրներու քաղաքական կապերով, շրջանային զարգացման հարցերով, թրքական ընկերութիւններու Վրաստանի մէջ գործունէութեան հեռանկարներով, եւլն.:

ԻՐԱՔԻ մէջ կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ եւ Օգոստոսէն Նոյեմբեր, յարձակումները 22% յաւելում կրած են, բաղդատմամբ նախորդ երեք ամիսներուն, ըստ ԱՄՆ-ու Պաշտպանութեան նախարարութեան տեղեկագրին: Նոյն յաւելումը կը կրեն Միացեալ-Նահանգներու ծախքերը որ 110 միլիառ տոլարի պիտի հասնին 2007 տարուան համար: Դեկտ. 20ին, նոր անձնասպանական ոճրափորձ մը գործուած էր Պաղտատ, 11 մեռեալ կար, որոնց մէջ երեք ոստիկան եւ մանաւանդ ուսանողներ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ընդդիմութիւնը յայտարարած է Դեկտեմբեր 18ին, որ այլեւս նախապատուութիւն կու տայ փոխանցման շրջանի կառավարութեան մը, որպէսզի ան պատրաստէ ընտրական նոր օրէնք մը եւ կազմակերպէ երեսփոխանական կանխահաս ընտրութիւններ: Այս պահանջը կը կանխէր Արաբական Լիկայի ընդհանուր քարտուղար Ամր Մուսայի ժամանումը: Ընդդիմութեան անդամներէն մէկը՝ նախկին նախարար եւ երեսփոխան Ս. Ֆրանժիէ յայտարարած է որ ընդդիմութեան բողոքներու «մագլցում» մը պիտի ըլլայ տարեգլուխէն անմիջապէս յետոյ, Ցունուարի սկիզբը: Հեզպոլլայի հեռատեսիլի կայանին տուած հարցազրոյցի մը ընթացքին, ոգեկոչած է նոյնիսկ քաղաքացիական անհնազանդութեան կոչի մը կարելիութիւնը:

ՔՈՖԻ ԱՆԱՆ մամուլի վերջին ասուլիս մը տուած է Դեկտեմբեր 19ին եւ չէ ծածկած իր մտահոգութիւնները ապագայի համար, բայց նաեւ անցեալի իր ցաւերը: Ինչ կը վերաբերի ապագային, կ'ուզէ որ ժամ առաջ լուծում մը գտնըւի պարսկական հիւլէական տագնապին համար, որովհետեւ զինուորական միջամըտութիւն մը աղէտալի կ'ըլլար: Անցեալին համար ալ, կը ցաւի որ Տարֆուրի համար աւելի շուտ չէ կրցած միջամըտել:

ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ չկրցաւ իր ապագան վըճռել Դեկտ. 19ին, երբ աշխատաւորները իրենց քուէարկութեամբ չկրցան մեծամասնութիւն մը ապահովել կանոնագրին փոփոխութեան համար: Այդ մեծամասնութիւնը անհրաժեշտ էր, որպէսզի գլխաւոր բաժնետէրը՝ Է. տը Ռոչիլտ ներդրում մը ընէ: Փոփոխութիւնը հիմնուած էր վէթոյի իրաւունքին ջնջումին վրայ: Քուէարկութիւնը 19 թեր, 19 դէմ եւ մէկ սպիտակ քուէ տուաւ, որպէս արդիւնք, վարչականներու մօտ. պատրաստողներու խումբին մէջ 25 քուէարկողները իրենց վէթօն դրին, իսկ լրագրողներու մէջ 193 հոգիի վրայ 117 քուէարկող այո՛ պատասխանեցին: Անհրաժեշտ էր որ մեծամասնութիւն գոյանայ երկու խումբերու մէջ, որոնց կարգին խմբագիրներու խումբը: Երկրորդ ժողովի մը թուականը պիտի որոշուէր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱՐԱՐ Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒԵՓԱԿԸ

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան հարցազրոյցով մը անդրադարձած է Հայաստանի կարեւոր հարցերուն. Ղարաբաղի հարցին մասին ըսած է թէ 2007ը ընտրութիւններու նախօրեակի տարի ըլլալով հաւանական է որ բանակցութիւնները աւելի ցանցառ ըլլան. Այսուհանդերձ, շեշտած է թէ Ղարաբաղի հարցը ո՛չ իշխանութեան ո՛չ ալ ընդդիմութեան կողմէ պէտք է շահարկումի նիւթ ըլլայ: Ինչ կը վերաբերի ԼՂՀ Սահմանադրական հանրաքուէին, լաւ կ'ըլլար որ Ատրպէյճան ընդունէր զայն, բայց Վ. Օսկանեան համոզուած է որ որոշ ժամանակ ետք ան կ'ընդունուի որպէս փաստ ու որքան ամուր ըլլան Ղարաբաղի իրաւական, սահմանադրական հիմերը, այնքան դիւրին կ'ըլլայ հասնիլ փոխ զիջումներով լուծումի մը:

Վրաստանի հետ յարաբերութիւններու մասին նախարարը ըսած է թէ անոնք ռազմավարական բնոյթի են, որովհետեւ այդ երկրէն կ'անցնի Հայաստան կազ հասցնող խողովակաշարը, բեռները այդ ճամբով կը հասնին, եւլն.:

Եւրոպական Միութեան հետ գործակցութիւնը կ'ընթանայ երկու ուղղութեամբ. մէկ կողմէ Միութեան ու Յանձնաժողովին հետ, միւս կողմէ՝ անդամ երկիրներու հետ գործակցութեամբ:

Վ. Օսկանեան յատուկ կարեւորութեամբ անդրադարձած է Ջուղայի խաչքարերուն քանդումին. ըսած է. «Ցուշարձանների խնդիրը, դրա հրապարակայնացումը, դատապարտման հետապնդումը լինելու է մեր արտաքին քաղաքականութեան օրակարգում»: Ստրազպուրկի մէջ այդ քանդումին նիւթով կազմակերպըւած ցուցահանդէսը պիտի կրկնուի աշխարհի զանազան մայրաքաղաքներուն մէջ: Ջուղայի հարցը, ըստ նախարարին, կ'առնչուի Ղարաբաղի ալ, ըլլալով հայութեան ապահովութեան եւ փոխադարձ վստահութեան խնդիր. «Առանց այս հարցին պատշաճ ուշադրութիւն տալու, առանց յստակ դատապարտումների, լրացուցիչ բարդութիւններ են լինելու հէնց Ղարաբաղի հոլովոյթում» ըսած է ան:

Պատասխանելով իր քաղաքական ասպարէզին մասին հարցումներու, Վ. Օսկանեան ըսած է. «Ո՛չ յոգնել եմ, ոչ էլ ուզում եմ քաղաքականութիւնից դուրս գալ: Կարծում եմ որ ես անելիքներ ունեմ Հայաստանում: Կը փորձեմ մնալ քաղաքականութեան մէջ, որովհետեւ երբեմն ցանկութիւնը եւ իրականութիւնը չեն համապատասխանում: Քաղաքականութեան մէջ մնալն ու իմ ցանկութիւնը ինչպիսի դրսեւորումներ կ'ունենան, ցոյց կը տայ ժամանակը»:

***

ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Դեկտեմբեր 18ին հայեւատրպէյճանական սահմանի Իջեւանի դիրքերուն վրայ ատրպէյճանական կողմէն արձակուած գընդակէ մը մահացած է սպայ Ռուբէն Թամրազեանը: 39 տարեկան զինուորականը վիրաւորուած է կուրծքէն եւ տեղւոյն վրայ մահացած:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՍՐԲՈՑ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Ամերիկահայ ամէնօրեայ վարժարաններու հիմնադրութեան եւ անոնց զարգացման պատմութեան նուիրուած ուսումնասիրութեան ծիրին մէջ նշած էի թէ Ամերիկայի առաջին ամէնօրեայ հայկական դպրոցը հիմնուած է Լոս Անճըլըսի մէջ՝ 1964ին, Սրբոց Նահատակաց ազգային վարժարան, որուն կը յաջորդէր՝ տարի մը ետք, Մեսրոպեան ազգային վարժարանը։

Արեւմտեան այս ափին մէջ ծայր առած այս շարժումէն քաջալերուած, 1966ին, Նիւ Եորքի Պէյսայտ հրջանի Սրբոց Նահատակաց եկեղեցւոյ խումբ մը ծխականներ, հոգեւոր հովիւ Վարդան Քհնյ. Մկրեանի նեցուկով, իրի կը հաւաքուէին հայկական ամէնօրեայ վարժարան մը հիմնելու մտայղացումով։ Մինչ այդ, եկեղեցւոյ կից շէնքին դասարանները կը գործածուէին կիրակնօրեայ դպրոցի աշակերտներուն համար, իսկ շաբթուան մնացեալ օրերը սենեակները պարապ կը մնային։ Յետ խորհրդակցութեան, որոշում կը տրուի հիմնել ամէնօրեայ մանկամսուր մը, մանուկներուն սորվեցնելու համար հայերէն լեզու, պատմութիւն եւ մշակոյթ։

Կարճ ժամանակ ետք, եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ կը կազմուի յանձնախումբ մը ուսումնասիրելու համար կրթական, վարչական եւ տնտեսական հարցերը, լրացնելու համար Նիւ Եորք նահանգի կրթական հիմնարկութեան պայմանները մանկամսուր եւ մանկապարտէզ բանալու։ Պայմանները կ՚ընդգրկէին դասարանային յարմարութիւններ եւ սարքաւորումներ, որակեալ անձնակազմ, ուսումնական համարժէք ծրագիր, առողջ եւ ապահով միջավայր եւ բացօթեայ խաղավայր։ Պետական օրինականացում ստանալու համար անհրաժեշտ էր նուազագոյնը ունենալ 8 աշակերտ։

Օրինական բոլոր պայմանները լրացնելով, Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ մանկամսուրը իր դռները կը բանայ 1967 Հոկտ. 16ին, 8 աշակերտներով, «Հայ պարտէզ» անունով։ Առաջին իսկ օրէն, դպրոցին պատասխանատուներուն նպատակը կ՚ըլլայ մանկամսուրը հետզհետէ վերածել մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ ինչու չէ՝ միջնակարգի։ 1967էն 1976, յանձնախումբի իրերայաջորդ անդամներ, ուսուցիչներ, ծնողքներ եւ կամաւորներ, ղեկավարութեամբ Վարդան Քհնյ. Մկրեանի, ապա՝ Գառնիկ Քհնյ. Հալաճեանի, ոգի ի բուին կ՚աշխատին մանկամսուրի կեանքը ամուր հիմերու վրայ դնելու։

1972ին մանկամսուրի աշակերտներու թիւը աւելցած ըլլալով հայ եւ ոչ հայ մանուկներով, կը բացուի մանկապարտէզի բաժինը, ձեռամբ Թորգոմ Արք. Մանուկեանի։

ՍՐԲՈՑ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Սրբոց Նահատակաց Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Գառնիկ Քհնյ. Հալաճեանի անխոնջ ջանքերը, Սուրէն Ալալեմճեանի եւ Ռոպըրթ Ժամագործեանի բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը, Հ.Բ.Ը.Միութեան կողմէ դրամական յանձնառութիւնը, ինչպէս նաեւ մանկամսուրի եւ մանկապարտէզի ընթացիկ ծախքերու մատակարարումը եկեղեցւոյ կողմէ (մինչեւ 1979 թուականը, որմէ ետք դպրոցը վերադարձուցած է բոլոր գումարները), կը խրախուսեն դպրոցին պատասխանատուները առնելու յանդուգն քայլը՝ բանալու համար Նիւ Եորքի մէջ հայկական ամէնօրեայ առաջին վարժարանը։

Այսպէս, 1976ին, «Հայ պարտէզ» մանկամսուր-մանկապարտէզի կողքին կ՚աւելնայ նախակրթարանի առաջին դասարանը եւ հաստատութիւնը կը կոչուի Սրբոց Նահատակաց հայկական ամէնօրեայ վարժարան։ Այնուհետեւ, իւրաքանչիւր տարի կարգերու յաւելումով դըպրոցը կը դառնայ լրիւ նախակրթարան եւ 1982ին կուտայ իր անդրանիկ հունձքը։

Վարժարանը կը վայելէ Միացեալ Նահանգներու արեւելեան թեմի (էջմիածնական) Առաջնորդարանի հովանաւորութիւնը եւ կը գործածէ Սրբոց Նահատակաց եկեղեցւոյ կից շէնքն ու յարմարութիւնները, փոխարէնը մասնակցելով կարգ մը ծախքերու։ Առաջնորդարանը եւ եկեղեցին օրինական եւ դատական հարցերէ զերծ պահելու համար, վարժարանին ղեկավարութիւնը կազմած է ընկերակցութիւն մը, իբրեւ ոչ շահաբեր հաստատութիւն, վաւերացուած՝ պետութեան կողմէ, իր յատուկ կանոնագրութեամբ։

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանի պիւտճէի ապահովման մարզին մէջ իր կարեւոր դերը ունի Հայ եկեղեցւոյ հիմնադրամը, որուն եկամուտներէն կ՚օգտուի դպրոցը, իր ծախքերը հոգալու եւ յարմարութիւնները բարելաւելու եւ ընդարձակելու համար։ Ամերիկահայ ծանօթ գործարար Տատուր Տատուրեան, Հայ եկեղեցւոյ, Հայ դպրոցի եւ հայկական մշակոյթի կարեւոր դերին նկատմամբ իր տածած հաւատքին իբրեւ գործնական արտայայտութիւն, 1979ին կը հիմնէ Փոխատուութեան եւ Շնորհի հիմնադրամ մը՝ Հայ եկեղեցւոյ հիմնադրամի ծիրին մէջ, սատարելու համար Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանի զարգացման եւ ընդարձակման։ Բարեկամներ, քաջալերուած՝ Տատուր Տատուրեանի այս քայլէն, յաջորդաբար իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն հիմնադրամի բարգաւաճման, ուրիշներ՝ իրենց հարազատներու յիշատակին նուէրներ կու տան հիմնադրամին։ Բացի Տատուր Տատուրեանի յատկացուած 225 հազար տոլարէն, մեծագումար նուէրներով մասնակցած են Կիւլպապի Կիւլպէնկեան հիմնադրամը (152 հազար), Ռոպըրթ եւ Պարպարա Փիթըրզ (80 հազար), Սուրէն Ֆէսճեան (50 հազար), Ճորճ Պաշեան (31 հազար) եւ շուրջ 80 տարբեր բարերարներ նուիրելով հազարէն 15 հազար տոլարի գումարներ։

Այս բոլորին մէջ յատկանշական եւ յիշատակելի է ամերիկացի Հըրեայի մը՝ Ըրուին Ուէյն Ուրանի նուիրատուութիւնը յիշեալ հիմնադրամին։ Արդարեւ Ուրանի մայրը, իր մահէն առաջ ըսած է իր զաւկին. «Ըրուին, լաւագոյն բանը որ կրնաս ընել կեանքիդ մէջ, մարդոց օգնելն է»։ Եւ ահա, 1996 Յունիս 14ին, Ուրան ներկայ կ՚ըլլայ Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսին եւ մէկ միլիոն տոլարի հիմնադրամ մը կը հաստատէ ի յիշատակ իր ծնողաց՝ Արթուրի եւ Ռոզի։ Հիմնադրամին տոկոսները կը յատկացուին դպրոցին։ Հարկ է նշել, որ Ուրանը դպրոցին մօտեցնողը եղած է իր հաշուապահը, խորհրդատուն եւ բարեկամը՝ Ջարլ Դաւիթեան։

Ահա այսպէս, ծրագրուած, կազմակերպուած եւ հետեւողական աշխատանքի իբրեւ արդիւնք, Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանը այսօր ունի շուրջ 2 միլիոն տոլարի հիմնադրամ մը ի նպաստ դպրոցի զարգացման։

ԾՆՈՂԱ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

«Հայ պարտէզ» մանկամսուր - մանկապարտէզը 1976ին Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ նախակրթարանի վերածելէ ետք, վարժարանին հոգաբարձութիւնը կ՚որոշէ կեանքի կոչել Ծնողա-Ուսուցչական մարմին մը, սերտացնելու համար տուն-դպրոց յարաբերութիւնները։ Մարմինը ձեռնարկներու կազմակերպումով, դրամահաւաքներով ոչ միայն նիւթական կարեւոր նպաստ մը կ՚ապահովէ վարժարանին, այլեւ կրթական, դաստիարակչական, ընկերային եւ առողջապահական այլազան նիւթերու շուրջ դասախօսութիւններու եւ հանդիպումներու կազմակերպութեամբ աշխոյժ գործունէութիւն կը ծաւալէ դպրոցին մէջ։

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ նախակրթարանի հոգաբարձութեան երազը եղած է ընդարձակել դպրոցը, զայն վերածելու համար միջնակարգ եւ երկրորդական կրթական հաստատութեան։ Առ այդ, կազմուած է Շինարարութեան յանձնախումբ մը որ 1982-84 տարիներուն կազմակերպած դրամահաւաքներու շնորհիւ կրցած է շօշափելի գումարներ ապահովել, անոնցմով ընդարձակելով նախակրթարանի յարմարութիւնները եւ օժտելով անհրաժեշտ սարքաւորումներով։ Իսկ դպրոցը միջնակարգի եւ երկրորդականի վերածելու երազը կը մնայ միշտ օրակարգի վրայ։ Ներկայիս կայ ծրագիր մը եկեղեցւոյ կից մէկ-երկու տուներ (եկեղեցապատկան) քանդելով, շէնք մը կառուցանել դպրոցը վերածելու միջնակարգի (7րդ եւ 8րդ դասարաններով)։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՓԻՆՈՇԷԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

Արիէլ Տորֆման չիլիցի գրող մըն է. Փինոշէի մահը անտարբեր չէ ձգած զինքը։ Այդ մահով սփոփուած ըլլալով հանդերձ, հարց կու տայ թէ բռնատէրը մեռած ըլլալով երկիրը իսկապէս փրկուա՞ծ է անոր թունաւոր ստուերէն։ Եւ կը շեշտէ թէ որպէսզի Չիլի վերջնականապէս այսահան ըլլայ, հարկ էր անոր դէմ գողութեան, ոճիրներու, չարչարանքի, առեւանգումներու ամբաստանութիւններով բացուած դատերը բոլորն ալ աւարտին հասցնել։ Պէտք էր որ ան պարտադրուէր իր զոհերուն պարագաներուն աչքերուն նայիլ, յետոյ մեռնէր առանձին եւ ոչ բնակչութեան մէկ երրորդին արցունքներով, ազգային սուգի պահանջով։ Պէտք չէր որ կառավարութիւնը ամօթալի որոշումը տար պաշտպանութեան նախարարին անոր յուղարկաւորութեան պաշտօնական ներկայութեան։

Այս բաներով հանդերձ չիլիցի գրողը կը զգայ թէ իր երկրին մէջ բան մը արմատապէս փոխուած է։ Նոյն զգացումը ունին հազարաւոր այն չիլիցիները որոնք ինքնեկ մըղումով մը նշեցին Փինոշէի մահը, որպէս թէ ան լուսաւորութեան ազդանշան մը ըլլար։ Սանթիակոյի փողոցներուն մէջ պարողներուն բերնէն ամէնէն աւելի լսուած բառը «ստուեր»ն էր. «Ստուերը չքացաւ» կ՚ըսէին այրեր, կիներ։ Ուրիշներ կը գոչէին. «ստուերը չկա՛յ այլեւս. Փինոշէի ստուերը անհետացաւ մեր վրայէն»։ Այնպէս էր որ Չիլին մաքրուած էր պատուհասի մը հազարաւոր դեւերէն. վերջ գտած էր վախը, գիշերուան մէջ հնդացող ուղղաթիռներու աղմուկը։ Սրբուած էր աղտոտ, անմաքուր ստուերը։ Այդ բազմութիւններուն համար բան մը վերջնականապէս խորտակուած էր երբ Փինոշէի անգութ ու անկարեկիր սիրտը կանգ առաւ տրոփելէ։ Անոնք իրենց ամբողջ կեանքը անցուցած էին երեւակայելով այն պահը երբ խաւարը պիտի հեռանար, երբ երկիրը պիտի մաքրուէր։ Երազած էին այն պահը երբ այլեւս պիտի չկարենային ամբաստանել բռնատէրը տխրեցնող, զայրացնող, անյաջող բոլոր անցքերուն համար։

«Իսկապէս մեռա՞ծ է զօրավարը։ Օր մը այլեւս ան պիտի դադրի՞ ազգային կեանքի հիւանդ մեր հայելիները պղծելէ։ Պիտի դադրի՞նք օր մը բաժան-բաժան երկիր մը ըլլալէ։ Եօթը ամսու յղի երիտասարդ այն մայրը իրաւունք ունէ՞ր երբ յորդող խանդավառութեամբ Սանթիակոյի կեդրոնը կ՚աղաղակէր թէ հիմա այլեւս ամէն բան տարբեր պիտի ըլլար, քանի որ իր զաւակը պիտի ծնէր առանց Փինոշէի Չիլիի մը մէջ» հարց կու տայ Տորֆման։ Ու կ՚եզրակացնէ. «Այս երկրին իր հարազատ ոգին վերադառնելու պայքարը տակաւին նոր կը սկսի»։

ՔԱՂՀԱՆ

Livres reçus

CAUCASE DU SUD
LA NOUVELLE GUERRE FROIDE
Arménie, Azerbaïdjan, Géorgie

Gaïdz MINASSIAN

Editions Autrement Frontières
Paris 2007

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդարանը քանի մը տարիներէ ի վեր աւանդութիւն դարձուցած է ամէն տարի կազմակերպել հայկական մշակոյթի շաբաթներ: Այս տարուան հանդիսութիւնները սկսան Նոյեմբեր 6ին, Քէօլնի Տոմ Ֆորում կոչուած հաստատութեան մէջ, կաթողիկէ մայր տաճարին ճիշդ դիմացը:

Հայ մշակոյթի ի նպաստ կազմակերպուած ծրագրերուն առաջինն էր «Հայաստանի Գարունը» անուն ժապաւէնին ցուցադրութիւնը: Ժապաւէնը կը ներկայացնէ Հայաստանի ներկան, ինչպէս նաեւ պատմութիւնը հաներձ ցեղասպանութեան բաժինով եւ պատրաստուած է Հայ-Գերմանական Բարեկամութեան Միութեան նախագահուհի Էվլինա Բայթի ու գերմանական հեռատեսիլի առաջին, երկրորդ եւ ԱՐԹԷ յայտագրերու լուսանկարիչ Վիլֆրիտ Քաուլթէի նախաձեռնութեամբ:

Հայկական Շաբաթներու բացումը կատարեց Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդ Գարեգին Արք. Պեքճեան ծանրանալով մշակոյթին դերին վրայ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ, որ կերտէ անոր նկարագրին ու կեանքի ընթացքը:

Ժապաւէնի ցուցադրութեան ներկայ էին հայ ու գերմանացիներէ բաղկացեալ հոծ բազմութիւն մը, որ ցուցադրութեան աւարտին նոյն սրահին մէջ հիւրասիրուեցաւ թեթեւ ուտելիքներով, որու ընթացքին իրարու հետ զրուցելու եւ ծանօթանալու առիթն ունենալով:

***

Նոյեմբեր 15–17 թուականներու միջեւ Պէրլին պաշտօնական այցելութիւն մը տուաւ ՀՀ նախագահ Ռոպէր Քոչարեան, որ պաշտօնական հանդիպումներ ունեցաւ Գերմանիոյ վարչապետուհիին, նախագահին եւ այլ պետական մարմիններուն հետ:

Այս առթիւ Թեմիս Առաջնորդը՝ Գարեգին Արքեպիսկոպոս իր հետն ունենալով Սերովբէ Վրդ. Իսախանեանն ու Խաչատուր Աբղ. Կընեազեանը, ինչպէս նաեւ Պէրլինի Հայ եկեղեցական Համայնքի վարչութիւնը՝ գլխաւորութեամբ ատենապետուհի Տիկին Սոնա Այրէ-րի Նոյեմբեր 15ի երեկոյեան դրօշի օրհնութիւն կատարեց ՀՀ Գերմանիոյ նոր դեսպանատան: Արարողութեան աւարտին ՀՀ Արտաքին Գործոց նախարար Վարդան Օսկանեանն ու դեսպանուհի Տիկին Կարինէ Ղազինեան միասնաբար ձողին վրայ բարձրացուցին օրհնուած դրօշակը:

***

Նոյեմբեր 18ին Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդութեան կազմակերպած Հայկական Մշակոյթի Շաբաթներու շրջագծին մէջ, Մարսէյլի Գեղամ համոյթը խնկական երաժշտական խնճոյք մը սարքեց, Տոմ Ֆորումի սրահը բերնէ բերան լեցուցած ներկաներուն: Շուրջ երկու ժամ տեւողութեամբ Մարի Խոժէնի Նշանեան, Նուպար Տէր Մինասեան եւ Կարօ Տէրտէրեան հայկական աւանդական եւ ժամանակակից երաժշտութեան նմոյշները երգեցողութեամբ մեկնաբանեցին, նոյնպէս հայկական երաժշտական գործիքներու ընկերակցութեամբ: Համոյթի անդամները երկար ատեն ոտքի ծափահարուեցան ներկաներու կողմէ:

Գեղամ Համոյթը յաջորդ օր նոյն ելոյթը ունեցաւ Ֆրանքֆուրթի մէջ, Հէսէնի Հայ համայնքի նախաձեռնութեամբ:

***

Նոյեմբեր 19ին Նոյվիտի Հայ համայնքը իր հիմնադրութեան 25 ամեակը նշեց արարողութեամբ եւ ԼՈՅՍ աղջկանց երգչախումբի համերգով:

Սուրբ Պօնիֆացիուս եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած հանդիսութիւններուն ներկայ էին Նոյվիտի գլխաւոր քաղաքապետ Նիքոլաուս Ռոթ, Միջեկեղեցական Խորհուրդի ատենապետ Պատուելի Վէրնէր Զուբ, քաղաքապետարանի վարչական խորհուրդի անդամներ, կուսակցութիւններու, տարածաշրջանի կառավարական մարմիններու, քոյր եկեղեցիներու եւ եկեղեցական, մշակութային, ընկերային մարմիններու ու մամլոյ ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ հայ ու գերմանացի հոծ բազմութիւն մը:

Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանեց իրաւագէտ Նորայր Պօյաճեան, որ ներկաները ողջունեց յանուն համայնքի վարչութեան: Քաղաքապետը իր շնորհաւորական խօսքին մէջ նշեց իր ուրախութիւնն ու հպարտութիւնը, որ Գերմանիոյ 14 Հայ համայնքներէն մին կը գտնուի Նոյվիտ եւ իր աշխոյժ մասնակցութիւնը կը բերէ քաղաքի եկեղեցական եւ մշակութային ծրագիրներուն: Ան յայտնեց, որ Նոյվիտի Հայ համայնքի գոյութիւնը հարստութիւն մըն է 350ամեայ քաղաքին համար եւ մաղթեց, որ յաջորդ տարիներուն ալ աւելի արդիւնաբեր յարաբերութիւններ Հայ համայնքի եւ քաղաքապետութեան միջեւ:

Պատուելի Վէրնէր Զուբ եւս շնորհաւորեց համայնքին 25ամեակը: Ան ընդգծելով Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ պատմական տեղը քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ, ուրախութիւն յայտնեց, որ փոքր բայց կենդանի համայնք մը կը գտնուի Նոյվիտ:

Վերջին խօսքը տրուած էր Ս. Պօնիֆացիուս եկեղեցւոյ հովիւ Նորպէրթ Քօհնսին: Վարդապետը ուրախութիւն յայտնեց, որ Նոյվիտի համայնքը իր հիմնադրութենէն ի վեր, մի քանի ընդմիջումներով հանդերձ որպէս հիւր իր կրօնական եւ համայնքային կեանքը կապած է Ս. Պօնիֆացիուս եկեղեցւոյ հետ: Ան շնորհաւորելով Հայ համայնքի 25ամեակը, նուիրեց հսկայ մոմ մը, գեղեցիկ կերպով զարդարուած եւ մակագրուած օրուայ յիշատակին համեմատ, իբրեւ նշան երկու համայնքներու սերտ եւ բարեկամական յարաբերութեան:

Ապա տեղի ունեցաւ «Լոյս» համոյթի փայլուն ելոյթը, բաղկացած եկեղեցական եւ աշխարհիկ երգերէ: Համերգէն յետոյ տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը համայնքի սրահին մէջ:

***

Նոյն Նոյեմբեր 19ին Պոխում Լինտընի մէջ գտնուող Ս. Քրիստոս գերմանական աւետարանական եկեղեցւոյ դրան առջեւ զետեղուեցաւ ու բացումը կատարուեցաւ յուշարձանի մը, որ պատրաստուած էր Հայաստանի մէջ, ծանօթ արուեստագէտ քանդակագործ Ալպէր Վարդանեանի կողմէ: Յուշարձանի բացման ներկայ էին բացի տեղւոյն եկեղեցական դասէն ու հաւատացեալներէն, նաեւ քաղաքապետն ու պետական տարբեր պաշտօնեաներ: Իսկ Հայ եկեղեցին եւս հրաւիրուած ըլլալով հանդերձ, նոյն օրը եկեղեցական դասը տարբեր Հայ համայնքներուն մէջ պաշտօններ ունեցած ըլլալով չէր կրցած մասնակցիլ: Փոխարէն Առաջնորդին ուղարկած շնորհաւորական եւ օրհնութեան գիրը կարդացուեցաւ:

Խնդրոյ առարկայ յուշարձանը պատրաստուած է անագապղինձէ (պրոնզ), ունի շուրջ երկու մեթր բարձրութիւն եւ կը կշռէ մէկ թոնէն աւելի: Ան կը ներկայացնէ տարբեր դարերու ընթացքին յայտնըւած աշխարհի քաղաքակրթութիւնները, որոնք տարբեր պատճառներով կրած են մարդկային հարուածները: Բայց հակառակ բոլոր անպատեհութեանց, կայ նոր յայտնուելիք քաղաքակրթութեան լոյսը, որ կը տեսնուի յուշարձանին վրայ զետեղուած փայլուն շըրջանակով:

Մօտաւորապէս այս գաղափարով յուշարձանի մը պատրաստութիւնը յանձնարարուած է բարեբարութեամբ նոյն եկեղեցւոյ հաւատացեալներէն մէկուն կողմէ, որ վերապրած էր անցեալ դարու զոյգ համաշխարհային պատերազմները:

***

Առաջնորդը ու Պէրլինի Հայ եկեղեցական համայնքի վարչութեան անդամները Նոյեմբեր 23ին ներկայ գտնուեցան Արցախի Ժողովուրդի Բարեկամներու միութեան թատերական մէկ ելոյթին:

Խաղը կը կոչուէր «Վերջին մըտածումի հէքեաթը», որ գրի առնըւած է Էտկար Հիլզընրաթի կողմէ: Որպէս գիրք հրատարակուած այս խաղը մեզ կ'առաջնորդէ հայ ժողովուրդի ապրելակերպին ու կործանման հետքերուն, եւ կովկասեան այս ժողովուրդի սրտի խորքերուն եւ զգացումներուն:

***

Գերմանահայոց Առաջնորդութեան «Մշակոյթի շաբաթներ»ու ծիրէն ներս Նոյեմբեր 24ին դարձեալ Տոմ Ֆորումի սրահին մէջ «Հին հեռաւոր Եւրոպայի մէջ» խորագրով գրական երեկոյթ մը կազմակերպուած էր: Երեկոյթի ընթացքին հայ արձակն ու չափածոն իւրայատուկ կերպով կ'ուղեկցէին Հայոց պատմութեան: Ձեռնարկը պատեհ առիթ մը հանդիսացաւ Րաֆֆի Քանդեանին ծաղկաքաղ մը ներկայացնելու: Հայերէնի հնչիւններուն միացան նաեւ դուդուկի հնչիւնները: Գրական այս երեկոյթին ողջոյնի խօսք արտասանեցին Սերովբէ Օտապաշեանն ու Ծորճօ Պավայը:

***

Համպուրկի Լուտերական Բողոքական եկեղեցւոյ նախաձեռնութեամբ Նոյեմբեր ամսու երեք շաբաթները նուիրուած էին Միջին Արեւելքի, բայց գերմանաբնակ տարբեր էթնիք ու կրօնական համայնքներուն, որոնք այս ժամանակամիջոցին իրենց մշակութային ծրագրերով ելոյթներ ունեցան:

Այս ծրագրին մաս կազմող բաժին մը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 24ին, Ղպտի եկեղեցւոյ մէջ, ուր Հայ եկեղեցւոյ կողմէ մշակուած գիշերային ժամերգութիւն մը տեղի ունեցաւ: Արարողութիւնը կատարուեցաւ Առաջնորդ Գարեգին Արք. Պեքճեանի նախագահութեամբ, որուն հետ մասնակից էին՝ շրջանի հովիւ Խաչատուր Աբղ. Կնեազեան, Ղպտի եկեղեցւոյ առաջնորդ Ամպա Տամեան ու Եթովպական եկեղեցւոյ առաջնորդ Մէրավի Քհնյ. Թէպէկէ: Իսկ Ասորի Ուղղափառ եկեղեցին մասնակցած էր իր երգչախումբով: Արարողութիւնը Միջին Արեւելքի համար խաղաղութեան աղօթքի բնոյթը կը կրէր, որ իրագործուեցաւ հայերէն ու գերմաներէն լեզուներով, բոլոր եկեղեցականներու մասնակցութեամբ ու միջեկեղեցական հանգամանքով:

Իսկ յիշեալ մշակոյթի շաբաթները կը հովանաւորուէին Համպուրկի մշակոյթի սենաթորուհիին եւ Եպիսկոպոսուհի Մարիա Եէփսընի կողմէ:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՔԷօլն

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Արդարեւ, մէկ շաբաթ յետոյ կը հրաւիրուէի Թարապիա ֆրանսական դեսպանատունը, եւ Մ. տը Գութուլի ինծ կը յանձնէր գեղեցիկ յանձնարարական մը 1879 Հոկտեմբեր 6 թուականը կրող եւ ստորագրուած դեսպան Պ. Ֆուրնիէէն:

Այս նամակը դեսպանը կ'ուղղէր Ֆրանսայի այդ տարուան Արտաքին գործերու նախարար, Մ. Ուատինկթոնին, եւ անոր պաշտպանութեանը մասնաւորապէս կը յանձնարարէր զիս եւ իմ սիրելի ընկերս Պ. Սարգիս Սէմէրճեանը, որ դժբախտաբար չկարողացաւ տեղէն շարժիլ, զի ծերունի մայր մը ունէր եւ եղբայր մը՝ կարօտ իր խնամքին:

Հիանալի գրուած մ'էր դեսպանին այդ նամակը որ ինծ համար պատմական է, եւ զոր խկոյն նստայ ընդօրինակել, եւ կը պահեմ թուղթերուս մէջ այդ օրուան ընդօրինակութիւնս: 63 տարուան հնութիւն մ'է այն. թուղթին գոյնը իսկ փոխուած, բայց գիրերս անվթար մնացած: Ձայն մեքենագրել տուի վերջերս, որպէս զի՝ «Անցուկը–Մոռցուկ»իս մէջ զետեղեմ: Ահա այն նոյնութեամբ:

***

Ambassade de France près la Porte Ottomane

Thérapia, le 6 octobre 1879 (Constantinople)

Monsieur le Ministre,

La présente lettre vous sera remise par deux jeunes Arméniens auxquels je m'intéresse : MM. Vahram TORKOMIAN et Serkis SEMERDJIAN, dont j'ai déjà eu l'honneur d'entretenir Votre Excellence l'année dernière, au mois de Juillet.

Il s'agissait d'obtenir pour eux l'autorisation de profiter gratuitement des cours de l'Ecole de Médecine de Paris, c'est-à-dire d'être exemptés de frais d'inscriptions nécessaires pour être admis aux examens.

Votre Excellence voulut bien parler de cette affaire à Mr. BAUDOUX, alors Ministre de l'Instruction Publique, et me faire part à la date du 28 août 1878, du succès de sa démarche.

Cependant MM. TORKOMIAN et SEMERDJIAN ne purent pas profiter tout de suite de la promesse de Mr. BAUDOUX. Ils ont été forcés d'ajourner jusqu'à ce jour leur départ pour Paris, de Constantinople.

J'ai l'honneur de les recommander personnellement à votre Excellence en la priant de bien vouloir les adresser à Monsieur le Ministre de l'Instruction Publique et solliciter de nouveau pour eux l'autorisation de prendre gratuitement leurs inscriptions à l'Ecole de Médecine de Paris.

Tous deux sont d'excellents sujets et m'ont présenté les meilleurs certificats. Votre Excellence m'obligera en prêtant son appui à ces jeunes représentants d'une nation qui ne perd pas une occasion de manifester ses sympathies pour la France.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma haute considération.

Signé Al. FOURNIER

Son Excellence
Monsieur WADDINGTON
Président du Conseil
Ministre des Affaires Etrangères
etc... etc... etc...
à Paris

(Շար. 131)

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօնն է Սրբոյն Ստեփանոսի Նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիոնի Սուրբ Ցակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Ցակոբ Եկեղեցւոյ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ա. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծննդի
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 10·15*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 11*ին*:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ
Պատարագ՝ *ժամը* 11*ին*:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Ecole «Khatchadour ABOVIAN» de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti — Veille de Noël Arménien
Fête des enfants de la Communauté

A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France

La Direction de l'Ecole «Khatchadour Abovian» et le Conseil de la Cathédrale organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70

Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ վարչութեան խորհուրդը, Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Վարչութեան խորհուրդը կը ծանուցանեն թէ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳՈՒՐԳԷՆ ԵՒ ԱՆԱՀԻՏ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ-Ի

մահուան առաջին տարելիցին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Դեկտեմբեր 24, առաւօտեան ժամը 10ին Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ:

Հանգուցեալներու յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement **pour 95 euros** (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «ASTRIG»

TALINE ET SON SPECTACLE

Dans le cadre de l'année de l'Arménie, la Section **«Astrig»** d'Arnouville-lès-Gonesse de CBAF, organise un spectacle chanté et dansé par **TALINE**, artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, qui va se produire pour la première fois en France.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée, le **Samedi 23 décembre à 14 h et à 17h**, à la Mairie du 9ème — Salle Rossini — 6 rue Drouot - Paris 9ème.

Attention : Les horaires seront impérativement respectés (fermeture des portes).

Réservations :

- Carmen: 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
- Chaké: 01 39 85 12 35 / 06 11 19 87 33

Manifestation organisée dans le cadre d'**«Arménie mon Amie»**, Année de l'Arménie en France.

□

Լ Ի Ո Ն

Ա Մ Ա Ն Ո Ր

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Ն ո վ օ թ է լ Պրոնի *շքեղ սրահներուն մէջ, ժամ* 20·30*էն սկսեալ, մասնակցութեամբ Ս Ո Ւ Ր Ի Ն նուագախումբի, ի մասնաւորի ջութակահար* Վարոյի:

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20*էն առաջ:*

Մասնակցութիւն՝ 100 *Եւրօ:*

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ:

Տոմսակներու համար դիմել.—
– Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան
– Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն:

Ցաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04·78·45·17·55 / 04·72·37·61·57

□

Section «D. Missakian»

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy — 93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ց Ո Յ Ց

Եկայք յիշատակեսցուք

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 23
Սրբոցն Դաւթի մարգարէին եւ Ցակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Սկիզբ Հանդիսաւոր ժամերգութեան՝ ժամը 9ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային եւ առաջին մարտիրոսին
տօնին առիթով ժամերգութիւն եւ պատարագ կը մատուցուի:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 28
Սրբոց Որդւոցն Որոտման՝ Ցակովբայ առաքելոյն եւ Ցովհաննու Աւետարանչին
Սկիզբ Հանդիսաւոր ժամերգութեան՝ ժամը 9ին:

***

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 26
Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի
Հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի Սուրբերու անունը կրող Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.—

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 *թիւով, կամ*
– Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 *թիւով:*

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR d'HIVER AU SKI

pour les enfants nés entre le 1er janvier 1991 et le 31 décembre 1998
dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du 17 au 24 février 2007

Renseignements et inscriptions jusqu'au 15 janvier :
par téléphone au : 01. 53. 34. 18. 18, par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01. 53. 34. 12. 13

■

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
R E C R U T E
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
Hiver : du 17 au 24 février 2007
Séjours de juillet et août 2007

- **Directeurs diplômés BAFD**
- **Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires BAFA** (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)
- **Assistants sanitaires**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13
Date limite pour le séjour d'hiver : **15 janvier.**
pour les séjours d'été : 31 janvier

Հ. Մ. Ը. Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
« Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս » նուագախումբին
Երգիչ՝ Ց Ո Վ Ս Է Փ

Շաբաթ, Յունուար 13*ին*

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01. 44. 05. 17. 77 *կամ* 01. 43. 78. 57. 67 *թիւերուն:*
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 22

VENDREDI
22 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.604 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.604

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Գառնիկ Իսագուլեան Հայաստանի նախագահի ազգային ապահովութեան հարցերու խորհրդականն է: Սահմանադրութեան հանրաքուէին օրը «Ազատ Արցախ»ի (Դեկտ. 19) լրագրողներէն Նորայր Ցոլաքեան զրոյց մը ունեցած է անոր հետ: Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման բանակցութիւններուն, Ղարաբաղի անոնց մասնակցութեան, հանրաքուէին այդ բանակցութիւններուն անդրադարձին մասին:

Կարգաւորման բանակցութիւններէն անբաժան կ'ըլլայ փոխադարձ զիջումի նշումը: Լրագրողը հարց կու տայ այդ մասին. Գ. Իսագուլեան կը պատասխանէ որ Ադրբեջան տրամադիր թուելով հանդերձ զիջումի, դժուար է ըսել թէ ինչ կը հասկնայ ատկէ. 1994ի հրադադարին պահուն Ղարաբաղ յաղթող կողմն էր, կրնար պատերազմը շարունակել առաւել յաջողութեան հեռանկարով. բայց վերջ տուաւ մարտերուն: Ատիկա մեծագոյն զիջումն էր արդէն: Ինչ կը վերաբերի Ադրբեջանին, Ղարաբաղի անկախութեան ճանաչումը զիջումներու կարգին չի կրնար դասուիլ, արդէն փաստացի տուեալ ըլլալով: Կան Մարտակերտի հիւսիսային շրջաններուն, Շահումեանի շրջանի եւ այլ տարածքներու հարցերը: Այդ բոլորը քննարկումի նիւթ պիտի դառնան երբ բանակցութիւնները ընթանան Ղարաբաղի եւ Ադրբեջանի միջեւ:

Լրագրողը կը յիշեցնէ թէ պարբերաբար լուրեր կը շրջին ներկայիս ԼՂՀ վերահսկողութեան ենթակայ որոշ տարածքներու Ադրբեջանին յանձնումին, կամ ուրիշ տարածքներու փոխանակումին մասին: Ռ. Քոչարեանի խորհրդականը կ'ըսէ թէ կան այդ տարաձայնութիւնները, սակայն այնքան ատեն որ Հայաստանի նախագահը ոչինչ յայտարարած է, բոլոր ըսուածները կը մնան որպէս շահարկում եւ ըսի-ըսաւ: Եւ որպէս այդ, ոչ արժանի մեկնաբանութեան:

Ղարաբաղի Սահմանադրական հանրաքուէն, ըստ որոշ տեսակէտներու, կրնայ ժխտական անդրադարձ ունենալ կնճիռին կարգաւորման հոլովոյթին վրայ. Գ. Իսագուլեան այդ տեսակէտները անհիմն կը նկատէ. կ'ըսէ թէ ատիկա կը նմանի պնդեւ որ Ղարաբաղի տնտեսութեան զարգացումը կրնայ բացասական ազդեցութիւն ունենալ: Այդ տեսակէտին տէրերը մարդիկ են որոնք ժողովրդավարութիւն ըսելով տարբեր արժէքներ կը հասկնան. անոնց համար ժողովրդավարութիւնը երկրի մը մէջ տեսակ մըն է, ուրիշ երկրի մը մէջ ուրիշ տեսակ: ԼՂՀ ժողովուրդը յստակ ըմբռնումի տէր է այդ մասին եւ անով կ'առաջնորդուի: Պէտք չունի նման մեկնաբանութիւններու վրայ հիմնուելու: Ան անկախ իր պետութիւնը կը կառուցանէ ժողովրդավարութեան բոլոր չափանիշներով եւ նոյն ուղիով ալ կը շարունակէ ընթացքը: «Վստահ եմ՝ աշխարհը վաղ թէ ուշ պարտաւոր է հաշուի նստել այս հանգամանքի հետ» կ'ըսէ Նախագահին խորհրդականը:

Հանրաքուէն ազդեցութիւն կ'ունենա՞յ ԼՂՀ-ին բանակցութեան ընթացքին անմիջական կերպով ներգրաւումին վրայ: Իսագուլեան այդ հեռանկարը անհրաժեշտութեան հարց չի նկատեր, «քանի դեռ Հայաստանն իր ուսերին կրում է այդ ողջ ծանրութիւնը»: Եթէ պէտք ըլլայ, Հայաստանի ու ԼՂՀ իշխանութիւնները կրնան վայրկենապէս համապատասխան յայտարարութիւն կատարել որմէ ետք բանակցող կողմ կը դառնան Ադրբեջանը եւ ԼՂՀ-ն:

Զրոյցին վերջին հարցումը կը վերաբերի Հայաստանի ու Արցախի մօտակայ ընտրութիւններուն. անոնք կրնա՞ն որեւէ փոփոխութիւն բերել բանակցութեան ընթացքին մէջ: ԼՂՀ նախագահը յստակօրէն յայտարարած է թէ թեկնածու չի ներկայանար պաշտօնավարութեան երրորդ շրջանի մը համար: Խորհրդականը ատիկա երկրին ընտրած ուղիին փաստը կը նկատէ: Իսկ Հայաստանի համար կարելի է, կ'ըսէ, որ նախագահ դառնան մարդիկ որոնք անմիջական կերպով մասնակից են հակամարտութեան կարգաւորումին: Ապա աւելի որոշակի կը բացատրէ որ ըսածը կ'առնչուի Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեանի. ինք համակարծիք է անոր, յատկապէս Ղարաբաղի խնդրին նկատառումով: Անկէ աւելի «լաւ պատրաստուած» գործիչ չի տեսներ: Ու վստահ է որ ժողովուրդն ալ նոյն մօտեցումը կը ցուցաբերէ ընտրութեան ընթացքին, թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ Արցախի մէջ:

***

ՓԱՌԵՐԳԻ ԱՄՕԹԸ ՉԻ ՎՐԴՈՎԵՐ

Հայաստանի իշխանութիւններուն համար ազգային փառերգը մատի փաթթոցի վերածելու խաղը չէ աւարտած: Հարցը երկրորդ ընթերցումով օրակարգի եկած է Ազգային Ժողովի Դեկտեմբեր 20ի արտակարգ նիստին որուն ընթացքին քննարկուած է «Օրհներգի մասին» օրէնքին նախագիծը: Անով 35 առաջարկէն ընդունուած 29ը Մշակոյթի նախարար Ցամիկ Պօղոսեանի կողմէ ներկայացուած է երեսփոխաններուն: Պնդողներ եղած են որ երկիրը առանց փառերգի մընացած է, «Մեր Հայրենիք»ին համար սահմանուած ժամանակը աւարտած ըլլալով: Ուրիշներ ալ պաշտպանած են մինչեւ նորին հաստատումը նախորդին գործածելի ըլլալու տեսակէտը: Քուէարկութիւնը կը կատարուէր Դեկտ. 21ին:

***

ԿԱԶԱՏԱՐԻ ՀԱՐՑԵՐԸ ՍԿՍԱԾ

Վրաստանէն Հայաստան հասնող կազատարը Դեկտ. 17ին վնասուած ըլլալով, ընդհատուած է ներածումը: Ժողովուրդին կազ կը տրուի պահեստէն: Կ'ակընկալուէր որ Դեկտ. 21ին նորոգութիւնը աւարտի ու կազատարը վերսկսի բանիլ. հակառակ պարագային պէտք կ'ըլլար կազի հայթայթումը որոշ չափով սահմանափակել:

***

ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ ԳԻՒՂԱՊԵՏԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Դեկտեմբեր 20ի առաջին ժամերուն կըրակ բացուած է Արմաւիրի մարզի Նալպանտեան գիւղի գիւղապետ Ռոլան Մըկրտչեանի վրայ: Ոճրագործը զինք դուրս կանչած է տունէն ու կրակած անոր պարանոցին, սպաննած: Դատախազութիւնը հետաքննութիւն բացած է, կարգ մը վկաներ հարցաքննուած են:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԻՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆԻ ցկեանս նախագահը՝ Սափարմուրատ Նիազով, որ աշխարհի վերջին մենատէրներէն մէկը կը նկատուէր, յանկարծամահ եղած է Դեկտեմբեր 20ին, զոհ սրտի սուր տագնապի: Անձի պաշտամունքի դրութիւն մը հաստատած էր նախկին խորհրդային այս հանրապետութեան մէջ: 21 տարի է կը ղեկավարէր երկիրը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ Եւրոպական Միութեան կապերը լարուած նոր փուլէ մը կ'անցնին: Անզարա յուսախաբ է որ բանակցելի գլուխներէն միայն մէկը ձեռք առնելու որոշում տրուած է մշտական ներկայացուցիչներու Դեկտեմբեր 20ի ժողովին, մինչ Թրքական կողմը առնուազն չորս գլուխի մասին բանակցութիւն կ'ակընկալէր: Միայն մէկ գլուխի ընտրութեան մէջ վճռական դեր կատարած է կիպրական վէթօն: Թրքական քաղաքական դէտերու մեկնաբանութեամբ կատարուածը հոմանիշ է Թուրքիոյ անդամակցութեան հոլովոյթը առաւելագոյն չափով բարդացնելու: Մամուլի անուններէ ոմանք եզրակացուցած էին թէ «Եւրոպական Միութեան գնացքը կանգ առած է»:

ԼԸ ՓԷՆ ԵՒ ՊՐԻՒՆՕ ՄԵԿՐԷ հաշտըւեցան յանուն «հայրենասիրական միութեան», բայց աւելի ճիշդը՝ թոյլ տալու համար որ Լը Փէն դիւրութեամբ գտնէ անհրաժեշտ 500 ստորագրութիւնները իր թեկնածութեան համար, քանի Մեկրէ, 2002ին ձայներու 2,3%ը ապահոված էր եւ առանձին բան մը չէր կրնար ընել: Մոռցուած էին 1998էն 1999 փոխանակուած նախատինքներն ու հայհոյանքները և Մեկրէ շնորհակալութիւն իսկ կը յայտնէր Լը Փէնի այս հրաւէրին համար, յիշելով թէ տարակարծութիւններ ու տարբերութիւններ ունեցած էին, բայց հարկ էր բան մը ընել որպէսզի Սարքոզի – Ռուայալէն ուրիշ այլընտրանք մը ըլլայ ու կը քաշէր իր թեկնածութիւնը: 1998ին Մեկրէ Լը Փէնի համար դաւաճան մըն էր, մինչեւ իսկ Բրուտոս մը (Կեսարի զաւակն ու մարդասպանը), բայց Լը Փէն կը ճչդէր.– «Ինչ որ զիս կը տարբերէ Կեսարէն, որու դիմած էր Բրուտոս դաշոյն ի ձեռին, այն է որ իմ սուրս կը հանեմ եւ Բրուտոսը կը սպաննեմ նախքան իր արարքը գործելը»:

ԻՐԱՆԻ Թաղապետական ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքները կը հաստատեն ծայրայեղ պահպանողական-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE»

(21 décembre)

UN PONT PHOTOGRAPHIQUE ENTRE TURCS ET ARMENIENS

Թերթը կ'արձագանգէ այն ծրագրին որ մկրտուած է «Մերհաբարեւ» (բարեւ): 10 լուսանկարիչներ են համախմբուած այդ ծրագրին շուրջ հաշտարար նայուածք մը նետելու համար երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն վրայ, ջանալով անտեսել նախապաշարումները, որոնք խարխուխ նետած են Պոլիս եւ Երեւան: Թուրք հինգ նկարահաններ Երեւան գացած են, հինգ Հայեր ալ՝ Պոլիս եւ արդիւնքն այն է որ սեւ-ճերմակ 18.000 նըկարներ քաշած են, քաղաքներու, բնակիչներու, ամէնօրեայ կեանքի, ի վերջոյ զտուած են 130ը միայն: Ցուցադրութիւնը Հայաստան եղած է Հոկտեմբերի վերջ, Պոլիս ալ կ'երթայ Դեկտեմբեր 4էն 23: Մօնտի յօդուածը դեռ կ'անդրադառնայ Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի Հոկտեմբեր 12ի քուէարկութեան եւ հակաֆրանսական տրամադրութիւններուն Թուրքիոյ մէջ:

Թերթը կը հաստատէ նաեւ որ «Մերհաբարեւ» ծրագիրը, որու զօրավիգ է գերմանական Հայնրիխ Պէօլ հիմնարկը, լաւ ընդունելութիւն գտած է Թուրք եւ Հայ մետիաներու կողմէ: Ռուբէն Մանկասարեան ալ (Կովկասի մետիաներու հիմնարկին լուսանկարչական ճիւղի տնօրէնը, Երեւան) ըսած է որ կարեւոր է որ երկու երկիրները տարբեր ձեւով ճանչցուին: Կարէն Միրզոյեան ալ գտած է որ «հասարակաց բազմաթիւ կէտեր ունինք»: Թուրքն ալ, Քերէմ Ուզէլ, աւելցուցած է.– «Թէյը կամ սուրճը, հիւրասիրութիւնը, մեր մշակոյթները մօտ են»...: Ինչ կը վերաբերի Կ. Միրզոյեանի, որու մեծ հայրն ու մեծ մայրը Վանի ջարդերէն փախած են 1915ին, կոչ կ'ընէ հաշտութեան...:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

2006–Ի ԼԱՒԱԳՈՅՆՆԵՐԸ

Մարզական լրագրողներու դաշնակցութեան կատարած հարցախոյզին արդիւնքով ճշդուած են 2006ի Հայաստանի լաւագոյն տասը մարզիկները: Ցանկը երկրորդ տարին ըլլալով կը գլխաւորէ ճատրակի համաշխարհային ախոյեան Լեւոն Արոնեան: Ան 24 տարեկան է: Ստացած է 389 կէտ: Երկրորդ դիրքի վրայ է (292 կէտով) յունահռոմէական ոճի ըմբիշ, Եւրոպայի կրկնակի ախոյեան Կարէն Մնացականեանը (29 տարեկան): Նոյն ոճի ըմբիշ Եւրոպայի Բ. ախոյեան Ռոման Ամոյեան (23 տարեկան) 254 կէտով կ'ամբողջացնէ լաւագոյն երրեակը:

Անկէ մէկ կէտի տարբերութեամբ չորրորդ դասուած է ծանրաբարձ Գէորգ Դաւթեան որ նոյնպէս տէր է Եւրոպայի ախոյեանի տիտղոսի: Կը յաջորդեն նշանաւոր Նորայր Բախտամեան (173 կէտ), ժիւտոյի վարպետ Արմէն Նազարեան (149 կէտ), ծանրաբարձ Մելինէ Դալուզեան (113), ճատրակի վարպետ Զաւէն Անդրէասեան (103 կէտ), ծանրաբարձ Տիգրան Մարտիրոսեան, կռփամարտիկ Հրաչեայ Ջաւախեան (93 կէտ):

Քուէներու բացարձակ առաւելութեամբ Հայաստանի մարզական լաւագոյն խումբը հռչակուած է ճատրակի այրերու հաւաքականը:

Աւանդութեան համաձայն Նախագահ Ռ. Քոչարեան ամէնէն ուշագրաւ մարզիկներուն դրամական պարգեւներ կը յանձնէ տարեվերջի հանդիսութեան ընթացքին: Այս տարի որոշուած է այդ հանդիսութիւնը կազմակերպել Դեկտ. 23ին, Գիւմրիի մէջ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՍՐԲՈՑ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Ահաւասիկ Նիւ Եորք նահանգի կրթական հիմնարկութեան կողմէ լիովին վարկաւորուած դպրոց մըն է Պէյսայտի շրջանը գտնուող Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանը, ուր այցելեցի Մայիս 3ին, Նիւ Եորքի Հայ կաթողիկէ համայնքի ժողովրդապետ եւ իմ լաւ բարեկամ Հ. Անտոն Վրդ. Նորատունկեանի հետ, մօտէն ծանօթանալու կրթական հաստատութեան կեանքին, ներկային եւ ականատես ըլլալու հաստատութեան զարգացումին:

Սրբոց Նահատակաց գեղեցկակառոյց եկեղեցւոյ կից գտնուող դպրոցաշէնքի գրասենեակին մէջ մեզ կ'ընդունին վարժարանին տնօրէնուհին՝ Տիկին Սոֆի Քերպեքեան եւ քարտուղարուհին՝ Տիկին Մարօ Ժամկոչեան: Հարցումներու տարափը կը սկսի, առաւելագոյն տեղեկութիւնները քաղելու համար հաստատութեան մասին:

Աշակերտներու թիւը՝ 84 է. 21ը՝ մանկապարտէզի, 63ը՝ նախակրթարանի մէջ:

Մեր գրոյցը կ'ընդգրկէ առաւելաբար հայերէնի դասաւանդութեան վերաբերող բաժինը: Հայերէնը կը դասաւանդուի օրական 1 պահ (մէկ ժամ) ներառեալ Հայոց պատմութիւնը: Կրօնքի դասաւանդութիւն չկայ, որովհետեւ կրօնական դպրոց չէ, կը նշէ տնօրէնուհին: Դպրոցը կը գործադրէ Նիւ Եորք նահանգի կրթական ծրագիրը, առաւել՝ հայերէն լեզու եւ պատմութիւն:

Կան հայերէնի երկու ուսուցիչներ, մէկը՝ լիաժամ, միւսը՝ մասնաժամ: Այն հարցումիս, թէ աշակերտներ զբօսանքի պահերուն ի՞նչ լեզուով կը հաղորդակցին իրարու հետ, տնօրէնուհին կը պատասխանէ՝ անգլերէն: Երեւոյթ մը՝ որ նոյնն է ամերիկահայ բոլոր վարժարաններու կեանքին մէջ: Տնօրէնուհին այս դպրոցի պարագային երեւոյթը կը բացատրէ անով, որ դպրոց յաճախող աշակերտներ կան՝ որ տան մէջ հայախօս չեն. ծնողներ այս դպրոցը կը ղրկեն իրենց զաւակները, որպէսզի սորվին հայերէնը: Դասարանին մէջ հայախօս եւ ոչ հայախօս ծնողներու զաւակներ միասին նստած են: Հայերէնի ուսուցչին համար դժուարութիւն է, սակայն, առաւելագոյն ճիգը կը թափուի անոնց ուսուցանելու համար մայրենին:

Հայերէնի ուսուցման վերաբերեալ հանգամանօրէն տեղեկութիւն քաղելու համար կը դիմեմ աղբիւրին՝ Գ.–Ե. կարգերու հայերէնի ուսուցչուհի Տիկին Հուրի Ղուկասեանին: Ան դիտել կուտայ որ օրական մէկ պահը քիչ է: Ժամանակը կարճ է, հետեւաբար այդ կարճ ժամանակուան մէջ պէտք է շատ բան սորվեցնել: Այն դասարանը, ուր հայախօս ընտանիքի աշակերտները մեծամասնութիւն են, փոքրամասնութեան պատկանող աշակերտները աւելի դիւրաւ կը շաղախուին ու արագ կը սորվին հայերէնը: Ունին դասարաններ՝ ուր 3 մակարդակի աշակերտ կայ. դժուար կ'ըլլայ ուսուցումը: Իւրաքանչիւր մակարդակին խմբակի տարբեր տեսակի գրաղում կը տրուի:

Ինչ կը վերաբերի հայերէնի դասագիրքերուն, վարժարանը կը գործածէ Յ. Քիւրքճեանի «Հայրենի աղբիւր» դասագիրքը՝ Զ. կարգի համար, Արմենակ Եղիայեանի գիրքը, իսկ Հայոց պատմութեան համար կը գործածուի Կարօ Մոմճեանի պատրաստած դասագիրքը: Նիւ Եորքի նման տարածուն քաղաքի մը մէջ ամէնօրեայ վարժարանի մը աշակերտները հաւաքելը եւս հսկայ աշխատանք կը պահանջէ: Դպրոցը ունի հանրակառք մը, որ քաղաքին զանազան շրջաններէն կը հաւաքէ աշակերտները, որոնց մեծամասնութիւնը Քուինզի շրջանէն է: Աշակերտները Լիբանանէն, Հայաստանէն, Պարսկաստանէն եւ Կ. Պոլսէն Նիւ Եորք հաստատուած հայ ընտանիքներու զաւակներ են: Դպրոցը ունի լուսաւոր դասասենեակներ, արդիական յարմարութիւններ, սարքաւորումներ եւ կրթական բարձր մակարդակ: Նախակրթարանի շրջանաւարտները ըը անմիջապէս կ'ընդունուին շրջանի որեւէ օտար վարժարանի մը մէջ՝ պետական թէ մասնաւոր: Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ նախակրթարանը իր գոյութեան 30 տարիներու ընթացքին տուած է շուրջ 240 շրջանաւարտներ, որոնցմէ շատեր երկրորդական վարժարաններու եւ համալսարաններու մէջ իրենց ուսումը շարունակելով տիրացած են բարձր վկայականներու եւ նետուելով կեանքի ասպարէզ, յաջող դիրքերու հասած են: Անոնք նաեւ հիմնած են շրջանաւարտից միութիւն մը 1988ին, այդ տարուան տնօրէնուհի Տիկին Զարմինէ Պօղոսեանի ղեկավարութեամբ, սատար կանգնելու վարժարանին: Շրջանաւարտներ այցելելով դպրոց ծառայութիւններ կը մատուցանեն թէ դպրոցին եւ թէ համայնքին: Այս երեւոյթը լաւագոյն ապացոյցն է այն իրողութեան, որ Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանը յաջողած է իր դաստիարակչական առաքելութեան մէջ:

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՏՆՕՐԷՆՆԵՐԸ

1967ին, երբ «Հայ պարտէզ» ամէնօրեայ մանկամսուրը իր դռները կը բանար 8 աշակերտներու առջեւ, դպրոցին առաջին ուսուցիչ–տնօրէնը կը դառնայ Օր. Լիւսիլ Մագըճեան, որ յանձնախումբի անդամներու, ծնողներու եւ կամաւորներու աջակցութեամբ կը վարէ հաստատութեան գործերը: Նիւ Եորքի քաղաքի կրթական ծրագրի կողքին, մանուկներուն կը սորվեցնեն հայերէն, երգ ու պար: 1967–1976 տարիներուն մանկամսուրի ուսուցիչ – տնօրէնի պաշտօնները վարած են յաջորդաբար Լիւսիլ Մագըճեան, Սոնիա Թօփալեան, Սիւզան Գանթոս, Պերճուհի Թամզարեան եւ Սառա Անուշեան – Տատուրեան: 1976ին, երբ «Հայ պարտէզ» մանկամսուր – մանկապարտէզը կը վերածուէր նախակրթարանի, ստանալով Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարան անունը, հաստատութեան առաջին տնօրէնուհին կը դառնայ Սառա Անուշեան–Տատուրեան, որ եղած էր մանկամսուր – մանկապարտէզի ուսուցիչ – տնօրէնուհի 1973էն սկսեալ եւ մեծ դեր խաղացած էր հաստատութեան նախակրթարանի վերածումին մէջ: 1985ին հանգստեան կոչուելէ ետք ան շարունակած է մաս կազմել դպրոցի յանձնախումբին, եղած է խորհրդատու եւ վերակացու: 1985ին նախակրթարանի տնօրէնութիւնը կը ստանձնէ Մէյ Պետրոսեան – Գազանճեան, որ նախապէս՝ 1974ին, եղած է քարտուղարուհին մանկամսուր – մանկապարտէզի, ապա՝ 1977ին, ուսուցչուհի մանկապարտէզի մինչեւ 1986, վերջին տարին նոյն ատեն վարելով նախակրթարանի տնօրէնութիւնը: 1987ին հրաժարելէ ետք եղած է դպրոցի կրթական խորհուրդի անդամ եւ խորհրդական նոր տնօրէնուհիին:

Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանի երրորդ տնօրէնուհին եղած է Զարմինէ Գալայճեան – Պօղոսեան, որ իր պաշտօնավարութեան 14 տարիներու (1987–2001) ընթացքին իր դրոշմը դրած է վարժարանի կրթական, դաստիարակչական կեանքի զարգացման վրայ: Ծնած՝ Հալէպ, հայեցի կրթութիւնը ստացած է նախակրթարանի, երկրորդականի եւ գոլէժի մէջ: Ուսուցչական ասպարէզ նետուած է 1966ին: Հաստատուելով Նիւ Եորք, իր բարձրագոյն ուսումը շարունակած է Պրուքլին գոլէժի մէջ, վկայուելով մանկավարժութեան եւ վարչարարութեան ճիւղէն: Հաւատարիմ իր ստացած ընտանեկան դաստիարակութեան, ան ուսուցչական պաշտօն վարած է Նիւ Եորքի «Լուսաւորչեան» շաբաթօրեայ դպրոցի, Քեմփ Նուպարի եւ Մեսրոպ Մաշտոց հիմնարկի գիշերային դասընթացքներուն մէջ, շուրջ 15 տարի: Մանկավարժական հարուստ փորձառութեամբ օժտուած Զարմինէ Գայայճեան–Պօղոսեան, իր տնօրէնութեան շրջանին կարեւոր նորութիւններ կը ներմուծէ դպրոցի կրթական եւ դաստիարակչական գործունէութեան մէջ: Այսպէս, ան ուսուցչական կազմին գործակցութեամբ կը կազմակերպէ սեմինարներ, նուիրուած Հայ մշակոյթին: Ուսուցիչներ սեմինարներու ընթացքին կը ստանան լայն տեղեկութիւններ Հայ մշակոյթի անցեալի ու ներկայի շուրջ, որպէսզի իրենց կարգին այդ գիտելիքներով զինեն հայ աշակերտները: Դպրոցը իրենց նիւթերու մասնագէտ հիւրեր հրաւիրելով կազմակերպած է հետաքըրքրական հանդիպումներ աշակերտներու հետ, արծարծելով կրթական, դաստիարակչական, ընկերային եւ նախնեաց աւանդութիւններու պահպանման նուիրուած հարցեր: Վարժարանը կը կազմակերպէ նաեւ գիտական շաբաթ մը, աշակերտներուն մէջէն գիտարարներ յայտնաբերելու համար: Հայ եւ օտար գիտնականներ այցելելով դպրոց, կը գնահատեն փոքրերուն գործերը: Այսպիսի բեղուն գործունէութիւն ծաւալած տնօրէնուհին 2001ին կը հեռանայ իր պաշտօնէն:

2001–2003 դարձեալ վարժարանին տնօրէնութիւնը կը յանձնուի Մէյ Պետրոսեան – Գազանճեանին, իբրեւ խորհրդատու եւ օգնական ունենալով Զարմինէ Գալայճեան – Պօղոսեանը:

2003–2006 դպրոցին տնրօէնուհիի պաշտօնին կը կոչուի Տիկին Սոֆի Քերպեքեան, շարունակելով նախկին տնօրէններու գործերը եւ աւանդութիւնները:

Ընթացիկ 2006–2007 դպրոցական տարեշրջանին վարժարանին հոգաբարձութիւնը դարձեալ կը հրաւիրէ Տիկին Զարմինէ Գալայճեան – Պօղոսեանը վարելու դպրոցին տնօրէնութիւնը: Վստահօրէն Սրբոց Նահատակաց նախակրթարանը դարձեալ պիտի դառնայ շնչող, ծաղկող հաստատութիւն մը իր աշխոյժ գործունէութեամբ: Կը յուսանք ու կը մաղթենք որ նոր տնօրէնութեան օրով կ'իրականանայ նաեւ վարժարանը միջնակարգի եւ ապա երկրորդականի վերածելու տարիներու երազը:

«ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ» ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՌԱԶՄԻԿ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 9, երեկոյեան ժամը 17ին, Պէրլինի Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութեան, նոր հոյակապ շէնքի ընդունելութեան սրահում, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան Գերմանիոյ մօտ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Տիկին Կարինէ Ղազինեանի, տեղի ունեցաւ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան «Կարպիս Փափազեան» հիմնադրամի 2005 թուականի մրցանակի տուչութեան պաշտօնական հանդէսը: Դեսպանի եւ Հ.Բ.Ը.Միութեան «Կարպիս Փափազեան» Մրցանակի Տուչութեան յանձնախմբի հրաւէրով, երեկոյին ներկայ էին՝ 2005 թուականի մրցանակակիր Վոլֆկանկ Գուստ, ՀՀ նախագահի մրցանակին արժանացած՝ գերմանացի գրող Էտկար Հիլզընրաթ, գերմանացի եւ հայ հոգեւոր հայրեր եւ մտաւորականներ, Գերմանիոյ տարբեր քաղաքներից ժամանած հայկական կազմակերպութիւնների ղեկավար հայրենակիցներ, ինչպէս նաեւ Տուչութեան յանձնախմբի անդամ եւ Պ. Կարպիս Փափազեանի լիազօր ներկայացուցիչ ճարտարագէտ Պրն. Ռազմիկ Թամրազեան–Յարութիւնեանը:

Դեսպան Տիկին Ղազինեանը բացուած յայտարարելով օրուայ հանդիսութիւնը, իր ողջոյնի խօսքը ուղղեց Պարոն Գուստին, Պարոն Փափազեանի լիազօր ներկայացուցչին եւ բոլոր ներկաներին, յայտնելով իր ուրախութիւնը, որ հայկական երաժշտութեան գեղեցիկ մըթնոլորտում, Պէրլինի Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութեան այս շէնքում, հիւրընկալել եւ հովանաւորում է, այդքան կարեւոր եւ արդէն աւանդական դարձած՝ Հ.Բ.Ը.Միութեան «Կարպիս Փափազեան» մրցանակի տուչութեան հանդէսը, ապա Պարոն Վոլֆկանկ Գուստի տարած աշխատանքների գովասանագիրը ընթերցելու համար բեմ հրաւիրեց Վիէննայի Պետական համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտետի ուսանող՝ Բագին Թամրազեան – Յարութիւնեանին:

Վոլֆկանկ Գուստի համառօտ կենսագրականը տուոյւց յետոյ Բագին Թամրազեան–Յարութիւնեանը անդրադարձաւ նրա՝ ցեղասպանութեան վերաբերեալ կատարած գեր գնահատելի ուսումնասիրութիւնների եւ գերմանական արտաքին գործոց նախարարութեան մօտ ե-

ղած փաստաթղթերի եւ իր հեղինակած գրքերի հրապարակման աշխատանքներին:

Նա ներկաների ուշադրութեանն յանձնեց, որ Վոլֆկանկ Գուստը, այսօր մտնում է Հ.Բ.Ը.Մ.-եան «Կ. Փափազեան» հիմնադրամի մրցանակակիր մտաւորականների այն անուանացանկի մէջ, որոնք անվերապահօրէն իրենց գնահատելի մասնակցութիւնն են բերել հայ ժողովրդի պատմութեան, մշակոյթի եւ Հայկական հարցի ծանօթացման գնահատելի աշխատանքներին:

1988 թուականից սկսեալ յաջորդաբար «Կարպիս Փափազեան» հիմնադրամի մրցանակին են արժանացել հայ ժողովրդի անկեղծ բարեկամների շարքում դասուող ներքոյիշեալ ազնիւ մտաւորականները:

1988 թուական:
ՏՈՔԹ. ԹԵՍՍԱ ՀՕՖՄԱՆ / Պէրլին

Գերմանիոյ «Վտանգուած ազգերի ընկերակցութեան» գիտաշխատող - անդամ:

Հայ ժողովուրդին եւ նրա պատմութեան ամենադժնդակ շրջանի՝ 1915 թուականի ցեղասպանութեան, ինչպէս նաեւ մերօրեայ արցախեան պայքարին նուիրուած գիտական եւ պատմական հրատարակութիւնների, դասախօսութիւնների եւ ելոյթների համար:

1989 թուական:
ՓՐՈՖ. ԱԼՓԱԿՕ ՆՈՎԵԼԼՕ / Միլանօ

Իտալիոյ Միլանօ քաղաքի Պետական համալսարանի ճարտարապետական ֆակուլտետի տնօրէն:

Հայ ժողովրդի դարաւոր ճարտարապետութեան նուիրուած գիտական ուսումնասիրութիւնների եւ իր նախաձեռնութեամբ հրատարակուող «Հայ ճարտարապետութեան վաւերագրեր» շարքի եւ այլ հրատարակութիւնների ու դասախօսութիւնների համար:

1990 թուական:
ՏՈՔԹ. ՔՐԻՍՏՈՖԵՐ ՎՈՔԸՐ / Լոնտոն

Միջազգային համբաւ վայելող անգլիացի երիտասարդ պատմաբան:

Հայ ժողովրդի պատմութեան եւ ցեղասպանութեան հարցերին նուիրուած գիտական աշխատասիրութիւնների եւ հրատարակութիւնների համար:

1991 թուական:
ՓՐՈՖ. ՌՈԶԷՄԱՐԻ ԻԶՕՓ / Վիէննա

Աւստրիոյ Ռատիօ - հեռատեսիլի սիրուած եւ մեծ համբաւ վայելող խմբագիր-հաղորդավարուհի:

Աւստրիական շրջանակներում, հայ ժողովրդի պատմութեան, մշակոյթի, պատմական անիրաւութիւնների եւ ներկայ դժուարութիւնների ծանօթացման եւ տարածման գործում բերած անշահախնդիր գործունէութեան համար:

ՏՈՔԹ ԷԼԻԶԱՊԷԹ ՊԱՈՒԸՐ - ՄԱՆՏՕՐՖ / Վիէննա

Աւստրիացի գիտնական մտաւորական եւ պատմաբան ուսումնասիրող:

Հայ մշակոյթին եւ պատմութեան նուիրուած բազմաթիւ գրութիւնների եւ հրատարակած գրքերի, ինչպէս նաեւ կազմակերպած հայկական բազում եւ որակաւոր ցուցահանդէսների համար:

1992 թուական:
ՓՐՈՖ. ՆԻԶԱՐ ԽԱԼԻԼ / Քեսապ

Հայ գրականութեան քաջածանօթ, բազմաթիւ թարգմանութիւնների հեղինակ սուրիացի արաբ գրող:

Ի գնահատութիւն Հայ բանաստեղծութիւնների թարգմանութեան եւ Հայ գրականութիւնը արաբ աշխարհին ծանօթացնելու անշահախնդիր աշխատանքին բերած իր նուիրումի համար:

1993 թուական:
ՏՈՔԹ. ԱՆՏՐԷ ՍԱՆԹԻՆԻ / Փարիզ

Ֆրանսիացի քաղաքական փայլուն գործիչ եւ մտաւորական:

Հայկական աշխարհի հանդէպ ցուցաբերած օգտակար աշխատութիւնների, հայ ժողովրդին յուզող, ազգային հարցերի հանդէպ ունեցած անկեղծութեան եւ անվերապահ աջակցութեան համար:

1994 թուական:
ՊԱՐՈՆՈՒՀԻ ՔԱՌՈԼԻՆ ՔՈՔՍ / Լոնտոն

Մեծն Բրիտանիոյ Ազգային խորհրդարանի փոխ-նախագահ:

Նրա ի նպաստ Լեռնային Ղարաբաղի եւ Հայաստանի, տարիների գերգնահատելի գործունէութեան և մարդասիրական օժանդակութիւնների համար:

1995 թուական:
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՆԵԼԼԻ ԶԱՆԵՎԱ / Սոֆիա

Պուլկարիայում եւ Եւրոպայում մեծ ճանաչում վայելող ճարտարապետ:

Հայ ճարտարապետութեան բնագաւառում կատարած գիտական ուսումնասիրութիւնների եւ կազմակերպած ճարտարապետական բազմաթիւ ցուցահանդէսների համար:

1996 թուական:
ՏՈՔԹ. ԻՎ ԹԵՐՆՈՆ / Փարիզ

«Թապու Արմէնիէն» գրքի հեղինակ ու այլ արժէքաւոր գրքերի հեղինակ:

Հայկական ցեղասպանութեան մասին կատարած իր ծաւալուն ուսումնասիրութիւնների եւ հրատարակութիւնների համար:

1997 թուական:
ՓՐՈՖ. ԷՏՄՈՆ ՇՈՒԹՑ / Պուտափեշտ

Հունգար նշանաւոր հայագէտ, Հայաստանի Ազգային Ակադեմիայի արտասահմանեան անդամ:

Հայ ժողովրդի դարաւոր պատմութիւնն ու մշակոյթը միջազգային ուսումնասիրութիւնների եւ կազմակերպած ճարտարապետական բազմաթիւ ցուցահանդէսների համար:

1998 թուական:
ՓՐՈՖ. ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՌԻԿՕՆ / Պրիւսէլ

Պելժիոյ Լուվէն կաթողիկէ համալսարանի միջազգային իրաւագիտութեան դասախօս:

1984 թուականին Փարիզում տեղի ունեցած՝ Հայոց ցեղասպանութեան նուիրուած՝ դատական նիստերում, որպէս «Ժողովուրդների մնայուն դատարան»ի նախագահի պաշտօնում տարած անաչառ ջանքերի եւ այդ հեղինակաւոր միջազգային Դատարանի տուած վճռի համար:

1999 թուական:
ՓՐՈՖ. ՀԱՆՍ-ԼՈՒՔԱՍ ՔԻԶԵՐ / Պերն

Զուիցերացի պատմաբան բանասէր մտաւորական:

Իր ամբողջական աշխատանքների, յատկապէս իր «Փոքրամասնութիւնները Օթոման կայսրութեան և ապա Թուրքական հանրապետութեան մէջ» պատմական ուսումնասիրութեանց եւ իր հրատարակած «Հայկական հարցը եւ Զուիցերիան (1896-1923)» գրքի համար

2000 թուական:
ՏՈՔԹ. ԱՀՄԱԴ ՆՈՒՐԻԶԱԴԷ / Թեհրան

Պարսիկ մտաւորական, լրագրող - խմբագիր, բանաստեղծ եւ թարգմանիչ:

Հայ բանաստեղծութեան գոհարները պարսիկ ընթերցողներին ներկայացնելու եւ ծանօթացնելու ասպարէզում տարած աշխատանքների եւ հայագիր բանաստեղծութիւնների համար:

2001 թուական:
ԱՍՕՍԻԱՑԻՕՆԷ ՏԻ ՍՕԼԻՏԱՐԻԷԹԱ ՊԵՐԿԱՄՕ - ՍՊԻՏԱԿ / Պերկամօ

Իտալիոյ Պերկամօ քաղաքում հիմնադրուած օգնութեան հիմնադրամ:

Հայաստանի աղէտի գօտում տասնեւերեք ձիգ տարիների ընթացքում կազմակերպութեան տարած մարդասիրական եւ բարեգործական աշխատանքների համար:

2002 թուական:
ՌԵԺԻՍՕՐ ԿԻՄ ԲԱԿՇԻ / Մոսկուա

Ռուս մտաւորական, գրող, ռեժիսօր, Հայ մշակոյթի գոհարների ներկայացնող:

Երեւանի Մատենադարանի, Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեան վանքի, ինչպէս նաեւ աշխարհի խոշոր գրադարաններում պահուող հին հայկական ձեռագրերի գիտական ուսումնասիրութեան, բազմաշարք «Մատենադարան» կինօժապաւէնների համար:

2003 թուական:
ՓՐՈՖ. ՀԵՐՄԱՆ ԳՈԼՑ / Հալլէ

Գերմանացի մտաւորական, հայ ժողովրդի պատմութեան եւ մշակոյթին լաւածանօթ, Լեփսիուս տուն - թանգարանի եւ Մեսրոպ ուսումնասիրութիւնների կենտրոնի տնօրէն:

Առ ի գնահատանք՝ Հայ մշակոյթի եւ պատմութեան, ի մասնաւորի Հայոց ցեղասպանութեան արդար ներկայացման բնագաւառում իր տարած յոյժ կարեւոր եւ գիտական աշխատանքների համար:

2004 թուական:
ՓՐՈՖ. ՀԵԼՄՈՒԹ և ՏՈՔԹ. ՀԱՑՏԷ ԲՈՒՇՀԱՒԶԷՆներ / Վիէննա

Հայ ժողովրդի անկեղծ բարեկամներ Աւստրիայում ապրող մտաւորական զոյգեր:

Ի գնահատանք նրանց՝ հայկական ձեռագրերի եւ դրանց պատկերազարդ մանրանկարների ուսումնասիրութեան ու ձեռագրերի վերականգնման բնագաւառում կատարած գիտական աշխատանքների:

2005 թուական:
ՏՈՔԹ. ՎՈԼՖԿԱՆԿ ԳՈՒՍՏ / Համպուրկ

Գերմանացի մտաւորական՝ լրագրող, խմբագիր, գրող, հետազօտող եւ ուսումնասիրող:

Առ ի գնահատանք Հայկական հարցի եւ Հայոց ցեղասպանութեան վերաբերեալ նրա կատարած ուսումնասիրութիւնների եւ հրատարակութիւնների վաստակի համար:

Ապա Տուչութեան յանձնախմբի անդամ եւ Պ. Կարպիս Փափազեանի լիազօր ներկայացուցիչ՝ ճարտարագէտ Ռազմիկ Թամրազեան-Յարութիւնեանը դիմելով ներկաներին, ասաց՝ «Այս պահին ինձ համար մեծ պատիւ եւ ուրախութիւն է, որ յանուն Հ.Բ.Ը.Միութեան նախագահի եւ «Կ. Փափազեան» մրցանակի Տուչութեան յանձնախմբի, Պրն. Վ. Գուստին պիտի յանձնեմ ՀԲԸՄ «Կ. Փափազեան» հիմնադրամի 2005 թուականի մրցանակը, թոյլ տուէք սակայն, որ նախ այդ, Պրն. Գուստին եւ ներկաներին փոխանցեմ Պրն. Կ. Փափազեանի շնորհաւորանքներն ու ողջոյնները, ապա խնդրել որ ընթերցւի ՀԲԸՄ իութեան նախագահ Պերճ Սեդրակեանի շնորհաւորագիրը: Վերջինիս շնորհաւորական եւ գնահատական գրութեան ընթերցումից յետոյ բեմ հրաւիրուեցին դեսպան Տիկին Կ. Ղազինեանն ու Պրն. Վ. Գուստը եւ ներկաների բուռն ծափահարութիւնների ներքոյ, Պրն. Ռ. Յարութիւնեան - Թամրազեանի միջոցով, Պրն. Վ. Գուստին յանձնուեց ՀԲԸՄ իութեան «Կ. Փափազեան» հիմնադրամի 2005 թուականի մրցանակի վկայագիրն ու դրամական պարգեւը: Պրն. Վ. Գուստը հանդէս գալով շնորհակալական խօսքով, տալով իր տարած եւ տարուելիք աշխատանքների համառօտ պատկերը, ուրախութիւն յայտնեց, որ երեկոյին ներկայ է նաեւ առաջին մրցանակակիր մտաւորական՝ Տիկին Թեսսա Հօֆմանը, որի Հայոց ցեղասպանութեան հարցի վերաբերեալ ուսումնասիրութիւնները, շատ կարեւոր տեղ են գրաւում այդ բնագաւառում:

Հայաստանի հանրապետութեան դեսպան Տիկին Կարինէ Ղազինեանը մի անգամ եւս շնորհաւորելով Վ. Գուստին, յայտնեց որ այսօր մեծ հաճոյքն ունի նաեւ, ՀՀ նախագահի մրցանակի շքանշանը փոխանցելու գերմանացի գրող Էտկար Հիլզընռաթին, այն շքանշանը, որ սոյն թուի Մայիս ամսին, դէպքերի բերմամբ չէր յանձնուել յարգելի գրողին Հայաստանում:

Երեկոյի ընթացքին եւ աւարտին, բարձրորակ երաժշտական ծրագրով հանդէս եկան Երեւանի շրջանաւարտներ, այժմ Պէրլինում կատարելագործման շրջան անցընող, դաշնակահարուհի Մարիա Մաթեւոսեան, Սոփրանօ Արմինէ Ներսիսեան եւ ֆլիւթ նուագող Արեւիկ Խաչատրեան, որոնք արժանացան ներկաների բուռն ծափահարութեանց եւ գնահատանքին:

Ի պատիւ մրցանակակիր Վոլֆկանկ Գուստի, նոյն օրը, ուշ երեկոյեան, Պէրլինահայ ազգային Համօ Պետրոսեանի հրաւէրով, իր բընակարանում, տեղի ունեցաւ ճոխ ճաշ՝ մտերմիկ շրջանակում:

Պէրլին / Վիէննա

Ռ.

ԳՈՂՈՒԹԸ ԳՈՂՑՈՒԹ

ԳՈՒՄԳԱԲՈՒԻ Աթոռանիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտեմբեր 10ին պատարագած ու քարոզած է պատրիարքական փոխանորդ Շահան Արք. Սվաճեան, նախքան սիրոյ սեղանը, որ տեղի կ'ունենար Գագագ Ամիրա սրահը Դպրեվանքի 53րդ տարեդարձին առթիւ: Բացման խօսքը արտասանած է Դպրեվանքի խնամակալութեան կողմէ Պարոյր Քէպապճը, որ կատարած է նաեւ խօսնակի պաշտօնը: Տեղեկագրի ընթերցումէն յայտնի դարձած է որ պիւտճէին բացը շուրջ 230 հազար թրքական նոր լիրա է: Աշակերտներուն կողմէ գործադրուած գեղարուեստական յայտագրէ մը ետք, խնամակալութեան կողմէ արծաթեայ յուշապնակներ յանձնուած են Հայկ Ասլանեանի եւ Տիկին Նատիա Թաշճըլը վարժարանին բերած իրենց ծառայութիւններուն համար: Վերջաւորութեան Շահան Արքեպիսկոպոս կարդացած է Պատրիարքին ուղերձը ուղղեալ Դպրեվանքի ընտանիքին եւ աղօթքով փակած է սիրոյ սեղանը: Յայտարարուած է որ պիւտճէին բացը գրեթէ ամբողջութեամբ փակուած է:

(Շար. Ա. էջէն)

ներու պարտութիւնը (Նախագահին կողմնակից) ի նպաստ չափաւոր եւ բարենորոգիչ տարրերուն:

ԻՐԱՔԻ Քարիւղի նախարարութիւնը գլխաւոր թիրախներէն մէկը եղած է Պաղտատի հաշուեյարդարներուն կամ ապստամբներուն և աշխատաւորներէն շատեր կը նախընտրեն տունը մնալ քան գործի երթալ: 15 տնօրէններէն երեքը սպաննուած են, չորրորդ մը երկրէն հեռացած է: 2003էն ի վեր (Ս. Հիւսէյնի տապալումը) քարիւղի մատակարարումը տեւական յարանուանականացման ենթակայ եղած է շիիներու կողմէ: Իրաք 40 միլիառ տոլարի արտածում ըրած է 2003ի ամերիկեան յարձակումէն ի վեր: Երկրորդ դիրքի վրայ է համաշխարհային իր պահեստներով: Քարիւղն է որ կը ֆինանսաւորէ Իրաքի քաղաքացիական պատերազմը:

ՊԻՐԼՈՒՍՔՈՆԻ Միացեալ–Նահանգներու ամերիկեան հիւանդանոցի մը մէջ է որ սրտի խթանիչ մը դնել տուած է եւ Իտալիա վերադարձին ալ բաւական աղմուկ ելած է «նման բուժումի մը» համար, որ բանալիէն ալ ստեղծած է:

ՋՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ «ԼԸ ՄԱԹԷՆ» օրաթերթը հրատարակած է մասնակի ցանկ մը այն Ֆրանսացիներուն, որոնք Զուիցերիա «հաստատուած» են, խուսափելու համար Ֆրանսայի տուրքերէն: Ազնաւուրէն, Հալլիտէէն, Ա. Մօրեամոյէն զատ կան նաեւ Հալլիտէի տղան, գործարար՝ Անթուան Զաքարիա (Վէնսիի նախկին տէրը), վարսայարդար Ժան–Լուի Տաւիտ եւլն., եւլն.:

ARMÉNIE
PROMOTION D'HIVER EN
Saberatours
SevanVoyages
en collaboration avec
AIR FRANCE
et
EuropeHôtel
vous proposent
1 Billet A/R
à
485€*
+ 1 EURO = 4
nuits offertes à Europe Hotel

■ 11, rue des Pyramides
75001 PARIS
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
armenie@saberatours.fr

■ 48, cours de la Liberté
69003 LYON
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

■ 67, La Canebière
13001 MARSEILLE
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

* Tarif H.T. Aérienne. Offre valable du 1/11/06 au 24/03/07 et soumise à des conditions particulières, dans la limite des places disponibles.

Studio VICKEN 06-25

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Եկայք յիշատակեսցուք

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 23
Սրբոցն Դաւթի մարգարէին
եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Սկիզբ հանդիսաւոր ժամերգութեան՝
ժամը 9ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային
եւ առաջին մարտիրոսին
տօնին առիթով ժամերգութիւն եւ պատարագ կը մատուցուի:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 28
Սրբոց Որդւոցն Որոտման՝
Յակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու Աւետարանչին
Սկիզբ հանդիսաւոր ժամերգութեան՝
ժամը 9ին:

***

Ս. ՊՕՂՈՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 26
Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի
Հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի Սուրբերու անունը կրող Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ–ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօնն է Սրբոյն Ստեփանոսի
Նախասարկաւագին
եւ առաջին մարտիրոսին:
Այս առթիւ, Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	16€
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	
ՆԱՀԱՆՋԸ ՍՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ	12€
ԵՒ	
«ՅԱՌԱՋ – 50» (Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն)	19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ» ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատը գլուխ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ա. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ ժամը 10.15ին,
Պատարագ՝ ժամը 11ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ
Պատարագ՝ ժամը 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

Ecole «Khatchadour ABOVIAN» de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti —
Veille de Noël Arménien
Fête des enfants de la Communauté

A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne
Serpotz Tarkmantchatz de Marseille
et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France
La Direction
de l'Ecole «Khatchadour Abovian»
et le Conseil de la Cathédrale
organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement **pour 95 euros** (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Լ Ի Ո Ն

ԱՄԱՆՈՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Ն ո վ օ թ է լ Պրոնի *շքեղ սրահներուն մէջ, ժամ 20.30էն սկսեալ, մասնակցութեամբ ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբի, ի մասնաւորի ջութակահար* Վարդյի*:*

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20էն առաջ:

Մասնակցութիւն՝ 100 Եւրօ:

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ:

Տոմսակներու համար դիմել.–
– Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան
– Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04.78.45.17.55 / 04.72.37.61.57

□

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :
Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN
Attention : Nombre de places limité.
Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Զամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- *Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,*
- *Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,*
- *Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, դրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.:*

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04. 78. 49. 28. 87 *թիւով, կամ*
– Ծովիկին՝ 04. 78. 49. 83. 46 *թիւով:*

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars
La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TÉL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·605 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·605

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԸ՝ Տոմինիք տը Վիլըփէն Դեկտ. 21ի առաւօտեան 9էն մինչեւ Դեկտեմբեր 22ի առաւօտեան 3ը, այսինքն 17 ժամ հարցաքննուեցաւ երկու դատաւորներու կողմէ Գլիրսթրիմ հարցի կապակցութեամբ: Կը ներկայանար որպէս վկայ, առանց փաստաբանի, բայց դէպքը ինքնին աննախընթաց է Ե. Հանրապետութեան ժամանակաշրջանին (1958էն): Ըստ իրեն ուզած է առաւելագոյն եւ ճշգրիտ մանրամասնութիւնները տալ յանուն ճշմարտութեան, քանի զոհ է «զրպարտութիւններու եւ սուտերու»: Դէպքը ծանօթ է, անանուն ցանկեր ղրկուած էին, ուր կը տրուէր քաղաքական եւ այլ անձնաւորութիւններու անուններ, որոնք գաղտնի հաշիւներ ունին արտասահման: Ցանկին գլուխն էր Նիքոլա Սարքոզի եւ կասկած կար որ Տոմինիք տը Վիլըփէն կրնայ այդ «ագռաւ»ը ըլլալ կամ առնուազն հրահանգը տուողը, այլ խօսքով մատնիչը: Այս մութ եւ վարկաբեկիչ պատմութեան մէջ պղտոր դեր մը ունի նաեւ Իմատ Լահուտ, համակարգիչի մասնագէտ, որ խառնաշփոթութիւն մը ստեղծած կ՚ըլլայ լիսթինկներուն (ցանկեր) մէջ եւ կը պնդէ որ երկու անգամ հանդիպում ունեցած է Սարքոզիի հետ, ինչ որ այս վերջինը կը հերքէ: Դեկտեմբեր 21ին, տը Վիլըփէն կրցած էր «շնորհ» մը ձեռք ձգել արժանանալով մէկ ժամուան դադարի մը ունկնդրութեան ընթացքին եւ գացած էր Մաթինեոն ճաշելու, ինչ որ սկզբունքով պէտք չէ ըլլայ:

ՊՈՒՇ, տարեգլխու մամուլի իր ասուլիսը տուած է, Դեկտ. 20ին, որմէ բացակայ էր օտար մամուլը եւ ասուլիսն ալ յայտարարած էր վերջին պահուն: Յայտնած է թէ կ՚ուզէ նոր ուժեր եւս ղրկել Իրաք, առանց մանրամասնութիւններ տալու, առանց ճշգրիտ տեղեկութիւններ տալու իր բուն ծրագրին մասին, պնդելով սակայն թէ յաղթանակը ապահով է: «Պիտի յաղթենք» կը կրկնէ, եւ այդ նպատակին հասնելու համար "յաւելեալ զոհողութիւններ" կը պահանջէ: Միւս կողմէ, բոլորովին կը բացառէ ուղղակի երկխօսութիւն մը Դամասկոսի եւ Թեհրանի հետ:

ՄՈՑԻ (Սէն է Մարնի նահանգ) Ալպէր Գամիւ վարժարանին մարզարանին մէջ, Դեկտեմբեր 21ին, ցերեկուան մօտ, 6րդ դասարանի աշակերտ մը (12 տարեկան) մեռած է խոշտանգուելէ ետք դասընկերներու կողմէ: Բուն պատճառը յայտնի չէ, բայց կ՚ըսուի թէ հանտպոլի խաղի մը աւարտին պատահած է ծանր միջադէպը, երբ խումբ մը տղաք յարձակում գործած են, մեղադրելով Գարլը որ միշտ գնդակը ձեռք առած է: Առաջին առթիւ տղեկը հարուած մը ստացած է դէմքին, ապա ամբողջ խումբ մը միացած է երբ տղեկը գետին փռուած էր և խոշտանգած են ցմահ: Հրշէջները չեն կրցած որեւէ բան ընել: Յարձակողներուն երկու գըլխաւորները 11 տարեկան են: Ընդվզումը մեծ է: Կրթական նախարարը վրդոված է, Ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ՝ «սարսափած»:

ՌՈՄԱՆ ԱԲՐԱՄՈՎԻՉ, ռուս միլիառատէրը, 39 տարեկան, այլեւս չուզեր, ստանձնել Չուկոտկա գաւառին կառավարիչի իր պաշտօնը: Այս որոշումը հաղորդած է Նախագահ Պուտինի իր բանբերը՝ Ճոն Մանն, քանի Պուտինի կը պատկանի նշանակելու կամ պաշտօնազրկելու որոշումը: Գաւառը ծայրայեղ ցուրտի շրջան մըն է եւ Աբրամովիչ հարստութիւն դիզած է ռնդեղջիւրի անասնաբուծութեամբ: Պուտին չէ վաւերացուցած ենթակային հրաժարականը:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ, իսլամատեացութիւնը մտահոգիչ համեմատութիւններու հասած է, ըստ Եւրոպական Միութեան ցեղապաշտ եւ օտարատեաց ֆէնոմէններու տեղեկագրին: Մահմետական բնակչութիւնը 13 միլիոնի հասած է Միութեան մէջ եւ գործազրկութեան համեմատութիւնը աւելի մեծ է քան ազգային միջինը:

ԱՄՆ-ու պահպանողական շրջանակներուն մէջ բաւական իրարանցում ստեղծուած է որովհետեւ մահմետական առաջին խորհրդարանականը որ ընտրուած է (սեւամորթ դեմոկրատ փաստաբան) յայտարարած է, որ Յունուար 4ին երդումը պիտի կատարէ Գուրանին վրայ եւ ոչ Աստուածաշունչին: Ամերիկեան աջը կատղած է եւ պահպանողական մը յայտարարած է որ «Ամերիկա՛ն է, եւ ո՛չ դուք որ կ՚որոշէ թէ ի՞նչ գրքի վրայ երդում պիտի ընէք»: Ենթական անդրդուելի մնացած է:

ԹԻՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆԻ մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ, ըստ պաշտօնական աղբիւրներու, այլ խօսքով Սափարմուրատ Նիազովի անակնկալ մահը իրարանցում չէ ըստեղծած, բայց սուգի մթնոլորտ մը կայ եւ տօները մոռցուած են: Այն կիները որոնք աշխատանքի կ՚երթան պարտին գոհարեղէն չդնել: Յուղարկաւորութիւնը նախատեսուած է Կիրակի օրուան համար (Դեկտ. 24): Կրեմլինի շրջանակէն քաղաքագէտ մը կ՚ըսէ սակայն որ իշխանութեան համար պայքարը կրնայ լիբանանեան ձեւի քաղաքացիական պատերազմի մը ծնունդ տալ: Նիազով համայնավար շարքերը մտած էր 22 տարեկանին, ինչ որ թոյլ տուած էր իրեն փայլուն ասպարէզի մը դուռը բանալ: 1985ին, կուսակցութեան Ա. քարտուղար կը դառնար եւ այդ պաշտօնը նախագահութեան կը վերածէր Հանրապետութեան անկախութեան ատեն (1990), ապա՝ ցկեանս նախագահութեան 1999էն սկսեալ: Լաւ մտակաբարած էր երկրին հարստութիւնը (գըլխաւորաբար կազ): Անձի պաշտամունքը ըսել տուած է իրեն՝ «Ալլահ կամ ես», ուզելով լեցնել Խորհ. Միութեան ձգած գաղափարական պարապը:

ՏՈՒՍԹ-ՊԼԱԶԻԷՆ ետք, նախկին վարչապետ Ժան-Փիէր Ռաֆարէն եւս իր զօրակցութիւնը յայտնեց Նիքոլա Սարքոզիի (ըստ ոմանց, աչք ունի Իւ.ԷՄ.Փէ.ի նախագահի աթոռին): Անկարելի չէր նըկատուեր որ Ա. Ժիւփէ եւս նոյն դիրքը բռնէ, գովքը հիւսելէ ետք համաշխարհայնացման: Սարքոզիի կողքին են նաեւ Ժան-Ֆրանսուա Գոփէ, Ռընօ Տոնըտիէօ տը Վապր, Թիէրի Պրըթօն, Կզաւիէ Պերթրան: Շիրաքեան աշխարհին մէջ կը մնան դեռ քանի մը «հաւատարիմներ», ինչպէս Գաթրին Գոլոնա, Քրիսթիան Ժագոպ եւ տը Վիլըփէն...:

ՓԻԷՐՃՈՐՃԻՕ ՎԵԼՊԻ, այն Իտալացին որ մկանային անբուժելի հիւանդութեան մը հետեւանքով բոլորովին անդամալոյծ էր, բժիշկի մը օժանդակութեամբ վերջ տուաւ իր կեանքին: Այս մահը նոր վիճարկում մը ստեղծած է երկրին մէջ, քանի հէշտամահութեան իր բոլոր դիմումները մերժուած էին: Զգայազերծութեան բժիշկը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է որ դադրեցուցած է արուեստական գործիքը որ շընչել կու տար. հանդարտեցուցիչ դեղեր ալ տուած էր վերջ տալու համար ենթակային այդ կեանքին, որ կը տեւէր 1977էն ի վեր:

ՍՈՒՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ յայտարարած է որ 200 ապստամբ սպաննած է դէմ դնելով յարձակման, Դեկտեմբեր 20ի իրիկունը, Տարֆուրի հիւսիսը: Բանակն ալ 4 զոհ տուած է եւ 20 վիրաւոր:

ՅՈՐԴԱՆԱՆՑԻ մը, որ հետապնդուած էր անգլիացի զբօսաշրջիկի մը մահուան պատճառ եղած ըլլալով Սեպտեմբերին արեւմուտքցի զբօսաշրջիկներու դէմ ոճրափորձի մը ընթացքին, մահուան դատապարտուած է: Կախաղան պիտի բարձրանայ:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԴԵՐԱՍԱՆԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԶԱՅՐՈՅԹԻՆ ՆՈՐ ԹԻՐԱԽԸ

«Անհիմն ցեղասպանութեան պնդումներուն դէմ պայքարի միութիւն»ը անմիջապէս գործի լծուած է Թրքական հակազդեցութեան հերթական թիրախ ցոյց տալով ամերիկացի յայտնի դերասան Ս. Սթալոնը: Պատճառը Վէրֆէլի «Մուսա լերան 40 օրերը» վէպին հիմով ֆիլմ մը պատրաստելու անոր նպատակն է: Անկէ հրաժարեցնելու համար ձեռնարկուած է իմակներ ուղարկելու արշաւի մը, «իրականութիւնները բացատրել»ու համար Սթալոնի:

Վերոյիշեալ միութեան նախագահը Սավաշ Էգիլմէզ (ուշագրաւ անուն-մականուն որ կը նշանակէ՝ «պատերազմ չխոնարհող») բացատրած է որ Վէրֆէլի գիրքը սուտերով լեցուն է. ան իր վէպը գրի առած է ունկնդրելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայերը, մոռցած թէ 1492ին Եւրոպայի հրէական կոտորածէն խոյս տուած իր պապերը միայն Թուրքիոյ կողմէ ասպընջականութիւն գտած են. ատով ան անարգած է նաեւ իր պապերն ու անոնց ազատարարները:

Թուրք մամուլին մէջ տրուած է Սթալոնի իմակի հասցէն ալ որպէսզի ձեռնարկը կանխուի. որովհետեւ, ինչպէս կ՚ըսէ Ս. Էգիլմէզ, ժապաւէնը պատրաստուելէ ետք անտեղի է հակազդելը: Կարեւորը հրաժարեցնելն է ծրագրուածէն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՏԱՐՈՒԱՆ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԸ՝ ԱՐԹԻՒՐ ԱԲՐԱՀԱՄ

Միջին ծանրութեան դասակարգին մէջ աշխարհի ախոյեան կռփամարտիկ Ա. Աբրահամ «ՊոքսՍփորթ» պարբերականին կատարած հարցախոյզին արդիւնքներով ընտրուած է Գերմանիոյ 2006ի կռփամարտիկը: Հայ մարզիկը որ կ՚ապրի Գերմանիա, յայտարարած է որ շնորհակալ է ու հպարտ նման տիտղոսի մը արժանի նկատուելուն համար:

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի, Դեկտ. 25ին (Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 26ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը Չորեքշաբթի, Դեկտ. 27:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«2007ին Ղարաբաղի հարցին կարգաւորումին մէջ յառաջդիմութիւն պիտի արձանագրուի» ըսած է Ադրբեջանի նախագահին գործադիր վարչութեան ընկերաքաղաքական բաժնի տնօրէնը՝ Ալի Հասանով: Լաւատեսութիւնը հիմնուած է միջազգային այլ կազմակերպութիւններ ալ կարգաւորումի հոլովոյթին մէջ ընդգրկելու հեռանկարին վրայ, եթէ Մինսկի խմբակը նկատելի յաջողութիւն չապահովէ: Հարցը այն է որ Հասանով նըկատի ունի ՎՈՒԱՄ-ը (Վրաստան, Ուկրանիա, Ադրբեջան, Մոլդովա) որ ադրբեջանամէտ հակումի տէր կազմակերպութիւն է: Կ՚ըսէ նաեւ թէ այդ ընթացքին իր երկիրը զինուորական, ռազմական առումով ալ կը զօրանայ: «Որքան ալ միջազգային հանրութեան յոյս կապեցինք, այսօր կը վստահինք Ադրբեջանի բանակին, տնտեսութեան: Եթէ միջազգային իրաւական չափանիշերը նոյն ձեւով չարունակեն խաթարուիլ, Ադրբեջանի տընտեսութեան ու ռազմական ուժով պիտի կարենանք ազգային մեր գերիշխանութիւնը ձեռք ձգել տարածքային ամբողջականութեան շրջանակին մէջ» ըսած է Հասանով, շեշտելով որպէս վերջաբան. «2007ին Լեռնային Ղարաբաղը Ադրբեջանի պետութեան եւ դիւանագիտութեան առաջնային հարցը պիտի ըլլայ»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔՄԷՆՆԵՐՈՒՆ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան ցաւակցական հեռագիր մը յղած է Թիւրքմէնիստանի կառավարութեան, նախագահ Նիազովի մահուան առթիւ: Հոն ըսուած է որ Նախագահը իր եւ Հայաստանի ժողովուրդին կողմէ կը ցաւակցի Թիւրքմէնիստանի ղեկավարներուն ու Նիազովի հարազատներուն, մտերիմներուն: Շեշտուած է Նիազովի ներդրումը հայթիւրքմէնական յարաբերութիւններու ամրապնդումին եւ զարգացման մէջ:

⁂

ԿԱԶԻ ՊԱՅԹՈՒՄ ԳԻՒՄՐԻԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 21ին առաւօտուն կանուխ կազի պայթում մը տեղի ունեցած է Գիւմրիի մէջ. Ծանր այրուածքներով հիւանդանոց փոխադրուած է 63 տարեկան բնակիչ մը: Բժիշկները ըսած են որ առողջական վիճակը լուրջ է:

⁂

ՀՐԴԵՀԻ ԶՈՀ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Նախորդ օրն ալ Երեւանի Գարեգին Նժդեհ փողոցին մէկ բնակարանին մէջ հրդեհ ծագած է: Բնակարանը ամբողջովին այրած է: Հրշէջները մարելու աշխատանքին ընթացքին գտած են Սիլվա Պետրոսեանի (50) այրած դիակը:

⁂

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ ՏՈՒՆ – ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Գիւմրիի Վարդապետաց փողոցին մէջ Աւ. Իսահակեանի ու Յ. Շիրազի թանգարաններուն մօտ Դեկտ. 20ին բացումը կատարուած է շարժանկարի ու թատրոնի սիրուած արուեստագէտ Մհեր Մկրտչեանի տուն-թանգարանին: Հոն կը ցուցադրուին անձնական իրեր, մրցանակներ, լուսանկարներ, մետալներ, նաեւ «Մհերի դուռ» մակնիշով գինին:

ՀՈՂԸ ՆՈՅՆՆ Է, ԲԱՅՑ...

ՄԻՆԱՍ ՏԷՐ-ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Ներհուն դէտի մը համաձայն, Հայաստան շրջապատուած ըլլալով վայրենի եւ այլամերժ ցեղերով, իր ժողովուրդը եղած է աւելի վայրի եւ եսակեդրոն, այդ ձեւով ինքնապաշտպանութեան բնազդը զարգացնելով: Այս վիճակը զինք դարձուցած է ճարպիկ, շրջահայեաց, հնարամիտ: Իր լեռներէն ժառանգած է ժայռեղէն կամք, անկոտրում վճռակամութիւն եւ բացառիկ արթնամտութիւն: Բայց... Նպատակի հետապնդման ընթացքին, տարբերութիւն չէ դրած միջոցներու կիրարկման մէջ: Չէ՞ որ հարկ լուծանէ զօրէնս: Օրինակներ չեն պակսիր.–

◆ Կ'ըսեն թէ Տ. Կարապետեան ատենին եղած է «ճեփկիր», որ արեւմտահայերէնով կը նշանակէ քսակահատ: Իր կուտակած դրամներով, ան հիմնեց սեփական հեռատեսիլի կայան, որ ամենաժողովրդականն է Հայաստանի մէջ:

Հարկ է ընդգծել թէ սքանչելի գործ կը կատարէ Կարապետեան.– Կը շրջի երկրին հեռաւոր անկիւնները եւ կը փնտռէ երախաներ որոնք ներքին մարմանդ եռքն ունին. անոնց առիթ կ'ընծայէ երգելու կամ արտասանելու իր կայանէն: Նպատակն է երեւան հանել քանքարաթաքոյց տաղանդներ եւ զարգացնել:

Նման անձ մը անշուշտ թէ արժանի էր ընտրուելու Ազգային Ժողովի երեսփոխան:

◆ Հայաստանէն երկոտասնեակ մը երիտասարդներ շրջապտոյտի են եկած Փարիզ: Հրապարակի մը վրայ կը տեսնեն սեւամորթներ, որոնք գետինը փռած են վաճառքի իրեր. Է՜հ հացի ճամբայ: Յանկարծ, ուրկէ ուր պոռչտուք՝ «փոլի՛ս»... եւ սեւերը կը փախչին, տեղն ու տեղը ձգելով ապրանքները, զորս ոստիկանութիւնը կը գրաւէ:

Մեր զբօսաշրջիկները կը շարունակեն իրենց թափառումը: Պողոտայի մը վրայ կը հանդիպին ուրիշ վաճառորդներու: Հայերու խումբին տեղացի առաջնորդը կը նկատէ որ 2–3 հոգի բացակայ են: Իրեն կը հաստատեն. «Նրանք մօտակայքում են, հիմի կը գան»: Մինչ այդ, դարձեալ «փոլի՛ս» եւ դարձեալ փախուստ: Մացառներու թաքստոցէն կը յայտնուին «Մեր» բացակաները եւ կը հաւաքեն թողօնը, իրենց նոր տեսածը գործադրութեան դնելով: Շշմեցնո՛ղ հնարամտութիւն:

◆ Հայրենիքի մէջ, հանրածանօթ անուն մըն է ան եւ արուեստագէտներու հոյլով եկած Պէյրութ: Ազատ մէկ ժամուն, կը հանդիպի մերիններուն, որոնց հետ իր ընտանիքը ազգականութիւն ունի: Մեկնումի պահուն իրեն կը յանձնուի նոյն օրը գնուած ներկայանալի զգեստ մը, որպէս նուէր իր կեսրոջ: Բայց ե՞րբ եւ ո՞ւր հարս–ու–կեսուր կապերը եղած են նախանձելի եւ ոչ թէ նախանձի բոյն (Ս. Գրքի Հռութը բացառութիւն մըն է):

Փոքր է աշխարհ եւ գաղտնիքը երկար չի պահուիր.– Տարի մը ետք, կեսուրը այցի էր գացած Պոլսոյ հասարակաց ազգականին: Կը գանգատի թէ պէյրութցիները իրեն ղրկած էին զգեստ մը... գործածուած: Ակնյայտ էր որ այլափոխութեան էր ենթարկուած նուէրը, որակուելու համար հնամաշ. հարսը վարակուած էր ամէն ինչ սեփականացնելու ախտէն: Պիտի ուզէի այս ընչաքաղցին ուղղել Սայաթ–Նովայի հարցումը. «Թեկուզ աշխարհը քոնն ըլնի, ի՞նչ պիտի տանես էս աշխարհից»:

◆ Սուրիոյ մէջ, ամէնուն հիացում առթած էր Հայաստանցի մը, որ կը խտացնէր առաքինութեան բոլոր տուեալները: Ան թափանցելով ազատ ասպարէզի ներքին ծալքերուն եւ թրծուելով անոր պահանջներուն մէջ, հայրենիք դառնալէ ետք, հետամուտ եղաւ իր գործունէութեան ընդլայնման: Նըկատեց թէ զբօսաշրջութիւնը յարաճուն զարգացման մէջ է, մանաւանդ ամառը երբ բազմահազար այցելուներ կու գան Երեւան եւ կը փափաքին երթալ երկրին հեռաւոր մասերը: Ուստի, Գերմանիայէն ապսպրեց շքեղ, օդափոխիչով հանրակառքեր: Անոնք ճեղքեցին Եւրոպայի սիրտը, առանց դժուարութեան անցնելով շարք մը երկիրներէ, նոյնիսկ... Թուրքիայէն, բայց կանգ առին պարսկահայկական սահմանին վրայ, ուր կը դիտէին Արաքսի ջուրերը եւ Մեղրիի եռուզեռը: Անշարժութեան օրերը կ'ըլլային շաբաթ եւ շաբաթները կը մօտենային ամսուան. ջլատիչ կացութիւնը կը դառնար ծանրակշիռ: Օթօպիւսներուն տէրը, իրազեկ՝ մաքսատան մեծաւորի քմայքներուն, բացատրեց անոր թէ անոնք հայրենիքի բարգաւաճման պիտի նպաստէին, բայց ի զուր. այդ լարը չթրթռաց, սեփական գրպանը խօլ պապակը ունէր յորդելու, այնքան որ Ցիպէի «ԽՄԲ»ն իսկ (խնամի, ծանօթ, բարեկամ) եղաւ անզօր: Խուսափելու համար յաւելեալ վնասէ, նախընտրեց պահանջուած փափախը վճարել:

◆ Փարիզի մէջ անգիր օրէնք է չհեռաձայնել ժամը 22էն ետք: Բայց բախտս ե՞րբ է եղած փայլուն որ օգտուիմ նման սահմանափակումէ... կէս–գիշերը անցած էր երբ մտայ անկողին, յոգնած եւ քնաթաթախ: Չեմ գիտեր ժամը քանի՞ ըլլալու էր երբ հեռաձայնը հնչեց երկարօրէն.

– Էդ ես եմ, Սերգէյը: Լսի՛ր, յիմարի մարդ, գիս ծանակ ես արել սաղ աշխարհին: Գրել ես որ փող ես բերել ինձ Երեւանում:

Յարձակողական էր շեշտը եւ զայրոյթէն դժուարաւ կը հնչէր բառերը: Բայց հասկցայ թէ բանն ինչումն է. ուստի, հարցուցի թէ կարդացա՞ծ էր գրութիւնը.

– Ոչ, ինձ ասացին:

Ուրեմն, լսողաց էր եւ վստահաբար, լսածն անգամ սխալ հասկըցած: Ի՞նչ ընել որ մարդուկին ուղեղը չէ աճած:

– Ինձ ասացին նոյնպէս որ հայրենիքը սեւացրել ես:

Յայտնի դարձաւ որ հայրենիքը կը շփոթէր հոն բուսած տզրուկներուն հետ:

– Ձեռքը կտրի անոր որ կը ժըպրհի Հայաստանը պարսաւել,– ըսի եւ ընկալուչը փակեցի ականջին:

Սակայն աւերը գործուած էր արդէն. ընդհատուած քունս ետ չեկաւ եւ անվերջանալի թուեցաւ գիշերուան մնացորդը:

◆ Լովան փաստաթուղթ մը տըւաւ ինծի, յանձնելի Երեւանի իր պարագաներուն: Դիւրին կարծըւած այս գործը դիւրին չեղաւ, նոյնիսկ մօտեցաւ անկարելիութեան շեմին, քանի որ հասցէատիրոջ հեռաձայնը անջատուած էր: Լման կէս օր յատկացուցի գանելու համար զինք: Տուփ թուղթը, զոր ետ բերաւ մեկնումիս նախօրեակին, կատարելէ ետք հարկաւորը: Երթալէն ետք, նկատեցի որ լուելեայն ձգած էր նաեւ տեսերիզներ... ի՛նչ հատ: Ես արդէն ծանրաբեռնուած, զանոնք թողուցի դրացիին մօտ:

Համացանցի ճշգրտութեամբ, մարդիկ հաշուած են ժամերը.– Փարիզ վերադարձիս, դեռ տանս դուռը լման չէի բացած, երբ հեռաձայնը թրթռաց (միշտ նոյն անիծեալը): Պաշտօնը աւարտողի գոհունակութեամբ, աւետեցի խօսակցիս թէ բերած եմ փաստաթուղթը, Օվիրի կնիքով:

– Իսկ տեսերիզնե՞րը:

– Հարեւանի մօտն են:

Երկի՞նքը, որոտաց, թէ չէնքը փուլ եկաւ: Ինչպէս չխուլցայ, որովհետեւ այնպէս զգացի թէ ականջիս թմբուկը պայթած էր, մինչ ձայնը դեռ կը գոռար.

– Քասեթները քեզի են յանձնըւել: Դու ո՞նց ես տուել հարեւանին: Հաստատ կ'ասեմ որ նա չի՛ տալու, պիտի սեփականացնի: Հարկաւոր է խփել նրան:

Տակաւին անճոռնի խօսքեր, անվայել ածականներ ինծի: Վկա՛յ Անիի 1001 կիսաւեր եկեղեցիները: Յիշեցի Սարոյեանի մէկ պատմըւածքը.– Ցելուզակը կայնած էր պատի ետին՝ պատրաստ կրակելու: Քահանան ըսաւ անոր. «Ինչո՞ւ կ'ուզես զիս սպաննել, ես որեւէ բարիք չեմ ըրած քեզի»:

Սակայն մասամբ իրաւացի էր Լովան.– ամէն անգամ որ տուն վարձէի Երեւանի մէջ, տանտէրը կը զգուշացնէր ուշադիր ըլլալ երբ անձ մը ընդունէի յարկէն ներս:

◆ Գիշերուան ժամը 4ի ատենները, ահազանգի նման իր գոռոցը տարածեց հեռաձայնը: Համբերութիւն շնորհէ, Տէր, մեր ո՞ր մեղքին համար է այս պատիժը:

Ընկալուչը կնոջս մօտն էր, առաւ եւ ինծի փոխանցեց.

– Կին մըն է Հայաստանէն, կ'ուզէ հետդ խօսիլ:

Է՜հ, հոն արթնցած են, շնորհիւ երեք ժամ տարբերութեան. իսկ մե՞նք, ո՞րո՞ւ հոգը:

Կէս–արթննալու տաժանքը չէր բաւեր, ահա կին մը–. Միտքս եկաւ թատերգութիւնը զոր Վ. Փափազեան խումբը խաղացած էր Պէյրութի մէջ՝ «Կասկածը կնկան մըտքին մէջ». սքանչելի զաւեշտ մը. բայց երբ հարցը կը սեւեռի քո՛ւ վրադ, բանը բուրդ է թէեւ ես վահանուած էի.– կինս համոզուած էր որ Հայաստանի սիրածներս կը կոչուէին Մասիս, Սեւան, Երեւան: Կը հաւատայի թէ մաքուր խիղճը իտէալ բարձն է գիշերը:

– Պելլա է իմ անունը: Քո տղայից ենք վերցրել քո համարը: Վաղը կէսօրին, Պելկիայից գալու ենք Փարիզ եւ մնալու մի օր: Պաղատում եմ մեզ դիմաւորի պոէզի (գընացք) կայարանում:

Հլու եւ կամակատար, գացի Կառ տիւ Նոր, «Յառաջ»ի թիւ մը պարզած, լուելեայն հասկցնելու թէ ե՛ս եմ իրենց փնտռած մատաղցուն: Ժամանեցին երեք հոգի, երեք հրացանակիրները:

Պելլա կոչեցեալը, որուն տեսքը երբեք չէր համապատասխաներ իր անուան իմաստին, պելա մը դարձաւ: Ունէր հեռաձայնի թիւերը բոլոր անոնց որոնք եղած էին Երեւանի իր ծանօթները եւ հիմա կ'ապրէին Լոյսերու Քաղաքը: Ուր որ հեռաձայնեց կա՛մ տունը չէին եւ կամ պատրուակներ ունէին չընդունելու, իսկ ինք կը դժկամակէր պանդոկ երթալ: Թակարդի մէջ ինկած էի. ստիպուած, այս անկոչ հիւրերը բերի իմ նեղլիկ տունը: Հասկցուեցաւ որ ասոնք եւս ի նոցանէ էին. հայրենիքը լքողներու դասէն: Սկսայ պժգանք զգալ, մանաւանդ որ կին ու ամուսին բուխերիկի նման ծուխ կ'արձակէին. նաեւ երբ հեռաձայնը զարնէր, իրե՛նք կ'առնէին: Աւելի ահաւորը՝ մէկ գիշերը դարձաւ չորս օր, կը կրկնեմ. չորս երկար օրեր:

Այս իրարանցումին մէջ, միակ ուրախալին՝ գտած էի եւ դրան մօտ դրած անիւաւոր ձեռքի պայուսակը, որ փակաթելով (փերմէթիւր) կ'ըլլար եռայարկ. բան մը, այնքան անհրաժեշտ Պէյրութի մեր իրերը բերելու: Բայց, ա՜հ այդ բայցը... Իրենց մեկնելէն ետք, կը ծրագրէինք մեր ազատագրումը տօնել, անդրադարձանք որ պայուսակը... անյայտացած էր. անպարարութեա՞մբ: Յիշեցի Հիւկոյի Ժան–Վալժանը որ զինք հիւրընկալող եպիսկոպոսին արծաթեայ դըգալները գրպանած էր...

◆ Խրախուսիչ պատահար մը.– Ընտանեօք կը գտնուէինք փապուղիին մէջ եւ խօսակցութեամբ միապաղաղ ճամբան կը կրճատէինք: Մեր քովի մարդը, խարտեաշ Ֆրանսացի մը, հարցուց թէ ի՛նչ լեզու էր մեր խօսածը: Երբ տուինք պատասխանը, յարեց յուզուած շեշտով.

– Մտիկ ընելով հայերէնը, ինքզինքս կարծեցի զուլալ աղբիւրի մը մօտ, ուր թռչուններ կը դայլայլէին եւ բարտիներ կը սօսափէին:

Այնքա՜ն անուշ կը հնչէին այս խօսքերը օտարի մը բերնին մէջ եւ մեր ազգային հպարտութիւնը այնպէ՜ս կը շոյէին, համազօր Զօպանեանի «Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուին»: Մեկնելու պահուն աւելցուց.

– Շնորհակալ եմ ձեր ընծայած մեղեդիին համար:

Հարազատ է դրուագը, հաւատաք, կամ ոչ: Արեւելեան իմաստասիրութեան համաձայն, «Ով որ ճշմարտութեան հետ է, մեծամասնութեան մէջ է, նոյնիսկ եթէ առանձին է»:

Դեռ ըսելիքներ ունէր Ֆրանսացին, բայց իջաւ յաջորդ կայարանը. Հայաստան պիտի ըսէին «սաթանովքա»: Հապա հո՞ս. մայրենին ներկայ չէ նոյնիսկ եկեղեցիի բազում բերաններուն մէջ, կը բացակայի նաեւ կուսակցական ժողովներու ընթացքին: Երկու կռուաններ, որոնք պիտի նպաստէին հայ լեզուի յաւերժացման: Հալածա՞նք պէտք է գուրգուրալու համար զայն եւ ճաշակելու «Մէյ մէկ պտուղ դոյներգոյն. հիւթեղ բառեր»ը, ըստ Թէքէեանի: Որքա՜ն դիպուկ է Միսթրալի խօսքը. «Ով որ իր լեզուն պահէ, պահած կ'ըլլայ իր շղթաներէն զինք ազատագրող բանալիները»:

***

Վերջաբան.–

Հաֆըզ, պարսիկ մեծանուն աշուղը, գրած է. «Այս կրակէն որ կուրծքիս տակ բռնկած է, արեգակը լոկ բոց մըն է երկինքը բռնըւած»: Նոյնպէս ես, նման կրակէ հրկիզուած եւ նախանձախնդիր՝ հայրենիքս տեսնելու յառաջացեալ երկիրներու շարքին, «Հողը նոյնն է, բայց...» յօդուածաշարքով փորձեցի տալ մութն ու լոյսը, առանց յիշաչարութեան. սահմանափակ միջոցներովս ջանացի մաքրել փոշին եւ փշրել փոշան: Այնքա՜ն առատ են մեր արատները: (Օրինակ.– մաշրութնիի վարորդները պէտք չեն տեսներ ռազմաճակատ երթալու մարդ սպաննելու համար. իսկ մասնաւոր համարով կառքեր աւելորդ կը սեպեն կարմիր լոյսը յարգել): Համոզուած եմ որ յոռին ու թերին անտեսելը մեղանչանք է

հանդէպ այն հողին, զոր մեր ապուպապերը «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» են անուաներ: Կօշիկէն վեր ելլելու յանդգնութիւն էր իմ փորձը. յաջողեցա՞յ առաքելութեանս մէջ թէ գլտորեցայ խորխորատը:

Լոնտոնի ընկերուհիս (կարդալէ ետք «Յառաջ»ի մէջ երեւցած գրութիւններուս շարքը), ունի կըշտամբանք թէ՝ «պէտք չէ դպչիլ հայրենիքին»: Իսկ քաջալերանք փաստենայէն (որ տեղեկանալէ ետք նոյնին «Նոր Օր»ի արտատպումին), թէ՝ «գրութեանդ աւելի՛ փարեցայ Հայաստանին»: Երկուքն ալ Մելգոնեանցի՝ իմ շրջանէս (1945–50) եւ երկուքն ալ ամուսնացած Մելգոնեանցիի հետ: (Զէ՞ որ Մելգոնեանի երբեմնի ուսուցիչ Վահան Թէքէեան պատուիրած էր. «Ըլլալ, կեանքին մէջ, բախտին դէմ բախտ (րայրուն)»): Բայց մէկը այսպէս, միւսը՝ այնպէս: Ո՛չ մէկուն դատումը կը վհատեցնէ զիս, ո՛չ ալ միւսին գնահատումը կը շփացնէ: Խականը՝ որմէ զատեւն է ցորենէն եւ ճգնիլ որ վերջինը երկրին մէջ աճի անարգել: Ա՛յս է հանապազօրեայ աղօթքս եւ սրտաբուխ մաղթանքս:

Կը յիշեմ 1942ին, հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Պէյրութի Սահակեան դաշտը, ուր խապրիկներ պիտի աւետէին Զէօրքճեան վեհափառի ընտրութենէն վերադարձած սփիւռքահայ երեք ղեկավարներ: Անոնք հպարտօրէն կը ծխէին հայրենի «բաբիրոս»ներ, որոնք Արարատեան դաշտի գգլինչ բոյրը կը բերէին եւ հայրենակարօտ հոգիները կ՚ամոքէին: Ես, զեռ պատանի, ուրիշներու հետ, կապած էի անոնց, որպէսզի այդ կերպով, հաղորդուէի ու հաղորդակցէի հայրենիքին հետ, որ երազանք մըն էր այդ օրերուն, նոյնիսկ անոյշ հէքեաթ մը:

Տակաւին Ա. Ծառուկեան իր «Նոր Հայաստան, Նոր Հայեր» երկին մէջ կը գրէ լիբանահայ քերթողի մը մասին, որ 1950ական թուականներուն գացած է Հայաստան: Ան գիշերով մը կը քալէր Երեւանի փողոցներէն, ուրիշ մտաւորականներու հետ: Յանկարծ, կը սկսի անհանգստութեան նշաններ ցոյց տալ եւ անընդհատ հարցնել թէ պանդոկը դեռ հեռո՞ւ է: Իրեն կը թելադրեն.

– Գնա ծառի մը տակ եւ... պըրծաւ: Մութ է արդէն, մարդ չի տեսներ:

Պատասխանը.– «Եղբայր, հայրենի սուրբ հողին վրայ ես չեմ կըրնար միզ...»:

Ըստ իմաստասէրի մը՝ «Հայրենիքը այն վայրն է, ուր ապրած ես ծնելէդ առաջ»: Իսկ Պ. Սեւակ զայն կը կոչէ «Իմ հազարամեայ ազգանունը»: Ա՛յս է հայրենիքը, ամէն բանէ վեր եւ ամէն բանէ առաջ:

Այս պէտք է ըլլայ ամէն Հայու լօզունգը, անխախտ հաւատամքը: Ահա թէ ինչո՛ւ, Շիրազ կը խոստովանի. «Ինչքան սիրեմ քեզ, սիրեկան, հայրենիքիս չափ չեմ սիրի»: Ի՛նչ փոյթ թէ Երկիր Նայիրին «Եբազուածին չքեղութիւնը չունի», բայց ունի՝ երազ չըլլալու առաւելութիւնը»:

Տարի մը բախտ ունեցայ ելոյթ ունենալու Երեւանի ձայնասփիւռէն: Փորձեցին զիս ներկայացնել որպէս գրող: Ընդվզած՝ ընդհատեցի զիրենք. «Եթէ գրող բառը կ՚ըմբռնէք գրագէտի իմաստով, չարաչար կը սխալիք: Իմս պարզ ծանօթութիւն մըն է բիւրազանձ Մեծասքանչին հետ, զոր ջամբած էր Կիպրոսի «Լուսոյ տաճար» Մելգոնեան Կրթարանը: Սակայն երբ արծարծուած նիւթը կ՚առընչուի Հայու բազմաչարչար, բայց մեռնիլ չգիտցող հայրենիքին, այն ատեն եւ միայն այն ատեն «ընդ եղեգան փող բոց ելանէր». որովհետեւ ինչպէս գրած է Համօ Սահեան.

«Հայաստան ասելիս աչքերս լըցւում են, չգիտեմ ինչու է այսպէս.

Հայաստան ասելիս էլ մահն ո՞ւմ չունն է»:

Մ. Տ.–Ս.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ ԲՕՇԱՅԵԱՆՆԵՐԸ

Լեւոն Մանուէլեան (1864–1918) յատկապէս Փարիզի թատերասէր հանրութեան համար մոռացութենէն դուրս բերուած անուն է: Անուն մը որ վստահաբար կրնար թաղուած մոռացութեան մէջ մընալ յաւերժօրէն, եթէ «Հայ Թատրոնի Ընկերակցութիւն»ը ընթերցումներու իր շարքերուն նիւթ չընէր անոր թատերախաղերը: Անոնցմէ չորրորդ մը՝ «Դօկտոր Երուանդ Բօշայեան»ը ընտրուած էր Դեկտեմբեր 17ի ձեռնարկին, որով կը բացուէր թատերական ընթերցումներու 23րդ շարքը (սկիզբ՝ 1996 Ապրիլ):

Փարիզի Ուսանողական ոստանին հայկական տան փոքր սրահին, որ միակ ըմբռնմատչելի վայրը դարձած է նոյն ընթերցումներուն, բոլոր աթոռները գրաւուած էին մօտ չորս տասնեակ ներկաներէ: Անոնք հետաքրքրութեամբ հետեւեցան աւելի քան երկու ժամ տեւած ընթերցումին որ ձեռնարկին հետեւողականութեան փաստին հետ նոր մասնակիցներ ունենալու գոհունակութիւնը կը բերէր:

Արդարեւ դերակատարներու բազմամարդ անձնակազմ մը ունի Լ. Մանուէլեանի այս խաղը: Կան Բօշայեան ընտանիքին անդամները. հայրը, երկու որդիները, աղջիկը, հարսը, կայ Համազասպեան ընտանիքը: Խաղին նիւթը առնուած է մտայնութիւններու, կեանքի ըմբռնումի բախումէն որ դէմ առ դէմ կը բերէ հայր ու որդի, երկու եղբայր, քոյր-եղբայր: Երուանդ Բօշայեանը ընտանիքին բժիշկ երիտասարդ զաւակն է որ նոյն ատեն լծուած է բարեսիրական առաքելութեան: Մինչդեռ միւսները միակ ու գերագոյն նպատակ ըրած են նիւթական ապահովութիւնը, լման արհամարհանքով վերաբերելով կարօտեալին, հիւանդին, անօգին: Զգալի է բարոյական յղումներու խտութիւնը, բայց նկատի առած որ 1900ի գործ է թատերախաղը, տարիկա կ՚արձանագրուի ժամանակի թելադրանքին մէջ:

Զօրս գործողութեամբ խաղին վայրը Բաքուն ըլլալով, պատմութեան հէնք մըն ալ կայ գործին մէջ, ցոյց տուող Ի. դարու սկիզբին այդ ոստանին հայ մեծահարուստներու կենցաղը, ճաշակները:

Ինչպէս կը նշուի օրուան յայտագրին մէջ, Լ. Մանուէլեանի թատերգութիւնը ներշնչումին տակն է Իպսէնի «Ժողովուրդին թշնամի»ին: Ան հրատարակուած է 1900ին, նոյն քաղաքին մէջ եւ առաջին անգամ բեմադրուած յաջորդ տարուան Մարտին, Աստրախանի մէջ:

Արբի Յովհաննիսեանի եւ Ժիրայր Զոլաքեանի վարած փորձերով դերերը մարմնաւորեցին Վահրամ Աժտէրեան, Նազարէթ Գույումճեան, Վէտա Պայվէրտեան, Ժիրայր Զոլաքեան, Նոյեմի Եուսէֆի, Ալֆրէտ Սարտարեան, Վիկտորիա Այվազեան, Աստղիկ Շինկիթեան, Վահան Քերովբեան, Սեւան Մինասեան, Սիփան Քորօղլեան եւ Անի Քիւրքճեան: Սեւան Մինասեան ստանձնած էր նաեւ ընթերցումը բեմական գործողութիւններուն:

Թատերական ընթերցումները աւելի քան տասնամեակէ մը ի վեր շարունակուող հետեւողական ձեռնարկ մը ըլլալու յատկանիշին հետ հայերէնով գործունէութիւն տանելու տրամադիր ու կարող «նոր»երու յայտնաբերումին ու ընդգրկումին ալ վայրը կ՚ըլլան: Գործունէութիւն որ օրէ օր կը նօսրանայ մեր իրականութեան մէջ: Ինչպէս ողջոյնի խօսքին մէջ նշեց Արբի Յովհաննիսեան, Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարի է, ամէն տեսակի, ամէն որակի ձեռնարկներու ճոխ յայտագիր մը կայ որուն մեծ բացական Հայուն լեզուն է: Եւ ինչ որ աւելի՛ վըրդովեցնող է, այն երեւոյթն է որ ոչ ոք կ՚անդրադառնայ, կամ կ՚ընդվզի ատկէ:

Ինչ կը վերաբերի հեղինակին, Ներքին Ագուլիսի հարուստ վաճառականներուն մէկուն զաւակն էր. դպրոցը աշակերտած է Րաֆֆիին: Թիֆլիսի ու Մոսկուայի իր ուսումնառութենէն ետք դասաւանդած է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի ու Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանին մէջ: Բաքուի մէջ ալ Հայոց մարդասիրական ընկերութեան գրադարանապետ եղած է: Ցետագային անցած է Աղեքսանդրապոլ: Գըրած է «Ռուսահայ գրականութեան պատմութիւն»ը որ գործածուած է որպէս դասագիրք: Հեղինակ է նաեւ բանաստեղծութիւններու, վէպի:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻՆ» ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

(Ցապաղած)

Ինչպէս Ֆրանսայի այլ շրջաններու, Կրընոպլի հայ գաղութն ալ իր կարգին նշեց «Հայաստանի Տարի»ն: Ուրեմն տեղւոյն հայկական միութիւնները, Ժէ. Ը. Ի. Ռիւսի քաղաքի ընդհ. խորհուրդը, քաղաքապետարանը եւ Հայց. Եկեղեցին գլխաւորութեամբ նախագահին՝ Տ. Մարանճեանի եւ Մ. Ադամեանի գործակցութեամբ կամակերպեցին բազմաթիւ արարողութիւնները եւ ձեռնարկները: Այսպէս, Սեպտեմբեր 21ին, Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ, բազմաթիւ քաղաքական, հայկական միութենական ներկայացուցիչներու եւ ներկաներու առջեւ հռչակուեցաւ «Հայաստանի Տարուան» բացումը, որուն անդրադարձած էինք այս սիւնակներուն մէջ Սեպտ. 30ին:

Երկրորդ պաշտօնական արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Հոկտ. 21ին քաղաքապետարանին դահլիճին մէջ, ներկայութեամբ Ռոն-Ալփի շրջանի կաթողիկոսական պատուիրակ Նորվան Եպիսկոպոսի, Կրընոպլի քաղաքապետ Մ. Տեսթոյի, քաղաքական անձնաւորութիւններու, հայկական միութիւններու պատասխանատուներու եւ հոծ բազմութեան մը, շուրջ 500 հոգի: Խօսք առնողներն եղան Հաւաքականին կողմէ Տ. Մարանճեան, քաղաքապետը՝ Մ. Տեսթօ եւ ուրիշներ, որոնք արտայայտուեցան «Հայաստանի Տարւան» մասին եւ երկու երկիրներու բարեկամութեան: Ապա, երաժիշտ Բ. Նազարեան իր սրինգով տպաւորեց ներկաները կոմիտասեան եղանակներով: Կ՚ընկերանար Ժ.-Միշէլ Տանէ (թաւջութակ), Ա.-Ժընըվիէւ Լուար (ալթօ), Ֆ. Ռէյնոթ (թաւջութակ): Երգչուհի Ա. Կարապետեան հմայեց ներկաները Կոմիտասի եւ այլ ժողովրդական երգերով: Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ հիւրասիրութեամբ:

Հոկտ. 22ին, Սէն Թ՚Օկիւսթէն եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ եպիսկոպոսական պատարագ որու կը նախագահէին Նորվան Եպիսկ. եւ Կրընոպլի կաթողիկէ համայնքի հովուապետ Կի տը Քէրիմէլ: Ներկաներուն մէջ կային Հայր Ժ. Սանճեան եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Պատարագը մատուցանեց Հ. Կ. Ցաւութիւնեան, կոմիտասեան երգեցողութիւնը կատարեց եկեղեցւոյ Նորակազմ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Խորէն Մատէնի: Կի տը Քէրիմէլ, արարողութեան աւարտին, Նորվան Եպիսկոպոսին վիզէն անցուց հայկական խաչ մը Էջմիածնէն Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ նուիրուած եւ որուն միջնորդը եղած էր Հ. Կարապետ: Կէսօրին, Կրընոպլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ տեղի ունեցաւ սիրոյ սեղան մը, ներկայութեամբ կրօնական դասուն, կազմակերպիչ յանձնախումբին եւ գաղութի Հայերուն:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Բաւական անուն մը հանած էի իբրեւ ուսումնական Սկիւտարի մէջ. կարեւորութեան պէս թան մը սկսած էին ինձ տալ ամէն շրջանակներէ. Եէնիմահալլէի Ս. Կարապետ Թաղին «Ճեմարան» դըպրոցին հոգաբարձութիւնը, որուն ատենապետն էր մի ոմն Պօղոս Թորգոմեան (ո՛չ ազգական ինձ) զիս հրաւիրեց իբր քննիչ տարեկան հարցաքննութիւններուն. նաեւ Պէրպէրեան Ռէթէոսը իւր համանուն վարժարանին, որուն այցելուներու տետրին մէջ գրած ունիմ հետեւեալը 1879 Յուլիս 6ին, եւ զոր հրատարակեցի Վիէննայի Մխիթարեաններուն «Հանդէս Ամսօրեայ»ին մէջ 1902ին, առթիւ Պէրպէրեան վարժարանի քսանեւհինգամեայ յոբելեանին:

Ահաւասիկ 1879ի գրածիս օրինակը.

«Այսօր Պէրպէրեան վարժարանի տարեկան հարցաքննութեանց ներկայ գտնըւելու բարեբախտութիւնն ունենալով, բերկրութեամբ տեսի վարժարանին բարեկարգ վիճակը, նա զի՝ գիտութեանց մէջ ունեցած մեծաքայլ յառաջադիմութիւնը:

Եթէ Հայը կը պարծէր երբեմն իւր Շահնազարեանով ուր հայ մանկտին օտարոտի բարբառով կ՚ուսանէր գիտութիւններն եւ զուրկ գրեթէ կը գտնուէր մայրենի գրագիտական կրթութենէն, թո՛ղ փառաւորուի այժմ "Պէրպէրեան"ով, ուր գիտութիւնք հայերէն բարբառով կ՚աւանդեն եւ հայ գրագիտութիւնը գեղեցկապէս կը ծաղկի. ըստ այսմ, կը համարձակիմ Պէրպէրեան վարժարանը Հայոց համար անդրանիկ օրրանն համարել գիտութեանց. ո՜ տայր թէ նմանօրինակ վարժարաններու թիւը բազմանայր մեր մէջ օր ըստ օրէ:

Իմ անկեղծ շնորհակալիքս պարտիմ մատուցանել վարժարանիս պաշտօնէից, այն գիտնաւոր անձանց, որք ազգի մակացութեանց կաթը կը ջամբեն հայորդւոյն. շնորհակալիք եւ վարժարանիս հիմնադիր – տնօրէն Ռէթէոս Պէրպէրեան ազնիւ պարոնին, որուն արգասաւոր քըրտունքն եւ անխոնջ վաստակը, յուսամ թէ ազգասէրք իրենց քաջալերութեամբն եւ բանասէրք իրենց ձեռնտուութեամբ պիտի պսակեն յաւէտ:

ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
Սկիւտար, 1879 Յուլիս 6»

***

Սոյն հարցաքննութիւններուն ներկայ եղած միջոցիս ամենածիծաղելի փորձանք մ՚ալ ունեցած եմ. փորձանք՝ ծիծաղելի ըլլալէ աւելի յիմարական, զոր չեմ կրցած մոռնալ: Ճեմարան վարժարանին քննութիւնը աւարտած, երբ հոն ներկայ եղող ծանօթ բարեկամներուս «Մնաք բարով» ըսելով, ձեռքերնին կը սեղմէի, Թորգոմեան Պօղոսը որ երկայնամօրուս չոր մարդ մ՚էր, ինձ դառնալով, «Պարոն, դուք ի՞նչ իրաւունքով Թորգոմեան մականունը կը կրէք. տեղեկացայ որ դուք պէրպէրի մը զաւակ էք, պէտք էր որ Պէրպէրեան ըլլար ձեր մականունը, ոչ թէ Թորգոմեան» ըսաւ գունատելով եւ տեսակ մը բարկութեամբ. առանց պաղարիւնս կորսնցնելու. «որովհետեւ պապուս անունը Թորգոմ է եղեր, ուզեցի Թորգոմեան կոչուիլ» պատասխանեցի: «Իրաւունք չունիք» պոռաց: «Գնացէ՛ք բողոքեցէք» ըսի բարձրաձայն եւ առի քալեցի: Յետոյ բարեկամներէ լսեցի, որ մեկնելէս վերջը իրեն դիտողութիւն ընողներ եղեր են, որուն համար վշտանալով հոգաբարձութենէն հրաժարեր է, որպէս զի հոգեբեռցու չըլլայ:

Ես մնացի ու կը մնամ «Թորգոմեան» մականունովս, ինչպէս նաեւ եղբայրս ու ընտանիքս: Երբ բժիշկ եղայ ու դարձայ Սկիւտար, իմացայ որ կ՚ապրէր հոն Թորգոմեան Պօղոսը, ծանծաղամիտ պարոնը, որ պատահեցաւ որ զիս մէկ օր կանչեց իր հիւանդ աղջկանը համար. գացի ու հարկ եղած դարմանը յանձնարարելէն յետոյ, յիշեցուցի իրեն Ճեմարանին մէջ ինձ ուղղած խօսքերը. «սխալ պէտք է ըլլայ» ըսաւ եւ ուրիշ նիւթի անցաւ:

(Շար. 132)

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

Լ Ի Ո Ն

ԱՄԱՆՈՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի Նոր Տարին Դեկտեմբեր 31ին, Նովօթէլ Պրոնի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամ 20·30էն սկսեալ, մասնակցութեամբ ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբի, ի մասնաւորի Ջութակահար Վարոյի։

Տեղերը ապահովել Դեկտեմբեր 20էն առաջ։

Մասնակցութիւն՝ 100 Եւրօ։

Մասնաւոր գին երախաներու թիւին համեմատ։

Տոմսակներու համար դիմել.–
- Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան
- Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ գրասենեակներուն։

Յաւելեալ տեղեկութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
04·78·45·17·55 / 04·72·37·61·57

□

Section «D. Missakian»

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԿԱՂԱՆԴԻ ՏԵՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը կը ներկայացնէ շատ գեղեցիկ նուէրներու տեսականի մը.–

- Սվարովսքի հլուններով եռագոյն խաչեր եւ մատանիներ,
- Թալինի եւ Թամարի մանկական երգերու խտասալիկներ եւ տեսերիզներ,
- Հայերէն մակագրուած զարթուցիչ ժամացոյցներ, գրիչներ եւ զարդասեղներ, եւլն.։

Գնեցէք ձեր նուէրները հեռաձայնելով
– Սիրվարդին՝ 04· 78· 49· 28· 87 թիւով, կամ
– Ծովիկին՝ 04· 78· 49· 83· 46 թիւով։

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ecole «Khatchadour ABOVIAN»
de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti —
Veille de Noël Arménien
Fête des enfants de la Communauté

A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne
Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France

La Direction
de l'Ecole «Khatchadour Abovian»
et le Conseil de la Cathédrale
organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70

Parents et enfants, venez nombreux
pour fêter ensemble
le Noël Arménien.

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Եկայք յիշատակեսցուք

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային
եւ առաջին մարտիրոսին

տօնին առիթով ժամերգութիւն եւ պատարագ կը մատուցուի։
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 28

Սրբոց Որդւոցն Որոտման՝
Յակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու Աւետարանչին

Սկիզբ հանդիսաւոր ժամերգութեան՝ ժամը 9ին։

***

Ս. ՊՕՂՈՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 26

Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի

Հանդիսաւոր ժամերգութիւն կը կատարուի Սուրբերու անունը կրող Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ։
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։

***

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 31

Ամավերջի պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ARMÉNIE
PROMOTION D'HIVER EN
Saberatours
SevanVoyages
en collaboration avec
AIR FRANCE
et EuropeHôtel
vous proposent
1 Billet A/R
à 485€*
+ 1 EURO = 4 nuits offertes à Europe Hotel
■ 11, rue des Pyramides
75001 PARIS
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
armenie@saberatours.fr
■ 48, cours de la Liberté
69003 LYON
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
■ 67, La Canebière
13001 MARSEILLE
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
* Tarif H.T. Aérienne. Offre valable du 1/11/06 au 24/03/07 et soumise à des conditions particulières, dans la limite des places disponibles.
Studio VICKEN

DEVENEZ MONITEUR
A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :
- Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
- Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 95 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CABINET
TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2007
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
լաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

DEUX VOYAGES EN ARMÉNIE

(OEUCUMENIQUES, CULTURELS, HUMANITAIRES)

Du 23 avril au 1er mai 2007 : Voyage tous âges — prix : 1.200 euros
(extension possible 2 jours au Karabagh et retour le 4 mai:prix:1.400 euros)
Du 6 au 17 août 2007:Voyage de jeunes de plus de 18 ans-prix:1.000 euros

(Accompagnateur : Pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisés par **Solidarté Protestante France-Arménie (SPFA)**

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1, rue Cabanis 75014 Paris
(tél.: 01. 47. 35.30. 23, au 06. 83. 09. 08.19)

(Programmes détaillés sur demande)

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27

MERCREDI
27 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.606 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.606

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԵԱՆ» ՎԿԱՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Ժանտարմի ընդհանուր հրամանատարութիւնը շրջաբերական մը ղրկած է բոլոր միաւորներուն, թելադրելով որ փնտռուին, գտնուին Անկախութեան պատերազմին (1920–22) նախորդած շրջանին հայկական հրոսակներու յարձակման ենթարկուածներ, որոնք անձամբ վիրաւորուած, տուժած, կամ հարազատ մը կորսնցուցած են. անոնց հետ հարցազրոյցներ պիտի կատարուին եւ տեսագրուին:

Լուրը տուած էր «Աքշամ» թերթին մէկ լրագրողը Շաքիր Սիւթէր. բայց դիտել կու տայ որ յարգանքի արժանի այդ թելադրութիւնը քիչ մը յապաղած է, թէ նման աշխատանքի 1980ի սկիզբը ձեռնարկուած էր արդէն, Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդին նախագահ Ք. Էվրէնի յանձնարարութեամբ:

«Ի՞նչ եղած են այդ օրերուն արձանագրուած տեսերիզները» հարց կու տայ լրագրողը, յիշեցնելով որ Թրքական ձայնասփիւռ–հեռատեսիլը այդ աշխատանքը տանելէ ետք երբեք չէր սփռած ձեռք ձգուած արձանագրութիւնները: Ապա կը կրկնէ հարցումը. «Այսօր, այդ թուականէն 25 տարի անցած է. այդ վկաներէն քանի՞ հոգի մնացած կրնայ ըլլալ»:

Գոնէ ըսէին որ 1980ին քանի՛ հոգի գտնուած էր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀՐԴԵՀ ՆԱՅԻՐԻՏԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 24ի առաւօտը հրդեհ ծագած է Երեւանի Նայիրիտ քիմիական գործատան մէջ. բռնկած են իւրաքանչիւրը մինչեւ կէս գիշեր պայքարած են կու ընդունարաններ: Հրշէջ խումբերը գրեթէ մինչեւ կէս գիշեր պայքարած են հրդեհին դէմ, կարենալ կատարելապէս մարելու համար զայն: Բարեբախտաբար մարդկային զոհ չկայ, բայց մտահոգիչ է հաստատել որ հրդեհը վերջին երեք ամսուան ընթացքին ծագած երրորդն է: Պատասխանատուները հաւաստած են որ հրդեհին հետեւանք թունաւոր ամպեր չեն սպառնար Երեւանի մթնոլորտին:

Սովետական օրով հայկական ճարտարարուեստին փառքը նկատուած արուեստական կաուչուկի այս գործատունը որ 1987ին բնապահութեան մտահոգութիւններով ծայր առած առաջին ցոյցերուն դրդապատճառը եղած էր, շատ անմխիթար վիճակի մէջ է ու վերջին հրդեհները հարցականներու ծնունդ կու տան անոր ապահովութեան առումով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին գործերու նախարար եւ փոխ վարչապետ Ա. Կիւլ Հայ–

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

Խոր ցաւով իմացանք, որ Ծննդեան նախօրեակին, Դեկտեմբեր 24ին Աշոցքի Տիրամայր Նարեկի հիւանդանոցին մէջ, որուն բացումը կատարած էր 1991ին, վախճանած է Հայր Ներսէս Արք. Տէր Ներսէսեան, որ նոյն թուականին, Յովհ.–Պօղոս Բ. Պապի որոշումով կը դառնար առաջնորդը նոր հիմնուած Հայաստանի, Վրաստանի, Ուկրանիոյ, Ռուսաստանի հայ կաթողիկէ համայնքներուն:

Հայր Ներսէս ծնած էր Պէրլին 1920 Նոյեմբեր 16ին, ուր իր հայրը գացած էր բժշկութիւն ուսանելու եւ 1915ին զինուորագրուած էր գերմանական բանակին մէջ ու մասնակցած Պրեստ–Լիտովսկի բանակցութիւններուն, սպայի աստիճանով, որպէս թարգման: Յետագային, քահանայական օծումով, Տէր Բարգէն պաշտօնավարած է որպէս հոգեւոր հովիւ Ռումանիա: Աւազանի անունով Արտաշէս–Ստեփանոս, Հայր Ներսէս ծնողքին հետ հաստատուած էր Պուքրէշ ուր 1922ին յաճախած է տեղւոյն «Միսաքեան» վարժարանը (1926–31), ապա Սոֆիայի Մեսրոպեան ճեմարանը (1931–33): Պուքրէշի ազգային վարժարանին մէջ, փոքրիկն Արտաշէս աշակերտած է երիտասարդ համալսարանական Կարապետ Պալճեանի (ապագայ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց): 1933ի վերջերը Ս. Ղազարու միաբան եւ վաստակաւոր հայագէտ Հայր Մկրտիչ Վ. Պոտուրեանի միջնորդութեամբ Արտաշէս կ'ուղեւորուի Վենետիկ: 1940ի վերջերը, Ս. Ղազարի մէջ աւարտելով լիկոնէական ու հայագիտական բոլոր ուսումները (Հայր Ներսէս աշակերտած է Հացունիի, Քիպարեանի, Ամատունիի, Փէչիկեանի, Ճանաշեանի նման բազմահմուտ մխիթարեաններու), ապա, Հռոմի մէջ յաճախած է «Գրիգորեան» միջազգային համալսարանին (1940–47) եւ ստացած փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան վկայականներ: 1946 Սեպտ. 8ին, Ս. Ղազարի մէջ, ձեռնադրուած է կուսակրօն աբեղայ դերպ. Ս. Ուլուհոճեանի ձեռամբ եւ իր քահանայական օծումը ստացած է Տէր Սարգիս Արք. Տէր Աբրահամեանէն: Աւելի քան 40 տարի Հայր Ներսէս Ս. Ղազարի մէջ վարած է պատասխանատու զանազան պաշտօններ, 1948–52 խմբագիր է «Հայ Ընտանիք»ի, 1957–64, 1968–72, 1974–78 խմբագրապետ է «Բազմավէպ» հանդէսի: Ցիսնամեակ մը Ս. Ղազարու աշակերտներուն դասաւանդած է հայերէն, գրաբար, հայ հին գրականութեան պատմութիւն, յոյն եւ լատին լեզուներ, հոգեւոր երգ եւ երաժշտութիւն: Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարանին մէջ ալ 14 տարի դասախօսած է փիլիսոփայութեան պատմութիւն: 1960 Սեպտ. 8ին վարդապետական ծայրագոյն աստիճան ստացած է Աբբահայր Սրապիոն Արք. Ուլուհոճեանէ: Ս. Ղազարի մէջ, շուրջ 10 տարի վարած է հոգեւոր դաստիարակ–վերակացուի պաշտօն: Եղած է Միաբանութեան ընդհանուր քարտուղար (1964–76, 1982–86), հուսկ ընդհանուր մեծաւոր եւ առաջնորդ (1986–91):

«Հայ Ընտանիք»ի եւ մասնաւորաբար «Բազմավէպ»ի մէջ, ստորագրած է խմբագրականներ, գրախօսականներ հայագիտական, կրօնադաւանական ու լեզուական հմտալից յօդուածներ եւ յօդուածաշարքեր, յաճախ «Ի Սէր Մեծասքանչին» եւ «Էջ մը ուղղագրութիւն» խորագրերով: Երկար տարիներ աշխատակցած է «Յառաջ»ի: Հրատարակած է Առաքել Սիւնեցիի «Դրախտագիրք»ը, ուսումնասիրած է Մեսրոպ Մաշտոցի նուիրուած Ապաշխարութեան շարականները, Մխիթար Աբբայի աշխարհաբարի քերականութիւնը, հայկական մանրանկարչութեան նուիրուած ստուար հատոր մը, իտալերէնի թարգմանած է հայ ժողովրդական եւ հոգեւոր երգեր: Տուած է բազմաթիւ դասախօսութիւններ Իտալիա եւ այլուր:

Հայաստան այցելած էր առաջին անգամ 1965ին, Վազգէն Ա.ի գահակալութեան առիթով որպէս ներկայացուցիչ Մխիթարեան Միաբանութեան եւ հիւրը Կաթողիկոսին: Կրկին այցելութիւններ տուած է 1972ին, 1978ին, 1988ին, 1989ին եւ 1991ին պաշտօնական հանգամանքներով:

Հայր Ներսէս Վրդ. 1991 Հոկտեմբեր 2ի վճռագրով, Պապին կողմէ նշանակուած է Առաջնորդ Արեւելեան Եւրոպայի հայ կաթողիկէներու:

Հայր Ներսէս եպիսկոպոս ձեռնադրըւած է 1992 Նոյեմբերին, Հռոմի մէջ, ձեռամբ Յովհ.–Պօղոս Բ. Պապին: Մօտ 15 տարի է հաստատուած էր Գիւմրի, ուր կը վարէր իր պաշտօնը: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Դեկտեմբեր 29ին, Ուրբաթ, Փանիկ:

Մխիթարեան Միաբանութեան ամէնէն հմուտ միաբաններէն մէկն է որ իր մահկանացուն կը կնքէ հեռու իր վանքէն, բայց Հայաստանի հողին վրայ: Մեծ հայագէտ մը, վաստակաշատ վանական մը, որ աւելի ծանօթ էր երբ Ս. Ղազար կը գտնուէր, քան առաջնորդական իր պաշտօնին գլուխը, բայց եւ այնպէս կորուստը մեծ է:

***

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՀԱԶԴԸ

Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր Հ. Եղիա Քիլաղպեան եւ Միաբան Հայրերը խոր ցաւով կը գուժեն մահը իրենց երիցագոյն Միաբան Հ. Ներսէս Սրբ. Տէր Ներսէսեանի որ պատահեցաւ Աշոցքի իտալական հիւանդանոցին մէջ, Հայաստան, այս առաւօտ ժամը 11ին, յետ զօրանալու Եկեղեցւոյ Սուրբ խորհուրդներով:

... Թաղման արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Գիւմրի, եւ Թաղումը՝ Փանիկ, տարւոյս 29 Դեկտեմբերին, Ուրբաթ օր:

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»: Հանգիստ իր աճիւններուն:

Սուրբ Ղազար

Դեկտ. 24

***

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

25 Դեկտեմբերի 2006 թ.

ՀՈԳԵՇՆՈՐՀ
ՀԱՅՐ ԵՂԻԱ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՔԻԼԱՂՊԵԱՆ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ
Վենետիկ, Իտալիա

Սիրելի Հայր Եղիա,

Սրտի խոր ցաւով տեղեկացանք Մխիթարեան Միաբանութեան երիցագոյն միաբան Հ. Ներսէս Արքեպիսկոպոս Տէր–Ներսէսեանի վախճանման մասին:

Յանուն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբանութեան՝ բերում ենք Մեր ցաւակցութիւնը Ձեզ, Մխիթարեան Միաբանութեանը, հոգելոյս Սրբազանի հարազատներին եւ նրա կորուստը սգացող բոլոր անձանց:

Մենք ճանաչել ենք լուսահոգի Ներսէս Արքեպիսկոպոս Տէր–Ներսէսեանին՝ իբրեւ Մխիթարեան լուսամիտ Հայրերի կորովի շառաւիղներից մէկի: Նա երկար տարիներ գնահատելի ներդրում է բերել Միաբանութեան պայծառութեանը, նրա գիտական ու հոգեւոր բեղուն գործունէութիւնը բարեզարդել գրական ու մշակութային իր հարուստ վաստակով: Ներսէս Արքեպիսկոպոսը իր վաստակեալ կեանքն արդիւնաւորել է նաեւ երկարամեայ հովուական գործունէութեամբ՝ հաւատաւոր հոգում մշտապէս կրելով սէրը առ հայրենին, առ Սուրբ Էջմիածինը եւ հանդէպ հայրենական սրբազան մեր աւանդները: Որպէս անդրանիկ առաջորդ Հայաստանում հայ կաթողիկէ համայնքի՝ Սրբազանը օրինապահ իր ընթացքով օրինակելի յարաբերութիւններ հաստատեց Մայր Եկեղեցու հետ:

Մեծ կորուստ է հայրենասէր ու նուիրեալ, բարեյիշատակ Ներսէս Արքեպիսկոպոս Տէր–Ներսէսեանի մահը:

Մեր անկեղծ սրտակցութիւնն ենք բերում Ձեզ ամէնքիդ եւ վշտակիր սրտով աղօթում առ Ամենողորմ Տէրը, որպէսզի երկնային երանական բարձունքներում լոյսերի մէջ քաղցրութեամբ ընդունի հոգին նորոգ հանգուցեալի եւ Սուրբ Հոգու մխիթարութեան բիւր շնորհներով սփոփանք պարգեւի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներին եւ բոլոր վշտացեալներին:

«Յիշեսցէ Տէր զհոգի ծառային իւրոյ եւ հանգուսցէ զնա ի լոյս երեսաց աստուածութեան իւրոյ»:

Վշտակից սիրով եւ օրհնութեամբ,
աղօթարար՝
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ԹՈՒՐՔ

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

Թուրքիոյ մէջ Հայկական Հարցին «լուծում»ին համար առաջարկուած միջոցներուն աւելցած է քրտականին ուղղութեամբ աւելի քան 300 մտաւորականի նախաձեռնութիւնը: 320 ստորագրութեամբ յայտարարութիւն մը հրապարակուած է, խորագրուած. «Ո՛չ թէ պատերազմին, այլ խաղաղութեան լեզուին խօսինք»: Մտաւորականները մեկնելով «մեզմէ մէկուն կորուստը մեր բոլորէն բան մը կը պակսեցնէ» մօտեցումէն, հանրութիւնը հրաւիրած են խորհրդածելու բռնութեան ծագումի պատճառներուն մասին: Առաջարկած են նաեւ օրինական կարգադրութիւններով լեռ բարձրացած երիտասարդները ներգրաւել ընկերութեան մէջ եւ ընտրական օրէնքին 10% նուազագոյն սահմանագիծի պարտադրանքը փոխել: Անոնք պահանջած են որ զէնքերը լռեն թէ՛ գործնապէս, թէ մտածումներու, զգացումներու մէջ:

Յայտարարութեան մէջ ըսուած է. «Ինչպէս բոլոր մշակոյթներուն պարագան է, քրտական ինքնութեան, լեզուին ու մշակոյթին առջեւ ծառացած օրինական բոլոր խոչընդոտները պէտք է վերնան, պէտք է ապահովուի արտայայտութեան ու կազմակերպուելու կատարեալ ազատութիւն: Խոր չքաւորութեան ու գըլոբալներու հետեւանք անյուսութեան վերջ տալ կարելի է շրջաններու միջեւ տնտեսական եւ ընկերային անհաւասարութիւններու ջնջումին ուղղութեամբ նոր նախաձեռնութիւններով»:

Ստորագրողներու շարքին են Եաշար Քէմալ, Հալիլ Պէրքթայ, Պասքըն Օրան, Ֆէթհիյէ Չէթին, Մկրտիչ Մարկոսեան, Էլիֆ Շաֆաք, Ռակըփ Զարաքօլու, եւն.:

ԲՌՆԱՏԷՐԵՐՈՒ ՄԱՀԸ

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՋՕՐ. ՓԻՆՈՇԷ

Ջիլիի նախկին տիրահռչակ բռնատէր Օկուսթօ Փինոշէ մեռաւ Դեկտեմբեր 11ին:

Հանգի՛ստ աճիւններուն իր բազմահազար զոհերուն:

Փինոշէ մեռաւ հանգիստ իր անկողնին մէջ, 91 տարեկանին: Արժանացաւ նաեւ կիսապաշտօնական զինուորական յուղարկաւորութեան, զօրանոցներու վերեւ ազգային դրօշակը կիսածածան:

Իր երեք հազարէ աւելի երիտասարդ զոհերը, գաղափարական հուրով կենսաբարբախ, ունեցան միայն հասարակաց փոս մը, մարդադաշտերու մեծութեամբ: Իսկ 28 հազար քաղաքացիներ դեռ իրենց հոգիին եւ մորթին վրայ կը կրեն դաժան իրաւակարգին բանտային խոշտանգումներուն անջնջելի հետքերը, իսկ ժողովուրդը՝ 17 տարիներու սարսափի մթնոլորտը:

Երբ վերջապէս քուէներու ուժով հեռացաւ նախագահի իր պաշտօնէն, ինք պահեց իր սարսռալի ուժը, շնորհիւ իր վրայ չափուած ձեւուած սահմանադրութեան տրամադրութեան, եւ նաեւ՝ իր մեղսակից զինուորականութեան: Զինք դատելու բոլոր փորձերը մնացին միայն ձեւակերպական: Բոլոր ամբաստանող կողմերը, ազգային թէ եւրոպական մայրաքաղաքներ, տարիներու սպառիչ անհամբերութեամբ կը սպասէին իր մահուան, որպէսզի ազատէին զինք պատժելու տաժանելի պարտադրանքէն, որ որեւէ ատեն ալ պիտի չպատահէր: Ամէն կողմ կ'երկնչէր նախկին իրաւակարգի հաւատարիմներու, մասնաւորաբար զինուորական, հաւանական հակադարձութիւններէն: Դատն ու դատավարութիւնները անվերջ կը ձգձգուէին ենթադրական առողջական պատճառներով, զորս դերասանի տաղանդով օգտագործել գիտէր մատապէս քաջառողջ Զօրավարը: Ինչպէս բոլոր բռնատէրերը, Փինոշէ ուրացաւ իր ոճիրները: Նման դէպքեր կրնային միայն պատահած ըլլալ առանց իր գիտակցութեան, թէեւ ինքն իր մասին յոխորտանքով կը վկայէր՝ «առանց ինծի Ջիլիի մէջ տերեւ չի շարժիր»: Յստակ է թէ ան պիտի մնար ցմահ անպատիժ: Հիմա բոլորը լայն շունչ կը քաշեն, իր հանդէպ թեթեւ մեղադրանքով մը միայն, որ աւելի կանուխ չյօժարեցաւ հրաժարիլ այս աշխարհէն: Հաւանաբար ինքզինք թեթեւցած կը զգայ նոյնիսկ Ջիլիի ներկայ ժողովրդավար նախագահուհին, Միշէլ Պաշըլէ, որուն հայրը մաս կազմած է զոհերու ցանկին, եւ ինքն ու իր մայրը պահ մը վայելած են Փինոշէի բանտային դառն պայմանները, նախքան իրենց աքսորական տխուր կեանքը օտար երկիրներու մէջ:

Փինոշէ երբ 1973 Սեպտեմբեր 11ին պետական հարուածով կը տապալէր երկրին առաջին ազատ ընտրութեամբ ընտրուած ձախակողմեան նախագահ Սալվատոր Այէնտէն, զայն մղելով անձնասպանութեան, կը գործադրէր աջակողմեան եւ Ուաշինկթընեան դաւ մը, կնքահայրութեամբ նախագահ Նիքսընի եւ յաւիտենակա՛ն Քիսինճըրի: Պաղ Պատերազմի տաք օրեր էին: Բռնարարքը անբաժան էր նաեւ մեծ դրամագլուխի շահերէն: Նախագահական պալատը ռմբակոծուած էր անգլիական ռմբաձիգով: Փինոշէ 17 տարիներ ամբողջանուէր գործադրեց իր զոյգ պաշտօն – պարտաւորութիւնները, մէկ կողմէ երկիրը լայն բանալով արեւմտեան դրամագլուխին առջեւ, միւս կողմէ մաքրագործելով այլախոհ զանգուածը: Առաջին պարագային գնահատականներ կ'ըլլան թէ իրմով երկիրը ունեցաւ անտեսական վերականգնում մը, որմէ իր անձնական գաղտնի հաշիւին բաժին ինկաւ շուրջ 28 միլիոն տոլար, օտար դրամատուներու մէջ: Իսկ երկրորդ պարագային, իր օրով «Անհետացած»ներու եզր մը ծնաւ – ձերբակալուող եւ անհետ կորսուող: Շատեր անոնցմէ ծովը չանաձուկերու կեր դարձան երբ ուղղաթիռներէ նետուեցան ովկէանոս: Բռնապետին նոյնիսկ արտօնուեցաւ որ իր մահուան ջոկատները մայրաքաղաք Ուաշինկթընի մէջ ահաբեկեն իր մէկ գլխաւոր ընդդիմադիրը, որ Միացեալ Նահանգներ ապաստանած էր, առանց ոճրագործ գործակալներուն ձերբակալութեան: Մինչեւ այսօր ամերիկեան Հետախուզական Կեդրոնական Գրասենեակը ծածկուած կը պահէ այդ կարգի թղթածրարները:

Այս ահարկու բռնակալը, որ իր տիրապետութեան առաջին տասը տարիներուն երկրին մէջ իշխեց լուսարգելի ոստիկանական պայմաններով, եւ որ օր մը, ի տես Ջիլիի մէջ հասարակաց փոսի մը յայտնաբերումին, յայտարարեց «Ով որ զանոնք այդպէս թաղեց, հայրենիքին ծառայեց խնայելով դրամ եւ (դագաղի) գամեր», մեռաւ իր անկողինին մէջ, անպատիժ:

ՋՕՐ. ԱԼՖՐԷՏՕ ՍԹՐՕԸՍՆԸՐ

Հոգեղբայրը եւ գործակիցը Փինոշէի, Ջիլիի գրեթէ սահմանակից Փարակուէյի այս վայրագ բռնակալը մեռաւ Օգոստոս 15ին, 93 տարեկանին: Ինչպէս կը տեսնուի, վայրենի բռնակալներուն կաշին կարծրագոյնը կ'ըլլայ:

Զօր. Սթրօըսնըր, հայրը Գերմանացի, երկրին իշխանութիւնը խլեց պետական հարուածով 1954ին, եւ 35 տարիներ իշխեց սարսափի քաղաքականութեամբ, 1811ին անկախացած երկրին պատմութեան մէջ արձանագրելով ամէնէն երկար եւ ամէնէն դաժան բռնակալութիւնը: Այդ տարիներուն ութ անգամ «ընտրուեցաւ» նախագահ, չըդադրելով երկիրը պահել պաշարման վիճակի մէջ: Փարակուէյի 5.8 միլիոն բնակիչներուն մէկ երրորդը արտագաղթեց ազատելու համար մահաբոյր մթնոլորտէն:

Սթրօըսնըր գործադրեց Փինոշէի մաքրագործումի միջոցները, որուն նմանապէս զոհ գացին շուրջ երեք հազար ընդդիմադիրներ: Բազմահարիւր ընտանիքներ ունեցան իրենց «անհետացած» անդամները: Պատմաբաններու համաձայն, այս «Խարտեաշը» (Էլ Ռուպիօ), ինչպէս կոչուած էր, ստեղծեց նաեւ քաղաքա-կրօնական աղանդ մը, «Աստուծոյ ժողովուրդ» կոչուած, որուն ներկայացուած էր որպէս Աստուծոյ առաքեալ մը:

Իր անունը, Փինոշէի հետ կապուած է «Գոնտոր» միջազգային մահուան ջոկատներու ստեղծումին, որուն հիմը դրուեցաւ Ջիլիի մայրաքաղաք Սանթիակոյի մէջ, մասնակցութեամբ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութեան, մեղսակցութեամբ արեւմտեան կարգ մը պետութիւններու, եւ գործակցութեամբ Հարաւային Ամերիկայի շարք մը պետութիւններու: Անոնց պաշտօնն էր մարքսիթ, ձախակողմեան եւ ընդդիմադիր դէմքերու ֆիզիքական անհետացումը, Պաղ պատերազմի քաղաքականութեան ծիրէն ներս եւ ի շահ տնտեսական անկաշկանդ ազատութեան: Այս ընդհանուր մաքրագործումի քաղաքականութեան ետին նաեւ կ'ուրուագծուի Հէնրի Քիսինճըրի ստուերը, որ 1976ին Արժանթինի բռնակալ իրաւակարգին նշան կու տայ «տասը ամիսէն ազատուելու աւերումէն» (ձախակողմեաններու):

Ստեղծուած մահուան ջոկատները իրենց ոճրային գործունէութիւնը ունեցան Հարաւ-ամերիկեան երկիրներու կողքին, եւրոպական կարգ մը երկիրներու մէջ, գլխաւորաբար Ֆրանսա, Սպանիա, Փորթուկալ, նաեւ՝ Միացեալ-Նահանգներ:

Պետական ուրիշ հարուած մը 1989ին Պրազիլ ղրկեց Զօր. Սթրօըսնըրը, ուր 17 տարիներ ան ապրեցաւ աքսորականի խաղաղ եւ հանգստաւէտ կեանք մը, հակառակ անոր որ Փարակուէյի մէջ դատարան մը զինք դատապարտած էր «մարդկութեան դէմ ոճիրով»: Կը պակսէր միայն վճիռը գործադրելու միջազգային կամեցողութիւնը, հասկնալի պատճառներով:

***

Այս գրութեան վերնագիրը պէտք է ըլլար «Բախտաւոր եւ անբախտ բռնակալներ»: Վերջիններու շարքին է Իրաքի նախկին նախագահ Սատտամ Հիւսէյն, որ վերջերս մահուան դատապարտուեցաւ իրաքեան դատարանի մը կողմէ, որուն պաշտօնն էր նման վճիռ մը արձակելը: Սատտամ անշուշտ ոչ աւելի բռնակալ էր, եւ ոչ աւելի մեծ ոճրագործ քան հարաւամերիկեան նշեալ երկու բռնակալները: Իր յանցանքը կը կայանար իր կարճատեսութեան մէջ, հովանաւորեալէ մը անհովանի ըլլալու նախընտրութեան մէջ: Իր ծանրագոյն ոճիրները գործադրուեցան Իրանի դէմ յանձնարարուած պատերազմի տարիներուն, երբ ինք կը վայելէր ամերիկեան վերին հովանաւորութիւն եւ զինուորական աջակցութիւն: Հետեւաբար մտահոգուելու ոչ մէկ պատճառ ունէր, այսպէս առած միջազգային արդարադատութենէ մը: Իրաքի մենատէրը միայն պէտք է հրաժարէր իր թեւերով թռչելու յաւակնութենէն: Օրինակը պէտք է առնէր այլ բռնակալներէ, որոնք վերջերս մեռան իրենց ընտանեկան կակուղ անկողիններուն մէջ, խոր ծերութեան: Իրեն ոչինչ կը պակսէր նման ցանկալի վախճան մը ունենալու համար: Ինչ ցաւնէ առակս.

Պէտք չէ շփոթել հրահանգուած բռնակալութիւն մը հրամայազանց բռնակալութեան հետ:

Ոչ ալ հաճոյակատար ժողովրդավարութեան հետ:

Այս նրբերանգներուն միջեւ շփոթութիւնը կրնայ դատապարտելի ըլլալ, երբեմն ալ մահացու՝ մեր աշխարհի Նոր Օրէնքով:

Պոսթըն

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆ. «ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԷՋ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԼՈՒԾՈՒՄ ՉԻ ԲԵՐԵՐ»

ԽՄԲ. «Մարմարա» (Դեկտ. 11) թարգմանաբար տուած էր «Ճումհուրիյէթ»ի լրագրող Լէյլա Թավշանօղլուի Երեւանի մէջ արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեանի հետ կատարած հարցազրոյցին նիւթը: Ինչպէս կ'ըսուէր, լուսաբանող եւ կարեւոր պատասխաններէ զատ նախարարը կարգ մը ճշդումներ ալ ըրած էր թուրք լրագրողուհիին հարցումներուն պարունակած ինչ-ինչ կէտերու առընչութեամբ:

...Առաջին սխալը կը վերաբերի Ղարաբաղի հանրաքուէին: Վարդան Օսկանեան դիտել կու տայ որ Ղարաբաղի ժողովուրդը հանրաքուէն կը կատարէ ո՛չ թէ իր անկախութեան մասին որոշում կայացնելու, այլ Մայր Սահմանադրութիւն մը ունենալու համար: Կարելի չէ երեւակայել երկիր մը որ իր Սահմանադրութիւնը չունենայ, իսկ Ղարաբաղ 15 տարիէ ի վեր արդէն ինքնավար երկիր մըն է: Սահմանադրութեան քուէարկութիւնը կապ չունի այժմու բնակիչներուն ազգութեան հետ: Վաղը եթէ համաձայնութիւն կայանայ ու փախուստ տուած Ազերիներն ալ վերադառնան, անոնք ալ պէտք պիտի ունենան այս Սահմանադրութեան:

Վարդան Օսկանեան իր երկրորդ ճշդումը կ'ընէ Լէյլա Թավշանօղլուի այն յիշեցումին դիմաց թէ ատենօք Լեւոն Տէր Պետրոսեան ու Հայտար Ալիեւ իրարու ձեռքը սեղմած էին ու համաձայնած էին որ Հայերը քաշուին իրենց գրաւման տակ գտնուող եօթը շրջաններէն: Յետոյ ի՞նչ պատահած էր որ ատիկա չէր իրականացած: Վարդան Օսկանեան այս հարցումին դիմաց կը ճշդէ որ երկու նախագահները երբեք այդպիսի համաձայնութեամբ մը իրարու ձեռքը սեղմած չէին: Այդ օրուան Մինսկեան Խմբակի մէկ առաջարկն էր որ ընդունուած էր ■

երկու նախագահներուն կողմէ, այդ առաջարկն ալ Ղարաբաղեան հարցի լուծման համար փուլ առ փուլ քննարկել էր սակայն հարցերը: Լեւոն Տէր Պետրոսեան կողմնակից եղած էր որ հարցը քննարկուի փուլ առ փուլ, բայց իրեն դէմ ուժեղ ընդդիմութիւն առաջացաւ: Վ. Օսկանեան յստակ մեկնաբանութիւններով կը ճշդէ նաեւ որ Ղարաբաղի մէջ հարցը հողային չէ, այլ քաղաքական կարգավիճակի հարց: Պաշտօնապէս համաձայնագիրներուն մէջ ցարդ հողամասերու մասին կը խօսուի, մինչդեռ Ղարաբաղի ժողովուրդը կը պնդէ իր ինքնավարութեան, իր ճակատագիրը ինք ճշդելու կարգավիճակին մասին: Ղարաբաղեան հարցի բանալին հո՛ս կը գտնուի անշուշտ: Վ. Օսկանեան կը յիշեցնէ թէ այսօր կարելի չէ Ղարաբաղի կարգավիճակին ճշդումը մէկ կողմ թողուլ ու զբաղիլ հողային հարցերով: Վերջին շրջաններուն Ղարաբաղեան հարցի մէջ եթէ քիչ մը յառաջում երեւցաւ, պատճառն այն է որ նախագահ Ի. Ալիեւ վերջերս մօտեցաւ կարգավիճակի հարցին ալ քննարկելու:

Իսկ ինչ կը վերաբերի Ի. Ալիեւի այն յայտարարութեան, ըստ որու Ազրպէյճան զինուորական լուծման պիտի դիմէ եթէ բանակցութիւնները ձախողին, նախարարը կը մաղթէ որ ատիկա Ալիեւի անկեղծ մտածումը չըլլայ եւ ըսուած՝ պարզապէս ժողովուրդը հանդարտեցնելու համար. որովհետեւ եթէ մէկը զինուորական լուծման հաւանականութիւն կը սնուցանէ, այն ատեն ան երբեք չի կրնար զիջումներ ընել եւ համաձայնութեան մը իրականացման օգնել: Ասիկա մեծ վտանգ մըն է Ազրպէյճանի համար: Եւ եթէ զինուորական լուծում մը կարելի ըլլար, մինչեւ հիմա Ազերիները չատոնց դիմած կ'ըլլային այդ ուղիին: Ազերիները երկու անգամ փորձեցին ու կորսնցուցին: Հայերը չահեցան պատերազմը, բայց երբեք չեն մտածեր որ պատերազմը չահած են, որովհետեւ առանց խաղաղութիւնը չահելու, կարելի չէ նկատել որ պատերազմը չահուած է: Միայն թէ Ազերիներն ալ պէտք է հաւատան որ այս հարցը չեն կրնալ լուծել զինուորական ուժով:

Մեր տեսակէտէն հարցազրոյցին ամէնէն կարեւոր մէկ հատուածը կը նկատուի Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու մասին Վ. Օսկանեանի կարծիքը: Լ. Թավչանօղլուի մէկ հարցումը կը վերաբերի Թուրքիոյ դրացի երեք կովկասեան երկիրներուն Եւրոմիութեան հետ ունեցած յարաբերութիւններուն: Ադրբեջանի ու Հայաստանի այժմու հակամարտութիւնը ներհակ չէ՞ Եւրոմիութեան ոգիին:

Վ. Օսկանեան կը պատասխանէ որ Հայաստան կապեր ունի Եւրոմիութեան հետ, բայց Եւրոմիութեան հետ Թուրքիոյ կապերը աւելի հին ու զօրաւոր են: Գալով կովկասեան երկիրներու հարցին, Թուրքիա կրնայ կամուրջ մը դառնալ կովկասեան երկիրներու ու Եւրոպայի միջեւ, Հայաստան շատ մեծ օգուտ կրնայ քաղել ՕԹԱՆ-ի ու Եւրոմիութեան հետ Թուրքիոյ փորձառութիւններէն: Թուրքիա այստեղ շատ կարեւոր դեր կրնայ կատարել եթէ առաջնութիւնը տայ ռազմավարական իր շահերուն, այլ ո՛չ թէ ազգամիջեան հարցերու: Մե՛ղք որ այս խնդրին մէջ Թուրքիա Ազերիներուն պաշտպան կանգնելով նախընտրեց առաջնակարգ նկատել ազգամիջեան հարցը:

Հարցազրոյցի այս հատուածին վրայ անխուսափելի կը դառնայ ցեղասպանութեան հարցին արծարծումը: Արդարեւ, Թավչանօղլու հարց կուտայ թէ Թուրքիոյ ու Հայաստանի միջեւ յարաբերութիւնները ի՞նչպէս կրնան բնականոն դառնալ, եթէ սփիւռքահայութիւնն ու Հայաստանը անդրդուելի կը մնան ցեղասպանութեան պնդումներուն վրայ:

Վ. Օսկանեան կը պատասխանէ որ մէկ բառով միայն կրնայ բացատրել Թուրքիոյ ու Հայաստանի այսօրուան յարաբերութիւնները: Այդ բառը «Անբախտութիւն»ն է: Անբախտութիւն է որ Թուրքիա 15 տարիէ ի վեր ընդհատած է Հայաստանի հետ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները: 15 տարիներ պարապի գացին եւ ամէն անցնող օր կը չարունակէ պարապի երթալ: Եթէ Թուրքիա սահմանները բանար, ամէն ինչ տարբեր ուղղութիւն կ'առնէր: Այս խնդրին մէջ Հայաստան յստակ կեցուածք ունի: «Այո՛, գոյութիւն ունին Ցեղասպանութեան ու Ղարաբաղի հարցերը, թերեւս ուրիչ հարցեր ալ կան» կ'ըսէ: Բայց ցոյց տուէ՛ք աշխարհի վրայ երկու երկիրներ, որոնք այսպիսի հարցեր չունենան իրենց միջեւ: Բայց այդ երկիրներէն ո՛չ մէկը միւսին հետ իր սահմանները կը փակէ այս հարցերը քննարկելէ առաջ: Հայաստան շատ քաղաքակիրթ կեցուածք ունի, որովհետեւ կ'ըսէ որ ցեղասպանութիւն գործըւած է, բայց ատիկա ընդունելի դարձնելու համար ուժ գործածելու նպատակ չունինք, պարզապէս այլ երկիրներու խորհրդարաններուն մօտ աշխատանք պիտի տանինք այդ ճշմարտութիւնը ընդունելի դարձնելու համար, այս կերպով պիտի ջանանք փոխել Թուրք հանրութեան կարծիքը: Ասիկա քաղաքակիրթ կեցուածք է: Եթէ երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւններ հաստատուին, կարելի կ'ըլլայ վարչապետ Էրտողանի առաջարկած ձեւով յանձնաժողովներ կազմել: Միայն թէ յանձնաժողով ո՛չ թէ պատմաբաններու, այլ՝ քաղաքական մարդոց: Թուրքիոյ կողմէ գալիք պատմաբանները ցեղասպանութիւն բառըն իսկ իրենց բերանը առնել պիտի չուզեն: Անոնք ի՞նչպէս կրնան խօսիլ հայ պատմաբաններու հետ: Թուրքիոյ մէջ արգելիչ օրէնքներ կան եւ ասիկա կը նմանի թռչունի մը թեւը կտրելով զայն վանդակէն դուրս արձակելու:

Վ. Օսկանեան դիտել կուտայ վերջապէս որ հարցը ցեղասպանութիւնը ընդունելու հարց է: 1915ի պատահարները ցեղասպանութեան համաձայնագրի մէջ նկարագրուածին կը համապատասխանե՞ն թէ ոչ: Այս է հարցը, այլ ոչ թէ այն թէ այդ համաձայնագիրը անցեալի դէպքերուն համար կը գործադրըւի՞, թէ ոչ:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ՆՈՅՆ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ

Հարցազրոյցին մէկ հատուածը, որ հրատարակուած է տարբեր շըրջանակի մէջ, կը վերաբերի ուրիշ երկիրներու, մանաւանդ Ֆրանսայի Խորհրդարանին ընդունած օրէնքներուն: Ֆրանսա ինչո՞ւ ընդունեց ցեղասպանութեան ուրացումը յանցանք նկատող օրէնքը: Վ. Օսկանեան կը մտածէ որ նախ Ֆրանսահայերուն ճնշումը կար այս խնդրին մէջ: Յետոյ կար նաեւ սա թէ Ֆրանսա, որ միշտ մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան ախոյեան հանդիսացած է, տեսաւ որ Թուրքիա իր մերժողական կեցուածքով շատ անդրդուելի դիրք ունէր: Վ. Օսկանեանի կարծիքը այն է որ Թուրք պետութիւնը այս հարցին ուրացումը երբեք այնքան լաւ կազմակերպուած պետական քաղաքականութիւն չէր դարձուցած, որքան՝ այսօրուան կառավարութիւնը: Իսկ եթէ պնդուի թէ Ֆրանսական օրէնքը դէմ է մտածումի ազատութեան, կարելի է ըսել որ Թուրքիա ալ դէմ է այս հարցի մէջ մտածումի ազատութեան: Երանի՛ թէ Ֆրանսացիները այսպիսի օրէնք մը քուէարկելու պահանջը չզգային, բայց պէտք է ընդունիլ որ Ֆրանսայի ըրածը յստակ հակազդեցութիւն է Թուրքիոյ ըրածին:

– Լա՛ւ, Հայաստան կը ճանչնա՞յ Կարսի համաձայնագիրը:

Վ. Օսկանեան այս հարցումին ալ ունի հետաքրքրական պատասխան: Հայաստան երբեք խնդրոյ չդարձուց Կարսի համաձայնագրին վաւերականութիւնը, որովհետեւ Սովետական միութենէն ժառանգըւած բոլոր համաձայնութիւններուն հաւատարիմ կը մնայ: Բայց հարցն այն է որ Թուրքիա ի՛նք է որ չի գործադրեր Կարսի համաձայնութեան կարգ մը յօդուածները: Օրինակ, ըստ այդ համաձայնագրին, Թուրքիա պէտք է հիւպատոսարան բանար իր Արեւելեան սահմաններուն դրացի երեք երկիրներուն մէջ: Թուրքիա բռնաբարած է այս յօդուածը: Կարելի է հարց տալ թէ Կարսի համաձայնագիրը որքա՞ն ի զօրու է:

Վերջին հարցումը կը վերաբերի Անիի աւերակներուն մօտ Հայաստանի քարահանքերուն մէջ կատարուած պայթումներուն: Հայաստան ինչո՞ւ կ'արտօնէ որ Անիի աւերակները վնաս կրեն: Վ. Օսկանեան իրաւունք կուտայ ու կը յայտնէ թէ այդ պայթումները պէտք է դադրին, բայց անմիջապէս կ'աւելցնէ թէ տասնամեակներէ ի վեր Թուրք պետութեան կողմէ Անիի աւերակներուն դէմ ցուցաբերըւած անտարբերութիւնը աւելի քանդիչ էր, քան՝ քարահանքերուն պայթումները: Ճիշդ է որ վերջերս Ախթամարի եկեղեցին նորոգուեցաւ, Անիի նման գանձ մը աւերակ վիճակի մէջ կը մնայ, մինչդեռ Թուրքիա կրնար զբօսաշրջական կեդրոնի մը վերածել այս աւերակները, որոնք Հայոց պատմութեան մէկ խորհրդանշանն են:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏՕՆ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ Ս. ԹԱԴԷՈՍ - Ս. ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 10ին կատարուեցաւ Մարսէյլի Սէն Թիմոթէ թաղամասին մէջ գտնուող Ս. Թադէոս - Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնակատարութիւնը հանդիսաւոր պատարագով: Նկատի առնելով Գարեգին կոսին Մարսէյլ այցը, թուականը կը կրէր փոփոխութեան մը: Այս առթիւ հաւատացեալներ խուռներամ լեցուցած էին եկեղեցին:

Օրուան պատարագիչ եւ քարոզիչն էր Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդ Գարեգին Արք. Պեքճեան, հրաւիրուած մասնաւորաբար այս հանդիսութեան առիթով: Ս. Սեղանի վրայ կը ծառայէր եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Գառնիկ Քհնյ. Կարապետեան եւ կը մասնակցէին երեք 10-12ամեայ դպիրներ որոնք ամբողջութեամբ կը մասնակցէին արարողութեան, ինչ որ հազուադէպ տեսարան մըն է այսօրուան եւրոպահայ եկեղեցիներու մէջ, երգեցողութիւնը կատարուեցաւ երեքին Անահիտ Կարապետեանի կազմած փոքր երգչախումբով:

Պատարագիչը իր քարոզին սկիզբը նախ յայտարարեց հաւատացեալ ներկաներուն թէ՝ նոյն պահերուն Գարեգին Բ. կը պատարագէր Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ եւ կը կատարուէր ընծայումը Սրբազան Կոմիտաս(?), որով Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդ Եկեղեցին Թեմ կը հռչակուէր: Այս առթիւ Գարեգին Արք. Պեքճեան գովաբանական խօսքով բացատրեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին տարած աշխատանքը, իրականացնելով մօտ 80 տարիներու երազը: Ան շնորհաւորեց նաեւ ներկայ երեք անձերը՝ եկեղեցւոյ ատենապետ Գ. Կարապետ Սայապալեանը, Գ. Ալեքսանդր Պապայեանը եւ օրուան կնքահայր Գ. Արթուր Յակոբեանը, որոնք բերած էին իրենց համեստ մասնակցութիւնը Թեմին կազմակերպութեան հարցին: Այսպէս Գարեգին Արք. շեշտը դրաւ օրուան խնամին վրայ, ամփոփեց Ս. Թադէոս - Ս. Բարթուղիմէոսի առաքելութիւնները Հայաստանի մէջ, որոնք լուսաւորեցին Հայերու հոգիները քրիստոնէութեան լոյսով:

Աւարտին պատարագի կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն ննջեցեալ հոգեւորականաց դասու եւ բարերարներու հոգիներուն ի յիշատակ:

Կրօնական հանդիսութեան յաջորդեց աշխարհիկ հանդիսութիւնը: Գարեգին Արք.-ի հովանաւորութեամբ եւ օրհնութեամբ բացուած սեղանին շուրջ համախմբուած էին քոյր եկեղեցիներու եւ միութիւններու պատասխանատուներ եւ թաղեցիներ: Իսկ պատուոյ սեղանին վրայ տեղ գրաւած էին Գարեգին Արք.-ի եւ Քահանայի կողքին օրուան կնքահայր Տէր եւ Տիկին Արթաքին Յակոբեան, Գ. Ալեքսանդր Պապայեան, Մայր եկեղեցւոյ փոխ ատենապետ Գ. Սարգիս Տուրսունեան և Ս. Թադէոս - Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ ատենապետ՝ Գ. Կարպիս Սայապալեան: Գ. Սայապալեան իր բացման խօսքով տուաւ տեղեկութիւն եկեղեցւոյ գործունէութեան մասին, յայտնեց շնորհակալութիւն Գարեգին Արք.-ի ներկայութեան, Գ. Յակոբեանի եկեղեցւոյ հանդէպ ունեցած իր հոգատարութեան եւ արտայայտեց իր ուրախութեան զգացումները Թեմի հաստատման առընչութեամբ: Ան կատարեց նաեւ խօսնակի պարտականութիւնը մերթ ընդ մերթ հըրաւիրելով պատուոյ հիւրերը՝ արտայայտուելու: Ատենապետին կողմէ յանձնուեցաւ մեծարանքի գիր երկու անձերու՝ եկեղեցւոյ դպիր՝ Գ. Սեւան Եաղըրի եւ դիւանատան քարտուղար Գ. Թիէրի Գէօրօղլանեանի առ ի քաջալերանք եկեղեցւոյ նկատմամբ իրենց ցուցաբերած նուիրումին: Կատարուեցաւ նաեւ գեղարուեստական ամփոփ բաժին մը որու ընթացքին Անի Յովսէփեան արտասանեց Թէքէեանէն «Եկեղեցին Հայկական»ը, իսկ երեցկին Տիկին Անահիտ Կարապետեան երգեհոնի վրայ թէ՛ նուագելով եւ թէ երգելով ընտեղծեց ջերմիկ մթնոլորտ մը: Ան, մերթ հոգեւոր երգերով մեզ յուզեց, բայց յաճախ ալ ոգեւորեց ներկաները մղելով երգելու միասնաբար: Հուսկ, յաջորդաբար խօսք առին նախ հոգեւոր հովիւ՝ Գառնիկ Քահանան որ ի մէջ այլոց յատկապէս շնորհաւորեց և ծանօթացուց Տիկնանց յանձնախումբը եւ ապա Գարեգին Արք. արտասանեց փակման խօսքը մէջբերումներ ընելով անցեալի վերաբերեալ յուշերէն: Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ միասնաբար արտասանուած Տէրունական աղօթքով:

ԱՆԻ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

կական Ցեղասպանութեան մասին յայտարարած է թէ իր նախարարութեան, արտասահմանեան ներկայացուցչութիւններու կողմէ աշխոյժ ջանք կը տարուի հայկական պնդումներուն դէմ պայքարելու համար: Ան հրաւիրած է համալսարանները, մասնագիտական կազմակերպութիւնները, գործարարները որ օժանդակեն այդ ջանքերուն:

ԾՆՈՒՆԴԸ տօնուեցաւ Հռոմէն Բեթղեհէմ, ըստ աւանդութեան: Պապը ուղղի էր օռսլի իր կոչն ըրաւ 62 լեզուներով: Ծանրացաւ գլխաւորաբար խաղաղութեան վրայ, մանաւանդ Միջին Արեւելք եւ Իրաք եւ հրաւիրեց Արեւելքի կաթողիկէները որ մերժեն «հեռանալու փորձութիւնը»: Բեթղեհէմի Ծննդեան պատարագին ներկայ եղած է նաեւ Փարիզի քաղաքապետը՝ Պ. Տըլանոյէ: Մեծն Բրիտանիա, ըստ Եւրոպա 1 կայանին հաղորդած լուրին, չխրտչեցնելու համար այլ կրօնքներ, որոշած է Ծնունդը փոխարինել «Ձմրան տօներ» տարազով: Նօ գոմէնթ կ'ըսեն արդէն Անգլիացիները:

ՕԼՄԵՐԹ – ԱՊՊԱՍ տեսակցութիւն մը տեղի ունեցած է եւ այդ առթիւ Իսրայէլի վարչապետը նոյնիսկ պաղեստինեան դրօշակ մը դրած է իր վարչապետարանի մուտքին եւ ջերմօրէն ողջագուրած իր հիւրը: Համասի համար բոլորովին աւելորդ տեսակցութիւն մը:

ՍՈՄԱԼԻԻ իշխանութիւնները Եթովպիոյ զօրակցութեամբ կը շարունակեն հալածել իսլամապաշտները եւ զոհերը շատ են: Սոմալիի իսլամապաշտները ճիհատ մը կ'երազեն և այդ առընչութեամբ կոչ կ'ընեն բոլոր իսլամապաշտներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ տէր է աշխարհի հզօրագոյն 10րդ բանակին: Դասաւորումը կատարած է բրիտանական «Ինտիփէնտընթ» թերթը. առաջին տեղը կը գրաւէ աւելի քան երկու միլիոն զինուորով չինականը, կը յաջորդէ ամերիկեանը (մօտ 1,5 միլիոն հոգի). երրորդ դիրքի վրայ է հնդկականը: Թրքական բանակը Եւրոպայի ցամաքամասին հզօրագոյն բանակն է:

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԻ դատավարութեան Քիւրտերու բնաջնջումին առընչուած նիստին դատախազը պահանջած է որ բարձրախօսները փակուին ու փաստերու ընթերցումը գաղտնի ըլլայ: Ան ըսած է. «Իրաքեւթուրք յարաբերութիւնները խնդրոյ առարկայ են»: Միջազգային դէտեր կը մեկնաբանեն իրաքեւթուրք գործակցութեան վարկածով:

Տէր եւ Տիկին Արթօ, Էլիա Փէհլիվանեան, զաւակները՝ Օլիվիէ, Անի եւ զաւակները՝ Ալեքսանդր, Մաքսիմ,

Տէր եւ Տիկին Մասիս, Տէլֆին Փէհլիվանեան եւ զաւակները՝ Սելին եւ Ալիս,

Տիկին Անի Կիւլմէզեան եւ զաւակը՝ Նաթալի,

Տիկին Մելինէ Փէհլիվանեան եւ զաւակը՝ Արիս,

Կիւլմէզեան, Փէհլիվանեան ընտանիքները եւ համայն պարագաները

խոր ցաւով կը գուժեն իրենց մօր, կեսրօջ, մեծ մօր, տատիկին, հօրաքրոջ, քեռկինին եւ ազգականին՝

ՎԻԿՏՈՐԻԱ ՓԷՀԼԻՎԱՆԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ ԿԻՒԼՄԷԶԵԱՆ)

մահը որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 23ին, 89 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 29, ժամը 10.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցին 15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն Թ'Ուէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Փէհլիվանեան ընտանիքին:

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ
«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Անահիտ Տէր-Մինասեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Մարսէյլի Համազգայինի դպրոցին:

ՄԱՄՈՒԼ

«THE WALL STREET JOURNAL»

(Դեկտեմբեր 22)

« ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՃԱՆԴԵՐՁ . . . »

Հայաստանի Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեան «Ցեղասպանութեամբ հանդերձ...» խորագրուած յօդուածով մը կեդրոնացած է Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւնները վերահաստատելու հեռանկարին վրայ: Շեշտած է թէ Հայաստան որպէս գործնական ոգիի արտայայտութիւն, պատրաստ է առանց նախապայմանի դիւանագիտական եւ այլ յարաբերութիւններու հաստատումին: Այլ խօսքով՝ Ցեղասպանութեան ճանաչումը պայման չի նկատեր յարաբերութիւններու հաստատումին: Այսուհանդերձ, շեշտած է թէ ինք կողմնակից չէ Անգարայի հետ որեւէ գնով յարաբերութիւններու հաստատումին:

Իր յօդուածը Անգարայի ուղղուած կոչ մը նկատելով Ս. Սարգսեան գրած է. «Ձենք կրնար յաւերժական թշնամիներ մնալ. նոյնիսկ եթէ կարենայինք, ատիկա ոչ հարկաւոր կ'ըլլար, ոչ ալ իմաստ կ'ունենար: Ուստի յանուն մեր ապագային, պէտք է դէպի յառաջ ընթանանք»:

***

«LE FIGARO»

(25 décembre)

L'ARMENIE
ET SES CAPITALES,
DU TEMPS
DE LEUR GLOIRE

Թերթը շահեկան յօդուած մը նուիրած է Գոնսիէրժըրիի ցուցահանդէսին, նուիրուած Հայաստանի երբեմնի մայրաքաղաքներուն, նաև Նոթր-Տամի ներքնատան ցուցահանդէսին:

DEUX VOYAGES EN ARMÉNIE

(OEUCUMENIQUES, CULTURELS, HUMANITAIRES)

Du 23 avril au 1er mai 2007 : Voyage tous âges — prix : 1.200 euros
(extension possible 2 jours au Karabagh et retour le 4 mai:prix:1.400 euros)
Du 6 au 17 août 2007:Voyage de jeunes de plus de 18 ans-prix:1.000 euros

(Accompagnateur : Pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisés par **Solidarté Protestante France-Arménie (SPFA)**

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1, rue Cabanis 75014 Paris
(tél.: **01. 47. 35.30. 23, au 06. 83. 09. 08.19**)

(Programmes détaillés sur demande)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 28

Սրբոց Որդւոցն Որոտման՝
Յակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու Աւետարանչին

Սկիզբ հանդիսաւոր ժամերգութեան՝ ժամը 9ին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian»

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement **pour 95 euros** (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Informations artistiques

LES PEINTRES ARMENIENS
19e - 20e SIECLES

Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France, une exposition d'œuvres de peintres arméniens a lieu jusqu'au **4 mars 2007,** au Château - Musée «Grimaldi», Haut-de-Cagnes, Cagnes-sur-Mer (tous les jours sauf mardi).

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?

Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,

— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France
CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

***

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA

— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28
JEUDI
28 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.607
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
82e ANNEE — N° 21f607

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ նախկին բռնակալը՝ Սատտամ Հիւսէյն, [illegible], պէտք է կախաղան բարձրանայ մինչեւ 30 օր, վերաքննութեան եւ այլ բոլոր դիմումները մերժուած ըլլալով: Պատիժը տրուած էր Նոյ. 5ին եւ քանի վերաքննիչ ատեանը մերժեց դիմումը Դեկտ. 26ին, մահապատիժը պէտք է գործադրուի: Ըստ Իրաքեան օրէնքին, ոչ մէկ իշխանութիւն, ոչ իսկ Պետութեան ղեկավարը կրնայ ներում շնորհել կամ պատիժը փոխել: Մ. Հիւսէյն կրնայ կախաղան հանուիլ որեւէ օր Դեկտ. 26էն ի վեր, յայտարարած է վերաքննիչ ատեանին դատաւորը: Ինք ուզած էր որ, մահապատիժի պարագային գնդակահարուի որպէս զինուորական: Այս մահապատիժը տրուած էր Տուճայլի 148 շիի գիւղացիներու ջարդին համար 80ական թուականներուն, որպէս փոխվրէժ յարձակումի մը նախագահական [illegible] վրայ: Հիւսէյնի դէմ այլ ամբաստանութիւններ ալ կան (1987ին եւ 88ին Քիւրտերուն) որոնք 180 հազար Քիւրտերու մահուան կը վերաբերին, բայց այդ դատավարութիւնները մահապատիժի գործադրութիւնը չեն արգիլեր:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ Իրաքի մէջ աւելի են քան 2001 Սեպտ. 11ի ոճրագործներու զոհերուն թիւը: Վերջին տուեալներուն համաձայն մեռեալներու թիւը հասած է 2973ի: Դեկտեմբեր 26ին ամերիկացի երեք զինուոր եւս սպաննուած են եւ քանի իրաքցի բնակիչներ ալ մեռած են շարք մը նոր ռմբահարումներու հետեւանքով: Միւս կողմէ նոյն կացութեան մասնակից են բրիտանացի զինուորները Պասրայի մէջ, որովհետեւ Դեկտեմբեր 25ին անոնք յարձակում մը գործած են իրաքեան ոստիկանութեան [illegible] մէկ կայանի [illegible] վրայ, ինչ որ [illegible] գործած է [illegible] վրայ:

ՍՈՄԱԼԻԻ մայրաքաղաքը՝ Մոկատիշո մնած քաղաքի մը [illegible] կը բռնէ, [illegible] մէջ [illegible]: Իսլամականները [illegible] մէջ են եւ Ատտիս-Ապեպա յաղթանակ կը հանէ: Վարչապետը յայտարարած է որ Եթովպիա եւ Սոմալիի [illegible] կառավարութեան [illegible] իսլամական [illegible]: Ըստ [illegible] 4.000 զինուոր ղրկած էր Սոմալի:

ՔՈՒՐԴ ծանօթ երգիչ [illegible], «Խորովածից»ի մրցանակակիր Սէրթապ Երէնէրի հայ դաշնակահար, [illegible]

ԹԻՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆԻ նոր նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի Փետր. 11ին, ըստ Ժողովրդական Խորհուրդի որոշումին: Փոխանցման շրջանի պետական ղեկավարը՝ Գուրբանկուլի Բերդմուխամեդով, կառավարութեան այն հազուագիւտ անձերն մէկը, որ զոհ չէ գացած Նիազովի մաքրագործումներուն, միաձայնութեամբ նախընտրուած թեկնածու կը նկատուի: Իր դէմ կան սակայն, առաջին ընտրութեան, հինգ այլ թեկնածուներ, որոնք տկար անձեր կը նկատուին: Աքսորուած Թիւրքմէն ընդդիմութիւնն ալ թեկնածու մը ունի, յանձին Խուդայբերդի Օրազովի, որ չի կրնար ընտրուիլ հաւանաբար, քանի երկիր վերադառնալու իրաւունք չունի: Ինչ կը վերաբերի փոխանցման շրջանի նախագահին, յայտարարած է որ պիտի շարունակէ Նիազովի «գործը», շեշտելով.- «Թիւրքմէն ժողովուրդը իր ճիշդ արժէքը պիտի տայ Թիւրքմէնպաշիի (Թիւրքմէններու ղեկավար) ըրածին իր ժողովուրդին, երկրին եւ ժողովրդավարութեան համար»:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՒ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ յարաբերութիւնները բաւական վատթարացած են Ծնունդէն ի վեր, որովհետեւ այդ օրը ամերիկեան բանակը Իրանցիներ ձերբակալած է, որոնց կարգին զինուորական պատասխանատուներ: Սպիտակ Տան բանբերին համար այդ ձերբակալութիւնները կը հաստատեն այն կասկածը զոր Ամերիկացիք ունին պարսկական ներգրաւումի մը շուրջ Իրաքի մէջ, բայց եւ այնպէս կ'ուզեն վերջացնել իրենց քննութիւնը նախքան որեւէ մեղադրանք անոնց գործունէութեան շուրջ:

ՆԻԺԵՐԻԱՅԻ մէջ, նաւթուղիի մը հրդեհին զոհ գացած են աւելի քան 200 հոգի, թէեւ բուն թիւը կարելի չէ եղած ճշդել: Նիժերիա Ափրիկէի քարիւղ արտադրող գլխաւոր երկիրն է, օրական 2.6 միլիոն տակառով:

ՖԻՏԷԼ ԳԱՍԹՐՕ խլիրդէ չի տառապիր, ըստ սպանացի մասնագէտ բժիշկի մը, որ Հաւանա գացած էր ու քննած ենթական: Գասթրօ վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած էր Յուլիս 27-ին աղիքային արիւնահոսութեան հետեւանքով եւ բարդութիւններ ալ ծագած էին, բայց ըստ նոյն բժիշկին, ապաքինման մէջ է եւ նոր գործողութեան կարիք չկայ:

ԱՄՆ-ՈՒ նախկին նախագահը՝ Ճերըլտ Ֆորտ մեռած է 93 տարեկանին: Առանց ընտրուելու նախագահի պաշտօնին կոչուած էր Նիքսընի հրաժարումէն ետք:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը յայտարարած էր որ կ'ուզէ դիւրացնել Պաղեստինցիներու կեանքը եւ այդ ուղղութեամբ միջոցներ ձեռք կ'առնուին, որոնց կարգին 27 անցքի կէտերուն վրայ բանակին հակակշիռին ջնջումը: Բայց, յաջորդ օրն ալ (Դեկտ. 26) 1992էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, հրահանգ տուած է որ Այսըրյորդանանի մէջ բնակութեան երեսուն նոր շէնքեր շինուին: Այս երկակի լեզուն վրդոված է Պաղեստինցիները, ըստ որոնց, այդ նոր գաղթավայրին ստեղծումը կը փճացնէ մթնոլորտը Ապպաս-Օլմերթ տեսակցութենէն ետք:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՈՒՂԵՐՁԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ռուսաստանի Հայկական Համագումարի նախագահը Արա Աբրահամեան շնորհաւորական ուղերձ մը յղած է Սփիւռքի հայութեան:

2006ի ընթացքին Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումին եւ Ղարաբաղի խնդրին արդար լուծումին ուղղութեամբ տարուած ջանքերը ան վերագրած է հայութեան միասնական կեցուածքին. ըսած է թէ իր նախագահած Համագումարին հովանաւորած միջազգային փորձագէտներու խումբը յաջողութեամբ կը շարունակէ Ցեղասպանութեան առնչութեամբ համահայկական դիրք ճշդելու աշխատանքը:

Հայաստանին տնտեսական օժանդակութեան Սփիւռքի մասնակցութեան հարցերն ալ ընդգրկուած են Համագումարին ուշադրութեան շրջանակին մէջ, միջազգային համաժողովներու, հանդիպումներու կազմակերպութեամբ:

Համագումարը Հայաստան - Սփիւռք համաժողովին ծրագրուած սահմանամերձ գիւղերու ընկերատնտեսական կացութեան բարելաւման աշխատանքին համար եւս կոչ կ'ուղղէ Հայաստանի իշխանութիւններուն ու Սփիւռքին, որ յաւելեալ ջանք գործադրեն, մշակուին համահայկական հեռանկարներ ու զանոնք կիրարկելու կոչուած կառոյցներ:

Ուղերձը կ'աւարտի միասնութեան հրաւէրով ու բարեմաղթութիւններով:

ԹԱԹԱՐՆԵՐԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Ղրիմի Թաթարներուն համագումարը Ուկրանիոյ խորհրդարանին կոչ մը ուղղած է, պահանջելով որ 1944ի իրենց տեղահանութիւնը «ցեղասպանութիւն» նկատուի: Նոյն համագումարին կողմէ արդէն ստեղծուած յատուկ յանձնաժողով մը սկսած է հաւաքել եւ ուսումնասիրել իրենց պահանջին հիմնաւորման անհրաժեշտ նիւթերը: Յանձնաժողովին նպատակն է ապացուցանել որ Բ. աշխարհամարտին Ղրիմի Թաթարները զանգուածաբար չեն աջակցած հիթլէրեան ուժերուն. արարք որով բացատրուած էր անոնց տեղահանութիւնը դէպի Միջին Ասիական շրջաններ:

Ղրիմի Թաթարներու խորհրդարանի փոխ նախագահ, Ուկրանիոյ խորհրդարանի երեսփոխան Ռ. Ջուբարով ըսած է թէ յանձնաժողովին առաջնային նպատակն է հիմնաւորել եւ պայմանները ստեղծել որպէսզի նախ Ուկրանիան, ապա այլ երկիրներու խորհրդարանները 1944-ի տեղահանութիւնը ճանչնան որպէս ցեղասպանութիւն:

ԻՐԱՔ

Մ. ՊԱՐԶԱՆԻԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Իրաքեան Քիւրտիստանի շրջանային խորհրդարանին մէջ ելոյթով մը նախագահ Մ. Պարզանի ազդարարութիւն մը ուղղած է Անգարայի: Պատճառը այն է որ վերջերս Թուրքիա սիւննի խմբաւորումներու ներկայացուցիչները Պոլիս ժողովի հրաւիրած է: Պարզանիի համար ատիկա Իրաքի կացութիւնը առաւել հրահրելու արարք է: Ան իր ելոյթին մէջ ըսած է. «Կարգ մը երկիրներ կը ջանան Իրաքի բռնութեան մթնոլորտը աւելի սաստկացնել: Իրաքի բռնութեան հեղինակները հրաւիրել, համազօր է պատերազմին առաւել հրահրումին: Լուրջ մտավախութիւններ ունինք կարգ մը երկիրներու բուն նպատակներուն առնչութեամբ: Ձեր ձեռքերը քաշեցէ՛ք Իրաքէն»:

Պարզանի նոյն ելոյթին մէջ արտայայտուած է նաեւ Իրաքի Քիւրտերուն կարգավիճակին մասին. ըսած է թէ անոնք իրենց շահերուն ներհակ որեւէ առաջարկ պիտի չընդունին: Իրենց ուզածը դաշնակցային սկզբունքով վերադասաւորուած Իրաք մըն է: Ատիկա անկարելի ըլլալու պարագային Քիւրտերը ունին բազմաթիւ այլընտրանքներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԻՆՍԿԻ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԿԱՐԾԻՔՈՎ

Մինսկի խմբակին ամերիկացի նախագահը Մ. Պրայզա որ նոյն ատեն ԱՄՆ-ու Արտաքին գործերու նախարարի օգնական է, տեղեկացուցած է որ նախագահներու խմբակը կոչ կ'ուղղէ Հայաստանին ու Թուրքիոյ որ քայլերու դիմեն հակամարտութիւններու լուծումին ուղղութեամբ: Պրայզա Թուրքիոյ ալ կարեւոր դեր վերագրած է Ղարաբաղի հարցին մնայուն ու արդար լուծումին մէջ:

Լրասփիւռները որոնք հաղորդած են լուրը, չեն նշած թէ Ղարաբաղի հարցին «արդար» լուծումին տեսակէտէն ի՛նչ կարելի է ակնկալել Թուրքերէն: Բայց ըսուածը այն է որ կարգաւորումին առաջընթացը կը ծառայէ Կովկասի մէջ ապահովութեան ու կայունութեան շահերուն:

***

ԳԵՐԻԻՆ ԱՆՁՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Ադրբեջանցի զինուոր մը Իջեւանի զօրաբաժնին յանձնուած է, առանց զինամթերքի, պատճառաբանելով որ իր տեղը ծաղրանքի ու ծեծի առարկայ կ'ըլլայ: Հայկական կողմը հետաքննութիւն բացած է:

Դեկտեմբեր 23ին Կարմիր Խաչի միջնորդութեամբ յանձնուած է Ղարաբաղի մէջ գերի ինկած ադրբեջանցի զինուոր մը:

***

« ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՈՒԺԻ ՄԷՋ Է ՄԻՆՉԵՒ... »

Խորհրդարանը Դեկտեմբեր 25ին երրորդ ընթերցումով ընդունած է «Հայաստանի օրհներգի մասին» օրինագիծը 71 թեր, 6 դէմ քուէով. 6 երեսփոխան ձեռնպահ մնացած է: Օրինագիծով կ'ըսուի. «Հայաստանի օրհներգը "Մեր Հայրենիք"ն է, որն ուժի մէջ է մինչեւ նոր օրհներգի տեքստն ու երաժշտութիւնն օրէնքով սահմանելը»: Այլ խօսքով՝ վերապրումի յաւելեալ ժամանակ մը կը տրուի 15 տարուան փառերգին, մինչեւ որ ղեկավարներու «հաշիւ»ներուն ու ճաշակին յարիր նորի մը մասին համաձայնութիւն գոյանայ:

«ՇՐՋԱՆՆ ԱՌԱՆՑ ԳԵՐԽՆԴԻՐՆԵՐԻ» ԹԻՌՈՒՄ Է, ԴԱ ՀՆԱՐԱՒՈՐ Է ՄՕՏ ԱՊԱԳԱՅՈՒՄ

ԽՄԲ.– Զանազան առիթներով գրուեցաւ, կրկնուեցաւ թէ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին 2006–ի հանգանակութիւնը կը յատկացուի Ղարաբաղի Հադրութի շրջանի ընկերա–տնտեսական խնդիրներու լուծումին:

Որքա՞ն գումար կը տրամադրուի շրջանին: Ի՞նչ աշխատանքներու համար կը ծախսուին անոնք: Ո՞ր հիմնական խնդիրները իրենց վերջնական լուծումը կը գտնեն: Այս ու նման հարցերու շուրջ զրոյց մը ունեցած է Հադրութէն մեր աշխատակիցը Արփի Վանեան Հադրութի շրջանային վարչակազմի ղեկավար Վալերի Գէորգեանի հետ:

Հարցում. Պարո՛ն, Գէորգեան, մարաթոնի ընթացքում հանգանակուած գումարից որքա՞ն կը տրամադրուի Հադրութի շրջանին:

Պատասխան. Տաս մլն. տոլար:

Հ. Առաջին ու ամենամեծ խնդիրը ո՞րն է շրջանի համար, ի՞նչ հարց առաջինը կը լուծէք:

Պ. Իհարկէ, առաջինը ջրի հարցն է: Ունենք ջրի երկու ծրագիր. պիտի կառուցենք Արջաղբիւր–Հադրութ 25 քմ. եւ Իշխանագետ – Մեծ Թաղեր – Ազոխ – Դրախտիկ ջրատարները:

Հ. Որքան գիտեմ Իշխանագետից ջուր տանելու միտքը վաղուց է եւ ունի 10 կամ գուցէ աւել տարիների պատմութիւն: Ի՞նչն էր պատճառը, որ այս հարցն այսքան ձգձգուեց:

Պ. Ձգձգուելու պատճառը զուտ ֆինանսական միջոցներ չունենալու մէջ էր:

Հ. Այդ դէպքում ջրի աշխատանքներն սկսուելուց ե՞րբ կարող են աւարտին հասցուել:

Պ. Եթէ նորմալ կապալառու կազմակերպութիւններ կատարեն այդ աշխատանքներն, ապա Արջաղբիւրից ջուր բերելը՝ մօտ մէկ տարում, Իշխանագետից՝ աւելի շուտ. 3–4 ամսում:

Հ. Ասել է, թէ մէկընդմիշտ կը լուծուի ջրի հարցը եւ մեր ժողովուրդը կ'ունենայ ե՛ւ խմելու, ե՛ւ ոռոգման ջուր: Անդպէ՞ս է:

Պ. Այո: Երկրորդ գլխաւոր հարցը, որ պէտք է լուծենք՝ դա միջին ճնշման գազատարի կառուցումն է Տող–Հադրութ:

Հ. Եւ ե՞րբ կը հասնի երկար փափաքած երկնագոյնը Հադրութ, 2010ի՞ն:

Պ. Կարծում եմ աւելի շուտ: Դրա հետ մէկտեղ կը կառուցուի 13 գիւղ իրար հետ կապող ճանապարհը:
Միւս խոշոր հարցը՝ գիւղատնտեսութեան զարգացման ծրագիրն է:

Հ. Ինչպիսի՞նն է այն:

Պ. Դա մեքենա – տրակտորային բազայի ստեղծումն է:

Հ. Ո՞ւմ կը պատկանի այն:

Պ. Այն կը լինի կազմակերպութիւն՝ հիմնադրամին կից եւ հնարաւորութիւն կը տայ մարդկանց զբաղուել գիւղատնտեսութեամբ: Ունենալու ենք տրակտորներ, կոմբայններ, մեքենաներ: Մարդիկ կարող են գալ ու պատուիրել աշխատանքներ: Բազան կը ստեղծուի Փետրուար–Մարտ ամիսներին:

Հ. Իսկ բնակչութեան լայն խաւերի համար մատչելի՞ կը լինեն գները:

Պ. Այո:

Հ. Պարոն, Գէորգեան, մարաթոնին տուած ձեր հարցազրոյցում խօսում էք այն մասին, որ ճիշդ էք գտնում փոքրիկ կոլեկտիւների ըստեղծումը, որոնք կը զբաղուեն խաղողագործութեամբ: Մի՞թէ կըրկին՝ կոլխոզ...

Պ. Իհարկէ՝ ոչ: Կոլեկտիւներ, բայց մասնաւոր: Այդպէս ե՛ւ ճիշդ է, ե՛ւ հեշտ: Մեծ Թաղեր գիւղում արդէն ունենք նման օրինակ եւ այն բաւականին յաջող է:

Հ. Հադրութ քաղաքի համար ոչինչ բան կ'արուի՞:

Պ. Կը վերանորոգուի եւ նոր սարքաւորումներով կը համալրուի Հադրութի շրջանային հիւանդանոցը:

Հ. Կա՞յ երիտասարդութեանը վերաբերող ծրագիր:

Պ. Կոնկրետ երիտասարդութեանը՝ ոչ:

Սակայն, եթէ այս բոլոր աշխատանքները կատարուեն հիմնադրամի միջոցներով, ապա պետբիւջէից ստացուած գումարները կարելի կը լինի օգտագործել երիտասարդ ուսուցիչների, մասնագէտների, Արցախեան պատերազմի հաշմանդամների համար առանձնատներ կառուցելու մէջ:

Հ. Յուսադրող եւ ուրախացնող պատասխան է, ի դէպ: Դուք, որպէս մէկն, ով անձամբ ծանօթ է շրջանին, գիտի նրա խնդիրներն ու ցաւերը, ինչպիսի՞ն էք տեսնում մեր շրջանը այս բոլոր գործերը կատարուելուց յետոյ:

Պ. Տեսնում եմ առանց գերխնդիրների, մարդկանց՝ քիչ թէ շատ թեթեւացած սոցիալական հարցերից:

– Շնորհակալութիւն զրոյցի համար: Յուսանք, որ ամէն ինչ հէնց այդպէս էլ կը լինի: Մօտ ապագան կը բերի մշտական ջուր, գազ, ապահով ճանապարհներ... ասել է, թէ՝ հանգիստ, ու հնարաւորինս, ապահով կեանք:

Զրոյցը ներկայացրեց՝
ԱՐՓԻ ՎԱՆԵԱՆԸ
Արցախ–Հադրութ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Մարսէյլ (Յառաջ)

Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. կաթողիկոսի երկրորդ այցելութիւնն է Մարսէյլ: Առաջինը հովուական այցելութիւն էր, 2001 Դեկտեմբերին: Այս անգամուանը առանձնաշնորհուած է Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ օծման եւ անուանակոչութեան 75րդ տարեդարձին:

Կաթողիկոսը ընկերակցութեամբ Գիւտ Արք. Նազգաշեանին՝ Առաջնորդական տեղապահ Ֆրանսայի նորահաստատ Թեմին, գաւազանակիր Յովնան Արղյ. Յակոբեանին ժամանեց Մարսէյլ–Փրովանս օդակայանը Դեկտեմբեր 15 ժամը 11–ին ուր դիմաւորուեցաւ պատուոյ սրահը բարի գալուստի խօսքերով եւ ապա առաջնորդուեցաւ «Վիեօ Փոռ Սոֆիթէլ» պանդոկը:

Իր առաջին այցելութիւնը տուաւ Համազգային դպրոցին, Դեկտեմբեր 15, ժամը 16:30ին: Աշակերտութեան, ծնողներու եւ ներկայ բազմութեան ծափահարութիւններուն տակ մուտք գործեց առաջնորդութեամբ խնամակալ մարմնին տեսչութեան:

Աշակերտութիւնը երգեց հայկական եւ ֆրանսական ազգային քայլերգները եւ դպրոցին քայլերգը:

Գէորգ Գասպարեան, հայերէնով, եւ Քլեմանս Թիւթէլեան՝ մատակարար մարմնի նախագահուհին, ֆրանսերէնով, խոր գոհունակութեամբ ողջունեցին կաթողիկոսին օրհնաբեր ներկայութիւնը եւ ըսին յատկապէս՝ «Առաւել հայկականութիւն կը բուրէ այսօր Համազգայինի յարկէն ներս որ միայն քար ու շէնք չէ. հայկականութիւն կը բերէք ընծայ մեր ամէն մէկ աշակերտին»: *Քլեմանս Թիւթէլեան նախ շեշտեց կաթողիկոսին որ Մեսրոպեան ուղղագրութիւնը անհրաժեշտութիւն է դէպի մեր լեզուի հարազատութեան եւ հայութեան երկու բեւեռներու առաւել միասնականութեան եւ մէկ ճակատագիր դիմագրաւելու: Դպրոցին հայերէնի բաժնի վաստակաշատ տնօրէնուհին՝ Լուսին Մալխասեան եւս իր ողջոյնի խօսքը եւ ջերմ զգացումները բերաւ ու հրաւիրեց աշակերտներ որոնք խումբով արտասանեցին Վահան Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական»ը:*

Ապա, Գարեգին Բ. շնորհաւորեց դպրոցի պատասխանատուները հոյակապ շէնքի կառուցման համար, որուն սկզբնական աշխատանքներուն իրազեկ եղած էր իր առաջին այցելութեան: Ողջունեց 25ամեակը հաստատութեան, ընդգծեց կենսական դերը հայ դպրոցին: Խրախուսեց աշակերտութիւնը լաւ սերտելու եւ ապրելու Մեսրոպաշունչ ոգիով, Վարդանանց արիութեամբ, եկեղեցւոյ սիրով եւ միշտ յաղթական քայլերով, յարատեւ կամքով առաջանալ կեանքի եւ մանաւանդ հայ կեանքի մէջ: Կաթողիկոսը նուիրեց, Համազգային դպրոցին, իւղաներկ մը Սեւանայ լիճը պատկերացնող Առաքելոց վանքով: Դըպրոցի տեսչութիւնը տուաւ կաթողիկոսին Աստուածաշունչ մը տըպուած Նիւ Եորք 1870ին: Կաթողիկոսը յանձնեց խաչեր աշակերտութեան: Արարողութիւնը վերջ գտաւ հաւաքական «Հայր Մեր»ով եւ «Պահպանիչ»ով: Ապա, կաթողիկոսը այցելեց դպրոցին զանազան բաժինները շուրջը ունենալով Ֆրանսայի Հայաստանի դեսպանը Է. Նալպանտեան, Գիւտ Արք. Նազգաշեան, Գարեգին Արք. Պեքճեան՝ Առաջնորդ Գերմանիոյ Թեմին, Տարօն Եպիսկ. Ճէրէճեան, Զատիկ Վրդ. Աւետիքեան, Կոմիտաս Վրդ. Յովնանեան, գաւազանակիր Յովնան Աբեղայ եւ Վարդավառ Քհնյ. Գասպարեանը:

Գարեգին Բ. Համազգային դըպրոցէն մեկնեցաւ Փրովանս – Ալփ Գոթ տ'Ազիւռի Շրջանային Խորհուրդը ու հանդիպում ունեցաւ նախագահ Միշէլ Վոզէլի հետ: Խօսակցութիւնը կեդրոնացաւ անձնական տպաւորութիւններու շուրջ: Միշէլ Վոզէլ վերյիշեց իր այցելութիւնը Հայաստան իսկ կաթողիկոսը իր երախտապարտ զգացումները յայտնեց հանդէպ տեղական իշխանութիւններուն: Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան առթիւ Գարեգին Բ. պիտի նուիրէ խաչքար մը Շրջանային Խորհուրդին, որ պիտի զետեղուի շէնքին կեդրոնական մուտքին բակը պատուանդանի մը վրայ:

Դեկտեմբեր 15ի օրուան գլխաւոր ձեռնարկը կաթողիկոսին ի պատիւ սարքուած հացկերոյթը եղաւ, ներկայութեամբ քաղաքական իշխանութիւններուն, քաղաքական դէմքերուն՝ երեսփոխան, քաղաքապետ, Շրջանային խորհուրդի– Ընդհանուր խորհուրդի – Քաղաքապետական խորհուրդի անդամներու, հարաւային Ֆրանսայի Հայ առաքելական, կաթողիկէ եւ աւետարանական եկեղեցիներու հոգեւորական դասին, քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, Ֆրանսայի Հայաստանի դեսպանին, կաթողիկոսի շքախումբի արքեպիսկոպոսներուն եւ եպիսկոպոսներուն՝ Գիւտ Նազգաշեանի, Գարեգին Պեքճեանի, Նորվան Զաքարեանի, Տարօն Ճէրէճեանի եւ բազմաթիւ հայկական կազմակերպութիւններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներուն: Հացկերոյթը տեղի ունեցաւ «Գարլթոն Փալմ Պիչ» սրահը:

Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ խորհուրդին անունով արտայայտուեցաւ նախագահը՝ Ռոպէր Ազիլազեան բարի գալուստի եւ երախտագիտական խօսքերով: Բաժակ բարձրացուց կաթողիկոսին կենացը եւ սրահին մէջ գտնուող Սահակ Մեսրոպ երգչախումբի անդամները հնչեցուցին «Էջմիածին ի հօրէ» շարականը: Հոգեւոր հովիւը՝ Զատիկ Վրդ. Աւետիքեան իր կարգին ըսաւ՝ «75 տարիներ առաջ հաւատքով կառուցուած, 75 տարիներ շարունակ յոյսով ապրած, 75 տարիներ յետոյ սէր եւ ողորմութիւն տարածելու կամքով լեցուն եկեղեցւոյ մաղթում ենք բարի տարեդարձ»:

Ապա, յաջորդաբար խօսք առին՝ Մարթին Վասալ (յանուն Մարսէյլի քաղաքապետին) Շրջանային Խորհուրդի նախագահը՝ Միշէլ Վոզէլ, Ընդհանուր խորհուրդի նախագահը՝ Ժան Նոէլ Կէրինի, նահանգապետին ներկայացուցիչը՝ Ֆր. Պիհան, Ֆրանսայի Հայաստանի դեսպանը Էտուար Նալպանտեան:

Յուսկ, խօսք առաւ կաթողիկոսը: Նախ բացատրեց Ֆրանսա իր այցելութեան պատճառները՝ Հ.Բ.Ը. Միութեան հարիւրամեակը (Փարիզ), Ֆրանսայի Հայոց Թեմին

[illegible] եւ Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ 75ամեակը (Մարսէյլ): Աշխատանքի քանի հատուածներ Գարեգին Բ.-ի խօսքերէն՝

«Շարունակեցէք նախնիներու լուսաւոր ճամբան հաւատարիմ մընալով անոնց հոգեւոր ժառանգութեան, ձեր արմատներուն», «Պիտի փառաւորէք ձեր լաւ գործերով մեր ժողովուրդի համբաւը», «Շնորհակալութիւն փրանսական իշխանութիւններուն որոնք ընդունեցին ձեր հայրերը», «Շնորհակալութիւն Ֆրանսային որ ճանչցաւ Հայոց ցեղասպանութիւնը», «Կը մաղթենք եղբայրութիւն եւ բարեկամութիւն մեր երկու ժողովուրդներու միջեւ որպէսզի ապագայ սերունդները տօնախմբեն "Հայաստան բարեկամ" տարին», «Անխախտ մնացէք ձեր հաւատքին մէջ»:

**

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 16ին առաւօտեան, կաթողիկոսը այցելեց յաջորդաբար Պուշ-տիւ-Ռոն նահանգի Ընդհանուր խորհուրդի նախագահ՝ Ժան-Նոէլ Կէրինին, ապա Մարսէյլի ծերակուտական քաղաքապետ՝ Ժան-Գլոտ Կոտէնին:

Գարեգին Բ. կէսօրուան ճաշը ըրաւ "Սօֆիթէլ" պանդոկը իր շրջապատին, եպիսկոպոսներով եւ հոգեւորականներով եւ Ֆրանսայի Հայ առաջնորդներով եւ հոգեւոր հովիւներով:

Ցերեկուան, ժամը 16:30ին, կաթողիկոսը առաջնորդութեամբ Ժ.Ա.Փ.-ի Մշակութային կեդրոնը եւ անկէ վերջ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան ակումբը:

Հոս զեկուցումներ մը Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ վարչութեան որ պատրաստած է կաթողիկոսին կեցութեան այցելութիւններու յայտագիրը: Դիտողութիւն մը «Իր» ընդունելութիւններուն: Այցելութիւնը առանձնաշնորհեալ ըլլալով Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ 75ամեակին եւ ոչ հոգեւոր կան չատ ..., այդ իսկ պատճառաւ, որ կաթողիկոսը չկարենայ այցելել, իր կարճ ժամանակի ընթացքին, բոլոր եկեղեցիները: Նոյնը նաեւ պէտք էր ըլլար միութիւններու, կազմակերպութիւններու, Մշակութային տուներու եւ այլ ակումբներու նկատմամբ, քանի վստահ եմ որ Գարեգին Բ., որպէս Ամենայն Հայոց կաթողիկոս, հաւասարապէս պիտի ուզէր իր օրհնութիւնը եւ քաջալեր խօսքերը բերել Մարսէյլի բոլոր հայաշունչ, հայադրոշմ եւ հայակերտ հաստատութիւններուն: Շատ շատ ցաւեցան որ այդպէս չեղաւ:

Ապա, ժամը 19ին, Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը իր շքախումբով «Հրաշափառ»ի երգեցողութեամբ մուտք գործեց Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցի: Կատարուեցաւ Կիրակմուտքի ժամերգութիւն որուն աւարտին, ձեռամբ կաթողիկոսին տեղի ունեցաւ «Ներսէս Շնորհալի» շքանշանի շնորհում եկեղեցւոյ եւ համայնքին իրենց ծառայութիւնը մատուցած հետեւեալ անձերուն՝ Ատրինէ Գաբրիէլեան, Թագուհի Սիւուլաչեան, Փիէր Ղազարեան, Ալպէր Խազինճեան, Արթաքին Ցակոբեան, Մարի Մինասեան, Ռոպէր Տէր Մերկերեան, Դաւիթ Պանտիկեան, Կարպիս Սայապալեան: Ցանձնուեցան նաեւ համապատասխան կոնդակները որուն մէկ օրինակը կարդաց Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան:

Այս հանդիսութեան յաջորդեց ընդունելութիւն Սահակ Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ ուր պարգեւատրուածները ունեցան արտայայտութիւններ:

**

Կիրակի, Դեկտեմբեր 17ին, Գարեգին Բ. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց մատոյց հայրապետական հանդիսաւոր պատարագ: Երգեցողութիւնը կատարեց Սահակ Մեսրոպ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եըլմազեանի:

Խորանին վրայ սպասարկեցին Կոմիտաս Վրդ. Յովնանեան եւ Վաչէ Քահանայ, զոյգ բուրվառակիրներ՝ Սարգիս Քհնյ. եւ Գառնիկ Քհնյ.: Օրուան Աւետարանի ընթերցումը կատարեց Գարեգին Արք. Պեքճեան: Օրուան ճաշու գիրքը կարդաց Շահան Ա. Քհնյ. Տէտէեան: Վերաբերումը բրաւ Տարօն Եպիսկ. Ճէրէճեան:

Եկեղեցին լեցուն էր խուռներամ եւ ջերմեռանդ բազմութեամբ: Ներկայ եղան Հայաստանի Ֆրանսայի դեսպանը Է. Նալպանտեան, նահանգապետ՝ Քրիսթիան Ֆրեմոն, Պուշ-տիւ-Ռոն նահանգի Ընդհանուր խորհուրդի նախագահ ժան Նոէլ Կէրինի, երեսփոխաններ՝ Սիլվի Անտրիէօ, Քրիսթոֆ Մաս եւ այլ քաղաքական անձնաւորութիւններ, ինչպէս նաեւ Ղպտի եկեղեցւոյ հոգեւորականներ, Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հովուապետը, եւայլն...:

Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան կարդաց Ֆրանսայի Թեմը հաստատող սրբատառ կոնդակը (տե՛ս «Յառաջ», Դեկտեմբեր 12ի թիւ) զոր կաթողիկոսը յանձնեց Գիւտ Արք. Նագգաշեանին, առ ի գործադրութիւն յառաջիկայ վեց ամիսներու պայմանաժամի սահմանումով: Ապա, Գարեգին Բ. իր քարոզին մէջ շեշտը դրաւ հայատեսն եւ հայակերտ Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ 75ամեակի յոբելենական հանդիսութեան ըսելով՝ «Աղօթքով եւ խունկով յիշենք երջանկայիշատակ Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանին եւ Սպետ Վահան Խորասանճեանին, որոնց ջանքերի ու նուիրումի շնորհիւ կառուցուեց այս տաճարը»: Կաթողիկոսը խրախուսեց ժողովուրդը իր հայրերու օրինակով ապրիլ, աղօթել, շարունակել աշխոյժ պահել ազգային եկեղեցական կեանքը: Անդրադարձաւ Թարգմանչաց սերունդին վրայ, երանելի վարդապետներու կատարած գրական հոյակապ աշխատանքներուն, աւանդած հոգեւոր արժէքներուն: Իր խօսքը աւարտեց ըսելով՝ «Թարգմանչաց սերունդի օրինակով եւ ներշնչումով յարատեւեցէք. եղէք հաստատակամ եկեղեցւոյ եւ հայրենիքի զօրակցութեան մէջ եւ բարի ընթացքով շարունակեցէք համայնքի եւ ազգային եկեղեցական կեանքի զարթօնքը»:

Պատարագի աւարտին կաթողիկոսը թափօրով ուղղուեցաւ դէպի եկեղեցւոյ բակը կանգնած Նահատակաց յուշարձանը: «Ի վերին Երուսաղէմ»ի երգեցողութենէն յետոյ արտասանեց «Հոգւոց»ը: Նոյնպէս, յաջորդաբար կանգ առաւ Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանի եւ Վահան Խորասանճեանի կիսանդրիներուն առջեւ եւ արտասանեց «Հոգւոց»ը:

Հուսկ, Գարեգին Բ. կատարեց Սահակ Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնի ընդարձակման հիմնարկէքի արարողութիւնը, տալով իր օրհնութիւնն ու քաջալեր խօսքերը:

Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ խորհուրդի նախագահը Ռոպէր Ազիլազեան շնորհակալութեան խօսք ուղղեց ներկայ անձնաւորութիւններուն եւ ժողովուրդին եւ հրաւիրեց Սահակ Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնը սարքուած յատուկ ընդունելութեան:

Գարեգին Բ. հրաժեշտ առաւ Մարսէյլէն նոյն օրը ժամը 17ին, վերադառնալով Փարիզ եւ յաջորդ օրը, Դեկտեմբեր 18ին, Երեւան եւ Էջմիածին:

Կ. Յ.

ԾԱՂԻԿԷ ԾԱՂԻԿ

ՖԵՐԻՔԻՒՂԻ Շիրինօղլու սրահին մէջ, Դեկտ. 10ին, տեղի ունեցած է Կեդրոնականցիներու աւանդական «Բաժակի պահը», որու մասնակցած են հին եւ նոր կեդրոնականցիները: Օրուան հանդիսավարը՝ Նաթալի Պայրաքտարեան, որ 2001ի շրջանաւարտ է բարի գալուստ մաղթած է եւ յիշեցուցած որ «Բաժակի պահը» կը մօտենայ վայրկեան առ վայրկեան: Ապա, ամէնէն երէց կեդրոնականցին Յակոբ Փօնթիօղլու եւ ամէնէն երիտասարդը՝ Արթուն Տամատեան բեմ հրաւիրուած են եւ խորհրդանշած անցեալն ու ներկան: Սրահին մէջ հընչած են «Կեցցէ՛ Կեդրոնականը, կեցցէ՛ Կեդրոնականցին» բացագանչութիւնները: Խօսք առած է Կեդրոնական Սանուց միութեան վարչութեան ատենապետ՝ Գէորգ Սիմքէշեան, որ նախ բացատրութիւններ տուած է միութեան գործունէութեան մասին եւ յիշեցուցած որ գալ տարի կեդրոնականցիներուն համար կը բացուի նոր հանգրուան մը, քանի որ Բաժակի Օրուան 40րդ եւ միութեան հիմնարկութեան 60րդ տարիները կը նոյնանան: Նուրհան Պէյլէքճիըրքճի ելոյթ ունեցած է 50ամեայ յոբելեար դասարանի անունով եւ արտայայտուած է, մինչ պաստառին վրայ ցուցադրուած են դպրոցական այդ շրջանէն վերցուած լուսանկարներ: Տոքթ. Արման Զաքըրն ալ կարդացած է յոբելեար դասարանի արտասահմանի շրջանաւարտներէն ղրկուած նամակ մը: Խօսք առած է նաեւ Կեդրոնականի հիմնադիր Կարպիս Պալըմճեու, որ բացատրութիւններ տուած է Կեդրոնականի խնամակալութեան տեսանկիւնէն: Մինչ բեմին վրայ կեցած էին նորագոյն շրջանաւարտները, ելոյթ ունեցած է տնօրէնուհին Սիլվա Գույումճեան, որ նաեւ տեղեկութիւններ տուած է վարժարանին մասին, դիտել տալով թէ Կեդրոնականը երկսեռ դառնալէն ի վեր, շրջանաւարտ եղած աղջիկները տակաւ սկսած են դպրոցներու մէջ պաշտօնավարել որպէս ուսուցչուհի: Շեշտը դրած է այն կարեւորութեան վրայ, զոր մայրենի լեզուն ունի Կեդրոնականի համար: Ներկաները բաժնուած են յաջորդ տարի դարձեալ մէկտեղուելու մաղթանքով:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Բայց թողում այս տղայական անմիտ հարցը, որ «Անցուկը–Մոռցուկ»իս գրեթէ մէկ էջը ուզեց գրաւել, եւ դառնամ իմ Փարիզի ճամբորդութեանս, որ իրականանար պիտի, եւ որուն համար հայրս ծախեց ծախծխեց, ճարճարակ ըրաւ, որպէսզի ծախքերս հայթայթէր, զիս Փարիզի մէջ ուսանող ապրեցնէր:

Ինչպէս նշանակած եմ, Ալէմտաղէն վերադառնալուս, տեղեկացանք, որ Ճերմակեան Հայր Սուրբը տակաւին չէր գար Ս. Խաչ. համբերող եղանք, և սպասեցինք Վերացման Խաչի տօնին, ո՛ր ատեն Ներսէս Պատրիարք, ըստ աւանդական վաղեմի սովորութեան, պիտի հրաւիրուէր դարձեալ, պատարագելու Ս. Խաչ եկեղեցին:

Հասաւ սոյն տօնը, 1879 Սեպտեմբեր 16/28, Կիրակի օր. հրաւիրուեցաւ Պատրիարքը եւ Շաբաթ օրն իսկ եկաւ Սկիւտար, հիւրընկալուեցաւ Մոսկոֆցի Հաճի Եղիա անուն հարուստ լումայափոխին տունը:

Գիշերանց ելայ գացի Սրբազանին, որ զիս իբրեւ աշակերտը Խ. Պ. Միսաքեանի կը ճանչնար արդէն եւ ընդունեց իսկոյն:

**

«Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'ուզես, ինչո՞ւ պատճառ եղաք որ եկեղեցին տասնեւհինգ օր առանց արարողութեան գոց մնար» գոչեց իր գոռ ձայնովը. ես ալ ամենայն համարձակութեամբ պատասխան տալով ըսի. «Ներողութիւն Սրբազան Հայր, եկեղեցւոյ գոցուելուն պատճառը քահանաներուն քսու բանսարկութիւնը եւ անոնց հնարած սուտին գրպարտութիւնը եղաւ. մենք ուզեցինք կարեւոր եկեղեցականի մը անմեղութիւնը պաշտպանել»:

«Դուք լաւ կ'ընէք, որ ձեր այդ կերպ վարմունքը» յարեց Սրբազան Հայրը, «ազգային յառաջդիմութեան տրամադրէք, քան՝ թէ եկեղեցի գոցելու», որուն ի փոխարէն դարձեալ ես՝ «ներեցէ՛ք Սրբազան Հայր» ըսի, «կարծեմ մեր ամբողջ նպատակը ազգային յառաջդիմութեան աշխատիլ է. "ամենայն ճանապարհ յանդի ի Հռոմ"»: «Իմ ճանապարհ յանդի ի Հայաստան: Երթաս բարեաւ» ըսաւ, «Ուրեմն Ճերմակեանի ճանապարհն ալ պէտք է յանդի ի Ս. Խաչ» կրկնեցի: «Ատի Պատրիարքին որոշելիք բանն է» յարեց քիթին տակէն ու ձեռքը երկարեց. համբուրեցի զայն ու մեկնեցայ:

**

Հետեւեալ առտու Կիրակի, տեսանք, որ Ճերմակեան վարդապետ կիսազգեստաւորուած կը սպասաւորէր Պատրիարքին. կարդաց պատարագի Աւետարանը. կատարեց Վերաբերումը եւ Մեռելոցի Երկուշաբթին ալ պատարագը ինքը մատոյց Ներսէս Սրբազանի ներկայութեանը ու գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ. ուրախ եղանք. «Կրթասիրաց»ը յաղթանակած էր ի հեճուկս կոյրիտ քահանաներուն եւ քանի մը թաղական «մեծ»երու: Միայն թէ Ճերմակեան չուզեց մնալ Ս. Խաչ, հրաժարական տուաւ հակառակ թաղեցիներու խիստ պահանջումին:

Եւ ես այլեւս չէի կրնար տէրտէրի, վարդապետի խնդիրներով զբաղիլ. ժամանակս չէր թոյլատրեր. մեծամեծ յոգնութիւններով, խոր յուզումներով կը պատրաստուէի ճամբորդութեանս, ուրախ էի որ ուսանելու համար Փարիզ պիտի երթայի, բայց եւ անուրախ ու տխուր, ծնողական յարկէն բաժնուելուս, մանաւանդ՝ անվստահ ապագայիս պատահումներուն մասին:

**

Հայրս ամէն ինչս հոգալով հոգաց. հագուստ կապուստ պէտքէս աւելի պատրաստեց, բոլորը իւր իսկ քրտինքին արդիւնքը, եւ զիս Զալըքեան Կարապետին հետ ճամբայ հանեց «Հոկտեմբերի 17/29-ին Չորեքշաբթի օրը, 1879 թուին», Ֆրանսական Մէսաժըրի Մարիթիմ ընկերութեան «Գամպոճ» շոգենաւին երկրորդ կարգի տոմսակով:

Մեկնելէս քանի մը օր առաջ մայրս զիս ու եղբայրս տարաւ Ղալաթիա Ամենափրկչին յուխտ. յետոյ ելանք Բերա, Ապտուլլահեան եղբայրներուն լուսանկարչատունը, հոն մայրս ինձ հետ քաշել տըւաւ իր պատկերը, զոր այն ատենէն ի վեր կը պահեմ կուրծքիս վրայ:

Եւ այս երկրորդ անգամն էր, որ կը լուսանկարուէի կեանքիս մէջ. առաջին անգամ հօրս ու եղբօրս հետ նկարահանուած էի նոյն տարին, քանի մը ամիս առաջ, երբ բժշկական քննութիւներս յաջողութեամբ անցուցի:

**

Պոլսոյ կողմը, Շահզատէ պաշի կոչուած հրապարակին վրայ կար Փափազեան լուսանկարիչը. անոր գացինք մեր պատկերները հանել տալու:

Հայրս մեր երկուքին մէջտեղը աթոռի վրայ նստած, ես ալ իր ձախ կողմը՝ ծունկիս վրայ բացած, ֆրանսերէն Անաքոմիի դասագիրքս, անոր մէջէն սիրտը նկարագրող էջը ցոյց տալով, իսկ եղբայրս հօրս աջ կողմը կանգուն, ձեռքը ունենալով հատոր մը, որուն մէջէն կ'երեւնայ թուղթ մը, վրան «Ծանի՛ր գքեզ» նշանաւոր խօսքը կրելով:

(Շար. 133)

Տէր եւ Տիկին Արա-Ռաւֆ Գրիգորեան,
Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Գրիգորեան,
Օր. Վիրժինի Գրիգորեան,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ-Ի
(Կիլիկեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 17-ին, Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տունը:
Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 22ին, Սէն-Ռաֆայէլ:

Կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

***

Իրենց հօր յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Ռաւֆ Գրիգորեան 100 Եւրո կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 28
Սրբոց Որդւոցն Որոտման՝
Յակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու Աւետարանչին
Սկիզբ հանդիսաւոր ժամերգութեան՝ ժամը 9ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝
Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12·30ին *Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:*
Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ'արտասանեն, կ'երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:
Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 *Եւրո:*
Արձանագրութեան համար դիմել՝ 04·78·45·17·55 *կամ* 04·74·04·74·97 *թիւերուն:*

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 95 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Ecole «Khatchadour **ABOVIAN**»
de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti — Veille de Noël Arménien

Fête des enfants de la Communauté
A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne

Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France

La Direction de l'Ecole «Khatchadour Abovian» et le Conseil de la Cathédrale organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Le **Samedi 6** à 20h30 en la Basilique de Saint Raphaël
— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30,
aux Archives et Bibliothèque Départementales
(18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).
— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille
par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».
— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2007
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
յաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :
— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France
CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

***

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

DEUX VOYAGES EN ARMÉNIE

(OEUCUMENIQUES, CULTURELS, HUMANITAIRES)

Du 23 avril au 1er mai 2007 : Voyage tous âges — prix : 1.200 euros
(extension possible 2 jours au Karabagh et retour le 4 mai:prix:1.400 euros)
Du 6 au 17 août 2007:Voyage de jeunes de plus de 18 ans-prix:1.000 euros

(Accompagnateur : Pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisés par **Solidarté Protestante France-Arménie (SPFA)**

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1, rue Cabanis 75014 Paris
(tél.: 01. 47. 35.30. 23, au 06. 83. 09. 08.19)

(Programmes détaillés sur demande)

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 29
VENDREDI
29 DECEMBRE
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.608 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.608

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պաշտպանութեան նախարարուհին՝ Մ. Ալիօ-Մարի հարցազրոյց մը տուած է «Սիւտ-Ուէսթ» թերթին, ուր կը յայտնէ թէ չի բացառեր թեկնածու ըլլալ նախագահական թեկնածութեան, բայց իր կուսակցութենէն (Իւ.ԷՄ Փէ.) դուրս, այսինքն անկախ թեկնածութիւն մը: Այլ խօսքով, Միշել Ալիօ-Մարի չուզեր ճակատիլ Սարքոզիի հետ եւ մանաւանդ, կ'ըսէ, չուզեր խառնել մթնոլորտը, քանի օրէ օր կը բազմանան անոր կողմնակիցները:

ԿԱԶԻ նոր «պատերազմ» մը ծայր տըւած է եւ Բելառուսիա կը սպառնայ կըտրել կազի հայթայթումը Եւրոպայի: Պատճառն այն է որ կը մերժէ աւելի սուղ վճարել Կազպրոմի եւ ինք ալ այդ ձեւը գտած է արգիլելով դէպի Եւրոպա անցքը: Եւրոպայի սահմանուած կազի 22%ը Բելառուսիայէն կ'անցնի, բայց առայժմ ոչ Գերմանիա, ոչ ալ Պրիւսէլ մտահոգ են: Եւրոպական ցամաքամասին վրայ սպառող կազին 41%ը կու գայ 25-երու Եւրոպայէն (գլխաւորաբար Մեծն Բրիտանիայէն եւ Հոլանտայէն), 24% Ռուսաստանէն, 15% Նորվեկիայէն, 11% Ալժերիայէն, 9% այլ երկիրներէ (Լիբիա, Նիժերիա, Եգիպտոս, Քաթար...): Տարի մը առաջ Ռուսաստան նման տագնապ մը ստեղծած էր Ուկրանիոյ հետ, այժմ նոյն հարցը կը ծագի Բելառուսիոյ հետ: Ցարդ եւ մինչեւ տարեգլուխ 1.000 խոր. մեթրին կը վճարուէր 46,60 տոլար եւ 2007ի համար Ռուսաստան կ'առաջարկէ կա՛մ չորս անգամ աւելի սուղ վճարել, կամ Կազպրոմի բերել Բելատրանսկազի բաժնեթուղթեր: Այս վերջին հանրային ընկերութիւնը մատակարարն է Բելառուսիոյ նաւթուղիներուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղած է Բաքուի, հայ դաշնակահար Պ. Պետիկեանի ցոյց տրուած բիրտ վերաբերումին պատճառով: Ատրպէյճանի Անգարայի դեսպանատունէն ալ բացատրած են վերաբերումին դրդապատճառը. «երգահանդէսին Պետիկեան անունին յայտարարութիւնը խնդիր կը յարուցանէր, քանի որ Հայաստանի հետ պատերազմի մէջ ենք»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ անօթեւան գտնուողներու (100 հազար կը նկատուի) հարցը ազգային բնոյթ առած է, մանաւանդ նախագահական թեկնածուներուն համար եւ Նիքոլա Սարքոզի ալ, հաւանաբար Արնօ Քլարսֆելտը նշանակէ որպէս իր բանբերը «Տոն Քիշոթի որդիներ»ուն մօտ, որ այս տագնապով զբաղող գլխաւոր կազմակերպութիւնն է: Սարքոզի յայտարարած է արդէն որ եթէ նախագահ ընտրուի, երկու տարի ետք ոչ ոք փողոցը կը պառկի (2002ին նոյն խոստումը կը պատկանէր Ժոսփէնի): Քլարսֆելտ առաջին հանդիպում մը ունեցած է կազմակերպութեան ներկայացուցիչներուն հետ Դեկտ. 27ին եւ յայտնած թէ անոնց պահանջները տրամաբանական են եւ իրագործելի: Կազմակերպութեան պահանջն է որ ընդունող ապաստարանները միշտ բաց ըլլան, ամբողջ տարին: Մնայուն ապաստարաններ ալ ըլլան, բնակարաններ ստեղծուին, եւլն.: Կառավարութիւնը, Դեկտ. 27ին, Հանրապետութեան նախագահին դրդումով, յաւելեալ

ւելու համար ԷՍ.Տէ.Էֆ.ներու (Առանց Մնայուն Բնակարանի) ընդունելութիւնը, մինչ 250 վրաններ հաստատուած են Գանալ Սէն-Մարթէնի երկայնքին: Հարկ է նաեւ չանտեսել, որ շատեր կը նախընտրեն դուրսը պառկիլ, քան հաւաքական ապաստան մը երթալ:

«ԹՈՒՐՔԻԱ ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՄՈՒՐՋ մըն է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ» կը գտնէ կարդինալ Թարչիզիօ Պեռթոնէ, Վատիկանի պետական քարտուղարը, այլ խօսքով արտաքին նախարարը, հարցազրոյցի մը ընթացքին, որ լոյս պիտի տեսնէ Յունուարին «Տոքիւմանթասիոն Քաթոլիկ» պարբերականին մէջ: Տիրանաւորը կը շեշտէ նոյնիսկ. - «Թուրքիան ձգել Եւրոպայէն դուրս կրնայ քաջալերել իսլամապաշտ արմատականութիւնը երկրէն ներս»: Ծանօթ է որ անցեալին կարդինալ Ռացինկէր (ներկայիս՝ Պապ) բոլորովին դէմ էր, բայց անկէ ետք Թուրքիա այցելեց...

ԵՐԿՈՒ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐ կը մնան ամերիկեան բանակին ձեռքը Իրաքի մէջ, որպէս կասկածելի: Կ'ըսուի թէ զէնքի չահատակութեամբ կը զբաղին «ապօրինի խմբակներու հետ», ըստ ամերիկեան բանակի բանբերին: Դեկտեմբեր 21ին, 10 հոգի ձերբակալուած էին, որոնց մէջ 2 Պարսիկ: Գործողութիւնը կատարուած էր շիի գլխաւոր խմբակներու ընդհանուր կեդրոնավայրը, կը գրէ «Նիւ-Եորք Թայմզ»: Իրաքեան իշխանութիւնները յայտնած են իրենց դժգոհութիւնը ճշդելով որ Պարսիկները Իրաք կը գտնուէին ապահովութեան գործակցութեան նպատակով երկու երկիրներու միջեւ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին գործերու նախարարը Ա. Կիւլ պատասխանելով ընդդիմութեան հատուածէն երեսփոխանի մը հարցումին, ըսած է թէ ԱՄՆ-ու հետ ըստորագրուած ոչ մէկ փաստաթուղթի մէջ նշուած է թէ Թուրքիա իր ապահովութեան համար Իրաքի մէջ զինեալ միջամըտութեան պիտի չդիմէ: Աւելցուցած է նաև թէ անդրսահմանեան նման միջամըտութեան մը համար ԱՄՆ-ը տեղեակ պահել, կամ արտօնութիւն ունենալն ալ խնդրոյ առարկայ չէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պատմաբան Ժ.-Մ. Թիպօ Թուրքերուն համար ամէնէն սիրելի ու յարգելի Ֆրանսացին է: Ան որպէս հակազդեցութիւն Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին կողմէ ընդունուած Հայկական Ցեղասպանութիւնը քրէական յանցանք նկատող օրինագիծին, որոշած է «Թուրք» դառնալ: Ըստ Թրքական մամուլին, դիմած է Թուրքիոյ Ներքին գործերու նախարարութեան, որպէսզի ընդունուի Թուրքիոյ քաղաքացիութեան: Նախարարութիւնը դրական պատասխանած է դիմումին եւ հարցը փոխանցած նախարարներու խորհուրդին: Անոր ալ վաւերացումէն ետք Թիպօ Թուրք պիտի ըլլայ ու առնէ «Աթաքան Թիւրք» անունն ու մականունը:

ԱԼ-ՔԱՅՏԱՅԻ իրաքեան թեւը իր կայքէջին վրայ կոչ մը ըրած է բոլոր մահմետականներուն, որ զօրավիգ ըլլան Սոմալիի իսլամապաշտ զօրագունդերուն: Ի դէպ, այս վերջինները նահանջի մէջ են, բայց մայրաքաղաքը՝ Մոկատիշիօ քա-
70 միլիոն Եւրօ կը տրամադրէ բարելա-
ղաքացիական պատերազմի կը պատրաստուի: Եթովպական բանակը և սոմալիցի մարտիկները մայրաքաղաքին մօտեցած են:

ՕԼՄԵՐԹ Եգիպտոս պիտի երթայ, ուր Յունուար 4ին հանդիպում պիտի ունենայ նախագահ Մուպարաքի հետ Շարմէլ-Շէյխ: Խօսակցութեանց նիւթն է, Իսրայէլի վարչապետին համար, հրաւիրել Եգիպտոսը որ պայքարի դէպի Գազա զէնքի չահատակութեան դէմ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ արդարադատութիւնը յայտարարած է որ քարիւղի ծանօթ Եուկոս ընկերութեան նախկին տնօրէնը եւ Խոդորկովսկիի նախկին ընկերակիցը՝ Լէոնիդ Նեվզլին կրնայ Լիտվինենկոյի թունաւորման հրահանգիչը ըլլալ: Այն տպաւորութիւնը կայ, որ որեւէ ձեւով Մոսկուա կ'ուզէ հարցը մարել:

ՓԻԷՐ ՏԸԼԱՆՈՅԷ, որ 60 տարիներու երկայնքին հեղինակած է Ֆրանսական ամէնէն ժողովրդական երգերը, մեռած է 88 տարեկանին: Փիաֆի, Թինօ Ռոսիի, Կէթարիի, Ֆիւկէնի, Ազնաւուրի, Սարտուի եւ այլ շատերու ամէնէն սիրուած երգերը գրած է:

ԱՄՆ-ու նախագահին գլխաւորութեամբ հանրապետականները իրենց յարգանքը մատուցանած են նախկին նախագահ Ճերալտ Ֆորտի, որ մեռած էր իր բնակարանը, 93 տարեկանին: Փոխ նախագահ էր 1973ին եւ նախագահ կը դառնար 1974 Օգոստոս 9ին, երբ նախագահ Նիքսըն ստիպուեցաւ հրաժարիլ Ուաթըրկէյթի գայթակղութեան պատճառով: Ինք երբեք չէր ուզած նման աթոռ մը գրաւել, մնաց որ մեծ համբաւ մըն ալ չէր վայելեր եւ նախկին նախագահ Լ. Ճոնսըն ըսած էր իրեն համար «Ձեմ կարծեր որ Ճերի կարենայ քալել եւ ծամոն ծամել միաժամանակ»:

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԻՆ ջնջումը, որ ի զօրու է Ֆրանսայի մէջ 1981էն ի վեր (երբ Պատէնթէր Արդարութեան նախարար էր) տեղ պիտի գտնէ Սահմանադրութեան մէջ, ըստ օրինագիծի մը որ պիտի ներկայացուի Նախարարաց խորհուրդին Յունուար 24ին: Սահմանադրական այս օրինագիծին ընդունումը կը պահանջէ որ Գոնկրէն (երկու ժողովները) հաւաքուի Վէրսայլ: Ան պէտք է ունենայ միայն մէկ յօդուած.- «Ոչ ոք կրնայ մահուան դատապարտուիլ»: Մահապատիժի ջնջումին դէմ է Լը Փէն, որ կ'ուզէ որ ան գործադրուի ծայրայեղ պարագաներու մէջ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ վրայ, առաջին անգամ ըլլալով այս ձմրան ձիւնած է Դեկտ. 27ին եւ ամբողջ քաղաքը դիմագիծը փոխած է: Բազմաթիւ զբօսաշրջիկներ նկարահանած են այս անսովոր երեւոյթը: Երթեւեկն ալ դանդաղած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը՝ Սինիորա փոքր զիջում մը ըրած է Հըզպոլլայի շիի ընդդիմութեան, նախատեսելով Միջազգային դատարանին կանոնագրին սրբագրութիւն մը Ռ. Հարիրիի սպանութեան վերաբերեալ: Ընդդիմութիւնը խնդրոյ առարկայ կ'ընէր այդ դատարանին ձեռնհասութիւնը նախկին վարչապետին սպանութենէն զատ այլ ոճիրներու:

ԻՐԱՆԻ նախագահը՝ Ահմատինեժատ նամակ մը գրած է Պապին, զոր Վատիկանի յանձնած է Արտաքին նախարարը՝ Մոթաքի: Այս վերջինը ճշդած է որ քաղաքական նամակ չէ, այլ նախագահը կը շեշտէ մարգարէներու հասարակաց պատուէրները եւ քաղաքական եւ մարդկային նոր յարաբերութիւններ հաստատելու կարեւորութիւնը այդ պատուէրներու հիման վրայ:

ՍԼՈՎԱՔՆԵՐՈՒ ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը, որ Արեւմտեան Եւրոպա կ'աշխատի, դէմ յանդիման է ալքոլի եւ թմրեցուցիչի ծանր հարցերու, ըստ Պրաթիսլաւա յայտնաբերուած տեղեկութեան մը: 100էն 300 հազար Սլովաքներ (2004էն ի վեր անդամ Եւրոպական Միութեան) արտասահման կ'աշխատին:

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆ պատրաստ է «զոհողութեան» ինչպէս գրած է նախապէս պատրաստած իր կտակին մէջ, նախքան մահուան դատապարտուիլն իսկ: Ան գրած է.- «Կը զոհուիմ, եթէ Աստուած ուզէ, պիտի հրահանգէ որ նահատակներու քովը դրուիմ»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ԱՄԱՆՈՐԻ ՓԱՓԱՔԸ

Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեան Դեկտեմբեր 27ին յայտարարած է հեռատեսիլէն թէ ուրախութեամբ կ'ողջունէ Հայաստանի ռուսական ռազմակայանին արդիականացումը: «Աւելի երջանիկ պիտի ըլլայի եթէ Ռուսաստան որոշէր հայկական զինեալ ուժերուն տալ արդիական իր զինամթերքէն: Նման հարցի առընչութեամբ Հայաստան եւ Ռուսաստան պէտք չունին ուրիշ երկիրներու խորհուրդին անսալու» ըսած է ան:

Նախարարը յայտնած է նաեւ թէ հըպարտ է Պաշտպանութեան նախարարութեան պիւտճէէն, առանց զայն Ատրպէջանականին հետ համեմատելու: Ակնարկելով այդ ճակատէն վերջերս կատարուած յայտարարութեան թէ ՄԻԿ-29 տիպի ռազմական սաւառնակներ եւ Ուկրանիայէն կարեւոր քանակութեամբ զինամթերք գնած են, Ս. Սարգսեան ըսած է. «Մենք պէտք չունինք անոնց գործերով զբաղելու, մեր գործը կատարենք»:

***

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ

Կեդրոնական ընտրական յանձնախումբի նախագահ Գ. Ազարեան յայտնած է թէ 2007ի խորհրդարանական ընտրութիւնը կրնայ տեղի ունենալ Մայիս 1-14: Որոշ թուականը կը հրապարակուի առնուազն 100 օր առաջ, նախագահական հրամանագրով:

ԱՌԱՋԱՐԿ՝ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ազգային փառերգին եւ Երեւանի Հանրապետութեան հրապարակին Լենինի արձանին յաջորդութիւնը ազգային ամէնէն անլուծելի հարցին վերածուած է: Երկու յաջորդութիւններն ալ որոշուած են, բայց կիրարկումի հանգրուանը կը վրիպի: Կա՛ն, կ՛ըլլան առաջարկներ, բայց անոնց անտեղի, ձախորդ, անընդունելի բնոյթը կը ծառայէ փաստելու թէ յաջորդութիւնները հաստատող որոշումը ձախող բան էր: Այլապէս, եթէ անհրաժեշտութեան մը արդիւնք եղած ըլլար, մտածելի՞ բան է որ այսքան տեւեն աւելի յարմարը գտնուած չըլլար: Մինչդեռ, թէ՛ փառերգին, թէ՛ արձանին պարագային, ընտրութեան ներկայացուածները չեն կրցած պարագայականին սահմանէն դուրս գալ ու համոզել հեղինակներու աւելի լաւագոյն մը բերելու անկեղծութեան, քան յայտարարուած մրցանակներուն, կամ համբաւի ձգտումին:

Ղեկավար դէմքերու պարբերական արտայայտութիւններէն, մամուլի յանձնախի անդրադարձներէն մարդ այն տպաւորութիւնը կը կրէ որ յաջորդութիւնը վճռողներէն մաս մը զգլխացած է ըրածին, բայց եւ դանոնն ալ իր փոխերը ունի: Ի՞նչ յայտարարել. Թէ Հայաստանի արուեստագէտները կարող չեղա՞ն Լենինին ու «Մեր Հայրենիք»ին աւելի լաւը յօրինելու, առաջարկելու: Կամ ի՞նչպէս ըսել, խոստովանիլ որ որոշումը սխալ էր, երբ պաշտօնական յայտարարուած դատակալ կայ, մերժմանի հաստատուած է, պայմանադրի մտքով: Բանիի որոնք լըլուծեան գերադոյն հանգամանք կը վկայեն երբ կը պատկանին պետական վարչամեքենայի մը: Ի վերջոյ, այդ նախաձեռնութիւններուն, որոշումներուն հեղինակը Սարի Թաղին մանկապարտէզներուն ներկայացուցչական մարմինը չէր:

Փառերգի գլուխին տակ տեսնելէ ետք թէ ի՛նչ բարձունքներ նուաճելու կարող է Ի՛Ա. դարու հայկական հանճարը, կարգը հասած է հրապարակին համար առաջարկուած տարբերակներով ալ այդ երկնամերձ բարձրութիւնը չափելու: Առիթը ընելու փոքր կարելիութիւն մը տուած էր «Առաւօտ»ը (Դեկտ. 5), հրատարակելով Լորա Ամիրբեկեանի «Ո՞վ կը փոխարինի Լենինին» գրութիւնը, անոր ընկերացընելով Լենինի յաջորդութեան երեք թեկնածուի մանրակերտները: Բընական է որ պատկերը գրութենէն առաջ ուշադրութիւն կը գրաւէ, ուստի ընթերցողին նայուածքը նախ կ'իյնայ երեք լուսանկարներուն վրայ:

Առաջինը՝ հիւլէական չողավարակումի ենթարկուած ծառի մը տակ գետեղուած սուրբի տպաւորութիւն ձգող երկու անձնաւորութիւն կը ներակայացնէ. ծառին չողավարակ սաղարթներուն ուռեցքներէն ալ ամէն ուղղութեամբ մետաղէ ձողեր ցցուած են: Ի՞նչպէս մեկնաբանել. «ծառ»ը մեր կենաց ծա՞ռն է որ ախտաւոր այդ վիճակին մատնուած է այսօր. հապա անոր տակ կանգնած երկու սրբատիպե՞րը. անոնց զոյգ ըլլալու պարագան միտք կը բերէ Սահակ-Մեսրոպ զոյգը. ըսել ուզուածը այն է որ անո՞նք են մեր ներկայի ախտաւոր վիճակին պատասխանատուները: Խեղճերը 1920ական թուականներէն ի վեր արդէն մեր ամէնէն կեղեքուածներուն մաս կը կազմէին, հիմա ալ պէտք է ներկայի ժխտականներո՞ւն մեղքը կրեն: Սահակ-Մեսրոպէն զատ կարելի էր Գր. Լուսաւորիչի մասին ալ մտածել արձանին մանրակերտը տեսնելով, եթէ մեր զարգարուեստին մէջ սովորութիւն եղած ըլլար զինքը կնոջը հետ ներկայացնելու...

Երկրորդ թեկնածուն ուղղակի կրօնական բնոյթի է. առաջին ակնարկով արեւելեան շուկաներու սեղանի հեղինակաւոր կշիռքը կը յիշեցնէ. ունի կեդրոնական ուղղանկիւն քառանկիւն մաս մը եւ անկէ աջ ու ձախ թեւերով բաժնուած երկու նման հատուած, որոնք կոներով աւարտած են, կոներուն գագաթին ալ գետեղուած է մէյմէկ խաչ. իսկ կեդրոնի ուղղանկիւն քառանկիւնը կը կրէ խաչելութեան արձան մը: Այդ արձանը եւ զոյգ խաչերը կ'ենթադրեն անմիջապէս կը չեղյալեն կ'ելլէ տպաւորութիւնը, բայց խորապատկեր այս երրորդութիւնը չէն գիտեր ինչ կը նշանակէ: Թերեւս կ'ըսէ, աւելցնել որ երկու ծայրի խաչերը առանձնական մէջ գետեղուած են երկու սուրբեր, մէկնակերին մէջ մանուկ Յիսուսն ու Աստուածամայրը որոնց «երկիր»ին վրայ գետեղուած խաչին Յիսուսը խաչեալ աւելի ժողովրդական պատկեր չարժէ՞ր փորձել պարունակելը նման: Եւ ինչպէս լուսանկարին տակ զետեղուած տողերը կ'ըսեն, կարելի չէ թէ Յիսուսը որքանով ներդաշնակ է Հրապարակին աշխոյժ երթեւեկին, ժամացոյցին ու շատրուաններուն:

Երրորդ առաջարկը բաւական զուսպ ոճով է, համեմատած՝ երկու նախորդներուն: Հրապարակին կամարակապ շէնքերուն ոճին յարիր բան մը գտնելու մղումով պատրաստուած է, բայց մղումը «բան»էն աւելին չէ յաջողած: Կեդրոնի լայն ու բարձր կամարի մը երկու քովերը մէկ շարքի վրայ գետեղուած երկու փոքր ու երկու միջակ կամարներ են, երկու ծայրամասերուն երկու փակ կամարներով. ամբողջութիւնը գետեղուած է երկու քովերէն դէպի մէջտեղ երկաստիճան բարձրացող ճակատակալի մը տակ: Վերեւի մասին եռաստիճան հարթ մակարդակները եւ ներքեւի կամարներուն սիւները արդիական ըմբռնումով շինուած սեղանի մը կը նմանցնեն ամբողջութիւնը: Բայց հարցը հոն է որ այդ ամբողջութիւնը գրեթէ խորութիւն չունի, երես մըն է միայն, ճիշդ շարժանկարի տեսարաններուն համար պատրաստուած բեմայարդարումներուն պէս: Թերեւս հեղինակը ուզած է հայաստանցիներուն առջեւ բացուած լայն, նեղ, միջին դուները խորհրդանշել իր գործով. բայց այդ պարագային արձանը կարեւոր թերութիւն մը ունի. ամէնէն լայն տեղը գրաւած պէտք չէ՞ ըլլային փակ կամարները:

Լորա Ամիրբեկեան կը գրէ թէ

ներշնչումի ցամքած աղբիւրներուն դէմ առաջարկներ եղած են կայարանի հրապարակէն փոխադրելու Սասունցի Դաւիթը. ճարտարապետներու միութեան նախագահ Մ. Մինասեան «խելքի մօտ» գտած է առիթը, բայց Դաւիթին չափերը փոքր կը նկատէ Հանրապետութեան հրապարակին տարածութեան համար, ատկէ զատ, վախը կայ եղեր որ արձանը փոխադրութեան ընթացքին կը վնասուի:

Լրագրողուհին 20-25 հոգիի կարծիքն ալ հարցուցած է ազգային այս կենսական հարցին մասին. մէկը ըսած է. «էսօր սաղ ազգային հերոս են դարձել, թող մէկի արձանը կանգնեցնեն, պրծնեն, ի՛նչ են դէս ու դէն ընկել»: Տատիկ մը տակաւին կ'ափսոսայ որ Լենինը վերցուած են, վրադիրք՝ պատուանդանն ալ քանդած: Փոխադրութեան առաջարկի թեկնածու ներկայացուած է Ալ. Թամանեանի արձանն ալ, քանի որ ան «իրական մարդ էր, մեր քաղաքը սարքողը, ոչ թէ քանդողներից էր» ինչպէս ըսած է ուրիշ երեւանցի մը: Ամէնէն իրապաշտ պատասխանը տուած է Պետրոսեան անուն քաղաքացին. «Զմեռն եկաւ. սաղս էլ ցրտից արձան ենք դառնալու, թող իշխանութիւնները

մտածեն մե՛ր մասին, ո՛չ թէ արձանների»:

Սուրբերուն մեր խնդիրներուն լուծումին մէջ անզօրութիւնը 1705 տարիէ ի վեր փաստուած ըլլալով, աւելի նպատակայարմար ու ներկային յարիր չէ՞ր ըլլար, Լենինը փոխարինել հսկայական, հրապարակին չափերուն ներդաշնակ ծակ դրպանի արձանով մը: Անոր նայող այսօրուան «ձարպիկ առեւտրական» մեծահարուստը կրնար իր խորհրդանիշը տեսնել անոր մէջ, ժողովրդական արձան կորած մեծամասնութիւնն ալ իրը: Առաջինը՝ Դանայեան տակառի անյագութեամբ, երկրորդը՝ իր կացութեան տառացի պատկերացումով:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ԵՐԳԵՈՆԱՀԱՐԸ՝ ՓԻԷՐ ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ

Փարիզի 10րդ թաղամասի Սէն-Վէնսան տը Փօլ տաճարին երգեոնին երգեոնահարն է երիտասարդ արուեստագէտ Փ. Գամպուրեան:

Երբեմն դիպուածը լաւ արդիւնք կու տայ. երկու տարի առաջ Կիրակի յետմիջօրէի մը Նոթր-Տամի-ի մէջ երգեոնի համերգի մը ներկայ եղայ. ինք էր մեկնաբանը. փութացի շնորհաւորել: Անկէ ետք կրկին ունկնդրեցի զինք, Մատլէն եկեղեցիին ու փարիզեան իր միջնաբերդին՝ Ֆրանց Լիցթ հրապարակի եկեղեցիին մէջ: 1974ին ծնած այս արուեստագէտը շատ ծանօթ չէ հայկական շրջանակին մէջ:

Փ. Գամպուրեան երաժշտութեան կալուածին մէջ առաջին քայլերը առած է դաշնակի դասերով, յետոյ անցած է փողի, յանգելով երգեոնին: Թուրի երաժշտանոցին մէջ ուսումնական փայլուն շրջանէ մը ետք իր արուեստը կատարելագործած է Ռուէյ-Մալմէզոնի երաժշտանոցէն Մարի-Գլէր Ալէնի դասերով: Փրաէթորիայի միջազգային մրցումին 5րդ հանդիսանալէ ետք ընդունուած է Փարիզի ազգային բարձրագոյն երաժշտանոցը: Հոն միաձայնութեամբ արժանացած է առաջին մրցանակներու (harmonie, contrepoint, եւլն.) աշակերտելով Ռէյնոյի, Հանրիի եւ Էշէքի. հետեւած է նաեւ երգեոնի յանկարծաբանութեան կատարելագործումի շրջանին, Թիէռի Էշէքի դասերով:

Որպէս մենակատար Փ. Գամպուրեան կը նուագէ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ: Կը գործակցի ձայնային եւ նուագարանային շատ մը համոյթներու հետ, ինչպէս Լուարի, Թուլուզի Գափիթոլին ազգային նուագախումբերուն:

Ասոնցմէ զատ, ան Ժ.-Ս. Պախի մասին յայտագիր մը արձանագրած է ֆրանքեւպելժ հեռատեսիլի կայաններու համար (Արթէ, Մեծօ, ԷՌ.ԹԷ.ՊԷ.ԷՖ.). արձանագրած է նաեւ շատ մը խտասալիկներ(*):

Սէն-Վէնսան տը Փօլ տաճարին երգեոնահարը ըլլալէ զատ Փ. Գամպուրեան կը դասաւանդէ Թուրի երաժշտանոցին եւ համալսարանի երաժշտագիտութեան բաժնին մէջ:

Շատ համակրելի, համեստ, բարեկամական ոգիի տէր, երկու զաւակներու երիտասարդ հայր մըն է արուեստագէտը: Ամենայն հպարտութեամբ կրնանք զինք աւելցնել հայ մեծագոյն մեկնաբաններու մեր ցանկին վրայ:

ԺԻՐԱՅՐ ՏԻՆԱՆԵԱՆ

(*) · **De l'Avent à Pâques** : Musique destinée au temps de l'avent ainsi qu'au temps de Pâques pour Orgue seul, Chœur et Orgue.

· **Chœur Orphée et Orgue** : Cantique de Jean Racine et Requiem de Fauré, Missa festiva de Gretchaninov, Messes de Dvorak, Gounod, Liszt.

· **Voyage à travers l'Europe** : disque flûte à bec et orgue à Arrou (Eure et Loir); flûte à bec : Robin Joly.

· **Bach, Buxtehude**, sur le nouvel orgue de la Cité de la Musique à Paris : Hommage à J.S. Bach et à son précurseur, au 250ème anniversaire de sa mort. Premier enregistrement de l'orgue «Dupont» de la Cité de la Musique.

· **Trompette et Orgue** : Les grands concertos baroques et romantiques enregistrés à l'église St. Vincent de Paul à Paris. Trompette: David Rouault.

Livres reçus

LA LONGUE MARCHE DES ARMENIENS
Histoire et devenir d'une diaspora

Laurence RITTER
Ed. Robert Laffont,
Le monde comme il va
Paris 2006

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՊՐԱԶԻԼԻ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻՆ

Պրազիլի Հայաստանի հիւպատոսարանէն ղրկուած գրութիւն մը կը տեղեկացնէ թէ 2007ի բարեկենդանին երկրին ամէնէն ծանօթ խումբերէն Սան Փաւլոյի Վայ-Վայը իր ելոյթին մէկ մասը պիտի յատկացնէ Հայաստանի պատմութեան ու մշակոյթին: Հիւպատոսարանը հետեւեալ տողերով կը նկարագրէ այդ ներկայացումը.

...«Ի թիւս 5 այսպէս կոչուած «ալէկորիք» մեծ կառքերու, մէկը նուիրուած կ'ըլլայ Հայաստանին, որ կ'ունենայ 15մ. երկարութիւն 12մ. բարձրութիւն: Անոր վրայ վեր կը խոյանան Արարատ լեռը, Նոյեան տապանը, հայկական խաչքարերը, Զուարթնոցի տաճարի կամարներու շարքն ու խոյակները, հայատառ արձանագրութիւններ: Կառքի առջեւի մասին կը զետեղուին Հայաստանի Հանրապետութեան 2,6մ. բարձրութեամբ զինանշանը, եւ 7մ. երկարութեամբ մեր պետական եռագոյնը: Իսկ կառքի ետեւի մասին մէջ պիտի ցուցադրուի Զուարթնոցի հայկական թեւատարած արծիւը, որն իր կտուցով կը քաշէ իր ետեւէն եկող յաջորդ՝ չքեղօրէն զարդարուած կառքը: Վերջինս իր հերթին պիտի խորհրդանշէ Մեծ ջրհեղեղէն ետք բնութեան վերածնունդը:

Ըլլալով այս մեր մշակոյթի համար աննախընթաց եւ գերազանցօրէն հետաքրքիր երեւոյթ մը, բացի Պրազիլի հսկայական տարածքէն, ան պիտի հեռարձակուի նաեւ աշխարհի աւելի քան 100 երկիրներ, մէկ միլիառէ աւելի մարդ հաշուող հեռատեսիլի լսարանի առջեւ:

Սոյն ելոյթը պիտի կայանայ 2007 թ. Փետրուարի 17ին, Սան Փաւլոյի «Սամպոտրոմ» կոչուող 530մ. երկարութեամբ յատուկ մարզականոյցին մէջ, Պրազիլի ժամանակով ժամը 23:30ին, ըլլալով Վայ-Վայը օրուայ երկրորդ խումբը որ պէտք է քայլարշաւէ:

Կը նախատեսուի Հեռատեսիլի Պրազիլահայ կարկառուն գործիչներու, ինչպէս նաեւ Հայաստանեան պատուիրակութեան մը ներկայութիւնը այդ միջոցառմանը, եւ կը հրաւիրուին նաեւ արուեստի ու մշակոյթի ասպարէզի սփիւռքահայ ակնառու անձնաւորութիւններ»:

Հիւպատոսարանը ներկայ գտնըւելու հրաւէր կ'ուղղէ Ֆրանսահայ դրօսաշրջիկներուն, կամ այլ պատճառով Պրազիլ գտնուողներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻՆ ՀԱՄԲԱՒԸ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ

Թուրք լրագրողուհի Իփէք Չալըշլար իր առաջին հատորով ազգայնամոլ տարրերու, նաեւ օրէնքի մարդոց շանթերուն թիրախ եղած է, Թուրքիոյ Հանրապետութեան հիմնադիրին համբաւը վարկաբեկած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Եղելութիւնը արձագանգ գտած է արեւմտեան մամուլի անուններուն մէջ ալ, ինչպէս «Ինթէրնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն»ի (Դեկտ. 19):

Հատորը խորագրուած է «Լաթիֆէ Հանըմ». ան կինն է Մ. Քէմալի: Թուրք Հանրապետութեան պատմութիւնը շատ չի խօսիր այդ կնոջ մասին որ հազիւ երեք տարուան կենակցութիւն մը ունեցած է Թուրքերու առասպելականացուցած ղեկավարին հետ: Մինչ Ի. Չալըշլարի բծախնդիր պրպտումի արդիւնք կենսագրական հատորը ընթերցող լայն զանգուածներու կը ծանօթացնէ Իզմիրի մեծահարուստ մէկ գերդաստանին ծայր աստիճան զարգացած, լուսամիտ, արեւմըտեան գաղափարներով սնած զաւակը որ Աթաթիւրքի բարենորոգումներուն ներշնչողը եղած է, սատարելով Թուրքիոյ արդիականացման ու արեւմտականացումին հոլովոյթին:

Հասկնալի է որ նման հատորի մէջ լայն տեղ գրաւած են Թուրքիոյ Հանրապետութեան հիմնադրութեան շրջանի պատմական դէպքերը: Անոնց շարքին մէջ Ի. Չալըշլար պատմած է 1923 Ապրիլի զինուորական ապստամբութիւնը: Հանրապետութեան հիմնումի նախօրեակին ապստամբները կը պաշարեն Անգարայի նախագահական բնակավայրը, նպատակ ունենալով սպաննել Մ. Քէմալը: Բանակցութիւններէ ետք կը յօժարին ազատ արձակել ապարանքին մէջ գտնուող կիներն ու մանուկները: Այդ կարգադրութեան վրայ Մ. Քէմալ ու կինը՝ Լաթիֆէ կը փոխանակեն իրենց զգեստները: Այս վերջինը ետ կը մնայ, ծպտուած որպէս այր, չփոթ ստեղծելու համար ապըստամբներուն մօտ: Մինչ ամուսինը ծածկուած սեւ չատըրով մը, կը հեռանայ բնակարանէն, որպէս կին:

Ապստամբութիւնը կը ճնշուի, Մ. Քէմալ կը դառնայ արդիական Թուրքիոյ հիմնադիրը, արժանի նըկատուելով «Թուրքերու հայրը» անունին:

Ապստամբներուն ձեռքէն փըրկըւելու նպատակով որպէս կին ծպտըւելու այս դրուագին նշումը վարկաբեկիչ պարագայ նկատուած է կուրքի վերածուած Աթաթիւրքի պաշտպաններուն կողմէ: Արդէն կայ օրէնքի (1951) տրամադրութիւն մը որ Աթաթիւրքի համբաւին ուղղուած ամէն վարկաբեկում պատժելի արարք հռչակած է: Ատով ամբաստանուած հեղինակը կրնար մինչեւ չորսուկէս տարուան բանտարկութեան դատապարտըւիլ: Սակայն վերջապէս դատարանը անտեղի գտած է ամբաստանութիւնը ու անպարտ հռչակած Ի. Չալըշլարը:

Կ'արժէ աւելցնել որ «Լաթիֆէ Հանըմ»ը վաճառուած է աւելի քան 85 հազար օրինակ:

ԴԻՂՈՒԹԸ ԴԻՂՈՒԹ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Ծերակոյտը, Դեկտեմբեր 12ին, Խորհրդարանական Պալատի կապոյտ սրահին մէջ, պատուոյ վկայական մը յանձնած է Փետրօ Մուրատեանին Հ.Յ.Դ. Հարաւային Ամերիկայի Հայ Դատի յանձնախումբի նախկին տնօրէն, Մարդկային Իրաւանց Ատեանի անդամ, ԻՆԱՑԻի (խտրականութեան, օտարատեացութեան եւ ցեղապաշտութեան դէմ ազգային հիմնարկ) փոխ-տնօրէն, մարդկային իրաւանց եւ Հայ դատի ի նպաստ երկար տարիներու իր տարած պայքարին համար:

***

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ, Նոյ. 29ին իր մահկանացուն կնքած է Ճէյմս Թաշճեան, Հ.Յ.Դ. մամլոյ տասնամեակներու գործիչ: Պատմագիտութիւն ուսանած էր Պոսթընի եւ Հարվարտ համալսարաններու մէջ: 1947ին ստանձնած էր Արմինիըն Ուիքլիի խմբագրութիւնը, զոր վարած է շուրջ 30 տարի: Շրջան մըն ալ մաս կազմած է Արմէնիըն Ռըվիւ եռամսեայի խմբագրութեան: Պատասխանատու պաշտօններ վարած է Հ.Ե.Դաշնակցութենէն ներս: Հեղինակ էր հարիւրաւոր յօդուածներու եւ երկու գիրքերու:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ, Դեկտ. 9ին, տօնուած է Դաշնակցութեան 116րդ տարեդարձը կազմակերպութեամբ Մոնրէալի Միհրան Փափազեան եւ Լաւալի Սարգիս Զէյթլըեան կոմիտէներուն եւ Հ.Յ.Դ. Արմէն Գարօ Ուսանողական միութեան: Ձեռնարկին բացումը կատարած է Էլի Պէրպէրեան մեկնաբանելով Հ.Յ.Դ. քայլերգը՝ Մշակ Բանուոր: Ողջոյնի խօսքը արտասանած է Շողիկ Գաթարոյեան: Զոյգ կոմիտէներու եւ Ուսանողական միութեան անունով խօսք առած է Տանիա Օհանեան, որ անդրադարձած է կուսակցութեան անցեալին եւ անոր գործունէութեան: Հ.Յ.Դ. ԳԵՄ-ի Լեւոն Շանթ եւ Աշոտ Բեկոր մասնաճիւղերու կողմէ արտայայտուած է Մարի Թովմասեան: Գլխաւոր բանախօսը եղած է Ասպարէզ օրաթերթի վարիչ-խմբագիր Վաչէ Բրուտեան: Բանախօսութիւններէն ետք ներկայացուած է տեսերիզ մը, որ ցոյց կուտար Բիւրոյի գործունէութեան տարբեր դաշտերը: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, տեղի ունեցած է խըրախճանք:

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հարկ եղաւ սակայն, որ երկու-երեք անգամ երթայինք, գայինք Փափազեանին քով, մինչեւ որ լուսանկարիչը յաջողեցաւ, որովհետեւ լուսանկարչութիւնը 1879ին տակաւին չունէր այն գործիքները, որոնք հետզհետէ կատարելագործուեցան արագատիպ լուսանկարելու: Ատով հանդերձ՝ խորհրդաւոր էր մեր այդ պատկերը, որ այժմ իսկ կրնայ թարգման հանդիսանալ, թէ ի՞նչ սկզբունքներով կը սնանէր մեր պատանեկութիւնը:

***

Ես սկսայ ազգականներուս եւ «Կրթասիրաց»ի ընկերներուս «Մնաք բարով»ի այցելութիւններ ընել: Շաբաթ առտու մ'ալ ամբողջ ընտանիքով, նաեւ Կարապետ Զալըքեան եւ մայրն ու քոյրը մեզ հետ, կառքերով գացինք Գատըգիւղ Ս. Թագաւոր եկեղեցին, ուր պիտի հաղորդուէի մօրս փափաքին համաձայն:

Երբ հաղորդութիւն առնելու ժամանակը մօտեցաւ, ու ես մօրս ձեռքը համբուրելով պիտի յառաջանայի դէպի Սեղան, Զալըքեանին մայրը ուզեց, որ իր որդին ալ հաղորդուէր. «Ա՛խ», ըսաւ, «ծոմ չէ, հաց կերած է». գացի անմիջապէս աւագերէցին քով, պատմեցի եղելութիւնը. քահանան «թո՛ղ գայ» ըսաւ, «ճամբորդութեան առթիւ ներելի կ'ըլլայ. թո՛ղ գայ, քաւութիւն տամ»յարեց եւ Զալըքեան խորին երկիւղածութեամբ խոստովանեցաւ, եւ հաղորդութիւն առաւ ինծ հետ:

***

Մայր Զալըքեան անպատում ուրախութիւն զգաց, որ ես պատճառ եղայ իր զաւկին հաղորդուելուն. մեծ մխիթարութիւն մը ունեցաւ, օրհնելով օրհնեց զիս: Եկեղեցիէն յետոյ խմբովին մտանք Գատըգիւղի հռչակաւոր կարկանդակավաճառին (պօղաչաճի) խանութը եւ մեր պարապ ստամոքսներուն փոքր ինչ կեր մատակարարեցինք. մանաւանդ որ ես բոլորովին ծոմապահ եղած էի հաղորդութեանս համար: Երկու-երեք կտոր անյագաբար լափեցի տաքուկ եւ փոշի շաքարով օծուն կարկանդակէն:

Այս արարողութենէն յետոյ, մտանք մեր կառքերը տուներնիս վերադառնալու համար. բայց այս անգամ կառապանները իրենց ուղին փոխեցին եւ մեզ տարին Քօշու եօլու անուն մեծ պողոտայէն, որուն կէս ճամբուն վրայ Սուլթան Ազիզ կայսրը իր ողջութեանը գեղեցիկ պալատ մը իրեն համար շինել տուած էր, ընդարձակ այգիներով շրջապատ:

***

Երբ պալատին առաջն հասանք, ուզեցինք ներս մտնալ, այցելել Սուլթանին սենեակները, եւ ահա կեցուցինք կառքերը, իջանք վար, դիմեցինք պահապաններուն, որոնք սիրայօժար արտօնութիւն տուին մեզի եւ մենք պալատին ամէն կողմը պտըտեցանք, իբրեւ թէ մեր անձնական սեփականութիւնը եղած ըլլար այն:

Մեր այս սուլթանական պալատի այցելութիւնը մայր Զալըքեանէն խիստ բարեգուշակ համարուեցաւ, որովհետեւ այդ միամիտ ու դիւրահաւան կինը այդ օրը ըսաւ, թէ «Թագաւորի պալատ (սառայ) մտնալ եւլալը շատ աղէկ բան է. յաջողութիւն կ'ըլլայ գործերու» եւ մենք բոլորս միաբերան «Աստուած լսէ ձայնդ» գոչեցինք եւ քիչ մ'ալ այգիին մէջ հով մը առնելով, ու այգետունկերուն վրան մընացած փոքրիկ ողկոյզները փրցնելով, եկանք Սկիւտար:

***

Ըրած այցելութիւններուս կարգին պէտք չէ մոռնամ յիշատակելու, թէ օր մը ես ու մօրեղբայրս եւ Կարապետ Զալըքեան գացինք Ռումէլի Հիսար, մնաք բարով ըսելու Փրոֆ. Ցակորոս Ճէճիզեանի, որուն տիկինը ազգական էր Զալըքեանի. փրոֆ. Ճէճիզեան խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ մեզի, եւ երբ իմացաւ թէ ես գրեթէ ինքնօգնութեամբ կը մեկնիմ Փարիզ բժշկական արուեստ ուսանելու, յաջողութիւն ինծ մաղթեց բոլորով սրտիւ եւ բաւական լաւ խրատականներ ինծ տալով, զիս տարաւ ներկայացուց իր աներոջ՝ պատուելի Իւթիւճեան պատկառազդեցիկ անձին, որ իր քովի սենեակը նստած Սուրբ Գիրքը կը թղթատէր: Պատուելի Իւթիւճեան լսելով իմ մօտ օրէն մեկնիլս «խաղաղ ճամբորդութիւն քեզ կը մաղթեմ» ըսաւ:

Սա կէտն ալ յիշելու եմ, որ երբ Ռումէլի Հիսար երթալու համար կամուրջէն շոգենաւ նստանք, մօրեղբայրս թողուց մեզ եւ գնաց նստիլ հայ-կաթոլիկ վարդապետի մը քով, զոր կը ճանչնայ եղեր:

Քիչ վերջը զիս ալ իր քովը կանչեց եւ զիս ներկայացուց այդ վարդապետին:

(Շար. 134)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վիկտորիա Փէնլիվանեանի մահուան առթիւ, Տիկին Սիրվարդ Պալեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12·30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ՚արտասանեն, կ՚երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն։

Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ 04· 78· 45· 17· 55 կամ 04· 74· 04· 74· 97 թիւերուն։

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 95 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ — 16€
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ — 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — 12€
ԵՒ
«ՅԱՌԱՋ – 50»
(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւախածոյեն) — 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ» ի։
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ։

ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք–Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ·Վէ·Ա· (տե՛ս· փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին Վարչութեան։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ecole «Khatchadour ABOVIAN» de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti — Veille de Noël Arménien

Fête des enfants de la Communauté

A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne
Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France

La Direction de l'Ecole «Khatchadour Abovian» et le Conseil de la Cathédrale organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70

Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

Հ· Մ· Ը· Մ· – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

Շաբաթ, Յունուար 13ին

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01· 44· 05· 17· 77 կամ 01· 43· 78· 57· 67 թիւերուն։

Եւ կամ այցելել Հ·Մ·Ը·Մ·–Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

DEUX VOYAGES EN ARMÉNIE

(OEUCUMENIQUES, CULTURELS, HUMANITAIRES)

Du 23 avril au 1er mai 2007 : Voyage tous âges — prix : 1.200 euros
(extension possible 2 jours au Karabagh et retour le 4 mai:prix:1.400 euros)
Du 6 au 17 août 2007:Voyage de jeunes de plus de 18 ans-prix:1.000 euros

(Accompagnateur : Pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisés par **Solidarté Protestante France-Arménie (SPFA)**

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1, rue Cabanis 75014 Paris
(tél.: 01. 47. 35.30. 23, au 06. 83. 09. 08.19)

(Programmes détaillés sur demande)

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Le **Samedi 6** à 20h30 en la Basilique de Saint Raphaël

— **EXPOSITION** du peintre **Hagop HAGOPIAN** (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30,
aux Archives et Bibliothèque Départementales
(18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille
par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 30-31

SAMEDI-DIMANCHE
30-31 DECEMBRE
2006

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·609

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

82e ANNEE — N° 21·609

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԵՓԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Էջը դարձնելու պահն է: Շարժումին մեքենականութիւնը չի կրնար խուսափիլ յետադարձ ակնարկի սովորամոլութենէն: Ի՞նչ բերաւ – ի՞նչ տարաւ հարցը չէ խնդիրը, այլ այն թէ ի՛նչպէս լեցուցինք օրացոյցին 365 էջերը:

Այս մօտեցումով՝ 2006ի առաջին ընդհանուր յատկանիշը միապաղաղ տարուան մը բնոյթն է: Բնական է որ աշխարհը չատ տուեալ ունեցաւ այդ սահմանումը մերժելու: Պատերազմ, երկրամաս երկրամաս ու երկրէ երկիր փոխադրուող լարուած կացութիւններ, մրցակցութիւններ, առանց յոնք չինելու պատճառաբանութեան աչք հանելու տրամադրութիւններ վերջ պիտի չգտնէին անշուշտ եւ չըգտան: Բայց մ'եր «աշխարհ»ը, այս տարի եւս, դուրս ձգուեցաւ այդ ոլորտէն:

Ճիշդ է որ Երեւանի քանդումը եւ այլակերպումը մնայուն ցաւի ու ամօթի աղբիւր է. ճիշդ է որ նոր հարուստներու անսանձ քմայքին յանձնուած երկիրը ժողովրդական լայն խաւերու արհամարհանքին նման, այդ կարգի մանրուքներու կարեւորութիւն դարձնելու տրամադիր ղեկավարութիւն չունի: Մնացածն ալ, որո՛ն հոգը թէ արհամարհանքին, քանդումին, խոստումին կը պատասխանէ ծով անտարբերութեամբ: Կարծես մոռցուած է նոյնիսկ «վաղը լաւ կը լինի»ն: Կարծես նաեւ տասը դար անցած է 1988ի ցոյցերուն միլիոնով չափուած մասնակիցներուն ժամանակէն:

Անտարբերութիւն որ կարելի միակ հակազդեցութիւնն է այն բազմութիւններուն որոնք իրենց մօտ երկու տասնամեակ առաջուան յոյսերն ու հաւատքը չատ չուտով ցեխին մէջ ոտնակոխուած տեսան: Ատոր դառնութեան կուտակումը իւրովի պատասխանի պիտի չվերածուի՞ 2007ին որ ընտրութեան տարի է. երբ ոտնակոխողներուն մեծն ալ պզտիկն ալ, նախկինն ալ նորն ալ, պիտի դիմեն սիրաշահելու, կարթելու փորձերուն:

Մեր աշխարհին սփիւռքեան հատուածին մէջ միապաղաղութենէն ամէնէն հեռաւոր անկիւնը եղաւ Ֆրանսան: Վեց ամիսէ ի վեր «Հայաստանի տարի» է, բազմատեսակ ու բազմաթիւ ձեռնարկներով: Կարելի է հարիւր թերութիւն գտնել ամէն մէկուն պարագային, բայց քիչ բան չէ երկրին ամէնէն աննշան անկիւններուն մէջ ալ հայկականի դրոշմ գտնել:

Այդ ենթախորքին վրայ քաղաքական կարեւոր զարգացում էր, –թէեւ տակաւին անկատար– Ցեղասպանութեան ուրացումին, ժխտումին պատիժ սահմանող օրինագիծին Ազգային Ժողովէն վաւերացումը: Պայծէն աւելի պապական մերոնք կրնա՛ն առոր մէջ աւելորդ պահանջկոտութիւն, անտեղի բծախնդրութեան պէս բաներ նշմարել, եթէ յաջողին համոզել թէ երկու չափ – երկու կշիռ կիրարկել արդար է ցեղասպանութեան նման իրողութեան մը:

Ֆրանսահայութեան տարին փակող երրորդ կարեւոր զարգացումը, բնականաբար, տասնամեակներու ջանքերէն ու խոչընդոտներէն ետք վերջապէս Թեմի երազին իրականացումը եղաւ: Հակամարտութիւններ, հաշիւներ, սակարկութիւններ, լարախաղացութիւններու բոլո՛ր տարբերակները, մրցակցութիւններ, մեղսակցութիւններ չկրցան աւելի երկարել ձգձգումը ու այսօր Ֆրանսահայութեան միակ Թեմ մը հռչակուած է. նախ երկրին օրէնքով, ապա նաեւ հայրապետական կոնդակով: Սակայն, հակառակ իրողական այս զոյգ երաշխիքներուն, կաթէն բերանը հարիւր անգամ այրածի փորձառութեամբ, մեծ է թերահաւատներուն թիւը: Ու այնքան ալ անտեղի չեն մտավախութիւնները:

Թեմին կազմութիւնը Օգոստոսին յայտարարուեցաւ Պաշտօնական Թերթին մէջ. կոնդակը կը կրէ Հոկտեմբերի թըւական: Երկրորդով նոր կազմակերպութեան համար տրուած վեց ամսուան պայմանաժամին մէկ երրորդը անցած է արդէն ու այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ քայլ հաղորդուած է տակաւին հանրութեան: Եւ ըսել որ եկեղեցական նոր խորհուրդի կազմութիւն, թեմակալ առաջնորդի ընտրութեան կազմակերպում մանր–մունր գործեր չեն: Մինչդեռ Ֆրանսահայութիւնը իր թիւին, որակին յարիր կառոյցի մը տիրանալու համար այլեւս անյետաձգելի կերպով կարօտ է իր պայմաններուն լաւատեղեակ, եկեղեցիին յարգանքին տէր, ծով աշխատանքը տանելու տրամադիր հովուապետ մը ունենալու. որպէսզի աշխարհական նորակազմ խորհուրդին հետ համաքայլ, ան կարենայ կոտորակումին, օտարումին պատուար կանգնիլ ու գրեթէ միայն թիւ ըլլալէ հանել այս գաղութը:

Կարեւոր այս հանգրուանին յաջող նըւաճումով տարին պիտի ըլլայ բարի, չընորհաւոր, արդիւնաբեր:

Մօտի ու հեռուի բոլո՛ր սուրբերուն, կաղանդ պապաներուն ուշադրութեան:

Ա. Թ.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՆԿՐԷՍԻ ՃԱՄԲԱՆ

Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը Ն. Թան պաշտօնավարութեան աւարտին սարքած մամուլի վերջին ասուլիսին անդրադարձած է Ցեղասպանութեան նիւթին ԱՄՆ–ու Գոնկրէսին օրակարգին յայտնուելու հաւանականութեան: Ըսելով հանդերձ թէ ԱՄՆ - Թուրքիա յարաբերութիւնները բազմաբընոյթ եւ ռազմավարական են ու չեն ազդուիր նման «փոքր հաշիւ»ներէ, ան թելադրած է ուշադիր ըլլալ: Ցոյց յայտնած է որ ԱՄՆ–ու ղեկավարութիւնը կարեւորութիւն չի տար հայկական լոպիներու գործունէութեան ու կը չարունակէ իր «ողջամիտ» մօտեցումը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ՑՈՒՐՏ

Հայաստան ձիւնով, բուքով ու որոշ շրջաններու մէջ մինչեւ –25, –30 աստիճանի հասնող ջերմութեամբ Ամանորի կը պատրաստուէր: Դեկտեմբեր 28ի երեկոյեան Երեւանի մէջ –20 աստիճան էր օդը եւ Ջուարթնոց օդակայանը կը կրէր աննպաստ օդին ազդեցութիւնը: Ճամբաները բոլորն ալ բաց ըլլալով հանդերձ, որոշ շրջաններ արդէն դժուարանցանելի էին, ինչպէս՝ Բերդ–Ճամբարակ եւ Մաստարա–Լանջիկ հատուածները:

ԱՄԱՆՈՐԻ առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի, Յունուար 1ին (Երեքշաբթի, Յունուար 2ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը Չորեքշաբթի Յունուար 3:

ՓՈՒՆՆԱՆ ՏՈՄՍԻ

ԵԹԷ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՀԱՍԿՆԱՐ...

Զայրոյթ, ցասում, բողոք: Այս է տիրող զգացումը Թուրքիոյ մէջ ամէն անգամ երբ պետութիւն մը ճանչնայ Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Այս լարուածութիւնը բնական է: Ոճիրի օրէնքն է: Ոճրագործը միշտ պիտի ուրանայ գործած ոճիրին իրողութիւնը, ժխտումին մէջ փնտռելով իր ազատագրութիւնը: Բայց ոճրագործ մը մինչեւ ե՞րբ կրնայ պահըտիլ գործած իր ոճիրի ետին, մանաւանդ երբ ոճիր մը վկաներ ունենայ: Թուրքիան դեռ որքա՞ն ժամանակ պիտի կարենայ պահուըտիլ Մեծ Եղեռնի տրամի ետին: Այս քօղարկումը որքան երկար տեւէ այնքան երկար պիտի տեւէ յաճախանքը ներքին իր հալածանքին:

Ֆրանսան 2001ին ճանչնալով Հայոց Ցեղասպանութիւնը եւ 2006 Հոկտեմբեր 12ին Ցեղասպանութեան ժխտումը յանցանք նկատող օրինագիծը ընդունելով, մեծ ծառայութիւն մատուցած եղաւ Թուրքիոյ: Թուրքիան ի վիճակի չէ այսօր հասկնալու Ֆրանսայի մատուցած բարոյական եւ մարդկային ծառայութիւնը, որովհետեւ վաղահաս է զայն հասկնալը, բայց կու գայ ժամանակ երբ ան կ'ըմբռնէ Ֆրանսայի կատարած բարիքը:

Ֆրանսան ճանչնալով Հայոց Ցեղասպանութիւնը կ'ազատագրէ Թուրքիան իր մղձաւանջէն:

Զարմանալի չէ Թուրքիոյ կեցուածքը քանի որ գատորոշելու տրամադրութիւն չունի մարդկայինին, հոգեբանականին եւ քաղաքականին միջեւ: Քաղաքական հետեւանքները (հողային հատուցում, եւլն.) հասկնալի են, սպառնալիքներ են անոնք որոնք կը սաւառնին իր գլխու վերեւ, գլխու փորձանք կրնան դառնալ վաղուան իր գոյավիճակին համար, բայց Թուրքերը երբ կը զայրանան, կը պոռթկան ամէն անգամ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումէն ետք, այդ զայրո՛յթը ո՛չ թէ կ'արտայայտէ քաղաքականին մտահոգութիւնը, այլ մարդկայինին դէմ ժխտումը, բարոյականին ուրացումը եւ հոգեբանականին անտեսումը:

Ցեղասպանութեան մուրը Թուրքիոյ վրայէն սրբելու ոլորտը հոգեբանականին եւ մարդկայինին ոլորտն է, եւ Թուրքիան իր մղձաւանջէն ազատագրելու կերպը ֆրանսական օրինակն է:

ԽՆԿԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ գործազրկութիւնը նոր նահանջ մը արձանագրած է Նոյեմբերին եւ համեմատութիւնը հասած է 8,7%ի աշխատող տարրին բաղդատութեամբ, ինչ որ պաշտօնական թիւերն են, զորս կառավարութիւնը կու տայ, բայց բոլորը չեն համոզեր: Այսպէս Ա.Սէ.Տէ.Սէ.ի (Գործազրկութեան Միւս Թիւերու Հաւաքականը) կը յայտարարէ որ «2,3 միլիոն աներեւոյթ գործազուրկներ կան»: Հաւաքականը այս թիւին հասած է գումարելով Անդրծովեան Նահանգներու գործազուրկները, աշխատանք փնտռողները, ամիսը 78 ժամէն աւելի աշխատած ըլլալով գործազուրկ չնկատուողները, եւլն., եւլն.: Կառավարութիւնը չուրանար այս թիւերը, բայց անոնք մաս չեն կազմեր պաշտօնական վիճակագրութեան:

«ՏՈՆ ՔԻՇՈԹԻ ՈՐԴԻՆԵՐԸ», որ կը զբաղի անօթեւան անձերով, սկսաւ ծաւալել իր գործունէութիւնը, Փարիզէն ետք մասնաճիւղեր հաստատելով գաւառի զանազան քաղաքները (Լիլ, Լիոն, Մարսէյլ): Շարժումը քաղաքական բընոյթ առած է եւ պահանջներն ալ կը ներկայացուին քաղաքական պատասխանատուներուն: Դերասաններ գացած են Գանալ Սէն–Մարթէն (Փարիզ) հաստատուած վրանները անգամ մը գիշերելու համար ուեւէ անօթեւան անձի հետ, «հասկնալու համար» թէ ի՛նչ կը նշանակէ փողոցը մնալ (թերեւս աւելի օգտակար կ'ըլլար որ անօթեւան անձը իրենց տունը տանէին գիշերելու): Առայժմ, կառավարութեան ծրագիրը գոհացում չի տար:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱԶՊՐՈՄԻ փոխ նախագահը՝ Ալեքսանդր Մեդվեդեւ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի, որու ընթացքին «ծիծաղելի» կ'որակէ Բելառուսիոյ սպառնալիքը, կազի անցքը արգիլելու իրենց հողամասէն, գինին պատճառաւ: Պայմանաժամէն չորս օր առաջ, Դեկտեմբեր 28ին, նոր բանակցութիւններ սկսած են Մոսկուա, բայց Կազպրոմի տնօրէնը լաւատես չէ: Մեդվեդեւ կը գտնէ որ Կազպրոմի առաջարկները չատ տրամաբանական են (105 տոլար 1·000 խոր. մեթրը), Յունուար 1էն ըսկըսեալ: Ապահովութիւն կու տայ որ Ռուսաստան կազը պիտի չկտրէ Յունուար 1էն:

ՍՈՄԱԼԻԻ իսլամապաշտները պարտըւեցան ամբողջովին Դեկտեմբեր 28ին, երբ կառավարական ուժերը Մոկատիշիօ մտան, ուր եօթը ամիս է կ'իշխէր Իսլամապաշտ Դատարաններու Միութիւնը: Սոմալի անկախ է 1960էն ի վեր, 8 միլիոն բնակիչ ունի, Ֆրանսայէն աւելի մեծ հողամասի մը վրայ: Աշխարհի ամէնէն աղքատ երկիրներէն մէկն է, որ քաոսի մէջ ինկած է 1990էն ի վեր, երբ Ս. Պարէի իշխանութիւնը տապալած է: Ներկայի վարչապետը, որ երկրին կեդրոնհարաւը կը գտնուի, խոստացած է որ ժամ առաջ իր կառավարութիւնը Մոկատիշիօ պիտի հաստատուի: Կռիւներէն առնուազն 2·000էն 3·000 հոգի մեռած է:

ԺԱԿ ԳՐՈԶՄԱՐԻ՝ ԱՐՔ–ի (Խլիրդի դէմ Հետազօտութեան Ընկերակցութիւն) հիմնադիրը մեռած է 81 տարեկանին Գոլոմպի մէկ չքեղ հանգստեան տան մէջ: Ծանօթ է որ երբ ԱՐՔ–ի նախագահն էր, հսկայ գումարներ իւրացուցած էր, կեղծ հաշուապահութիւններով, կեղծ հաշուեցոյցերով եւ 1993ին հաստատուած էր «վստահութեան չահագործումը, մեղսակցութիւնը» եւլն., եւլն., եւ 1996ին Գրոզմարի ձերբակալուած էր: Կասկած կար որ 20 միլիոն ֆրանք իւրացուած է: Գրոզմարիի յանցագործութիւնը կ'առընչուէր 300 միլիոն ֆրանքի գումարի մը եւ չորս տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, բայց չուտով ազատ կ'արձակուէր եւ ոչ մէկ հատուցում ալ կատարած էր:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ արտօնութեամբ Եգիպտոս մեծաքանակ զինամթերք հայթայթած է Ֆաթահին, որպէսզի Աբբաս ամրապնդէ իր դիրքը Համասի դէմ: Պաղեստինցիներու միջեւ վերջերս հաստատուած հրադադարը, նոյնիսկ խախուտ, որոշ յոյսեր ներշնչած է Եգիպտոսի, որ կը ջանայ բանակցութիւններ հաստատել եւ ելքի մը յանգիլ: Միւս կողմէ, պաղեստինեան կառավարութեան վարչապետը՝ Ի. Հանիյէ յայտարարած է Դեկտ. 28ին, որ ի մօտոյ ազատ կ'արձակուի իսրայէլցի զինուորը, որ գերի բռնած էին Յունիսին Գազա:

«ՄԱՄԱ՛, ԵՍ ՀԱ՞Յ ԵՄ»

Ընկերաբանական բարդ, այլ հետաքրքրական ու կարեւոր հետազօտութեան մը ատաղձ կազմելու բոլոր յատկանիշերը ունի հայ մեծ մօր, մեծ հօր մը տէր «Թուրք»երու յայտնութեան պարագան: Ընկերաբանական հետազօտութիւն մը որ չի կրնար խուսափիլ քաղաքական մեկնաբանութեան առաջնորդելէ: Վերջին տարիներու մեծ նորոյթն է այդ յայտնութիւնը որուն մասին կը խօսին, կը գրեն թղթիկներ, թղթոնուհիներ: Անոնց աւելի բազմանալու պարագային Թուրքիոյ համար ցեղասպանութեան ժխտումի պատը նոր ճեղք մըն ալ պիտի ստանայ, քանի որ ինքնին պիտի ուղղուի հարցումը թէ ինչո՛ւ, ի՛նչպէս այնքան «Թուրք»եր այսօր կ՚անդրադառնան, կը յայտնաբերեն թէ իրենց մեծ ծնողքը, կամ մէկը անոցմէ, Հայ էր:

Ներկայի կացութեամբ՝ այս նորութիւնը, որոշ պարագաներու մէջ, երկսայրի սուրի բնոյթ ունի. կան պատումներ որոնց մէջ ծանր կը կշռէ յայտնաբերումին պատճառած ցնցումին, աներեւակայելի յայտնաբերումին արդիւնք ապրումին քով՝ առիկա տարբերութիւնները ջնջելու ազդակ նկատելու եւ նկատել տալու ձգտումը: Պատմել թէ երիտասարդ մը, երիտասարդուհի մը, չափահասութեան սեմին տեղեկացած է մեծ մօրը հայութեան, շատ մեծ բան չի նշանակեր, եթէ հոն տեղ գտած չըլլայ կարծըւած ու իսկական ինքնութիւններու անդունդին ստեղծած տագնապը: Մինչդեռ, օրինակ, Ֆ. Չէթինի «Մեծ մայրիկս» հատորին պատումը երեւոյթը սովորականացնելու մօտեցում մը կը մատնէ, քան՝ ենթակային մէջ ստեղծուած տագնապ մը:

Պայման չէ, անշուշտ, ոչ ալ որոշ չափանիշի մը գրաւական, որ Հայու ինքնութեան գիտը դնողը տագնապի: Մէկուն համար կրնայ հիմնական հարց չստեղծել Թուրքի իր էութեան մէջ հայկական գիծի յայտնաբերումը: Բայց այդ կարգի պատումները պէտք է ընկալուին իրենց սահմանին մէջ. չընկալուին որպէս չնաշխարհիկ տուեալներ, փաստը տալով մեր չտեսութեան: Ամէն անոնք որոնք աննախադէպ խանդավառութեամբ, ծափով, արցունքներով, ձեռք-ոտք համբուրելու չափ խեղճութեամբ կը դիմաւորեն նորայայտ այդ պարագաները, վաղը կ՚երեւի մնացած Հայաստանն ալ պիտի նուիրեն Թուրքերուն, որպէս երախտագիտութեան արտայայտութիւն, եթէ Անգարայի դարաւոր «ո՛չ»ը օրինակ՝ «թերեւս»ի փոխուի:

Վերի խորագիրով «Ակօս»ի Դեկտ. 8ի թիւին գրեթէ ամբողջ վերջին էջը գրաւած գրութիւնը վերոնշեալ յայտնաբերումներէն մէկուն պատմութիւնն է. հոն կայ նաեւ ստեղծըւած տագնապը, գաղտնի պահուած ինքնութեան ստանձնումը, անոր իւրանալու ձեւերուն որոնումը. բաներ որոնք պարագայականոր տիրանալու ձեւերուն որոնուրադարձնելով զգացումներու, մըտածումներու խորութեան, հարազատութեան:

Նուրան Աղանի գրի առածը 21 տարեկան երիտասարդի մը ընտանեկան պատմութիւնն է. հեղինակը գրութեան սկիզբը նշած է թէ պատմածը, հերոսները, վայրերը իսկական են, միայն անձնանունները փոխուած են:

Ան Օլկուն կոչած է երիտասարդը. ան մինչեւ այդ տարիքը ինքզինքը կարծած է թուրք եւ մահմետական, մինչեւ որ վերջերս դէմ յանդիման գտնուած է իրականութեան մը որ տակնուվրայ ըրած է կեանքը, արմատապէս փոփոխութեան ենթարկած զայն: Այդ իրականութիւնը Հայ ըլլալուն յայտնաբերումն է զոր ըրած է բոլորովին անակնկալ ձեւով:

Օլկուն ինը տարեկանին կորսընցուցած է հայրը. անկէ ի վեր մայրը արգելք եղած է հօրը ընտանիքին հետ կապ պահելուն: Օր մը համալսարան յաճախած քաղաքին մէջ դիպուածով դէմը կը գտնէ հօրաքոյրը: Այս վերջինն է որ երիտասարդը կը ճանչնայ, կը ծանօթացնէ ինքզինքը ու անոր հօրը, մեծ հօրը լուսանկարները ցոյց կուտայ. ինք վերջին ծայր կը նմանի անոնց. ապա կ՚ըսէ թէ հասած է ընտանիքին առընչուած որոշ գաղտնիքներու տեղեկանալու տարիքին: Կ՚աւելցնէ թէ պէտք է գիտնայ որ 1915էն ի վեր իրենց վրայ շրջող ամպերը արգելք եղած են ընտանիքին երջանկութեան: 1915ը երիտասարդին համար կը կապուի Տարտանէլի պատերազմներուն: «Հայկական տարագրութիւնը» կ՚ըսէ հօրաքոյրը. Օլկուն քարացած կը մնայ: Չի կըրնար ըմբռնել թէ իր ընտանիքը ի՛նչ կապ կրնայ ունենալ այդ թուականին ու այդ դէպքերուն հետ:

Հօրաքոյրը կը շարունակէ պատմել ու երիտասարդը կը զգայ թէ կեանքին բոլոր հիմնաքարերը կը խախտին իրենց տեղերէն: Կը փակուի իր սենեակը ու ալքոլին մէջ ապաստան կը փնտռէ. նաեւ լուծում կը փնտռէ: «Հա՞յ եմ ես, թէ Թուրք: Եթէ Հայ եմ, ինչո՞ւ մինչեւ այսօր անտեղեակ մնացի: Ինչո՞ւ մայրս գաղտնի պահեց ատիկա: Ասոնց նման շատ մը հարցումներու պատասխան փնտռեցի» կ՚ըսէ, խօսելով առաջին ապրումներուն մասին: Յետոյ կը վճռէ. «Քանի որ ընտանիքս Հայ է, ե՛ս ալ Հայ եմ: Ասիկա ուրանալ, կամ հերքել, ընդդիմանալ, ձուլուիլ, ոչ մէկ օգուտ ունի: Միմիայն ես զիս խաբած կ՚ըլլամ: Քանի որ Հայ եմ, հայերէնը, հայկական մշակոյթը պէտք է սորվիմ. ասիկա աւելի երկար ատեն թաքցնել ճիշդ չէ»:

Այսուհանդերձ մտահոգութիւններ, վարանումներ ունի. ամէնէն աւելի իրեն ցաւ կը պատճառէ իր ընտանիքին իրմէ գաղտնի պահուած, լռութեամբ անտեսուած անցեալը: Գիտէ թէ իրական ինքնութիւնը հրապարակել ինչերո՛ւ դէմ յանդիման կը ձգէ զինքը: Մանաւանդ որ թերթերու աշխատակցող մէկն է: Նոյնիսկ «Կարծեցեալ հայկական ցեղասպանութիւնը» խորագրուած էջեր ստորագրած է: Կը խոստովանի որ իր ստացած դաստիարակութեան, ուղղութիւններուն հետեւանքով ինք ալ Հայերուն նկատմամբ ջերմ կեցուածք չէ ունեցած: «Եթէ մէկը դէմս ելլէր ու ըսէր թէ Հայ է, առաջին պատասխանս կ՚ըլլար՝ "Մենք ցեղասպանութիւն գործած չենք"ը: Սակայն այսօր եթէ մէկը "Հայ եմ" ըսէ ինծի, հաւանաբար կ՚ըսեմ. "Դուն ալ ինծի պէս անիրաւուած մըն ես կարծեմ" ու թերեւս կը փարիմ վիզին ... չեմ գիտեր, չեմ գիտեր... որովհետեւ գաղափարներս տակաւին ամբողջութեամբ ու յստակօրէն իրենց տեղը գտած չեն»:

Օլկուն անուանուած երիտասարդը որ մինչ այս այլ բաներ ունկընդրած, կարդացած ու անոնց հիմով գրած ալ է, խորապէս կը ցնցուի: Բոլոր հիմնաքարերը խախտած են: Գիրքեր կ՚առնէ, մինչեւ այդ օրը կարդացածներէն տարբեր գրութիւններ կը կարդայ: Հօրաքրոջմէն ձեռք ձգած հասցէներուն կը դիմէ ու կը գտնէ մեծ մայրն ու մեծ հայրը պահած ընտանիքը: Հօրաքրոջը պատմածը անոնց տարբերակով ալ մտիկ կ՚ընէ:

Հօրաքրոջմէն սորված է թէ Կարինը Էրզրումն է: Մեծ հայրը Կարինի ծանօթ գերդաստանի մը զաւակն է: Իրենց ապարանքին, կալուածներուն տիրացած է Թայյար փաշա անուն մէկը: Մեծ հայրը՝ Մկրտիչ 6 տարեկան է երբ ընտանիքը կը տարագրուի: Ուրֆայի մէջ դաշտի մը մէկ անկիւնը ջերմերու մէջ նետուած կը գտնէ զինքը շրջանի ցեղախումբերէն մէկուն մէկ անդամը ու տէր կ՚ըլլայ:

Մեծ մայրը՝ Փերուզ սեբաստացի է .նոյն օրերուն 19 տարեկան է. ան ալ նոյն ընտանիքին կողմէ կը պատըսպարուի, ինչպէս ուրիշներ, որպէս տան գործերու օգնական: Մկրտիչին խնամքը իրեն կը յանձնեն, յետոյ երբ այս վերջինը 15 տարեկան կ՚ըլլայ, «Դուք երկուքդ ալ Հայ էք, ոչ ոք ձեզի հետ կ՚ամուսնանայ, իրարու հետ ամուսնացէք» կ՚ըսեն ու կը պսակեն երկու որբերը: Կը փոխեն անոնց անուններն ալ. մէկը կ՚ըլլայ Ահմէտ, միւսը՝ Այշէ: Այսուհանդերձ, չըրջանակը երբեք իրենց բուն ինքնութիւնը մոռնալու առիթ չի տար անոնց զաւակներուն. թաղին մէջ «կեավուրի զաւակներ» կը կոչուին անոնք. դրացի երախաները կը մերժեն անոնց հետ խաղալ, քարեր կը նետեն անոնց:

Օլկունին հայրը միջնակարգը աւարտելէ ետք կը մեկնի իրենց թաղէն, դժուար պայմաններու մէջ կը շարունակէ ուսումը, համալսարանը կ՚աւարտէ ու երբեք, ո՛չ ինք, ոչ ալ եղբայրները նոյն թաղը կը վերադառնան:

Մկրտիչին ու Փերուզին զաւակները ուսում կը ստանան ու պետական պաշտօնեայ կը դառնան: Սակայն չեն մոռնար իրենց ինքնութիւնը, զոր արդէն իրենց չեն թոյլատրեր մոռնալ: «Որոշ բաներ հիմա աւելի լաւ կը հասկնամ: Օրինակ, Ծնունդին մեր տան մէջ եղեւին մը կ՚ըլլար, հնդկահաւ կ՚առնուէր, եւլն.: Իրականութեան մէջ, իրենց չափով, ձեւով մը շարունակած են իրենց աւանդութիւնները» կ՚ըսէ ան, անդրադառնալով որ աննշան համարած բաները այսօր այլ իմաստով կը ներկայանան:

Այսօր, ինչպէս ինք կ՚ըսէ, «ճակատագրէն անիրաւուած»ներու դիրքին մէջ գտնուողներու հետ քով քովի գալ, խօսիլ, անոնց ծանօթանալ կ՚ուզէ: «Վախը ոչ մէկ օգուտ ունի. միայն հոգեբանութիւնները կը խաթարէ: Խօսինք, կ՚ըսեմ, ուրիշ ըսելիք չունիմ...» կ՚ըսէ:

Երիտասարդը ճամբայ ելած է, ճանչնալու համար իր նոր ինքնութիւնը...

Պատրաստեց՝ Ա. Թ.

ԿԸ ՊԱՏԱՀԻ՞ ՈՐ ԱԶԳԻ ԿԷՍ ՍՓԻՒՌՔԸ ՄՏԱՀՈԳԷ ՄԵԶ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԵԱՆ

Հայրենահանումէն ետք, մանաւանդ երբ Խորհրդային Միութիւնը ճանչցուեցաւ իր սահմաններով եւ նոյն հունին մէջ Թուրքիան ամրապնդեց ինքզինք, արմատախիլ զանգուածները համոզուեցան որ իրենց կացութիւնը ժամանակաւոր չէր եւ աստիճանաբար կազմակերպուեցան: Անոնք ոչինչէ ստեղծեցին տոկալու եւ տեւելու պայմաններ. եկեղեցիներ, դպրոցներ եւ ուսումնական բարձրագոյն հաստատութիւններ, թերթեր, ակումբներ, երգչախումբեր, թատերախումբ, որբանոց, այրիանոց, եւ այլն: Այսինքն, առանց ազգային հողի վրայ գտնուելու, անոնք իրենք զիրենք օժտեցին ազգ ըլլալու ենթակառոյցներով: Այդ բնազդական գիտակցութեամբ տարուած աշխատանքները, ոմանք մեծ անուններ, բայց նաեւ պարզ մարդիկ, թումբ կանգնեցին այլասերման դէմ, եւ մասամբ ալ յաջողեցան: Կ՚ըսենք մասամբ, որովհետեւ այդ յաջողութիւնը նոյնքան դրական չեղաւ աշխարհագրական մէկ գօտիէ միւսը:

Այս ինքնութեան պաշտպանութեան պայքարը օգտուեցաւ նաեւ Խորհրդային Միութեան կողմէ հաստատուած «երկաթեայ վարագոյր»ի գոյութենէն, որուն հետեւանքով, ինչ որ Սփիւռք կոչուեցաւ, ինքզինք կառավարեց, եղաւ ինքնագլուխ, ազգային գիտակցութիւն ներշնչեց զանգուածներուն, հակառակ Խորհրդային Միութեան կողմէ ի գործ դրուած բացասական ազդեցութիւններու: Այդ ժամանակաշրջանին ստեղծուեցան այն բոլոր կառոյցները, որոնք ազգ պահելու համար կը համարուէին կենսական: Խորհրդային Միութեան փլուզումէն ի վեր, այս պայքարը չնչահատ եղած է, անմիջականի հետամուտ անհեռանկար քաղաքականութեան մը պատճառաւ: Ֆրանսացիները կ՚ըսեն թէ պէտք չէ մերկացնել Փօլը հագցնելու համար Փիէրը: Ազգովին հետեւեցանք այս կործանարար ընթացքին, եւ այսօր բաւարար քաջութիւն չունինք հաշուեկշիռ ընելու, այդ ընելու արգելք է մեզ մաշեցնող զգացական հայրենասիրութիւնը: Ցիշենք քանի մը ցացնող օրինակներ. թերթեր փակուեցան, օրաթերթեր վերածուեցան շաբաթաթերթի, շաբաթաթերթը՝ երկշաբաթաթերթի, ազգային մեծ ծառայութեամբ յատկանշուող երկու մեծ դպրոցներ փակուեցան, բնական համարուող ծով անտարբերութեան մէջ: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել, հետզհետէ Սփիւռքը ղեկավարող դեր ստանձնած «ծագումով Հայ»երու «էսթէպլիշմընթ»ի զգացական եւ անոնց մեծ յոգնութեան հայրենասիրութեան պատճառով, որ խորքը զոհեց ձեւին, երեւելիութեան, ընծայուած մակերեսային եւ անվա-

ղորդայն պատիւներու, թաւարարուելով «Ամերիկայի հօրեղբօր» դերով, մանաւանդ որ ակնկալուածն ալ այդ էր, ինչ որ յաճախ ըսին եւ կրկնեցին հայրենիքի մէջ պատասխանատուութեան կոչուած դէմքեր: Այս ընթացքը կը շարունակուի, սովորութիւն դարձած է:

Սփիւռքը Հայաստանի հակադրելու հարց չկայ, բայց կայ Սփիւռքի, որչափ ազգի աւելի քան կէսի վերապրումի էական խնդիրը, զոր կարելի չէ քննել եւ յանգիլ եզրակացութիւններու Հայաստանի վերականգնումի տեսանկիւնէն, կամ այդ վերապրումը ստորադասելով յիշուած վերականգնումին: Ի հարկէ, այս մօտեցումը գլխիվայր կը շրջէ ներկայի խարխափումներով առաջնորդուող «հայասիրական – բարեսիրական» նախաձեռնութիւնները, նպարավաճառի հաշիւներով եւ արուեստական կերպով կազմակերպուող մշակութային նախաձեռնութիւնները: Այս կէտը կը կարօտի պարզ յստակացման: Սփիւռքի մշակութային կեանքը դադրած է ինքզինք մատակարարելէ եւ արբեցնելէ: Սփիւռքի մտաւորականը եւ արուեստագէտը կ'անգիտացուին, քանի որ Հայաստանէն կարելի է «մարդ հրաւիրել» նուազ ծախսալից պայմաններով, այս պատճառով է որ կ'ըսենք՝ «նպարավաճառի հաշիւներ»ով: «Դիւրին», «աժան», «զգացական» պատճառներ կը միջամտեն: Հայրենիքէն եկած ըլլալու հանգամանքը լուսապսակ կը շնորհէ...: Իսկ Սփիւռքի մէջ նոր հասած սերունդ մը կայ, որ դրամական միջոցներ ունի, բայց յաճախ զուրկ է, զուրկ եղած է, ազգային գիտակցութեան, մշակոյթի եւ յանձնառութեան պատուանդանէն, կազմաւորուած է տեղական արժէքներով եւ ըմբռնումներով, մանր քաղքենիական սնափառութեամբ խղճի պարտք կը համարէ Հայաստանի կատարուած օգնութիւնը, միաժամանակ եզրակացնելով որ արդէն Սփիւռքը պիտի չիջի: Իսկ նորատեսակ «հայաստանասիրութիւն»ը միջոց կը դառնայ աննպատակ եւ եսակեդրոն դիրքերու նուաճման: Սփիւռքի ազգային գիտակցութիւնը, որ ցարդ Արեւմտահայաստանի կողմը կը նայէր, կը նայէր դէպի նոյն այդ կորուսեալ դրախտի մշակոյթը, անով ինքնութիւն կը պահէր, այսօր խանգարուած է, պղտորած է, աւելին չըսելու համար: Տեղի ունեցած աղէտ–արտագաղթը չարիք էր Հայաստանի համար, չարիք է նաեւ Սփիւռքի համար, քանի որ երեւոյթը տրամագծօրէն հակառակ է ինքնութեան պահպանման համար մղուած պայքարին, այսինքն ան աւերեց «վերադարձի փիլիսոփայութիւն»ը, որ այնքան ճառեր կը զարդարէր: Ան միաժամանակ արեւմտահայ մշակոյթի հիմնաքարը հանդիսացող աշխարհաբարը կ'աղճատէ այսօր, «էսթէպլիշմընթ»ի անգիտակից եւ յաճախ անգէտ մեղսակցութեամբ: Կը բաւէ Սփիւռքի մէջ հայերէնով լոյս տեսնող գրութիւնները կարդալ, լսել խօսուած հայերէնը: Հայաստանի մէջ ռուսերէն մտածելով խօսուած հայերէնը այսօր զանազան ճանապարհներով ներածուած է Սփիւռք, աղճատելով լեզուն:

Այս հարցերը մեզ չեն մտահոգեր: Անոնք որոնք ի պաշտօնէ իրենք զիրենք պարտաւոր կը զգան այս մասին երկու խօսք ըսելու, ընդհանրապէս չունին այս հարցերու սուր գիտակցութիւնը, ապրումը, եւ կը մնան ձեւականութեան ու մակերեսայնութեան մէջ: Ոչ ոք կ'ուզէ այս խնդիրը իրապէս քննել հայ ազգի լինելութեան տեսանկիւնէն:

Պարզ հաստատում մը, հայկական գրաւոր եւ լսատեսողական մամուլի, հանդէսներու, ժողովներու մէջ օրակարգ կ'ըլլա՞ն այս խնդիրները: Ինչո՞ւ չեն ըլլար: Ազգի գոյատեւումով տագնապողներ այս հարցումը կ'ուղղե՞ն, պատասխան կա՞յ: Թէ զէնքերը վար դրած ենք եւ նպատակ են գրօսաշրջութիւնը, պերճ հիւրանոցները, ճաշերու շռայլութիւնները, տպաւորելու համար տրամադրուած վերջին նորոյթ «լիմուզին»ները, ասդիէն–անդիէն ստացուող շքանշանները, որոնք զանգուածները կ'առաջնորդեն ընդարմացման: Եւ երբ հակազդեցութիւն չկայ, «էսթէպլիշմընթ»ը ինքզինք կը համոզէ թէ «ամէն բան լաւ է աշխարհներու լաւագոյնին մէջ», ինչպէս կ'ըսէր Վոլթէրի Քանտիտը...

Յ. Պ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Պոլսահայ Մշակութային միութեան «Մէկ» յանձնախումբի կազմակերպութեամբ, Արամ Խաչատրեան համերգասրահին մէջ, Նոյ. 9ին, Ք. Տ. Գույումճեան բանախօսութիւն մը տուած է նուիրուած Զապէլ Եսայեանի: Տիկին Քրիստին Գույումճեան գրագիտուհիին գործը բաժնած է երկու տարբերուած բնագաւառներու՝ ա) Տպաւորապաշտ քրոնիկագիրը, բ) Հոգեբան վիպող եւ հեղինակ բազմաթիւ քննասիրութիւններու, հայերէն ֆրանսերէն յօդուածներու եւ թարգմանութիւններու: Բանախօսուհին, ապա, ծանրացած է Զ. Եսայեանի զանազան գործերուն վրայ: Հաւաքոյթը փակած է Տիկին Սօնա Մերճիմէքեան:

***

ԳԷՄՊՐԻՃԻ (Գանատա) Համայնքային Տաթեւ մասնաճիւղին կազմակերպութեամբ, Նոյ. 26ին, տեղւոյն Հայ կեդրոնին մէջ, գրական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է, որու ընթացքին ներկայացուած է Փրոֆ. Իզապէլ Գաբրիէլեան – Չըրչիլի «Մեր լեռներուն պէս» անգլերէն հատորը: Հանդիպումին բացումը կատարած է Տիկին Արփի Փանոսեան–Մութարտ որ ներկայացուցած է հատորին հեղինակը շեշտելով թէ գանատահայ ժողովուրդն ու անոր ապրած կեանքը եղած են իր մասնագիտութիւնը: Հեղինակը 2001ին տիրացած է «փրոֆէսէօր» տիտղոսին եւ անոր յօդուածները եղած են ներգաղթի եւ ազգային նիւթերու մասին, պատրաստած է նաեւ վաւերագրական զանազան ժապաւէններ: «Մեր լեռներուն պէս» գիրքը եղած է Օնթարիոյի շրջանին լաւագոյն գիրքերէն մէկը, որու մէջ նկարագրուած է Հայերու պատմութիւնը Գանատայի մէջ: Հուսկ, խօսք առած է հեղինակը, որ մանրամասնօրէն ներկայացուցած է գիրքը, յայտնելով թէ ան հարիւրաւոր տարիներու պատմութիւններու հատոր մըն է: Աւարտին, հարցումներու բաժին մը տեղի ունեցած է:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԻՐԱՔ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ԸՍՏ ԲՐԻՏԱՆԱՑԻ ԼՐԱԳՐՈՂԻՆ

Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ հետաքրքրական նորութիւն մը կայ. շարժավարները այլեւս չեն մեռնիր ու զիրար չեն սպաններ անոնց վրայ: Եթէ ներկայի կացութիւնը տեւէ, հինգ տարուան մէջ Ֆրանսայի ճամբաները բրիտանականներէն աւելի ապահով պիտի ըլլան: Ի՞նչ պատահած է. ո՞ր նոր օրէնքը Ֆրանսացի շարժավարները ետ կեցուցած է իրենց առջեւի կառքէն մէկ սանթիմեթր միջոցով անոր հետեւելէ. կամ կարմիր լոյսին անցնելէ, նախորդող կառքը ետին ձգելէ, անոր աջէն սուրալով, տակաւին՝ հետիոտն մարդոց վերապահուած անցքերուն վրայ չդանդաղելէ: Չէ, Ֆրանսայի շարժավարները կը շարունակեն նոյնքան քիչ քաղաքավար եւ նոյնքան անկարգապահ ըլլալ: Միակ տարբերութիւնը այն է որ այլեւս յոյս չունին պատիժէ փրկուելու:

Չորս տարի առաջ կառավարութիւնը Ֆրանսայի համար արտակարգ միջոցի մը դիմեց. ճամբու կանոնագիրը բծախնդրութեամբ պիտի յարգուէր: Մինչեւ 2002 տարեկան շուրջ 7700 անձ կը մեռնէր ճամբաներուն վրայ: Անցեալ տարի թիւը իջաւ շուրջ 5000ի: 2006ի արդիւնքները շատ հաւանաբար աւելի լաւ պիտի ըլլան: Պարզ հաշիւով մը կը տեսնուի թէ մօտ ինը հազար կեանք փրկուած է երեքուկէս տարուան ընթացքին: Ատոր արժանիքը կը պատկանի գրեթէ միակ դէմքի մը. նախագահ Շիրաքի: 2002ին վերընտրուելով, ճամբաներու ապահովութիւնը պաշտօնավարութեան Բ. շրջանի գլխաւոր խնդիրներէն մէկը հռչակեց: Ոստիկաններ փութացուց ճամբաներուն վրայ, ռատարներ զետեղել տուաւ: Ջնջեց երթեւեկի տուգանքները կերպով մը չվճարելու սովորութիւնը:

«Ինտիփէնտընթ»ի լրագրողներէն Ճ. Լիչֆիլտ կ'ըսէ այս բոլորէն ետք, թէ Շիրաք վստահաբար ամէնէն աննշան ղեկավարի մը պատկերը պիտի ձգէ պատմութեան մէջ: Բայց քիչ կան պետութեան ղեկավարներ որոնք կրնան պարծենալ մօտ ինը հազար հայրենակիցի կեանք փրկած ըլլալով: Ինք չորս տարի երթեւեկած է Փարիզը Նորմանտիին միացնող կառուղիին վրայ, առանց ոստիկանի մը, կամ ժանտարմի մը հանդիպելու: Այսօր, կ'ըսէ, ռատարներ հաստատուած են ամէն կողմ, ինչ որ ապահովութիւն ներշնչող ազդակ կը նկատէ: Չէ դժգոհած երբ ժամական 130 քմ. արագութեան արտօնուած ճամբու վրայ 138ով քշած ու տուգանքի ենթարկուած է: Խորհած է միայն որ շատ արդար կարգադրութիւն չէ այդքան տարբերութեան համար: Բայց որքա՜ն ազդեցիկ է միջոցը:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Լուրջ դէմքով, սիրուն երիտասարդ վարդապետ մ'էր. «Վենետիկի Մխիթարեաններէն եմ» ըսաւ, եւ անունը տուաւ՝ Հ. Արսէն Սուքրեան. նստայ քովը եւ սկսանք խօսակցիլ. մօրեղբայրս ըսաւ իրեն թէ քանի մը օրէն ես պիտի մեկնէի Փարիզ բժշկութիւն ուսանելու. «Ա՛հ, ես բժշկութիւնը շատ կը սիրեմ» պատասխանեց, «սքանչելի գիտութիւն մ'է. ջանացէ՛ք որ լաւ բժիշկ մը ըլլաք» յարեց:

Շատ համակրեցայ այս վարդապետին, կ'ուզէի դեռ երկար խօսիլ հետը, բայց շոգենաւը հասած էր Ռ. Հիսար եւ ինքը կ'երթար ուրիշ տեղ, ուստի բաժնուեցանք իրմէն:

Ես ըսել, թէ տարիներ յետոյ, ես Փարիզի մէջ այդ վարդապետին վաղաժամ մահուան յիսներորդ տարելիցին առթիւ տեղի ունեցած երեկոյթին բանախօսութիւն պիտի ընեմ եղեր 1932 Դեկտեմբեր 3ի գիշերը. պիտի դրուատեմ եղեր անոր հայ բժշկական պատմութեան վրայ 1881ին սկսած կարեւոր աշխատութիւնը որ յետագային իմ մէջս պիտի վառէր անշէջ սէր մը հայ բժշկական պատմութեան հետամտելու, ճիշդ վաթսուն երկար տարիներէ ի վեր:

Տակաւին ուսանող էի ես Փարիզի մէջ, երբ կարդացի գոյժը մահուան Հ. Արսէն Սուքրեանի, զոր չէի մոռցած երբեք, փոխադրուեցայ յանկա՛րծ այն օրը երբ իրեն հետ կարճ տեսութիւն եւ ճամբորդութիւն մը ունեցայ Վոսփորի շոգենաւին մէջ. միտքս բերի իր պատուէրը՝ «ջանացէք որ լաւ բժիշկ մը ըլլաք» եւ ուզեցի իր յիշատակը կենդանի պահել: Այս իղձով էր որ համարձակեցայ խօսիլ այդ վարդապետին վրայ Հայ Բժշկական Միութեան մէջ եւ խօսածս լոյս տեսաւ յետոյ «Բազմավէպ»ի 1933 Փետրուարի թիւին մէջ:

***

Ճէճիզեանի տունէն մեկնեցանք ու դարձանք Սկիւտար, ուր մօրեղբայրս յաջորդ գիշերը իր տունին մէջ խիստ հաճելի երեկոյթ մը սարքեց ինծի համար, մեկնելուս նախօրեակին էր:

Հրաւիրեց ազգականներ ու բարեկամներէս շատեր, զուարթ գիշեր մը անցուցինք պար ու երգով: Ձալըքեան որ գլխաւոր հրաւիրեալն էր, իր գեղեցիկ ձայնովը ֆրանսերէն երգեր երգեց Հիւկընոյէն, Ֆաուսթէն, եւ երբ լռեց, ես իր թեւը մտայ ու դպրոցական աշակերտութեանս ժամանակ սորված երգերէս սկսայ երգել Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի հետեւեալ յօրինածը.

«Մնացեն բարեաւ, սէր իմ սէր,
Հրաւէր մարտին որոտաց.
Թէ չեմ քաջաց ես ընկեր՝
Չի կայ բաժին ինձ փառաց:

Ու աչքերս յառելով մօրս վրայ, որ կուլար, շարունակեցի.

«Մի՛ լար հոգւոյս իմ հատոր
Գուցէ դառնամ, ո՛հ մի՛ լար,
Թէ անկայց մարտին ես ի գոռ
Տեսցուք յերկինս մեք զիրեար»:

***

Այս երգէս յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեցի մեզ պատուող ազգականներու եւ բարեկամներու եւ արտասանեցի սա խօսքերը, զորս դեռ կը յիշեմ բառ առ բառ.

«Ո՛վ իմ սիրելիներս, որ եկաք մեզ պատուել այս երեկոյ, ընդունեցէք մեր ամենաանկեղծ շնորհակալութիւնները. մնացէ՛ք բարեաւ. մեր վերջին գիշերն է այս ձեր ընկերութեան հետ. վաղը արդէն այս ժամուս պիտի ըլլանք ծովուն ալիքներուն գիրկը. գուցէ ո՞վ գիտէ ծովամոյն կորսուինք, սակայն, երբ Ամենակալն Աստուած յաջողէ մեզ հասնիլ մեր նպատակին, գիտցէ՛ք որ ամէն ճիգ եւ աշխատութիւն յանձն պիտի առնեմ, որպէս զի իմ սիրական հօրս ինծի համար թափած քրտինքը փոխարինեմ իմ յառաջդիմութիւններովս եւ պիտի ջանամ ամէն գնով լաւ բժիշկ մը ըլլալ, պատուաբեր իմ ազգիս, որուն սիրտս նուիրեցի մանկութեանս օրերէն: Շնորհակալութիւններս եւ իմ սիրելի մօրեղբօրս Նշան էֆ. Ղուկասեանին որ իր ընդարձակ սրահը տրամադրեց այս երեկոյթին: Մնացէ՛ք բարեաւ»:

Այս կարճ արտասանութեանս վրայ, եկող այցելուներուն հետ համբուրուեցանք. բոլորն ալ մեկնեցան հետզհետէ, ու մենք ալ գացինք իյնալ Մորփէոսի գիրկը:

(Շար. 135)

ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վարչութիւնը սրտի խոր կսկիծով տեղեկացաւ «Յառաջ»ի սիւնակներէն, վախճանումին՝

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ
Մխիթարեան Ուխտի Հմուտ, բազմավաստակ գիտուորագրեալ:

Էր վերջին պահակը սերունդի մը որ հարազատ հաւատքով, ամբողջական նըւիրումով, Մեծն Մխիթարի շունչովը օծուն ծառայեց անսակարկ հայ գիրին, հայ մշակոյթին, իր ժողովուրդին:

Իր դաստիարակիչ եւ իմաստուն խօսքերը, իր խրախուսանքները որպէս լուսաճաճանչ պատգամներ պիտի մնան Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ ուր բարեյիշատակ մեր «Սիրելի Վարդապետ»ը եկաւ, դասախօսեց ու մասնակցեցաւ Հայ Մշակոյթի նուիրուած օրուան մը հանդիսութեան եւ «Հայ գիրքը դարերու ընդմէջէն» ցուցահանդէսին:

Հեռու Մայրավանքէն ուր ստացած էր աստուածապատիւ բիւր շնորհներ եւ գանոնք վարդապետելու մեծ առաքելութիւնը, Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան առյաւէտ կը հանգչի Մայր հողին մէջ, Փանիկ, միանալով իր օծակից եղբօր՝ Կոմիտաս Վրդ. Մանուկեանին:

Մեր սրտագին ցաւակցութիւնը Մխիթարեան Միաբանութեան Ընդհանուր Աբբահօր՝ Եղիա Վրդ. Քիլաղպեանին եւ բոլոր միաբաններուն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ARMÉNIE
PROMOTION D'HIVER EN
Saberatours
SevanVoyages
en collaboration avec
AIR FRANCE
et
EuropeHotel
vous proposent
1 Billet A/R
à
485€*
+ 1 EURO = 4
nuits offertes à Europe Hotel

■ 11, rue des Pyramides
75001 PARIS
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
armenie@saberatours.fr

■ 48, cours de la Liberté
69003 LYON
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

■ 67, La Canebière
13001 MARSEILLE
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

* Tarif H.T. Aérienne. Offre valable du 1/11/06 au 24/03/07 et soumise à des conditions particulières, dans la limite des places disponibles.
Studio VICKEN 0625

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԻՎՐԻ-ԿԱՐԿԱՆ.— Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Փուշուճեան 50 Եւրօ:

***

ՇԱՄՓԻՆԵԼԻ.— Վերոնիք Ակուճեան 50 Եւրօ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Րաֆֆի Պալըգճեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին, իր մօր՝ Հռիփսիմէ Պալըգճեանի մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ (1999, Յունուար 1):

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունուար 1
Կաղանդ, Տարեմուտ
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian»

La Section «D. Missakian» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12.30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ'արտասանեն, կ'երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:

Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ:

Արձանագրութեան համար դիմել՝
04. 78. 45. 17. 55 կամ 04. 74. 04. 74. 97 թիւերուն:

CABINET TERZIYAN
Toutes Assurances Toutes Compagnies
MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION
13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +
présente ses meilleurs vœux pour l'année 2007
et souhaite une bonne Fête de Noël
ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
յաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՄԵՌԵԼՈՑ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ճրագալոյց
Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի
Ժամերգութիւն եւ Մարգարէական Թուղթերու ընթերցում՝ ժամը 16.30ին,
Խթման պատարագ՝ ժամը 17.30ին:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9.30ին,
Պատարագ եւ Ջրօրհնէք՝ ժամը 10ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 12ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Ընթերցուածք՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 13
Տօն է Անուանակոչութեան
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Յաւարտ պատարագի Եպիսկոպոսարանի Տնօրհնէքը կը կատարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9.45ին:
Ջրօրհնէքի աւանդական արարողութիւն կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ «Սահակ-Մեսրոպ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Խաչիկ Ընլմազեանի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՍԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10ին:
Ջրօրհնէք՝ ժամը 11.30ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à parler, lire et écrire l'arménien chez soi, en 50 heures!

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 95 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Ecole «Khatchadour ABOVIAN» de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti — Veille de Noël Arménien

Fête des enfants de la Communauté
A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France

La Direction de l'Ecole «Khatchadour Abovian» et le Conseil de la Cathédrale
organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70

Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976